Boston Public Library

No. DL147.S4

Vol. 1
Pt. 1-2

THE TRVSTEES OF THE PVBLIC LIBRARY
LVX
OMNIVM CIVIVM
OF THE CITY OF BOSTON
1852 : 1878

GIVEN BY

Josiah H. Benton Fund

SCRIPTORES MINORES HISTORIÆ DANICÆ

MEDII ÆVI

EX CODICIBVS DENVO RECENSVIT

M. CL. GERTZ
DR. PHIL., PROFESSOR HAVNIENSIS

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE

FØRSTE HÆFTE

DL.147.S4
vol. 1
PT. 1-2

5531
2

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD
TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (IVAR JANTZEN)
1917

I

CHRONICON ROSKILDENSE

ET

CHRONICON LETHRENSE

---

2 Dh 147.54
vol. 1

PUBLIC LIBRARY
OF THE
CITY OF BOSTON

DS749
.S4
vol. 1

Josiah H. Benton Fund
Aug. 26, 1938
F
4 vols.

PUBLIC LIBRARY
OF THE
CITY OF BOSTON

CHRONICON ROSKILDENSE.

Dette Skrift har allerede stor Interesse derved, at det (bortset fra nogle annalistiske Optegnelser, for hvilke der vil blive gjort Rede andensteds fra en anden Side) vistnok er det ældste af en dansk Mand forfattede Værk, der med særlig Opmærksomhed behandler Danmarks verdslige, politiske Historie. Forfatterens Navn er ubekendt; men om hans Stand kan der, som allerede Langebek har paavist, ikke godt være nogen Tvivl. Den almindelige Interesse, han viser for Kirkevæsenets Udvikling i Danmark lige fra den Tid af, da Christendommen først holdt sit Indtog her, idet han angiver alle væsentlige Hovedtræk i denne Udvikling, vidner tilstrækkeligt om, at han maa have været en gejstlig Mand; og naar han aabenbart nok med særlig Forkærlighed dvæler ved Roskildekirkens Historie og giver en udførlig Charakteristik af denne Kirkes betydeligste Forstandere, som har staaet ham selv nærmest i Tid, og om hvem han har siddet inde med betydelig og sikker Kundskab, saa er man sikkert berettiget til heraf at drage den Slutning, at han selv maa have haft nær Tilknytning til denne Kirke. Om den Tid, paa hvilken han har levet og forfattet sit Skrift, giver dette ogsaa selv fyldestgørende Oplysning. I dets nuværende Skikkelse gaar det vel ned til 1157, da Borgerkrigene endtes ved Valdemar den Førstes Thronbestigelse som Enekonge (ja en kort Slutningspassus nævner endog de to følgende Konger); men det er aldeles klart, at Skriftets sidste Afsnit, Kap. XX i nærværende Udgave, er en senere Tilføjelse, som ikke har det mindste at gøre med Hovedforfatteren, men skyldes en anden (den omtalte Slutningspassus maaske endda en tredje), som har hentet de fleste af de Meddelelser, der her bringes og tilmed fremstilles paa en ret kejtet og forvirret Maade, dels fra en af de gamle Kongelister eller kortfattede Kongekrøniker, som er opstaaede i Valdemar Sejrs Tid, dels fra det kirkelige Skrift, som indeholdt det i Anledning

af Hertug Knuds Skrinlæggelse i 1170 affattede Officium for hans Helgenfester[1]). Den sidste historiske Meddelelse, Hovedforfatteren selv bringer, er den, som handler om den Strid om Ærkebispesædet i Lund, der efter Ærkebiskop Ascers Død 1137 opkom mellem Slesvigbispen Ruko, som var udvalgt af Gejstligheden og Folket i Skaane og understøttedes af Erik Emune og siden af Erik Lam, og Eskil, Christiern Svenssøns Søn, der siden 1134 havde været Biskop i Roskilde; Striden endtes ved den sjællandske Stormand Peder Botildesøns Mægling saaledes, at Eskil blev Ærkebiskop 1138, medens Ruko blev Biskop i Roskilde. Denne myrdedes nogen Tid efter (maaske 1142) i Ramløse af Thronkræveren Olav, Harald Kesies eneste efterlevende Søn, som fældedes 1143; men disse Begivenheder omtaler Forfatteren ikke, og af Slutningen af Kap. XVII fremgaar det, at Olav endnu var i Live, da Skriftet afsluttedes. Dette maa da sandsynligvis være sket omtrent ved 1140; for Resten slutter Skriftet saa brat, at man maa antage, at det har været Forfatterens Agt at fortsætte det; men dette er ikke kommet til Udførelse, hvad Grunden nu end kan være hertil.

Den første Halvdel af Skriftet, som handler om Tiden fra Kong Haralds Daab i Mainz 826 indtil Sven Estrithsøns Thronbestigelse, er for en stor Del bygget paa Adam af Bremens Historieværk, og mange Gange har Forfatteren simpelthen afskrevet de Beretninger, han giver, Ord til andet efter dette Værk. Dog har han i sine Fortællinger om Normannernes Færd, særlig deres Angreb paa England, adskilligt, som ikke findes hos Adam; muligt er det, at han har hentet dette fra en eller anden engelsk Chronik, men det kan ogsaa være (og saaledes tror jeg snarere at det forholder sig), at han har erfaret det ved mundtlig Meddelelse fra en eller anden af de mange engelske Gejstlige, som var her i Landet. Og selv med Hensyn til det, han meddeler om Danmarks og i Forbindelse dermed undertiden Norges Historie, afviger han paa mange Steder endogsaa meget betydeligt fra den Fremstilling, der gives hos Adam. Da det nu er en sikker Sag, at han baade har været en intelligent Mand, og at han har kunnet læse og forstaa Latin (han skriver endog selv dette Sprog ganske flinkt), synes det efter min Mening ganske udelukket, at hans Afvigelser beror paa Misforstaaelse af Adams Beretninger. Der kan næppe være

[1]) Det sidste er godt paavist af Joh. Steenstrup i Historisk Tidsskrift VI. Række, IV, S. 681 ff. Forfatteren af Kap. XX har meget uheldigt søgt at sammenarbejde de nævnte to Hovedkilder, og det meste af, hvad han selv føjer til, er galt.

Tvivl om, at han ogsaa har søgt at øse af den mundtlige Tradition om de historiske Begivenheder, der fandtes i Danmark, og selvstændigt at fremstille, hvad han saaledes havde erfaret; men er det saa, fremgaar det klart af hans Meddelelser, hvor usikker og forvirret denne Tradition har været, og han selv har ikke mægtet, maaske heller ikke brudt sig meget om, at bringe Orden i dette Vilderede. Særlig lægger dette sig for Dagen i hans Beretninger om de to Gormer og de tre Haralder[1]); for øvrigt bekender han paa et Par Steder ligefrem, at de Meddelelser, han har kunnet indhente, ikke tilsteder nogen sikker Afgørelse af visse Spørgsmaal.

Betydelig mere Interesse frembyder Skriftets sidste Halvdel. Om Sven Estrithsøn selv har han ikke meget at fortælle, heller ikke om de to første af Svenssønnerne; men allerede ved Omtalen af Olav er han ret udførlig, og navnlig har han meget at berette om Niels's og om Erik Emunes Historie. Han har utvivlsomt personlig oplevet i det mindste Tiden fra o. 1100 af som moden Mand, der har haft eller i ethvert Fald tiltroet sig selv at have Evne til at fælde en selvstændig Dom om Tidens historiske Begivenheder og Personligheder; hans Skrift derom bliver derved til en Førstehaandskilde for denne Tids Historie, hvor megen eller hvor liden Lid man nu end vil fæste til hans Fremstilling. Hans Meddelelser om de historiske Begivenheder er ganske vist ret ufuldstændige, men hvad han beretter herom, synes i alt væsentligt at være rigtigt, og alt det vigtigste faar han dog med. Hans historiske Opfattelse af Tiden i det hele og de Domme, han udtaler om de højest staaende verdslige og gejstlige Personligheder med en mærkværdig Frimodighed og Uforbeholdenhed, ikke sjældent ogsaa med stærk Lidenskabelighed, har sikkert haft deres subjektive Berettigelse for ham, thi alt i alt gør han Indtryk af at være en ærlig Mand, der ikke vil sige andet, end hvad han mener at kunne staa ved; i hvor høj Grad man skal tilkende dem objektiv Gyldighed, er et andet Spørgsmaal, og det et Spørgsmaal, som det efter min Mening vil være overmaade vanskeligt for enhver Eftertid at afgøre med blot nogenlunde Sikkerhed. Men det interessante er, at han gennemgaaende repræsenterer en historisk Anskuelse, der staar i mere eller mindre skarp Modsætning til den, som i Tidernes Løb efter ham vandt Overhaand og fandt almindelig

[1]) Den Maade, hvorpaa Stephanius har søgt at bringe Krøniken i en vis Overensstemmelse med den sædvanlige Tradition, ved at udslette et helt Stykke af Kap. IV (se Kommentaren p. 17, 21 ff.), er naturligvis ganske forfejlet.

Godkendelse, navnlig paa Grundlag af Saxos Historieskrivning. Knud den Hellige havde jo vundet pavelig Anerkendelse som Helgen, og for dette Faktum maa Forfatteren som en lydig Kirkens Søn bøje sig; med synderlig Lyst har han dog aabenbart ikke gjort det, han udtaler sig kun ret køligt og i ganske almindelige Vendinger derom; maaske har Roskildekirken, som han tilhørte, været noget skinsyg paa Odensekirken for den Glans, denne havde faaet over sig ved sin nye Helgen, saa at ogsaa dette har kunnet bestemme ham til at anbringe en lille Hage ved sin Anerkendelse af Knuds Helgenværdighed; thi dette har han aabenbart tilladt sig, idet han tydeligt nok gennem sine andre Udtalelser om Knud tilkendegiver, at han, for øvrigt i Overensstemmelse med mange andre i Folket, har anset ham for en tyrannisksindet Hersker, som i det mindste for en Del ved egen Skyld havde fremkaldt det Oprør imod sig, der førte til hans Drab. I Modsætning hertil har han vel kun nogle faa, men dog meget varmtfølte Lovord til overs for hans Forgænger Harald Hen; og for hans Efterfølger Olav har han aabenbart ikke ringe Sympathi. Han tror utvivlsomt slet ikke paa de Rygter om ham, der var satte i Omløb og beskyldte ham for underfundigt Forræderi mod Knud; og om han end, sagtens af Ærbødighed for sin Biskop Sven Norbagge, som han har agtet saa højt, ikke tør afvise den Forestilling, at Uaarene i Olavs Tid var en Guds Straffedom over *Folket* paa Grund af Knuds Mord, vil han dog ikke paa nogen Maade anerkende, at *Kongen* selv ved personlig Skyld skulde have nogen Andel i, at disse Ulykker kom over Landet. Omvendt vil han heller ikke i Olavs Efterfølger Erik Egothe se nogen særlig Gud velbehagelig Mand, saa at det paa nogen Maade skulde skyldes hans Fortjenester, at de gode Aar nu vendte tilbage; tværtimod er han, i Samklang med sin Uvilje mod Knud, endogsaa meget gram paa Erik, Knuds kæreste Broder, uvist af hvilke Grunde og med hvilken Ret; thi han har ikke med noget som helst Bevis underbygget sin Paastand om, »at Erik fandt paa mange nye ubillige og uretfærdige Love«, og vore andre Kilder taler intet herom. Maaske bør det dog erindres, at Erik havde været landsforvist under hele Olavs Regering; der kan da være en vis Sandsynlighed for, at han efter sin Hjemkomst ikke har været mild mod dem, der havde støttet den afdøde Konge; og om end Saxo i høje Toner priser hans Mildhed særlig mod det menige Folk, siger han dog, at han kunde fare strengt og grusomt frem mod Stormændene, som tillod sig uretfærdige Overgreb mod Almuesfolk; muligvis kan han da

her selv have begaaet Uretfærdigheder, som kan forklare Krønikeskriverens haarde Dom over ham. Den Dom, han i faa, men træffende Ord fælder over Kong Niels, er vistnok fuldt berettiget, og det samme gælder om hans Dom over Erik Lam; med Hensyn til den sidste er det særlig værd at lægge Mærke til den Modsigelse, der findes mellem Krønikeskriverens Udtalelser og det, der siges om Erik i Begyndelsen af den uægte Tilføjelse til Skriftet i Kap. XX. Allermærkeligst er dog den Stilling, Forfatteren indtager over for Knud Hertug og Magnus. Han roser højligt Knud Hertug og misbilliger skarpt Magnus's »ved Djævelens Indskydelse« foranledigede Mord paa ham; at han ikke taler et Ord om de Mirakler, som Knud efter sin Død virkede, og som siden forskaffede ham Helgennavnet, kommer naturligvis deraf, at Bestræbelserne for at skaffe Knud denne Ære endnu paa den Tid, da Forfatteren skrev, kun var til Stede i deres første spæde Spirer og mødte megen Modstand. Men trods sin Velvilje mod Knud staar han dog, da Borgerkrigen efter hans Død udbryder, aldeles afgjort paa Niels's og Magnus's Side mod dem, der vilde hævne Knuds Mord; Magnus særlig priser han som Danmarks herligste Yngling og beklager i bitre Toner den Ulykke, der overgik Landet ved hans Fald i Slaget ved Fotevig. Derimod er han i højeste Maal forbitret paa Erik Emune; allerede ved hans første Optræden giver han ham det værste Skudsmaal, og efter at Erik til sidst er bleven Konge, fordømmer han paa ny paa det skarpeste hele hans Færd; han er endog i sit Had til ham nær ved at blive velvillig stemt mod hans slette Broder Harald Kesie, hvis uretfærdige Pengegriskhed han dog tidligere har lastet, og finder Eriks Mord paa Harald og især paa hans mange Sønner i højeste Grad oprørende; for Resten stemmer hans Dom i denne Henseende ganske overens med Sven Aggesøns. Forfatterens Partistilling i Borgerkrigen har ogsaa været bestemmende for hans Dom over de to gejstlige Stormænd Biskop Peder af Roskilde, som var Erik Emunes bitre Fjende, og Ærkebiskop Ascer, den gamle og svage Mand, der vaklede hid og did mellem Partierne. Hvad i øvrigt hans Stilling til de kirkelige Bevægelser her i Landet paa hans Tid angaar, fortjener hans Ytringer i Kap. XIII særlig Opmærksomhed; Pavedømmet havde strengt krævet Præsternes Cœlibat, og som lydig Tjener af Kirken har han sikkert selv været stemt for, at dette Krav gennemførtes; men det er klart, at han stærkt har misbilliget den Maade, hvorpaa Peder Botildesøn har søgt at sætte det igennem ved at hidse Almuen op imod de Præster, der ikke vilde føje sig efter Kravet,

og han har følt ikke ringe Medlidenhed med de stakkels Præster som maatte lide svært under Forfølgelserne. Dette har dog ikke bragt ham til at fælde nogen Fordømmelsesdom over Peder og hans Bestræbelser, og senere roser han endog Peder meget, fordi han ved sit vise og forstandige Raad fik bilagt den forargelige Strid om Ærkebispestillingen mellem Ruko og Eskil[1]).

Skriftet er blevet benyttet af den Forfatter, der senere hen, vistnok paa Valdemar den Førstes Tid, skrev den lille Chronicon Lethrense; herom skal der tales nærmere nedenfor i Fortalen til Udgaven af dette Værk. Sven Aggesøn har ogsaa kendt det og taget et vist Hensyn til det, skønt han ikke nævner det; saaledes indeholder Begyndelsesordene i hans Skildring af Knud den Hellige vistnok en Polemik mod det, og med Hensyn til Olav og Erik Emune viser der sig en vis Samklang i deres Opfattelse[2]). Saxo nævner heller ikke Skriftet, men synes dog at have benyttet det et Par Steder; saaledes er det utvivlsomt mere Roskildekrøniken end Adam, Saxo følger i sin Beretning om Poppos Jernbyrd (p. 498 f. ed. Müller), og ligeledes har han hentet adskillige af sine Meddelelser om Roskildebispen Sven Norbagge (l. l. p. 579 f., 598 f.) fra samme Kilde[3]); men i øvrigt staar Tendensen i hans Historieskrivning i stærk Modsætning til Krøniken. Efter Saxos Tid synes Krøniken at være forbleven ubemærket, indtil den roskildske Franciskanermunk Peder Olufsen (Petrus Olai, † o. 1570) benyttede den ved sin Samling af Excerpter af forskellige Skrifter (*Collectanea*) til Danmarks Historie[4]).

Til Fastsættelse af Skriftets Text haves tre Hjælpemidler. Ældst er **K**, en Afskrift af Krøniken, som findes i en *Codex Kiloniensis* (signeret *S. H. 8, A. 8°*), et Membranhaandskrift,

---

[1]) Det er mig en hel Gaade, hvorledes A. D. Jørgensen i sine »Bidrag til Nordens Historie i Middelalderen« S. 208, hvor han i øvrigt har mange gode og rigtige Bemærkninger om Roskildekrøniken, kan sige, at dens Forfatter har fundet denne Afgørelse af Striden helt forkastelig; og der er ogsaa enkelte andre Ting i hans Udtalelser om Forfatteren, hvis Berettigelse jeg ikke kan faa til at stemme med min egen Opfattelse af Skriftet.

[2]) Naar Sven Aggesøn i sin »Danmarks Kongers Historie« omtaler Magnus den Gode som *beati Olaui regis ex concubina filius,* har han sikkert snarere hentet denne Bemærkning fra Roskildekrøniken (Kap. VII og Kap. IX) end direkte fra Adam af Bremen (II, 74), som han i det hele ikke synes at have kendt eller benyttet.

[3]) Smlgn. Fortalen til Jørgen Olriks nedenfor nævnte Oversættelse af Krøniken.

[4]) Paa flere Steder har dog, som jeg siden har set, Kongelisten i »Klavs Bildes Rulle« været et Mellemled.

som vistnok er skrevet hen imod Slutningen af *sæc. XIII*; det er udførligt omtalt i min Udgave af *Vitæ Sanctorum Danorum* S. 176 ff. Texten til *Chronicon Roskildense* findes dér paa *fol. 49r med.—fol. 63v*, men er ufuldstændig, idet det sidste Blad er gaaet tabt. Dernæst har man **O**, en *Afskrift i Petri Olai Collectanea, codex Arnæmagnæanus 107, 8°* paa Universitetsbibliotheket i København, *fol. 145r—159v*; Peder Olufsen har intet bemærket om, hvorfra han har faaet det Haandskrift, han har afskrevet. For øvrigt findes der ogsaa paa forskellige Steder i hans Collectanea Excerpter af Skriftet, men disse Excerpter synes ikke at have nogen videre Betydning for Textfastsættelsen og maa i ethvert Fald benyttes med stor Forsigtighed. Endelig har man **S**, en Afskrift fra 17. Aarh., forfærdiget af *Stephanus Johannis Stephanius* og optaget i den Samling af ham, som man almindelig betegner som *Systema Stephanii,* og som findes i *Universitetsbiblioteket i Upsala i de la Gardies Collection som Num. 25—29 Fol.,* samlet i eet Bind. Den hele Samling er vistnok skrevet med Stephanius's egen Haand, men til forskellig Tid og med forskelligt Blæk. Fol. 1 er et Titelblad, hvorpaa han selv har skrevet følgende (foruden noget, han siden har overstreget):

»Chronologiæ Danicæ Systema diffusius, uberiori narratione repræsentans varias rerum Danicarum Chronologias, ex diversis Codicibus MS., juxtà ac aliis monumentis antiquissimis, BONA FIDE (*sic*!) collectas, et in unum Volumen redactas studio et operâ Stephani Joh: Stephanii.«

Nærmest efter Titelbladet følger saa først 2 Stykker, nemlig: 1) paa Fol. 2—4: Anonymi Chronologia ab A.C. 821 ad A. 1300 ex antiquissimo Codice in Membrana M.S. Regiæ Bibliothecæ Hafniensis, signato E 39 (udgivet af Langebek i S. R. D. Tom. I, p. 368—72); 2) paa Fol. 5—10: Incerti Auctoris Chronologia ex eodem antiquissimo in membrana M.S. Codice Bibliothecæ Hafniensis, ab A.C. 826 ad A. 1157; dette sidste Stykke er Chronicon Roskildense; Originalen, hvorefter det er afskrevet, har næppe været ældre end fra sæc. XV og er nu tabt, formodentlig gaaet under ved Universitetsbibliothekets Brand 1728. Disse to Stykker har aabenbart fra først af ikke hørt med til Samlingen, da de ikke er regnede med ved Numereringen af den Række Afskrifter, som Samlingen derefter indeholder, i alt 25 Stykker, afskrevne efter forskellige Originaler; de er ogsaa skrevne af Stephanius paa et senere Tidspunkt og med mørkere Blæk end de 25, hvad der fremgaar deraf, at der i Overskrifterne og Texten til disse 25 oftere er gjort Til-

føjelser og Rettelser med samme Haand og samme Blæk, som de to Begyndelsesstykker opviser[1]).

Efter Stephanii Systema er afskrevet **H** = *Codex Archiv. Hamburgensis, Fol. num. 61*; dette Haandskrift har saaledes aldeles ingen Betydning som Textkilde. Det gengiver i det hele Stephanii Text, dog er der indkommet adskillige Afskriverfejl. De chronologiske Angivelser, som Stephanius i sit eget Manuskript havde tilføjet, for det meste i Randen, men som skyldtes ham selv og ikke var fundne af ham i den Original, han afskrev, har **H** uden videre optaget i sin Text.

Ingen af de nævnte 3 Hovedkilder for Textfastsættelsen, **KOS** (idet **S** her tages = det for Stephanius's Afskrift til Grund liggende Membranhaandskrift), gaar umiddelbart ud fra Krønikeforfatterens eget Manuskript, men der maa have ligget mindst eet og sandsynligvis flere Afskriftmellemled mellem dette og hine. Dette fremgaar deraf, at visse Smaalakuner i Texten og andre Fejl findes i dem alle tre; jeg henviser herom til følgende Steder i den til min Udgave hørende kritiske Kommentar: p. 16, 7; 17, 4. 5; 18, 4. 5; 20, 14; 21, 13; 22, 5. 27; 23, 7. 8. 14; 26, 5. 14. 26; 27, 9. 25; 28, 1. 22; 29, 11. 13. 16; 31, 3. 6; — p. 16, 1. 2; 18, 2; p. 18, 3 (hvor Indbringelsen af det urigtige *Danorum* sikkert er foranlediget ved, at den, der har tilføjet det, urigtigt har forbundet Ordene *cum filiis eius* med *partiti sunt*, medens de skal forbindes med *occiso*

[1]) Med Fol. 11 i Systema (som oprindelig har baaret Blad- eller Sidetallet 26, der senere er rettet til 19, hvilket igen er udslettet og til sidst erstattet med 11, som er det nu gyldige Bladtal i Systema) begynder Stephanii Afskrift af *Chronica Sialandiæ* og dennes *Continuatio*, som tilsammen omfatter Fol. 11^{r}—36^{v}. Dette Stykke af Systema har under den første Linie af sin Overskrift: *Chronologia Rerum Danicarum* oprindelig i anden Linie haft Ordet *Prima*, som siden er blevet overstreget; men dette *Prima* giver os Forklaringen paa, hvorfor det andet Stykke i Samlingen, som begynder Fol. 37^{r}, bærer Overskriften: *Chronologia Rerum Danicarum Secunda, autore Cornelio Hamsfortio*, som det ogsaa bærer i Langebeks Udgave af det i S. R. D. Tom. 1 p. 266. Naturligvis burde Stephanius, naar han havde udslettet *Prima*, ogsaa have udslettet *Secunda*; men det er blevet staaende, og derved er Efterfølgerne (som allerede Langebek l. l.) blevne vildledede og har søgt forskellige Forklaringer paa, hvortil dette *Secunda* kunde referere sig. Nu er forhaabentlig Spørgsmaalet klaret for bestandig. Efter disse to Stykker følger saa i Systema 23 andre, numerede som III., IV. osv. indtil XXV; hermed naar vi hen til Fol. 169. Hvad der følger derefter i Stephanius's Haandskrift, har aldeles ingen Betydning som historiske Kilder.

Haldano); 22, 15; 24, 24; 25, 21; 26, 1. 11; 28, 10. 15. 23; 30, 1 [1]). En Særstilling indtager **K**; som vor ældste Kilde fortjener det særlig Paaagtelse, men det har dog sine ejendommelige Fejl, som kan rettes med Sikkerhed ved Hjælp af **OS**; saaledes har det to større Lakuner p. 16, 8—10 og p. 17, 19, og der kan da ogsaa være Anledning til at tro, at det paa flere andre Steder med Urette mangler enkelte Ord, som findes i **OS** og passer godt til Stederne og til Forfatterens sædvanlige Sprogbrug, skønt de maaske nok ikke overalt er strengt nødvendige, saaledes p. 19, 19 (*rex*); 21, 1 (*nomine*); 25, 2 (*rex*); 27, 17 (*his*); smlgn. ogsaa (for ikke at tale om visse andre intetbetydende Smaating, som f. Eks. p. 19, 16; p. 21, 14. 23; p. 22, 15; p. 26, 28) dets mærkelige og aabenbare Fejl p. 15, 22 (*fidei*); 21, 9 (*dubitauit*); 22, 10 (*inueniret*); 22, 16 (*tñ . . cum*); 28, 25 (*si* for *sed*) [2]). Hvad **O** angaar, er det ikke umuligt, at den Original, Petrus Olai har benyttet ved sin Afskrift, er ganske det samme Haandskrift (E. 39), der senere har været til Stede i det gamle Universitetsbibliothek, og som siden Stephanius har fundet og bygget sin Afskrift paa; de enkelte særlige Fejl, som **O** har, kan godt skyldes Petrus Olai selv; men har det været to forskellige Haandskrifter, har de i ethvert Fald haft en fælles Kilde, som har været forskellig fra **K** og fri for dettes særlige Fejl, og de har staaet hinanden nær. Men **O** er en langt bedre Repræsentant for denne Fælleskilde end Stephanius's Afskrift, og paa saare mange Steder staar **O** sammen med **K** imod **S** og giver utvivlsomt det originale, medens Textafvigelserne i **S** afgjort skyldes vilkaarlig Interpolation, — hvis Ophavsmand tilmed sikkert er Stephanius selv. Jeg maa nemlig tilstaa, at den Tiltro til Stephanius's Ærlighed som Afskriver, som jeg hidtil har haft, og som jeg har givet Udtryk i Fortalen til mit Skrift »En ny Text af Sven Aggesøns Værker«, er bleven rokket ikke saa ganske lidt under min Syslen med hans Afskrift af Roskildekrønikens Text. Det er ikke blot den middelalderlige Orthografi, han har tilladt sig at modernisere og normalisere (— derfor har jeg paa dette Punkt

---

[1]) Et Par Steder har Kompendier givet Anledning til Fejl allerede i Tiden før vore Haandskrifter; se p. 17, 2; 21, 5 (hvor *reconciliati* er ubrugeligt og ikke kan forsvares som en Nominativus absolutus, da Ordene *sub quadam simulacione* kun kan gælde om Knud); p. 22, 1; p. 22, 17 (hvor *i* i *lundi* er opstaaet af Kompendiet for *-is*; saaledes vel ogsaa 23, 15).

[2]) Muligvis er ogsaa Formen *Swenones* i 19, 16. 18 forkert, saa jeg her burde have fulgt **O**. Bag *noruie* i **K** og *norue* i **O** i p. 19, 19 ligger vel Formen *Norueie*, som undertiden findes hos Adam.

ikke taget det mindste Hensyn til hans Afskrift her i min Udgave —), men han har ogsaa egenmægtigt lavet om paa det middelalderlige Sprog for at gøre det til »bedre« Latin, og han har, uden at gøre Rede derfor, ændret Overleveringen ved Konjekturer, hvor han fandt den fejlagtig. Saaledes har han 24, 18 ændret det middelalderlige *multos consuluit* til *multos adhortatus est*; 20, 3 har han rettet det af *potitus* afhængige *fines* til den regelmæssigere Ablativ *finibus*; 24, 20 har han efter *misertus* hellere villet have Genetiven *pastoris* end Dativen *pastori*; 25, 4 har han rettet Dativen efter *decuit* til Akkusativ og ligesaa 32, 3; 25, 19 (*Idibus*); 26, 7 (*egrotante*); 26, 27 har han sat *ut* istdf. *quod*; den middelalderlige Nominativus absolutus har han fjernet 27, 27 ved at rette *qui expellentes* til *a quibus expulsus* og 31, 19 ved at ændre *veniens* til *quum venisset*; om 24, 13 *et transgreditur* er udeladt ved Uagtsomhed eller med Vilje (fordi det maatte tages med passivisk Betydning), skal jeg lade staa hen. Af Stephanius's Konjekturer er nogle faa (meget simple) aabenbart rigtige, nemlig 21, 7 (*euntem*); 24, 9 (*regni*); 24, 24 (*speculacionis*); 29, 14 (*sauciatus*); 29, 25 (*confirmata*); naturligvis er ogsaa 15, 19 Fjernelsen af *non* foran *intrepidus* rigtig, men da det sidste Ord kun er tilføjet bag efter i Randen, kunde det næsten se ud, som om han fra først af havde villet udskyde begge Ord for at fjerne Fejlen. Af tvivlsom Rigtighed er derimod 18, 16 (*archiepiscopo*) og 18, 18 (Tilføjelsen af *levaverit*, hvor Langebeks fra Adam af Bremen hentede *susceperit* er bedre); 20, 14 (*humatum*; bedre er det at beholde *humatur* og med Adam tilføje *ubi*); 21, 17 (*fuisse*); 23, 20 (*Post quem*, hvor Langebeks Rettelse er sandsynligere). Afgjort forfejlede er hans Rettelser paa følgende Steder: 16, 5 (*Anglorum*; der tales ganske vist i det flgd. først om Angrebene paa Brittanien, men der gives intet altomfattende *regnum Anglorum*, og det endelige Hovedformaal for Angrebene var ogsaa *regnum Francorum*); 16, 19 (hvor det er højst besynderligt, at han har kunnet finde paa at ændre det rigtige *promotus* til *permotus*); 18, 2 (*patria*); 18, 5 (hvor *quando* er urigtigt istdf. *dum* eller, som der sikkert skal staa, *quo tempore*); 19, 5 (hvor han har lavet Nominativformen *Truccor* af Hensyn til den senere følgende gale Genetivform *Truccori*); 21, 14 (*ordinaveral* ganske unødvendigt); 22, 20 (*in* foran *Seland*; smlgn. 28, 17; 30, 14); 22, 19 (*nunciaverunt*, som aldrig har kunnet forvanskes til *nunciantes*); 22, 23 (*alterum* unødvendigt istdf. *alium*); 23, 14 (*honorem*); 24, 25 (hvor han har omstillet Ordene og med Urette fjærnet *penitendo* for at rette den simple Fejl i *peregrina-*

cionem); 25, 21 sq.; 27, 9 sq.; 28, 10 (*nec* for *non*); 31, 12 (*sepelitur*). Den falske Læsemaade hos ham 22, 21 (*ultimo*) skyldes formodentlig en Misforstaaelse af Kompendiet *ult*°, men er ogsaa foranlediget ved, at han har savnet et til *deinde* svarende nyt Adverbium. p. 19, 23; 24, 18 og 33, 16 har han forvekslet Kompendierne for *deus* og *dominus*; p. 20, 8 har han overset et almindeligt Kompendium. Ganske vilkaarlige og unødvendige er hans Ændringer 24, 1; 25, 3 (*Is vir erat*); 25, 7 (*et ipse* til *qui*); 25, 13; 27, 11 (*erat Haraldo*); 28, 20; 32, 3 (*vir is erat*). Lakunen p. 23, 8 f. og 31, 21 ff. skyldes sikkert blot en Skødesløshed af Stephanius; ligeledes Udeladelsen af *nomine* 24, 7; af *vero* 27, 18; af *maxime* 28, 8. Skødesløshedsfejl er ogsaa *iniustam* (for *infinitam*) p. 27, 15; *dictum* (for *indictum*) p. 28, 15; *sublevavit* p. 29, 24.

Chronicon Roskildense blev første Gang udgivet af E. J. de Westphalen i hans Monumenta inedita Rerum Germanicarum, præcipue Cimbricarum et Megapolensium, Tom. I, p. 1408—18, Lipsiæ 1739. Haandskriftet **H** var hans Kilde; men den Afskrift derefter, han har overgivet til Trykkeriet, maa, da **H** er let læseligt, have været meget slet, eller ogsaa har Sætteren og Korrekturlæseren gjort deres Sager daarligt; i ethvert Fald vrimler Udgaven af Fejl og er ganske ubrugelig; der er kun gjort een fortræffelig Textrettelse (p. 26, 11 *eruditus* istdf. *crudelis*), og et Par Smaarettelser til er antagelige. Lappenberg meddelte efter **H** en Del Rettelser til den slette Text i Archiv für Staats- und Kirchengeschichte der Herzogthümer Schl. Holst. Lauenb. Bd. 2. S. 194 ff. Altona 1834. Den næste Udgave var J. Langebeks i Scriptores Rerum Danicarum Tom. I, p. 373—87, Hafniæ 1772; han benyttede dertil **O** som Kilde, og Texten er her langt bedre, men han har dog paa sine Steder ladet Westphalens Udgave faa en skadelig Indflydelse paa den. En Del Stykker af Krøniken udgav G. Waitz paa Grundlag af **K** i Monumenta Germaniæ Historica, Tom. XXIX, p. 21—26.

En dansk Oversættelse af Skriftet (efter Langebeks Text) er givet af Jørgen Olrik: »Den ældste Danmarkskrønike« (udg. af Selskabet for Historiske Kildeskrifters Oversættelse), København 1898.

CHRONICON ROSKILDENSE.

INCERTI AVCTORIS HISTORIA DANORVM

AB A. 826 AD A. 1140 (1157).

I. Anno dominice incarnacionis octingentesimo uigesimo VI^to^ Haraldus rex Danorum apud Magunciam est baptizatus ab Othgario archiepiscopo, susceptus ab imperatore Luduwico, anno sexto regni sui. Cum quo frater eius Hericus et uxor regis cum magna Danorum multitudine illuminati sunt et Christiane fidei coniuncti. Quibus in regnum suum tendentibus cum nemo doctorum facile potuisset inueniri comes, sanctus Ansgarius cum socio se ultroneum optulit Authberto. Cum quo .IIII^or^. annis commorantes multos ad fidem conuerterunt. Qui, reuersus archiepiscopus Hammaburgensis effectus, nunc Danos, nunc Transalbianos uisitans innumerabilem

---

K = Codex Kiloniensis, *cuius orthographiam in omnibus fere sequor, nisi quod semper in nominibus propriis maiores litteras initiales adhibeo.* — **O** = Textus libri in Petri Olai Collectaneis fol. 145^r^—159^v^. — **S** = Textus in Systemate Stephanii (Codex Upsalensis ex Collectione de la Gardie, num. 25—29 Fol., fol. 5—10). — **H** = Codex Archiv. Hamburgensis, Fol. num. 61; *ex* **S** *descriptus est, ideoque eius scripturæ paucis tantum locis commemorantur. In scripturis codicum afferendis minutissima quæque, et quæ nullius plane momenti esse mihi persuasum esset, consulto omisi.*

Inscriptionem libri et capitum numeros ego addidi.

Cap. I. *Quæ hic narrantur, maximam partem auctor ex Adami Bremensis libri I capp. 17—19. 25—27 sumpsit.* — 1. DCCC. XXVJ **OS**. 2. baptisatus **O**, *ut solet.* 3. lůduvico **O**. 7. facile *in marg. add.* **O**. 8. obtulit **S**. 9. quatuor **S**. 11. transambianos **KO**, *sed in* **O** l *supra* m *scribitur.*

utriusque gentis multitudinem ad fidem contraxit. Deinde mortuo Lyudrico, Bremensi archiepiscopo, Liuduicus imperator, filius Liuduici, frater Lotarij et Karoli, Bremensem archiepiscopatum Ansgario concessit. Hoc regali munere confessor dei ualde gauisus in Daniam perrexit. Vbi regem Danorum, fratrem regis Haraldi, predictum Ericum, Christianissimum cum suo populo reddidit. Nam mortuo Haraldo iste in regnum assumptus est. Hic primum ecclesiam Sleswich erexit, data pariter sentencia, ut, quisquis esse uellet in regno suo, Christianus fieret.

II. Interea Normanni Galliam demoliti per fluuios Ligerim, Secanam, Renum dederunt excursum. Quo timore compulsus rex Francie Karolus terram eis concessit ad habitandum, quam et hodie possident. Deinde Daniam aggressi Hericum regem interfecerunt. Quo mortuo Hericus Puer in regnum leuatus est. De isto Herico Puero non minima dubitacio est, utrum filius predicti Herici fuerit an non. Qui mox super Christicolas efferatus sacerdotes expulit, ecclesias claudi precepit. Ad quem ueniens sanctus Ansgarius [non] intrepidus crudelem tyrannum de feroci leone mansuetissimum conuertit in agnum, adeo ut ipse Christianitatem susciperet et suis omnibus per edictum Christianos fieri mandaret. Tunc sacerdotes reuocati, ecclesie sunt erecte et restaurate. Insuper apud Ripam basilica exstructa est, post Sleswich secunda.

---

2 mortuo *in marg. add.* **O** imperator *bis habet* **S**, *in quo si quid latet, altero loco* imperatoris *scribd. est.* 3. Lotharii **S**. Caroli **O** (*item* 13). 7. *ad* m. Haraldo† *in marg.* **S** *add. Stephanius*: †A.C.DCCCXLVI. iste *om.* **O**. 8. flesuic **O**, Sleswic **S**, *atque eodem modo fere semper differunt inter se tres codices in sequentibus.* 9. sentencia: *aliter Adamus*: data pariter licencia, ut, quisquis vellet in regno suo, Christianus fieret; *et hoc in Collectaneis Petrus Olai habet in marg. fol. 36v.*

Cap. II. *Cfr. Adam. Brem. lib. I capp. 30—31.* — 12. Seqvanam, Rhenum **S**. 13. abitandum **K**. 15. *ad* mortuo† *in marg.* **S** *add. Stephanius*: †A.C.DCCCLVI. 16. minimo **K**, *sed corr. m. 1.* 17. Erici **S**. 19. nõ intrepidus **K**; ñ intrepidus **O**, *quæ scriptura fort. inde orta est, quod Adamus* non trepidãs *habet; certe* non *falsum est:* intrepidus **S**, *sed in marg. additum; in textum recepit* **H**. 22. fieri **OS**; fidei **K**. 23. et ecclesie **O**.

III. Eo tempore collectis ⟨*suis*⟩ rex crudelissimus Normannorum Ywar, filius Lothpardi, quem ferunt ossibus caruisse, cuius fratres Ingvar et Vbbi et Byorn et Vlf aquilonis gentibus prefuerunt, reges eciam Danorum uocauit in auxilium ad destruendum regnum Francorum. Reges dico, quia tunc temporis multi fuerunt reges in Dania. Nam, ut referunt, ⟨*fuerunt*⟩ duo aliquando in Iucia, in Fyunia tercius, in Selandia .IIII^{us}., in Scania .V^{us}.; aliquando duo per totam Daniam; aliquando eciam unus per totam Daniam; aliquando unus per totam Angliam simul et Daniam, ut post docebimus. Igitur Ywar Brittaniam classe pecijt et crudele prelium cum regibus Anglorum conseruit. Ibi reges Nordumbrorum Ielle atque Osbertus ceciderunt, ac Denunolf et Berrunolf de prelio fugerunt. Edmundus, rex sanctissimus orientalium Saxonum, qui sepe antea uictor extiterat, [et] tunc uictus et in prelio captus, manibus post terga ligatis pro Christi confessione flagellatus ac deinde sagittatus, ad ultimum decollatus gloriosam martyrij coronam adeptus est. Hec prima Nordumbrorum plaga taliter gesta est in Anglia. Inde promotus rex Ingwar cum nouem aquilonis regibus classem diuisit, aliosque reges in Galliam destinauit, alios in Germaniam. Quorum pars uecta per Albiam Saxoniam inuasit ibique ducem Brunonem cum decem comitibus occurrentem sibi occidit. Cum quibus duo episcopi

---

Cap. III. *Cfr. Adam. Brem. lib. I capp. 39. 40; sed non omnia ab eo auctor petiuit.* — 1. Eo tempore **KS**, *item in marg.* **O**, *qui in textu habuerat* Eotẽpe *confuse scriptum.* suis *addidi et* crudelissimus *pro* crudelissimis *scripsi; alioqui* rex *ante* Ywar *transponi debebat*; crudelissimus (rex Norm.) *apud Adamum* Inguar (= Ywar) filius Lodparchi *vocatur.* 2. yuar **O** filiũ **KOS**, *corr. Langebek.* 3. Vbi **OS** Biorn **O**; Bjórn **S** Vlff **O**. 4. prefuerunt *partim in rasura* **K**. 5. Francorum **KO**; Anglorum **S** (*Stephanius*?). 7. fuerunt *addidi.* fyvnia **K**. 8. quartus . . quintus **S**. 8—10. *verba undecim* Daniam . . per totam (*ante* Angliam) *om.* **K**. 9. unus (*altero loco*) *om.* **O**. 10. Angliam et Daniam simul **O**. 11. Iuar **O**. britãniam **OS** (Y. classe Britanniam p. **H**). 12. Elli *vel* Ella *alibi Petrus Olai.* 13. Denuuolff et Berruuolf **O**; *fol. 38^{r} Petrus Olai* Ethewald et Bertimwald *eos vocat, fol. 34^{r}* Adelwolff et Berthwolff. 14. Saxonium **O**. 15. et *deleui.* 17. martirii **O**, *ut solet.* 18. Nordumbrorum **KOS**, *sed* Normannorum *potius scribd. vid.* 19. pro motus **K**; promotus *in* permotus (= **H**) *in* **S** *mutauit Stephanius.* 23. occurrentem sibi occidit **O**, *idemque voluit* **K**, *in quo est*: /: occidit sibi /: occurrentem; occidit sibi occurrentem **S**.

trucidati sunt. Deinde Traiectum oppidum inuadunt urbemque solo tenus prosternunt, in qua Rabod*us* tunc claruit episcopus. Ad ultimum Renum transeunt, Coloniam et Treueros incendunt, Aquisgrani ⟨*palacium*⟩ stabulum equis suis fecerunt, urbes cum ciuibus ⟨*obruerunt*⟩, mulieres cum infantibus in ore gladij trucidauerunt, ecclesias sanctas cum fidelibus aut incenderunt aut subuerterunt. Maguncia ob metum eorum instaurari cepit. Tunc Fresia eciam a Danis depopulata est.

IV. Hec dum agerentur, Hericus rex defunctus est, et in regnum Frothi leuatus est; quem Unni, Bremensis archiepiscopus, baptizauit. Extimplo erecte sunt ecclesie, que pridem destructe sunt, Sleswicensis et Ripensis. Terciam rex in honore sancte Trinitatis apud Arusam edificauit. Dicunt quidam, quod Unni, Bremensis archiepiscopus, Gorm et Haraldo, qui in Dania reges extiterant, predicaret et Christianis placatos redderet et ecclesias diu neglectas reuocaret. Iste Gorm pater Haraldi extitit; qui Haraldus uiuente patre .XV. annos regnum gubernauit, mortuo patre quinquaginta annos regnauit. Hic Christianus extitit, cognomine Blatan siue Clac Harald. Mortuo Haraldo Swen quidam, Normannorum transfuga, collecta multitudine Angliam inuasit, regem Aldradum

---

2. Rabodus *scripsi*; Rabodo **KOS** (o *pro* 9). 3. Rhenum **S**. 4. palacium *ex Adamo addidi, item* 5 obruerunt. 6. in ore gladii *sæpius in Vulgata, velut Exod. 17, 13.*

Cap. IV. 10. defunctus est† **S**; *Stephanius in marg. add.*: †A.C. DCCCCI. 12. Extymplo **O**; Extemplo **S**. 14. arusiam **K** Dicunt quidam: *non prorsus ita Adam. Brem. lib. I cap. 61.* 16. predicarat, *ut vid.*, **O** (*sed paulo post* redderet). 17. neclectas **O**. 18. exstitit **O**. 18. quindecim **S**. 19. *Verba sex* regnum g. m. p. q. annos *om.* **K**. 19. mortuo patre† **S**, *ad quod Stephanius in marg.*: †A.C. DCCCCXLIX. *Post* mortuo *in* **O** *deletum est* autem. 21—18, 7. *Verba omnia* Mortuo Haraldo . . in dubio est *in* **S** *deleuit Stephanius, addita post* Clac-Harald *hac nota*: His proxime coniungenda, quæ mox infra seqvuntur: »Gorm crudelissimus Rex etc.« *Præterea in margine adscripsit*: Hæc forte hoc loco expungenda, utpote falsa et chronologiam turbantia. *Ceterum ad* Mortuo Haraldo† *in marg. addiderat*: A.C. M.I. 21. Suen **O**, Sven **S**, *ut solent.* 21—22. tranfuga **K**. 22. aldradū **O** *in marg. pro deleto in textu* haraldū.

expulit, ipse regnum tenuit. Huius filij Gorm et Hartha Knut, pat*erno* non contenti latrocinio, Daniam insiliunt, occisoque rege Danorum Haldano cum filijs eius regnum [Danorum] partiti sunt, Gorm Daniam, Hartha Knut Angliam ⟨*nactus*⟩. Nam Swen pater eorum interim, quo ⟨*tempore*⟩ ipsi Daniam inuaserunt, mortuus est. Haldanus autem utrum fuerit filius Clac Haraldi an non, in dubio est.

V. Gorm, crudelissimus rex, sedem regni apud Selandiam constituit. Huius filius mitissimus Harold fuit, qui primus apud Seland ecclesiam construxit. Qui contra patris imperium Christianos amicos habuit eosque pro uiribus undique susceptos in persecucione fouit. Itaque, in malis patre perseuerante, Haraldus post mortem eius in regem assumptus est Christianusque effectus est. Qui mox sacerdotes tam ab Anglia quam a Saxonia uenientes recepit et Christum publice colere cepit. Vnde uenerabili Adaldago episcopo et Ottoni Augusto amicus et ualde familiaris fuit, adeo ut filium eius baptizatum a sacro fonte ⟨*leuauerit*⟩ et Swen Otto uocauerit. Itaque rex deuotus et in Christo fidelissimus non solum baptizatus, sed eciam, ut episcopi per regnum constituerentur, per nuncios deprecatus est. Qua peticione Adaldagus, Bremensis archiepiscopus, gaudens consilio regis et pape tres ordinauit in Daniam episcopos: Hericum ad Sleswich, Liafdagum ad Ripam, Rehinbrandum ad Arus. Postea eciam plures ordinauit Adaldagus, Bremensis archiepiscopus, ad nostrates episcopos: ad

---

1. hartha knvt **K** (*sic vel* harthe knvt *plerumque*); harthacnut **O**; Hartha-Cnut **S**; *sic etiam in seqq.* 2. paterno *scripsi et comma post* latrocinio *demum, non post* contenti, *posui*; patre **K** *et in marg.* **O** (*pro deleto* patʳ); patre *in* **S** *Stephanius in* patria (**H**) *mutauit.* 3. Danorum *altero loco deleui*; *nam* regnum *hic utramque terram complecti apparet.* 4. nactus *excidisse credo.* 5. quo **KO**, *quod si verum est,* tempore (t̃pe) *ante* ipsi (ip̃i) *addendum est*; quando **S.** 6. *ante* Haldanus *in* **S** Haraldus *deletum est.* 7. an non *om.* **H.**

Cap. V. 8. Selandiam **S**; Selendam **KO.** 13. Haro(a)ld **O**(**S**). 16. archiepiscopo **S.** 18. leuauerit *om.* **KO**; *habet* **S**, *fortasse ex coniectura Stephanii additum*; susceperit (*ex Adam. Brem. lib. II cap. 3*) *inseri voluit Langebek.* 21. Qua peticione etc.: *cfr. Adam. l. l. cap. 4.* 24. *post* Arus *in* **S** *add. Stephanius*: A.C. DCCCCLXII. Postea eciam etc.: *cfr. Adam. l. l. cap. 22. 23.*

Sleswich post Hericum Marconem, post Liafdagum ad Ripam Folbertum. Othincarus Albus, ad Svethiam ordinatus, Scaniam et Seland procurauit; post quem fuit Thurgotus. Iste eciam Haroldus regem Normannorum Haconem de regno expulsum restituit. Filius Haconis Trucco fuit, qui Haroldo subditus fuit. Filius eius Olaf Cracaben fuit.

VI. Haroldus quinquaginta annos in Dania regnauit. Quem filius Sven in acie uulnerauit, uulneratum a regno expulit; qui fugiens uenit in Sclauiam ibique exul obijt et, uelud alter Dauid, magis de perfidia filij quam ex sua miseria dolens. Corpus eius a suis in patriam reportatum in ciuitate Roskild tumulatum est. Quod audiens Olaf Cracaben, augur peritissimus, filius Trucco*nis*, filij Haquini, quem Haquinum Haroldus de regno expulsum stabiliuit, memor illius benefacti statim Danos adijt, regem Swen expulit et regnum Danorum tenuit. Swen exulans potentissimum regem Swenonum, nomine eciam Olaf, adijt; supplex, ut in regnum restitueretur, orauit. Nec mora: superueniens cum Swenonibus bellum habuit grauissimum, in quo rex Norueie Olaf augurio deceptus cecidit. Swen, cognomine Tyuvskeg, duo regna tenuit, Christianis ualde inimicus, quos eciam finibus suis expelli precepit. Sed cum a Sclauis in bello uictus ter caperetur, et bis argento, tercia uice auro ponderaretur, tandem deum cognouit post flagella, quem cepit querere eique credere. Nam accersito a Norwegia Bernardo episcopo in Scania ecclesiam

2. Othyncarus **OS** Svethiam **K**; Suetiam **O**; Swethiam **S** (*sic plerumque inter se differunt codices*; *ego* **K** *sequor*). 3. Iste . . restituit, *cfr. Adam. l. l. cap. 22 et ad sequentia capp. 32. 34.* 4. Haraldus **O** (*et sic sæpius in* **OS** *variatur*). 5. Truccor **S**. 6. Olaff **O** (*sic sæpius* f *finale duplicatur*).

Cap. VI. *Cfr. Adam. l. l. capp. 25—27. 37—39. 49.*; *multa tamen auctor noster aliter narrat.* 9. fugẽs **O** *post* obiit *in* **S** *add. Stephanius*: A.C. M.I. 10. velut **OS** magis *supra versum add. m. 1* **O**. 13. Trucconis (Truccone) *scripsi*, Truccori **KOS**. 14. de regno expulsum Haroldus **S**. 16—18. Sueonum . . Sueonibus **O**(**S**). 16. nomini **K**. 19. rex Norvvegiæ **S**; noruie (*omisso* rex) **K**; norue **O** *in textu, quo deleto m. 1 in marg. scripsit*: noruegie rex. 20. Tyuusceg **O**; Tyuuskeg **S**. 21. Christianus **O**. 23. deum **KO**; Dominum **S** (Dominum cognoscere, Deum quærere *sæpius in Vulgata*; post flagella *Iob. 42, 16*). 25. a Noru(w)egia **O**(**S**), *item sæpius in his variatur.* ſcaniã *initio habuit* **K**.

erexit. Bernardus mare transfretans in Seland uenit; ibi bone conuersacionis exemplo uitam finiuit. Deinde Swen Angliam inuasit, regem Adeldradum expulit et Brittanie fines potitus uix tres menses superuixit.

VII. Post cuius mortem Eadmundus, filius Adeldradi, quem Sweno expulit, Kanutum, filium Svenonis, et Olauum, filium Olaui regis Norvegie, qui ibi obsides fuerant, in uincula coniecit. Qui de uinculis eius fugientes naui uenerunt Bremam ibique a sancto Unwano, Bremensi archiepiscopo, fidem Christi susceperunt, et baptizati reuersi sunt in Daniam. Olauus autem rex Norvegie constituitur. Qui dum regnum suum primus Christiane fidei subiugasset totum, a paucis in bello percussus gloriosam martyrij coronam est adeptus. Cuius corpus a fidelibus Throndemis humatur, ⟨*ubi*⟩ multis hodie miraculis illustratur. Cui filius in regnum successit, nomine Magnus, qui ex concubina erat genitus, etate puer, magnanimus, forma speciosus. Sed ne ab incepto opere longe transgredi uidear, ad reges Danorum reuertar. Mortuo itaque Eadmundo rege Anglorum filius Adeldradus in regnum successit. Quod audiens Kanutus, ueteris iniurie non inmemor, quam pater eius sibi et Olauo intulerat, cum mille armatis nauibus transfretauit et inmensis uiribus Angliam inuasit; triennium cum Adeldrado certauit. Adeldradus, fessus et bello et senio, cum obsideretur in Londonia ciuitate, obijt, relinquens filium Edwardum, quem suscepit ab Ymma regina, que fuit filia Rothberti comitis. Kanutus uictor existens ipsam Ymmam duxit uxorem genuitque ex ea filium Harthe Knut. Kanutus

---

2. conuersafionis **O**. 3. Adelradum **S**; Adaldradum **O** (*item alibi*). Brittannie **O**; Britanniæ **S** fines **K**, *item* **O**, *ubi* -nes *pro deleto* -niẽs *substitutum est*; finibus **S** (*sine dubio ex coniectura Stephanii*). 4. *Post* supervixit *in* **S** *add. Stephanius*: mortuus A.C. M.XX.

Cap. VII. 5. Edmundus **OS** (*item infra* 19). 6. Canutum **O**, *ut solet*. 8. vinclis **S** (*pro* vinc̄lis). 9. Vnuano **O**; Vnwano **S**. 13. *Ad* adeptus *Stephanius in marg.* **S**: A.C. M.XXVII. 14. humatur **KO**, *post quod* ubi *addidi* (*ex Adami lib. II cap. 59*); humatum **S** (*ex coniectura Stephanii*). 15. Cui *scripsi*; Cui⁹ **KO**(**S**). 19. Adelradus *h. l.* **K**. 20. immemor **S**. 21. Olauuo **O** cum mille: *cfr. Adam. l. l. capp. 50. 51. 52.* 22. immensis **S**. 24. londonea **O**. 25. Eduardum **OS**. 26. Rhothberti **S**. 27. Hartheknud **O** *in his plerumque.*

Richardo suam dedit sororem, nomine Estrith. Que ab illo repudiata duci Vlf sine fratris consensu est coniuncta. Quod audiens Kanutus inimicari cepit Vlf et sorori sue in tantum, ut eciam eos de regno expelleret. Tandem precibus multorum et auxilijs sub quadam simulacione reconciliatus non post multum temporis fecit Vlf interfici in ecclesia Roskildensi, euntem ad matutinas. Quem uxor sua Estrith honorifice sepeliuit, ecclesiamque lapideam in loco lignee construxit, quam multis modis ditauit. Habuitque ex eo duos filios, Svenonem et Byorn. Quo peracto Kanutus reuersus est in Angliam ibique uitam finiuit.

VIII. Interea Libencius, Bremensis archiepiscopus, ad Seland ordinauit Auoconem, ..., quem antecessor Unwanus primus ordinauit. Qui eciam Libencius archiepiscopus ordinauit ad Sleswich Popponem, dehinc Esyconem, ad Ripam Othincarum. Quorum Poppo, uir sanctissimus, fertur Svenoni multum familiaris fuisse. Hic eciam, paganis de fide Christi dubitantibus, in generali regis et populi conuentu, quia tunc se crediturus spoponderant, ferrum candens in manu gestauit et illesus apparuit. Vnde factum est, ut populus crederet, et sanctus clarusque in regno fieret.

IX. Post mortem uero Kanuti tres filij eius regnare ceperunt; Sven, quem habuit de Aluia, regnauit in Normannia,

---

1. ricardo **O** nomine *om.* **K** Estrid **OS** (*item* 7). 5. reconciliatus non *scripsi*; reconciliati (*pro* reconciliat⁹). non **KOS** (sunt reconciliati. Non **H**). 6. roscyldensi// (*eraso* s) **O**. 7. euntem *corr. Stephanius in* **S**; eunti **KOS**. 8. lingnee **O**. 9. ditauit **OS**; dubitauit **K**. 10. Byiórn **S**. 11. *post* finiuit *in* **S** *add. Stephanius*: A.C. M.XXXVI.

Cap. VIII. *Cfr. Adam. l. l. cap. 33. 34. 44, qui hic de priore Libentio loquitur, Unwani antecessore, non de altero, eiusdem successore; de Auocone tamen aliter res habet, vid. ibd. cap. 62, ex quo loco suspicor hic post* Auoconem *excidisse verba*: Gerbrandi successorem; *cfr. Adam. cap. 53.* 13. Auconẽ *hoc loco* **K** Vnuanus **O**. *malim* prius *aut* primum, *ut in marg. fol. 39ᵛ in Excerptis habet Petrus Olai.* 14. ordinauerat **S** (*ex Stephanii, puto, coniectura*) Qui **OS**; Cui **K**. 15. Othyncharum **O**, Othyncarum **S**. 17. fuisse **S** (*fort. corr. Steph.*); esse **KO**; *in archetypo fort. fuit* extitisse. 19. sposponderant **O**.

Cap. IX. *Cfr. Adam. l. l. capp. 72. 74.* 23. quem **OS**; quam **K**.

Harold*us* in Anglia, eciam filius Aluie, Hartha Knut in Dania, filius Ymme. Sub quo Willelmus post Auoconem predicauit. Iste Harthe Knut contra Haroldum fratrem suum, regem Anglie, a Dania ueniens in Flandria classem adunauit; sed Haroldus morte preuentus bellum diremit. ⟨*Ita*⟩ Harthe Knut Daniam possedit et Angliam. Interea Sven obijt in Norwegia, frater Harthe Knut; tunc Normanni elegerunt Magnum, filium sancti Olaui a concubina. Tunc Harthe Knut et Magnus, rex Norvegie, talem condicionem inter se fecerunt et super reliquias cum iuramento firmauerunt, ut, qui diutius uiueret, superstes regnum defuncti acciperet duoque regna quasi hereditario iure possideret. Sed non post multum temporis Harthe Knut obijt. Cuius morte audita Magnus, non inmemor pacti, Daniam adijt manu magna et ualida. Cui occurrens Sven, regis *Gambli*knut ex sorore nepos, filius Estrid et Vlf, quem Gambliknut interfecit, tum nauali bello tum equis cum eo certauit; ad ultimum uictus in Scaniam fugit. Qui cum Lundis prepararet iter suum, ut in Svethiam fugeret, ecce nuncij de Seland uenientes Magnum regem defunctum nunciant *ei*. Qui mox Seland reuersus, deinde a Fiunensibus et a Iutensibus ultro in regem electus, Daniam per multos annos strennue gubernauit et filios filiasque ex diuersis mulieribus procreauit. Cuius filij .V. omnes reges unusquisque post alium extiter*u*nt; quatuor mors matura preuenit, licet satis regno et nomine digni fuerant. Sub quo Villelmus episcopus predicauit, uir strennuus uiribus et fortis, impetuosus et qui sola uirtute corporis debellaret potentes, ⟨*set*⟩ et animi uirtute, nullique

---

1. Haroldus *scripsi*; Haroldo **K**; Harold **OS** Aluiæ **H**; Aluia **KOS**. 2. Ymmæ **H** *et ex corr.* **S**; Ymma **KOS** Wilhelmus **S**. 5. Ita *addidi*. 9. condicio *h. l.* = condictio (*Aftale*); *et fort. scribd. erat* condictionem. 10. viueret **OS**; inueniret **K**. 12. *ad* obiit *Stephanius in* **S** *add.*: A.C. M.XLIII. 13. immemor **S**. 15. Gambliknut *scripsi*; Harthaknvt **KOS** nepus **K** gãbleknud **O**. 16. tum . . tum **OS**; tñ . . cum **K**. 17. Lundis **S**; lundi **KO**. 17—18. properaret **S**. 19. nunciant ei *scripsi*; nunciantes **KO**; nunciaverunt **S**. 20. in Seland **S** fivnensibus **K**. 21. ultro **KO**; ultimo **S** strenue (26 strenuus) **S**. 23. quinque **S** alium **KO**; alterum **S** extiterant **KOS**, *corr. Westphalen*. 25 (*et* 23, 4). V(W)ilhelmus **O**(**S**). 26. et fortis **KO**; fortis, et **S**. 26—27. corporis virtute **H** set *addidi sensu postulante*.

parcens iratus. Cuius temporibus mater regis Svenonis Estrith ecclesie Roskildensi .l. mansos filio consenciente contulit, quos prescriptus episcopus sigillo et priuilegio ecclesie confirmauit. Nec multo post Villelmus obijt, cui gloriosus rex Sveno equiuocum suum et capellanum subrogauit, uirum quidem omni morum probitate clarissimum et omnium antecessorum longe optimum. Terror ⟨*erat*⟩ male faciencium, remuneracio beniuolencium, pater patrie, ⟨*decus*⟩ cleri et salus populi, egregius pietate et qui omnia uellet ad perfectum ducere. Ipse Roskildensem ecclesiam fere ueluti a fundamento fundauit, quam egregia corona et marmoreis columpnis omnibusque ornamentis decorauit. Ipse claustrum lapideum fratribus construxit et, ut .XV. prebende essent, de mensa sua fratribus et ecclesie, quam in honore sancte Trinitatis consecrauit, addidit. Preterea monasterium Ringstathia in honore sancte Marie construxit, aliud Slagløsii.

X. Interea gloriosus rex Danorum Sveno Magnus in Iucia obijt anno dominice incarnacionis .M.LXX.IIII., anno regni sui .XXXI. Cuius corpus honorifice Roskildie est sepultum, ut ipsemet uiuens iusserat. Post cuius *mortem* filius eius Haroldus in regnum successit et regnauit annos .VII. Vnde secundum antiquos iste quartus Haroldus rex in Dania extitit. Primus Haroldus, qui apud Magunciam baptizatus fuit; secundus Harald Blatan; tercius Harald filius Gorm; quartus iste filius Sven, uir optimus, rector iustissimus. Hic siluas, a solis potentibus obsessas, communes fieri iussit. Quo mortuo frater eius Kanutus in regnum leuatus est. Hic cum populum

---

1. Svenonis *in marg. additum habet* **S** Estrid **O**, Estridh **S**. 2. Roscildenſi **O**, *sic sæpius.* quinquaginta **O** *in marg. et* **S**. 7. erat *addidi.* 8. benevol. **OS** decus *addidi, nam auctor hic imitatur Adam. lib. II cap. 67 de Bescelino loquentem.* 8—9. egregius . . ducere *om.* **S**. 11. collumpnis **K**; columnis **S**. 14. honorem **S** *ante* addidit *excidisse videtur* stipendia *aut simile aliquid, obiectum verbi continens.* 15. Ringstat(h)a **O**(**S**); Ringstathæ *Langebek, sed verius esse puto* Ringstathis. 16. Slagløsu **KS**; Slauløsu **O**.

Cap. X. 19. Roscyldie **O**, *et sic plerumque.* 20. Post cuius mortem *Langebek*; Post cuius corpus **KO**; Post quem **S** (*ex coniectura Stephanii*). 21. *ante* successit *in* **O** suum *deletum est.* 26. *post* mortuo *in* **S** *add.* A.C. M.LXXX.

quadam noua lege et inaudita ad tributum, quod nostrates 'nefgiald' uocant, coegit, a Iucia in Fiuniam fugatus Othinse in ecclesia sancti Albani martyris ante altare magna confessione cordis martyrizatus est anno dominice incarnacionis .M.XC., anno .XI. regni sui. Cuius corpus magnis miraculis illustratur, Christus in martyre glorificatur. Cum quo eciam occisus est frater eius, nomine Benedictus.

XI. Conuenientibus igitur regni primatibus Olauum, fratrem eius, in regem assumpserunt consortemque tocius regni Danie fecerunt. In cuius temporibus ingens fames Daniam per nouem annos optinuit, ut uix ab illicitis escis et interdictis se abstinuerit; sed quia necessitate cogente aliquando lex frangitur et transgreditur, equi ad uescendum occidebantur, canes a multis excoriabantur. Non mensas diuersis ferculis ornabant, nec aliquem apparatum habere cupiebant. Quam plagam uenerabilis Sveno episcopus statim post interfectionem Kanuti predixit uenturam et, ut penitendo eam amouerent, paterna ammonicione multos consuluit. Sed quia deus quos uult indurat, et quibus uult miseretur, cor omnium indurauit et, ut predictum est, plagis flagellauit. Pastori autem misertus deus ab omnibus angustijs huius nequam seculi eum liberauit. In secundo enim anno regni Olaui, non contentus domestica quiete actiue uite cum Martha, sed eciam contemplatiue speculacionis particeps fieri uol*ens* cum Maria, licenciam a rege et populo pecijt Ierosolimamque adire penitendo ⟨*per*⟩ peregrinacionem elegit. Sed ueniens ad quandam insulam, nomine Rodus, infirmitate detentus, uictrix anima Christo

---

1. noua quadam et inaudita lege **S**. 2. Fyuniam **OS** Othynsø **S**; Osynthø **O**. 4. martirisatus **O**. 6. et Christus **S**. 7. nomine *om.* **S**.

Cap. XI. 9. in regnum **H** conpotemque *scribd. vid.* regni **S** (*ex corr. Stephanii*); regno **KO**. 11. obtinuit **S**. 12. abstinuerint *Westphalen, quod probo.* 13. et transgreditur *om.* **S**. 17. ammouerent **KO**. 18. admonitione m. adhortatus est **S** (*sine dubio ex coniectura Stephanii*) deus **KO**; Dominus **S** (*item* 21). 18—19. deus .. miseretur, *cfr. ep. ad Roman. 9, 18.* 20. Pastoris **S**. 24. speculacioni **KO**, *corr. Stephanius* uolens *scripsi*; uoluit **KOS**. 25. Iherosolimamque **O** (-ymamque **S**) per *addidi* (Ih. peregrinatione adire elegit, *omisso* penitendo, *Stephanius in* **S**). 27. Rhodus **S**.

traditur, corpus a discipulis flentibus ibidem sepelitur. Cuius morte audita Olauus rex cum omni clero Selandensis ecclesie, licet doluit, Arnoldum tamen intronizauit. Vir natura simplex et plus quam pastorali cure decuit negligens; murum tamen lapideum circa monasterium Roskildense construxit, picturam eciam eiusdem monasterij renouauit. Anno cuius .VII. Olauus rex obijt; et ipse regnauit nouem annis, in quibus nec unus ubertatis fuit.

XII. Quo mortuo Hericus Bonus, frater eius, in regnum successit; et mox exosa fames discessit et uindicta dei a populo. Vtrum autem hec opulencia causa Herici et hec fames causa Olaui inciderit, cum neuter horum hoc meruit, penes illum est, qui omnia, antequam fiant, scit et, quando uult et quomodo uult, disponit. Hericus autem octo annis regnauit et multas iniquas et iniustas leges adinuenit. Hic filios tres ex concubinis habuit, Haroldum, Benedictum, Hericum; ex legitima nobilissimum genere, nomine Kanutum. Huius quinto anno, .M.C. incarnacionis domini anno, Ierusalem capta est a Christianis, Idus Iulij. Hericus tandem octauo anno regni sui, anno domini .M.C.IIJ., uolens Ierosolimam adire una cum uxore sua Botilda et ueniens ad Kyprum obijt *ibi*dem.

XIII. Cuius morte audita Dani fratrem eius Nicholaum in regem statuerunt, uirum mansuetum et simplicem, minime rectorem. In diebus cuius magna persecucio cleri et populi

---

2. rex *om.* **K**. 3. intronisauit **O** (inthr. **S**) Vir **KO**; Is vir erat *Stephanius in* **S**. 4. pastoralem curam **S** necligens **O**. 7. *post* obijt *in* **S** *add.* A.C. M.XCVIII et ipse **KO**; qui **S**.

Cap. XII. 13. qui . . scit, *cfr. Daniel. 13, 42.* qui scit omnia antequam fiant **S**. 15. iniquas et iniustas **OS**, *idemque sine dubio habuit* **K**, *in quo postea erasis litteris* iniquas et in *manus 1 aut coœua in rasura* bonas et *scripsit*; *sed ex vestigiis manifestum est* & iniustas *scriptum fuisse, ubi nunc* et iustas *est. In* **O** *post* adinuenit *in marg. manus posterior adscripsit*: mentitur. 17. Kanutum nomine **H**. 19. Idibus **S**. 20. M.C.IIIJ. **O** Iherosolymam **S**. 21. Ciprum (Cyprum) **O**(**S**). 21—22. obijt ibidem. Cuius *scripsi*; obijt. De cuius **KOS**, *sed in* **S** *postea* De *deletum est*; *inde* **H**: obijt. Cuius.

Cap. XIII. 22. Nicolaum **OS**, *ut solent.* 24. cuius **KOS**, *sed in* **H** *mutatum in* eius et populi *aut delendum aut in* ex (*vel* a) populo *mutandum videtur*; *cfr. infra 26, 13.*

facta est. *Nam* anno .XX. regni eius Petrus quidam, filius Botildis, consilio et instinctu capellani sui Notholdi, qui postea Ripensis episcopus effectus est, incepit questionem contra clericos, quatinus habentes uxores dimitterent, et non habentes nequaquam ducerent. Cui questioni clerici ⟨*uolentes quidem, sed*⟩ non ualentes resistere, quippe Arnoldo episcopo iam senio pregrauato et egrotanti, alij membris truncabantur, alij occidebantur, alij de patria expellebantur, pauci sua retinuere. Arnoldus uero sequenti anno post illam incepcionem bundonum obijt. Cui rex Nicholaus capellanum filij sui Magni, nomine Petrum, subrogauit. Hic fuit uir *e*rud*itus* et litteratus et inter omnes episcopos Danie tunc temporis eloquentissimus et constantissimus. Qui mox causam clericorum contra bondones suscipiens non solum ex illo ⟨*eos malo*⟩ liberauit, sed insuper illud effecit, ut nullus laicus querimoniam super clericos in placitis faceret, sed in sancta synodo, quod prius nequaquam licuit. Valentes clericos adamauit, ecclesie autem sue nullum proficuum contulit. Curias suas lapideis et ligneis domibus ornauit. Et licet prepostero ordine utebatur, querens, que sua et que Cesaris erant, dicebat tamen se et, que dei erant, uelle querere, si aliqua tranquillitate pacis cum Maria et cum Iacob posset permanere. Et ut impleret opere, quod mente et uerbo disposuit, domos ad ecclesiam sancti Clementis et terras addidit, ut congregacio monachorum ibi esset. Sed quia antiquus hostis semper sub uelamine latens et semper inuidens operibus iustorum ⟨*pacem odit*⟩, tantam discordiam inter Danos seminauit, quod, ex quo Christianitas in Dania inoleuit, maior tribulacio cleri et plebis non est facta.

---

1. Nam *scripsi*; In **KOS**, *post quod in* **O** eius *erasum esse videtur. Ad hæc pertinet versus paulo superius in margine* **O** *adscriptus*: MC. bisque decem Danorum clerus abegit | Vxores ductas non sine clade graui. 5. uolentes quidem, sed *addidi*; *necessario enim significandum est, conatos esse clericos resistere, ut ea, quæ deinde de eorum calamitatibus narrantur, intellegi possint.*. 7. egrotante **S**. 9–10. bundonem **K**. 10. filj **O**. 11. eruditus *Westphalen, bene*; crudelis **KOS** literatus **OS**. 14. eos malo *addidi*; *nisi forte malis*: ex⟨*itio*⟩ illos. 18. contulit (9tulit) **KOS**; intulit *male Westphalen.* 24. monacorum **O**. 26. pacem odit *vel aliquid simile excidisse videtur, si* quia *recte in præcedentibus scribitur.* 27. quod **KO**; ut **S**. 28. exoleuit **H** clerici **K**.

XIV. Nam Magnus, unicus filius Nicholai regis, diabolo instigante Kanutum, filium Herici regis, simulata pace interfecit, virum pudicum, sobrium, sapiencia et eloquencia et omnibus bonis moribus ornatum, anno domini .M.C.XXX. Vnde fratres eius Haroldus et Hericus sedicionem contra Nicholaum regem et Magnum filium eius excitabant et, ut Nicholaus regno et nomine priuaretur, et Magnus interficeretur, omnimodis laborabant. Igitur Hericus collectis omnibus perfidis et sceleratis in Iuciam uenit ibique ⟨*per*⟩ partem populi falsis promissionibus regium nomen sibi usurpauit. Nam hic iunior Haroldo fuit et eo multo eloquentior, uir flagiciosus, furore et mendacio repletus. Hoc audiens Haroldus contulit se ad regem Nicholaum, iuniori fratri seruire nolens tunc causa etatis, tunc propter turbam filiorum .XV., quos habuit, tunc propter infinitam pecuniam, quam ab omnibus iniuste rapuit. Rex autem Nicholaus perrexit in Iuciam et multa bella cum Herico habuit; in his omnibus Hericus uictus fugiendo uenit Slæswich. Sequenti uero anno nauali bello pugnauerunt ad insulam, que uocatur Syra; ibi Magnus, filius regis Nicholai, putans patrem esse et prius uenisse, circumdatus ab exercitu Herici, multis captis, plerisque occisis, uix paucis nauibus aufugit. Tercio uero anno rex Nicholaus Selandiam cum .C. nauibus uenit; et quia maior pars populi cum Petro episcopo Nicholao fauebat, inito certamine ad Werebro Hericus primo conflictu ⟨*uictus*⟩ fugit. Nicholaus uictor existens Roskildiam deuastauit. Hericus Scaniam ueniens auxilium pecijt; qui expellentes eum, Magnum, regem Norwegie, filium Sywardi regis, adijt et supplex ab eo auxilium

Cap. XIV. 8. omnibus modis **H**. 9. celeratis **K** per *addidi* (*aut* seducens *post* promissionibus *addendum est*); *licentius in* **S** *locum sic correxit Stephanius*: ibique p. p. f. p. regium sibi nomen tribuere coegit. 11. Haroldo fuit **KO**; erat Haroldo **S**. 13–15. tum . . tum . . tum denique **S**. 14. *pro* .XV. *scribd. erat* .XII., *cfr. infra* p. 31, 7. 15. infinitam **KO**; iniustam **SH** quam **KOS**; quod **H**. 17. his *om.* **K**. 18. uero *om.* **S**. 19. *post* Syra *in marg. inseruit* **S**: A.C. 1132. 21. excercitu **O**. 22. *post* anno inseruit **S**: M.C.XXXIII. 25. Verebro **O** uictus *addidi*. 26. Roscyldiam **O**. 27. qui expellentes eum **KO** (*nominatiuo absoluto, ut p. 24, 26 sq.; 29, 4 sq.; 31, 19*); a quibus expulsus *licenter* (*Stephanius in*) **S**. 28. Noruegie **O**; Norvvagiæ **S** Siuardi **O** addiit **O**.

pecijt. At ille iam satis pulchre, quod uoluit, ⟨*occuluit*⟩, et sub quadam pacis ac fidei sponsione se ei benefacturum per omnia promisit. Sed postquam eum cum paucis suscepit, omnia, que in corde et corde locutus fuerat, manifeste rei euentus ostendit. Nam ablata omni pecunia, quam attulerat, et hominibus ipsius depulsis precepit suis, ut eum tenerent in compedibus; nec admitti poterat quislibet extraneus. Quo facto Hericus omnibus destitutus et tunc maxime uite sue diffisus uertit se ad callida argumenta. Nam egrotum se simulabat et, ne Cununchelde transferretur, palam non bibit nec manducauit. Preterea nuncium in Daniam ad amicos suos misit rogans, ut, si uellent memorie commendare, que et quanta eis bona contulisset, cicius liberarent eum de instanti morte, dato tempore et termino. Vnde factum est, ut ea *die*, qua indictum erat, una naui uenirent; Hericumque imponentes, custodibus inebriatis et dormientibus, cum sola regina et pedissequa Scaniam fugierunt.

XV. At Scanienses, quamuis ei prius auxilium negauerunt, nunc communi consilio, quasi penitencia ducti, omnes unanimiter susceperunt eum, dicentes se uelle uiuere et mori cum eo, Ascero tunc archiepiscopo existente. Iste primus archiepiscopus in Dania et in Swethia et in Norwegia extitit, ⟨*uir*⟩ acer et amarus, † et sapiens et nullius constancie. Hic in tanta perturbacione regni se murum pro domo Israel non opponebat, sed, quocunque aura flabat, ut arundo uento agitata illuc se uertebat. Eo tempore Lund muro et uallo iussu Herici est circumdata. Nicholaus interea expedicionem terris sibi sub-

1. pulcre **O** occuluit *addidi.* 4. in corde et corde loqui, *cfr. Psalm. 11, 3* (in corde et ore *male Westphalen*). 8. maxime *om.* **S.** 9. diffisus *corr. ex* diffusus **K.** 10. transferreretur **KOS**, *corr. Westphalen* non **KO**; nec **S.** 13. bona eis **S.** 15. ea die *scripsi*; eadem **KOS** (*quo seruato Langebek paulo post* una *male mutauit in* hora) indictum **KO**; dictum **S.** 17. Scaniam **O**; Scanianiam **K**; in Scaniam **S** fugierunt **KOS**; fugerunt *Westphalen.*

Cap. XV. 20. se mori et vivere velle **S.** 22. uir *addidi.* 23. et sapiens *aperte falsum est*; *aut* ĩpaciens *aut* nec sapiens *scribd. vid.* et **KO**; sed **S** (sapiens *retinens*). 24. murum . . opponebat, *cfr. Ezechiel 13, 5.* Israël **S**; isrł **O**; irael **K.** 25. sed (s;) **OS**; si **K.** arundo uento agitata, *cfr. Matth. 11, 7.* 26. Lundia **S.** 27. hic *ante* Nicol. *deletum in* **O.**

ditis indicauit et, ut omnes meliores pridie Nonas Iunij Scaniam uenirent, cum omni diligencia precepit. Nam predicto termino sancta dies Pentecostes celebrabatur. Igitur secunda feria incaute de nauibus ascendentes nec de rebus suis sapienter disponentes, occurrit eis Hericus cum suo exercitu et inenarrabile et inrecuperabile dampnum toti Danie intulit. Heu crudelis annus, dies amara, dies mortis, dies tenebrarum, doloribus plena, singultibus onerata! Heu dies, in qua Magnus occiditur, flos Danie deprimitur! Pulcherrimus iuuenum, fortis robore, hylaris dator, et sapiens et constancie amator, Magnus occiditur et cum eo ⟨*duo*⟩ duces et quinque episcopi, Petrus Roskildensis, Thoricus Ripensis, Ketillus Westeruicensis, ⟨*Ulkillus Arusiensis*⟩, Henricus expulsus de Swethia. Adelb*yorn* Sleswicensis, insanabili uulnere sauciatus, uix annum et dimidium superuixit. Sextum autem, Eskillum episcopum ⟨*Vibergensem*⟩, duobus annis ante istud bellum Hericus fecit interfici in ecclesia matutinalibus horis inseruientem, uirum pulcherrimum et prudentissimum et optime litteratum.

XVI. Nicholaus uero rex, uidens alios capi, alios membris detruncari, alios interfici, alios aquis submergi, uix arrepto equo cum Haroldo nauem optinuit. Deinde ad Selandiam ueniens, ut potuit, suos confortauit. Post hec in Iuciam uenit, et Haroldum participem dimidij regni fecit et regio nomine sublimauit. Inde a Sleswicensibus, fide data et iuramento confirmata, pessima fraude est deceptus, et cum primatibus suis residuis in ciuitate infideliter interfectus est .VII. Kal.

---

2. in Scaniam **H** cum omni diligencia, *cfr. Act. apost. 5, 23.* 6. damnum **S**. 7. contulit (9tulit) **O**. 7—8. dies . . tenebrarum, *cfr. Joël 2, 2*; *Sophon. 1, 14 sq.* 9. pulcerrimus **O** (*item* 18). 10. hilaris **OS**; *cfr. Corinth. II, 9, 7.* 11. duo *addidi*; *significantur videlicet Henricus Skatelar et Magnus, filius Haroldi Kesiæ.* 12. Torirus (*aut* -cus) **O** (*item* 30, 6) Ketillus **O** *in marg. pro deleto* Cetillus. 13. Vestervicensis **O** Ulkillus Arusiensis *addidi. Verba sex* Henricus . . Sleswicensis *om.* **K**. 14. Adelbyorn *scripsi, vid. inferius p. 30, 8*; Adelbertus **OS**. sauciatus **S**; saucietur **K** *et fort.* **O**, *sed potest hic etiam* -atur *legi.* 16. Vibergensem *addidi.* 17. fecit **KOS**; filius(!) **H** matutinalibus **O**; matutinalis **K**; matutinis (*ex* -as *corr.*) **S**. 18. literatum **OS**; litterarum **K**.

Cap. XVI. 21. obtinuit **S**. 24. sublimauit **KO**; sublevavit **S**. 25. confirmato **KO**; *corr. Steph. in* **S**. deceptus est **O**.

Iu*l*ij anno supradicto, anno regni sui .XXXI. Haroldus uero, quasi sciens fraudes illorum et multum deortans regem, ne crederet eis, *tunc* finxit se alias iturum. Hoc audiens Hericus Sleswich adijt et pro nefario scelere Sleswicenses donis ditauit. Illic Eskillus in loco Petri Roskildensis efficitur episcopus, Notholdus in loco Thorici Ripis intruditur, Self Wendalensium in loco Ketilli subrogatur, Illugo Arusiensium post Ulkillum constituitur. Interea infidelis Adelbyorn, Sleswicensium episcopus, de uulnere supradicto moritur. Post quem Ruco, capellanus Herici, constituitur.

XVII. His omnibus peractis Hericus Scaniam pecijt ibique Natale Domini peregit. Haroldus interea in Iucia commoratur et a Iutensibus quam pluribus confortatur. Hec audiens Hericus subito Selandiam uenit et prepeti cursu magno frigore Iuciam nauigio pecijt; et sequenti nocte fratrem cum liberis et uxore in uilla, que uocatur Scipyng, incautum cepit captumque a tortoribus occidi fecit. Cuius caput parrochiani eiusdem uille in extremo angulo cymiterij sepelierunt. Hericus de morte fratris multum gloriabatur. Filios autem eius in Scaniam uexit et usque ad Augustum mensem in compedibus tenuit. Tunc inito pessimo cum Scaniensibus consilio misit eos ad quandam insulam, que uocatur Suer, ibique omnes occisos in unam foueam proici precepit. Quorum nomina hec sunt: Sywardus, Hericus, Sveno, Nicolaus, Haroldus, Benedictus, Mistiuint, Knut. Olauus uero, capto patre et fratribus, mendicis et peregrinis se sociauit, et sic eorum uestibus indutus ad regem Swethie, nomine Swerki, peruenit et supplex

---

1. Iulii *Langebek* (*et sic scriptum fuerat in* **S**, *sed deleto* Iulii *Steph.* Iunii *scripsit*); Iunii **KO** trigesimo primo **S**. 2. dehortans *corr.* **O** *m. 1*; dehortatus **S**. 3. tunc (tc̄) finxit *scripsi* (se iturum, *puto*, = sibi eundum); et finxit **KÓ**; finxit **S**. 4. addiit **O**. 5. Eschillus **S**. 6. Selff Vandalensium **O**. 7. Iuugo **S**. 8. Adelbi(y)órn **O**(**S**) Slesuicensis **O**. 9. Riico **S**.

Cap. XVII. 12. Natalem **S** Haraldus **O**. 14. in Selandiam **S**. 16. Skyping **S**. 17. parochiani **OS**. 18. cœmiterii **S**. 20. Scania **O**, *post quod sub rasura pro deleto aliquo vocabulo* vexit *scriptum est.* 22. Suer **KOS**; Fuer *Svaningius in epigrammate quodam (S. R. D. VII. p. 206), infelici sane coniectura; insula ignota potius in aliquo lacu Scaniæ sita fuit.* 23. projici **S**. 24. Siwardus **S**. 24—25. Sweno .. Mistiwint **S**. 27. fuethye n. Suerki **O**.

ab eo auxilium pecijt. Qui postquam totam seriem cognouit, qualiter pater eius interfectus fuit et fratres, sperans aliquid boni ex eo futurum in sua ⟨*curia*⟩ eum suscepit et partem regni sui omnibus diebus Herici ad necessaria sibi benignissime concessit. Byorn et Hericum Diaconem anno uno ante mortem patris ad castellum, quod est ante portum Sleswich, ⟨*rex Hericus*⟩ submersit; Magnus, duodecimus, in Scania cum Magno, Nicholai regis filio, in bello cecidit. Omnes isti filij Haroldi, et omnes isti immatura morte consumpti sunt; Olauus unus superest, belua multorum capitum.

XVIII. Interea Ascerus, Lundensis archiepiscopus, tercio Idus Maij moritur et in basilica sancti Laurencij tumulatur. Hericus autem, per omnia ut Cesar factus, omnia obstacula superans, nullum parem sibi, nullum priorem uolens, superbus, elatus et in malicia potens, per omnia terribilis more fulminis incessit; flentibus, si quid uidebantur habere, abstulit, habentibus et male ridentibus sparsit. Hec uita Herici, hec incessio, talis introitus; sed nunc, quis sit exitus, uideamus. Igitur ueniens ad quoddam placitum iuxta Ripam, surrexit quidam nomine Plouh, quod Latine 'aratrum' sonat, et regem incautum mortali uulnere prostrauit. Vir deformis, breuis stature, per se nichil faciens, nisi dominus in aratro, dominus in lancea, ut dominus in funda, dominus in lapide.

---

2. qualiter et pater **S**. 3. curia *addidi.* 6. rex Heric9 *addidi.* 8. Haraldi **S**. 9. in matura **O**. 10. belua multorum capitum, *cfr. Horat. epist. I, 1, 76.*

Cap. XVIII. 12. Idus *om.* **O**; *ceterum* Nonas *dici debuit.* tumulatur **KO**; sepelitur **S**. 14. parem sibi, nullum *scripsi*; parem, nullum sibi **KOS**. 15. more fulminis: *cogitauit auctor fort. de illo versu Lucani (Pharsal. X, 34), ubi Alexander vocatur*: Terrarum fatale malum fulmenque, quod omnes | Percuteret pariter populos; *cfr. Adam. Brem. lib. III cap. 16 de Haraldo Haarderaade, quem* fulmen septentrionis *vocat, sicut etiam Cornelio Hamsfortio auctore Hericum Emune* fulmen septentrionale *dictum esse legisse me memini.* 16. *malim* hauentibus (i. e. cupidis). 19. veniens *in* **S** *Stephanius in* qvum venisset *mutauit.* 20. Plog **O**, *sed* g *ex* h *correctum videtur*; Plogh **S** et *om.* **S**. 21. uulmere (!) **K** *ad* prostrauit *in* **S** *add. Stephanius*: Anno Domini M.C.XXXIX. *Deinde verba omnia.* 21—23. Vir deformis . . in lapide *om.* **S**. 23. dominus . . in lapide, *cfr. Reg. I, 17, 49 sqq.*

XIX. Sic eo mortuo et Ripis sepulto primates terre conuenerunt et Hericum tercium, filium sororis predicti Herici, in regem assumpserunt. Vir plus quam regali dignitati decuit simplex et in omnibus uijs suis inconstans et duplex, adnichilacio regni et sacerdocij. Eo tempore non mediocris lis inter Rukonem, Sleswicensem episcopum, et Eskillum, Roskildensem antistitem, de Lundensi archiepiscopatu orta est. Quod tamen certamen uenerabilis Petrus, filius Botildis, suo sapienti consilio et sollerti discrecione sedauit, et eos hoc modo pacificauit, quatinus Eskillus archiepiscopatum optineret. Ruko, quamuis electus a Scaniensi clero et populo, tamen utens consilio predicti Petri et disturbacionem et werram deuitans, Roskildensem sibi episcopatum clericis et laicis reclamantibus usurpauit.

[XX. Rex autem Hericus, firmissima pace facta in patria sua, decimo anno regni sui regnum resignauit, monasterium adijt et habitu religionis recepto mundi miserijs feliciter ualefecit. Deinde bono fine quieuit in domino. Post cuius mortem conuenerunt Iutenses et elegerunt Kanutum, filium Magni, filij Nicholai regis. Scanienses uero elegerunt Swenonem, filium Herici Emunj, et constituerunt eum super se regem. Vnde facta est longa concertacio inter Swenonem et Kanutum annis .XII. Succedente enim Svenone in regnum pax perijt, excitatur sedicio, et commocio intestina eciam pacificos ad prelia prouocauit. Tandem decimo anno conuenerunt omnes

---

Cap. XIX. 3. assumserunt **S** Vir is erat plus **S** regalem dignitatem **S**. 4. *post* duplex *recte interpungitur in* **KO**. 4—5. adnihilatio **S**. 6. Riikonem . . Eschillum **S**. 6—7. Roskyldensem **O** (*item* 13). 9. solerti **S**. 10. quantinus(!) Eskyllus **O**; quatenus Eschillus **S** obtineret **S** Riiko **S**. 12. verram **O**; gverram **S**. 13. Roschildensem **S**.

Cap. XX. *Hoc totum caput alii auctori debetur. Initium, versus 15—22 complectens, paucis aliunde insertis sumptum est ex antiqua Serie Regum Daniæ, quæ in S. R. D. Tom. 1, 15 seqq. edita est (vid. l. l. p. 18) et inferius in hoc libro edetur; reliqua, item nonnullis mutatis et aliis plerumque praue additis, ex Officio Translationis S. Canuti Ducis, vid. Vit. Sanct. Danorum p. 203, 6 sqq.* — 18. *post* domino *in* **S** *add. Stephanius*: Anno Domini M.C.XLVII. 21. eum *om.* **S**. 22. Swenn̄onē **K**.

Dani et paci consulentes elegerunt duos reges, Kanutum, qui prius fuerat electus a Iutensibus, et Valdemarum, filium sancti Kanuti ducis et martyris. Sveno uero expulsus a Dania fugit in Saxoniam ad socerum suum, ducem Saxonie, cum quo fere tribus annis mansit, a regno remotus. Tercio demum anno sub specie pacis ad patriam remeauit. Tunc quidem Sveno, Kanutus et Waldemarus, fideiussoribus interpositis, in unum conuenerunt, et prudentum consilio paci consulentes sedicionem regni sedare satagebant. Tali ergo condicione confederantur cognati, ut regionis diuise quislibet illorum terciam partem libere possideret. Et facta sunt fedus fictum et pax falsa. Conuenientibus enim illis Roschildis Kanutus et Constantinus, cognatus eius, a Svenone nequiter necantur .V. Idus Augusti; Valdemarus uero grauiter sauciatus euasit. Qui fugiens in Iuciam auxilium Iutensium pecijt. Post quem ueniens Sveno et in Gratheheth cum eo dimicans, prout deus uoluit, infeliciter occubuit, dignum insidiarum consecutus finem. Cuius corpus in ecclesia uillule terre commendatum est. Post hec gloriosus Valdemarus, filius sancti Kanuti ducis et martyris, filij Herici regis Boni, a cunctis optimatibus Danie in regnum assumptus atque ab Eskillo archipresule in regem unctus et purpuratus et diademate gloriosissime coronatus atque in regni solio honorifice collocatus est anno dominice incarnacionis .M.C.LVII. Qui regnum Danorum uiginti sex annis nobiliter rexit. Nam paganos ad fidem, fideles ad pacem, pacificos ad securitatem prouocauit; odium in dilectionem, dolorem in gaudium, bellum in pacem et egestatem conuertit in opulenciam.

Cui successit filius suus Kanutus, et post eum Waldemarus, frater eius, in regnum leuatus est.

2. prius: *in hoc verbo desinit* **K**; *reliqua uno, ut videtur, folio amisso interierunt.* 10. confœderantur **S**. 12. Roskildis **S**. 16. Grateheth **S** deus **O**; Dominus **S**. 21. Eschillo **O**.

CHRONICON LETHRENSE.

Medens Forfatteren af *Chronicon Roskildense* i sin Fremstilling alene har villet tage det med, der var eller i alt Fald dengang ansaas for at være virkelige historiske Kendsgerninger fra Tiden efter Christendommens Indførelse i Danmark, har den Mand, hvem det lille Skrift, der nu skal behandles, skylder sin Tilblivelse, faaet Øjet op for, at der dog ogsaa i Sagnberetningerne om Danmarks gamle Konger fra Hedenskabets Tider og i de Eventyrfortællinger og Gaadehistorier, der i Tidernes Løb ganske naturligt havde knyttet sig dertil og sammen dermed var i Omløb i Folkemunde, indeholdtes noget, som det nok var værd at optegne og overlevere til Eftertiden. Han har da først af alle samlet og i jævnt og simpelt (men ingenlunde slet) latinsk Sprog, saaledes som dette Sprog vel paa hans Tid almindeligt taltes blandt Klerkene, fremstillet en ganske fornøjelig lille Kreds af saadanne Fortællinger, som han sagtens har fundet kurserende i dansk Sprog hos Almuen i den Egn, hvor han selv hørte hjemme; at udstrække sine Efterforskninger videre og sammendrage mere Stof af lignende Art fra andre Egne af Landet er ikke faldet ham ind. Hans Værk er saaledes kommet til at betegne et Forløberstadium baade for de tidligste Afsnit af Sven Aggesøns Danmarkshistorie, der behandler nogle af de gamle Sagnfortællinger paa rent novellistisk Vis, og for Saxos Sagnhistorie, hvor et langt rigere Stof af samme Art er samlet sammen fra mange Sider, — næsten paa samme Maade som Roskildekrøniken betegner et Forløberstadium for de ægte historiske Partier hos de to nævnte Forfattere. Disse har dog, synes det, ikke fundet Anledning til at benytte dette Forgængerarbejde eller skænket det nogen Opmærksomhed, i ethvert Fald ikke Sven Aggesøn; Saxo har maaske paa et Par Steder hentet Motiver derfra, men behandlet dem paa sin egen Maade. Efter

min Mening er det ganske efter egen Indskydelse, at Forfatteren har sammenskrevet dette sit Værk, og jeg kan aldeles ikke gaa ind paa den af Jørgen Olrik [1]) fremsatte Anskuelse, at det skulde være Ærkebiskop (eller Biskop) Absalon, der har tilskyndet ham til dets Udarbejdelse, allermindst paa den Tanke, at Absalon paa denne Maade skulde have stræbt at faa bragt et Værk til Vejc, der kunde supplere Roskildekrøniken med det manglende Indledningsstykke til en fuldstændig Danmarkshistorie; Absalon har utvivlsomt ikke brudt sig det mindste om Roskildekrøniken, og han har næret ganske anderledes storslaaede Tanker om, hvordan en fuldstændig Danmarkshistorie skulde tilvejebringes. Forfatteren af den lille Krønike har da heller ikke selv givet den mindste Antydning af, at han ønskede at sætte sit Værk i Forbindelse med eller faa det betragtet som en Slags Indledning til Roskildekrøniken; og der er jo ogsaa et ret betydeligt Rum aabent mellem dennes Begyndelse og hins Slutning, for saa vidt vi da har Lejrekrøniken overleveret fuldstændig, og ikke dens virkelige Slutningsparti skulde være skaaret bort, da den føjedes sammen med Lundeaarbøgerne, for at den bedre kunde passe sammen med disse.

Forfatteren har efter al Sandsynlighed været en Klerk, og at han som saadan har været knyttet til Kirken i Roskilde, er der stærke Beviser for. For Roskilde By har han haft stor Interesse; han omtaler udførligt, hvorledes den blev grundlagt og fik sit Navn, og han spaar den evig Bestaaen — omtrent med de samme Ord, hvormed han lover Danmarks Rige det samme, efter at han har omtalt dets Samling ved Kong Dan. Fra det nær ved Roskilde liggende gamle danske Kongesæde Lejre lader han denne Rigets Samling udgaa, og næsten alle de Konger, hvis Sagnhistorie han fortæller, eller som han blot nævner ved Navn, er Lejrekonger, som for største Delen har faaet deres Gravhøje i Nærheden af Lejre; alene Fortællingerne om »Hundekongen« Raki og om Kong Snyo, maaske ogsaa om Skjoldmøen Hethe, synes at være indførte til Roskildeegnen andenstedsfra, nærmest vel fra Jylland. Af andre Lokaliteter i samme Egn omtaler han Horns-

[1]) Se J. Olriks Afhandling: »Sagnkrøniken i Lundeaarbøgerne«, i Historisk Tidsskrift, VII. Række, II, S. 222 ff. Her er for øvrigt alle Hovedspørgsmaalene angaaende Krøniken godt klarede, og hans Tanker om den falder i alt væsentligt sammen med dem, jeg selv har gjort mig, saa at jeg i Indledningen ovenfor næsten overalt kan følge ham. Afhandlingens Indhold er gentaget i Fortalen til J. Olriks danske Oversættelse af Værket i »Krøniker fra Valdemarstiden«. Kbhvn. 1900.

herred med Byen Skuldelev. Hvad den Tid angaar, paa hvilken han har levet, synes man ogsaa at kunne fastslaa den med nogenlunde Sikkerhed. Et mærkeligt Charaktértræk ved ham er nemlig hans stærke Had til Tyskerne. Det lægger sig for Dagen allerede lige straks i Værkets Begyndelse, hvor han fortæller om Rigets Samling, der netop var foranlediget »i ældgamle Tider« (— andet betyder Ordene *in etate Dauid* ikke —) ved det Angreb, som »Kejseren« første Gang (*primo tempore*) rettede mod Danmark for at bringe det ind under sit Herredømme; den ældste Kejser, han kender, er Augustus, og han bliver da naturligvis til tysk-romersk Kejser. Han hævder ogsaa dér, at Danmark altid har været uafhængigt af alle, særlig naturligvis af Tyskerne; alene Kejser Ludvig, hvem Christendommens Indførelse i Landet skyldtes, nærer han netop af denne Grund Ærbødighed for, som det sømmer sig en Kirkens Mand, og ham tilkender han et forbigaaende Herredømme over Landet. Et næsten barnagtigt Udslag faar hans Tyskerhad deri, at han lader »Skaanegreven« Hjartvar, som forræderisk myrdede Kong Rolf, være af tysk Herkomst. Dette Tyskerhad, som ogsaa i højeste Grad præger Sven Aggesøns og (maaske lidt mere afdæmpet) Saxos Historieskrivning, er, efter at det var begyndt at vækkes ved Sven Grathes forargelige Maskepi med Tyskerne, især kommet til frodig Udvikling paa den Tid, da den hovmodige Kejser Frederik Barbarossa stræbte at tvinge først Valdemar den Første og siden hans Søn Knud til at anerkende sig som Lensherre; fra denne Tid stammer altsaa Krøniken, og da den sikkert er ældre end Sven Aggesøn, maa den formodentlig være bleven til i Tiden omkring 1170.

Som Roskildeklerk har Forfatteren let fundet Lejlighed til at stifte Bekendtskab med det interessante historiske Værk Roskildekrøniken, som en af hans Kaldsbrødre ikke lang Tid forud havde skrevet; og at han har ladet sig paavirke af dette, ses saa tydeligt, som man kan ønske sig det, i hans Fortælling om Kong Snyo. Denne fremstiller han nemlig som en Konge af ganske samme Typus som Roskildekrønikens Erik Emune, og de Udtryk, som Roskildekrønikens Forfatter efter hele sin Tendens har anvendt om Erik Emune (og delvis Erik Egothe), overfører han uden videre paa sin Snyo, om hvem de i og for sig er mindre motiverede. I Chr. Rosk. Kap. XIV charakteriseres Erik Emune som *vir flagiciosus, furore et mendacio repletus,* og i Chr. Lethr. siger Athisl til Snyo, da han indsætter ham til Danekonge (Kap. V): *esto ibi rex robustus et furore flagiciosus*; ligesom det i hin hedder

om Erik Egothe (Kap. XII), at han *multas iniquas et iniustas leges adinuenit,* hedder det i denne (Kap. V. VI) om Snyo, at han *multas iniquas leges et iniustas instituit*; og fra Chr. Rosk. i Fortællingen om Erik Emune (Kap. XVIII) er Ordene *superbus, elatus et in malicia potens* (etc. indtil) *male ridentibus sparsit* kun med ubetydelige Afvigelser overførte til Chr. Lethr. i dens Skildring af Snyos Regering (Kap. VI)[1]). Ja naar i Chr. Lethr. Athisl byder Snyo regere saaledes, *ut memores Dani sint imperii tui per euum,* og det siden i Kap. VI, efter at der er fortalt om hans Død ved Lusebid (— ligesom Erik Emune blev dræbt af »den hæslige, dværgagtige, i sig selv ganske ubetydelige« Sorteplov —), hedder saaledes: *cuius nominis memores sunt Dani per euum,* saa er Udtrykkene her ganske sikkert valgte med Henblik paa Tilnavnet *Emuni,* forstaaet paa den Maade, som det sker i Knytlingasaga.

Krøniken har utvivlsomt fra først af existeret som et selvstændigt lille Skrift; dens Fortællinger har vakt Interesse, der er kommet Afskrifter af den fra Roskilde til andre Steder, og iblandt andet er en Afskrift kommen til Domkirken i Lund; dette har faaet en mærkelig Indflydelse paa den Maade, hvorpaa den er bleven overleveret til senere Tider, idet den er sat i Forbindelse med *Annales Lundenses.* Forholdet hermed er noget vanskeligt at klare; den rimeligste Løsning af Spørgsmaalet, naar man ser paa Beskaffenheden af de tre Haandskrifter, hvori Skriftet er overleveret til os, synes mig at være denne. Der har engang foreligget en Redaktion af Annalerne, som begyndte med Aar 768, da Karl den Store kom til Regeringen; ved dette Aar er den første historiske Notits om Danmark indføjet, handlende om Kong Gotafrids Tvist med Karl. Efter sin sædvanlige klodsede Manér har Redactor gjort dette ved simpelthen at afskrive et Stykke af Adam af Bremen (lib. I, Kap. 16): *Et quoniam mentionem Danorum semel fecimus* etc.; men dette, har han dog set, vilde være ganske meningsløst, naar der forud slet ikke var sagt noget om Danerne, og for at afhjælpe denne Meningsløshed har han da fundet paa at skyde Chr. Lethr. (enten i dens hele Omfang eller maaske med

[1]) Chr. Lethr. taler sammesteds om, at Snyo fór ødelæggende frem mod Stormændene, men var afholdt af Almuen; man mindes her om Saxos Ytringer dels om Erik Egothe (p. 603 M.): *maioribus formidolosus, minoribus percarus evasit,* dels om Erik Emune (p. 663 M.): *principum odia et plebis obsequia contraxit, euenitque, ut et potentibus formidolosus et popularibus percarus existeret.*

Udeladelse af dens oprindelige Slutning) ind foran Annalernes Notits til 768. At det er gaaet saaledes til, synes man at maatte slutte af Forholdet med Haandskriftet **A** = Codex Arnæmagnæanus 843, 4to (paa Universitetsbibliotheket i København); jeg maa derfor omtale dette Haandskrift lidt nøjere. Det stammer efter mit Skøn vel omtrent fra Midten af sæc. XIII og bestaar af to Læg, hvoraf det første nu indeholder 7 Blade, men oprindelig har haft 8; det forreste Blad er skaaret bort. Dette Læg indeholder, skrevet med samme Haand helt igennem, først paa de nuværende Pergamentblade 1—4 en Slags annalistisk Oversigt over Jødefolkets Historie indtil Jerusalems Ødelæggelse; dette Parti er dog ufuldstændigt, idet det mangler Begyndelsen, som har staaet paa det bortskaarne Blad; derimod mangler der ikke noget i Slutningen, idet det sikkert nok er ført til Ende paa Midten af Bagsiden af 4de Blad[1]). Dernæst optages Læggets sidste 3 Blade (5. 6. 7) af Chronicon Lethrense, men dette Skrift føres ikke til Ende paa Blad 7, men afbrydes dér ved Ordene *ad uxoris exorta-*

[1]) Paa Blad 1—4 findes der talrige Randnoter. Paa nederste Halvdel af fol. 4^{v} er der med en Haand fra 14. eller maaske snarere 15. Aarh. skrevet en længere Række Notitser om de forskellige Apostles Død; de øvrige Noter hidrører fra en anden, vistnok lidt ældre Haand og er især ud imod Bladranden meget tit beskadigede, dels ved Beskæring, dels ved Fugtighed og Smuds. For det meste knytter disse Noter sig til Texten og angaar Jødernes Historie; dog findes der enkelte af anden Art, og nogle af disse har Langebek, skønt de aldeles ikke vedkommer Annales Lundenses eller Chron. Lethr., meddelt i Noter under sin Udgave i S. R. D. Tom. 1, S. 215—17 som hentede fra *fragmentum vetus*, hvormed han betegner Codex **A**. Da han ikke har givet dem nøjagtigt, vil jeg dog her meddele de 3 vigtigste af dem. 1) Fol. 1^{v} staar der i Randen ud for Navnet Saruch: *tempore Saruch cepit inhabitari Dacia per quosdam profugos Mesegotos* (*M* er dog usikkert). — 2) Fol. 2^{v} øverst over Siden, hvor der fortælles om Samson, læses der: *Britones intrantes Angliam gigantes expulerunt; quorum gigantum unus erat .XII. cubitorum (?) longus, geomagot (-goc?) nomine; hic solebat quercum radicitus euellere et cum ea pugnare.* — 3) Paa Fol. 4^{r} blandt flere Noter i Randen forneden denne: *Anno ante incarnacionem .l°. Julius Cesar subiugauit Danis* (corr. in *Danos*), *non tamen vi. prelij (!), sed terrore et hastucia. et edificauit iuxta Slyaswik castrum, quod dicitur Jurœsburgh, quod tamen deberet dici Julœsburgh. Qui Julius vir bellicosissimus fuit in tantum, quod preter illos, quos in bellis ciuilibus occidit, quos notare noluit, cum tamen plurimi essent, dixit se occidisse in prelijs vndecies centum nonaginta duo milia hominum.* — Den samme Haand har ogsaa paa fol. 5^{r} gjort de Rettelser (om *Vesoces*), som omtales i min kritiske Kommentar til p. 45, 1; men den lille *Nota de cane* p. 48, 17 skyldes en anden, og ellers findes der ingen Randnoter paa fol. 5—13.

cionem Hiarwarl Sialan-‖ (her i Udgaven p. 52, 9); nederst paa Foden af Bagsiden af Blad 7 staar saa de fire manglende Bogstaver af det sidste Ord, *-diam*; med dem skulde det nye (andet) Læg have begyndt. Men dette sker ikke; det andet Læg har nemlig af de 8 Blade, det skulde have omfattet, mistet det første og det sidste, som hang sammen, og nu har det kun 6, mærkede (efter Blad 7) med Numrene 8—13. Paa disse 6 Blade findes, skrevet fremdeles med samme Haand som forud[1]), det Stykke af Annales Lundenses, som gaar fra Aar 799 (*Hoc anno Romani linguam Leonis pape amputauerunt*) til omtrent Midten af Aar 985 (S. R. D. I p. 234, 24: *noctu euaderet, pirate in furorem conuersi*); det mellem de nuværende Blade 7 og 8 tabte Blad har nøjagtigt paa Forsiden kunnet indeholde den manglende Slutning af Chron. Lethr. og paa Bagsiden Begyndelsesstykket af Annales Lundenses fra Ordene: *Hic transit imperium Romanorum ad reges Franciæ* og saa de annalistiske Bemærkninger til Aarene 768—96. — En anden Redaktion af Ann. Lundenses har forud for Aar 768 sat en verdenshistorisk Oversigt, som begynder med Verdens Skabelse og føres ned til Aar 762 f. Chr. Ved en Sammensmeltning af denne Redaktion med den forud nævnte er da den Redaktion fremkommen, som foreligger i de to andre Haandskrifter, hvori Chron. Lethr. er overleveret og stillet ind mellem den ovenomtalte verdenshistoriske Oversigt og Ordene *Hic transit* etc. Disse Haandskrifter er:

E = Codex Erfordensis num. 23. Medens jeg selv omhyggelig har konfereret **A** (og ligeledes den nedenfor nævnte Codex **M**), har det paa Grund af Krigsforholdene nu i 1916 ikke været mig muligt at faa **E** sendt til København eller selv at rejse til Erfurt for at undersøge det, og jeg maa da holde mig til de Meddelelser om det, der er givne af G. Waitz, som først har fremdraget det (1841) og gjort det til Grundlag for Udgaver af Annales Lundenses. Det gjorde han først i 'Nordalbingische Studien',

[1]) Bladene 1—7 i **A** er ganske vist lidt anderledes indrettede end 8—13, idet Skriftkolumnerne paa hine er indrammede af dobbelte Streger paa Siderne ud imod Bladranden og Enkeltstreger paa Siderne ind imod Midten, og der er (dog ikke paa fol. 7^{v}) slaaet Tværstreger over Siderne til at bære Skriften; Blækket er ogsaa mørkere paa Blad 1—4 end senere; men Illuminationen med røde og grønne Initialer er ens overalt, og Bogstavernes Form synes mig ogsaa overalt at være den samme, saa at jeg ikke tror, at det er rigtigt, naar det siges, at **A** er skrevet af to forskellige Hænder.

Tom. V, p. 7 ff.; men denne ældre Udgave fra 1858 har han senere afløst med en ny og fuldkomnere i 'Monumenta Germaniæ Historica', Tom. XXIX, p. 185 sqq., Hannover 1892, og fra denne sidste har jeg hentet de Meddelelser om **E**'s Læsemaader, som gives i den kritiske Kommentar til nærværende Udgave. Af hans Bemærkninger om Haandskriftet anfører jeg her kun det vigtigste og nødvendigste: han mener, at det stammer fra Slutn. af sæc. XIII eller maaske først fra sæc. XIV., at det er skrevet i Danmark og muligvis medbragt til Erfurt af en Dansk, der har studeret dér; det er smukt skrevet, muligvis af to forskellige, men dog hinanden meget lignende Hænder, men det er meget fejlfuldt. Annalerne omfatter 38 Blade i Haandskriftet (fol. 184—221); Chron. Lethrense begynder paa fol. 195^{v} og slutter paa fol. 200^{r}.

M = Codex Arnæmagnæanus 841, 4to. Det er et ret klodset skrevet og af Fejl vrimlende Pergamenthaandskrift, tidligst vist fra Tiden omkring 1400; paa Grundlag af det har J. Langebek udgivet 'Annales Esromenses', som han kalder disse Lundeaarbøger, i S. R. D. Tom. I, p. 212 ff., Hafniæ 1772. Chron. Lethr. begynder her i 2. Spalte paa Side 27, men Skriften her er mærkværdigt nok overstreget; den fortsættes derefter paa de efterfølgende, ikke spaltedelte Sider indtil nederst Side 34[1]).

Af de tre nævnte Haandskrifter indeholder efter min Overbevisning det ældste, **A**, ogsaa den bedste Overlevering af Texten, selv om det ingenlunde er fri for Interpolationsændringer; jeg følger derfor hyppigst ved min Textfastsættelse dette Haandskrift, men afviger dog fra det paa saadanne Steder, hvor det har rent aabenbare Fejl, eller hvor dets Læsemaader efter min Mening snarere kan forklares som fremkomne af dem i **EM** (ved Forsøg paa at rette paa Sproget og fjerne Fejl eller uregelmæssige og sjældnere Udtryk) end omvendt. I Kommentaren har jeg paa mange Steder i Korthed gjort Rede for Grundene til mit Valg, og en i Textkritik lidt kyndig Læser vil i øvrigt vist selv let kunne skønne, hvad mine Grunde har været til at foretrække det ene eller det andet. De to andre Haandskrifter **E** og **M** stammer aabenbart fra en fælles Kilde, som har lidt mere under vilkaarlig Interpolation og haft Glosser tilskrevne; men de har dog oftere

[1]) En codex Hamburgensis, som har ligget til Grund for den slette Udgave af et Slags Udtog af Ann. Lund., der findes i J. P. Ludewigs Reliquiæ Manuscriptorum etc., Tom. IX, p. 3 ff. (Francof. et. Lips. 1731), begynder først ved Aar 777 (776) og har derfor ikke kunnet optage Chr. Lethr. i sig.

bevaret Spor af det, som selve Archetypen vist maa have haft. Det er ikke umuligt, at **M** er afskrevet efter **E**, skønt jeg ikke tør sige det med Sikkerhed; men i ethvert Fald er **M** af adskilligt ringere Værd end **E**.

Chronicon Lethrense er (som Lundeaarbøgerne i det hele) senere bleven benyttet af den Forfatter, der har skrevet *Annales Ryenses*. Ogsaa *Petrus Olai* har hentet Bidrag derfra til sine Collectanea; men han afviger hist og her i sine Meddelelser fra den i Haandskrifterne overleverede Text, saa at han ogsaa maa have benyttet en anden Kilde. Jeg er tilbøjelig til at tro, at han har raadført sig med den gamle danske Krønike, som bærer Titlen *Gesta Danorum pa danskæ* (udgivet i forskellige Redaktioner af M. Lorenzen i »Gammeldanske Krøniker«, Kbhvn. 1887); denne har nemlig i Begyndelsen en ret fri Oversættelse eller Bearbejdelse af nogle af Lejrekrønikens Fortællinger, og den kan Petrus Olai have kendt og gengivet paa sit eget Latin. Det kan maaske have sin Interesse til Sammenligning med Chr. Lethr. at se, hvorledes Fortællingen om Raki og Snyo lyder hos ham (i Collectanea fol. 16), og derfor fremsætter jeg den her i Slutningen af min Fortale, dog med Udeladelse af hans egen Kritik over Fortællingen (smlgn. Langebeks Udgave deraf i S. R. D., Tom. I, p. 79 f., hvor der dog er nogle Smaafejl i Texten):

Helgo, frater Roe.... Hic dicit *Cronica*, quod post mortem Helgonis Atislus, rex Suecie, Danos (!) tributum inposuit et in obprobrium dedit eis canem pro rege; quo ab aliis canibus occiso posuit eis quendam Snio pro rege. Sed hoc videtur falsum, quia *etc.*... Quamuis igitur probabiliter possit dici, quod propter odium Danorum mentitum sit de illo cane et de dicto Snio, tamen, quod de eis dicitur, dicendum est propter dictam Cronicam.

Snio. Cum laceratus fuisset dictus canis ab aliis ad mortem, timuerunt Dani significare mortem eius Atislo [1]). Miserunt ergo istum Snio ad eum, vt verbis obscuris intimaret statum regni. Qui cum venisset, quesiuit Atislus de statu Dacie. At ille respondit: »Apes sine duce.« Intelligens ex hoc Atislus, canem mortuum esse, prefecit illum Snio Danis, mandans, vt super eos violentus esset tyrannus. Qui cum in Daciam rediret, dominum suum timuit Læ gigantem, a quo dicitur Læsø; eius enim pastor fuerat; misitque nuncium, qui eum suo nomine salutaret. Cumque nuncius venisset

[1]) Her har Langebek meget uheldigt indskudt en fra Randen hentet Note, som intet har at gøre med Texten og helt forstyrrer Sammenhængen.

ad gigantem, sedentem sub crepidine cuiusdam saxei monticuli, salutauit eum ex nomine Snio. Audiens Læ, eum regem factum, indignatus dixit nuncio, quod, nisi statim tria vera verba diceret, male periret. Qui ait: »Nunquam vidi parietem asserem spissiorem habentem. Nunquam vidi hominem inter oculos laciorem. Nunquam fui in loco, a quo libencius recederem.« Quibus dictis extraxit gigas duo cirotecas de sinu suo et tradidit nuncio, dicens: »Caue, ne manibus tuis adtrahas has cirotecas; sed tradas eas Snio pro munere ex parte mea.« Redit nuncius, inuenit Snio sedentem in placito Wibergensi, presentauitque ei cirothecas. Qui gaudens adtraxit eas manibus suis; statimque ab infinitis pediculis inuasus est. Recedens a placito ad modicum spacium cecidit, ibique consumptus a vermibus expirauit. Dicitur autem ille locus Lusæhog vsque in presens. Sic loquuntur aliqui.

CHRONICON LETHRENSE.

DE ANTIQVISSIMIS DANIE REGIBVS.

I. Primo tempore inuadente Daciam Imperatore, in etate Dauid, partes iste: Jucia, Feonia, Sialandia, Møn, Falster, Laland, Scania, non dicebantur Dania uel Dacia, sicut postea docebimus, quia nullo regebantur imperio ⟨*proprio*⟩, sed ad regem Suethie habuerunt respectum. Fuit enim in Upsala ciuitate Suethie rex quidam, Ypper nomine, tres filios habens, quorum unus Nori, alter Østen, tercius Dan dicebatur. Quem pater suus misit in has partes, que nunc dicuntur Dacia, ad regendum insulas .IIII^{or}., scilicet Sialand, Møn, Falster, Laland,

---

A = cod. Arnæmagnæanus 843, 4to. — **E** = codex Erfordensis. — **M** = codex Arnæmagnæanus 841, 4to. — **C** = consensus codicum **EM**. — **V** = antiquæ versiones Danicæ, *quas interdum consului, maxime de formis nominum, quamquam etiam in illis valde variantur. — In commentario critico, ne inutili onere laboraret, paucas scripturas vel scripturarum correctiones, quas prorsus nullius momenti esse mihi persuasum erat, quamquam diligenter enotatas habeo, consulto omisi. In orthographia* **A** *sequor, si nihil aliud adnotatur. Libelli inscriptionem et capitum numeros addidi.*

Cap. I. 1. Primo tempore, *i. e.* Prima vice; in etate Dauid, *i. e.* ante multa sæcula. invidente **C**. 2. Fionia **M** Syalandia **C** (*et sic in sequentibus fere semper; in textu* **A** *sequor, etiam in aliis eiusmodi nominum formis, ut statim in* Suethia). 2—3. Falstria. Lalandia **C**. 4. regebatur **C** proprio *addidi* (regis *fort. ante* regebantur *leg.* **V**). 5. Swecie **M** *semper*; Suecie (*vel interdum* Swethie, Swechie) **E**. 5—6. *Verba octo* habuerunt .. Swecie *om.* **M**. 5. Wpsala **E**. 8. hac **M** dicitur Dacia **M**; Dacia dicitur **E**. 9. regendum **C**; regendas **A** Sielandia **A** Falstar. Laland **E**; Falstria et Lalandia **A**.

que omnes uno uocabulo nuncupabantur Withesleth. Impetrauit enim Ypper hoc ab intus habitantibus, ut hanc plagam, scilicet Withesleth, filio suo Dan darent ad sedem regni. Quo facto regnauit Dan in Withesleth tantum, Sialandie ciuitatem construens, Lethram nomine, quam magnis opibus ditauit. Fuit autem Dan rex sedis illius *uel* regulus per triennium.

II. Nunc uero scire uolumus, vnde Dacia nomen assumpsit. Attestatur equidem nobis antiquorum memoria, predictas partes istas, Juciam, Feoniam, Scaniam et Withesleth, a nullo extitisse subiectas, excepto tantum Lodowico, cuius pace et beniuolencia baptizato Haroldo rege apud Magunciam Dani christianitatem receperunt; aliter nec ⟨*a*⟩ suo subsequente nec antecessore aliquo unquam erant subiecte, sed resistentes quibusque inuadentibus inuise ab omnibus in principio permanserunt.

Erat igitur Jucia, quia periculis proxima, quodam lignorum fragore munita, ubi nunc est Danæwirchi, pre insidijs Augusti,

---

1. nũcipabantur **A**(?); nuncupantur **M** *et* **E** *m. 1.* Withesleth *scripsi ubique*; Witheslecht (*aut* -sleht *aut* -slech) **A**; Witheslef *aut* Wytheslef(f) *hic et in seqq.* **C**; *etiam in* **V** *utraque forma* (Withæslæth, Vetheslæf) *inuenitur*; Viteslæth *Petrus Olai.* 1—2. Imperauit **M**. 4. regn. Danus **E**; regn. Danis **M** tantum *om.* **A**; *post* Syalandie *habet* **C**. 5. construens **A**; edificans **C** (*ex glossa*). lethra **E**; lethræ **M** nomine *om.* **C**. 6. Dan rex sedis illius uel regulus **A**, *nisi quod* uel (ŧ) *pro* et (7) *scripsi*; rex Danus rex sedis (**E**: sedes) id est regulus **C**, *praue*; *nam* Stolkonung *semper summum regem significat.* 6. triennium **C**; terminum **A**.

Cap. II. 7. Tunc **M** Dania **E**. 8. ad testatur **M** (adtest. **E**). antiqua **C**. 9. J. s(c)ilicet. Fioniam **C** *post* Witheslef(f) *in* **C** *additur*: que nunc (**M**: non) dicitur Dacia. 10. tantum *om.* **C**. Ladewicho **M**. 11. bñuol. **A** Haraldo **C** Magonciam **C** (Mangon. **M**). 12. christianitatem Dani **C** nec *om.* **C** a *addidi.* 13. umquam **C** resistente **M**. 14. quibusque **A**; quibuslibet **E**; quilibet **M** inuadentibus **A**; inuidentibus sibi **E**; inuidentibus. igitur **M** inuise (*i. e.* non uisitate) **AE**; inusse **M**; inuicte **V** *legisse vid.* 14—15. permanserunt **A**; habebantur **C** (*propter male intellectum* inuise). 16. Erat ergo Jucia quia **C**; Erant igitur in uictaq; **A**, *sed* in *postea supra versum addito.* 17. fraṇgore (*i. e. Danice*: Braade) **A**. 17. ubi **C**; ut (*pro* u͡b) **A** Danawerch **A**.

primi Cesaris; ad quem ipse Augustus collecta multitudine primo constituebat prelia. Quibus resistentes Jutones Dan, principi Withesleth, nunciauerunt, ut eis veniret in adiutorium. Quo nuncio Dan magno repletus gaudio suos conuocans exercitus sine mora procedebat ad prelium. Cumque Dan venisset ad fragorem, Jutones cum eo castra sua mouebant ad Cesarem et cum eo graue prelium commiserunt; quo plerosque eius in ore gladij deiecerunt, ceteros autem fugauerunt. Videntes autem Jutones Dan strennuum uirum et fortem et uirtuosum duxerunt eum ad lapidem, qui dicitur Danærigh, posueruntque eum super lapidem, inponentes ei nomen regis; sequentesque eum Jutones Feoniam Scaniam*que* cum alijs adiacentibus insulis ⟨*sibi*⟩ subdiderunt. Vidit autem rex Dan regionem suam, super quam regnauit, quod esset bona; uocauit principes suos et exactores et ait: »Bene placet michi regio mea; quo nomine appellabimus eam?« Qui dixerunt: »Rex, in eternum uiue! Tu es rex Danus: regio tua Dania uel Dacia uocabitur; quod nomen in eternum non delebitur.«

1. cesaris primi **C**, *post quod additur* circumsepta (**M** circumcepta), *scilicet varia scriptura pro* munita. *Verba* Augusti primi Cesaris *in* **A** *manus recentior deleuit et in marg. scripsit*: Vesocis regis egipti (*a Justino lib. I, 1 sumptum*); *item postea deleto* Augustus *in marg.* Vesoces *scripsit.* ipse **AE**; iste **M**. 2. constituebant **E**. Quibus **C**; Cui **A** (*ut ad* Augustum *solum referretur*). Dano in Wi(y)theslef(f) principi **C**. 3. adiutorium **C**; auxilium **A** (*vulgatiorem vocem præferens*). 4. repletus (repletur in: **E**) magno gaudio Danus **C**. 5. exercitū **A** Danus **C**. 6. cum eo *om.* **C** castra submouebant **A**; sua mouebant (**E**: mouebantur) castra **C**. 7. grauiter **C** bellum **M**. 8. in ore gladii, *cfr. Num. 21, 24 et sæpe in Vulgata.* 8–9. cet. aut. fug. **A**; quos autem necare noluit ceteris victoria fretus (**M** *fort.* fretis) fugauit **C**. 9. Danum **C**. 9–10. et *ante* fortem *om.* **C**. 10. eum *om* **C**. 11. Danærygh **E**; Danærugh **M**; Danarig **A** (**V**: Danerliung). posuerunt eumque **A**. 12. Fiuniam Withesleff Sc. **M** -que *addidi.* 13. sibi (= ei) *addidi.* 14. Danus **C** *post* regnauit *additur in* **C**: Juciam. Fiuniam. Withæsleff. (**E**: Feoniam. Wytheslef). Scaniam essent **M**. — Vidit . . quod esset bona: *cfr. Genes. 1, 4.* 15. vocauit primates exactoresque suos **C** (exauctoresque **M**). 16–17. Qui dixerunt **A**; Respondentes principes terre dixerunt **C**. 17. Rex. in et. uiue, *cfr. Esdr. II, 2, 3; Daniel. 3, 9 al.* rex *om.* **M**. 18. Dacia uel Dania **A**. 18–19. nomen in et. n. del., *cfr. Psalm. 9, 6.*

III. Erat ergo Dan rex in Dacia per triennium. Tandem cognouit uxorem suam Danniam genuitque ex ea filium, nomine Ro. Qui post patris obitum hereditarie possidebat regnum; patrem uero suum Dan colle quodam apud Lethram tumulauit Sialandie, ubi sedem regni pro eo pater constituit; quam ipse post eum diuicijs multiplicibus ditauit. Tempore illo ciuitas magna erat in medio Sialandie, ubi adhuc mons desertus est, nomine Høkæbiærgh; que Høkækøping nuncupata est. Ad quam ut mox Ro rex vidit quod mercatores a nauibus in uia currus conducentes multum expenderent, a loco illo ciuitatem amoueri iussit ad portum, ubi tenditur Ysæfjorth, et circa fontem pulcherrimum domos disponere. Edificauit ibi Ro ciuitatem honestam, cui nomen inposuit partitiuum post se et fontem, partem capiens fontis partemque sui, Roskildis Danice uocans; que hoc nomine uoca*bi*tur in eternum. Vixit autem Ro rex ita pacifice, ut nullus ei aciem opponeret; nec ipse usquam expedicionem direxit. Erat autem uxor eius fecunda sobole, ex qua genuit duos filios; nomen primi Helgi et secundi Haldan. Cumque cepissent puerj robore confortari et crescere, obijt pater eorum Ro et sepultus est tumulo

---

Cap. III. 1 Erat autem Danus **C** Tanden(!) **A**; Anno tandem tercio **C**. 2. cognouit ux., *cfr. Genes. 4, 1 al.* Daniam **M**. 3. possedebat **A**. 4. uero *om.* **C** Danum **C** quodam *om.* **C**. 5. pro eo pater **AE**; patris pro eo **M**. 6. quam **A**; quem **E**; qm̃ **M**. 7. Syalandie in medio **C**. 8. est *om.* **C** nomine *om.* **C** Høg(k)æbjærgh **V**; Høkæbyargh **E**; Høkæbyærch **M**; Hekebiarch **A** que Høkę̣køping **A**; vbi sita (**M**: cita) erat ciuitas que Høkækøping (**M**: Høkækøpyng) **C** nuccupata **E**. 9. ut mox (*corr. ex* mons) Ro rex uidit **A** (*sed ante* uidit *supra versum postea add. est* uenit); videns rex Ro **C**. 10. *post* conducentes *in* **C** *additur* naute, *interpretamentum vocis* mercatores. exſpenderent **M**. 11. amoueri **A**; remouere **C** Ysæfjorth **EV**; isæfjorth **M**; Ysafjorth **A**. *Post hoc nomen in* **C** *additur* conferre, *quod pro varia scriptura ad* remouere *adscriptum fuit.* 12. et *om.* **C** pulcherrimam **E**(?) domus **C**. dissponere **A**. 13. partitiuum inposuit **A**. 14 fontem **A**; finitm̃(!) **E**; finitiuũ **M**. 14—15. Roskildam **M**; Roskyldam **E**. 15. Dacie uocens **A** uocatur **AC**, *correxi.* 16. rex Ro **C** 17. vmquam **C**. autem **A**; eciam **C**. 18. Helgi **A** *semper, quod sequor; in* **C** *nominis scriptura mire variatur* (Helhgi, Hælighi, Hælg(h)i, Hælhi, Helhy, Helghi, Hælghe, Hælgy). 20. et obiit **C** (et *fort. pro* tc̃ = tunc).

quodam Lethre; post cuius obitum partiti sunt filij eius regnum illud, in duas partes diuidentes. Alter terras, mare possedit alter.

IV. Rexit itaque terras Haldanus et genuit filium, nomine Siwardum, cognomine Album; qui patrem suum Haldanum mortuum tumulauit Lethre. Helgi autem rex erat marinus et multos ad se traxit maleficos, nauali bello bene aptus; diuersas partes, quasdam pace, quasdam *autem* p*iratia*, petisse peribetur. Tempore igitur quodam contingebat, ut indigens portu Helgi uenit ad portum quendam iuxta Laland, lassus remigio; ubi per tres noctes in regno fratris quiescens cum exercitibus suis, tentorijs in terra extensis cum pace, carnali captus concupiscencia milites regi aptam quesituros puellam mittit. Qui cuiusdam baronis Rolfcarl filiam, nomine Thoram, prosequente patre regi adducunt. Que ab illo fecundata postmodum protulit filiam, quam Ursulam nominauit. Rex quoque Helgi inde procedens diuersas cepit uastare regiones. Contigit iterum, ut post multos annos idem Helgi, portui predicto iniectus, facti

---

1. læthræ **C**. 1–3. partiti sunt regnum filii, quod in d. p. d. alter terras, alter mare possidebat **C**.

Cap. IV. 4. Rexit itaque terras hildanus **A**; Rexit itaque Haldanus **E**; Rex itaque Haldanus **M**. 5. Sywardum **C** Haldan **A**. 6. /tumulauit /mortuum lethre **A**; læthræ tum. mort. **C**. 7. ad se traxit **AE**; adtraxit **M** aptus **A**; adeptus **C** (*puncto ante* nauali *posito et post* adeptus *deleto*). 8. aũ piratia *scripsi*; cũ pietate **A**; cũ pietate classe **C** (classe *scilicet interpolatoris coniecturæ pro corrupto* pietate *debetur*); cum piratica classe *Langebek*. 9. igitur **A**; ergo **C** quodam *om.* **C** ut *om.* **C**, *et abesse potest.* 10. *post* quendam *voces* pace quasdam *iterat* **M**. lalandiam **C** ubi per **A**; ibi **C**. 11. fratris sui **M** requiescens **C**. 12. *post* pace *in* **C** *add.* commouit. Qui, *ubi* commouit *ex* commotus, *varia scriptura vocis* captus, *ortum esse et interpolationi ansam præbuisse credo.* 13. regis **E** puellam *om.* **C**. 14. baronis *om.* **C**. (*Fuerat fort.* bõdonis; *in* **V** *aliquo loco est*: Rolfkarls dættir, thær en bondi var.) Rolf Karl **C** Thora nomine **E**; Thoræ nomine **M**. 15. fecondata **A**; fecunda **M** protulit *sine dubio habuit archetypus; cuius interpretamenta sunt* peperit **A**; protulit edens **C**. 16. Ursulam **A**; Yrsam **C**. 17. Cont. autem iterum **C**. 18. multos annos **A**; multa annorum curricula **C**, *sequente* quod, *scil. varia scriptura pro* ut; *ac fieri potest, ut archetypus habuerit*: Cont. iterum post multa annorum curricula, quod idem H. isdem **E** portui predicte **E**; portu predicte **M**.

prioris inmemor exiberi sibi puellam iussit; qui propriam filiam, quam a Thora Rolfi filia accepit, uiolauit. Que patris semine suscepto fecundata filium edidit, quem aui nomine Rolf nominauit. Interea obijt Thora, uxor eiusdem Helgi et socrus, et in insula humata est, que Thorhø dicitur. Et postea eciam ibi sepultus est pater suus, senex Rolf. Helgi quoque, gener suus, rex marinus, ibi tumulatus est. Filius autem eius et Ursule, puer Rolf, crescebat et fortitudine uigebat. Mater uero eius Ursula, uelo uiduitatis deposito, data est regi Suethie Athislo; qui ex ea filiam sibi genuit, Rolf uero, quod ex matre eius, sororem, nomine Sculd.

V. Interea, dum hec de rege marino Helgi agerentur, frater eius, rex Dacie Haldanus, mortuus est; post quem rex Suethie Athisl a Danis suscepit tributum. Quibus constituit regem catulum quendam latrabilem, nomine Raka, nimis ⟨*sibi*⟩ dilectum. Qui dum una dierum sederet cum exercitu suo, regali seruicio honoratus, uidit canes in fundo luctantes; quos dum a lesione separare uellet, prosiliens de mensa inter eos Rachi ad mortem oppressus est. Quod nullus Athislo nunciare audebat, quia, siquis nunciaret interitum Racha, decollacione protinus interiret. Erat autem gygas quidam, nomine Læ, in

---

2. rorlfi(!) filia **A**; rolfui filiam **E**; rolf in filiam **M** patris *corr. ex* pari **A**. 3. qm̃ aui **M**. 5. et in i. h. est **A**; in i. humata **E**; in i. humana(!) **M** Thorhe **A**; Thoruø **E**; Thoræ **M**. 6. eciam *om.* **C** sepultus est ibi **C**. 8. et Yrse(æ) puer crescebat rolf(f) **C**. 9. uero *om.* **A**. 11. Rolf uero **A** (*in quo hoc nomen semel tantum* (*v. 2*) *declinatur; scil. hic dativo casu*); 11. rolfuy vero Crakæ **E**; rolff vero crage **M** quod **A**; quia **C** Skuld **C**.

Cap. V. 12. ageretur **C**. 13. mortuus est Haldanus **C** post quem *scripsi* (*ut Holder-Egger*); postquam **AC**. 14. fcuetie altisl^{9} **A** (*sed terminationem* ^{9} (= us) *add. m. 2*; Suech'e Athysl **E**; Swecie Athisl **M**. 15. regem catulum *scripsi*; catulum regem **A**; *in* **C** regem, *quod in archetypo fort. in margine suppletum fuit, post* latrabilem *demum insertum est.* quendam **A** *per compendium, quod m. 2 in* quem danj(!) *mutauit* raka nimis **A**, *sed m. 2* raka *in* raro, *ut videtur, mutare voluit*; Rachi, nimis **E**; rachiminis(!) **M**. 16. sibi ($\frac{i}{s}$) *addidi.* dierum **C**; die **A**. 17. in fundo *scripsi*; in funda **AE**; infunda **M** (a gulue: **V**). *In margine* **A**: Nota de cane. 19. rachi **C**; racht **A**. 20. interitum *om.* **C** Rackæ **E**; rache **M**. 21. gigas **E** Læ **M**(**V**); lor, *ut vid., initio* **A**, *sed corr. in* lø *vel* loe; łł(?) **E**.

insula, que uocatur Leshø, pastorem quendam habens, nomine Snyo; quem in Suethiam misit petiturum regnum a rege. Qui in Suethiam ueniens, prima sciscitacione ab Athislo diligenter interrogatus, qualis esset rumor in Dacia, figuratiue respondit: »Apes equidem omnes sine principe existunt errantes.« Secunda autem interrogacione, ubi pernoctauit, respondit: »Vbi oues lupum manderunt.« Vidit enim medicum infirmis ouibus dantem ex lupo pocula cocto. Interrogatus iterum ab Athislo, ubi prius pernoctauerat, Snyo respondit: »Vbi lupi currum comederunt, boues autem in siluam fugierunt.« Vidit enim *illic* fibros tres ligna colligentes, quorum unus, qui seruus dicitur, scilicet biæuerthrel, extensis pedibus resupinus ad terram cecidit, cui *alii* duo inter crura eius ligna congregarunt, illumque quasi boues precedentes traxerunt; quos dispergentes lupi currum deuorauerunt. Adhuc ab Athislo, ubi preterito pernoctauit, interrogatus respondit: »Vbi securim mus rosit, cuius hasta remansit.« Sciuit enim se securim fabricasse ex caseo. Quesiuit iterum rex, quis esset rumor in Dacia; cui Snyo respondit: »Apes equidem omnes sine principe existunt errantes.« Quod intelligens Athisl ait: »Mortuusne est rex Rachi?« Cui respondit Snyo: »Tu dicis.« Et iterum rex ait:

---

1. leshø **M**; leſſø **A**; łłhø **E**. 2. regnum petiturum **C**. 3. primas cicitatõe **A**, *sed corr. m. 1*: prima// ˢcicitatõe; *ante hæc verba* Snyo *post* veniens *inutiliter inseruit* **C**. 4. indacia rumor. figurate **C**. 5. *post* principe *in* **E** *deletum est* errabunt. 6. autem *om.* **C**. interrogacione **A**; sciscitacione **C** pernoctauit **A**; pernoctauit interrogatus **C**. 7. manderunt *scripsi* (atæ *habet* **V**); *ex interpretamento ortum est et* deuorauerunt **A** *et* deuorantes manderunt **C**. infirmis dantem ouibus ex lupo cocto (**M**: cocta) pocula **C**. 9. ubi plus pernoctaret **C**. 10. commederunt **C**. fugerunt **A**. 11. illic fibros *scripsi incerta coniectura*; liuib; feras **A**; lymbyferos **E**; lymbiferos **M**, *sine sensu*. quorum unus *corr. ex* quarum una *m. 1* **A**. 11—12. qui seruus dicitur. s(c)ilicet byæwærthræl (**M**: -thel) **C**; qui dicebatur biauerthrel **A**. 12. pedibus *om.* **M**. 12—13. in terram **M**; terram *om.* **E**. alii *scripsi*; illi **AC**. lingna **M**. congregarunt *scripsi*; congregabant **A**; congerunt **E**; cogerunt **M**. 14—15. disperserunt lupi currumque **C**. 16. interrogatus **A** *ante* ubi p. pernoctauit *habet*. 17. se sec. fabr.: *aliter in* **V**, *ubi apud rusticum pernoctasse dicitur, cuius* bõrn giorthæ õxæ aff hwit ost. 17—18. a caseo fabricasse **C**. 18. Quesiuit **AE**; Que sũt (sunt) **M**. 19. equidem ibi omnes **C**. 20. Atisl **A** mortuus ne **AE**; mortuus **M**. 21. raka **A**.

»Rachi mortuus est.« Videns autem rex Athisl, quod [Snyo] esset promptus ad loquendum, et non posset eum capere in sermone, regem Danorum predestinauit eum, dicens: »Vis esse rex in Dacia?« Cui respondit Snyo: »Fiat uoluntas tua.« Rex autem Athisl regali nomine decorauit eum, dicens: »Ingredere tu, Snyo, in Daciam, et esto ibi rex robustus et furore flagiciosus, multas iniquas leges illis et iniustas instituens, ut memores Dani sint imperij tui per euum.«

VI. Regnauit igitur Snyo secundum iussum regis crudeliter in Dacia, et superbus et iniquus, elatus et in malicia nimis potens, per omnia terribilis, more fulminis [furibundus] incedens; flentibus, siquid uidebantur habere, abstulit, habentibus et male ridentibus sparsit. Multas iniquas leges et iniustas instituens, in iudicio minime rectus Snyo, plebem sustinere cogens † compatique, ⟨*proceres*⟩ pessundauit. Erat enim ei omnis plebs subdita et fauens. Vnus tantum, nomine Røth, resistebat ei contrarius. Quem in insulam misit ad querendum a gygante Læ, qua morte esset moriturus rex Snyo, ea intentione, ut ne iterum rediret uiuus Røth. Qui in insulam ueniens, dicta salutatione regis, quesiuit, qua morte moriturus esset rex. Cui prius, quam tria proferret ueridica,

---

1. Rachy **C**; Racki **A** autem **A**; ergo **C** Snyo *ut interpretamentum deleui; post* loquendum *habet* **C**. 2. promtus **C** possit **C**. in *om.* **M**. 4. rex esse **C** Fiat uol. tua, *cfr. Matth. 6, 10.* 5. Athis **A**; Athysl **E**. 8. Snyo *post* Dani *inseruit* **C** imperij (ĩpij) *scripsi*; iꝑi (ɔ: ipsi) **M**; iꝑi memores **E**; nominis **A** *ex interpolatione.*

Cap. VI. 10. indacia. superbus. iniqu(u)s **C**. 11. fulminis *scripsi ex simili loco Chronici Rosk., vid. supra p. 31, 14 sqq.;* fluminis **C**; furibund⁹ **A**, *quod sine dubio interpolationi* (*pro corrupto* fluminis) *debetur.* 12. fflentes **M**. 12—13. *malim* hauentibus. 14. instituens *om.* **A**; m. i. leges instituens et iniustas **M**. 15. compatique **AC** *corrupte; in* **A** *corr. m. 1 in* comparesque; *ego* compartirique *scribd. puto.* proceres *addidi sensu postulante.* peressumdauit **E**; p effundauit(!) **M**. 16. tm̃ *corr. in* tũ (tamen) **A** nomine *om.* **C**. 17. ei *om.* **M**. 18. gigante **E** moriturus rex Snyo esset **C**. 19. *verba* uiu⁹ reth *in* **A** *punctis suppositis del. m. 2.* 20. quesiuit a gy(i)gante **C**. 20—21. morte moriturus esset **A**, *itemque* **E** (″moriturus ″morte esset); morte esset moriturus **M**. 21. ueridica proferret **C**; ueridica *ex* mendacia *radendo corr.* **A**.

gygas Læ nichil respondere de morte ⟨*regis*⟩ uolebat. Dixit ergo Røth, in monte sedens, nunquam spissiores uidisse se parietes parietibus domus illius. Aliud dixit: prius nunquam se ullum plura capita habentem uidisse et minorem numerum familie. Ad hoc tercium, quod fuit uerissimum: si illinc esset, nunquam redire uellet. Dictis hijs tribus uaticinauit ei gygas, moriturum regem morsu pediculorum. Cui sedenti in pretorio apud Jutlandiam [regi Snyo] Røth nunciauit; quod instanter apparuit coram omnibus. Exierunt enim pediculi de naribus ⟨*eius*⟩ et auribus, quorum multitudine totum corpus tegebatur. Erat autem rex Snyo mortuus morsu pediculorum; cuius nominis memores sunt Dani per euum.

VII. Interea, dum regnarent Rachi et Snyo, confortabatur filius Helgi Rolf, cognomento Kraki; quem post mortem Snyo Dani ⟨*in*⟩ regem assumpserunt. Qui Sialandie apud Lethram, sicut antecessores sui, sepissime moratus est. Sororem suam, nomine Sculd, secum habuit, Athisli regis filiam et sue matris Ursule, de qua superius dictum est; quam fraterno amore dilexit. Cui prouinciam Hornshæræth Sialandie ad pascendas puellas suas in expensam dedit; in qua uillam edificauit nomine Sculde, unde nomen ⟨*Sculdælef*⟩ sumpsit.

---

1. gigas **E** Læ **E**; Læch **M**; lor *corr. in* lø **A** regis *addidi.* 2. ergo *om.* **M**; autem *pro eo habuit* **E**, *sed deletum est.* reth **A**. nusquam **C**. 2—3. sp. vidisse se (se *om.* **M**) parietes **C**; sp. parietes se uidisse **A**. 3. domus **AE**; doluus(!) **M**. 4. ullum **AE**; illum **M**. 4—5. habentem minorem vidisse n. f. **C**. 5. Adhuc **E**; Ad huc **M**. illinc *corr. ex* illuc *m. 1* **A**. 6. *malim* exisset. his **E** tribus ueredicis uatic. **M** ei *om.* **A**. 7. gigas **E**. 8. Juthlandiam **E**. regi Snyo *omisi; interpretamentum est pronominis* Cui. reth **A**. 9. enim (.n.) *om.* **A**. 10. eius (ei⁹) *addidi.* 10—11. tegebatur corpus **E**. 11. mortuus *om.* **M**. 12. sunt Dani **A**; Dani sunt **M**; sunt *om.* **E**.

Cap. VII. 13. regnaret **M** *et* (*ex* regnauit *corr.*) **E** raky **M**. 14. hælchy **M**; hælighi **E** cognomento **E**; cognominato **M**; cognomine **A** kraki *corr. in* krake **A**. 15. in *addidi.* læthram **C**. 16. spissime(!) **M**. 17. attisl **A** matris sue **A**. 19. hornshereth **AE**. 20. in expensam *om.* **A** (exſpensam **M**). 21. nomine Sculde, unde n. Sculdælef sumpsit *scripsi*; nomine Sculdælef, unde nomen sumpsit **E**; nomine ſculdeleff. vnde nomen suscepit **M**; que nomen Sculdlef accepit **A**.

VIII. Hoc tempore erat quidam comes Scanie, nomine Hiarwart, Teotonicus genere, Rolf tributarius. Qui ad eum procos misit, ut sororem suam Sculd Hiarwardo daret uxorem. Quo nolente, propria ipsius puelle uoluntate clanculo eam raptam sociauit sibi. Vnde conspirauerunt inter se deliberantes Hiarwart et Sculd, quomodo Rolf interficeretur, et Hiarwart superstes regni heres efficeretur. Non post multum uero temporis animosus ad uxoris exortationem Hiarwart Sialandiam classe pecijt; genero suo Rolf tributum attulisse simulauit. Die quadam dilucessente ad Lethram misit: ut videret tributum, Rolf nunciauit. Qui cum uidisset non tributum sed exercitum armatum, uallatus est [Rolf] militibus, et a Hiarwardo interfectus est. Hiarwardum autem Sialandenses et Scanienses, qui cum eo erant, in regem assumpserunt; qui breui tempore, a mane usque ad primam, regali nomine potitus est. Tunc uenit Aki, frater Haghbardi, filius Hamundi; Hiarwardum interfecit et Danorum rex effectus est. Quo regnante uenit quidam, nomine Fritleff, a partibus septemtrionalibus et filiam sibi desponsauit Rolf Crake; ex qua filium, nomine Frothæ, genuit, cognomine Largus.

IX. Postquam genuerat filium Frothi, Aki regem interfecit Fritleff et in eundem gradum leuatus est. Quo eciam defuncto, ei in regnum Frothi filius successit. Quo a Swærthingi filijs

---

Cap. VIII. 2. Hiarwart (*et dativo casu* Hiarwardo) **A**; *in* **C** *nomin.* Hyarwarth *vel* Hyærward *vel* Hyarw(v)ard *vel* Hyarwardus; *accus.* Hyarwardum *vel* Hærwardum; *dat. et abl.* Hærwardo *vel* Hyarwardo, Hiarwardo teothonicus **C** Rolwi **E**; Rolwy **M**. 3. procos **E** (proeos **M**); preces **A**; *illud prætuli, quod deinde* Hiarwardo, *non* sibi, *dicitur.* 4. volente **M** uoluntate puelle **M**. 5. sociauit **C**; copulauit **A**. 6. *Verba septem* et Sculd, q. R. i., et Hiarwart *om.* **M**. et *ante* Hyarwardus *om.* **E**. 7. ʰeres *ex corr.* **A**; heres *om.* **C**. 8. exhortacionem **C** *in verbis* Hiarwart Sialan‖ *desinit* **A**. 9. rolff **M** (*ut* 11). 10. læthram **M**. 12. Rolf *hic deleui.* 13. Harwardum **E** ſyalendenses **M**. 16. Aki *scripsi* (Ake *vel* Akæ *vel* Haki **V**); Haki **E**; Haky **M** hagbradi **M**. 18. frytlef **E** septẽtrionibus **M**. 19. sibi desp. sibi rolf(f) **C**. frothe **M**. 20. Largum *scribi debuit; sed vid. p. 24, 27.*

Cap. IX. 21. ʰaki **E** (*corr. m. 1?*). 22. frithlef **E** in *ante* eundem *om.* **E**. 23. Swærthingi *scripsi* (Swært(h)ing **V**); Swærdingi **E**; Swærtlyngj **M** (j *corr. ex* 9).

interempto, filius eius Ingyald in regnum leuatur. Huic quoque defuncto successit Olauus filius eius, et ipsi filia, nomine Asa, de qua prouerbia multa dicuntur. Mortua Asa, que patri Olauo successerat, rex Danorum factus Haraldus, qui et Hyldetan dicebatur; iste dominium ⟨*maximum*⟩ habuisse dicitur, factis sibi tributarijs omnibus regnis usque ad mare mediterraneum. Cumque ad Suethiam exigendorum tributorum causa profi*cis*ceretur, bello excepit eum rex Ring in campo, nomine Brawel; ubi ex parte Haraldi uexillifere puelle pugnasse feruntur, quarum una Hethæ, altera Wysna dicebatur. In congressu illo Haraldus occubuit, et ex permissu Ring, regis Suethie, Dani puellam Hethæ regem super se constituerunt. Que eciam Dacie imperans ciuitatem sui nominis Hethæby apud Jutlandiam in portu statuit Sleswicensi.

1. regnũ *scripsi*; regno **C**. 4. que patri **E**; q̄; (= quem?) pater **M** successit **M**. 5. Hyldedan **M** maximum *addidi*. 8. proficeretur **C**, *correxi*. Ryng **E**. 9. Brarwel **C**. 10. Hethæ **V**; Heth **E**; Heltd **M** Wysnæ **M**. 12. Heth **E**; Helt **M**. 13. inparans **M**. 14. Slesuicensi **M**; Sleswycensi **E**. — *Post hæc* **C**: Hic transit imperium Romanorum ad reges Francie.

II.

SVENONIS AGGONIS FILII OPVSCVLA HISTORICA

I. LEX CASTRENSIS

II. BREVIS HISTORIA REGVM DACIE

III. GENEALOGIA REGVM DACIE (FRAGMENTVM)

FORTALE.

Sven Aggesøn hørte til en Stormandsæt, som havde sin Hjemstavn i Jylland, om den end sikkert ogsaa har haft en vis Tilknytning til Skaane; Ætten synes blandt Jyderne at have indtaget en noget lignende Stilling som Skjalm Hvides blandt Sjællænderne, men man mærker intet til nogen nærmere Forbindelse mellem de to Ætter. Den ældste Mand i Ætten, som vi med Sikkerhed kender, er Svens Tipoldefader Thrugot[1]), som var gift med Thorgunna, en Datter af Palne Tokes Sønnesøn Vagn Aagesøn; de havde to Sønner, Sven og Astrad. Om disse fortælles det i Knytlingasaga[2]), at de var i Følge med Knud den Hellige, da Oprøret mod ham brød ud, og de var med til at forsvare ham i Kirken i Odense; dér gav Knud Sven sit Bælte med vedhængende Dolk, kort før han blev dræbt. Endvidere berettes det samme-steds, at de to Brødre efter Knuds Fald, som de havde overlevet, lod sig bevæge til at drage til Flandern for at faa udløst hans Broder Olav, som man nu vilde tage til Konge; de udvirkede ogsaa hans Frigivelse, men maatte selv blive tilbage i hans Fængsel som Gidsler for den betingede Løsesum; skønt Olav efter sin Hjemkomst ikke vilde betale denne, slap de dog omsider ud af Fængslet og kom hjem til Danmark, hvor de efter Olavs Død sikkert har sluttet sig nøje til Erik Egothe. Sven Thrugotsøn (eller Thorgunnasøn) havde fire Sønner. Den ene, vistnok den ældste, Ascer, blev siden den første Ærkebiskop i Lund (1104—37); en anden, Sven, maaske den yngste, blev Kannik i Lund, siden i Viborg og Biskop her 1132, efter at hans Forgænger Eskil var bleven

[1]) Om den Thorgaut, som Knytlingasaga omtaler som Søn af Gallicie-Ulf og Fader til Erik Egothes Dronning Botilda, er identisk med denne Thrugot, er vist meget tvivlsomt.

[2]) Hvor vidt man kan stole paa Sagaens historiske Beretninger, er det ikke min Sag at undersøge, navnlig ikke i nærværende Bog.

dræbt under Borgerkrigen af Erik Emunes Folk; om den tredje, Eskil, fortæller vore Historikere intet særligt; den fjerde var Sven Aggesøns Farfader Christiern. Denne og hans Søn Aggi kæmpede under Borgerkrigen efter Knud Lavards Mord paa Erik Emunes Side, og Sven fortæller i sin Danmarkshistorie om deres Deltagelse i disse Kampe; en anden Søn af Christiern var Eskil, som efter Ascers Død blev Ærkebiskop i Lund (1138—77).

Sven Aggesøn, hvis Fødselsaar er ubekendt, men sandsynligvis falder i Tiden 1140—50, har vel faaet sin første Ungdomsuddannelse i en eller anden Klosterskole herhjemme; men der kan, naar man skal dømme efter det Kendskab til den klassiske Oldtid, som han lægger for Dagen i sine Værker, næppe være nogen Tvivl om, at han har søgt en fyldigere Uddannelse ved en fransk Skole, snarest vel i Paris; de franske Skoler var dengang i en klassisk Renæssanceperiode, som var udgaaet fra Skolen i Chartres, og af en af denne Skoles berømteste Lærere, Bernardus Carnotensis, anfører Sven i Epilogen til sit første Skrift en mærkelig, ogsaa andensteds omtalt Ytring. Denne Uddannelse har vakt hans Interesse for litterære Sysler og bestemt ham til selv at forsøge sig som Forfatter; særlig omtaler han i Fortalen til sin Danmarkshistorie, at Læsningen af latinske Historieskrivere har beskæftiget ham meget, men tillige bragt ham til i høj Grad at føle Savnet af, at man herhjemme ikke besad noget tilsvarende Værk om de Bedrifter, Danmarks Konger lige fra Hedenold af havde udført, skønt de lige saa fuldt fortjente at mindes og skildres som de klassiske Oldtidsheltes Gerninger.

Efter sin Hjemkomst fra Udlandet er han, ligesom sine Forfædre, traadt ind i Kongens Hird, der regnedes som nedstammende fra Knud den Stores Huskarlekorps, Thinglid, for hvilket han havde givet Vederloven. Som Hirdmand har Sven været med paa Valdemars og hans Søn Knuds Krigstog; et Par personlige Oplevelser fra denne Krigerfærd i Kong Knuds første Aar omtaler han. Han maa vist, efter sine Ytringer om Valdemars Dronning Sophia (i Danmarkshistorien Kap. XIX), have staaet Hoffet ret nær og været velsét dér, som man ogsaa kunde vente efter hans fornemme Æt. Til Ærkebiskop Absalon synes han ikke at være kommen i noget nærmere personligt Forhold, om han end naturligvis har kendt ham og talt med ham og omtaler ham med meget rosende Ord; naar han ikke kommer til at omtale hans Virksomhed som Kongens Raadgiver og Hjælper i Krigene nærmere, har dette sin naturlige Grund deri, at han i høj Grad har afkortet sin Fremstilling af de sidste Kongers Historie, fordi han af Absalon

havde erfaret, at en fyldigere Fremstilling af disse Tiders Begivenheder var under Udarbejdelse fra anden Side.

Hans Tjeneste som Hirdmand har ikke hindret ham i at følge sin Lyst til litterær Virksomhed; tværtimod har den endog snarere givet Stødet til hans første Optræden som Forfatter. Nu kan vi nemlig med Sikkerhed sige, at det første Skrift, han udarbejdede, var det lille *Værk om Vederloven, Lex Castrensis*; og det faldt ogsaa ret naturligt for ham som Hirdmand at begynde netop hermed. Den danske Text til denne Hirdlov, som Ærkebiskop Absalon i Forbindelse med sin Fostersøn Knud Valdemarsøn havde tilvejebragt, og som vi endnu delvis har bevaret, kan næppe være kommen frem før 1180; Svens Værk betegner han selv som en Oversættelse deraf paa Latin, men det er i Virkeligheden en ret fri Bearbejdelse paa Grundlag af det danske Arbejde, og det er antagelig skrevet i Tiden 1181—82 [1]). Allerede da har Sven imidlertid syslet med sine Forarbejder til en Danmarkshistorie. Fra første Færd synes det, efter en Bemærkning i Slutningen af Fortalen til det førnævnte lille Arbejde, at have været hans Agt at nøjes med at udarbejde en *Genealogi over de danske Konger*; en saadan vilde jo ogsaa være et ret nødvendigt Grundlag for en Danmarkshistorie. Og dette Arbejde har han virkelig ogsaa udført, vistnok i Aarene 1182—83; men paa dets Fortale nær er det nu tabt, og vi har kun Minder om det i et lille historisk Værk af en Forfatter, som har levet i Slutningen af 13. Aarh. og benyttet Svens »Genealogia« som et Slags Fodstykke for sit eget Arbejde. Imidlertid er Sven, medens han syslede med Genealogien, kommen stærkere ind paa Udførelsen af den Plan, som aabenbart lige fra hans Studietid i Paris har været hans kære stadige Tanke, og saa fremkom da omsider hans *Brevis Historia Regum Danorum*. Arbejdet hermed maa han, efter Slutningsudtalelserne i Skriftet at dømme, have endt ikke meget længe efter 1185, til hvilket Aar den sidste historiske Begivenhed hører, der omtales i hans Værk.

Ved Udarbejdelsen af sin »Danmarks Kongers Historie« har Sven for en Del benyttet det lidet af historisk eller quasi-historisk Litteratur, der fandtes her i Landet paa den Tid. Der er tydelige Spor af, at han har kendt Ailnoths Skrift om Knud den Hellige og Chronicon Roskildense, vistnok ogsaa et Helgenskrift om Knud Hertug; men Chronicon Lethrense har han næppe kendt, eller i ethvert Fald har den ikke efterladt sig noget Spor i hans Arbejde,

[1]) Se Fortalen til min danske Oversættelse af »Sven Aggesøns Historiske Skrifter« (Kbhvn. 1916), S. XIV—XV.

— undtagen maaske det negative, at han ikke har villet fortælle Sagnhistorierne om Ro og Helge, som det vistnok ellers havde ligget nær for ham at tage med, men som han vel har oversprunget, fordi Publikum kendte dem fra Krøniken. (Eventyrhistorierne om Hundekongen og Kong Snyo havde det naturligvis aldrig kunnet falde ham ind at tage med i sit Værk). Udenlandske Kilder, som f. Eks. Adam af Bremen, har han aabenbart aldeles ikke benyttet. Hans Hovedkilde har dog været den mundtlige Tradition om Fortiden, som levede hos de danske og vistnok særlig de jydske Stormandsætter, og det er klart nok, at han med Flid og Iver har søgt at samle denne Tradition ved at spørge sig for, særlig hos højtbedagede Mænd, af hvem han ventede at kunne faa det meste og paalideligste at høre. Men lige saa klart er det, at denne Tradition paa mange Punkter har været højst mangelfuld; den har tit haft store Huller, og der har været mange Uoverensstemmelser i den. Sven har da set sig nødt til at vælge og vrage mellem det, der blev fortalt ham, eftersom det har været hans Agt kun at meddele det, hvorom der herskede nogenlunde Overensstemmelse mellem Traditionsberetningerne, og han ikke har villet fylde sit Værk med noget, som han ansaa for rene Fabler. (Der er jo for Resten alligevel løbet adskilligt af den Slags ind med i hans Fortælling, f. Eks. i hans Meddelelser om Knud den Store). Dette (og saa desuden det, at han kun har villet fortælle om det, der forekom ham at have virkelig Betydning) er Grunden til, at der i hans Sagnhistorie om den ældre Tid (forud for Sven Estrithsøn, og særlig forud for Sven Tjuvskeg) hist og her findes store Huller, hvis Tilstedeværelse han er sig selv fuldt bevidst. Fra Sven Estrithsøns Tid af havde han utvivlsomt kunnet meddele betydelig mere, end han har gjort; naar han ikke har gjort det, kommer det, som han selv meddeler os, deraf, at han under Udarbejdelsen af sit Værk, som han aldeles utvivlsomt havde fattet Planen til og paabegyndt ganske af egen Drift, uden nogen som helst Tilskyndelse fra Absalons Side, ved en Samtale med denne havde erfaret, at hans Hirdfælle (*contubernalis*) Saxo, som han aabenbart ikke har haft noget nærmere personligt Bekendtskab til [1]) eller vidst noget om

[1]) Jeg henviser herom til det, jeg har sagt i min ovenfor nævnte Oversættelse i Anm. 1 til S. 66. Her vil jeg blot tilføje, at hvis der havde bestaaet noget nærmere (og venskabeligt) Forhold mellem Sven og Saxo, vilde denne sidste sikkert ikke have omtalt Svens Farfader Christiern paa den Maade, som han gør det i Beg. af 14. Bog, hvor han giver Christierns Tilskyndelser Skyld for Erik Emunes grusomme og utaknemlige Fremfærd mod hans Broder Harald Kesies Sønner Bjørn og Erik,

hans Planer, var i Færd med at udarbejde en udførligere Fremstilling af disse Tiders Historie; tilmed har Absalon vistnok meddelt ham, at han nærede store Forventninger om Saxos Værk, og navnlig rost ham for hans Dygtighed som latinsk Stilist, en Færdighed, som Sven selv ikke har ment at kunne gøre Krav paa at besidde, skønt han for Resten ingenlunde behandler det latinske Sprog daarligt efter den Maalestok for Behandlingen af dette Sprog, som almindelig raadede dengang. Sven har da for dette Tidsrums Vedkommende i det hele fattet sig kort, og kun ganske enkelte Stykker har han givet en fyldigere Behandling, vistnok af særlige Grunde. Er det historisk rigtigt, hvad Knytlingasaga fortæller om Thorgunnasønnernes Forhold til Knud den Hellige, kan man godt forstaa, at han har dvælet længere ved denne Konges Historie; han har for øvrigt sikkert ogsaa villet rette paa de tendentiøse Fremstillinger af Aarsagerne til Oprøret imod ham, der var givne dels i Roskildekrøniken, dels hos Ailnoth. Og naar han fremdeles har opholdt sig længe ved Borgerkrigen efter Knud Hertugs Død, skyldes det tydeligt nok den Omstændighed, at hans egne nærmeste Frænder havde taget saa virksom Del i disse Kampe. I Forbindelse dermed er han da temmelig naturligt ogsaa kommet til at fortælle udførligere om Borgerkrigens Forudsætning og Aarsag, Knud Hertugs Mord, og dette Stykke er blevet et Glansparti i hans Fortælling; endvidere er det i Betragtning af, at hans Æt havde sluttet sig saa nær til Erik Emune, ret forstaaeligt, at han ogsaa har talt udførligere om denne Konge, idet han, vistnok som et Slags Forsvar for sin Slægts Holdning, stærkt har villet fremhæve, at det først var efter Borgerkrigens Slutning, at Erik Emune blev den grusomme, blodplettede Tyran.

Sven Aggesøns historiske Fortælling er kvik og interessant. Hans Fremstilling af Sagnene om Uffe, Thyra og Sven Tjuvskeg er ikke saa meget Historie som fornøjelige Smaanoveller, og han overgaar her efter min Mening langt Saxo. Hvad der særlig er mærkeligt ved Fortællingerne om Uffe og Thyra, er det voldsomme Tyskerhad, han i dem lægger for Dagen; det er naturligvis væsentlig Frederik Barbarossas hovmodige Optræden mod Danmark, først over for Valdemar (1162) og siden end mere over for Knud straks efter dennes Regeringstiltrædelse (1182), der har fremkaldt denne Følelse hos alle Danske, der elskede deres Fædreland. I denne Sammenhæng er det ogsaa let forstaaeligt, at han priser Styrkelsen af Danmarks Grænsevold mod Syd, Thyras Danevirke, som et af Valdemars mest glimrende Storværker. Af

de virkelig historiske Partier i hans Skrift fortjener særlig Stykkerne om Knud Lavard og Erik Emune at fremhæves paa Grund af den stærke Følelse, der gennemtrænger hans Skildring.

Om Overleveringen af Svens Værker kan jeg her fatte mig i Korthed, idet jeg kan (og maa) henvise til den udførlige Behandling af dette Spørgsmaal, jeg har givet i mit Skrift: »En ny Text af Sven Aggesøns Værker, genvunden paa Grundlag af Codex Arnæmagnæanus 33, 4to«, Kbhvn. 1915; smlgn. ogsaa Fortalen til min danske Oversættelse af Svens Værker, S. III—XIV. Hovedresultatet af mine Undersøgelser er dette: Der foreligger to meget forskellige Textrecensioner af Svens Værker, som jeg betegner ved **X** og **S**. **X**, som ganske utvivlsomt i alt væsentligt, og saa nær som det overhovedet er muligt at komme til Originalen, giver os den Text, Sven selv har skrevet, er den Textrecension, som har foreligget i det vistnok fra Slutningen af det 14. eller Beg. af 15. Aarh. stammende Haandskrift, hvorefter den ovennævnte Arnæmagnæanske Codex er afskrevet. Denne Codex har tilhørt Lyschander og er formodentlig skrevet af ham selv som ganske ungt Menneske i Tiden nærmest efter 1570; den er overmaade slet og vrimler af et Utal af Fejl, som skyldes Afskriverens ringe Kendskab til det latinske Sprog og næsten fuldstændige Ukyndighed i middelalderlig Palæografi; men alligevel har Originalens Text ved methodisk kritisk Forskning kunnet restitueres og efter min Mening paa de allerfleste Steder med fuldkommen Sikkerhed. Recensionen **S** skyldes derimod en Mand, der synes at have levet i Slutningen af 13. Aarh., og som har tilladt sig paa ganske vilkaarlig Maade, baade med Hensyn til Sprogformen og i mange Henseender ogsaa til Indholdet, at omskrive den af Sven selv givne Text, idet han har ment sig berettiget dertil af den Grund, at Sven selv gentagne Gange i sine Skrifter saa at sige havde opfordret »Efterkommere», der sad inde med større stilistisk Færdighed end han, til at omskrive hans Værker i en elegantere Stil; han har ogsaa stillet Svens to Hovedværker i omvendt Orden og lavet om paa de Steder i Texten, der viste den rette Tidsfølge mellem de to Skrifter, og paa den omarbejdede *Genealogia* som Grundlag har han, som før bemærket, bygget et nyt, Sven aldeles uvedkommende Værk. Denne Recension fandtes i et Haandskrift (fra 14.—15. Aarh.), som brændte i 1728; men efter det havde Stephanius leveret den første trykte Udgave af Svens Værker (i Sorø 1642), og hans Udgave er senere bleven optrykt paa ny dels af J. Langebek i S. R. D. (Tom. I, p. 20—25 og 42—64

Tom. III, p. 139—59), dels (dog kun for det første Skrifts Vedkommende) af Kolderup Rosenvinge i »Gamle Danske Love«, Tom. V. Om den af Stephanius givne Text maa jeg her sige, at, efter at jeg har set, hvad han har tilladt sig over for Haandskrifttexten i Chronicon Roskildense, tror jeg nu ikke saa stærkt som tidligere paa, at han ganske nøjagtigt har fulgt sit Haandskrifts Text, bortset fra Moderniseringen af den middelalderlige Orthografi; det er virkelig muligt, at en Del af de Sprogændringer, jeg i mit ovennævnte Skrift har tilskrevet Ophavsmanden til Recensionen **S**, først skyldes Stephanius.

I min Udgave her var det, paa Grund af den store Forskel mellem de to Recensioner, nødvendigt at meddele dem begge. Jeg har da ladet alle Sider med lige Tal indeholde Recensionen **X** i den af mig restituerede Text, idet jeg som Fodnoter har tilføjet et Udvalg af de mange Fejl, Codex Arnæmagn. frembyder, for at vise deres Beskaffenhed og Maaden, hvorpaa de skal rettes; om at meddele dem alle kunde der slet ikke være Tale. Paa alle Sider med ulige Tal har jeg derimod givet de tilsvarende Stykker af Recensionen **S** ganske saaledes, som den findes i Udgaven af Stephanius, paa det nær, at jeg har genindført den middelalderlige Orthografi saaledes, som den efter al Sandsynlighed har været. Endvidere har jeg, særlig i *Historia*, opgivet den Kapitelinddeling, der findes hos Stephanius, og fjernet de for en stor Del til Indholdet daarligt svarende Kapiteloverskrifter, han har i sin Udgave, enten han nu har fundet disse Kapiteloverskrifter i sit Haandskrift eller selv føjet dem til; vist er det i ethvert Fald, at de, saa urimelige som flere af dem er, ikke kan hidrøre fra Sven Aggesøn selv. Istedenfor denne Kapitelinddeling har jeg indført en ny, der svarer til Fortællingens Leddeling.

Texten i Recensionen **S** er oversat paa Dansk af Jørgen Olrik i »Krøniker fra Valdemarstiden« (Kbhvn. 1900—01), S. 22—90, 99—116; Oversættelsen af Skriftet om Vederloven er dog her ret ufuldstændig, idet det manglende er erstattet med en Oversættelse af Lovens gammeldanske Text (S. 91—98). Olrik nævner i sin Fortale et Par ældre danske Oversættelser, som jeg ikke kender. — Min egen danske Oversættelse af Svens Værker, som ovenfor er nævnt, gengiver Textrecensionen **X**.

X

SVENONIS AGGONIS F.

LEX CASTRENSIS SIVE CVRIE.

PROŒMIVM.

Cum multa nobis indagatione curiosa ⟨*reperta*⟩ reliquerit antiquitas posteris, *curi*alis societatis et confederationis studuit etiam utilitati prouidere, ne uaga libertate po*tita* effre*nis* contuber*nii* iuuentus militaris mutuis se impune lace*ssi*re potuissent contumeliis. Vt ⟨*enim*⟩ improborum refrenaret a*u*daciam, sanciuit legem promulgandam, quam suo Witherlogh nuncupauit idiomate; quam nos Latino sermone, licet uocabulo minus appropriato, legem castrensem et militarem uel legem curie possumus appellare. Quam quidem temporis uetustate prossus antiquasset obliuio, utpote raris admodum tunc temporis existentibus, qui priscorum, licet illustrium, gesta memorie commendarent, nisi totius regni Dacie Absalon metropolitanus illustris consueta curiositate circumspectaque ac prouida deliberatione cum *nu*tritio suo, rege uidelicet Canuto, primi Valdemari filio, in matriculam conscripsi*sse*t. Nam quod uetustatis antiquitate obsoletum esse plerumque decernitur, id ipsum scripture beneficio reparatur. Cum itaque nostro ⟨*uulgari*⟩ succincta breuitate conscriptam reperissem, non tantum scientie uel ingenii aggressus confidentia laborem, uerecundans diurne, ne etiam maioris doctrine † scientia preditis presumptuosa quadam arrogantia uidear fecisse pre*iudici*um, uerum potius ingenii capacitate u*ern*antibus *iuu*enibus et

---

Pleræque adnotationes, quas hic in commentario critico posui, tantum ad textum **X** *pertinent; eæ, quæ ad* **S** *spectant, separatim ponentur. Verba litteris inclinatis impressa et* ⟨ ⟩ *inclusa ab editore addita sunt; ubi* ( ) *includuntur, in codice lacuna signata fuit; in singulis vocabulis litteræ mutatæ vel additæ sæpe, sed non ubique, eadem inclinatione signantur.* — 2. posteritatis societatis. 3—4. patuit effretus contubertui. 4. lascire. 5. ac Daciam. 11. memorie gesta.

S

SVENONIS AGGONIS F.

LEX CASTRENSIS SIVE CVRIE.

PROŒMIVM.

Cum multa nobis curiosa indagatione reliquerit antiquitas, societatis etiam militaris utilitati prouidere studuit, ne uaga libertate potita effrenis iuuentus castrensis mutuis se contumeliis impune lacesseret. Hinc potentissimi Danie reges, ut improborum refrenarent audaciam, ab ultima memoria legem promulgandam sanciuerunt, quam suo idiomate Witherlogh nuncuparunt, nobis uero Latino sermone, licet uocabulo minus proprio, legem castrensem siue militarem uel legem curie appellare licebit. Hanc equidem temporis uetustas prorsus antiquasset, utpote raris admodum huc usque existentibus, qui res superiorum seculorum, quamlibet illustres, memorie literisque commendarent, nisi si totius regni Danici illustris et maximus antistes Absalon consueta curiositate, circumspectaque ac prouida deliberatione cum nutricio suo, Kanuto rege, Waldemari primi Danie regis filio, mature habita atque instituta, in exiguum quoddam uolumen, uelut in matriculam, eam contulisset. Nam quod antiquitate obsoletum esse plerumque decernitur, id ipsum literarum beneficio reparatur. Cum itaque constitutiones eiusmodi nostra uernacula et quidem succincta breuitate conscriptas reperissem, eas in Latinum sermonem transferre conatus sum, haud sane scientie aut ingenii confidentia, neue ut presumptuosa quadam arrogantia maiori doctrina preditis preiudicium facerem, uerum potius

14. cum Mauritio. 15. conscripsit. 19—20. laboreue desudans diuino, nec. 20. *fort. scribd.* affluentia *vel* sufficientia. 21. preditum. 22. capafitate iuuantibus virentibus. (*An potius:* iuuenibus uirentibus?).

Ad **S**: 4—5. potentissimi . . ab ultima memoria: *cfr. Saxo (ed. Müller) p. 225, 21 sq.*

X

eloquentie doctrina florentibus materiam elegantiori⟨*s operis prebiturus*⟩, stylo licet illepido in Latinum sermonem transferre conabor. Quantum etiam ab annosis certa traditione inuestigare poteram, regum genealogias regnorumque successiones circa finem huius opusculi explicabo. Primum itaque de legum castrensium conditoribus, qui, quare et ubi leges curie condiderint, edocebo.

CAP. I.

Canutus, Suenonis regis Tygeskeg filius, tanquam leo frendens auitis potitus successibus, cum ab *ultima* Tyle usque ad Grecorum imperium inuicto quodam *cona*mine imperii sui terminos magnifice dilatasset ⟨*et*⟩, uirtutis potentia Gerionem precellens Hesperium, magno ferme ⟨*par*⟩ Alexandro, Angliam, Noruegiam, Sclauiam cum *Sem*landia proprio regno aggregasset, magnitudinis potentiam magnifice satis sub*lim*auit. Qui cum omnes circumiacentes regiones regni sui subiugasset imperio, *ui*ris *quo*que bellicosis passim confluentibus, quorum numerus ob uirtutis famam et uictorie Dodone poterat frondibus comparari, qui se certatim incunctanter*que* suo dedebant hominio, cum i*n* ta*m* numerosa turba ⟨, *que*⟩ confluxerat, pari uirtute clarere non liqueret *tame*n uniuersos, Regis ad hoc tandem declinauit intentio, ut militum cohortem, prius uelud ordine confuso ab inuicem non discrepantem, iuxta meritorum qualitatem et uirtutum experientiam segrega*re et* sue familiaritati uirtute prestantiores decreue*ri*t approximare, ut sibi familiario*ri modo* ascisceret, quos stemmatis titulis florere didicerat facultatumque copiis exuberare, ut pot*iori* oriundi prosapia uirtutis apicem capescerent et locupletiori educa*ti in* familia armature in bellis non afficerentur inopia.

8—9. leo frendens, *cfr. Isaiæ 5, 29.* 9. ab virtutis Tyle (ultima Thule, *cfr. Vergil. Georg. I, 30*). 10. quodam omine. 13. Finlandiam. 14. subiugauit. 16. iurisq;. 18. incunctantque (*sic syllaba* er *sæpe*

S

ut ampliore dicendi facultate florentibus materiam elegantiori stilo elaborandam preberem. Primo itaque de legum castrensium conditoribus dicam; deinde, quare et ubinam leges istas promulgauerint, edocebo.

CAP. I.

DE KANVTO MAGNO, LEGVM CASTRENSIVM SIVE CVRIALIVM CONDITORE.

Rex itaque Kanutus, Suenonis Tyugescheg, Danie regis, filius, cum auitis regnis prouinciisque potitus esset, ab ultima Thyle usque ad Grecorum imperium inuicto quodam robore ditionis sue terminos magnifice dilatauit. Nam, diffuse magnitudinis potentia magno ferme par Alexandro, Angliam, Noruagiam, Sclauiam, Finlandiam omnesque circumiacentes regiones suam in potestatem redegit patrioque regno subiugauit. Unde factum, ut ad ipsius aulam uiri bellicosi passim confluerent, qui ob uirtutis et uictorie famam tanti principis obsequio certatim se incunctanterque dediderunt. Numerosa itaque uirorum militarium turba ad ipsius quidem regiam conuenit; sed omnes tamen pari uirtute neutiquam excelluerunt.

CAP. II.

DE CAVSA ELECTIONIS.

Quocirca rex Kanutus ad hanc tandem curam animum intendit, ut militum cohortem, prius ueluti confuso ordine ab inuicem non discrepantem, iuxta meritorum qualitatem et uirtutum experientiam segregaret. Inprimis uero sue familiaritati adiungere decreuit, quos uel stemmatum titulis florere uel facultatum copiis exuberare didicerat, ut nempe et generosa orti prosapia uirtutis apicem capesserent, et locupletiori in familia educati armature imbellis non afficerentur inopia.

---

omissa propter compendium). 19. cum itaque. 20. innumeros (*pro* tñ uniuersos). 23. segregauit. 25. familiariorem (*pro* familiariori m̊). 26. vt pote. 28. educatu familia.

X

CAP. II.

Precone ⟨*igitur*⟩ de*nunci*ante seruar*i* pro*mulg*auit, solos illos regis clementiam familiaritatis priuilegio magis ⟨*sibi*⟩ famulariter appro*x*imare, qui ob regis reuerentiam *cate*r*ue*que decorem bipennibus mucronumque capulis deauratis coruscarent. Cedit enim honori principis, si cetus eum, contubernii corona stipatum, comitetur herilis. Hac promulgata sententia hii, quos rei familiaris urgebat inopia, se a phalanga locupletiori decreuerunt alienos. Nec mora: fabrilibus crepitantibus ⟨*officinis*⟩ ciuitates uniuerse resonant. Quippe omnis ornatus auro prius conspicuus aurifabrorum sudore conflatur in massam, ut, quod in uanos peni*tu*s usus fastus militaris collegerat, (*eo tunc*) aurifabrorum exquisita ingeniositas bipennes et capulos uenustaret. Ex quo accidit, ut humana procliuis ambitio⟨*ni conditio*⟩, parcitatem sumptus haut contemplans, elegantiori ⟨*armorum*⟩ artificio precellere sodalem conabatur. Vnde liquet, ut, qui fortunatiori educati sunt auspicio, tales elegans armorum deceat ornatus. Cumque phalanx numerosa nouo quodam splenderet ornatu, placuit, ut huius turbe *uniu*ersitas certo calculationis numero subputaretur; cuius summa numeri tria millia militum extitit electorum. Quam ⟨*cateruam*⟩ suo idiomate Tinglith placuit nuncupari.

CAP. III.

Cum itaque tam dissonos ritus gentium uni coadunasset familie, opus erat, ut tanti regis ex*erc*itus, utpote ex uariis ad*un*atus nationibus, uniuersis uidelicet regnis iurisdictioni sue subiugatis, quorum ritus dissona tamen uarietate discrepabant, omni contrarietatis sopita controuersia, prout contectales decet honestos, c*ommuni* domino, adinuicem non

1. deminuante seruare pronunciauit. 3. apprimare (*pro* apꝓximare). eatenus neque. 11. pęnis. 19. uniuersitas *scripsi pro* numerositas; *cfr.* **S**: uniuersa multitudo. 22 *sqq. cfr. Martiani Capellæ II, 102 (p. 28 Eyssenh.):* dissonans discrepantia nationum . . diuersi gentium ritus. 23. exitus (*sic sæpius*). 24. adimatus. 27. cum (*pro* ꝯuni).

S

Precone igitur denunciante proclamari iussit, solos illos regis clementiam experturos arctiorisque familiaritatis priuilegio pre aliis fruituros, qui in regis honorem caterueque militaris decorem bipennibus mucronumque capulis deauratis coruscarent. Cedit enim honori principis, si eum cetus militaris corona, fulgentibus insignis armis, undique secus comitetur. Hoc edicto promulgato hi, quos rei familiaris urgebat inopia, se a phalange locupletiore secernere et ueluti prorsus alienos seiungere decreuerunt. Nec mora: fabrilibus officinis perstrepentibus uniuerse resonant ciuitates. Quippe omnis ornatus auro prius conspicuus aurifabrorum opera in massam conflatur, ut, quod antea in uanos usus fastus militaris collegerat, eo exquisita aurifabrorum ingeniositas bipennes et capulos uenustaret. Ex quo accidit, ut, quomodo mens humana ad ambitionem procliuis esse solet, unusquisque militum, sumptibus haud parcens, commilitonem et sodalem suum armorum splendore artificioque precellere conaretur. Unde liquet, eos tantum elegantem armorum decere ornatum, qui lautioris fortune auspiciis nati sunt et educati. Cum autem ad edicti regii normam numerosa phalanx, nouo quodam armorum decore resplendens, in Kanuti aulam confluxisset, placuit, ut uniuersa multitudo certo calculationis numero supputaretur. Cuius summa tria millia militum selectorum expleuit. Quam cateruam suo idiomate *Thinglith* nuncupari placuit.

CAP. III.

DE CAVSA INSTITVTIONIS.

Cum itaque Kanutus rex tam dissonos gentium ritus uni coadunasset familie, opus erat, ut tanti regis exercitus, utpote ex uariis collectus nationibus, uniuersis uidelicet regnis ditioni sue subiugatis, cuius tamen mores immensa uarietate discrepabant, ad uniformem castrensis discipline tenorem seruandum adigeretur. Nihil etenim honestos commilitones magis decet, quam ut, omni controuersia sopita, uni domino, adinuicem

Ad S. 29. castrensis disciplinæ tenorem = *Saxo p. 526, 1.*

X

altercantes, pari uoto famularentur, nulla discidii liuorisque uel inuidie macula distrahente, uerum potius tanquam unius capitis membra regis obtemperare mandatis uoluntatis unione parati, prout fideles ⟨*sodales*⟩ nil aduerse suspitionis de se presumentes. Non enim negotio facili tantorum cetum dissonum pacificare ualuisset, nisi pene (*enormitate*) precipitium temperaret excessus, ut *ipsa* correptionis magnitudo audaciam refrenaret delinquendi.

CAP. IV.

Cum omni igitur exercitu collecto inter opera bellica iam membra quietis tranquillitate recrearet, accersitis sibi uiris sapientioribus, quos nouerat industria rex pollere prudentie, Øpy uidelicet Sapiente Sialandensi ac Eschillo eius filio, eo quod his suorum archana consiliorum reserare experientie propter euidentiam neuticam formidaret (— nam et illos suos elegerat secretarios —), in Anglia subtili indagatione deliberabat, quonam rigore iuuenilem temperaret insolentiam ⟨*in*⟩ posterum petulantiam contundendo, cuius timore nullus alterum quibuslibet lacesseret contumeliis. Et cum ad transgressionis precipitium humana sit procliuis conditio, consulte curationis opus erat, ut singulis quibusque preuaricationis casibus accurata adhiberentur remedia. Cautum ⟨*ergo*⟩ statuerunt tam de minoribus quam de maioribus satis exquisite pertractare. Vt igitur expeditius ad arduiora transeamus negotia, de minutis prius dispiciemus.

---

1. familiarentur. 2. unum posuit. 5. enim *h. l. ut alibi* = autem. nec facili. tantorum (= tot hominum) ritum. 7. utpote (*pro* ut ip̄a). 12. sapientiae Sialandensiae. 14. prouidentiam. 17. petulentiæ consulendo. 19. praeleuis. 23. Tuscani (*pro* ƭnſeam9). 24. displicemus.

S

non altercantes, pari uoto famulentur, nullaque dissidii, liuoris aut inuidie macula inter eos existente, concordi uoluntatis unione coniuncti, tanquam unius capitis membra et sicut fideles assecle, nihil sinistre suspicionis inter se fouentes, unius regis mandatis unanimes obtemperent. Ceterum, ut Kanuti regis industria dissolutos militie mores prefractius rigidiusque constringeret, aduersum effrenes concitatique ingenii tyrones seueritate potius quam nimio fauore ac profusa indulgentia utendum duxit. Non enim de facili tam numerosam clientelam, sermone, moribus et ingeniis ualde dissimilem ac dissentientem, ad mutuam concordiam reuocare ualuisset, nisi si pene immanitate precipitium excessus temperasset et magnitudine correptionis audaciam delinquendi refrenasset.

CAP. IV.

DE LEGVM CONDITIONE ET LOCO.

Cum igitur in Anglia, omni exercitu suo collecto, Kanutus rex defessa bellicis operibus membra quietis tranquillitate recrearet, accersitis ad se uiris sapientioribus, et quos ante alios prudentia pollere nouerat, Opone uidelicet Sialandensi, cognomento Sapiente, et Eskillo eius filio, quibus potissimum consiliorum suorum arcana propter multarum rerum experientiam communicare et concredere solebat, (quos etiam suos constituerat secretarios), cum iis seriam suscepit habuitque deliberationem, quonam discipline rigore iuuenilem coherceret insolentiam firmamque in posterum inter milites pacem et concordiam sanciret. Quocirca eorum suasu atque consilio leges promulgauit castrenses, quarum formidine nullus alterum quibuslibet iniuriis lacessere auderet. Et quia ad transgressionis precipitium humana sit procliuis conditio, opus erat, ut singulis quibusque preuaricationis casibus accurata adhiberentur remedia. Propterea tam in minutos quam grauiores excessus exquisita cautione animaduertendum statuit. Ut ergo expeditius ad negotia magis ardua transeamus, de minutiis prius dispiciemus.

Ad **S.** 6—9. dissolutos militiæ mores . . utendum duxit = *Saxo p. 535, 5 sq.; 10 sqq.* 9 *sqq., cfr. Saxo p. 525, 15.* 17 *sqq., cfr. Saxo p. 526, 3 sqq.*

X

Omnem itaque controuersie scrupulum antiquitatis satagens elim*in*are solertia ⟨*quam maximam impendit operam*⟩, quatenus tot*os*, unanimi quibus pugnandi animus estuabat desiderio, fraterne quadam dilectionis compage uniret.

CAP. V.

Priscorum quippe curialium, qui et n*unc* militari censentur nomine, hec uigebat consuetudo, ut absque armigeris et famulis alterna sibi prestarent obsequia et uicissim sibi famularentur. Vnde constituerunt, ut, si quis sodalis sui equum cum proprio adaquaret, alterum eundo, alterum equitaret redeundo. Quod si forte alieno caballo, runcino, palefrido, dextrario subuectus adaquandum ⟨*suum*⟩ minaret, et parcitatis attractus macula *iti*d*em* equitando rediret, *esset*que super eodem preuaricationis ter conuentus excessu binoque commilitonum conuictus testimonio, ⟨*uno homine*⟩ placuit eum in cenaculo exterius residere. Moris quippe fuit, ut uel secundum uirtutis *tit*ulum uel temporis prioritatem uel nobilitatis excelsiorem propaginem locis si*bi* milites residerent assignatis, ut pro portione pociores et priores loca capesserent digniora; unde liquet, ut absque contumeliis et probris a loco nemo esset transferendus assueto. Pari *inci*dit iuditio, si quis equum suum cum sodalis sui palefrido pabulando suo ter equo aristas porrexerit, et super hoc, ut super*ius*, duorum conuictus testimonio. Eidem e*tia*m sententie subiacere decreuerunt *mil*item eum, si quis equos adaquarit et contra fluminis gurgitem ascendens lympham turbauerit, ita ut ⟨*nisi*⟩ turbulentam alii potare nequiuerint, sim*ili*que ter idem fecisse testimonio constiterit. Sim*ili* sententie subiecere; similem namque culpam par pena condempnat. Amplius, si

---

3. totus (totos = omnes). 5. nec (*pro* n̄c). 8. socialis suum e. c. populo. 12. inde (*pro* itidē̄). redierent (*pro* redirȝ ēēt) quæ super e. præuaricatus (*pro* ·tōis). 14. ænado (*pro* cenacło). 15. aculum. 16. nob. excessu et propagine. 17. si. vtppote (*pro*

S

Omnem etenim controuersie scrupulum antiquitatis solertia ex aula principum eliminare satagens in id summo studio incubuit, ne uel minima litigii causa inter commilitones existeret, sed potius ut eorum animos, qui eodem pugnandi desiderio estuabant, fraterna quedam dilectionis compago uniret.

CAP. V.

DE LEGIBVS MINVTOS EXCESSVS CONCERNENTIBVS.

Priscorum autem curialium, qui et nunc militari censentur nomine, hec uigebat consuetudo, ut absque armigeris et famulis alterna sibi prestarent obsequia et uicissim sibi famularentur. Unde constituerunt, ut, si quis sodalis sui equum cum proprio adaquaret, alterum eundo, alterum equitaret redeundo. Quod si uero quis, alieno caballo ad aquandum subuectus, parcitatisque attractus macula unum eundemque equitando iret et rediret, et super eodem excessu ter conuentus binoque commilitonum testimonio conuictus esset, placuit eum uno homine exterius in cenando residere. Moris quippe fuit, ut uel secundum uirtutis titulum uel temporis prioritatem uel nobilitatis propaginem locis sibi assignatis residerent milites, ut sic uel dignitate potiores uel tempore priores loca capesserent digniora. Unde liquet, quod nemo sine singulari contumelia et opprobrio a consueto loco transferri potuerit. Pari eum sententie subiacere decreuerunt, qui inter pabulandum suo equo ter aristas porrexerit, alieno uero stipulam, et super hoc, ut antea, duorum conuictus testimonio fuerit. Item, si quis equos adaquando contra fluminis gurgitem ascendens lympham turbauerit, ita ut nisi turbulentam alii potare nequeant, similique testimonio idem ter fecisse constiterit, simili iudicio obnoxius erit. Similem namque culpam par pena condemnat. Amplius, si quem obstinata presumptio

vt ꝑ ptōe). 20. cedit. 22. super. Eidem eum. 23. item. 25. simulq;. 26. simul.

Ad **S.** 22. alieno vero stipulam = *Saxo p. 528, 5.*

X

quem obstinata presumptio ternis *inc*orrigibilem notauerit excessibus, et resipiscere detrectauerit, extremum omnium locandum statuerunt et pro arbitrio cuiuslibet ossibus eum iactandum. Ille etiam in potu ciboque nemini communicabit, suo solus catino contentus et poculo. Attamen, si regis cuiuspiam adeo calumnie patronisare decreuerit excellentia, ut eum prime sedi locaret collateralem eum sibi constituendo, ex principis h*oc ei* clementia indulgeri concesserunt, hac tamen adiecta conditione, ut ab omni com*mili*tonum segregatus amminiculo a prioris iuris obligatione ⟨*esset*⟩ exceptus.

CAP. VI.

Sed cum de multis lex esset statuenda negotiis, a principali dignitate legis inchoauit primordia, ut *ipse*, prout suis formam prescriberet et obsequendi necessitatem, ita sua familiaritatis gratie conformaret. Placuit igitur excerci⟨*tu regem comi*⟩tatum, uel quem decet eodem honore potiri, fidelitatem, quam exigit, suis hominibus prestare, *u*ult*us* hylaritatem exhibere aff*abili*tatisque gratiam nemini negare. Opere precium etiam fuit adnectere, ut stipendia militibus suis, cum usus uel necessitas postulau*isse*t, sine mora omnique *cont*radictione remota ministraret, ut, percepto censu stipendiario, bonitatis ⟨*et*⟩ benignitatis dominis suis uicem homines recumpensantes fideles existerent omnimodis eorumque iussionibus parati obtemperare et preceptis non supersederent. Frustra namque exig*it*, *q*ui, quod debet, non impendit.

---

1. morigibilem (*pro* inǫrigibilem). 8. principis huius clementia. 9. comulationum s. annundo (*pro* ãminicło). 12. vtpote (*pro* vt ip̃e). 13. sua = sua acta (*sin egen Færd*). 14. igitur excercitatus. 16. multis. 17. affinitatisq; gratiam eum (*pro* gr̄am nẽini). 19. postulauit. cura dictione. 24. exigui quod.

S

ternis excessibus inobsequentem notauerit, et resipiscere detrectauerit, extremum eum omnium locandum statuerunt. Imo decreuerunt, ut quilibet conuictorum ossa in eum pro arbitrio suo iactaret, nec quisquam propterea temeritatis aut petulantie argueretur. Insuper, ut, illi in potu et cibo nemine communicante, suo solus catino contentus esset et poculo. At uero, si cuiuspiam pertinacie adeo patrocinari uellet regis clementia, ut eum sibi collateralem constituendo in prima sede locaret, ex principis hoc indulgentia ei concedendum putarunt, hac tamen adiecta conditione, ut ab omni commilitonum segregatus adminiculo a prioris iuris obligatione exceptus esset.

CAP. VI.

DE MVTVA FAVORIS EXHIBITIONE ET STIPENDIORVM SOLVTIONE.

Sed cum de multis lex esset statuenda negotiis, Kanutus rex a principali dignitate eiusdem inchoanda duxit primordia. Voluit etenim clementie et mansuetudinis temperamento ita se ad militum arbitrium accomodare, quomodo ipse illis obsequendi formam necessitatemque prescriberet. Placuit ergo, ut rex seu quilibet princeps, qui exercitus comitatu gloriari uelit, quemque decet tali honore potiri, fidelitatem, quam a suis hominibus exigit, iisdem uicissim prestaret, uultus hilaritatem exiberet comitatisque et affabilitatis gratiam non denegaret. Opere quoque pretium duxit statuere, ut rex siue princeps stipendia militibus suis, ubi usus uel necessitas postularet, sine mora omnique contradictione remota subministraret, ut illi, censu stipendiario percepto, benignitatis uicem dominis suis reddentes omnimodis fideles existerent eorumque iussis parati obtemperarent preceptisque parere non supersederent. Frustra namque exigit, qui, quod debet, non impendit.

Ad **S**. 4. petulantiæ, *cfr. Saxo p. 86, 7 sq. a. i.* 14. clementiæ .. temperamento, *cfr. Saxo p. 527, 9 sq.*

X

CAP. VII.

Illud etiam non *pre*termisit antiquitas, formam prenotare, qua principis maiestate illibata *mili*tis *quo*que non esset honor imminu*tus*, si ad alterius se quis *trans*ferret hominium. Statuit igitur, in Cir*cumcisio*nis uigilia, quando superstitiosa gentilium assertio nouum autumat annum inchoare, *rite* ex*per*ti militis, dom*inii* nouitatem affectantis, duos commilitones ad dom*in*um, a cuius se dom*inii* iurisdictione gliscit exuere, delegandos, qui *tunc* ei hominium una cum seruitio resignent illi*us*. Sicque absque contumelie uerecundia dominique im*pro*perio ad alterius placuit hominium ⟨*eum*⟩ posse *con*uolare.

CAP. VIII.

Sed quia iniquitatis uniuerse fomentum rixe suscitant et conuitia, ne, discidii liuore *sollic*itata *frater*ne unionis concordia, m*utu*is *quo*que se afficerent contumeliis, censuit *uti*que antiquitatis solertia causis huiusmodi incantationis antidotum propinare, quatenus discordie anticipata primordia Nasonis autoritate pessundaret:

> 'Principiis obsta: sero medicina paratur,
> cum mala per longas conualuere moras.'

Ferro enim resecanda sunt uulnera,

> que fomentorum non senserunt medicinam.

Si quis igitur commilitonem suum conuitiorum afficeret contumeliis uel quibuslibet iur*g*iis prouocaret, iniuriam uidelicet inferendo, in presentia regis, (*uniuersis*) commilitonibus corrogatis, in colloquio, quod dicit*ur* Huskarlestefne, placuit actitari. Quod si autor commilitonem suum super iniuria sibi illata

1. permisit. 2. multisq;. 3. imminuit (*pro* imminut9). inferret. 4. ut in circionis. 5—6. inchoreret. exceptis militis domum. 6—7. domum . . domum. 8. tunc (tc̄) *scripsi pro* et. illi (*pro* illi9). 9. imperio. 10. volare (*pro* 9uolare). 11. uirtute (*pro* ūiu^{t}fe).

S

CAP. VII.

DE MINISTERII RESIGNATIONE.

Illam etiam non pretermisit antiquitas formam instituere, qua et principis maiestas illibata et militis non esset honor imminutus, si ad alterius se quis transferret hominium. Statuit ergo, in Circumcisionis uigilia, que nouum annum inchoat, experti militis, domini nouitatem affectantis, duos commilitones ad dominum, cuius se dominio exuere cupit, ablegandos esse, qui et ei hominium cum seruitio illius resignent. Et sic absque contumelie uerecundia dominique offensa poterat unusquisque ad alterius hominium libere conuolare.

CAP. VIII.

DE CONVITIIS ET CONTVMELIIS.

Ceterum, quia uniuerse iniquitatis fomitem rixe et conuitia suscitare soleant, illius etiam remedia adhibere placuit, ne, fraterne unionis concordia dissidiis, odio et liuore interrupta, mutuis se contumeliis commilitones afficerent. Censuit itaque antiquitatis solertia huiuscemodi causis maturo castigationis remedio occurrendum esse, ut rixarum et conuitiorum primordia legum autoritate anticipata in ipsis principiis sopirentur, antequam per longas moras inualescerent. Ferro enim resecanda sunt uulnera, quæ fomentorum non senserunt medicinam. Si quis ergo commilitonem suum conuitiis aut contumeliis afficeret uel quibuslibet iniuriis prouocaret, ea de re in præsentia regis, uniuersis commilitonibus corrogatis, in colloquio, quod dicitur *Huskarlesteffne*, actionem institui placuit. Quod si actor commilitonem suum super iniuria sibi illata in

---

12. sussitata fiat ne (*pro* frat⁄ne). 13. mittiusq; itaq;. 17—18. Principiis . . moras: *Ouid. Remed. amor. v. 91 sq.* 22. iniuriis. 24. dicit. 25. iniuria sillata (*pro* $\overset{i}{s}$ illata).

Ad **S.** 14—15. castigationis remedio, *cfr. Saxo p. 528, 3.*

X

duorum commilitonum suorum in Witterlog mannæ reum attestatione probare potuerit, ita quod testes supra sacramenta testimonium confirmarent iuramento, sancitum est, reum uno homine ⟨*exterius in cenaculo locandum esse. Et omnino*⟩ omnem controuersiam *inter* ipsos commilitones exortam nusquam nisi in pretaxato diffinitum est colloquio terminari ⟨*debere aut*⟩ etiam agitari.

CAP. IX.

Constitutione etiam generali cautum est, ut omnis *inter* commilitones orta controuersia de fundis et agris, seu etiam de mansionis depredatione, quod nostro dicitur ydiomate Boran, in prefato querela agitata colloquio ⟨*terminetur*⟩. Is, cui commilitonum ius uendic*a*tionis adiudicabit iuditium, cum sex sortitis *sibim*et in suo cetu, id est Fjarthing, uendicare debet suam territorii possessionem continuatam; seu prescriptionem lege tueatur assignata. Minores *tamen* controuersias duorum testimonio commilitonum placuit terminare, ueteri q*uidem* constitutione proximorum in cenaculo *ultrocitro* (?) assidenti*um*, licet moderni rigorem in plerisque decernant temp*e*randum, ut ipsi in presentis articuli negotio duobus undecunque commilitonibus acquisitis cause terminum imponant.

CAP. X.

Modico postmodum temp*o*ris processu post legis constitutionem humani sanguinis *in*sidiator, prosp*e*ritatis emulus, iusticie calumniator, principalis dignitatis aggressus excellentiam, legis preuaricationem regi attemptauit persuadere, ut, aconita infecto capite, ceteris sue corruptionis membris *ui*rus infunderet.

---

5 *et* 8. ut (*pro* ıt^{9}). 12. uenditionis. 13. scilicet. 15. in (*pro* tñ). 16. ueteriq;. 17—18. nostro assidenti. 18—19. determinant tem-

S

Witherloghmanne reum esse duorum commilitonum suorum attestatione probare poterit, adeo ut testes iuramento super sacramenta facto testimonium suum confirmare non detrectent, sancitum est, reum uno homine exterius in solito cenaculo locandum considere. Generali etiam constitutione definitum est, ut omnis controuersia inter ipsos commilitones exorta nusquam nisi in colloquio iam nominato agitaretur aut deciderétur.

CAP. IX.

DE GENERALI CONTROVERSIA.

Constitutione etiam generali cautum est, ut omnis inter commilitones orta controuersia de fundis, prediis et agris, uel etiam de mansionis depredatione, que nostro idiomate *Boran* dicitur, in iam dicto colloquio agitaretur. Tum uero is, cui commilitonum iudicium ius uenditionis adiudicabit, cum sex sortitis in suo cetu, id est *Fjarthing*, territorii sui continuatam possessionem sibi uendicare debet, prescriptionemque lege assignata tuebitur. Minores uero controuersias duorum commilitonum testimonio placuit terminare, ueteri uidelicet constitutione proximorum, uno interiori et altero exteriori in cenaculo reo assidente Licet moderni rigorem in plerisque decernant temperandum terminumque cause imponendum, etiam in presentis articuli negotio, si quis modo duobus commilitonibus undecunque acquisitis se tueri poterit.

CAP. X.

DE PRIMA LEGIS VIOLATIONE.

Modico postmodum temporis processu post legis constitutionem humani sanguinis insidiator, prosperitatis emulus, iustitie et equitatis osor ac persequutor acerrimus, uersutus ille protoplastorum seductor Satanas, principalis dignitatis aggressus excellentiam legis preuaricationem regi attentauit persuadere, ut, capite ueneno infecto, ceteris membris uirus

plandam. 22. tempus (*pro* tempis). 23. nisi diator prospitatis. 26. iurus.

X

Nam legis conditor, scilicet rex Canutus ue*tus*, *i*racundie accensus furore, dum adhuc in Anglia p*ac*is tranquillitate poteretur, quendam militem suum exempto mucrone iugulauit interemptum. Vnde phalangx uniuersa u*lti*mo furore conste*r*nata, confluentibus passim legionibus, ad arma concurrere non detrectabant. Verum cum regis hanc cedem commisisse manus innotuis*se*t, collecto cetu, quidnam facto opus sit, *in*dagatione consulta perscrutabantu*r*. Ambigua quippe fertur sententia, ancipitique fluctuabant iudicio, utrum ob facinoris nouitatem capite princeps plecteretur, an ei competeret indulgentia. Nam si date sententie rex subderetur, tanquam acephali et profuge a regione ex*ter*minarentur aliena; sin autem regie indulgeretur reuerentie, corruptionis exemplo et indulgentie a ceteris (*similiter peccari*) potuisset. Vniuerse tamen cohorti hec *s*edit sententia, ne in posterum traheretur in*de* consequentia, *in* iactato in medio contionis puluinari regis clementiam p*roc*umbere ibique indulgentie sententiam vel rigor*is* prestolari. Quo facto, regis propitiati clementie, omni prossus e*li*minata consequentia, ipsum erigentes indulgent, confirmatione conclamantes unanimi, ut, omni de cetero dispensatione semota, huiusmodi transgressionis exsequutor nulla satisfactione delicti de cetero immanitatem expiaret capitalem proculdubio subeundo sententiam, uel saltem, temperata lege, extorris, profugus, ab omni militari collegio cum probroso nuncupationis uocabulo, id est Nithingsorth, exterminatus omnino abscederet.

CAP. XI.

Postquam regis magnificentia ⟨*modo*⟩ memorato transgressionis delictum expiauit, ⟨*ui*⟩ quadam fidelitatis stabilita constitutio illibata octo regum temporibus constanti firmitate

1. verancundie (*pro* uet⁹ iracundie). 2. potis. 4. vmo (*pro* ultīo). 4—5. constinata. 8. medagatione c. perscrutabant. 12. examinarentur. 13. *malim* regis. 15. cedit. 15—16. inconse-

S

sue corruptionis infunderet. Nam legis conditor, rex uidelicet Kanutus, dum adhuc in Anglia pacis tranquillitate potiretur, iracundie accensus furore quendam militem suum exempto mucrone interemptum iugulauit. Unde phalanx uniuersa nimio furore consternata, confluentibus passim legionibus, ad arma concurrere non detrectabat. Verum cum regis manus hanc cedem commisisse innotuit, collecto cetu, quidnam facto opus esset, sollicita indagatione perscrutabantur. Ambiguis quippe distrahebantur sententiis ancipitique fluctuabant iudicio, utrum ob facinoris nouitatem capite princeps plecteretur, an ei competeret indulgentia. Nam si date sententie rex subderetur, tanquam acephali et profugi e regione exterminarentur aliena. Sin autem regie indulgeretur reuerentie, corruptionis et indulgentie exemplum ceteris ansam peccandi preberet. Uniuerse tandem cohorti hec placuit sententia, ut iactato in medio concionis puluinari regia maiestas procumberet ibique sententie uel indulgentiam uel rigorem prestolaretur. Quo facto, regem erigentes, ipsi delicti ueniam gratiamque indulgent, unanimi confirmatione conclamantes, ut, omni de cetero dispensatione semota, huiuscemodi transgressionis reus nulla in posterum satisfactione tanti delicti immanitatem expiaret, sed uel capitalem subiret sententiam, uel saltem, temperato rigore, ut extorris, profugus et ab omni militari collegio cum probroso nuncupationis uocabulo, id est *Nithingsorth*, eiectus abscederet.

CAP. XI.

DE VVLNERIBVS ET PLAGIS ET EARVM SATISFACTIONE.

Postquam uero regis magnificentia memorato modo sue transgressionis delictum expiasset, constitutio illa de tali cede omnino punienda octo regum temporibus constanti firmitate

quentiam (*pro* iñ consequentia, in). 17. pertumbere. 18. rigorem (*pro* rigore). 19. et minata. 23—24. imperato rege exteris profugis. 25—26. extimationis (*pro* ext⁄mĭat⁹ õnĭo).

X

durabat: temporibus uidelicet ueteris Canuti, qui et legis extitit conditor; filii quoque sui Canuti, qui et Austerus siue Durus est cognominatus, licet in regno priori non successerit, sed tempore continuato iam patri in regni gubernacula gubernando quasi coadiutor extiterit, prout in sequentibus clarius edocebimus; Magni (*deinde*) Boni; Suenonis, filii Estreth; Haraldi Hen; Canuti, quem Otthoniensis ecclesia coronauit martirio; Olai, fratris sui; Herici Boni; et ante noni regis imperium, id est Nicolai, non est uiolata. Tunc Christiernus, Suenonis filius, Turi Dokæ exempto gladio uulnerauit, primusque post regis satisfactionem legem castrensem et militarem transgressor uiolauit. Quo facto regis extitit perplexa sententia. Nam et regni sui aduersari decreuit imperio eiusque incolumitati obuiare, et porro cognatis illius uniuersis tam quam regni potioribus contrarium existere, si cum probroso nuncupationis uocabulo, id est Nitingsorth, eliminaretur curia, presertim cum duo fratres sui famosissimi tunc temporis extiterunt episcopi, primus uidelicet Ascerus, primus sedis Lundensis archiepiscopus, et ⟨*secundus*⟩ Sueno, Vibergensis episcopus, aliique duo germani, Eschillus et Aggi, et reuerendus eorum genitor, Sueno, filius Thrugut, etiam temporibus suis inter primores regni uenerabantur et principes Plus namque honoris incolumitati quam censui deferentes satius decreuerunt quantumlibet oneroso iuditio pro commisso emendare delicto quam fame sue discrimen incurrere. Diligenti igitur inuestigatione cumulataque indagatione perscrutantes, Bo, filium Hæthæn, Wandalum consulentes, eo quod (*et pre*)annosus existeret et ueteris Canuti, quem leges istas luce clarius constat condidisse, homo clarus extitisset, adhibitis etiam ⟨*aliis*⟩ tunc temporis senioribus, qui gesta temporum memorie consueuerunt commendare, sciscitabantur, si in cuiuspiam similis excessus esset memoria, qui satisfactione tantum esset restitutus. Qui dum satis diligenter fuissent circumscrutati, et similis in memoria non esset excessus, prefatus Bo Wandalus consulendo respondens ⟨*ait*⟩: »Quoniam *id* hactenus minus

4. imperii (*pro* iã prī ī). 7. Hett. 14. vtpote. 16. eluminaret. 17. seu. 18—19. slesuicensium (*pro* sedę lūdensę). 24. honoroso.

S

illibata durabat: sub imperio uidelicet ueteris Kanuti, qui legis extitit conditor; filii quoque ipsius Kanuti, qui et Austerus siue Durus est cognominatus, licet in regno patri non successerit, sed tempore continuato patri regni gubernacula moderanti quasi coadiutor extiterit; Magni itidem Boni; Suenonis, filii Estreth; Haraldi Hein; Kanuti, quem in Othoniensi ecclesia martyrium coronauit; Olaui, fratris ipsius; Erici Boni; et ante noni regis imperium, id est Nicolai, non est uiolata. Tunc etenim Christiernus, Suenonis filius, Thukonem Dokæ exempto gladio uulnerauit, primusque post Kanuti regis satisfactionem legem castrensem et militarem transgressor uiolauit. Quo facto Nicolai regis perplexa extitit sententia. Nam et regni sui incolumitati hoc aduersari et uniuersis rei cognatis tanquam regni potioribus contrarium existere putabat, si cum probroso nuncupationis uocabulo, id est *Nithingsorth*, a regis curia eliminaretur, presertim quod duo fratres ipsius existerent famosissimi tunc temporis episcopi, Ascerus uidelicet, primus Lundensium archiepiscopus, et Sueno, episcopus Vigbergensis, aliique duo germani eius, Eskillus et Aggo, et reuerendus eorum genitor, Sueno, filius Trugoti, qui suis temporibus inter primarios regni proceres habebatur. Hi namque, plus honoris incolumitati quam censui deferentes, satius decreuerunt quantumlibet onerosa mulcta pro commisso delicto satisfacere quam fame sue discrimen incurrere. Diligenti igitur indagatione perscrutantes Bo, filium Hæthen, Wandalum consuluerunt, eo quod et prouecte esset etatis, et ueteris Kanuti, quem leges istas militares condidisse constat, miles egregius extitisset, adhibitis etiam aliis senioribus, qui gesta temporum memorie commendare consueuerunt. Ab his sciscitabantur, num similis excessus in recenti cuiuspiam hereret memoria, qui satisfactione tamen esset emendatus. Qui dum, accurata deliberatione instituta, nullum talem excessum reminisci poterant, Bo Wandalus in hunc modum respondit: »Cum hactenus

26. cunicula itaq;. 33. ciscitati (*pro* c̊ꝯsčtati). 35. consulendo = consiliando. quod *pro* qu̅o̅ (*aut* qm̃) id. nimis.

X

exquisite humana taxatione definitur, opere precium est, ut posteris nostris certum satisfactionis modum prescribam*us*. Sit igitur pena omnibus prescripta successoribus, que (*rigoris sui*) timore audatiam coherceat delinquendi.« Toti*us* igitur assensu curie regisque conuenientia noue constitutionis promulgauit sententiam, ut poste*a*, qui audatie presumptuosa temeritate pre*sentis* legis constitutionem, ⟨*id est*⟩ Wytherlogh, commilitonem suum uulnere lacessendo uiolare presumpserit, regi quadraginta marcas satisfaciat, et illi, cui iniuria extat irrogata, XL. denuo componat, adiecto etiam, ⟨*ut*⟩ dedecoris sui argumento uerecundie, duarum pond*o* auri marcarum, quod nostro solet uulgari Gyrsum nuncupari; uniuersis etiam commilitonibus eius*dem* legis astrictis federi tertio XL. marcas communicet.

Proc*essu* *tamen* temporum, ⟨*ut*⟩ semper ⟨*est in*⟩ malum procliuis humana conditio, exemplo potitus corruptibili Aggi Thuer Esgi, Ebbonis filium, in Warwath functum uillicatione, in Burgh, in Guidonis ede stabularii, sub regis ascilla Nicolai uulnerauit. Quo facto rex uehementer concitatus cum pene omnium suorum commilitonum uoluntate prefatum Aggi capiendum decreuit, Widone resistente et contra dicente. Nam et eundem satisfactionis obtulit modum, et satisfecit, quem Cristiarnum supra meminimus emendasse; quod quid*em* in Lymum apud Bo, filium Ketilli, factum p*er*hibet*ur*. Post hec, successu temporum crebrescentibus malis, corruptionis iniquitas sensim irreps*it*, ac prime satisfactionis exemplo memorati criminis admodum numerosa fuit satisfactio.

CAP. XII.

Attamen, si quem suum commilitonem irritando pugno uel quolibet telo percutere contigerit, ueteris rigor constitu-

4. toti (*pro* toti⁹). 6. vtpote. 7. præcede (*pro* preſẽtę). 10. de vno. 11. pondus. 15. profsus cum (*pro* tam̃). 19. pœna. 24. prohibet. 26. irrepserat primæ. 29. contingerit.

S

tale negotium minus exquisite maiorum nostrorum taxatione definitum sit, opere uidetur pretium, ut posteris nostris certum satisfactionis modum prescribamus. Sit ergo pena omnibus constituta successoribus, que sui rigoris timore delinquendi audaciam coerceat.« Totius igitur curie assensu, regis Nicolai conniuentia, noue constitutionis sententiam promulgauit, ut scilicet, qui presumptuosa audacie temeritate precedentis legis constitutionem, id est *Witherlogh*, commilitonem suum uulnere ledendo in posterum uiolaret, regi quadraginta marcas satisfactionis loco numeraret; deinde illi, cui iniuria esset irrogata, quadraginta marcas soluere teneretur, adiecto, in dedecoris sui augmentum, pondere duarum auri marcarum, quod nostro solet idiomate *Görsum* nuncupari; uniuersis quoque commilitonibus eiusdem legis federi astrictis tertio quadraginta marcas compositionis ergo persolueret.

Successu uero temporum, ut semper in malum procliuis est humana conditio, Aggo Thuer Eskillum, Ebbonis filium, in Warvvath functum uillicatione, in Burgh, in ede Guidonis stabularii, sub ascella Nicolai regis uulnerauit. Quo facto rex uehementer concitatus cum prona omnium commilitonum uoluntate prefatum Aggonem capiendum decreuit, Guidone resistente et contradicente. Nam et eundem obtulit satisfactionis modum, quo Christiernum satisfecisse supra memini; quod quidem in Lynum apud Bo, filium Ketilli, factum esse perhibetur. Post hec, subsequentibus temporibus crebrescentibus malis, memorati criminis satisfactio ad exemplum prime satisfactionis deinceps instituta fuit et longo usu continuata.

CAP. XII.

DE ICTV ET PERCVSSIONE.

Attamen, si quem commilitonem suum irritando pugno uel quolibet telo percutere contigerit, ueteris constitutionis

X

tionis, dummodo duorum attestatione commilitonum constiterit ⟨*res*⟩, nullam prossus satisfactionis admisit expiationem. Quod tamen modernorum temperantia noua constitutione mitigare consueuit. Quippe, si adeo euidenti signo constat res uel testimonio, ut se neuticam inficiacione tueatur, placuit reum sese eius pedibus geniculari, cui uerecundie intulit obprobrium, ut *rit*e dedecus abiectissimum humillima satisfactionis formula expietur. Sin autem auctor reum testibus conuincere non ualuerit, constitutione decretum est generali, ut is, qui calumniatur, cum sex commilitonibus suam aboleat infamiam.

CAP. XIII.

Sicut serpentis antiqui suggestiones sunt uarie, ita casus lacescentium sunt diuersi. Nam et plerumque accidit, ut quis alteri aut sciens aut ignarus uulnus infligat. Item sciens quandoque suum commilitonem, quem et ⟨*nouit esse, uulneral, quandoque uero*⟩ non item, ignorans autem, suum *ratus* non suum. Si quis suum commilitonem sciens et prouidens uulnerauerit, iuxta formam prescriptam satisfaciat. Si quis suum commilitonem nesciens et ignorans uulnerauerit, uolens alium, uel eum casu leserit, si conuentus fuerit, ignorantiam suam, et quod nolens leserit, tertio *com*militone pretendat; sin autem in purgatione defece*r*it, iuxta formam pretaxatam satisfactionem componat. (*Quando uero quis*) sciens et prudens commilitoni suo uulnus intulerit, ignorans se illi lege prescripta astrictum obligari, huiusmodi placuit eum ignorantiam a transgressionis (*peccato*) non excusare. Nam et eis*dem* legibus cautum est, ⟨*omnes contubernii sodales se inuicem nosse debere; eo enim pertinet generalis constitutio, qua iubentur*⟩ omnes controuersias, que legum discisione sunt diuise, sexta commili-

1. donum (*pro* dūmō). 4. signo vel constaret. 7. vtpote. 11. serpens antiquus, *cfr. Apocal. 12, 9; 20, 2.* 14 *sqq.* quemq; non item ignorans aut (*pro* aūt) suum aut nostrum (*pro* rat⁹ nō suum). 19. conuictus (*pro* conuētus). 21. pugnatione. 25. eius.

S

rigor, dummodo factum duorum commilitonum attestatione constiterit, nullam prorsus satisfactionis admittit expiationem. Quod tamen modernorum lenitas nouo legis temperamento mitigare cepit. Nam si tam euidenti signo uel testimonio de facto constiterit, ut reus neutiquam inficiatione se tueri poterit, placuit, ut eius pedibus aduolueretur, cui uerecundie opprobrium intulit, ut ita abiectissimum dedecus humillima satisfactionis formula expiaretur. Sin autem actor reum testibus conuincere non ualuerit, generali constitutione decretum est, ut is, qui calumniatur, cum sex commilitonibus suam aboleat infamiam.

CAP. XIII.

DE VARIIS PLAGARVM CASIBVS.

Sicut antiqui serpentis uarie sunt suggestiones, ita casus lacessentium sunt diuersi. Nam et plerumque accidit, ut quis alteri aut sciens aut ignarus uulnus infligat; item sciens quandoque suum, quandoque non suum lædat; item ignorans aut suum aut non. Si quis suum commilitonem sciens et prudens uulnerauerit, iuxta formam prescriptam satisfaciet. Si uero nesciens et ignorans commilitoni suo uulnus intulerit, uolens alium ledere, et eum casu leserit, si conuentus fuerit, ignorantiam suam, et quod nolens fecerit, tribus commilitonibus attestantibus defendere et excusare debet; sin autem in defensione defecerit, iuxta pretaxatam satisfactionis formam cum leso componet. Si quis uero sciens et prudens commilitoni suo uulnus intulerit, ignorans autem se illi lege prescripta astrictum obligari, huiuscemodi ignorantiam a transgressionis reatu non excusare placuit. Nam et eisdem legibus cautum est, ne quis militaris excellentie florem ignorantie fuligine obfuscaret. Decet enim honeste uiuere, et clari sanguinis uiros ignorantie desidia nobiles titulos non denigrare. Generali itaque constitutione definitum est, omnes controuersias, que

Ad S. 28. Decet honeste uiuere, *cfr. Digest. I, 1, 10:* Iuris præcepta sunt hæc: h o n e s t e v i v e r e, alterum non lædere, suum cuique tribuere.

X

tonum manu, ut maiores, uel tertia aut secunda, quales mediocsime sunt uel minute, prout superius enucleauimus, terminare.

CAP. XIV.

Transcursis legibus, quibus minores habent controuersie terminari, super*est*, ut ad maiora (*transeamus*) negotia. Cum (*igitur*) cotidiana sollicitudine uersuti nos hostis calleat circuire astutia, scalari quodam preuaricationis ascensu ad ultimum *nos* educit damnationis (*culmen*). Nam cum pestifera ⟨*suos*⟩ suggestione in minutis exercuerit satellites, ad maioris ausus ruine indeficienter inuitat. Quippe, qui *cum* suis commilitonibus corrixari ad cedis discrimina predoctus erat, domini principisque sui proditionem uel mortem audacter tandem aggreditur machinari. Si igitur alicui detestanda acciderit ignominia, quod Iude proditoris maculetur infortunio, simile facinus perpetrando et, condempnationis percepturus sententiam, proditionis consilium contra dominum suum machinando, uite sue illum omnisque substantie sue censuerunt ia(*ctura plectendum*). Hac itaque forma conueniendum decreuerunt, si quem rex de proditione uel crimine ⟨*lese regie maiestatis arguerit eumque a societate eliminari uoluerit militari. Primum rex eum in curia sua per duos commilitones ex eius cetu, id est Sveet et Fjarthing, ad conuentum militarem, id est Huskarlestefne, citari faciet, loco ei et tempore assignato. Si ad conuentum non uenerit, in domum suam ibit et secundo eum citabit, loco similiter et die ei prefixo. Si adhuc citationi parere supersederit, tertio eum etiam in domo sua eodem modo citet. Si ne tunc quidem in conuentu comparuerit, condempnabitur et terra exterminabitur, et omnis sua substantia regi adiudicabitur. At si ad iudicium uenerit, et rex eum duorum commilitonum suorum*

---

3. innuare (*pro* tͤminare). 6—7. calleat virtute (*pro* circuire) iustitiæ. 7. sclalari. 7—8. unum (*pro* ultīum) seducit. 9. maioris huius. 10. malefiſient (*pro* indeficientͤ). quis (*pro* qui c̄).

S

legum decisione sunt diuise, sexta commilitonum manu, ut maiores, uel tertia aut secunda, quales medioxume sunt uel minute, prout superius enucleauimus, terminare.

CAP. XIV.

DE PRODITIONE ET CRIMINE LESE MAIESTATIS.

Enumeratis iam legibus, quibus minores controuersie antiquitus decidebantur, superest, ut ad maiora transeamus negotia. Cum uero uersuti hostis diaboli quotidiana sollicitudo id unice agat, ut nos suis imposturis circumueniat, callide nos ab uno ad alium excessum sensim ueluti per gradus ascendere facit, ut tandem ad damnationis interitum, completo delictorum cumulo, seducat. Nam ubi pestifera suggestione satellites suos in minutis exercuerit, postea eos ad maioris ruine lapsum indesinenter inuitat. Sic, quos antea cum commilitonibus suis ad cedis usque discrimina rixari perdocuerat, eos tandem audacius aggreditur instigatque, ut domino principique suo proditione mortem machinari non uereantur. Si quis ergo detestando hoc facinore se noxium reddiderit, ut proditionis consilium contra dominum suum moliri ausus fuerit, non solum uite, sed et omnis substantie sue iactura illum damnandum censuerunt. Hac itaque forma conueniendum decreuerunt, si quem rex de proditione uel crimine [Maiestatis] — — — — — — — — — — — — —

11. prodocuerat (*pro* p̃doct⁹ erat), dum (*pro* dn̄i). 14. inde proditoris. 19 *sqq. Lacunam uno folio amisso ortam aliis usus fontibus explere tentaui.*

X

attestatione, iuramento super sacramenta facto, conuincere poluerit, quod eius aut uitam aut regnum prodere uoluerit, capite dampnatus et a societate militari cum probroso nuncupationis uocabulo, id est Nithingsorth, eliminatus abire cogatur. Sin autem predicti duo commilitones proditionem eius attestari et testimonium pretaxato iuramento confirmare ausi non fuerint, secundum leges a Canuto ueteri promulgatas diuino iudicio, id est med Jarnbyrth, aut conuincatur aut defendatur. Quod si profugere coactus fuerit, prius tamen interrogari debet, utrum terra an mari fugam arripere malit. Si igitur extraneus fuerit et mari se credere delegerit, omnis commilitonum frequentia ad proximum litus eum comitabitur, et lembum ei acquirant cum uelo et remis et haurile uas et ferrum, cum quo ignis ex silice eliditur, et securim, sicque ipsum sibi preuidere iubeant. Quo facto ipsi, si uelo ille nauigauerit, donec veli⟩ ventus sinum impleuerit intuentiumque absentet aspectu, at si Fauonii fauor non *aff*uerit, ⟨*et*⟩ remis undas impulerit, donec remorum aspectum absentauerit, in litore tenentur prestolari. Dum igitur in pelago semotus delituerit, terno quasi classici clangore uociferantes confederationis antique iura rumpendo placuit ⟨*ipsi*⟩ resignare. Amplius, si in solo natali extiterit et prefati sceleris attractus macula memoratum crimen incurrerit, uniuersum militare collegium ad nemoris densitatem eum comitari tenetur et nemoris in fronte prestolari, donec se adeo absentauerit recedendo, opaca quelibet legens tescua, ut eorum clamoris uociferationem non ualuerit exaudire. Deinde commilitonum legione corrogata totis una *ui*ribus trina uociferatione satagent proclamare. Quo facto, hac lege tenentur astricti, ut, quicumque illorum illi postmodum occurrerit uno eum homine saltem ⟨*uel*⟩ telo excellens, et eum non inuaserit, eiusdem ⟨*cum*⟩ probroso nuncupationis uocabulo p*iacu*l*i* iacturam incurr*at*.

16. non fauerit. 19—20. confedationis. 27. iuribus. 31. placuit iacturam incurrere (piaculum = pœna).

S

donec ita ueli sinus uentus impleuerit, ut intuentium se aspectui subduxerit; aut si, Fauonio non fauente, remis undas impulerit, donec remorum aspectum cunctorum oculis subtraxerit, in littore tenentur prestolari. Ubi uero paulo longius prouectum in pelago delitescere existimauerint, classico clangore ternis uicibus uociferantes antique confederationis iura ipsi resignare debent. Sin autem in solo natali extiterit et predicti sceleris crimen incurrerit, uniuersum militare collegium ad nemoris densitatem eum comitari tenetur inque nemoris fronte prestolari, donec se adeo recedendo semouerit, opaca quelibet tesqua legens, ut eorum clamorem aut uociferationem exaudire non ualuerit. Deinde uniuersa commilitonum legio totis una uiribus trina uociferatione ualide proclamabit, ne alia ad eos uia redire possit. Quo facto, hac lege tenentur astricti, ut, si quisquam commilitonum uno saltim comite aut telo superior illi postmodum occurrerit, eumque non inuaserit, eiusdem ignominie et probrose nuncupationis iacturam subire teneatur.

Ad **S**. 27—28. valide . . redire possit, *cfr. Saxo p. 531, 15 sqq.* 29. uno saltim comite . . superior, *cfr. Saxo p. 532, 2.*

X

EPILOGVS.

Actenus, quantum a ueteribus et annosis inquisitione diligenti poteram inuestigare, oratione licet incontexta legem castrensem exp*lic*ui. Superest, ut posteri nostri, quos super humeros gigantum nanos esse autumat autoritas, ⟨*ista*⟩ uer-
5 borum scematibus orationeque perornent falerata, tractatus subplendo defectum stylo consummant*es* elegantiori.

---

3. expleui. 4. autoritas *est Bernardus Carnotensis (Bernard de Chartres), nobilis philosophus et scholasticus, qui circa annum 1126 mortuus est; cuius verba citant discipulus eius Joannes Sarisberiensis in Metalogicon III, 4 et (auctore non nominato) Petrus Blesensis*

S

EPILOGVS.

Atque hactenus, quantum a ueteribus diligenti inquisitione poteram inuestigare, leges castrenses, licet non adeo concinna oratione, persequutus sum. Superest, ut posteri nostri phalerate dictionis defectum suppleant et tractatum hunc elegantiori stilo consumment.

---

epist. 92; vid. Sandys, A History of Classical Scholarship, vol. I, p. 531, Cambridge 1906. 5. oratio falerata: *cfr.* phalerata dicta *apud Terent. Phorm. v. 500.*

X

SVENONIS AGGONIS FILII

BREVIS HISTORIA REGVM DACIE.

PROŒMIVM.

Cum ueterum in codicibus contemplatione numerosa priscorum gesta stilo conscripta elegantissimo crebro perspicabar, diurnis suspiraui gemitibus, nostrorum regum seu principum immanissima gesta eterno deputari silentio. Quippe, cum et illi inferiores non extiterint meritis et uirtutum experiencia, pari preconio non extit*er*unt e*orum* commendat*e* excellen*cie*. Verum crebrescentibus malis huius in mundi se*nio*, quantumlibet *di*ligen*ti* intentione commendabili*a* memorie quis conatur commendare, detractationis tamen neuticam declinabit dispendium. Diu *ita*que mens *mihi* fluebat in biuio, utrumnam, notam non declinans arrogantie, stilo licet illepido regum genealogias regnorumque successiones sub compendio memorie commendarem, aut sub silentio cuncta preterirem. Satius *tamen* autumabam posteris nostris, qui et uiuacis ingenii armabuntur acumine et doctrine floride copia fecund*i* *erunt*, preuius negligentie densitates penetrare, licet presumptionis dispendium non declinauerim, quam illustr*i*um gesta principum negligentie obfuscentur caligine. Sed, ut ait Martianus, »ne incomperta falsitatem admiscere uideatur assertio«, et ne fabulose uidear historiam enarrare, quantum ab annosis et ueteribus certa ualui inquisitione percunctari, compendiose perstringam. Et quia non omnium regum par claruit uictoria, nec simili exultabant tr*i*umpho, cum et regni titulo a se non ambigue discreparent, quorum insignia gesta luce clarius ⟨*sum*⟩ perspicat*us*, *eos* ad memoriam conabor reuocare, illorum

1. Caeterum (*pro* C̄ ueterum). 3. diutius. numerum (*pro* n̄rorum). 5. et: *malim* certe (cᶜte). 6—7. extitvt et commendat exellendos. 7 *sq.* crebrescentibus . . senio, *cfr. Andr. Sunon. F. Hexaëmeron 1988 sqq.* 8. selo (*pro* sēio). licet int. commendabili. 10. nanq;.

S

SVENONIS AGGONIS FILII

BREVIS HISTORIA REGVM DACIE.

PROŒMIVM.

Cum ueterum in monumentis operosa contemplatione priscorum gesta stilo conscripta elegantissimo crebro perspicerem, diutinis suspiraui gemitibus, quod nostrorum regum principumque preclarissima gesta eterno deputarentur silentio. Quippe, cum et illi inferiores non extiterint meritis et uirtutum experientia, pari preconio utique eos excellere conueniret. Verum crebrescentibus malis sub mundi senescentis interitum, licet intentione laudabili memorie quis conetur illustria heroum facta commendare, obtrectationis tamen inuidiam neutiquam declinabit. Itaque diu mens mihi uelut in biuio, quod dicitur, fluctuabat, utrum, notam non defugiens arrogantie, stilo licet illepido regum genealogias regnorumque successiones sub compendio literis mandarem, aut silentio cuncta preterirem. Satius etenim autumabam posteris nostris, qui et uiuacis ingenii armabuntur acumine et doctrine floride copia fecundabuntur, preuio exemplo negligentie densitates penetrare quam committere, ut illustrium gesta principum uetustatis obfuscarentur caligine. Sed, ut ait Martianus, »ne incomperta falsitatem admiscere uideatur assertio«, et ne fabulose uidear historiam enarrare, quantum ab annosis et ueteribus certa ualui inquisitione percontari, compendiose perstringam. Et quia non omnium regum par claruit uictoria, nec simili exultarunt omnes triumpho, cum et regum titulos a se non ambigimus discrepare, quorum insignia gesta luce clarius perspexi, eos ad memoriam reuocare conatus sum, illorum

---

influebat (*pro* $\overset{i}{\text{m}}$ fluebat). 14. etenim. 15–16. fecundetur. 17. eluctum (*pro* ılu$\overset{i}{\text{t}}$ium). 18 *sq.*: *Mart. Capell. VIII, 831 (p. 307 Eyssenh.)*. 23. tumpho (*sic sæpius*). 23–24. titulos a se non ambigui discrepare. 25. perspicatius (*pro* perspicat^{9} eos).

X

gestis modicam impendens operam, quos fama gloriosa circumuolans preterit. Nam, prout agrestum, ita et principum natura communis est omnium, ut hunc uirtutum stimulet titulus, illum desidie de*pi*gret cupiditas, hic generositatis titulos satagat propagare, ille gloriose laudis diminutionem floccipendat. Illum igitur ⟨*nunc*⟩ nostra retexat oratio, quem priscorum annositas iugi primum commendauit memorie.

CAP. I.

Skiold Danis didici ⟨*primum*⟩ prefuisse; et ut eius alludamus uocabulo, (*iccirco*) tali functus est nomine, quia uniuersos regni terminos regie defensionis patrocinio affatim egregie tuebatur. A quo primum modis Hislandensibus Skioldung*er* sunt reges ⟨*nostri*⟩ nuncupati. Qui regni ⟨*duos*⟩ post se reliquit heredes, *Frothi* uidelicet atque Haldanum. Successu temporum fratribus semper regni ambitione inter se decertantibus, Haldan fratre suo interempto regni monarchiam obtinuit. Hic filium, scilicet Helghi, regni procreauit heredem. Qui ob eximiam uirtutum strenuitatem, eo quod archipirata ⟨*erat*⟩, pyra*tic*am predam semper ex*er*cuit. Qui cum uniuersorum circumiacentium regnorum fines maritimos depopulatus classe pyratica suo subiugasset imperio, 'rex maris' est cognominatus. Huic in regno successit filius (*Rolf Kraki*), patria uirtute pollens, occisus in Letra; que tunc famosissima regis extitit curia, nunc autem Roschildensi uicina ciuitati inter abiectissima ferme uix colitur oppida. Post quem regnauit filius eius Rokill, cognomento dictus Slagenback. Cui successit in regno heres, agilitatis strenuitate cognominatus, quem nostro (*uulgari Frothi hin Frökni*) nominabant.

CAP. II.

Huius filius et heres regni extitit Vermundus, qui adeo prudentie pollebat uirtute, ut inde nomen consequeretur;

1. fama volans: *Vergil Æn. XI, 139 al.* 4. depigret *scripsi pro* denigret, *quod parum recte respondet verbo* stimulet (repigro *eodem*

S

gestis modicam impendens operam, quos fama gloriosa circumuolans preterit. Nam, prout agrestium, ita et principum natura communis est omnium, ut hunc uirtutum stimulet titulus, illum desidie denigret cupiditas, hic generositatis titulos satagat propagare, ille gloriose laudis diminutionem floccipendat. Illum ergo nostra primum retexat oratio, quem priscorum annositas iugi primum commendauit memorie.

CAP. I.

SKJOLD Danis primum didici prefuisse. Et ut eius alludamus uocabulo, idcirco tali functus est nomine, quia uniuersos regni terminos regie defensionis patrocinio affatim egregie tuebatur. A quo primum modis Islandensibus Skioldunger sunt reges nuncupati. Qui regni post se reliquit heredes, Frothi uidelicet et Haldanum. Successu temporum fratribus super regni ambitione inter se decertantibus, Haldan fratre suo interempto regni monarchiam obtinuit. Hic filium, scilicet Helghi, regni procreauit heredem; qui ob eximiam uirtutum strenuitatem pyraticam semper exercuit. Qui cum uniuersorum circumiacentium regnorum fines maritimos classe pyratica depopulatus suo subiugasset imperio, 'rex maris' est cognominatus. Huic in regno successit filius Rolf Kraki, patria uirtute pollens, occisus in Lethra; que tunc famosissima regis extitit curia, nunc autem Roskildensi uicina ciuitati inter abiectissima ferme uix colitur oppida. Post quem regnauit filius eius Rókil, cognomento dictus Slaghenback. Cui successit in regno heres, agilitatis strenuitate cognominatus, quem nostro uulgari Frothi hin Frókni nominabant.

CAP. II.

Huius filius et heres regni extitit Wermundus, qui adeo prudentie pollebat uirtute, ut inde nomen consequeretur; unde

sensu Lucretius). 13. Schiold. 14. super. 16. Heldaghi. 17. pyratam. 18. excuit (*pro* exꝯcuit).

X

*Verm*und*us enim* Prudens dictus est. Hic filium genuit, Wffi nomine, qui usque ⟨*ad*⟩ tricesimum etatis sue annum fandi possibilitatem cohibuit propter enormitatem im*pro*perii, quod tunc temporis Danis ingruerat, eo quod in ultionem p*at*ris ⟨*duo*⟩ Dani Suetiam profecti patricidam suum una interemer*a*nt. Nam et tunc temporis ignominiosum extitit im*pro*perium, si solum duo iugularent, presertim cum soli strenuitati tunc superstitiosa gentilitas operam satageret inpendere. Prefatus itaque Wermundus usque ad senium regni sui gubernabat imperium, adeo etiam tandem etate consumptus, ut oculi eius pre senio caligarent. Cuius debilitatis fama cum ⟨*in*⟩ Transal*b*inas partes crebruisset, elationis turgiditate Teotonica intumuit superbia, utpote suis nunquam contenta terminis, ⟨*et*⟩ furoris sui rabiem in Danos exacuit imperator, se no*uum* Danorum regno conquisito sceptrum nancisci conspicat*us*. Delegantur itaque spiculatores, qui turgidi principis iussa deportent prefato Danorum regi, scilicet Vermundo, duarum ⟨*ei rerum*⟩ prefigentes electionem, quarum pars tam*en* neutra extitit eligenda; aut enim regnum iussit Romano resignare imperio et tributum soluere, uel athletam inuestigare, qu*i* d*e eo* cum imperatoris campione calleat monomachiam committere. Quo audito regis extitit mens consternata; totiusque regni procerum legione corrogata, quid facto opus sit, diligenti inquisitione percunctabatur. Perplexam se namque ⟨*regis*⟩ autumabat autoritas, utpote ⟨*cum ei*⟩, cui *ius* incumbebat decertandi et regno patrocinari tenebatur, uultum cecitas obnubilauerat, et regni heres *elin*guis factus desidia torpuerat, ita ut in eo communi assertione nulla prorsus spes salutis extiterit. Nam ab infantia prefatus Wffo ventris indulgebat ingluuie, et Epicureorum more coquine et cellario offitiose alternum impendebat obsequium. Potius ⟨*tamen*⟩ industria quam *t*orpore istis inseruiit; etenim in iuuenil*em* constituit etat*em* robur corpori conseru*are* indefessum. Corrogato itaque cetu procerum totiusque regni placito celebrato Alamannorum rex ambitionem explicuit;

---

1. unde (*pro* V⁄mund⁹ .n.). 2–3. fandi possibilitatem: *Martian. Capell. IV, 335 (p. 101 Eyssenh.).* 3(6). imperii. 4. prius. 14. se non. 15. conspicat. 18. tam. 20. quod. 25. uis. 27. dignus. 31. tñ

S

et 'Prudens' dictus est. Hic filium genuit, Uffi nomine, qui usque ad tricesimum etatis sue annum fandi possibilitatem cohibuit propter enormitatem opprobrii, quod tunc temporis Danis ingruerat, eo quod in ultionem patris duo Dani in Sueciam profecti patricidam suum una interemerunt. Nam et tunc temporis ignominiosum extitit improperium, si solum duo iugularent, presertim cum soli strenuitati tunc superstitiosa gentilitas operam satagebat impendere. Prefatus itaque Wermundus usque ad senium regni sui gubernabat imperium, adeo tandem etate consumptus, ut oculi eius pre senio caligarent. Cuius debilitatis fama cum apud Transalpinas partes percrebuisset, elationis turgiditate Teotonica intumuit superbia, utpote suis nunquam contenta terminis. Hinc furoris sui rabiem in Danos exacuit imperator, se iam Danorum regno conquisito sceptrum nancisci augustius conspicatus. Delegantur itaque spiculatores, qui turgidi principis iussa reportent prefato Danorum regi, scilicet Wermundo, duarum rerum prefigentes electionem, quarum pars tamen neutra extitit eligenda. Aut enim regnum iussit Romano resignare imperio et tributum soluere, aut athletam inuestigare, qui cum imperatoris campione monomachiam committere auderet. Quo audito regis extitit mens consternata; totiusque regni procerum legione corrogata, quid facto opus sit, diligenti inquisitione percontabatur. Perplexam se namque regis autumabat autoritas, utpote cui et ius incumbebat decertandi, et qui regno patrocinari tenebatur. Vultum cecitas obnubilauerat, et regni heres elinguis factus desidia torpuerat, ita ut in eo communi assertione nulla prorsus species salutis existeret. Nam ab infantia prefatus Uffo ventris indulgebat ingluuiei, et Epicureorum more coquine et cellario alternum officiose impendebat obsequium. Corrogato itaque cetu procerum totiusque regni placito celebrato Alamannorum regis ambitionem explicuit; quid in

---

ante in *excidit.* corpore. 32. ett in iuuenili c. etate r. c. conseruet (*pro* conserua'e).

X

quid in hac opſione haut eligenda facturus sit, indagatione cumulata seniores sciscitatur. Et dum uniuersorum mens consternaretur angustia, cunctique indulgerent silentio, prefatus Vffo in media concione unus surrexit. Quem cum cohors uniuersa conspexisset, satis nequibant ammirari, utquid *elinguis* velut ⟨*in*⟩ orationem gestus informaret; ac quia omne rarum dignum (*habetur*) ammiratione, omnium in se duxit intuitum.

Sic *f*atum s⟨*olio tunc*⟩ orsus cepit ab alto:

»Non nos (*minacie*) moueant lacescentium, cum ea Teotonice turgiditati innata sit conditio, ut uerborum ampullositate glorientur minarumque uentositate pusillanimes et imbecilles calleant comminitatione consternare. (*Memet ipsum*) etenim unicum et uerum regni natura produxit heredem, cui profecto nouistis incumbere, ut ⟨*me*⟩ monomachie discrimini audacter obiciam, quatenus uel pro regno solus occumbam. Vt igitur minarum cassetur ampullositas, hec imperatori referant mandata, ut imperatoris filius et heres imperii cum athleta prestantissimo *mihi* soli non formident occurrere.«

Dixit et hec uerba dictauit uoce superba.

Qui dum orationem complesset, a collateralibus senior sciscitabatur, cuiusnam fuisset oratio. Cum autem ⟨*audisset*⟩ a circumstantibus, quia filius suus, prius uelut mutus, hunc profudisset sermonem, palpandum eum iussit accersiri. Et cum humeros lateraque, clunes, suras et tibias ceteraque membra crebro palpasset organica: »Talem« ait »me commemini in flore exstitisse iuuentutis.« Quid multa? Terminus pugne constituitur et locus, talique responso percepto ad propria legati repedabant.

CAP. III.

Superest igitur, ut arma militi proculdubio congrua corrogentur. Allatisque ensibus, quos in regno prestantiores

1. opinione. 2. senior. 3. constitueretur (*pro* constꝫnaretur). 4. concionum (*pro* concioẽ unꝰ). 5—6. dignis. 9. tantus orsus; *versum leoninum Sueno finxit usus Vergil. Æn. XI, 301 (II, 2).*

S

hac optione haud eligenda facturus sit, indagatione cumulata senior sciscitatur. Et dum uniuersorum mens consternaretur angustia, cunctique indulgerent silentio, prefatus Uffo in media concione surrexit. Quem cum cohors uniuersa conspexisset, satis nequibat admirari, utquid elinguis velut orationi gestus informaret. Et quia omne rarum dignum nouimus admiratione, omnium in se duxit intuitum. Tandem sic orsus cepit: »Non nos mine moueant lacessentium, cum ea Teotonice turgiditati innata sit conditio, ut uerborum ampullositate glorientur minarumque uentositate pusillanimes et imbecilles calleant comminatione consternare. Me etenim unicum et uerum regni natura produxit heredem, cui profecto nouistis incumbere, ut monomachie me discrimini audacter obiiciam, quatenus uel pro regno solus occumbam uel pro patria solus uictoriam obtineam. Ut ergo minarum cassetur ampullositas, hec imperatori referant mandata, ut imperatoris filius et heres imperii cum athleta prestantissimo mihi soli non formidet occurrere.« Dixit et hec uerba dictauit uoce superba. Qui dum orationem complesset, a collateralibus senior sciscitabatur, cuiusnam hec fuisset oratio. Cum autem a circumstantibus intellexisset, quod filius suus, prius ueluti mutus, hunc effudisset sermonem, palpandum eum iussit accersiri. Et cum humeros lacertosque et clunes, suras atque tibias ceteraque membra organica crebro palpasset: »Talem« ait »me memini in flore extitisse iuuentutis.« Quid multa? Terminus pugne constituitur et locus. Talique responso percepto ad propria legati repedabant.

CAP. III.

Superest ergo, ut arma nouo militi congrua corrogentur. Allatisque ensibus, quos in regno prestantiores rex poterat

12. neutositate. 13. communicatione. 19. in (*pro* $\overset{i}{m}$). 20. *cfr. Vergil. Æn. VII, 544.* 23. perſ$\overset{a}{u}$diſcet. 26. juuenum (*pro* 9memini).

X

rex quibat inuestigare, W*ffo* eos singulos dextra uibrans in partes *con*fregit minutissimas. »Heccine« ⟨*ait*⟩ »arma sunt, quibus et uitam et regni tuebor honorem?« Cui*us* cum pater elegantissimam exp*er*iretur uirtutem: »Vnicum« ait »et regni et *uit*e nostre superest asilum.« Ad tumulum ducatum postulauit *et*, *ubi* prius mucronem exp*er*ientissimum occultauerat, intersigniis per petrarum notas edoctus gladium iussit effodi prestantissimum; quem illico corripiens dextra: »Hic est«, ait, »fili, quo numerose triumphaui, et ⟨*mihi*⟩ infallibile semper tutamen extiterat.« Et hec dicens eundem filio contradidit.

Nec mora, terminus ecce congressioni prefixus artius instabat. Confluentibus ⟨*ergo*⟩ undique phalangis innumerabilibus *in* E*gi*dore fluminis mediamna locus pugne constituitur, ut *ipsi* ab utroque cetu segregati amminiculo nullius opitulation*is* fungerentur. Teotonicis igitur ultra fluminis ripam in Holzatia considentibus, Danis autem c*it*ra amnem dispositis, rex pontis in medio sedem elegit, quatenus, si unigenitus succumberet, fluminis se gurgiti precipitaret, ne pariter nato orbatus et regno cum dolore canos superstes deduceret ad inferos. Immissisque utrinque pugilibus in ⟨*medio*⟩ mediamne conuenerunt. At ubi miles noster egregius duos si*bim*et prefatos conspexit occurrere, tanquam leo pectore robusto infremuit, animoque constanti duobus electis audacter *con*currere non detrectauit, illo cinctus mucrone, quem patrem supra memini-mus occuluisse, et alterum dextra strictum gestans. Quos cum primum obuios habuisset, sic singillatim utrumque alloquitur, et, quod raro legitur a*ccid*isse, athleta noster elegantissimus, cui*us* memoria in eternum non delebitur, adu*er*sarios animabat ad pugnam. ⟨*Sic enim imperatoris filium hortatur*⟩: »Si te«, inquit, »nostri regni stimulat ambitio, ut nostre cop*ie* potentieque opumque capessas opulentias, comminus te clientem decet precedere, ut et regni tui terminos amplifices atque

---

1. quilibet. quos (*pro* W. eos). 3. Cui (*pro* Cui⁹). 4. expiretur. 5. et iure. 6. quia (*ex* q̄ = et *et* ubi *ortum*). 7. inter singulis. 9. tumpham (*pro* tumphaui). 10. secundo filio. 13. ui excedere. 14. utpote (*pro* ut ip̄i). 14–15. opitulatione (*pro* -tion̄e).

S

inuestigare, Uffo singulos dextra uibrans in partes confregit minutissimas. »Hæccine arma sunt«, inquit, »quibus et uitam et regni tuebor honorem?« Cuius cum pater uiuidam experiretur uirtutem: »Unicum adhuc« ait »et regni et uite nostre superest asylum.« Ad tumulum itaque ducatum postulauit, in quo prius mucronem experientissimum occultauerat. Et mox intersigniis per petrarum notas edoctus gladium iussit effodi prestantissimum. Quem illico dextra corripiens: »Hic est«, ait, »fili, quo numerose triumphaui, et qui mihi infallibile semper tutamen extitit.« Et hec dicens eundem filio contradidit.

Nec mora: terminus ecce congressioni prefixus arctius instabat. Tandem confluentibus undique phalangis innumerabilibus, in Egdore fluminis mediamne locus pugne constituitur, ut ita pugnatores ab utriusque cetus adminiculo segregati nullius opitulatione fungerentur. Teotonicis ergo ultra fluminis ripam in Holsatia considentibus, Danis uero citra amnem dispositis, rex pontis in medio sedem elegit, quatenus, si unigenitus occumberet, in fluminis se gurgitem precipitaret, ne pariter nato orbatus et regno cum dolore superstes canos deduceret ad inferos. Deinde emissis utrinque pugilibus in medio amne conuenerunt. Ast ubi miles noster egregius Uffo duos sibi conspexit occurrere, tanquam leo pectore robusto infremuit, animoque constanti duobus electis audacter se opponere non detrectauit, illo cinctus mucrone, quem patrem supra meminimus occuluisse, et alterum dextra strictum gestans. Quos cum primum obuios habuisset, sic singillatim utrumque alloquitur; et, quod raro legitur accidisse, athleta noster elegantissimus, cuius memoria in eternum non delebitur, ita aduersarios animabat ad pugnam: »Si te«, inquit, »regni nostri stimulat ambitio, ut nostre opis potentieque opumque capessere uelis opulentias, comminus te clientem decet precedere, ut et regni tui terminos amplifices et militibus

---

16. cura. 19–20. cum dolore . . inferos, *cfr. Genes. 42, 38.* 21. scilicet. 22. infremuit leo, *Sil. Ital. XI, 247.* 23. occurrere (*pro* cõcurrere). 27. audiuisse. 28. in eternum n. del., *cfr. Exod. 17, 14; Psalm. 9, 6.* 30. opes.

X

militibus tuis conspicientibus strenuitatis nomen nanciscaris. Interim, agedum, et scientiam perdi*scito* adu*er*sarii et ictus ferientis persentito.« Campionem ⟨*autem*⟩ in hunc modum alloquitur: »Virtutis tue experientiam iam locus est *pro*pagare, si comminus accesseris et eam, quam pridem Alamannis gloriam ostendisti, Danis quoque propalare non cuncteris. (*Quoniam nunc*) igitur famam tue strenuitatis poteris ampliare et egregie dono ditari munificentie, si et d*omin*um precedas et clipeo defensionis eum tuearis, studeat, queso, Teotonicis experta strenuitas ua*fritiis* artis pugillatorie Danos instruere, ut tandem optata potitus uictoria cum triumphi ualeas exultatione ad patriam remeare.« Qui cum complesset exhortationem, pugilis cassidem toto percussit conamine, ita ut, quo feriebat, gladius in duo distribu*eretur*. Cuius fragor per uniuersum intonuit ex*er*citum; unde cohors Teotonicorum exultatione perstrepebat, Danorum econuerso phalanx desperationis consternati tristitia gemebundi murmurabant. Rex eorum ut audiuit, quia filii ensis dissiluit, in margine se iussit pontis locari. Et subito exempto, quo cinctus erat, gladio pugilis ill*e* coxam cruentauit, nec mora, etiam pariter caput amputauit. Sic igitur ludus fortune, *uarius* ad instar lune, nunc illis successibus illudebat, et quibus ia*m*iam exultatione fauebat ingenti, nouercali nunc uultu ⟨*et*⟩ toruo conspexit intuitu. ⟨*Hoc cognito*⟩ senior iam confidentius priori se iussit sede locari. Nec iam diu ⟨*anceps*⟩ extitit uictoria, cum ⟨*ille*⟩ iam ad ripam pepulit mediamne heredem imperii ibique haut difficulter gladio iugulauit. Sicque duorum solus uictor existens Danis multis retro temporibus infamiam irrogatam gloriosa uirtute magnifice satis aboleuit. Alamannis cum improperii uerecundia cassatisque minarum ampullositatibus cum pro*pri*is ad propria remeantibus, postmodum in pacis tranquillitate precluis (*Wffo*) regni sui regebat imperium.

---

2. agendum . . perdidicit. 3. persentit. 4. pugure. 8. dum (*pro* dn̄m). 10. varias. 11. tumphi. 14. distribuit. 20. illico. 21. nauis

S

tuis conspicientibus strenuitatis nomen nanciscaris.« Campionem uero hunc in modum alloquitur: »Virtutis tue experientiam iam locus est propagare, si comminus accesseris et eam, quam pridem Alamannis gloriam ostendisti, Danis quoque propalare non cuncteris. Nunc ergo famam tue strenuitatis poteris ampliare et egregie munificentie dono ditari, si et dominum precedas et clypeo defensionis eum tuearis. Studeat, queso, Teotonicis experta strenuitas uariis artis pugillatorie modis Danos instruere, ut tandem optata potitus uictoria cum triumphi ualeas exultatione ad propria remeare.« Quam cum complesset exhortationem, pugilis cassidem toto percussit conamine, ita ut, quo feriebat, gladius in duo dissiliret. Cuius fragor per uniuersum intonuit exercitum, Unde cohors Teotonicorum exultatione perstrepebat; sed contra Dani desperationis consternati tristitia gemebundi murmurabant. Rex uero ut audiuit, quod filii ensis dissiliuisset, in margine se pontis iussit locari. Verum Uffo subito exempto, quo cinctus erat, gladio pugilis illico coxam cruentauit; nec mora, et caput pariter amputauit. Sic ergo ludus fortune, adinstar lune uarius, nunc his nunc illis successibus illudebat, et quibus iamiam exultatione fauebat ingenti, eos nouercali mox uultu toruoque conspexit intuitu. Hoc cognito, senior iam confidentius priori se iussit sede locari. Nec iam anceps diu extitit uictoria. Siquidem Uffo ualide instans ad ripam amnis pepulit heredem imperii ibique eum haud difficulter gladio iugulauit. Sicque duorum solus uictor existens Danis irrogatam multis retro temporibus infamiam gloriosa uirtute magnifice satis aboleuit. Atque ita Alamannis cum improperii uerecundia cassatisque minarum ampullositatibus cum probris ad propria remeantibus, postmodum in pacis tranquillitate precluis Uffo regni sui regebat imperium.

Prouerbium est mediœuale: Ludus fortunæ variatur in ordine lunæ. 22. ianuam. 31. cum probris.

X

CAP. IV.

Hic filium procreauit, cui Dan nomen indidit; qui *et* Elatus uel Superbus est cognominatus. Huic successit in regno filius Frothi, qui et Senex dictus est. Post quem (*Frithleuer*) filius regni suscepit gubernacula. Cui*us* filius extitit Frothi ⟨*hin*⟩ Frithgothæ, qui et Largus dictus est, eo quod largitatem super omnem amplexus est uirtutem; nam et aurum et argentum uelut lutum reputabat. Cui successit filius Ingeld nomine. ⟨*Post quem regnauit filius Olaus, cui successit Frothi filius*⟩. Post cuius tempora longo *seculo*rum interuallo filius pa(*tri nullus*) in regno successit, s*et filiarum* nepotes, altera nempe parte regali stirpe editi. *Q*ui proxime successit, Olaus, hic omnes circumiacentes regiones strenue subiugauit, adeo etiam, ut ultra Danubium septem dietas t*ri*umphando pergeret. Verum ne fabulose uel mendaciter regum redarguar tempora continuare, quos tamen haut modico distare didici temporum int*er*stitio, cum non pigritia uerum potius referentis inopia multos illustres transcurrerim, diligenti relinquo indagandum successori, ut, quod ex eclipsi (*pretermisi*) memorie, s*o*ll*icita* suppleat inuestigat*ione*.

Post hec Siuardus, filius Regneri Lothbrogh, regnum inuasit Dacie, commissoque cum rege prelio regem interfecit et regnum obtinuit. Qui dum regno potiretur conquisito, regis (*interempti*) filiam thoro sibi sociauit. Quam dum more coniugali cognouisset, regis sciscitabatur filia, quo nomine pr*o*les nuncuparetur; cui respondens monuit rex, ut post partum cinguli sui genitrix memor existeret. Que dum partus tempus impleuisset, nodi alludens uocabulo Canutum appellauit, utpote ⟨*primum soluto uirginalis sui cinguli nodo, qui nostro uulgari knut appellatur, procreatum. Is*⟩ primus in Dacia functus hoc nomine; et solus post Froti, quem supra meminimus, regali extitit oriundus prosapia. In cuius pueritia (*Ennignup*), Sealendensis bondo, custos regni fuit constitutus; ut autem prefati Canuti iuuentus adoleuit, regni sceptrum recepit. Successu temporum

---

1—2. qui zelatus (*pro* 7 elatus). 7. aurum et . . reputabat, *cfr. lib. Sapient. 7, 9.* 9. temporum. 10. scilicet (*pro* s; filiaꝫ). 11. Cui.

S

CAP. IV.

Hic filium procreauit, cui Dan nomen indidit; qui Elatus uel Superbus est cognominatus. Huic successit in regno filius Frothi, qui et Senex dictus est. Post quem Frithleuer filius regni suscepit gubernacula. Cuius filius extitit Frothi hin Fritgothæ, qui et Largus dictus est, eo quod largitatem super omnem amplexus sit uirtutem. Nam et aurum et argentum uelut lutum reputabat. Cui in regno successit filius Ingild nomine. Post cuius tempora longo multorum annorum interuallo filii patribus in regno non successerunt, sed nepotes, altera parte tamen regali stirpe editi. Cui proxime successit Olaus. Hic omnes circumiacentes regiones strenue subiugauit, adeo etiam, ut ultra Danubium septem dietas triumphando perageret. Verum ne fabulose uel mendaciter regum redarguar tempora continuare, quos tamen haud modico distare didici temporum interstitio, cum non pigritia uerum potius referentis inopia multos illustres transcurrerim, diligenti relinquo indagandum successori, ut, quod ex eclipsi pretermisi memorie, sollicitus inuestigator suppleat.

Post hec Siwardus, filius Regneri Lothbroki, regnum inuasit Dacie, commissoque cum rege prelio regem interfecit et regnum obtinuit. Qui dum regno potiretur conquisito, regis interempti filiam thoro sibi sociauit. Quam dum more coniugali cognouisset, regis sciscitabatur filia, quo nomine proles nuncuparetur. Cui respondens monuit rex, ut post partum cinguli sui memor genitrix existeret. Que dum partus tempus impleuisset, nodi alludens uocabulo Kanutum appellauit, utpote quod is primus in Dacia hoc nomine functus esset. Hic solus post Frothi, cuius supra meminimus, regali extitit oriundus prosapia. In cuius pueritia Ennignup, Sialandensis bondo, custos regni fuit constitutus. Ut autem prefati Kanuti iuuentus adoleuit, regni sceptrum recepit. Successu temporum filium

---

13. thumphando. 16. institutio. 19. scilicet. inuestigator (*pro* -toe). 24. plebs (*pro* ꝑles). 26. partus tempus impl., *cfr. Luc. 1, 57.*

X

filium procreauit, quem Snio uoluit nuncupari. Qui filium genuit, quem *Cl*ach*a*raldum appellauit. Huic successit filius et regni heres, *Gorm* Løghæ (, *id est Deses, qui*) tantum delitiis et crapulis regalibus indulgebat. Cui*us* uxor illustris illa extitit regina, Tyræ uidelicet, que 'Regni Decus' est cognominata. Cui*us* gloriose laudis famam reticere non ualeo. Solent enim illorum gesta recenseri, qui prestantioris sunt fame.

CAP. V.

Hec *ergo,* quam prediximus, Tyræ fuit mulier omni uirtute conspicua, quam *in*numerabili dote studuit natura beare. Nam et uultum decor *ammirandus hones*tabat, et rosa lilio maritata purpureum genis colorem inpinxerat; ⟨*item erat*⟩ casta, pudica, faceta, omnique urbanitate referta redundabat. Porro tanto prouidentie fulgore ⟨*dei*⟩ gratia mentem eius illustrauerat, ut Nestoris prudentiam, Vlixis astutiam, Salomonis sapientiam uno fonte hausisse crederet*ur*. Nam et, si tantum fonte baptismatis abluta fuisset, recte regina Saba, que sapientiam rimari uenerat Solomonis, d*u*m i*ll*a fuisset orthodoxa, crederetur.

Temporibus illis Otto imperator Datiam s*ibim*et fecerat tributariam propter regis, ut arbitror, desidiam, quem gule supra meminimus (*tantum atque*) delitiis inseruire. Quod dum comperisset, insolenti a*nimo* atrox incanduit auiditas, ut infamie discrimen regno conaretur irrogare. Quippe supramemorate regine pudicitiam pertemptauit illecebris irretire. Missis itaque legatis, qui sub specie censum colligendi in conclaui reginam conueniant, iussi sunt etiam regine suggere*re*, quatenus eam ob eximiam speciositatis formam et animi prudentiam Romano deceat potius imperare imperio et imperatricem existere quam uel tributariam uel saltem modici fore

2. dachaldum. 3. Bram (*Fieri potest, ut in archetypo non* Gorm *vocatus fuerit, sed* Grom, *quam nominis formam etiam in aliis codicibus inueni*). 4. 6. cui. 9. Hæc post (*pro* ⁊) quam. 10. numerabili. 11. decor maritata extabat. rosa lilio, *cfr. Esdræ lib. IV, 2, 19.* 12. maritata, *cfr. Horat. Epod. 2, 10.* 17. regina Saba,

S

procreauit, quem Frothonem uoluit nuncupare. Qui filium genuit, quem Haraldum appellauit. Huic successit filius et regni heres Gorm Løghæ, uir deses tantumque delitiis et crapulis indulgens. Cui uxor illustris illa extitit regina, Thyre uidelicet, que 'Regni Decus' est cognominata. Cuius gloriose laudis famam reticere non ualeo. Solent enim illorum gesta recenseri, qui prestantioris sunt fame.

CAP. V.

Hec, quam prediximus, Thyra mulier fuit omni uirtute conspicua, utpote quam uariis animi corporisque dotibus natura beare studuit. Nam et uultum decor eximius uenustabat, et rosa lilio maritata purpureum genis colorem inpinxerat. Insuper casta, pudica, faceta omnique urbanitate referta erat. Preterea tanto prudentie fulgore diuina gratia mentem eius illustrauerat, ut Nestoris prudentiam, Ulyssis astutiam, Salomonis sapientiam uno fonte hausisse crederetur. Et si fonte baptismatis abluta fuisset, uere regina Saba, que sapientiam Salomonis rimari uenerat, dummodo fuisset orthodoxa, haberetur.

Illis temporibus Otto imperator Daciam sibi fecerat tributariam propter regis, ut arbitror, desidiam, quem supra meminimus gule tantum et delitiis inseruire. Quinimo eo peruenit insolentie, ut infamie discrimen toti regno conaretur irrogare. Quippe supra memorate regine pudicitiam suis pertentauit illecebris irretire. Missi sunt itaque legati, qui sub specie censum colligendi in conclaui reginam conuenirent pariterque salutes perferrent imperatoris et simul eius donaria regiaque munera offerrent. Ad hec iussi sunt etiam regine suggerere, quanto satius esset eam non solum ob eximiam et luculentam forme speciem sed et singularem animi prudentiam Romano preesse imperio et imperatricem existere quam uel tributariam

cfr. Reg. III, 10, 1. 18. domina. 20. scelicet. 22. supramenium (*pro* supra mēinim⁹). 23. insolentiam (*pro* insolenti aīo). 29—30. imparticem (*pro* impaïcem).

Ad S. 1. Frotho, *cfr. Saxo p. 467, 8,* (Clac-)Haraldum, *ibd. p. 468.*

X

regni reginam. »Sit igitur« ⟨*inquiunt*⟩ »sanioris consilii, potentias oblatas haut incircumspecte renu*tare*, uerum potius tam famosi principis *ue*stre dilectionis in gremio perpetuaque ui*cissitudi*nis firmitate nomen confouere, utpote int*imo* uos amplexantis amore, uirtutique commode mutuus occedat affectus.« Quod cum ⟨*illa*⟩ audiuisset, secum deliberandi postulauit inducias, quonam benigno competentique responso tam eleganti equa lance salutationi respondeat; modicamque illi*s* moram facientibus animi *m*otum artius urgebat ⟨*necessitas*⟩ negotii. Sciscitantibus ⟨*ergo*⟩ illis, quodnam responsum domino renuntiarent, uirtute commendabili pre*c*luis illa, que sola regina dici meruit, pectorisque solertia dolum commentata dulcissimis blandiri cepit alloquiis iuxta illud: 'Mel portas ⟨*in*⟩ ore, sed fel latitat *in* corde'. Tanquam ⟨*enim*⟩ hec ore prophetico profudisset: 'Adhereat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui', postulantibus paratiorem uoti se annuit executioni. Grandem tamen rem se ostendit inchoat*ur*am, si proprii uiri thoro spreto ad alterius connubium conuolaret adult*er*a. Vnde tantam rem tamque famosum facinus multa expiandum red*im*endumque persuadebat pecunia, ut *ipsâ* pecunia utriusque sexus in*c*olis regni erogatâ ora recludat detractantium. Mulie*bri* etenim blanditia legatis persuadere satage*b*at (*necesse esse*), quatenus ad prefatum facinus expiandum, si uoti compotes cuperent existere, t*ri*um annorum censum sibi indulgerent tributi. Omni itaque mora remota ad imperatorem celerrime proficiscuntur, quo ei responsum responsique conditionem renuntiarent. Quo accepto alacri uultu ingentique, quod postulabat, spopondit ⟨*ille*⟩ letitia, du*m*modo obsidibus pacti prestaret securitatem. Datiam *r*epetere festinant legati imperatorisque uoluntatem ⟨*illi*⟩ insinuant; obsides exigunt, ut pacti fortitudo perseueret. Nec mora: heroum filii generosissimi obsides duodecim eliguntur, quos in Saxoniam *c*omitaban*tur* legati.

2. renuetur. 3. nostræ. 3—4. perpetuo quiefsimus (*pro* q; uicissi^{nis}). 4. neminj fouere (*pro* nomen ꝯfouere). motuo. 5. succedat. 9. animi notum (*cfr. Cic. de off. I, 132*) artuis. 11. procliuis. 13 *sq.*: Mel . . corde, *cfr. Plauti Trucul. 176*: in melle sunt linguæ sitæ uostræ atque orationes lacteque; corda in felle sunt sita atque acerbo aceto; *et Seyboldi Viridarium p. 319 (W. Binder: Nov. Thesaur.*

S

uel saltem modici fore regni reginam. »Sit ergo« inquiunt »sanioris consilii propositum, oblatam potentiam haud incircumspecte renuere; sit etiam altioris prudentie specimen, tam famosi principis nomen maiestatemque in uestre dilectionis gremio perpetua firmitate fouere, quam ingenti uos honore et amore amplexantem mutuo uicissim non prosequi affectu.« Quod cum audisset Thyra regina, secum deliberandi postulauit inducias, ut benigni et competentis responsi uelut equa lance tam eleganti salutationi satisfaceret. Interea legatis modicam illic moram facientibus, promissorum fides reginam arctius urgebat finem presentis inuestigare negotii. Tandem scisciantibus illis, quidnam responsi domino suo renuntiarent, precluis illa heroina, et que sola dici regina meruit, generosi pectoris solertia dolum commentata dulcissimis blandiri cepit alloquiis, uotique se executioni paratam esse annuit. Grandem tamen rem se ostendit inchoaturam, dum proprii uiri thoro spreto ad alterius connubium tanquam adultera conuolaret. Magna igitur pecunie summa ad rem tantam tamque famosum facinus expiandum redimendumque opus esse significabat. Quare, si uoti compotes existere cuperent, trium annorum censum sibi indulgerent. Omni itaque mora remota ad imperatorem legati celerrime proficiscuntur, ut ipsi et responsum regine et responsi conditionem renuntiarent. Quo accepto imperator alacri uultu ingentique letitia, quod postulauerat Thyra, spopondit, dummodo obsidibus pacti prestaret securitatem. Mox Daciam repetere festinant legati imperatorisque uoluntatem regine insinuant; simul obsides exigunt, quo constantius pacti firmitudo perseueraret. Nec mora: heroum filii generosissimi duodecim eliguntur obsides, quos in Saxoniam secum adducebant legati.

Adagior. Lat., Stuttgart 1866, p. 212): »Mel in ore, verba lactis; fel in corde, fraus in factis.« 14. fellatitatur corde. 15 *sq.* Adhereat .. tui, *cfr. Psalm. 136, 6.* 16. *malim* prestolantibus. 17. inchoatiuam. 20. redundumq; (*pro* redẽndumq;). utpote. 21. singulis. 22. mulier (*pro* mulieb̃). 24. tam (*pro* t̃um). 29. dudum. 32. *malim* generosissimorum. 33. mittiabant.

X

CAP. VI.

Interea regina per uniuersum regnum mandauit edictum, ut totius regni uniuerso populo corrogato una (*prope Slesuik*) conueniant, ut *ipsi* omnes, quorum in regno essent domicilia, propriis satagant manibus elaborare, quatenus (*muniminis*) firmitudo celerius construatur. Illos autem, quos rei familiaris urgebat inopia, census fouit subsidio, tali*ter*que censum erogabat, quem dolo impetrauerat. Nec cuiquam excipiendi ⟨*se*⟩ prerogatiuam impartiuit, quin iuuenes, senes et adulti cunctique, quos uel infantia tene*r*ior non impediret, uel (*senii*) defectus non prohiberet, (*munimini*) prefato insudarent. Quippe adeo obsequendi uniuersos urgebat necessitas, ut omnes, diuites et pauperes, eius agris et *f*undis coloni culturam impenderent. Nam prout regni reg*imen* obtinuit, ita tunc temporis uniuersam regni tellurem reges nostr*i iure* dom*inii* possidebant. Omnium itaque prima construxi*t* o*pus* elegantissimum, quod postmodum Danis, tanquam inclusis indagine, a Teotonica semper rabie tutissimum (*prebuit munimen*).

Cui dum duorum iam annorum operam impendisset, tanti edi(*ficii*) fama celebris ad aures conuolauit imperatoris. Qui legatos itidem destinauit in Daciam, qui callide percunctaren*tur*, utquid regina tali insudaret operi, si pactum non moliretur uiolare. Qui*bus* regina disertissima tale reddidit responsum: »Satis ammirari non ualeo, cur eximie princeps prudentie, cuius thronum ad sidera ferme gra*tia* dom*i*ni sublimauit, et consilio perspicacissimo tot gentium feritates suo subiugauit imperio, a muliere dignatur inepta profunditatem rimari consilii. Suam enim non arbitror latuisse solertiam, quod *dud*um *uest*ra iam didicit experientia, commeantium peditum uel equitum ad *u*os nusquam ⟨*uiam*⟩ patere ni*si* p*er* modici campi planitiem; cui iam muri obicem hunc imma-

---

3. utpote. 12. pondus. *recte habet* coloni, *non* tanquam coloni; *re vera ceteri* coloni *erant, cum rex omnia possideret.* 13. regnum (*pro* regiñ). 14. nostræ domui (*pro* nr̃i iure domĩii). 15. construxio (*pro* construx̊ op⁹). 22. Cui (*pro* Quib;). 24. ad

S

CAP. VI.

Interea regina per uniuersum regnum edictum promulgauit, ut totius regni uniuersus populus corrogatus una prope Slesuicum conueniret; omnesque, quorum in regno essent domicilia, ingentis ualli molem, cuius celerius exstruendi consilium cepisset, propriis iussit manibus elaborare. Illos uero, quos rei familiaris urgebat inopia, census fouit subsidio, talique operi pecuniam erogabat, quam dolo impetrauerat. Nec cuiquam se excipiendi prerogatiuam impertiuit, quin iuuenes, senes et adulti cunctique, quos uel infantia tenerior non impediret, uel senii defectus non prohiberet, operi prefato insudarent. Quippe adeo necessitas obsequendi uniuersos urgebat, ut omnes, diuites et pauperes, eius agris et prediis culturam, tanquam coloni, impenderent. Nam prout regni regimen obtinuit, ita tunc temporis uniuersam regni tellurem reges iure dominii possidebant. Menium itaque Thyra prima construxit elegantissimum, quod postmodum Danis, uelut indagine inclusis, a Teotonica rabie tutissimum semper munimen extitit.

Cui dum duorum iam annorum operam impendisset, tanti edificii celebris fama ad aures conuolauit imperatoris; qui propterea legatos iterum in Daciam destinauit, qui callide percontarentur, utquid regina tali insudaret operi, si pactum uiolare non moliretur. Cui regina disertissima tale reddidit responsum: »Satis admirari non ualeo, cur tam eximie prudentie princeps, cuius thronum ad sidera ferme diuina sublimauit gratia, quique consilio perspicacissimo tot gentium feritates suo subiugauit imperio, ab inepta muliere dignatur consilii profunditatem rimari. Suam etenim non arbitror latuisse solertiam, quod et uestra iam didicit experientia, commeantium peditum equitumque ad nos nusquam patere aditum nisi per modici campi planitiem; cui iam immanissimi muri obicem

---

sidera, *cfr. Vergil. Eclog. 9, 27 sqq.; Ammian. Marcell. XV, 8, 2.* gradum (*pro* gr̄a dn̄i). 28. quod quum iura (*pro* ur̄a). 29—30. ad nos nusquam patere in (*pro* n^{i}) primo dici campi.

X

nissimum ⟨*eo*⟩ obieci intuitu, quatenus, quod toti prossus regno patebat p*erui*um, nunc, muri obstaculo strata comminus obstrusa, exeuntes portâ cohibeat angustissima. Quippe cum domini mei uotum assecla fidelis expleuero a*c*, *con*gregato m*ihi* uniuersi regni thesauro, cum ⟨*eo*⟩ me uoluntati uestre commendauero, gentis nostre seuitiâ muri obstaculo coartatâ, communi nos persequendi exercitui possibilitas ⟨*ita*⟩ adimetur, quod nobis liber commeandi pateat introitus.« Quo excepto legati mulieris opido commendabant astutiam; et iam de uoto securi hylares ad propria repedabant. Interea regina operi uehementius instabat inchoato; sicque Teotonice turgiditati mulieris illusit uersutia. S*ed* *e*uoluto t*ri*um annorum spatio ingeniosi operis structurâ consummatâ propugnaculis quam (*decenter*) ornatis, nomen operi indiderunt elegantissi*mo*, Danavyrki nuncupantes, eo quod Danorum sudore patratum consummatumque extiterit; reginam uero non immerito scilicet, ⟨*sed*⟩ competenter, cuius ingenio prestantissimo iugi memoria libertas extat Danorum parata, 'Decus Datie Tyræ' nominabant.

CAP. VII.

Nec mora, electos imperii milites ad Datiam cum ingenti imperator iubet pumpa in occursum regine proficisci; quos ingenti (*tripudio cetus*) comitatur hist*ri*onum, in fiolis, cytharis, choris et tympanis modulantes. Qui iuxta Hegdoram er*ec*tis tentoriis aduentum illius prestolabantur, ad Datiam paucis e*x* potioribus delegatis, qui ingenium et uoluntatem explorent regine. Quorum cum ⟨*illa*⟩ aduentum didicisset, accersitis sibi regni sui uiris sapientioribus, in communi eos audientia sic affata respondet: »Quod exigit imperator, renuto; quod cupit, recuso; quod affectat, deuito, ne simul adultera regno faciam obprobrium, sexui uerecundiam, regi im*pro*perium. Nam quod regis m*ihi* desidiam obicitis, (*hanc mihi*) haut aduersari ⟨*non*⟩

---

2. primum. 4—5. aggregato in (*pro* ac 9gregato $\overset{i}{m}$). 10. ad propria repedare *sæpius habet Amm. Marcell.* 12. suo luto tum (*pro* $\overset{i}{t}$um). 14. elegantis siue. 16—17. sicliscet compotentur. 21. histonum

S

hoc obieci intuitu, ut, quod toti prius regno patebat peruium, nunc, muri obstaculo strata comminus obstructa, exeuntes porta cohibeat angustissima. Quippe cum domini mei uotum fideliter expleuero, meque uoluntati uestre accomodauero, communi exercitui, quem gentis nostre seuitia procul dubio in me armabit, persequendi nos potestas tanti munimenti obiectu facile adimitur.« Quo accepto tam illustris femine solertiam pariter ac facundiam legati oppido commendabant; et iam de uoto securi hilares ad propria repedabant. Interea regina operi inchoato uehementius instabat; sicque Teotonice turgiditati mulieris illusit astutia. Euoluto autem trium annorum spatio ingeniosi operis structura, propugnaculis quam decenter ornatis, penitus consummata est. Cui nomen posteri indiderunt, Danæwirki nuncupantes, eo quod Danorum sudore patratum consummatumque extiterit; reginam uero Thyram, cuius ingenio Danorum et parta et aucta libertas, non immerito 'Decus Dacie' nominabant.

CAP. VII.

Nec mora, electos imperii milites ad Daciam cum ingenti pompa imperator iubet in occursum regine proficisci. Quos ingenti tripudio cetus comitatur histrionum in fiolis, citharis, choris et tympanis modulantes. Qui iuxta Eidoram metitis tentoriis aduentum illius prestolabantur, ad Daciam paucis et potioribus delegatis, qui regine uoluntatem explorarent. Quorum cum aduentum Thyra comperisset, accersitis sibi regni sui uiris sapientioribus, in communi eos audientia sic affata respondit: »Quod exigit imperator, renuo; quod cupit, recuso; quod affectat, deuito, ne simul et profuga et adultera regno faciam opprobrium, sexui uerecundiam, subditis improperium. Nam quod regis et mariti mei desidiam mihi obiicitis, non est, quod mihi id aduersari existimetis, cum meis solius

(*pro* histonum). 22. chori et tympana, *cfr. Exod. 15, 20; Judic. 11, 34; Psalm. 150, 3 sqq.* meritis. 23. et. 26. iuris. 27. renuntio. 29. imperium. 30. in (*pro* m̃).

X

ambigatis, cum *nu*tibus meis regnum famuletur uniuersum, et nihil questionis uel controuersie absque nostra terminetur conuenientia, ita ut regis pariter et regine me sciatis honore pollere. Regem enim hac sciatis generositate florere, ut regum undique sit sobole procreatus; unde, licet magnitudini imperatoris potentie parificari non ualeat, regali tamen illi neuticam est inferior prosapia. Et ut breui concludam eloquio, a tributarie seruitutis iugo Danos ⟨*mox*⟩ emancipabo, nullam prorsus subiectionis reuerentiam uobis exhibitura.« Ad hanc prorsus inopinate responsionis *ir*reuerentiam *at*rocem legatorum mentes consternate obstupuerunt, et ad prefatorum procerum papiliones confusi pro*per*abant. Ad quos turmatim procerum turba confluxit, sciscitata, quidnam sit, quod cursu tam prop*erato* reditum accelerabant. At illi non cunctati omni prorsus se referunt spe frustratos mulierisque circumuentos uersutia. Quo comperto ⟨*imperator*⟩ iussit illico capitalem obsides subire sententiam. Nam et hoc illustrissima illa regina, quasi futuri pre*dita* scientia, huius rei ⟨*fore*⟩ exitum diu ante presciuit. Satius enim decreuit totius regni seruitutem paucorum morte redimere quam extraneis ad inter*stinc*tionem famulari. Mox Teotonicorum ambitio, in luctum uerso tripudio confusa, dolens recessit et merens. Vt autem precluis illa regina cum rege marito etatis sue complesset annos, Haraldus Blatan filius superstes, qui et regni extitit heres, iuxta ritum gentilium *in tu*mulis quasi gemellis et paribus secus regis curiam in Ialang, quasi masoleis illustribus, utrumque parentem fecit humari.

CAP. VIII.

Hic Haraldus multo post tempore regali sceptro regni gubernabat imperium. Hic primus idolatrie respuens spurcitias Christi crucem adorauit. Qui dum emi*sisset* exercitu*m* ad petram pertrahendam immanissimam, quam ⟨*in*⟩ matris tumulo ob memoriale insignium destinauit erigendam, intestina orta seditione, tum propter noue religionis ritum, tum

1. militibus. 4. enim = autem. 10. reuerentiam et vocem. 12. probabant (*pro* propabant). 13. propapulo (*an* prepopero = prepp⁹o?). 18. præscentia. 19. enim = autem. 20. institutionem

S

nutibus uniuersum famuletur regnum, et nihil questionis aut controuersie absque nostra terminetur conniuentia, ita ut regis pariter et regine me sciatis honore pollere. Regem uero hac saltem generositate florere sciatis, quod regum undique sit sobole procreatus. Unde, licet magnitudini potentie imperatorie adequare se non ualeat, regali tamen illo neutiquam est inferior prosapia. Et ut breui concludam eloquio, a tributarie seruitutis iugo ego forti dextera Danos propediem emancipabo, nullam prorsus subiectionis reuerentiam uobis exhibitura.« Ad hanc inopinate responsionis uocem legatorum mentes consternate obstupuerunt, et ad prefatorum procerum papiliones confusi properabant. Ad quos turmatim procerum turba confluxit, sciscitata, quidnam cause sit, quod cursu tam prepropero reditum accelerarent. At illi non cunctanter omni prorsus se referunt spe frustratos mulierisque circumuentos uersutia. Quo comperto iussi sunt illico capitalem obsides subire sententiam. Nam et huius rei exitum illustris illa regina, quasi futuri non ignara, diu ante presciuit. Satius enim decreuit totius regni seruitutem paucorum morte redimere quam extraneis ad internecionem famulari. Mox Teotonicorum ambitio, in luctum uerso tripudio confusa, dolens recessit et merens. Ut autem precluis illa regina cum rege marito omnes etatis sue annos complesset, Haraldus Blaatand filius superstes, qui et regni extitit heres, iuxta ritum gentilium in tumulis gemellis et paribus, quasi illustribus mausoleis, secus regis curiam in Jelling utrumque parentem fecit humari.

CAP. VIII.

Hic Haraldus multo post tempore regali sceptro regni gubernabat imperium. Is primus idolotatrie respuens spurcitias Christi crucem adorauit. Qui dum exercitum emitteret ad immanissimam petram protrahendam, quam matris tumulo ob memoriale insignium destinauit erigendam, intestina orta seditione, tum propter noue religionis ritum, tum propter

(*pro* int⁄stĭctionem). 22. procliuis. 24–25. commulis (*pro* J̄ tumulis). 29. emisso exercitu.

X

propter seruitutis iugum intolerabile, popularis cepit efferuere tumultus. Ibi de*ni*que uulgaris cepit seuire in regem tumultuatio, ita ut ipsum a regno una propellerent. Qui cursu celeri fugam arripiens (»pedibus« enim »⟨*timor*⟩ addidit alas«) ad Sclauiam profugus usque commeauit; ubi et pace impetrata primus urbem fundasse dicitur, que nunc Hy*um*sburgh nuncupatur; cuius menia ab archipresule Absalone ego Sueno solo conspexi equari. Quo exulante filius in regno subrogatur Sueno, cognomine Tygheskeg; qui fidem, quam profugus ta*ndem* pater abiecerat, uerus dei cultor ado*pt*auit, ⟨*et*⟩ sacri baptismatis unda renatus ortodoxus factus uerbi diuini per uniuersam regionem iussit semina propagari. Successu temporum interueniunt legati, ut discordia inter patrem profugum habita et filium regio regnantem solio ad concordiam reuocaretur. Statuit igitur rex, ut pater cum Slauis in (*freto Grönæsund sibi*) de pace occurr*e*rent tractanda. Quo cum termino constituto rex cum Danorum excercitu conuenisset, patris diu prestolatur aduentum. Interea Haraldus profugus, cuiusdam consiliarii sui suggestione monitus, scilicet Palnonis Tokki, qui binominis extitit, liburn*am* s*ibi* celoc*em* remis fabrefecit aptissimam, quam nautis *ador*nauit probatissimis, cuique gubernatorem prefatum prefecit Palnonem Tokki, qui regi festinanter accelerabat occurrere. Qui dum ad Danorum peruenisset exercitum, ordinatis per foros remi*gi*is p*upp*im *suam* regis iussit dolum commentatus puppi applicare. Quibus sic ordinatis prima illucescente aurora regem clam in reclinario excitauit. Expergefactus autem rex sciscitatur, quisnam esset. »Nos« inquit »patris tui legati, ad te de pace tractanda transmissi.« Quod cum didicisset, p*a*tris statum diligentius cupiens percunctari (*paulo rex extra nauis subgrundam caput exseruit. Quem illico pretaxatus*) Palno Toki per aures et capillos corripiens, licet frustra re*nit*entem, sue naui *nisu* potentior extraxit inuitum, et, licet paucillum clamore perstreperet, ceteris ignaris *et qui*escientibus remorum impulsu

2. ibidemque. 4. pedibus timor addidit alas *ex Vergil. Æn. VIII, 224.* 6. Hynnisburgh. 10. tamen. adorauit. 13—14. patrem et filium profugum habita. 20. liburnum sĕlicet. 21. ordinauit.

S

seruitutis iugum intolerabile, popularis cepit efferuere tumultus, adeo ut ipsum regem plebs insana regno expelleret. Qui cursu celeri fugam arripiens (pedibus enim timor addidit alas) ad Sclauiam usque profugus commeauit; ibique pace impetrata primus urbem fundasse dicitur, que Hynnisburg nuncupatur. Cuius menia ab archipresule Absalone ego Sveno solo conspexi equari. Quo exulante filius in regno surrogatur Sveno, cognomine Tiugeskeg, qui sancte Trinitatis fidem, quam profugus tamen pater abiecerat, uerus dei cultor amplexus est, sacrique baptismatis unda renatus uerbi diuini semina per uniuersam regionem propagari iussit. Successu temporum interueniunt legati, qui operam darent, ut discordia inter patrem et filium, regio regnantem solio, exorta ad concordiam reuocaretur. Statuit igitur Sveno rex, ut pater cum Slauis sibi in Grónesund de pace tractanda occurreret. Quo cum rex ad terminum constitutum cum Danorum exercitu aduenisset, patris diu prestolatur aduentum. Interea Haraldus profugus, cuiusdam Palnonis Tokki, consiliarii sui, suggestione monitus, liburnum remis aptissimam sibi fabrefecit, quam nautis instruxit probatissimis; cui et gubernatorem prefecit prefatum Palnonem, qui regi festinanter accelerabat occurrere. Is cum ad Danorum peruenisset exercitum, ordinatis per foros remis, dolum commentatus, puppim suam puppi regis iussit applicari. Quibus sic ordinatis prima illucescente aurora regem in reclinario dormientem clam excitauit. Expergefactus autem rex sciscitatur, quidnam esset. »Nos«, inquit, »patris tui legati sumus, ad te de pace tractanda transmissi.« Quod cum didicisset, patris statum diligentius cupiens percontari paulo extra nauis suggrundam caput exseruit. Quem illico pretaxatus Palno Toki per aures et capillos corripiens, licet frustra renitentem, in suam nauim, tunc potentior, attraxit inuitum; et quamuis pauxillum clamore perstreperet, ceteris ignaris ualido remorum impulsu fugam uehementius accelerabat; nec prius

---

24. remis populum (*pro* puppī ſuam). 25. populi. 29. prius (*pro* prīs). 32. retinentem. naui tunc. 34. ignarisq; nescientibus.

X

fugam uehementius accelerabat. *Nec* prius restitit, antequam ad urbem prefatam peruenisset. Quem Sclaui contuentes, populari orta seditione, diu*er*sis captiuatum mortibus tormentisque exquisitis adiudicabant. Verum pars electa primatum precellebat consilio saniori. Consultius namque autumabant censu eum plurimo redimendum, unde Sclauia per*en*nit*er* locupleta*ta* gauderet, opibus Danorum exhaustis, quam breui morte trucidatus interi*re*t. Modicum namque communi cederet utilitati, si captiuus mortis dampnaretur exterminio. Delegantur itaque legati, qui regno renuntient, quatenus regem t*rin*o argenti et auri redimant pondere; quod diu exequi non distulerunt. Namque uniuerso ferme regni censu coadunato, occurrentibus in Winningha cum rege captiuato Slauis, Dani regem redimere non detrectabant. At ubi census eius solutioni non sufficeret, decreuerunt matrone suis ornatibus mammone inf*erior*itatem *in* regis *co*augere redemptionem. Namque annulos, armillas, inaures et monilia ⟨*ac*⟩ torques queque regio censui adicientes sufficienter augebant. Quo expleto, a rege Dani syluarum et nemorum primo communia impetrarunt. Mulieribus quoque, eo quod prius paterne pror*sus* hereditatis essent exsortes, ob matronarum fauorem et benefitiorum collationem posteris primus tribuit, quatenus soror frat*ri* de c*eter*o in media familie herciscunde portione communic*ar*et. Omni namque rationi consentaneum arbitratus ⟨*est*⟩, sincere dilectionis exhibitionem benefitiorumque collationem pari uice recumpensari, ac si diceret *scilicet*: '*ea*dem mensura, qua mensi fueritis, remetietur uobis.'

CAP. IX.

Mortuo Suenone filius eius Canutus in regno successit, quem et Senem cognominabant. Hic regni sui terminos *mi*re uirtutis potentia dilatauit. Nam ab ultima Tyle usque ad Grecorum ferme imperium uirtute multiplici circumiacentia

1. Stet. 6—7. peruenit locupleta. 10. tuo (*pro* ⁱ̣no). 16. infinitatem regisq; augere (*pro* inf⁄ioritatē in regis ꝯaugere). 20. prioris

S

laboris pertesus destitit, antequam ad urbem prefatam peruenisset. Quem Sclaui contuentes, populari orta seditione, diuersis captiuatum mortibus exquisitisque tormentis adiudicabant. Verum pars electa primatum saniore precellebat consilio. Consultius namque autumabant, censu eum plurimo redimendum, unde Sclauia, perenniter locuples, exhaustis Danorum opibus gauderet, quam breui morte trucidatus interiret. Modicum etenim communi cederet utilitati, si captiuus mortis damnaretur exterminio. Delegantur itaque legati, qui Danis denunciarent, ut regem suum trino auri et argenti pondere redimerent. Quod diu exequi non distulerunt. Nam uniuerso ferme regni censu coadunato, occurrentibus in Winningha cum rege captiuato Sclauis, Dani Svenonem redimere non detrectabant. Ast ubi census eius solutioni non sufficeret, decreuerunt matrone suis ornatibus summam redemptionis explere. Igitur annulos, armillas, inaures, monilia, torques et quicquid illis pretiosum erat, regi liberando impendebant. Quo expleto, Dani a rege siluarum et nemorum tum primum communia impetrarunt. Mulieribus quoque, eo quod prius paterne hereditatis prorsus essent exsortes, ob prestitum sibi a matronis fauorem et beneficiorum collationem in posterum primus tribuit, quatenus soror fratri de cetero in dimidia familie herciscunde portione communicaret. Omni namque rationi consentaneum duxit sincere dilectionis exhibitionem pari remunerationis beneuolentia compensare.

CAP. IX.

Mortuo Svenone filius eius Kanutus in regno successit; quem et Senem cognominabant. Hic regni sui terminos mire uirtutis potentia dilatauit. Nam ab ultima Thyle usque ad Grecorum ferme imperium uirtute multiplici circumiacentia

---

(*pro* ꝓrſ⁹). 22—23. frater decreto. 26. fraudem (*pro* ſcʒ eadem) eadem . . uobis *Luc. 6, 38.* 29. iure.

X

regna suo aggrega*uit* imperio. Quippe Hyberniam, Angliam, Galliam, Italiam, Longobardiam, Teotoniam, Noruagiam, Slauiam cum Samia satis eleganter subiugauit. Hic primus, dum in Anglia pacis tranquillitate poteretur, leges condidit castrenses, quas pro modulo ingenioli mei supra libaui. Huius *quo*que filia extitit Gunnild, illustris femina, quam Henricus imperator, imperatoris *Cunradi* filius, sibi matrimonio copulauit. Quem dum Romani tumultuaria seditione a regio pepulissent solio, generum adiens eius opitulationem interpellauit. Vnde nacta occasione illustris *ille* precluisque Canutus assumpto exercitu suo primo Galliam depopulando inuasit, sicque ulterius progrediendo Longobardiam cum Italia deuastauit, ac postmodum uirtute compulit Romanos multimoda ciuitatem sibi resignare; sicque imperatorem et generum suo trono restituit. Quo peracto cum ingenti tripudio ad Frantiam usque commeauit, Turonisque profectus beati Martini reliquias Rotomagum potenter secum asportauit, eo quod *ciuitatem* illam pre ceteris specialiter diligebat. Prefatus quoque Canutus duos filios genuit, quorum alterum suo appellauit nomine; quem cognomine Durum nominabant, non quod austerus uel crudelis extiterit, uerum inde sortitus nomen, quod prouintie ⟨*tale*⟩ nomen extiterit, ex qua natalem duxit originem. Hunc pater Datie regem prefecit. Alterum uero Suenonem nominauit, cui Noruagiam gubernandam deputauit. Ipse autem Angliam ⟨*quinque ferme lustris regia potestate administrauit. Interea filii ipsius, quibus prefata regna*⟩ commiserat, patre superstite debitum Ade persoluerunt. Quod audiens rex, patrium ⟨*regnum*⟩ regimine gubernatoris destitutum, ad Datiam reditum accelerabat; et quia in Datia ecclesie nouella extitit plantatio, multos pontifices et presbyteros secum adduxit; quorum alios penes se detinuit, alios a*utem* ad predicandum delegauit. Ei per uniuersam Suetiam, Gotiam atque Noruagiam dispersi, nec non ad Islandiam transmissi, uerbi diuini semina propagantes multas animas Christo sunt lucrati, iuxta illud: 'In omnem terram exiuit sonus eorum, et in fines orbis terre

---

1. aggregatur. 3. Scania cum Sanna. 6. q; (*pro* q̊;). 7. Canuti. 10. me. 15. pacto. 17. canutus. 27. debitum adeo. 28. regimini gubernatore (*pro* -torę). 29—30. nouella plantatio, *cfr.*

S

regna suo aggregauit imperio. Quippe Hyberniam, Angliam, Galliam, Italiam, Longobardiam, Teotoniam, Norvvagiam, Sclauiam cum Sambia sibi subiugauit. Hic primus, dum in Anglia pacis tranquillitate potiretur, leges condidit castrenses, quas pro modulo ingenioli deinceps libabimus. Huius filia extitit Gunnild, illustris femina, quam Henricus imperator, Conradi imperatoris filius, sibi matrimonio copulauit. Quem cum Romani tumultuaria seditione a regio pepulissent solio, socerum adiens eius auxilium implorauit. Unde nactus occasionem illustris ille precluisque Kanutus assumpto exercitu suo primo Galliam depopulando inuasit; deinde ulterius progrediendo Longobardiam cum Italia deuastauit, ac postmodum multimoda uirtute compulit Romanos ciuitatem sibi resignare, tandemque imperatorem et generum throno suo restituit. Quo peracto cum ingenti tripudio ad Franciam usque commeauit, Turonisque profectus beati Martini reliquias Rothomagum potenter secum asportauit, eo quod illam pre ceteris specialius diligeret. Prefatus quoque Kanutus duos filios genuit, quorum alterum suo appellauit nomine; quem cognomine Durum uulgo nominabant, non quod austerus uel crudelis extiterit, uerum inde, quod tale prouincie nomen extiterit, ex qua natalem duxit originem. Hunc pater Dacie regem prefecit. Alterum uero Svenonem nominauit, cui Noruagiam gubernandam commisit. Ipse uero Angliam quinque ferme lustris regia potestate administrauit. Interea filii ipsius, quorum iam facta est mentio, patre adhuc superstite supremum expleuerunt diem. Quod audiens rex Kanutus, patrium regnum gubernatore destitutum, ad Daciam reditum accelerabat. Et quia in Dacia ecclesie nouella extitit plantatio, multos pontifices et presbyteros secum adduxit; quorum alios penes se detinuit, alios ad predicandum delegauit. Hi per uniuersam Sueciam, Gothiam atque Norvvagiam dispersi, nec non ad Islandiam transmissi, uerbi diuini semina propagantes multas animas

---

Psalm. 143, 12. 31. ad (*pro* aũ). 35—124, 1. In omnem .. verba eorum, *cfr. Psalm. 18, 5.*

X

uerba eorum.' Inter quos presules Gerbrandus et Rodulphus extiterunt, quorum alterum, id est Gerbrandum, Roschildensi primum prefecit ecclesie, Rodulpho uero Slesuicensem gubernandam commisit ecclesiam. Cum autem pluribus regnis solus non posset operam impendere, nepotem suum, licet impuberem, scilicet Suenonem, regio illustrauit honore ⟨*et*⟩ Datiam ei commendauit gubernandam. Cuius pater extitit *Vlf, dictus* Sprakeleg cognomine, mater uero soror regis Estrith.

CAP. X.

Defuncto Canuto rege nepos eius, Sueno prefatus, ab auunculo intronizatus, regni suscepit gubernacula; qui tempore modico regnum in pacis tranquillitate regebat. Quippe rex Noruagensis (*Magnus*), beati Olai regis ex concubina filius, expugnandi gratia ⟨*cum*⟩ classe Datia*m* inuasit. Cui rex Sueno occurrens iuxta Hel*g*hanes nauale cum eo commisit bellum, in quo (*Magnus*) triumphauit obtinuitque *Iu*ciam, Fioniam et Sclauiam. Quem dum uictor in Schaniam persequi mol*i*retur, in Sialandia casu inopinato, subuectori*s* st*er*nacis precipit*io* arbori illisus, interiit; ac postmodum Sueno restitutus regno in qu*i*ete regni possedit gubernacula. Hunc 'regum patrem' turba nominauit agrestis, eo quod (*subole*) numerosa filiorum uberrimus extiterit; inter quos successiue regio qu*in*que fulserunt dyademate. Quorum gesta plenarie superfluum duxi recolere, ne crebrius idem repetitum fastidium pariat audientibus, cum, illustri archipresule Absolone referente, contubernalis meus Saxo elegantiori stilo omnium gesta execut*ur*us prolixius insudabat. Nec ⟨*tamen*⟩ est pretereundum, quod hec prisca ueterum uiguit consuetudo, ut ad regum intronizationes in Hysøre Danorum uniuersa turba conflueret, ut *ipsa* omni*um* conuenientia regum nuncupationes fulgerent. Mortuo itaque

8. vedelicet (*pro* Vlf dict⁹). 13. Datianæ. 14. Helohannes. 15. uictoriam. 16. maluetur. 17. subuectori stⁱtis præcipitu.

S

Christo sunt lucrati. Inter quos presules Gerbrandus et Rodulfus extiterunt, quorum alterum, nempe Gerbrandum, Roschildensi primum prefecit ecclesie, Rodulfo uero Slesuicensem regendam tradidit ecclesiam. Cum autem pluribus regnis solus non posset operam impendere, nepotem suum Svenonem, licet impuberem, regio illustrauit honore, Datiamque ei gubernandam commendauit. Cuius pater extitit Vlf, Sprakæleg cognomine; mater uero soror regis Estrith.

CAP. X.

Defuncto Kanuto rege nepos eius Sveno, ab auunculo antea inauguratus, regni gubernacula suscepit. Qui modico tempore rerum tranquillitatem obtinuit. Quippe rex Noruagie Magnus, beati Olaui regis ex concubina filius, instructa classe Daniam inuasit. Cui rex Sveno occurrens iuxta Helghanes nauale cum eo commisit bellum; in quo Magnus triumphauit obtinuitque Jutiam, Fioniam et Sclauiam. Quem dum uictor in Scaniam persequi moliretur, in Sialandia casu inopinato, equi sternacis precipitio arbori illisus, interiit. Ac postmodum Sveno restitutus regno inquiete illius possedit gubernacula. Hunc 'Regum Patrem' turba nominauit agrestis, eo quod numerosa filiorum prole uberrimus extiterit. Inter quos successiue quinque regio fulserunt diademate. Quorum gesta superfluum duxi plene recolere, ne crebrius idem repetitum fastidium pareret legentibus, cum, illustri archipresule Absalone referente, contubernalis meus Saxo elegantiori stilo omnium gesta prolixius exponere decreuerit. Nec est pretereundum, quod hec prisca ueterum inualuerit consuetudo, ut ad regum inaugurationes in Iisóre Danorum uniuersa turba conflueret, ut eo in loco assentientibus omnium ciuium suffragiis regium nomen rerumque summam obtinerent. Mortuo

19. inquete. 21. quoq;. 25. executus (*pro* executus). 28. utpote (*pro* ut ipa) omni.

X

Suenone rege filius eius Haraldus, quem ob benignitatis mollitiem Cotem cognominabant, ⟨*intronizatur*⟩. Hic primus leges Danis tribuit in prefato regum intronizandorum loco.

CAP. XI.

Quo defuncto frater eius Canutus in regno successit, quem Othoniensis ecclesia coronatum gloriatur habere martyrem, non, ut quidam arbitrantur, propter nimiam crudelitatis seuitiam uel iugum intollerabile, quod plebi crudelis irrogauerat, ⟨*necatum*⟩; hinc enim causa extitit persecutionis. Tempore, quo potestatis plenitudine floruit, patris sui (*auunculi*) se doluit exheredatum potentia. Collecto itaque excercitu classeque co*rro*gata, qua Angliam expugnaturus inuaderet, in (*Humlum*), qui tunc temporis portus mari extitit conti*guus*, *iuit* ibique ex*er*citum iussit conuenire. Qui dum classe congregata subsolani prosp*er*itatem prestolaretur, subitus rumor regis auribus intonuit, qui in Slesuik regni proditionem perdoceret exortam. Qui cursu rapido omni festinantia illuc accelerabat, qua*tenus illius* conspirationis pessundaret primordia. Quo cum uenisset et sceleris autores captiuatos et uinctos sue mancipasset custodie, ad classem, quam casu reliquerat inopinato, cursu prepropero festinabat, suos illic arbitratus (*se reperturum*), ubi eos casu dimiserat. Cum autem ad locum uenisset predestinatum, contumaciter et inobedienter uniuersos ad sua didicit remeasse. Qui nimio furore succensus, qua meritorum recumpensatione tante *trans*gressionis notam percelleret, secum sollicite perscrutatur. Nam anxius diuisa mente reuoluit, rigori fore detrahendum, ubi plurimorum strages iacet, nec commune scelus tanta nouerat austeritate plectendum, quanta foret excessus priuate persone cohercendus. Prout itaque *l*egis rigor dictauerat, singulis gubernatoribus quadraginta marcas incumbebat conponendi ⟨*necessitas*⟩; nautas quoque singulos

11. congregata. 12. portus maris extitit continuum (*pro* contigu⁹ iu̇) exitum ibiq;. 16—17. quatumuis (*pro* quaten⁹ illius). 24. ingressionis (*pro* ṫnſgressionis). 28. regis.

S

itaque Svenone rege filius eius Haraldus, quem ob benignitatis mollitiem Cotem cognominabant, successit in regno. Hic primus leges Danis in regie electionis loco iam dicto prescripsit atque rogauit.

CAP. XI.

Haraldo defuncto frater eius Kanutus in regno successit, quem Othoniensis ecclesia coronatum gloriatur habere martyrem: non, ut quidam arbitrantur, propter nimiam crudelitatis seuitiam uel iugum intolerabile, quod plebi crudelis irrogauerat. Hec enim causa extitit persecutionis. Tempore, quo potestatis plenitudine floruit, paterni sui auunculi se doluit exheredatum potentia. Collecto itaque exercitu classeque congregata, qua Angliam expugnaturus inuaderet, in Humla, que tunc temporis portus maris extitit, totum exercitum iussit conuenire. Qui dum instructa classe subsolani prosperitatem prestolaretur, subitus rumor regis auribus intonuit, qui in Slesvvik regni proditionem perdoceret exortam. Qui cursu rapido omnique festinantia illuc iter accelerabat, quatenus conspirationis pessundaret primordia. Quo cum uenisset et sceleris autores uinctos et captiuatos sue mancipasset custodie, ad classem, quam casu reliquerat, inopinato cursu prepropere festinabat, suos illic arbitratus reperire, ubi eos reliquerat. Cum autem ad locum uenisset predestinatum, contumaciter et inobedienter uniuersos ad sua didicit remeasse. Qui nimio furore succensus, qua meritorum compensatione tante transgressionis notam percelleret, secum sollicite perscrutatur. Nam anxius diuisa mente reuoluit, rigori fore detrahendum, ubi plurimorum strages iacet, nec commune scelus tanta nouerat austeritate plectendum, quanta foret excessus priuate persone cohercendus. Prout itaque regis rigor dictauerat, singulis gubernatoribus quadraginta marcas soluendi incumbebat neces-

---

Ad **S.** 10. paterni auunculi = *Saxo p. 582, 10.*

X

trium marcarum urgebat satisfactio, eo quod regis exercitum dissipando distruxer*a*nt. Quem dum legis rigore singulas uisitans prouintias censum exigeret, exactionis in Vandalis inchoauit primordia. Que gens, utpote bestialis et indomita, crudeli seuit*a*te innocentis sitiens cruorem, pro censu rabiem in*n*at*a*m ministrauit. Quippe popularis adeo turba conflux*er*at, ut nec solus, cuius fumaret domicilium, prerogatiuam haberet remanendi. Quorum dum rex comperisset insolentiam, Veritatis monitis eruditus: 'Si persecuti vos fuerint in ciuitate una, ⟨*fugite*⟩ in aliam', illorum moliebatur de*u*it*a*re furorem, occasionem declinans prefati malefitii. Verum preuaricatoris antiqui hostes subgestionibus imbuti in caput ⟨*regis*⟩ dese*u*i*u*nt; plebs prophana principi letum machinatur. Su*surran*t*is* quippe rumoris fama uehementer increbruit, uniuersam regni cohortem regis seuitiam crebris exac*e*rbasse calumniis:

Fama boni lente uolat, inuidia retinente;
Fama repleta malis uolucrum ⟨*ceu*⟩ *diditur* alis.

Nec prius plebicule rabies furiosa cessauit, quam per totam Jutiam propulsatum ultra Medium Transitum Othoniam usque persequerentur. Qui ibidem martyrio coronatus animam paradiso commendauit.

CAP. XII.

Quo defuncto frater suus in regem subrogatur Olaus; cuius temporibus fames extitit ualidissima, adeo etiam, ut uulgaris eum assertio Fa*mel*icum nuncuparet, licet septuennem non transierit. Quo defuncto Henricus frater eius Bonus subrogatur. Qui post regni successum crucem baiulando Christum secutus est. Namque Ierosolimam profectus, uite *ex er*gastulo Christo commendans animam, in Cypro insula requiescit. Hic regni tempore generosa natorum sobole, licet

2. distruxerunt. 4. *cfr. Sidon. Apoll. epist. IV, 1:* bestiales rigidæque nationes. 5. seruitute innoc. s cruorem, *cfr. Vit. Sanct. Dan. p. 151, vers. 48.* 5—6. rabiem in uita. 9. *cfr. Matth. 10, 23 (in Vit. Sanct. Dan. 105, 11 sqq.).* 10. declinare. 12. deseruit (*pro* deseuiũt). 13. plebs prophana, *cfr. Vit. Sanct. Dan. p. 121, 11.*

S

sitas; nautas quoque singulos trium marcarum urgebat satisfactio, eo quod regis exercitum dissipando destruxerint. Quem dum legis rigore censum singulas uisitans prouincias exigeret, exactionis a Wandalis inchoauit primordia. Que gens dura et indomita, innocentis sitiens cruorem, pro censu rabiem ministrauit. Quippe tanta popularium turba confluxerat, ut ne unicus quidem, qui proprio gauderet domicilio, remanendi haberet prerogatiuam. Quorum cum rex comperisset insolentiam, instantis maleficii occasionem declinare statuit. Verum preuaricatores hostis antiqui Satanicis suggestionibus imbuti in caput regis deseuiunt, plebsque profana principi suo lethum machinatur. Sinistri quippe rumoris fama ubique locorum increbuit, regis seuitiam ingentibus iniuriis et calumniis uniuersam regni sui gentem exacerbasse et ad iram prouocasse. Nec prius plebecule rabies furiosa cessauit, quam tota Jutia expulsum ultra medium transitum Othoniam usque persequerentur. Ubi illustris princeps et de patria sua optime meritus, martyrio coronatus, animam sanctissimam deo creatori commendauit.

CAP. XII.

Quo defuncto frater ipsius Olauus in regni Danici successionem surrogatur. Cuius temporibus fames extitit ualidissima, adeo etiam, ut uulgaris eum assertio Famelicum nuncuparet. Ab Olaui excessu frater eius Ericus Bonus imperium capessit; qui et iuxta solennem istius seculi morem crucis insignia suscepit. Hinc Jerosolymam profectus in reditu fato concessit inque Cypro insula sepulturam nactus est. Hic regni tempore generosa natorum sobole, licet uariis hymenei

sufficienter. 14 *sqq. cfr. Vit. S. D. p. 103, 1 sqq.* 15. exarbasse. 16 *sq. prouerbium mediœuale, cfr. J. Werner, Lat. Sprichw. des Mittelalters p. 31, 17.* 17. dederunt. 18. Stet. 24. fandicum. fames septuennis, *cfr. Genes. 41, 30. 54.* 26. crucem *etc., cfr. Luc. 14, 27.* 28. segastulo.

X

uariis hymenei successibus, parens extitit gloriosus. Nam et Canutum Ringstadiensem, patrem Waldemari regis, genuit; ⟨*Henricum quoque, patrem Suenonis regis, et Haraldum Kesiæ, patrem Biorn Ferrei Lateris undecimque fratrum ipsius. Post*⟩ Henricum successit frater Nicolaus, quem Grandeuum plebicule nominabant, eo quod septem lustris regni gubernabat imperium. Hic filium ex legitimo suscitauit matrimonio, quem re et nomine Magnum nominabant. Nam ad instar Saulis regis ip*se su*per uniuersos regni milites ⟨*et contemporaneos suos*⟩ ab humero et sursum eminebat.

CAP. XIII.

Tempore illo prefatus Canutus Ringstadiensis, uir prudens, discretus, facetus, strenuus omnique uirtutis probitate pollens, dux factus Slesuicensis claruit. Nam et *mi*re strenuitatis pr*eual*entia Slauorum efferam rabiem compescuit mirificaque uirtute sue iurisdictioni subiugauit. Cuius uirtutibus *M. eclip*satus languescere cepit inuidia, que caput assolet (*in prosperis*) alterius (*rebus demittere*); letum cepit *timida* ei machinari ambitio*ne*, ne regno ⟨*ipse*⟩ priuaretur momentaneo, corona si (*ille non ditaretur*) eterna. Semper enim regibus suspecta est *prob*itas,

> ‘omnisque potestas
> impatiens consortis erit.’
> ⟨*Ita*⟩ periit fas iusque bonumque
> et uite mortisque pudor.

Spreto namque consanguinitatis (*uinculo*), adhibitis secum eiusdem (*Canuti ducis*) consanguineo, Henrico uidelicet Skatelar, ⟨*aliisque, de cede Canuti clandestina uelut*⟩ super arduo regni negotio in conclaui captabant co*nsilia*. Nam in silua penes Haraldstathæ locum ⟨*illi*⟩ determinabant colloquii. Quibus solius fidelitatis ⟨*sibi*⟩ conscius Christi athleta occurrere non

1. narus. 9. imperium (*ex* ip̃e ſr̃ uni- *ortum*). 10. ab humero .. eminebat, *cfr. Regum lib. I, 9, 2; 10, 23.* 13—14. iure str. prudentia. 15—16. meditata (*pro* M. (= Magnus) eclipſat[9]). 16—17. *Supplementa scilicet incerta sunt, sed conferantur Horat. epist. I, 2, 57 et prouerbium mediœuale (apud Werner l. l. p. 3, 63):* Alterius lucra dolet

S

successibus, parens extitit gloriosus. Nam et Kanutum Ringstadensem, patrem Waldemari regis, genuit; Henricum quoque, patrem Svenonis regis, et Haraldum Kesiæ, patrem Biórn Ferrei Lateris undecimque fratrum ipsius. Post Ericum frater eius Nicolaus regnauit, quem Grandeuum uulgo nominabant, eo quod septem lustris imperio Danico potitus sit. Hic filium ex legitimo suscitauit matrimonio, quem re et nomine Magnum appellabat. Nam ad instar Saulis regis super uniuersos regni milites et coeuos ab humeris et sursum eminebat.

CAP. XIII.

Regnante in Dania Nicolao Kanutus, Erici Boni filius, uir prudens, strenuus omnique uirtutis probitate pollens, dux factus Slesuicensis claruit. Qui et singulari fortitudine efferam Sclauorum rabiem compescuit sueque ditioni subiugauit. Sed conspicuis eius uirtutibus incitata efferuescere cepit inuidia, adeo ut extiterint, qui optimo principi lethum machinarentur. Semper enim regibus suspecta est recens nata potentia, omnisque potestas impatiens consortis erit. Magnus namque, Kanuti patruelis, spreto consanguinitatis uinculo, adhibito sibi Henrico Skatelar, Ubbone et Haquino aliisque coniurationis sociis, tanquam super arduo regni negotio de Kanuto trucidando in conclaui quodam pestifera captabat consilia. Deinde Kanutum in silua penes Haraldstathæ sine arbitris sibi obuiam uenire iubet. Cui intrepidus Christi athleta, nullius sibi criminis conscius, occurrere non detrectauit; sed

---

inuidus ut sua dampna. 17. inuidia. 18. ambitio. ne regno. monitaneo (*pro* mom̃taneo). 20. potestas. 19 *sq. cfr. Sallust. Catil. 7, 1:* nam regibus boni quam mali suspectiores sunt, semperque eis aliena virtus formidulosa est. 21—22. omnisque . . erit: *Lucani Phars. I, 92 sq.* 23—24. periit ius fasque bonumque . . pudor: *Statii Thebaid. I, 154 sq.* 28. colloquium.

Ad **S**. 22—23. Kanutum . . venire iubet *et* 133, 3 in denunciato occursus loco, *cfr. Saxo p. 638, 14 sq.;* pestifera consilia, *ibid. p. 636, 16 et 25.*

X

detrectauit intrepid*us*: uni*us* sancte crucis insignitus uexillo, non clipeo protectus aut galea, duobus tantum comitatus satellitibus, ⟨*ibi*⟩ luporum rabiem agnus prestolabatur. Sceleris post mod*i*cum succedere autores, lupi ouinis induti exuuiis, loricas et galeas caputiis contegentes et cappis. Nec mora, uerum Israëlitam *suu*mque consobrinum trucidare pacis emuli festinant, et animam celo satagunt transmittere, que carnis prius ergastulo extitit inclusa. Cuius corpus postmodum exanime Christi deferunt fideles humandum Rinstadiam, ubi multis cernentibus a christo ⟨*domini*⟩ diuina potentia multa patrata sunt miracula.

CAP. XIV.

Huius itaque sceleris immanitas seditionis fomentum postmodum suscitauit in regno. Nam in fratris ultionem Henricus cum p*refa*to patruo suo regnante Nicolao, *domini* instigatus digito, ad pugne certamina suscitatur; qui dum regis intronizaretur nomine, multiplici patruum aff*li*xit persecutione. Qui licet crebro conflixissent, hec tamen loca extiterunt famosissima. ⟨*Primo*⟩ in Rinebiergh preliantes, Nicolaus obtinuit, auumque meum Christiernum captiuauit fer*rei*sque uinctum compedibus ad castrum, quod Slesuig u*ill*am speculatur, mancipandum delegauit custodie. Successu temporum ad po*n*tem *iter*um Othenshylle dece*r*tantium facta est congressio; *in* qua dum (*acrius inter se*) confligerent, pars itidem preualuit Nicolai. Cum igitur Henrici terga uertisset ex*erci*tus, captus illico fuisset, nisi prefatus Biorn, ⟨*qui*⟩ ob eximie strenuitatis claritatem 'Ferreo' cognominatus est 'Latere', adiuncto *sibi* pa*t*re meo Aggone pontis in medio (*uiriliter*) restitissent. Qui tanta alacritate *animi i*aculorum imbrem repulerunt, ut co(l*umpne*) extimarentur immobiles. Nam incursantium furorem ⟨*tam*⟩

---

1. intrepidum (*pro* intrepid⁹ uni⁹). 3. luporum rabiem, *cfr. Luc. 10, 3.* 4. postmodum. lupi ouinis i. e., *cfr. Matth. 7, 15.* 6. verum Israēlitam, *cfr. Euang. Ioann. 1,47.* israelitanim q; (*pro* israelitã fuũq;). 9. examinine. 14. patuo (*pro* p̃fato). cum (*pro* dñi); *cfr. Exod. 8, 19; Luc. 11, 20.* 16. affexit. 19. ferensq;. 20. Slesuigulam.

S

sancte crucis uexillo insignitus, non clypeo protectus aut galea, duobus tantum comitatus satellitibus, luporum rabiem mitissimus agnus in denunciato occursus loco prestolabatur. Mox sceleris autores aduenere, lupi ouinis induti exuuiis, loricas et galeas pileis contegentes et palliis. Nec mora: uerum Israëlitam et consobrinum perfidi coniurati trucidare festinant, animamque celo satagunt transmittere, que carnis ergastulo prius extitit inclusa. Cuius exanime corpus postmodum Christi fideles humandum deferunt Ringstadiam, ubi compluribus rerum indiciis ingens sanctitatis eius splendor eluxit.

CAP. XIV.

Verum tanti sceleris immanitas ingentis seditionis fomentum postmodum in regno suscitauit. Nam in fratris ultionem Ericus cum patruo suo regnante Nicolao, dei instigatus digito, ad pugne certamina suscitatur, iam omnium suffragiis regio donatus nomine. Qui licet crebro conflixerint, hec tamen certaminum loca extiterunt famosiora. Primum etenim in Rynebierg prelio decernentibus illis, Nicolaus obtinuit, auumque meum Christiarnum captiuauit ferreisque uinctum compedibus ad castrum quoddam prope Slesuicum custodie mancipandum delegauit. Successu temporum ad pontem Othenshylle decertantium facta est congressio. Ubi dum acrius confligerent, pars itidem Nicolai preualuit. Dum ergo Erici exercitus terga uerteret, captus illico fuisset, nisi Biórno, qui ob eximie strenuitatis claritatem Ferreo cognominatus est Latere, adiuncto sibi patre meo Aggone, pontis in medio uiriliter restitisset. Hi namque duo tanta audacia iaculorum imbrem repulerunt, ut quasi columne estimarentur immobiles. Nam incursantium furorem mirifica strenuitate propulsabant,

21—22. potentem (*pro* põtẽ it⸗um). 22. dictantium (*pro* dec⸗tantium). quia. 26. est præ (*pro* s̈ prẽ). 28. miraculorum (*pro* aīi iaculorum).

Ad S. 9—11. ubi . . eluxit = *Saxo p. 641, 2 sq.*

X

mirifica strenuitate propulsabant pontis transitum defensantes, ut hinc inde cadaueribus peremptorum amnis (*gurgitem*) sicco pede transierint. Nec prius a pontis (*tuicione*) desistebant, licet plagis quam pluribus lacessiti, quam rex fugiendo naues conscendisset; quem subito insecuti in Scaniam fugitantem comitabantur. Vt autem Nicolaus rex bino iam congressu triumphasset, nepotem prorsus et hostem a regno nititur exterminare; quem classe congregata ad Schaniam persequitur, Lundoniarumque in loco uelocius applicauit, quem Fotuik uulgus consueuit nuncupare. Cui plebs Scanensium, semper pollens probitate, uniuersa terre multitudine corrogata, caterua decenter ornata occurrere non detrectauit; initoque congressu Magnum, regis filium, prefati sceleris patratorem, cum duobus presulibus ad Tartara trucidantes transmiserunt. Nicolaus itaque rex uictus, nato pariter et herede orbatus, Slesuik nauigio commeauit; quem eiusdem ciuitatis ciues (*infra menium*) septa receptum perfide trucidabant.

CAP. XV.

Post quem prefatus Henricus, Iugi commemoratus Memoria, (*gloriosa*) potitus uictoria in pace regnum obtinuit, prefatumque Christiernum a uinculis emancipauit. *Erect*us itaque regno potito, cause sue ultionis immemor in suos consanguineos tigride crudelior cepit seuire. Quippe in uiscera sua seuiens germanum suum Haraldum Kesiæ, in curia sua Scibiensi pernoctantem, intempeste noctis silentio ad colloquium fecit euocari. Qui stratu suscitatus, inermis, nihil *sinis*tri suspicatus, ad regem et fratrem conci*t*us properauit; quem illico catholiciani corripientes caput eius amputabant. Modico temporis interuallo nepotem suum, prefatum Biorn, sinistra recumpensatione reddens talionem captiuauit ⟨*et*⟩ annexum

3. destebant. 7. prioris (*pro* prorf⁹). 11. probitate *h. l.* = virtute, fortitudine. 18. Postquam. 20. Henricus. 22. tigride peior *Iuuenal. 6, 270.* 23–24. seuiens prouoctantem. 24. int. noctis silentio: *Martian. Capell. 1, 37 (p. 15 Eyssenh.).* 25. frustra. 26. conscius.

S

pontis transitum egregie defensantes, adeo ut hinc inde peremtorum cadaueribus amnis gurgitem sicco pede utrimque pertransirent. Nec prius a pontis tuitione desistebant, licet plagis quamplurimis lacessiti, quam rex fugiendo naues conscendisset. Quem subito insecuti in Scaniam fugitantem comitabantur. Posteaquam uero Nicolaus rex bino iam congressu triumphasset, Ericum nepotem suum et hostem prorsus e regno eiicere nitebatur. Quem dum classe congregata in Scaniam persequitur, ad sinum appulit, quem uulgus Fotauik consueuit nuncupare. Cui plebs Scaniensium, semper probitate pollens, uniuerse terre multitudine corrogata, caterua decenter ornata occurrere non detrectauit; initoque congressu Magnum, regis filium, iam dicti sceleris autorem, cum duobus presulibus ad Tartara trucidantes transmiserunt. Nicolaus itaque rex uictus, nato pariter et herede orbatus, Slesuicum nauigio contendit; ubi ciues eum intra menii septa receptum perfide trucidarunt.

CAP. XV.

Postquam Ericus, eterna dignus memoria, eximia potitus uictoria in pace regnum obtinuerat, prefatum Christiarnum e uinculis liberauit. Qui tamen paulo post in consanguineos suos inaudita crudelitate deseuire cepit. Quippe germanum suum Haraldum Kesiæ, in curia sua Jaling pernoctantem, intempeste noctis silentio ad colloquium fecit euocari. Qui de lecto subito se proripiens, plane inermis nihilque sinistri suspicatus, ad regem et fratrem suum concitus properauit. Quem illico catholiciani corripientes caput eius amputarunt. Modico deinde temporis interuallo nepotem suum Biórnonem, iniqua compensatione talionem reddens, captiuauit annex-

---

Ad **S**. 9. ad sinum appulit etc., *cfr. Saxo p. 654, 1 a. i.*

X

molari in profundum demersit abyssi. Fratres quoque eius, quosdam adultos, alios *uernantes* iuuenes, quosdam impuberes, (*decem*) numero, ferro iussit haut patrisando necari. Cum autem tanti sceleris autor extitisset, regulosque pullulantes prorsus extirpasset, in regie sublimitatis potestate iustum diuine potentie iuditium uindexque innocentie sceleris autorem oris sui spiritu mox contriuit. (*Ipsum enim*) in Vrnensi placito Plogh Niger militari corona stipatum lancea transuerberauit.

CAP. XVI.

Interempto itaque rege alius Henricus intronizatus, quem ob melliflue dulcedinis *habitudinem* Agnum cognominabant; cuius temporibus uberrima cunctarum rerum extitit habundantia. Quo defuncto Canutus, Magni filius ⟨*illius*⟩, quem in Schania supra (*meminimus*) occubuisse, in Vibergensi placito creatus in regem, Suenone a Scanensibus intronizato, qui filius supra memorati crudelis extitit Henrici. Qui dum inter se numerose decertarent, Valdemarus, sacro cruore oriundus, Ringstadiensis Canuti filius, patris tunc potitus (*feodo*), quasi medius illis alternum impendebat subsidium. Post multum autem temporis, habito consilio in Lalandia, decreuerunt arbitri equa partitione regnum in tria partiri pactumque federis sacramenti firmitate roborare. Nec diu pacti huius durauit firmitudo, prout rei exitus probauit. Nam tempore autumnali in Roschildensi ciuitate celebrato consilio tres prefati sollennizantes una conueniunt, apud Suenonem primo regem epulantes. Qui, dolum commentatus, pacis fideique integritate uiolata, tempore serotino, post uesperas celebratas, instructis catholicianis Canuto et Valdemaro mortem machinatur. Extinctis uero luminaribus Canutum martyrio coronantes interemerunt; Valdemarum ⟨*autem*⟩, dum stricto mucrone confodere moliren-

---

1. profundum abyssi (*i. e.* maris), *cfr. Ecclesiastic. 1, 1*; *2 3, 28; 24, 8*. 2. in uanies (*pro* u⁴nantes). 5. priores. 7. oris s. s. contriuit, *cfr. Thessalon. II, 2, 8*. 11. abundantiam. 21. arbiter (*pro*

S

umque molari in profundum abyssi demersit. Fratres quoque eius, quosdam adultos, quosdam impuberes, undecim numero, ferro iussit haud patrissando necari. Cum autem tanti sceleris autor extitisset, regulosque pullulantes prorsus exstirpasset, in regie sublimitatis potestate constitutus iustum diuine potentie iudicium expertus est. Nam in Urnensi placito Plogh quidam, cognomento Niger, militari corona stipatum lancea transuerberauit.

CAP. XVI.

Interempto itaque rege mox alius imperium sumit Ericus, quem ob suauissimos mores Agnum cognominabant. Cuius temporibus uberrima cunctarum rerum extitit abundantia. Post illum Kanutus, Magni filius, quem in Scania memini supra occubuisse, in Wigbergensi placito creatur in regem, Svenone a Scaniensibus electo, qui filius supra memorati crudelis extitit Erici. Qui dum sepenumero inter se decertarent, Waldemarus, sacro cruore oriundus, Ringstadensis Kanuti filius, patris tunc potitus feodo, quasi medius illis alternum impendebat subsidium. Post multum uero temporis, habito concilio in Lalandia, decreuerunt arbitri equa portione regnum in tria partiri pactumque federis firmitate sacramenti roborare. Nec diu pacti huius durauit firmitudo, prout rei exitus probauit. Nam tempore autumnali, concilio in Roschildensi ciuitate celebrato, tres prefati sacrum festum solenniter peragentes una conueniunt, primo apud Svenonem regem epulantes. Qui, dolum commentatus, pacis fideique integritate uiolata, tempore serotino, post uesperas celebratas, instructis catholicianis Kanuto et Waldemaro mortem machinatur. Extinctis uero luminaribus Kanutum martyrio coronantes interemerunt. Waldemarum autem, dum stricto mucrone transfodere molirentur, in coxa haud modico uulnere

---

arbiti). portione. 26. comitatus (*pro* cōmētatus). 30. fodere (*pro* ꝯfodere).

X

tur, in coxa haut modico uulnere percepto, diuina elapsum conseruauit gratia. Vt autem ⟨*a*⟩ uulneris dolore aliquantisper conualuit, (*in Jut*)landiam profectus exercitum congregauit.

CAP. XVII.

Sueno ⟨*uero*⟩ pref*a*tus, rex *S*caniensis, occurrens Waldemaro, regi Jutie, secus *G*ratham prelium inierunt. Nec diu anceps extitit uictoria, cum Sueno uictus manu rustica p*eri*mitur. Sicque rex Waldemarus g*lor*iosus uictor regnum obtinuit. Qui postmodum quinque lustris et duobus annis regni gubernabat imperium. Hic tanta uirtutis gloria regni p*ersecurizauit* terminos, ut Slauorum feritatem, qui prius, seditione est*u*ante intestina, uniuersos fines maritimos nec non et insulas depopulauerunt, pacificatis marium transi*ti*bus sue iurisdictioni, sibi eos constituens tributarios, sub*iu*gau*er*it.

CAP. XVIII.

Hic licet multa memorie digna patrauerit, trino tamen tanquam syderum fulgore eius splendescit memoria. Nam ⟨*primo*⟩ in uirga ferrea et brachio extento Ryenses sacri baptismatis compulit unda renasci. Secundum quo*que* insigne fuit, quod primus in Sproua insula de coctis lateribus turrim construxit. Tertium autem fuit, quod primus Daniuerki lateriti*o* muro *re*fecit, qu*em* tamen morte preuentus imperfectum reliquit. Fuit enim uir *ui*te probate per omnia, facie uenustus, facetus, discretus, sagax, in consiliis perspicacissimus, strenuus, miles egregius, omni urbanitate refer(*tus*), uictoriosus, gratiosus, successibus semper abundans, in suos tantum plus iusto (*indulgenlior* (?)).

---

4. præfectus rex caniensis. 5. oratham. 6—7. promittitur. 7. griosus (*pro* głiosus). 10. proficiscatur (*ex* ꝑfeꝛ̃ciſauit *ortum*). 11. exstante. 13. subrogauit. 16. in virga ferrea, *cfr. Psalm. 2, 9; Apocal. 2, 27; 12, 5; 19, 15;* brachio extento, *cfr. Deuteron. 4, 34; 5, 15; 9, 29; Reg. IV, 17, 36; Ierem. 27, 5; 32, 17. 21; Ezech. 20, 33.*

S

percepto, diuina elapsum conseruauit gratia. Ut uero a uulneris dolore aliquantisper conualuit, in Jutlandiam profectus exercitum conscripsit.

CAP. XVII.

Sveno autem predictus, rex Scaniensis, Waldemaro, regi Jutie, occurrens, secus Gratham prelium cum eo commisit. Nec diu anceps extitit uictoria, cum Sveno uictus manu rustica perimitur. Sicque rex Waldemarus, gloriosus uictor, solus regnum obtinuit; qui postmodum quinque lustris et duobus annis Danicum gubernabat imperium. Hic tanta uirtutis gratia totius regni sui terminos pacificauit, ut Sclauorum feritatem, qui prius, intestina illa seditione flagrante, uniuersos fines maritimos nec non et insulas depopulati fuerant, tuta undique nauigatione reddita sue ditioni, sibi eos constituens tributarios, subiecerit.

CAP. XVIII.

Hic licet multa memoria digna patrauerit, trino tamen tanquam syderum fulgore eius splendescit memoria. Nam primo quidem indomitos Ryenses sacri baptismatis unda renasci potenter compulit. Deinde primus in Sprovva insula de coctis lateribus turrim construxit. Ad ultimum in uallo Danevvherchk murum erexit lateritium, quem tamen morte preuentus imperfectum reliquit. De cetero uir fuit Waldemarus uite per omnia probate, facie uenusta, facetus, sagax, in consiliis perspicacissimus, strenuus et egregius miles, omni urbanitate refertus, uictoriosus, gratiosus, successibus semper abundans; in suos tantum plus iusto crudelior.

---

17. quod (*pro* quoq; = autem). 20. lateritium uero fecit quod. 21. enim virtute probatæ.

Ad **S**. 13. tuta . . reddita, *cfr. Saxo p. 493, 1.*

X

CAP. XIX.

Hic Valdemarus reginam Canuti, regis Roschildensis, germanam Sophiam matrimonio ⟨*sibi*⟩ copulauit; cuius eximie pulcritudinis formam natura *nimi*um studuit uenustare. Nam in eius descriptione (*omnium ueterum*) sincoparet peritia. Ad eius enim forme preconia mendicata non capesso suffragia: numerosius ⟨*enim*⟩ nature satis admiran*dam fabri*cam oculata fide perspicabar. Adeo *deni*que illustris regis Valdemari diuina famam amp*li*auit gratia, ut ei quasi debita circumiacentes reges et principes certatim impenderent obsequia.

CAP. XX.

Qui dum debit*um* Ade persoluisset, filius eius Canutus iure succedens hereditario patri *in* regno successit, a patria uirtute ⟨*haut*⟩ degenerans. *Si*qui*dem* tanta uirtutis strenuitate Sclauorum compescuit seuitiam, ut uniuersis Sclauorum Pomeranorumque finibus classe depopulatis ducem eorum (*Bugizlauum*) ad tributum et hominium sibi compelleret exhibendum. Quod quidem in regis naui, que rostris dea*u*ratis choruscabat, ⟨*haut*⟩ procul ab urbe, quam primum supra Haraldum fundasse meminimus profugum, factum fuisse conspexi, cuius autem signum dignum duxi recolere. Nam tempore, quo fedus pepigerant, tantus nubium fragor intonuit, ut elementa confundi estimarentur. Quod quidem ab antiquo preuaricatore pacisque emulo diuina p*er*missione factum estimauimus. Quippe prefata turbinis tempestatisque uiolentia presulem Caminensem prefatumque (*Bugizlauum*) cum regis fratre Valdemaro, iuueni indolis elegantissime, in lembis existentes ferme pessundatos submersit. Quo p*er*acto cum ingenti exultatione remeauimus, cuius finem cunctorum gubernator in sua pace disponat.

---

2. matrimonio Sophiam copulauit. 3. militum. 5. enim = autem. 6. admirando (*pro* -dă) patriam. 7. namq;. 8. amphiauit. 10. debita adeo. 11. patrio regno. 12. degenerantes. Qui. 22. promissione. 28. in sua pace disponat: *sumptum ex Canone Missæ*: Dies nostros, Domine, in tua pace disponas.

S

CAP. XIX.

Hic Sophiam reginam, Kanuti regis Roschildensis germanam, matrimonio sibi copulauit. Cuius eximie pulchritudinis formam omni uenustatis artificio natura elaborauit. Nam in eius descriptione Tullii deficeret facundia, Nasonis exaresceret uena, Virgilii desudaret ingenium. Proinde ad eam depredicandam mendicata non capesso suffragia, presertim cum sepius oculata fide perspexerim, in quibus nature concinnam fabricam satis admirari non potui. Porro illustris regis Waldemari famam adeo diuina ampliauit gratia, ut circumiacentes reges et principes ei quasi debita certatim impenderent obsequia.

CAP. XX.

Qui cum nature debitum persoluisset, filius eius Kanutus, iure succedens hereditario, patrium imperium sumit. Erat autem Kanutus uir religiosus, castus, procerus, formosus, miles eximius, a patria uirtute non degenerans. Qui tanta strenuitate Sclauorum compescuit seuitiam, ut uniuersis Sclauorum Pomeranorumque finibus classe deuastatis ducem eorum Bugezlauum ad tributum et hominium sibi exhibendum compelleret. Quod quidem in regis naui, que rostris deauratis coruscabat, non procul ab urbe, quam supra Haraldum profugum fundasse memini, factum fuisse conspexi. Cuius rei intersignium recolere opere duxi pretium. Nam tempore, quo fedus pepigerant, tantus nubium fragor intonuit, ut elementa confundi existimarentur. Quod quidem ab antiquo preuaricatore pacisque emulo diuina permissione factum putauimus. Quippe prefate tempestatis turbinisque uiolentia presulem Caminensem prefatumque Bogezlauum cum regis fratre Waldemaro, elegantissime indolis iuuene, in lembis existentes ferme pessundatos submersit. Quo peracto cum ingenti exultatione remeauimus. Cuius negotii finem cunctorum gubernator in pace sua disponat.

Ad **S.** 14. procerus, formosus, *cfr. epitaphium Canuti in S. R. D. V, p. 421.*

X

SVENONIS AGGONIS FILII

GENEALOGIA REGVM DACIE.

PROŒMIVM.

Priscorum gesta principum regumque, licet inmanissima iugique digna memoria, eo quod certe traditioni (*nemodum*) curam impenderit, obliuionis (*sensim*) caligantur fuligine, et obsoleta in negligentie illabuntur laberintum. Attamen, ne de cetero certa regum regnorumque successio *cit*ra tradition*em* depereat, singulorum nomina ⟨*regum*⟩ regnorumque tantum successiones studebo en*uncle*are, ut successores nostri melliti gutturis orisque aurei studeant eructare, quali quisque claruerit t*riumpho*, *n*uda*q*ue singulorum gesta s*tili* perornent elegan*tia*.

Reliqua desunt.

---

5. vera tradione. 7. enodare. 8. os aureum, *cfr.* aurata vox *Martian. Capell. V, 429 (p. 139 Eyssenh.)*. 9. turpitudo q:. subperornent elegam.

S

SVENONIS AGGONIS FILII

GENEALOGIA REGUM DANIE.

PROŒMIVM.

Tametsi priscorum regum principumque gesta, licet perpetua digna sint memoria, facile obliuionis caligine inuoluantur, eo quod certe eorum traditioni nemo seriam impenderit curam, attamen, ne de cetero certa regum regnorumque successio obliuioni tradita plane depereat, singulorum Danie regum nomina et successiones breuiter tantum enarrare studebo.

(Continuationem incerto auctori debitam videat lector in particula proxime subsequenti sub numero VII.)

III.

SERIES ET GENEALOGIÆ REGVM DANORVM

SERIES ET GENEALOGIÆ REGVM DANORVM.

FORTALE.

Til de ældste Forsøg paa dansk Historieskrivning hører ogsaa nogle Kongelister, hvoraf enkelte, i det mindste for visse Partiers Vedkommende, udvider sig til kortfattede Kongekrøniker[1]). Af disse, for saa vidt de er skrevne paa Latin, udgives her de vigtigste; hvad der yderligere findes af den Slags, fortjener, efter mit Kendskab dertil, ingen Paaagtelse. De fleste er blevne til i Valdemarstiden; en vis Særstilling indtager dog den første og den sidste.

I. Series regum Danie ex Necrologio Lundensi er den ældste; men med den har det sit ejendommelige Forhold, angaaende hvilket jeg henviser til Landsarchivar *Lauritz Weibulls* Afhandling om N. L. i: Historisk Tidskrift för Skåneland, IV. Bd., S. 259 ff., specielt S. 277—79 (Lund, 1910—13); her tales ogsaa om tidligere Behandlinger af dette Stykke, og efter Weibulls Undersøgelser herom anser jeg det for ufornødent for mig at komme ind paa denne Sag. Det er klart, at den første Ophavsmand til denne Liste aldeles ikke har tænkt paa at opstille nogen fuldstændig Kongeliste; Overskriften *Nomina Regum catholicorum* etc., som findes øverst paa første Blad (fol. 124[r]) i en særlig Afdeling af Necrologium, viser, at han kun har villet opstille en Liste over de danske Konger, der har været Christendommens Fremmere og Kirkens Velgørere; denne Liste omfattede fra først af (skrevet med en Haand fra Beg. af XII. Aarh.) kun de 5 Konger fra Sven Estrithsøn til Erik Egothe, men siden har samme Haand

[1]) Undersøgelser om de gamle Kongelister findes hos A. D. Jørgensen: Bidrag til Nordens Historie i Middelalderen, Kbhvn. 1871, S. 196—99, S. 209 ff., 215 ff. — Axel Olrik: Forsøg paa en Tvedeling af Kilderne til Sakses Oldhistorie, Kbhvn. 1892, S. 96 ff.

efter Kong Niels's Død føjet hans Navn til de øvrige. Imidlertid har først en *manus secunda* i Midten af sæc. XII. tilføjet Erik Emunes og Erik Lams Navne, og dernæst har en senere Haand, der betegnes som *manus tertia*, i Slutningen af sæc. XII. udvidet Listen ved Tilføjelser, saa at den noget mere fik Charakter af en almindelig Kongeliste. Først har denne Skriver paa Slutningssiden (fol. 123^{v}) af den nærmest forudgaaende Afdeling af N. L., hvor der var en tom Plads, tilføjet Navnene paa 7 Konger fra Haraldus (Klak) til Kanutus Harthe; dernæst har han efter Erik Lam fortsat Listen med 4 Kongenavne (egentlig dog kun med 3, idet Erik Lam regnes dobbelt); endvidere har han i den gamle Liste tilføjet Knud den Helliges Regeringstiltrædelsesaar, og endelig har han oven over alle Navnene paa Kongerne tilføjet Angivelser om Antallet af deres Regeringsaar; mærkeligt er det for øvrigt, at en saadan Angivelse ikke er føjet til ved Navnet *Sueno* (Grathe), da den dog findes ved hans Samtidige, *Canutus* (Magni filius). Med *manus tertia* er der ogsaa tilføjet i Randen visse annalistiske Notitser, den sidste angaaende Aar 1171; af disse har jeg dog her i Udgaven kun villet tage tre med, som angaar Kongehistorien. En *manus quarta*, der er lidt yngre end *tertia*, har allersidst tilføjet to Navne til Listen, *Canutus* og *Waldimarus*, af hvilke *Canutus* er en Gentagelse. — Et fototypisk Aftryk af fol. 124^{r} er givet i »Palæografisk Atlas, Dansk Afdeling«, udg. af Kommissionen for det Arnæmagnæanske Legat, Kbhvn. 1903. Listen er udgivet af Langebek i S. R. D. I. p. 424—26 og III. p. 431—34.

II. Catalogus Regum Danie maa, skønt den til sidst har Navnene paa Valdemar den Førstes to Sønner, dog være forfattet paa denne Konges Tid, eftersom den ikke har nogen Aarsangivelse for Knud Valdemarsøns Thronbestigelse; den er altsaa ældre end baade Sven Aggesøns og Saxos Værker. Ved Siden af Chronicon Lethrense er den det første Skrift, som ogsaa tager Hensyn til Hedningetidens Konger; den begynder disses Række med Dan, men Rækken omfatter kun ni Navne, saa at Forfatteren her kun har haft en højst mangelfuld Overlevering at støtte sig til. Foruden den første *distinctio*, som opregner disse ni *reges paganos*, opstiller Forfatteren endnu to *distinctiones*, først en, som omfatter *antiquos reges Christianos* og gaar fra Haraldus (Klak) til Nicolaus, dernæst en, som indeholder *reges modernos catholicos* fra Ericus Emune til Waldemarus; hvorledes han er kommen ind paa denne ret mærkelige Sondring, skal jeg ikke kunne sige. For hver især af

de christne Konger angiver han Aaret for hans Regeringstiltrædelse; Angivelserne stemmer for Tiden fra Sven Estrithsøns Død (1074) med dem, der findes i Necrologium Lundense; med Hensyn til de forudgaaende Konger er der visse Afvigelser.

Det middelalderlige Haandskrift til *Catalogus* er tabt; vor eneste Textkilde er nu *en Afskrift af Arne Magnusson,* som findes i den Arnæmagnæanske Samling paa Universitetsbiblioteket i København i det Haandskrift, der er signeret som *Num. 1030, 4to* (se Kålunds Katalog II. Bd., S. 298, Num. 2162). I eet Bind er her samlet 4 *fasciculi,* som ikke har andet at gøre med hinanden, end at de hovedsagelig indeholder genealogiske Haandskrifter og Optegnelser. Fascicul. 1 og 4 vedkommer os aldeles ikke; om fascicul. 3 skal der tales nedenfor (ved VI); men fascicul. 2 maa omtales her. Dette Hæfte indeholder 5 *particulæ;* først *Wilhelmi abbatis genealogia regum Danie* (se nedenfor ved VI) paa Fol. 8—18; dernæst paa Fol. 19—20 *Catalogus,* som her udgives (tidligere trykt i S. R. D. Tom. I, p. 13 sq.); derefter den *Series regum Danie,* som nedenfor udgives som Num. III, paa Fol. 23—31; alle disse 3 *particulæ* er skrevne med Arnes egen Haand, og paa Titelbladet foran dem, som vel gælder for dem alle, har Arne skrevet: »Genealogia Regum Danorum. Ex Membrana Bibliothecæ Universitatis Hafniensis, in eodem Volumine cum Adami Hist. Archiepiscoporum Bremens., Solini Polyhistore, Imagine Mundi &c.«. (Particula 4 indeholder paa Fol. 33—40 *Annales Danici 1101—1313*; paa Titelbladet har Arne selv skrevet: »Capsa Cypriani Ord. 3 in 4to, in charta, vetusta tamen manu. Initium MSti. Dan & Angul. Notatur Codex Bβ. E. 42«; selve Annalerne er derimod skrevne med en anden Haand, af en af hans Afskrivere; de er udgivne i S. R. D. IV. p. 22—26. Endelig indeholder partic. 5 *Annales Danici Bartholiniani 777—1200,* skrevne af Arne selv paa Fol. 43—78; de er udgivne i S. R. D. I. p. 334—42).

III. Series ac breuior historia regum Danie. Dette lille Skrift begynder med en Fortegnelse over 50 (eller, hvis 34 ikke regnes med, 49) Konger fra Hedningetiden; delvis synes den at være bygget paa Saxo, dog ikke helt igennem. Derefter følger et Afsnit (51—60), hvor Kongerne snart er hedenske, snart christne; til sidst kommer det Afsnit, hvis Konger alle er christne. For saa vidt der fortælles noget om Kongerne indtil Sven Estrithsøns Død, har Forfatteren gennemgaaende haft Adam af Bremen til Kilde; for den efterfølgende Tids Vedkommende spores Benyttelse

af Chronicon Roskildense med dennes uægte Slutningskapitel, af Translationsofficiet for Knud Hertug og enkeltvis af Saxo. Skriftet slutter med at omtale Valdemar Sejrs Estlandstog 1219 og maa vel være forfattet paa denne Konges Tid. — Hovedhaandskriftet, hvori hele Værket er bevaret, er den ovenfor ved II. nævnte *codex Arnæmagnæanus 1030, 4to*, hvor dette Stykke findes som fasciculi 2. particula 3; derefter er det aftrykt i S. R. D. Tom. I, p. 15—18. Men et ganske lignende (muligvis endog det selvsamme) Membranhaandskrift som det, hvorefter Arne Magnusson har taget sin Afskrift, har *Petrus Olai* haft til sin Raadighed; han har dog udeladt hele det første Afsnit om Hedningekongerne paa det nær, at han derfra har hentet en enkelt Notits (om Kong Skyld); derimod har han i sine *Collectanea fol. 38* afskrevet hele Resten (fra Harald Klag af), dog saaledes, at han henimod Slutningen aabenbart med Vilje har udeladt adskilligt; paa Grundlag heraf har Langebek udgivet Skriftet, som om det var et helt andet Skrift, i S. R. D. Tom. I, p. 66—68. Endelig har man paa Universitetsbiblioteket i *Rostgaards Samling No. 42, 4to* et Haandskrift af *Hans Svaning*, hvori der er samlet Excerpter af en Række forskellige middelalderlige Skrifter, for hvilke der dog ikke paa dette Sted skal gøres nærmere Rede; her findes da ogsaa paa S. 11—13 nogle Excerpter af dette lille Skrift, men Svaning har behandlet Texten meget vilkaarligt ved sin Excerpering, og dette Haandskrift er derfor aldeles betydningsløst.

IV. Reges Danorum. Dette Skrift er nær beslægtet med det foregaaende, idet det ogsaa fra Harald Klags Tid af udvider sig fra en simpel Kongeliste til en kortfattet Kongekrønike, som dog gaar længere ned i Tiden, lige til Christopher II., paa hvis Tid det altsaa, i det mindste i den Form, det nu har, maa være bleven affattet eller afsluttet. Der kan næppe være nogen Tvivl om, at Forfatteren maa have kendt og benyttet Listen III; begge nævner de saaledes Kongen Sven Langfot, som ellers ikke synes at forekomme nogensteds i de ældre Skrifter (men nok hos Petrus Olai, som øjensynligt har kendt dette Skrift og hentet ikke faa Notitser derfra, samt hos Cornelius Hamsfort, med hvem formodentlig det samme er Tilfældet). Desuden har han benyttet Saxo og i ikke ringe Maal *Annales Ryenses*, men har dog undveget nogle Indskud i disses Kongeliste, som er hentede dels fra Chronicon Lethrense, dels fra visse Partier af Saxo. I Konge-

krøniken sporer man Benyttelse af Adam af Bremen, af Saxo, paa et Par Steder vist ogsaa af Sven Aggesøn, endelig af Chronicon Roskildense i noget større Omfang, end Tilfældet er i Liste III. — Kilden til Texten har været et middelalderligt Haandskrift, maaske fra 14. Aarh., som i sin Tid ejedes af Rigsraad Klavs Bilde til Vandaas († 1558) og efter ham kaldes *Klavs Bildes Rulle*; det har indeholdt forskellige Ting, hvorom der foreligger Undersøgelser af Joh. Steenstrup i Danske Samlinger, 2. Række, IV. p. 373 ff., og af Kr. Erslev i Danske Magazin, 4. Række, VI. p. 139 ff. Dette Haandskrift er nu tabt; men af Kongelisten i det, som vi her alene har at gøre med, existerer der to Afskrifter, nemlig 1) **G** = et Membranhaandskrift i Upsalabibliotheket i *de la Gardies Samling*, signeret *No. 50*; det er efter mit Skøn skrevet tidligst i Slutningen af XV. sæc., men muligvis endda lidt senere; Skriveren synes mig at have bestræbt sig for at efterligne Originalens Skrift; og 2) **V**, et Papirshaandskrift paa Universitetsbibliotheket i København, signeret *Additamenta No. 120, 4to*, hvor det findes indlagt som et særligt Læg mellem andre Ting; det har tilhørt Vedel, men Afskriften skyldes en anden; Vedel selv har derimod gennemkorrigeret det helt, dels i Texten, dels, hvor disse Rettelser syntes ham utydelige, ved Tilføjelser i Randen; paa enkelte Steder kommer man dog i Tvivl om, hvorvidt Vedels Rettelser er foretagne efter Originalhaandskriftet eller skyldes hans egne Konjekturer. Paa Grundlag af disse to Haandskrifter, som begge for en stor Del har bevaret den middelalderlige Orthografi, har Erslev første Gang udgivet Kongelisten i Danske Magazin, anf. St. p. 141—46; min Udgave her hviler dog paa en ny, af mig selv foretagen Kollation af de samme Haandskrifter.

V. Nomina Regum Danorum er blot en Liste med Kongenavne, kun paa et enkelt Sted med en historisk Notits; Listen gaar ned til Erik Klipping og er noget beslægtet med Liste IV (og med Annales Ryenses, hvorfra der er optaget nogle Navne, som ikke findes i IV, og foretaget adskillige andre Ændringer). Denne Liste findes paa Fol. 65^{v}—66^{v} i det berømte *Stockholmerhaandskrift A 41*, som indeholder *Liber Census Daniæ*, Valdemars Jordebog; jeg har benyttet en fotografisk Afbildning af dette Haandskrift, som findes i København paa Store Kgl. Bibliothek; Listen er tidligere udgivet i S. R. D. Tom. I p. 19—20.

VI. Wilhelmi Abbatis Genealogia Regum Danorum. Dette Skrift har en særlig mærkelig Tilblivelsesgrund[1]). Kong Philip August af Frankrig havde d. 14. Aug. 1193 i Amiens ægtet den danske Prinsesse Ingeborg, en Datter af Valdemar den Første og Dronning Sophia, og Søster til den da regerende Konge Knud VI. Valdemarsøn; men, uvist af hvilke Grunde, fattede han allerede den næste Dag, medens hendes Kroning foregik, en saa heftig Uvilje mod hende, at han straks vilde forskyde hende. Dette kunde dog kun ske med Kirkens Samtykke, og der maatte gives antagelige Grunde for at opnaa dette; han og hans Hjælpere fandt da paa at hævde, at Ægteskabet var kirkelig ulovligt, fordi han i alt for nær Grad var besvogret med Ingeborg, idet hans første, i 1190 afdøde Hustru Isabella (Elisabeth) af Hennegau skulde være i Slægt med Knud den Helliges Dronning Ethela (Adala) og deres Søn Karl den Danske, forhen Greve af Flandern, dræbt i Brügge 1127; ogsaa paa en anden Maade skulde det »alt for nære Svogerskab« begrundes ved Henvisning til, at Philips Søster Margrete var gift med Ungarns Konge Bela III., hvis Moder (Helene?) var en Søster til Knud Lavards Hustru Ingeborg, Kong Valdemars Moder. En Forsamling af Bisper og Grever under Forsæde af Ærkebiskop Vilhelm af Reims, Philips Morbroder, alle sammen Tilhængere af Philip, kendte paa et Møde i Compiègne d. 5. Novbr. 1193 disse aldeles utilstrækkelige Grunde for fyldestgørende og erklærede i Henhold dertil Ægteskabet for opløst. Men Ingeborg gjorde straks Indsigelse mod den fældede Kendelse og henskød sin Sag under Pavens Dom. Det varede dog næsten et Aar, før Kong Knud og hans Raadgiver Ærkebiskop Absalon fik Efterretning om den Forsmædelse, der var overgaaet Ingeborg, og kunde skride ind for at hjælpe hende; men saa blev der ogsaa først skrevet Breve til Paven, den gamle og svage Coelestinus III., for at faa ham til at tage sig af den stakkels Dronnings Sag, og dernæst kom hen paa Efteraaret 1194 et Gesandtskab fra Danmark, ført af Kansleren Andreas Sunesøn, til Rom for personligt at paavirke Paven. Abbed Vilhelm af Æbelholt, som i 1193, da Philip bejlede til »en af Knuds Søstre«, ivrigt havde anbefalet Kong Knud at modtage hans Tilbud og derfor særlig følte Skyld hvile paa sig for den ulykkelige Forbindelse, var Kanslerens væsentligste Ledsager paa Rejsen og udfoldede ogsaa, skønt han var højt til Aars,

[1]) Jeg henviser her f. Eks. til *A. Fabricius*'s interessante Skildring: Ingeborg, Philip Augusts Dronning, Kbhvn. 1870.

den største Iver og underkastede sig de sværeste Anstrengelser og Farer for at virke for Ingeborg. Det var ogsaa (efter Huitfeldts Vidnesbyrd, som omtaler og benytter Skriftet i sin Danmarks Krønike, Folioudg. S. 160 f.) ham, der 1194 forfattede den Stamtavle, som skulde forelægges Pave Coelestinus til Bevis for, at Philips Paastande om Svogerskabet mellem ham og Ingeborg var aldeles ubeføjede; og det er, som Langebek først har set, dette Skrift, der her foreligger os. Der er i den første Del af Skriftet visse Spor, som kan tyde hen paa, at Forfatteren ved dets Affattelse har benyttet Sven Aggesøns Historia og Adam af Bremen; men det meste, navnlig hele Slutningspartiet, skylder han sikkert mundtlige Meddelelser af Ærkebiskop Absalon. Denne selv har aabenbart benyttet Skriftet, da han skrev det Brev til Paven, som findes optaget mellem Vilhelmi Abbatis Epistulæ (S. R. D. VI. p. 41 f.). Skriftet findes nu i to noget forskellige Redaktioner.

Den ene Redaktion er bevaret i den af Arne Magnusson besørgede Afskrift (**A**) af en nu tabt Original, som findes i den ovenfor nævnte *Codex Arnæmagnæanus 1030, 4to* som *particula prima* i *fasciculus secundus.* Afskriften synes at være omhyggelig (paa det nær, at Arne efter sin sædvanlige Vis har normaliseret den middelalderlige Orthografi); Stoffet er dog ordnet paa en noget forvirrende Maade, og Forvirringen er forøget yderligere ved den Fremgangsmaade ved Udgivelsen, som Langebek har fulgt i S. R. D. Tom. II p. 155 ff.; men alligevel synes det, som om man af Textformationen i Arnes Afskrift og de af ham selv dertil føjede Bemærkninger om hans Originals Udseende med ret god Sikkerhed kan slutte sig til, hvorledes Stamtavlen maa have været opstillet i det Haandskrift, Abbed Vilhelm selv havde skrevet, og denne Form har jeg her i denne Udgave forsøgt at restituere. Denne Redaktion er sikkert en i alt væsentlig tro Gengivelse af Vilhelms Skrift.

Vanskeligere er Forholdet med den anden Redaktion. Denne var den, der først blev offentliggjort paa Tryk, nemlig i et Skrift af Soranerprofessoren *Henrik Ernst* med følgende Titel: »Regum aliquot Daniæ Genealogia et Series Anonymi, ex veteri codice M. S. Chronici cuiusdam Ecclesiæ Laudunensis, quod desinit in anno Christi M.CC.XVIII. Quam Henricus Ernstius nunc primum edidit etc., Soræ 1646.« Udgaven blev senere optrykt (med det sædvanlige Sjuskeri) af *Ludewig* i hans Reliquiæ Manuscriptorum Tom. IX, p. 591—650. Paa en eller anden af sine Rejser i Frankrig har Ernst paa en eller anden Maade, hvorom intet meddeles os, opdaget, at der i Laon fandtes et Haandskrift med denne Stam-

tavle, og han har da, som han selv angiver i en forudskikket Epistola, ved André du Chesne's Hjælp skaffet sig en Afskrift af dette[1]): om Haandskriftet endnu skulde existere, og hvor det findes, véd jeg ikke; i Laon er det selvfølgelig under de nuværende Forhold umuligt at søge efter det. Men selve den af Ernst benyttede, formodentlig af en eller anden Franskmand besørgede Afskrift existerer endnu; den findes i Begyndelsen af *fasciculus tertius* af den oftere nævnte *Codex Arnæmagnæanus 1030, 4to* paa to sammenfoldede Blade (Fol. 82—83) og er skreven af en anden end Ernst selv; den bærer Overskriften: »Ex Veteri Codice M. S. in fine cuiusdam Chronici Ecclesiæ Laudunensis, quod desinit in anno 1218.« Resten af den nævnte fasciculus (Fol. 84—96) indeholder en af Ernst selv skreven (men ikke helt fuldstændig) Kladde til hans Udgave; i denne Kladde har han givet sin paatænkte Udgave følgende Titel: »Genealogia et Series Novem Regum Daniæ«. Paa Forsatsbladet Fol. 81 har Arne Magnusson skrevet Ordene: »Genealogia Regum Daniæ H. Ernstii. Bekommet efter Justitz Raad Jacob Mathesius« (formodentlig en Broder til Ernsts Svigersøn, Højesteretsassessor Henrik Matthesius). Ernst har indrettet sin Udgave saaledes, at han inddeler Afskriftens Text i ni Kapitler; foran ethvert Kapitel sætter han et Aarstal, angivende den Konges Regeringstiltrædelsesaar, med hvis Navn Kapitlet begynder; de fleste af disse Aarstal er gale, men det bærer han for saa vidt ikke Skylden for, som han selv i den allerførste Note i sin Kommentar udtrykkelig bemærker: »Numerus annorum singulis capitibus præfixus non est Anonymi, sed mutuatus sum eum e Chronologia Johannis Svaningii, viri clarissimi.« Desuagtet har selv Langebek i sit Optryk af Textstykkerne efter Ernsts og Ludewigs Udgaver i S. R. D. taget disse Aarstal med; mærkeligt er det, at han ved Optrykket slet ikke har benyttet selve den franske Afskrift. Textstykkerne i hvert Kapitel har Ernst afskrevet efter den franske Afskrift, han besad, men med forskellige Unøjagtigheder; til hvert Kapitel har han dernæst føjet en Kommentar, som er overmaade

[1]) Hans egne Ord derom lyder saaledes: »(In historiæ) studiis dum versor, incidi in antiquissimum calamo exaratum codicem, in cuius fine fragmentum hoc historiæ aliquot Regum Daniæ, quod nunc primum in publicum . . edo, conspiciebatur; idque, cum Clarissimus olim Vir Andreas du Chesne, Regis Galliæ Geographus, pro ea, qua me semper prosecutus est, humanitate ac benivolentia, lubenter concesserit, nolui diutius clam apud me esse, sed publicando Historiæ Danicæ auctarium adjicere operæ precium duxi.«

bred for de første Kapitlers Vedkommende; den er udarbejdet med stor Flid, men der tales ogsaa vidt og bredt om mange uvedkommende og aldeles intetsigende Ting, og hele Arbejdet har kun meget ringe Værd i Forhold til sit Omfang. Dog har han paa sine Steder rigtig opdaget og rettet visse slemme Fejl i den franske Afskrift. Det værste ved denne er, at Afskriveren (ja vel allerede den Skriver, der har skrevet Texten i Laon-Haandskriftet), foruden at han har bortkastet Skriftets Procemium og lavet helt om paa dets Slutning, har kastet de Afsnit af Skriftet, der fortæller om de to fra Sven Estrithsøn udgaaende Linier, hulter til bulter mellem hinanden, hvorved det kommer til at briste paa al Orden og fornuftig Sammenhæng; for at bringe lidt Sammenhæng til Veje, er der da, hvem det nu end skyldes, paa forskellige Steder indskudt nogle helt forkerte Tilføjelser, og disses Urigtighed har allerede Ernst i det mindste delvis opdaget. Jeg har i min Udgave her omstillet Afsnittene, saaledes som de bør staa i Jævnførelse med Ordningen i det andet Haandskrift, men naturligvis tydeligt angivet, paa hvilken Plads Ernsts franske Afskrift og hans egen Udgave har hvert især af dem. Af den middelalderlige Orthografi er der endnu levnet adskillige Spor i Ernsts Afskrift. — Denne Redaktion er en meget fri Omarbejdelse af Texten i Vilhelms eget Skrift; og foruden de ovenomtalte Tilføjelser inde i den fra Vilhelms Haand foreliggende Text, som beror paa svære Misforstaaelser af denne og Uvidenhed om de i den omhandlede Personer og Forhold, er det særligt at mærke, at der i Slutningen findes visse Tilføjelser, som Redaktøren aabenbart selv er Ophavsmand til, og som viser, at Redaktionen først kan være bleven til efter Vilhelms Død, lidt ind i det 13. Aarh., tidligst omtrent ved 1206, da Henrik var byzantinsk Kejser.

VII. Incerti Auctoris Genealogia Regum Daniæ. Ogsaa med dette Skrift forholder det sig paa en ejendommelig Maade. Det indledes med en Prologus, der viser sig at være en med stærk Forkortelse foretagen Omskrivning af den Prologus, sôm Sven Aggesøn havde forudskikket den af ham udarbejdede *Genealogia*, og som alene er bevaret i Lyschanders Haandskrift af Svens Værker paa dettes sidste Side, medens Resten mangler og maaske allerede har manglet i det Originalhaandskrift, Lyschander har haft. Omskrivningen er foretagen ganske paa samme Maade som den Omskrivning af Svens to Hovedværker, der foreligger i Textrecensionen **S**, og der kan da ikke godt være nogen Tvivl

om, at denne *Incertus Auctor* er den samme Mand, der har lavet **S**. Den Kongeliste, han opstiller, stemmer ikke med den, Sven Aggesøn har i sin *Brevis Historia*; men dels er det meget sandsynligt, at Sven i sin Genealogia har haft en noget forskellig og i ethvert Fald adskilligt udførligere Liste, dels har Ophavsmanden til Skriftet her sammenarbejdet Bidrag, hentede fra Saxo, med Svens Liste, ligesom han ogsaa ellers har gjort ved sin Udarbejdelse af Recensionen **S**; og der er endelig i hans Liste paa ikke faa Steder tydelige Spor af, at han har benyttet Sven, idet han anvender Udtryk og Vendinger, der ganske svarer til dem, Sven har i sin Historia. Men særligt er det at mærke, at Forfatteren egentlig har tilsigtet noget helt andet end at give en Kongeliste; Svens Genealogia har han blot benyttet som det ganske spinkle Fundament for det Værk, det har været hans Hovedformaal at skrive: *en Skildring af Erik Plovpennings Martyrdød.* Denne Skildring breder sig ganske uforholdsmæssigt paa det øvrige Stofs Bekostning; til den knyttes som Indledning nogle faa Bemærkninger om Valdemar Sejr, og den fortsættes med en ganske kort Notits om Abel og endelig nogle udførligere Meddelelser om Christopher den Første, uden at der dog gives nogen ordentlig Fortælling om dennes Historie, skønt Forfatteren aabenbart har staaet ham og hans Dronning nær; aller sidst er der nogle halvdunkle Hentydninger til Erik Klipping, hvoraf man faar det Indtryk, at Forfatteren har skrevet sit Skrift i Tiden nærmest efter dennes Død, altsaa i Slutningen af 13. Aarh. Skønt jeg allerede i *Vitae Sanctorum Danorum* har udgivet det Stykke af Skriftet, der handler om Erik Plovpenning, har jeg dog anset det for rigtigst at gentage det her, for at man kan faa et Overblik over Skriftet i dets Helhed. Om Overleveringen af Skriftet og dets Udgivelse ved Stephanius, der havde fundet det som Slutningsstykket i det af ham benyttede Haandskrift af Sven Aggesøns Værker og udgav det sammen med disse, behøver jeg her ikke at udtale mig nærmere, efter hvad jeg allerede tidligere har sagt derom, særlig i mit Arbejde »En ny Text af Sven Aggesøns Værker osv.«, S. 194 ff.

I.

SERIES REGVM DANIE
EX NECROLOGIO LVNDENSI.

Cap. I.

Anno domini (DCCC.XX.VII.) [H]araldus rex Dacie primus Maguntie bap(tizatus est.) (r. f. XX.)

[E]ricus rex. DCCC.XL.VII. (f. r. X.)

[E]ricus rex. DCCC.L.VII. (f. r. XL.VII.)

[F]rothe rex. DCCCC.IIII. (f. r. L.)

[H]araldus rex secundus. DCCCC.L.V. (f. r. LX.)

[S]ueno rex. M.X.V. (f. r. X.)

[K]anutus (harthe) rex. M.X.X.V. (f. r. X.I.X.)

Cap. II.

Nomina Regum catholicorum. in Dania. |quorum industria propagata est fides catholica. qui religionis amore per diuersa loca ęcclesias construxerunt. & regali munificentia donauerunt. Quorum apud nos memoria celebris est. et manet per sęcula.

SVENO. Magnus. Rex. M.XL.IIII. (f. r. XXX.)

HAROLDVS. filius eius Rex. M.LXX.IIII. (f. r. VII.)

CANUTVS. Sanctus. Qui nostram fundauit ęcclesiam. M.LXXXI. (frater eius. f. r. VI.)

OLAUUS. frater eius. Rex. M.LXXX.VII. (f. r. VIII.)

ERICVS. (bonus.) frater eius. Rex. M.XC.V. (f. r. VIII.)

(Nota marginalis:) M.C.III. uacat regnum sub custodibus Haraldo. filio eius. et domino Ascero Lundensi arceepiscopo.

NICOLAVS. frater eius. Rex. M.C.IIII. (f. r. XXX.)

Textum ego hic in tria capita diuisi. Totum cap. I tertia manu in postrema tertia parte sæc. XII. scriptum est in ea parte fol. 123ᵛ, quæ vacua relicta erat; ea, quæ parenthesi inclusi, supra versum, ad quem pertinent, addita sunt. In regum nominibus littera initialis in rasura omissa est; puto eam atramento scriptam fuisse et postea erasam esse, ut coloribus pingeretur; sed pictor opus suum non impleuit. Numerus, qui regis nomen sequitur, annum Christi significat, quo regnare cœpit. Compendium f. r. (*primo loco* r. f.) *non, ut Langebek credidit,* feliciter regnauit *significat, sed* fuit rex; *ad numerum, qui sequitur, audiendum est ex huius ætatis usu* annis, *non* annos. — 5. *(in parenthesi) post* L *numeri unius nota euanuit; fuerat certe* I.

Caput II superiorem partem fol. 124ʳ implet, a quo folio nouus codicis quaternio incipit, peculiarem libri partem, quæ Memoriale

Cap. III.

ERICVS. (emune.) Rex. M.C.XXX. Secundus. (f. r. VII.)
ERICVS. (lamb.) Rex. M.C.XXX. (VII.). Tercius. (f. r. IX.)
(Nota marginalis:) Tercio anno regni eius insurgit contra eum Olauus.

[O]lauus. Rex. M.C.XXX.IX. (f. r. II.)
[E]ricus. Rex. Quartus. (f. r. IX.)
[C]anutus. Rex. (f. r. X.)
[S]ueno. Rex.
Canutus.
Waldimarus.
(Nota marginalis:) M.C.LXXI. H(*enricus*). Dux Saxonie. tradidit filiam suam domino Kanuto regis Waldemari filio vxorem.

Fratrum vocari solet, cum sequentibus quaternionibus continens. Quæ hic litteris maioribus scripta sunt, manus prima in prima tertia parte sæc. XII. scripsit; nomen tamen ultimi regis (NICOLAVS. Rex) *post demum mortem eius anno 1134 factam manus prima addidit. Cetera, quæ minutis litteris imprimenda curaui, manus tertia, quam supra commemoraui, partim in versu, partim supra versum suppleuit, notam de anno 1103 in margine dextro. Numeri et in hoc capite et in sequenti eodem modo explicandi sunt, quem supra indicaui.*

Ex cap. III, quod inferiorem partem fol. 124r implet, verba Ericus. Rex. Secundus *et* Ericus. Rex. Tercius *manus secunda, ut mecum Lauritz Weibull Lundensis communicauit, in media parte tertia sæc. XII. scripsit (paulo aliter atque in libro »Palæografisk Atlas« dicitur); cetera manui tertiæ debentur, nisi quod duo ultima nomina manus quarta, tertiæ subæqualis, addidit.* 3–6. *Litteras initiales quattuor nominum illuminator adpingere debuit, sed factum non est.* — 4. Ericus Quartus *scilicet idem est, qui antea* Tercius *dictus est. Item* Canutus *(Magni filius) bis nominatur.* Olauus *est filius unus superstes Haraldi Kesiæ, fratris Erici Emune.*

II.

CATALOGVS REGVM DANIE.

In cathalogo regum Danie, ne inquisitorem nimia verborum inplicitate [1]) urgeam, tres distinctiones faciendas arbitror, primam in primos, licet sint pagani, tamen reges, secundam in antiquos christianos, terciam in modernos catholicos: ut ita per singula capita descendens tam precedentium quam subsequentium et nomina et tempora enucleatius inuestiget.

I. Incipit prima distinctio in antiquos reges paganos:

Primus Dan. — Secundus Thrughi. — Tercius Harald. — Quartus Ring. — Quintus Snyo. — Sextus Byorn. — Septimus Frothe. — Octauus Gorm. — Nonus Guthorm.

II. Incipit secunda distinctio:

Primus Haraldus; regnauit anno dominice incarnationis DCCCXXVII.
Secundus Ericus; — — — — DCCCXLII.
Tercius Ericus; — — — — DCCCLVII.
Quartus Ericus; — — — — DCCCLXXI.
Quintus Frothe, rex Danorum et Anglorum; regnauit — — — DCCCCIIII.
Sextus Haraldus; — — — — DCCCCLV.
Septimus Sveno; — — — — MXXV. [2])
Octauus Kanutus — — — — MXXIX.

Ex Codice Arnæmagnæano, 1030, 4to (fasciculi secundi particula secunda).

[1]) inplicitate *vox aliunde ignota; in archetypo* verborū młtiplicitate (multiplicitate) *fuisse credo.* — [2]) *Voluit auctor sine dubio* MXV.

Nonus Magnus; et Danorum et Normannorum rex erat; — MXL.
Decimus Haraldus;[1]) — — — — MXLIIII.
Undecimus Sveno Senex; — — — MXLV.
XII⁹. Haraldus, filius eius; — — — MLXXIIII.
XIII⁹. Kanutus, alter filius; — — — MLXXXI.
XIV⁹. Olauus, tercius filius; — — — MLXXXVII.
XV⁹. Ericus Bonus, quartus filius; — — MXCV.
XVI⁹. Nicolaus, quintus filius; — — MCIIII.

III. Incipit tercia distinctio in modernos:

XVII⁹. Ericus Emune; — — — MCXXX.
XVIII⁹. Ericus Agnus; — — — MCXXXVII.
XVIIII⁹. Olauus;[2]) — — — MCXXXIX.
XX⁹. Sveno; — — — MCXLVI.
XXI⁹. Kanutus; — — — MCXLVI.
XXII⁹. Waldomarus; — — — MCLV.
XXIII⁹. Kanutus, filius eius.
XXIV⁹. Waldemarus, alter filius eius.

---

[1]) *Langebek suspicatur significari* Haroldum principem Danorum, *quem in gratiam Magni ab Ordulfo, sororis Magni coniuge, ab urbe apostolorum redeuntem necatum esse commemorat Adamus Bremensis lib. II cap. 75; ceterum quis fuerit, nescitur.* — [2]) *filius Haraldi Kesiæ.*

III.

SERIES AC BREVIOR HISTORIA REGVM DANIE

A DAN AD WALDEMARUM II.

1. Dan et frater suus Løthar; a quo Dania. — 2. Bøgi, filius Dan. — 3. Skyld, filius † Lødø. — 4. Gram, filius Skild. — 5. Guthorm. — 6. Haddyngr. — 7. Frothi hin Frægæ. — 8. Haldan. — 9. Helgi. — 10. Rolf. — 11. Hiarward. — 12. Hothar, filius Hothbroddar. — 13. Roric Slaganbogi. — 14. Wiglath. — 15. Wermund. — 16. Uffi. — 17. Dan. — 18. Huglekær. — 19. Frothi hin Frøkne. — 20. Dan hin Storlætene. — 21. Frithleuer. — 22. Frothi hin Femilde. — 23. Ingeld. — 24. Olaf. — 25. Harald, filius Olaf. — 26. Frothi, frater Harald. — 27. Harald, filius Harald. — 28. Haldan hin Biarrami, frater Harald. — 29. Ungu, filius Haldan. — 30. Sewald. — 31. Siwald. — 32. Sygar. — 33. Sywald. — 34. Tunc quinque reges pariter in Dania regnabant: Burgar in Scania; Hunding in Sialand; Hani in Phiune;

A = Codex Arnæmagnæanus 1030, 4to (fasciculi secundi particula tertia).

P = Petri Olai Collectanea (codex Arnæmagnæanus 107, 8^{auo}), fol. 38. *Ea sola in hoc codice inueniuntur, quæ inde a p. 162, 15 huius editionis* (Haraldus Klag) *leguntur. Antiquam orthographiam* **P** *melius seruauit. Numeros ante regum nomina positos ego addidi.*

2. Lødø **A**, *sine dubio corrupte; aut* Løthar *scribd. vid. aut* Bøgi; *nam apud Petrum Olai fol. 15^{r} legitur:* Alibi habetur, quod Lothar fuit frater Dan; post quem regnauit Bøgi, filius Dan, et post eum Skiold, filius Bogi. *Hæc sine dubio ex eodem libro antiquissimo sumpsit, quem infra p. 162, 15 commemorat; ac veri simile est hunc librum omnia eadem continuisse, quæ* **A** *habet, sed Petrum eius initium, omnia usque ad p. 162, 14 complectens, describere noluisse.* 11. Harald, filius Harald *errore om. Langebek.*

Hathar et Røgni in Jutland. — 35. Harald Hildetan. — 36. Ring, nepos eius. — 37. Oly hin Frøkne. — 38. Ømund. — 39. Syward, filius Ømder. — 40. Jarmunrek, filius Siward. — 41. Broder, filius Jarmun*rek*. — 42. Sywald, filius Brother. — 43. Snio, filius Sywald. — 44. Byorn, filius Snio. — 45. Gorm Gamle. — 46. Gøtric hin Giafmildi. Hic, Fresis itemque Nordalbingis et Slauorum populis tributo subactis, Karolo Magno bellum minabatur. — 47. Olaf, filius eius. — 48. Hemming, filius Olaf. Hic, nepos Gøtric, succedens in regnum pacem fecit cum Karolo; Egdoram fluuium accepit regni sui terminum. — 49. Syward et Syward Ring, nepotes Gøtrici: hi ambo prelium inierunt pro sceptro, sed vtrique ceciderunt in acie cum vndecim milibus. — 50. Lothbroki, filius Siward Ring.

51. Harald Clac, qui et Herioldus dictus est. Hunc expulerunt filij Gøtric, qui et Godefrid dictus est. Qui fugiens venit ad Liudewicum imperatorem, filium Karoli Magni, a quo christianam fidem suscepit; reuersus est in Daciam, comite sancto Ansgario episcopo.

52. Eric, filius eius, christianus. Huius tempore fertur Danos transisse per Ligerim fluuium, Turones succendisse, per Secanam Parisius obsedisse; imperatorem timore compulsum eis terram ad habitandum dedisse. Tunc Saxonia vastata est a Danis; Brun dux occisus est cum alijs .x. comitibus; duo episcopi *ob*truncati sunt. Tunc Fresia depopulata est, Traiectum ciuitas excisa. Coloniam et Treueros incenderunt; Aquisgrani ⟨*palacium*⟩ equis suis stabulum fecerunt,

---

3. Ømunder *Langebek*. 4. Jarmun **A**. 7—8. Hic, Fresis .. minabatur *et* 9—11. Hic . . terminum *ex Adam. Brem. I, 16.* 9 (12. 16). Getric **A**. 12. Ring: Anulo *vocatur apud Adam. Brem. I, 17.* 13. set **A**. 15. Haraldus Klag **P**, *qui hinc incipit post hæc verba:* Item alius liber antiquissimus sic habet: H. K. 15 *sqq.* Hunc expulerunt etc.: *cfr. Vit. Ansgar. et Adam. I, 18.* 17. Ludouicum **P**. 18. Datiam **P**. 20. Ericus **P**. Huius tempore etc.: *totum fere hoc caput ex Adami lib. I capp. 30. 40 (cum scholio 8). 39. 41 compilatum est.* 21. Turones *et* 22—23 compulsum *et* 25 obtruncati *et* 27 Aquisgrani palacium equis *Adam rectius*; Turonis . . pulsum . . truncati **AP**, *qui etiam (ut Chron. Rosk.)* palacium *omittunt.*

quod per annos .LXXX. permansit vsque ad tempora Ottonis Magni; tunc destructum est. Magoncia ob metum eorum, instaurari cepit. Persecutionis huius erant precipui tiranni Eric et Orwich, Godefrith, Rodulf et Inguar; crudelissimus tamen omnium fuit Inguar, filius Lothbroki. In Angliam cum misissent vnum ex socijs suis Haldan, et illo ab Anglis occiso, Dani constituerunt in loco eius Gundredum. Ex eo tempore Fresia et Anglia sub ditione Danorum permanserunt.

53. Eric Vngi, filius Eric, christianus. Hic conuersus ad fidem constituit primus apud Sliaswic cum sancto Ansgario ecclesias. — 54. Syward, filius Regneri Lothbroki. — 55. Lota Cnut, filius Eric et filie Syward. — 56. Suen Langfot, filius Cnut. — 57. Frothi, victor Anglie, filius Suen. — 58. Gorm Ensci. — 59. Harald, filius Gorm. — 60. Gorm, filius Harald. Ab hinc christiani fuerunt reges.

61. Harald Blatan, filius Gorm. Ad hunc Haraldum veniens Vnni archiepiscopus Bremensis, et accepta ab eo licentia, fidem publice predicauit et ecclesias constituit. Iste Haraldus postea a Magno Ottone deuictus regnum ab eo suscepit et baptizatus est vna cum vxore sua et paruulo filio suo, qui nominatus est Suein Otto, eo quod ipse Otto imperator eum de sacro fonte leuauerit. Iste Haraldus tam populo Saxonum quam Fresis et Transal*b*inis et Danis leges et iura constituit, que adhuc pro auctoritate ⟨*viri*⟩ Dani seruare contendunt. Hic, a filio suo senio grandeuus regno pulsus, vulneratus ex acie in Slauiam fugiens venit, vbi etiam mortuus est; corpus eius a suis in patriam reportatum in ciuitate Roskild tumulatur.

62. Suen Tiuuskeg, filius Harald.

---

2. Maguntia **P**. 3. huius *om.* **P**. tyranni **A**. 4. Oruic. Godefrit. Rodulff. **P**. 5. Lotbrochi **P**. 7. Ex *om.* **P**. 9. Hic conuersus etc., *cfr. Adam. I, 27.* 10. constituit *in fine sententiæ post* ecclesias *habet* **P**. Sliasuig **P**. 10–12. Anschario .. Syuard f. Regner .. Knut **P** (*item* 13). 14. Gorm Engelske **P**. 15. reges fuerunt **P**. 16 *sqq. Hoc caput ex Adami lib. I, 61; II, 3. 25. 26 auctor compilauit, interdum suis verbis usus.* 21. cognominatus est Suen Otto **P**. 23. Transalbi(a)nis *Adam.*; Transalpinis **AP**. 24. viri *addidi ex Adamo.* 26. Sclauiam **P**. et (*pro* etiam) **P**. 29. Tywskeg f. Haraldi **P**.

63. Kanutus Senex, filius Suen. Hic contra sanctum Olaf regem Norweie continuum bellum habuit, et victor existens optinuit Norwegiam. Post hec cum mille armatis nauibus transfretauit in Angliam. Triennio obsessa insula, Adelrad rex Anglorum obsessus obijt, relinquens filium Edwardum, quem suscepit ab Imma regina, que soror fuerat Ricardi comitis Normannorum. Kanutus victor existens ipsam Immam duxit vxorem genuitque ex ea filium Hartheknut. Suein et Haroldus a concubina geniti fuerant. Post mortem eius succedunt in regnum eius filij eius, Haroldus in Angliam, Suein in Normanniam, Harthecnut in Daniam.

64. Kanutus Durus. Hic erat regis Kanuti Senis et Imme regine filius. Hic contra Haroldum fratrem suum, regem Anglie, a Dacia veniens in Flandria classem adunauit; sed Haroldus morte preuentus bellum diremit. Harthecnut Daniam possedit et Angliam. Interea Suein obijt in Noruegia, frater Harthecnut; tunc Normanni elegerunt Magnum, filium sancti Olaf a concubina.

65. Magnus Bonus, filius sancti Olaf de Noruegia. Qui Daniam inuadens optinuit duo regna, Harthecnut cum exercitu morante in Anglia. Qui mox aduersus Magnum pugnaturus consanguineum suum Suein prefecit classi. Suein victus a Magno, cum in Angliam rediret, Harthecnut mortuum reperit. Sed electus ab Anglis Edwardus, frater Harthecnut ex Imma regina, pacem cum Suein faciens constituit eum, se mortuo, regem et heredem. Sic Suein in Daniam reuersus est. Magnus rex Sclauos fines suos inuadentes ad vlciscendum Radeburg, principem eorum, qui a Danis occisus erat, in campestribus

---

1 *sqq. ex Adami lib. II, 55. 50. 51. 52. 59. 72 et Chron. Rosk. capp. VII. IX.* 2. Olaff r. Noruegie **P**. 3. obtinuit **A**. 7. Richardi **P**. Chanutus **P**. 8. Harthecnut **P**. 9. Suen **P** *et sic etiam in seqq.; sed ipse inferius* (165, 2, *post* Christianis) *addidit:* Nota quod vbiqne in supra scriptis ita scribitur hoc nomen: Suein. a *om.* **A**. 12 *sqq. ex Adami lib. II, 72. 74 vel potius Chron. Rosk. cap. IX.* 14. Datia **P**. classem adunauit *om.* **P** *hoc loco, sed habet inferius in v. 19 post* Noruegia. 16. Norvegia **A**. 18. Olaff **P**, *ut sæpius.* 19 *sqq. ex Adami lib. II, 74. 75.* 19. Norwegia **A**. 20. obtinuit **A**. 24. Edward **P**. 27. inuadens **A** *m. 1 et* **P**, *sed corr. in* **A** *m. 2.* vlciscendã **P**. Radeburg **AP**; Ratibor *rectius Adam.*

Heideba .xv. milia paganorum occidit. Pax reddita est Christianis.

66. Sueno Magnus, nepos Kanuti Senis. Hic erat filius Vlf ducis et Margarete, que erat soror Kanuti regis. Cum Magno multa prelia gessit. Tandem victus Sueno fugiens venit ad Jacobum, regem Sueonum; cuius fultus auxilio regnum repetens patrum suorum Magnum a Dania expulit. Qui denuo bellum instaurans in nauibus obijt. Sueno victor existens Angliam cum exercitu adijt. Sed Edwardus, vir sanctus et iustus, pacem ⟨*magis*⟩ eligens quam bellum regi Danorum tributum obtulit et ipsum post se regni heredem fecit. Sic Sueno tria regna obtinuit, Danicum, Normannicum et Anglicum.

67. Harald, filius Suenonis.

68. Kanutus Sanctus, alius filius eius. Hic fugiens a Jutia in Fiuniam occisus est in Othense, in ecclesia sancti Albani martyris.

69. Olauus, tertius filius eius. Huius tempore fames vehemens fuit in Dacia. Hic subitanea morte defunctus est.

70. Hericus Cyprius, IIII. filius eius. Hic propter homicidium peregre profectus Iherosolymam obijt in insula quadam, que vocatur Kyber.

71. Nicholaus, v. filius eius. Hic fugiens a Scania in Jutiam occisus est in Hethubu.

72. Eric Emun, filius Erici Cyprii. Hic audita morte fratris sui sancti Kanuti fugit in Norwegiam. Denuo idem reuersus in Daniam cum Magno Nicholai regis filio multa prelia gessit. Ad ultimum eum in Scania cum IIII. episcopis et cum multo exercitu occidit in loco, qui vocatur Fotwic, et Nicholaum regem fugauit, qui postea in Hethubu occisus est a ciuibus. Ipse vero Hericus postmodum occisus est in Jutia.

---

1. Heydeba **P**. 3 *sqq. ex Adami lib. II, 52. 74; lib. III, 11 et Chron. Rosk. capp. VII. IX.* 4. Vlff **P**. Hic *ante* cum *add.* **P**. 9. Eduardus **P**. 10. magis *addidi.* 12. *post* Sueno *in* **P** victor existens *additur.* 14. Haraldus **P**. 15–16. a Jutia etc., *cfr. Chron. Rosk. cap. X.* 19. Datia **P**. subitanea morte, *cfr. Saxo p. 600, 2 M.*: celerem fati viam obtinuit. 20–21. 4⁹ **P**, *a quo deinde omnia verba* eius. Hic . . Kyber *absunt, item* 23–24 eius. Hic . . Hethubu, *item* 25–31 filius Erici . . in Jutia, *item* 166, 1 filius . . Cyprii. 25. Cyprii **A** (*non* Cyprici, *ut habet Langebek*).

73. Eric Lamb, filius Hacun, nepos Herici Cyprii. Hic cum magna prudentia gubernabat Daciam. Deinde, firmissima pace facta in patria sua, monasterium adijt, et accepta tonsura et habitu monacum professus etiam feliciter huius mundi miserijs valefecit. Deinde bono fine quieuit in domino.

74. Sueno, filius Erici Emun. Hunc Scanienses et Selendenses elegerunt in regem. Sed Juti eum reprobantes elegerunt Kanutum, filium Magni, filij Nicholai regis, et constituerunt eum super se regem. Unde facta est longa concertatio inter Suenonem et Kanutum. Ad ultimum Sueno pulsus est. Deinde sub specie pacis reuersus in Daciam Kanutum et Constantinum dolo occidit Roscildis et preuaricatus est pactum et fedus et iusiurandum. Postmodum in Jutia dimicans cum Waldemaro, filio sancti Kanuti martyris, infeliciter occubuit, iusto dei iudicio dignum insidiarum suarum consecutus finem.

75. Kanutus, filius Magni, filij Nicholai regis. Hic a Suenone dolo occisus est Roscildis.

76. Waldemarus Primus, filius sancti Kanuti ducis et martyris, filij Erici Cyprii. Hic Slauiam vicit, perdomuit et ad christianitatem coegit.

77. Kanutus, filius Waldemari Primi. Hic Nordalbingiam vicit et comitem Adulfum captiuum abduxit.

78. Waldemarus, frater Kanuti, filij Waldemari Primi. Hic Estlandiam vicit et ex parte ad christianitatem coegit.

---

2. Datiam **P**. 4. monachum professus et fel. **P**. 4—5. feliciter .. valefecit *ex Officio Translationis S. Canuti Ducis (Vit. Sanct. Dan. p. 203, 5 sq.); ex eodem fonte sumptum est inferius 11 sqq.* sub specie pacis (reuersus in Daciam) K. et C. (occidit) Roscildis. 5. miseris **P**. *Inter* 5 et 6 **P** *inseri voluit nomen* Olauus *in margine adscriptum; significatur scilicet Olauus filius Haraldi Kesiæ, quem alii quoque hoc loco in regum serie ponunt.* 6—14. *Verba* Hunc Scanienses .. Kanuti martyris *om.* **P**, *substitutis tantum quattuor verbis*: bellauit contra Valdemarum et. 6. Selendenses (*non* Selandenses) **A**. 15. dignam **P**. 16—17. *Verba* filij N... Roscildis *om.* **P**. 23. filij (*non* filius) **A**. *Pro vers.* 18—24 **P** *hæc tantum habet*: Valdemarus Sclauiam vicit et ad christianitatem coegit. Kanutus Nordalbingiam vicit &c. Valdemarus frater Kanuti &c. *Deinde* **P** *in his verbis finitur*: Hec omnia ex illo libro antiquissimo.

IV.

REGES DANORVM.

Reges Danorum hic intitulantur:

Dan primus rex Danorum. — 2. Lot*er*, filius eius. — Tercius Bøgi, et [*frater* eius] 4. Skyld, filij eius; quorum frater Humlæ non rex. — 5. Gram. — 6. Suipdager, qui patrem regno expulit. Hic ex parte matris Normannus fuit. — 7. Hadunger, filius eius. — 8. Frothi hin froknæ. — 9. Haldan. — 10. Helligi. — 11. Rolff Crake, filius eius. — 12. Jaruarder, gener eius. — 13. Brother. — 14. Hother. — 15. Erik. — 16. Bøgi. — 17. Vithlec. —

G = Codex Upsalensis ex Collect. de la Gardie, num. 50, membran., scriptus fort. sub finem sæc. XV vel initio sæc. XVI; pag. 8—13. — **V** = Codex Bibl. Univ. Haun., Additament. 120, 4to, chart. (**V**^{2} = Vedelii, ut videtur, in hoc codice correctiones). — *Numeros fere omnes* **G** *notis Latinis scriptos habet,* **V** *autem notis Arabicis, quas vocant; ubi numeri nominibus præfiguntur,* **V** *secutus sum, in ceteris vero* **G**. *Numerus* 2. *significat* secundus; *idemque de ceteris regum numeris valet.* — 2. lot **G**, loti **V**, *utrumque sine dubio ex* lot$^{\eth}$ (= loter) *ortum*; lother **V**^{2}. 3. Børgi **G**. frater *scripsi*; filius **GV**; *sed sic neque præcedens* tercius *neque* filij . . quorum, *quod sequitur, explicari possunt. Ceterum in* **V** *post prius* eius *verba* quorum frater . . non rex *(cum lacuna) scripserat m. 1, sed postea deleta sunt; et fieri potest, ut eodem modo etiam duo verba* filius eius *male anticipata fuerint et potius cum ceteris delenda sint quam in* frater eius *mutanda.* Skyld & (*per comp.* = f) filij **V** (*pro* ffilij); Skyld et filii **G**. 4. Humla **G**. 6. frothi hinfrokni **G**; frothe huifroknæ **V**, *et sic etiam in sequentibus plerumque articulus cum adiectiuo iungitur*; **V**^{2} *in marg. corr. et diuisim scripsit.* 7. Halden **V**. crachi, *ut vid.*, **V**, *aut* crache; cracke **V**^{2}. 8. Jarwardær **G** (gener *hic, ut sæpe* = sororis maritus). 9. Hother **V**; Othen **G**. Erick . . Børgi **G** (*hæc duo nomina fort. ex male lecto et diuiso* Rørik slangenbøghi *orta sunt*); bøge **V**^{2}. Vithleck **V**^{2}.

18. Værmun blinde. — 19. Vffo. — 20. Olluff Dan. — 21. Huglekier. — 22. Frothi hin freghe. — 23. Dan hin storlatnæ. — 24. Fritlouer. — 25. Iuarus. — 26. Frothi hin gothe. — 27. Ingila. — 28. Olaff. — 29. Harald. Hunc occidit Frothi røthbagnæ, frater eius, et regnauit pro eo ⟨*trigesimus*⟩. Istum quoque occidit filius Haraldi, nomine Haldan hin biorgram, qui substituit Hugni, fratrem suum, regem trigesimum primum. — 32. Siuald. Hic reliquit solam filiam, quam Halden røthbagnæ duxit vxorem, Burcardi, Scaniensis reguli, filius; de qua genuit Harald Hildentan. Dum iste Harald puer erat, quinque reguli in Dacia conregnabant: Burgarth in Skania, Hundinger in Sielandia, Hani in Fionia, in Jucia sunnæn a Høther et northen Rørik ⟨*vel*⟩ Regni; quibus peremptis Haraldus solus regnauit multis annis. Hic fuit rex XXXIII. — Ringer, nepos eius, XXXIIII. — Haraldus, frater eius, XXXV. — Oli hin fregnæ, filius eius, XXXVI. Hic scansorium non habuit ad sellam. — Ømunder, filius eius, XXXVII. — Siuald XXXVIII. — Jarmundrok XXXIX. — Brother, frater eius, XL. — Snio XLI. — Siuald XLII. — Biorn XLIII. — Gorm gamlæ XLIV. — Gotrich hin giafmild XLV. — Olaff gothdreng, frater eius, XLVI. — Hemming XLVII. — Regner lotbroki XLVIII.

---

1. værmun blinde **V²** *in marg.*; *quid* **V** *scripserit, propter correctiones in textu factas incertum est*; warinnnblinde **G**. Oloff dann (dān) **G**. 2. Hulgekier **V**; Huglækær **V²** *in marg.* 2–3. Dān hinstorladna **G**; dan hui stor latnę **V**; hin store latriæ(!) *in marg.* **V²**. 3. *supra* Iuarus **V** *scripsit*: Iarnus(?) *vel* Iarrus, *nec deletum est.* 4. ffrothi **G**. hingote **V**. Ingila *sine dubio error pro* Ingial. 5. ffroti **G**. 6. et *om.* **V**; *supra versum add.* **V²**. trigesimus *addidi.* 7. Haldān **G**; Halden **V**. hugin **V**. 8. xxxprimū **G**; 30 p̄mum **V**. 9. reliquid **V**, *corr.* **V²**. filiam **V**; filiam fuam **G**, *deleto post hoc nomine* haldan. røthbagna **G**. 10. Bucardi **GV**. 11. haral **V**. hyldentandt **G**. 12. Scania **G**. Hundiger **G**; Hundig **V**. 13. Hane **V**. Ffionia **G**. a (ɔ: *Aa*) **V**; æ **G**. Hothar **V**, *corr.* Høthar. 14. norther **G**. Rørik regni **V**; *ego* vel *inserui*; Rørick regni **G**. 16–17. Oli in fregnæ **V**; *in marg.* **V²** hin frognæ; Oli hinfrogni **G**. 17. scansorium, *id est* Stigbøjle; *de* Oli *habet Petrus Olai* fol. 31ʳ: Hic adeo agilis fuit, ut scansorium ad (cellam ɔ:) sellam habere nollet. ad *om.* **G**. 18. Ømundær **V²**; Orimunder **G**. Siwald **G**. 19. lermundrock **G**. Brothē **G**. 20. Biørn **G**. grom gambæ, *ut vid.*, **V**; gorm gamle **V²** *in marg.* 21. Giøtricht hingieffmild **G**. Oluff gotdreng ffrater **G**; *in* **V** *supra* frater *Vedel*(?) fratruelis, *ut vid.*, *adscripsit.* 22. Henming **G**. lothbrocki **G**.

Huic successit Clak Harild, XLIX. Hic fuit primus c(h)ristianus, et apostatauit tamen sex annis post baptismum; regnauit XVI annis. Post hunc Ericus, frater eius, L. Hic primum ecclesiam apud Slæsuig fundauit, et regnauit XIIII annis.

Huic successit Ericus, Barn dictus, ⟨LI.⟩, anno domini DCCCLVII.; qui Ripis ecclesiam construxit et regnauit annis XLVI. Huius temporibus erant crudelissimi principes Danorum filij Regner lotbroki, quorum nomina hec sunt: Erick, Orduig, Goddefrith, Inguar, Rothulp, Sigefrith, Iwar, Vbbi, Vlff, Biorn. Isti fratres duce Inguaro, qui crudelissimus omnium fratrum fuit, primum Noruegiam sibi subiciunt; deinde ad Angliam veniunt et duos reges Northanhimbriorum, Ellam videlicet et Osbertum, occiderunt, et alij duo, scilicet Ethæuald et Benthunualdt, fugam inierunt. Postea Edmundus, rex sanctus, ab Inguaro captus, ligatus et flagellatus, ad vltimum decollatus est. Hec prima Danorum plaga taliter in Anglia gesta est. Inde promotus Inguarus cum IX aquilonis regibus classem diuisit, aliosque reges in Galliam, alios in Germaniam destinauit; qui fere omnes vrbes Gallie atque Germanie aut sibi

1. Kackharall **G**. 2. et apostatauit: *nititur auctor iis, quæ Saxo (p. 460 ed. Müller) de Haraldo rege narrat, Regneri Lothbrog aduersario; sed nomen* Clac Harald *Saxo non habet.*. 2. tamē VI **G**; tum sex **V**. 3. 16 annis regnauit **V**. frater eius Ericus **G**. 3—4. Hic primum etc.: *vid. Chron. Rosk. cap. I (supra p. 15, 8).* 4. Sløsfuig **G**, *ut vid.*; flesuig **V**, *sed* e *ex corr.* 6. Ericus *om.* **G**, *add. s. v.* **V** *manu 1, in quo etiam* barn *ex* born *correctum est. Numerum* ⟨LI.⟩ *ego addidi.* 7. *pro* XLVI *in* **G** *est* LXVI; *Petrus Olai* (fol. 36ᵛ) *et* XXXVI *et* XLVI *habet, utrumque in additamentis textui insertis. In sequentibus auctor præcipue narratione Chronici Rosk. (capp. II—III) usus est; adhibuit tamen etiam Adam. Brem. lib. I capp. 39. 40, et pauca de suo adiecisse videtur.* 9. regna *vel* regner **G**, *postea addito* j; regnęr **V**. lotbrocki **G**. sunt **G**; est (*pro* st̄) **V**. Orwig **G** *(utramque formam Adami codices habent).* 10. Goddafrith **V**²; Goddefriidt **G**. Inguor *vel* Inguer **G**. Rothulf **V**²; Botulp **G**. Sigefrit **G**. Iuer **V**. Wlff **V**. 11. qui *om.* **G**. 13. Northanhimbrorum **V**² *corr. in textu, in marg.* Northanhimbriorum; nathauhimbuorum, *ut vid.*, **V**; nortanhinbriorum **G**. 14. Osbritum **V**. 14—15. Etheuold et Benthunduald **V**. 15. īnierūt *corr. ex* vnerūt **G**. 15. Etmundus **V** (*in marg.* ɔ: Edmundus). sanctus **G**; s̄cd⁹ (ɔ: secundus) **V**. 17. Hęc **V**; Hoc, *ut vid.*, **G**. IXª quilonis **V**; *s. s.* **V**²: nouem Aquilonis. 20. sibi *om.* **V**, *add. s. v. fort.* **V**².

subdiderunt aut destruxerunt, et ecclesias cum clericis incenderunt, omnemque populum sibi resistentem cum mulieribus et paruulis in ore gladij trucidauerunt. Dum hec agerentur, Ericus, rex Dacie, obijt, relinquens filium paruulum, nomine Løtæknut. — Olaus autem, rex Suetie, audita morte Erici, regis Dacie, cum valida manu Daciam intrauit et optinuit, et regnauit in ea quinque annis, regum LII. — Post illum Geræt, nepos eius, LIII. regnauit annis decem. — Quo occiso successit Lotknut, filius Erici, LIIII.; regnauit annis nouem. — Cui successit Suen Longfot, filius eius, LV.; qui regnauit IX annis. — Post hunc Frothi, victor Anglie; qui primus Arus ecclesiam construxit in honore sancte Trinitatis. Hic LVI. regnauit super Danos et Anglos XX annis. — Post hunc Gorm Ænskæ, filius eius, LVII. regnauit annis IV. — Post illum frater Haraldus LVIII. regnauit breui tempore. — Cui successit Orm, qui et Gorm dictus est, LIX.; cuius vxor fuit Tyræ Danmarckbot; eius temporibus deleta est fere tota Christianitas.

Huic successit Harald Blatan, filius eius, LX.; qui viuente patre regnauit annis XV, post mortem patris L annis. Hic bonus christianus fuit. — Post hunc Suen Tywgskæg, filius eius, LXI.; qui patrem vulnerauit et a regno expulit. Quod audiens Olaff Cracklæg, rex Noruegie, Daciam adijt et predictum tyrannum Suen expulit, et regnum Danorum tenuit LXII. Swen exulans regem Sweorum Olaff supplex adijt; nec

---

1. eclesias **VG**. 1–2. incenderunt **V**; destruxerunt **G**. 5. Leteknut **G**. Olauus **G**; *hunc regem auctor fort. ab Adamo (lib. I, cap. 60) sumpsit; item* Geræt, *quem Adamus* G(i)urd *vocat.* 6. cum $\mathbf{V}^2$ *corr. ex* tum. 7. illum **V**; eum **G**. 10. sucessit *hic et sæpius* **G**. 11. ffroti **G**. 12. honore **G**; honorẽ **V** *aut* $\mathbf{V}^2$. *Ceterum hoc de Erico Puero Chron. Rosk. narrat cap. IV; at cum auctore nostro consentit auctor historiæ Olaui Tryggvi filii (Fornmanna Sögur vol. I p. 109); conferatur etiam Saxo p. 467 ed. Ml.* 13–14. Gorm Ænske **G**; grom anska . ., *ut vid.*, **V**, *sed in* gorm ænskæ *corr.* $\mathbf{V}^2$ *in textu et in marg.* 15. *post* Haraldus in **V** *deletum est* blatan filius eius. Cui **G**; Cum **V**. 16. grom **V**, *corr.* $\mathbf{V}^2$. thyræ **V**. 17. danmarchot **G**. eius . . Christianitas, *cfr. Adam. Brem. I, 57.* dele (*pro* deleta) **G**. 18–171, 9. *In his auctor plerumque Chron. Rosk. secutus est (cap. IV, vid. supra p. 17, 18 sqq.; cap. VI).* 18. blotãn **G**. 20. Tyugskæk **V**. 21. wluerauit **V**. 22. Craklæk **V**. 23. tirannum **V**. 24. Suen **V**, *ut solet.* exulans *scripsi*; exulens **V**; exiliens **G**. Sueorum (*item* 171, 1) **V**.

mora, Olaff, rex Sweorum, Daciam intrauit et habuit cum illis grauissimum bellum, in quo Olaff, rex Noruegie, cecidit. Suen vero Tywgskæg duo regna, scilicet Danorum et Normannorum, tenuit, christianis valde inimicus, quos a regno expelli precepit; sed cum a Slauis ter victus in bello caperetur et bis argento, tercia uice auro ponderaretur, tandem deum post flagella cognouit. Deinde Angliam inuadit regemque Ethældradum expulit, et Britanie fines potitus vix tres menses superuixit.

Huic successit Knut, filius eius, LXIII.; qui Noruegiam occiso sancto Olauo optinuit et Estoniam gentem sibi subdidit. Deinde Angliam inuasit et cum Ethældrado diu certauit; qui fugiens in Londoniam Anglie ibi obijt. Cuius regnum et vxorem, nomine Emma, Kanutus cepit; que fuit filia Roberti, comitis Normanie. Ex qua genuit filium, nomine Hartheknut, et filiam, nomine Gunnild; quam Conradus imperator Henrico filio suo accepit vxorem. Genuit etiam Knut alios duos filios, Haraldum et Suenonem, ex concubina, nomine Aluiua. Regnauit itaque Kanutus vetus super tria regna, Danorum scilicet, Anglorum et Normannorum, annis XX. Kanutus moritur anno domini M.XL.°(!) Cui successerunt filij eius, Hartheknut in Dacia,

---

3. Tyugskęg **V**; T-skęk $\mathbf{V}^2$. 3. normanorum **GV** (20 **G**). 4. tenuit **V**; obtinuit **G**. expelli **V**; expuli(!) **G**. 5. in bello ter victus **V**. 6. ponderaretur *Erslev*; ponderatur **G**; punderat **V**, *quo deleto* $\mathbf{V}^2$ *in marg.* ponderatur, *sed corr. ex* ponderat⁹. dn̄ (ɔ: deum) **G**; dn̄m (ɔ: dominum) **V**. 7. flagellū **G**. 7—8. Eteldradum **G** (*item* 12). 8. potitur **G**. — 10—172, 2. *cfr. Series III (supra p. 164); Chron. Rosk. capp. VII. IX.; Sveno Aggonis fil. supra p. 121 sqq.;* Estoniam *Kanutum sibi subdidisse dicunt etiam Annales Ryenses, qui hoc loco in multis cum auctore nostro consentiunt; plerique vero auctores pro Estonia* Sembiam *nominant* 10. Knud **G**. LXIIII **G**. 11. sancto *om.* **G**. subdidit *in marg. add.* **V**. 13. lundoniam **V**, *corr.* $\mathbf{V}^2$. 14. Emina **GV**; *in* **V** *m. 1 corr. prius in* Erinna, *sed postea hoc deleto in* Emma; *de hoc nominatiuo cfr. ad p. 24, 27; 52, 20.* fuit *bis scriptum in* **G**. 15. Hartheknut **V** *fere semper*; **G** *h. l.* Hardeknut, 21. Harthaknud, 172 3. Harteknudt, 172, 6 *et* 8 *et* 11 Harteknut. 16. Gunnild $\mathbf{V}^2$, *corr., ut vid, ex* Cuermild; Eværmiild **G**. inprator(!) **V**. 18. *post* Suenonem *Svaningius in Excerptis de suo addidit:* forte etate minores. 19. vetus *om.* **G**. 21. *scripsit* $\mathbf{V}^2$ 1040 *supra versum, alio numero ita deleto, ut legi non possit.* Cui **G**; cum **V** (*item* 172, 2). eius *om.* **G**.

Harald in Anglia, Swen in Noruegia, sicut pater viuens disposuit. Harald tantum IIII annis regnauit in Anglia; cui successit Hartheknut, LXIIII.; et regnauit super Danos et Anglos IX(!) annis. Swen vero, frater eius, regnauit in Noruegia fere quinque annis. Quo mortuo Normanni Magnum, filium Olai martyris, elegerunt in regem. Quod audiens Hartheknut cum Anglis et Danis Noruegiam inuasit; tandem per amicos reconciliati sunt Hartheknut et Magnus Olaui tali pacto, vt, qui diutius viueret, superstes regnum defuncti acciperet duoque regna quasi hereditario iure possideret. Sed non post multum temporis obijt Hartheknut. Hoc audiens Magnus, non immemor pacti, Daniam adijt valida manu; cui occurrens Swen Estritson cum eo certauit, et ab illo victus in Skaniam fugit. Qui cum apud Lund prepararet iter suum, vt in Suetiam fugeret, ecce nuncii de Sieland venientes nunciabant Magnum defunctum.

Qui mox reuersus a cunctis Danis in regem est electus, LXV., anno domini M.XLVI°. Iste Swen fuit nepos *Gamlæknut* regis et regnauit XXVIIII annis. Cuius quinque filij omnes reges vnusquisque post alium fuerunt. Mortuo igitur Swen successit Haraldus, filius eius, anno domini M.LXXIIII; qui regnauit annis VIII(!), LXVI. — Anno domini M.LXXX. Kanutus, frater eius, factus est rex LXVII.; anno regni sui X.(!) Othensø Fyn

---

1. Suen **V**, *ut fere semper in seqq. Post* noruegia *in* **V** *deleta sunt verba:* circa 5 annis, quo mortuo Normani magnum filium matris (! *ex* mr̄is = martyris *ortum*) elegerunt in regem. quod audiens, *scilicet ex seqq. male anticipata.* viuus **G** *voluit, sed scripserat initio* vinms (*pro* viuēs). 2. tantū **G**; tamen **V**. 3 *sqq. cfr. Chron. Rosk. cap. IX et Annales Ryenses et Lundenses.* 4. Sueno **V**. 5. Olai *om.* **G**; *in* **V** *add. s. v. iam m. 1, renouauit* $\mathbf{V}^2$. 6. mr̄is **VG**. 7—8. reconfiliati **V**. 9. viuet **V**. 10. heditario(!) iure possidere(!) **V**; hereditario acciperet **G**. 11. temporis **G**; tempus **V**. Harthæknut **V**. *Nullum numerum hic habent* **GV**; *auctor igitur Magnum inter reges Danorum referri noluisse videtur.* 13. Suen eftritß **V**; Swen eftreß **G**. 14. Scaniam **V**. p̄pararet **G**. 15. fielland **V**. 16. magum **V**. 17. Danis *om.* **V**. 18. ffuit **G**. Gamlæknut *scripsi*; Hart(h)eknut **GV**, *ut in Chron. Rosk. Notandum tamen est, voccm* nepos *medio ævo etiam* patruelem *vel* consobrinum *significare posse, ut* Hartheknut *defendi possit, hoc certe loco, cum absint verba* ex sorore. 19. reges *Erslev*; regis **GV**. 20. vnisquisq; **V**. 22. domini *om.* **V** (*item* 173, 28, 174, 7. 11). 23. anno (*ante* regni) *om.* **V**. Othenfhø **V** (*item* 173, 9).

occiditur, anno domini .M.LXXXVII. — Post hunc frater eius Olaff LXVIII. regnauit VII annis; cuius tempore fames valida fuit in regione. — Anno domini M.XCVII.(!) Ericus dictus Egoth, frater Olaui, factus est rex LXIX.; anno regni sui VIII. volens ire Iherusalem in Cipro insula obijt. — Post hunc Nicolaus, quintus frater, LXX.; anno regni sui XXXII. Sleswig occiditur. — Post hunc Ericus Emun LXXI., et regnauit breui tempore; qui a *Plog nigro* interficitur. — Post hunc Ericus Lamb, qui anno regni sui IX. Othensø monachus obijt, LXXII.

Post hunc Jutenses Kanutum, filium Magni, filij Nicolai regis, regem constituerunt; et Skanienses Suenonem, filium Erici Emun, eligunt; et facta est inter eos pugna decem annis. Tandem Sweno fugit in Saxoniam. Interim Dani conuenerunt et elegerunt duos reges, Valdemarum, filium Kanuti ducis, filij Erici Boni, et Kanutum, vt simul conregnarent Kanutus et Valdemarus; quod et factum est. Quod audiens Swen de Saxonia redijt; et facta ⟨*est*⟩ inter eos concordia, diuiso inter eos regno. Nec mora, Swen Kanutum et Constantinum, cognatum eius, Roskildis in vigilia sancti Laurentij occidit, voluitque simul Valdemarum occidere; sed domino iuuante in Jutiam venit, et eodem anno occisus est idem Swen in bello Grathemose, quod constituit contra Valdemarum. Deinde rex Danorum Valdemarus LXXIII. totum regnum suscepit anno domini M.C.LVI., et regnauit XX quinque annis.

Huic successit Kanutus, filius eius, LXXIIII., et regnauit annis viginti. — Cui successit Valdemarus, frater eius, LXXV., anno domini .M.CCIII. Hic legem Danorum cum suis composuit, et regnauit annis XXXIX. Cum eo regnauit Valdemarus, filius eius, et ante ipsum obijt. Et tres reliquos filios habuit, quorum *vnus*quisque post alium omnes reges fuerunt, et hec nomina eorum: Erick, Abell, Christopherus.

---

3. 1097 **V**. 6. flesuig **V**. 7. Emun **GV**; Emund V^2. 8. a Plog nigro *scripsi*; abro **V**; ab ro **G**. Post **V**; Per **G** (*item* 10. 31). 10–24. *cfr. [Chron. Rosk.] cap. XX et Ann. Ryenses et Lundenses.* 13. Soxoniam **G**. 15. simull **G**. 16 (*et* 20). Wald. **V**. 17. statuta **V**, *quo deleto ipsa m. 1 s. s.* facta. est *om.* **GV**. 19. Roskildis in **G**; Roschildiam **V**; Roschildiæ in V^2. 20–21. Wald. interficere sed deo iuuante **V**. 21. est *om.* **V**. 22. Grathemosæ **V**. 23. Vald. LXXIII: *ergo Swen et Kanutus non numerantur, sicut nec Valdemarus tertius.* 25. Canutus **G**. 30. quisque **GV**; *correxi, ut p. 172, 20.* omnes *om.* **G**. 31. Erik. Abel. (= 174, 2. 4). Christoferus (= 174, 5. 12) **V**.

Igitur anno domini .m.cc.xxii.(!) coronatus Ericus rex Dacie lxxvi., et regnauit annis xix (!); tandem a fratre suo Abell dolo captus Hæthæby miserabili morte occiditur in nocte sancti Laurentij. — Post hunc Abell, et regnauit annis duobus et parum minus, lxxvii. — Post hunc Christopherus, frater eius, lxxviii.

Huic successit Ericus, filius eius, anno domini .m.cc.l.ix., lxxix., et regnauit annis viginti vii.; tandem interfectus est a suis nocte sancte Cecilie virginis, anno domini .m cc.lxxxvi.

Cui successit filius eius Ericus, et regnauit xxx duobus annis; qui mortuus est sine liberis anno domini .m.ccc.xix.

Post hunc eligitur Christopherus, frater eius.

---

2. lxxvij *errore* **G**, *in quo deinde scripta erant verba versuum* 5—7 (Post hunc Christopherus . . anno domini), *quæ scriba ipse postea punctis suppositis deleuit.* 3. Hætheby **V.** 5. lxxii **G.** 8. et *om.* **V.** 9. Cecillie **G.** 11. est *om.* **G.**

V.

NOMINA REGVM DANORVM.

Hec sunt nomina regum Danorum:

1. Dan.
2. Humli.
3. Løther.
4. Skiold.
5. Gram.
6. Swibdagh.
7. Gudthorm.
8. Haddung.
9. Frothe hin frægha.
10. Haldan.
11. Roe.
12. Helghi.
13. Rolf Kraki.
14. Iiarward.
15. Høther.
16. Røric slanggenbøghi.
17. Vuiglet.
18. Vuermund blinde
19. Vffæ.
20. Dan.
21. Hughleker.
22. Frothi hin frøkne.
23. Dan hin storlatne.
24. Frithleuer hwati.
25. Frothi frithgothe.
26. Hiarni.
27. Frithlef.
28. Frothi hin fæmildæ.
29. Inggiæld.
30. Olef.
31. Harald.
32. Frothi.
33. Harald.
34. Haldan hin biærghrammi.
35. Vngwi.
36. Siuald.
37. Sighær.
38. Siwald.
39. Østmar. Tunc quinquepertita fuit Dacia; Burgar in Scania; Hunding in Siælandia; Hani in Fiunia; Hather et Røgni in Iucia.
40. Harald Hildetan.
41. Ring.
42. Oli hin frøcnæ.
43. Ømund.
44. Siuard.
45. Buthli.
46. Jarmund rek.
47. Brother.
48. Siuald.
49. Snio.
50. Biorn.
51. Harald.
52. Gorm hin gamlæ.
53. Gøtric hin giefmildæ.
54. Olef.
55. Emming.
56. Siuard.
57. Rægnær lothbroki.

Ex Codice Holmiensi A. 41. — *Numeros ego addidi.* — 17. Vuiglet ɔ: Wiglet. — 39. Øs$^{t}_{}$mar. — 53. gef$^{i}_{}$mildæ.

58. Klac harald.
59. Reghner.
60. Siuard.
61. Eric.
62. Llotæ knut.
63. Frothi, uictor Anglie.
64. Gorm Enskæ.
65. Harald.
66. Gorm.
67. Harald blatan.
68. Suen tiughæskiæg.
69. Gamlæ knut.
70. Harde knut.
71. Magnus.
72. Suen Æstrethsun.
73. Harald hen.
74. Sanctus Kanutus in Othensø.
75. Olæf.
76. Eric hin egothæ.
77. Nigles.
78. Eric emun.
79. Eric spakæ.
80. Suen.
81. Knut.
82. Vvaldemarus .I⁹.
83. Knut.
84. Vvaldemarus .II⁹.
85. Vualdemarus .III⁹.
86. Ericus, filius W secundi.
87. Abel.
88. Cristoforus.
89. Ericus.

65. *post* Harald *erasum est* gor.

VI.

WILHELMI ABBATIS GENEALOGIA REGVM DANORVM

AD INGEBVRGIS REGINÆ FRANCORVM CAVSAM DEFENDENDAM CONSCRIPTA.

A

In isto cathalogo regum Danorum operę precium existimauimus secundum fidem hystoriarum et memoriam hominum, qui adhuc superstites sunt, diligenter annotare, de quam antiqua regum propagine hęc domina Francorum regina, Ingeburgis

A = Codex Arnæmagnæanus 1030, 4to (fascicul. II. partic. I, Fol. 8—18).

A

nomine, carnis originem traxit; ut oculata fide quilibet uidens et legens perpendere potest, quod nullam consanguinitatis lineam cum Flandrensibus habuerit.

Nec putandum est, Haraldum istum, qui in ordine huius genealogię primus positus est, primum fuisse regem Danorum; sed in pręsenti negocio necessum non fuit plures retexere. Multi enim ante ipsum fuerunt, de quibus paucos enumerabimus. Primus rex Danorum uocatus est Danus; unde Dani nomen acceperunt. Postea Gorm. Frothe. Gothorm. Frothe. Sven. Guthlacus. Eskillus. Warmundus. Godefridus. Hemmingus. Prędictus Eskillus cum Arturo, rege Britonum, pugnauit contra Romanos.

1. ut **A**; *sed archetypum potius* uñ (*i. e.* unde) *habuisse credo.* 10. Guthlacus: *ad hoc nomen Langebek adnotat*: »Auctor dubio procul regem illum Danorum respicit, qui circa a. 515 Galliam inuasit, cuiusque nomen . . a Gregorio Turonensi (III, 3) Gothilacus scribitur.« *Ad* Eskillus *idem*: »(Eskillum auctor) a Galfrido Monumentensi, veteri scriptore Anglo, mutuatus est; ille enim in Hist. reg. Brit. l. x. cap. 6. 9. et l. xi. cap. 2. mentionem facit Aschilli, regis Dacorum, qui sæculo vi. inclyto Britanniæ regi Arturo contra Romanos militavit.«

Ad p. 178 sqq. In fine huius tractatus (fol. 15$_v$ et fol. 17^r) Arnas Magnæus hæc adscripsit: Adduntur in membrana *(scilicet ea, quam ipse exscripsit)* circuli connexi, qui generationes repræsentare debebant, sed male cohærentes nec ad genealogiæ tenorem satis formati; unde et eos exscribere omisi *(scilicet suo loco, ubi in membrana erant positi; ego eos hic reponere tentaui).* In circulis istis rudis operis capita humana quædam pingi cœpta sunt, et in ultimo circulo binarum facierum levia vestigia apparent. Circuli vero isti ad mentem scriptoris ita se habere debent: (primus) circulus repræsentare debet imaginem Haraldi Blatan; (secundus) Svenonis Furcatæ barbæ; (tertius) matris Svenonis Magni; (quartus) Svenonis Magni; (quintus) Erici Boni; (sextus) Sancti Kanuti regis et martyris; (septimus) Sancti Kanuti ducis et martyris; (octavus) Karoli comitis Flandriæ; (nonus) Waldemari regis; (decimus et) ultimus repræsentare debuit imagines Kanuti regis Danorum et Ingeburgis reginæ Francorum. *(De hoc ultimo circulo alia inferius p. 184 dicentur).*

A

Iste Haraldus, cognomento Blatan, id est 'Dens liuidus' uel 'niger', paganus fuit. Sed tamen postea baptizatus non in fide permansit, sed apostatauit. Pro quo regno expulsus ad Sclauos, tunc paganis ritibus deditos, confugit et regnum Danorum crebris incursibus infestauit; sed non prȩualuit. 1.

De Svenone barba furcata, rege Danorum.

Iste Sveno, cognomento 'Furcata barba', filius Haraldi, fidem christianam cum populo suo suscepit et in ea fideliter perseuerauit. Hic quoque Angliam inuasit et bellorum crebris incursibus attriuit; sed non usquequaque perdomuit. 2.

De Kanuto Magno, filio Svenonis regis.

Iste Kanutus, cognomento Magnus, filius Svenonis, Angliam patre defuncto usquequaque perdomuit et sibi subiecit. Cuius magnificentia atque uirtus tanta fuit, ut trium regnorum monarchiam teneret, Anglię scilicet, Dacię et Norvegię. Roanos quoque, Pomeranos, Sclauos, Herminos et Samos, omnes paganis ritibus deditos, sibi fecit tributarios. Huius quoque filiam imperator Romanorum matrimonio sibi copulauit.

De Kanuto Duro, filio Kanuti Magni.

Iste Kanutus, filius prioris Kanuti, cognomento Durus, regnum Anglię cessit fratri suo, ipse contentus regno Dacię et Norvegię. Hic breui tempore uixit et sine prole decessit. Vnde regni gubernacula post eum Sveno, filius ⟨*Estrith,*⟩ amitę eius, suscepit. 3.

De Svenone Magno, nepote Kanuti Duri, qui ipsi Kanuto in Danorum regno potenter et gloriose successit.

Iste Sveno, cognomento Magnus, qui Kanuto Duro in regno successit, in diebus suis potens ualde fuit et gloriosus et omnibus circumquaque nationibus formidabilis; in christiana quoque religione multum deuotus. Hic licet plurimos haberet filios, de duobus tantum, qui ad prȩsens negocium spectant, facienda est mentio: Kanuto scilicet et Erico. 4.

Ad **A**. 1 *sqq. In iis, quæ de Haraldo et de Svenone narrat auctor Suenonem Aggonis filium secutus est, sicut etiam sæpius in sequentibus; ultima tamen aliunde sumpsit.* 14 *sqq. Hæc partim ex Suenone Aggonis filio, partim ex Adam. Brem. lib. II. cap. 63 sumpta sunt, nonnulla tamen aliunde.* 15. Roani *scilicet sunt Rugiani;* Sclaui, *ut opinor, populi a Pomerania in occidentem versus habitantes.* Hermini *qui sint, incertum est;* Ermeland *tamen hodie pars quædam Prussiæ orientalis vocatur habetque ab oriente* Samland *vicinam.* Sami *iidem sunt, quos alii* Sambos *vel* Sembos *vocant.* 23. Estrith *addidi.* 25. nepos *apud huius ævi scriptores etiam* patruelem *vel* consobrinum *significare potest.* — *Ad p. 180, 1 sqq. Ea, quæ sequuntur, Arnas Magnæus in exemplari suo ita ordinauit: primum in sinistra columna fol. 11r prima verba de Erico Bono* (*usque ad p. 180, 3* Magni et) *scripsit, in dextra vero columna prima verba de Kanuto Sancto* (*v. 1—4, usque ad* et martyr in-); *deinde in fol. 11v, 12v, 13v, 14v cetera omnia de Erico Bono et eius progenie usque ad p. 184, 9* Bolezlaui ducis Poloniæ *continuauit, in fol. autem 12r et 13r cetera omnia de Kanuto Sancto et Karolo comite usque*

E

(1) Haraldus. Hic cognomento Blachtent, id est 'Dens liuidus' uel 'niger'. Qui, quartus post Guermundum, ex pagano christianus est effectus, sed apostatauit. Qua ex re regno pulsus ad Sclauos, tunc paganos, confugit et crebris incursibus regnum Danorum infestauit; sed non prȩualuit.

(2) Svevo. Iste, cognomento 'Furcata-Barba', fidem christianam cum omni populo suo suscepit et fideliter perseuerauit. Angliam inuasit et crebris bellorum incursibus attriuit, sed usquequaque non perdomuit.

(3) Kanutus. Iste, cognomento Magnus, patre defuncto Angliam ex integro subiugauit. Cuius uirtus et magnificentia tanta extitit, ut trium regnorum monarchiam teneret, Anglię scilicet, Dacię et Norwagię. Boianos (!) quoque, Pomeranos, Sclauos, Sauios, Herminos, omnes paganis ritibus deditos, subiugauit. Filiam uero suam Romanorum imperatori copulauit.

(4) Kanutus. Iste, filius superioris, cognomento Durus, Dacia et Norwegia contentus, Angliam fratri suo concessit. Hic sine prole obijt. Cui Sueuo, filius amitę suę, in regno successit.

(5) Svevo. Iste, cognomento Magnus, potens ualde extitit et gloriosus et omnibus circumquaque nationibus formidabilis; in christiana religione multum deuotus. Qui licet plures filios haberet, de duobus tantum, scilicet Erico et Kanuto, mentio fiet.

---

ad p. 182, 6 col. dext. ex hac luce decessit; *in ultimo versu fol. 13r leguntur verba (p. 184, 12)* His diligenter inspectis, luce, *deinde vacuum est fol. 14r, et in fol. 15r continuatur locus, cuius initium in imo fol. 13r apparebat, usque ad finem, adiectis hic verbis (p. 184, 12–17)* clarius constat . . carnis originem sumpsit. *Hæc vestigia secutus ego textum* **A** *supra ita ordinaui, ut in archetypo olim ordinatum fuisse mihi persuasum est.*

Ad **E**. **E** = exemplar codicis Laudunensis ab Ernstio adhibitum (= cod. Arnæmagn. 1030, 4to fascicul. tertius). — $\mathbf{E}^2$ = editio Ernstii.
2. *Verba* quartus post Guermundum (= Warmundum) *clare ostendunt, auctorem textus* **E** *etiam præfationem opusculi in suo archetypo habuisse, sed eam exscribere noluisse.* 4. Sclauos **E**: Slauos $\mathbf{E}^2$ *hic et in seqq.* 6. Sueno *scilicet aut* Sveno *in archetypo fuit, sed hoc scriba hic et in sequentibus male legit.* 13. Boianos **E** *errore scribæ pro* Roianos; *item* 14 Sauios *vel* Sanios *pro* Samos. 19. Cui **E**, *quod errore om* $\mathbf{E}^2$, *deinde Ludewig et Langebek.* 24. fiet **E**; fit $\mathbf{E}^2$ *(et ceteri editores). In sequentibus ordo partium in* **E** *pessime turbatus est; in mea editione eum ordinem induxi, qui textui* **A** *respondet, sed numeris singulis partibus præfixis indicaui, quo ordine in exemplari* **E** *proferantur.*

A

De Erico, filio Svenonis Magni.

Iste Ericus, filius Svenonis Magni et frater Kanuti martyris, propter multam bonitatem suam cognomen accepit, ut diceretur Bonus. Qui, sepulchrum dominicum adiens, multa prę-clara in itinere illo peregit. Vnde rediens apud Cyprum defecit, ubi et regali sepultura sepultus est. Inde et Cyprius dictus est.

Item de Erico, filio Svenonis et fratre Kanuti martyris.

Iste Ericus ex Botilde regina, de nobilissima Danorum pro-sapia orta, genuit Kanutum martyrem, qui apud Ringsta-diam requiescit, quę est abbatia regalis; ubi usque hodie cre-bris et gloriosis miraculis illu-stratur. Nam, sicut legitur in euangelio, cęci uident, claudi ambulant, leprosi mundantur; et multa alia pręclara meritis ipsius dominus dignatur operari.

De beato Kanuto, patre Valdemari, regis Danorum.

Iste Kanutus dux fuit Danorum et rex Sclauorum, quos non hereditario iure sed armis potenter obtinuit. Hic habuit uxorem, nomine Ingi-burgis, filiam Izizlaui, poten-tissimi Ruthenorum regis, et Christinę reginę. Ex qua genuit Waldemarum, gloriosum Danorum regem.

De beato martyre Kanuto, rege Danorum sanctissimo.

Iste Kanutus, rex Danorum et martyr innocens a nocen-tibus pro iusticia occisus, in ecclesia Otheniensi requiescit. Qui quanti sit meriti apud dominum, miracula crebra us-que hodie testantur.

Hic, dum uixit, filiam Roberti, comitis Flandrię, cognomento Frisonis, nomine Adelam, uxorem habuit; de qua filium, nomine Karolum, postea comi-tem Flandrię, genuit. Iste ⟨*enim*⟩ Kanutus postquam per marty-rium ad regna cęlestia migrauit, uxor eius cum paruulo filio suo Karulo ad patrem suum in Flandriam reuersa est.

De Karolo, comite Flandrię, filio Kanuti martyris.

Karulus autem, comes Flandrię postea factus et a proditoribus pro iusticia inter-fectus, sine liberis decessit, et gubernacula Flandrię Theodo-rico, consobrino suo, reliquit.

(Continuatur p. 182 col. dextr.).

Ad A, column. sinistram. 9. Vnde rediens: *ita, quod sciam, hoc solo loco narratur; ex quo auctor recensionis* **S** *in Historia Suenonis Aggonis filii (cap. XII, vid. p. 129, 25) sua sumpsit; ceteri omnes auctores Ericum ante, quam in terram sanctam perueniret, in Cypro mortuum esse narrant.* 22—23. in euangelio: *cfr. Matth. 11, 5; Luc. 7, 22.* 34. Izizlaui: *vera nominis forma sine dubio est* Jarizlaui; *nam in epistola Absalonis (Wilhelmi Abbatis epist., S. R. D. VI. p. 42) legitur* Ingiburgh filia rizlaui (*scil. pro* filia ⟨ia⟩rizlaui). 38. *Post* regem **A** *hæc verba habet:* qui pater extitit Kanuti regis, qui nunc regnat in Dacia, et Ingiburgis, reginę Francorum; *quæ auctor ipse certe non hoc loco posuit, cum postea eadem longe aptiori loco dicturus esset; sed scriba aliquis ea ex illo loco anticipata huc male inseruit.*

Ad **A**, *column. dextram.* 15. enim *addidi; recte enim in* **E** *hoc loco* Quia *legitur.*

E

(6) Hericus. Iste, filius superioris, cognomento Bonus, dominicum sepulcrum adiens multa pręclara in itinere gessit; et inde rediens apud Cyprum obijt, ubi regali sepultura humatus est. Vnde Cyprius dictus est.

Hic ex Batilde(!), nobilissima totius Dacię, Kanutum martyrem genuit, qui apud Kinostadiam(!), abbatiam regalem, quiescit; ubi usque hodie miraculis claret.

(7[a]) Kanutus. Iste non fuit rex Dacię, sed dux; postea rex Sclauorum, quos non hereditate sed armis potenter obtinuit. Hic duxit uxorem filiam Iuzillani(!), regis Rutinorum(!), et Christinę reginę, nomine Engelburgis; de qua genuit Waldemarum.

(8[b]) Kanutus uero, frater Erici, innocens a nocentibus pro iusticia occisus in ecclesia Otheniensi rex et martyr quiescit. Qui quanti apud deum sit meriti, testantur crebra miracula, quę ibidem fiunt.

Hic Kanutus duxit Adalam uxorem, filiam Roberti, comitis Flandrię, cognomento Frisonis; ex qua genuit Carolum, postea Flandrię comitem. Quia interfecto Kanuto Adala cum Carolo adhuc paruulo ad patrem suum est reuersa.

(8[c]) Carolus, postea comes Flandrie factus, a proditoribus pro iusticia interfectus sine liberis decessit. Cui consobrinus suus, Theodoricus de Alsatia, successit.

(Continuatur p. 183 col. dextr.).

Ad **E**, *column. sinistram.* 10. Kinostadiam **E**, *male lecto nomine* Rinestadiam; *in* E^2 Kinostadium *scriptum est typothetæ errore, quem seruauerunt Ludewig et Langebek.* 13. *Post* Kanutus. Iste *scriba male inseruit verba duo* superioris frater, *scilicet quia ea memoria tenebat, quæ antea in fine capitis 5. de filiis Svenonis Magni scripserat, et hunc Kanutum eundem esse putabat, qui ibi nominatus erat.* 18. Iuzillani *sine dubio ex* Iarizlaui *corruptum est.* 20. Engelburges E^2 *typothetæ errore.*

Ad **E**, *column. dextram.* 2. Erici E^2; Ericij **E**. *Post hoc scriba male de suo inseruit verba* pater Waldemari, *quia totum hoc caput de Kanuto Rege post cap. 8[a] (infra p. 185) de Waldemaro scripserat.* 4. Othenensi E^2. 5. meritis *pessimo errore* E^2, *itemque Ludewig et Langebek.*

A

Supradicta autem Christina, auia Waldemari regis, filia fuit Ingonis, Svevorum regis, et Helenę reginę. Prędictę autem Ingeburgis (matris Waldemari regis) soror, filia Izizlaui regis alia, nupsit regi Hungarię, ⟨*qui ex ea genuit Bela, modernum regem Hungarie,*⟩ qui sororem regis Francię habuit uxorem. Vnde patenter ostenditur, Waldemarum, Danorum regem, patrem Ingeburgis reginę Francię, et Bel*a*, regem Hungarię, consobrinos esse. Sed quo*modo* Kanutus, rex Svecię, et Siwardus, rex Norwegię, in secundo consanguinitatis gradu ei sunt propinqui.

Qui Theodoricus, comes Flandrię, genuit Philippum comitem et Margaretam comitissam Haynonensium; de qua orta est Hysabele, regina Francorum, quę ex hac luce decessit.

Ad **A**, *column. sinistram.* 1—184, 11. *Hæc omnia Wilhelmus ea de causa attulit, quod Philippus ad repudium defendendum etiam hoc prætenderat, et se et Ingiburgem cum regia Hungarorum familia quandam affinitatem habere, propter quam nuptiæ suæ ex iure canonico illicitæ essent; quam defensionem nihil omnino valere ostendit.* — 6. filia *scripsi*; et filia **A**, *quod ex scriptura* ffilia *ortum esse credo; certe remota particula clarior fit oratio.* 7. regi Hungarię, *id est Geiza secundo. Post hæc* (regi H.) *necessario inserenda sunt verba* qui ex ea . . regem Hungarię; *nam Bela est, non, Geiza, quæ uxorem habuit Margaretam, sororem Philippi Augusti.* 14. Bela *scripsi* (*accusatiuo casu; nomen non declinatur, vid.* **E**); Bele **A**, *quod vix poterat aliter ac pro genetiuo accipi, quod falsum esset.* 15. quomodo *scripsi*; quod **A** (*ex male intellecto* quō *ortum*).

Stemma scilicet hoc fuit:

Ingo ∞ Helena

Christina (∞ Izizlaus)		Catharina
Ingeburgis ∞ Kanutus Dux	Soror N. N. ∞ Geiza II.	Christina ∞ Ericus Sanctus
		Kanutus, Rex Sueciæ. † 1195
Waldemarus.	Bela III.	

Sed quisnam fuerit Siwardus, rex Norwegiæ, dubito; de Siwardo Hierosolymipeta cogitari non potest, nam is iam anno 1130 mortuus erat, et Wilhelmus de rege etiam tunc viuente loqui videtur; non alium inuenio nisi Siwardum, filium Magni Erlingi filii, qui rex fuit cuiusdam partis Norwagensium et anno 1194 occisus est; eius auia fuit Christina, filia

E

(7[b]) Christina uero prędicta, auia Waldemari, filia fuit Ingonis, regis Sueuorum, et Helenę reginę. Soror uero [Christinę] Ingilburgis nupsit regi Hungarorum; quę genuit Bela, gloriosum regem eorum. Vnde constat, Waldemarum, regem Dacorum, et Bela, regem Hungarorum, fuisse consobrinos. Sed et Kanutus, rex Suecię, et Liwardus (!), rex Norwagię, in secundo consanguinitatis gradu eis erant propinqui.

(*8[c], continuatio*). Hic (*id est Theodoricus de Alsatia*) genuit Philippum, postea comitem Flandrię, et Margaretam, comitissam Hannonię; de qua orta est Ysabel, quę nupsit Philippo, regi Francię. [Fratres uero Ysabel, Balduinus et Henricus, imperatores fuerunt Constantinopolitani.]

Siwardi Hierosolymipetæ et Malfridæ, quæ soror fuit Ingeburgis, matris Waldemari. 19. *Post* propinqui *minime apto loco* **A** *habet verba* Fratres quoque Sophię . . amministrant, *quæ post 184, 9* (Polonię) *transposui, ubi suo iure stare possunt.*

Ad **A**, *column. dextram.* 5. *utrum* Hysabele *an* Hysabels *in* **A** *scriptum sit, incertum est.*

Ad **E**, *column. sinistram.* — 4. *Nomen* Christinę *auctorem textus* **E** *falso de suo inseruisse iam vidit Ernstius.* Soror *enim illa, ut ex* **A** *patet, soror est Ingeburgis, matris Waldemari; auctor textus* **E** *male* Ingilburgis *nominatiuo casu dictum esse putauit, cum genetiuus esset, ideoque* Christinę *de suo praue addidit. Quo nomine soror illa Ingeburgis, quæ Geiza regi nupsit, vocata fuerit, Wilhelmus abbas nesciuit, aut certe nomen eius non apposuit; inde ortæ sunt turbæ in* **E**. 5. Ingelb. $\mathbf{E}^2$. 6 *et* 9. Bela **E** (*non declinatum*); Belam *suo Marte scripsit* $\mathbf{E}^2$. 12. Liwardus **E**; Livardus $\mathbf{E}^2$ (L *pro* S *lecto*). 14. eis erant propinqui *dixit auctor textus* **E**, *quia eo tempore, quo scribebat, et Siwardus et Kanutus mortui erant; item Bela* († 1196), *quare etiam v. 10* fuisse *pro* esse *scripsit. Post* propinqui *etiam in* **E** *male habentur verba* Fratres uero Sophię . . regnant gloriose, *quæ eodem modo, quo in* **A**, *transposui (in p. 185, 7 sq.); et his verbis pessimo errore, quem iam detexit Ernstius, auctor textus* **E** *sententiam illam* quę fuit soror Ingelburgis, matris Waldemari *de suo interposuit.*

Ad **E**, *column. dextram.* 7—10. *Hæc verba* Fratres . . Constantinopolitani *soli auctori textus* **E** *debentur; nam Balduinus anno demum 1204 imperator Byzantinus electus est, quo tempore Wilhelmus iam obierat; eique Henricus anno 1206 successit et usque ad 1216 imperium gessit; his igitur annis recensio* **E** *orta est. Male autem auctor* **E** *extremam partem libelli Wilhelmi (p. 184, 12—17), quam* **A** *seruauit, omisit.*

A

De glorioso rege Waldemaro et liberis suis, Kanuto rege et Ingeburge regina.

Iste Waldemarus, rex gloriosus et potens in diebus suis, genuit ex Sophya Kanutum, regem pium et gloriosum, qui nunc regnat in Dacia, et sororem eius Ingeburgam, que nupsit regi Francorum excellentissimo Philippo. Predicta autem Sophia regina filia fuit Waledar, Ruthenorum regis; nam plures ibi reges sunt. Cuius Sophię mater filia fuit Bolezlaui, ducis Polonię. Fratres quoque Sophię reginę, matris Ingeburgis, in Russia usque hodie regni gubernacula gloriose amministrant.

His diligenter inspectis, luce clarius constat, nichil pertinere ad cognationem Flandrensium dominam Ingeburgam, Francorum reginam, nec aliquam esse consanguinitatem inter prędictam Hysabel, reginam Francię, et istam dominam; quia nec illa ex Erici progenie descendit, nec ista a Kanuti posteritate carnis originem sumpsit.

---

4 *sqq. De circulo decimo Arnas Magnæus hæc adnotauit*: Ad latus ultimi circuli membrana habet hæc sequentia, quæ in hoc meo apographo commodum locum inuenire non potuerant: »Hi duo subtus una sedentes Kanutus est(!), rex Danorum pius, potens et gloriosus, et soror eius, venerabilis et deuota Francorum regina, nobilis domina Ingeburgis.« — *In folio inserto* (16) *ipse, ni fallor, stemma composuit, quod edere non necessarium est.* 16. illa, *id est Hysabel*; ista, *id est Ingeburgis.*

E

(8ª) Waldemarus. Iste, gloriosus et potens in diebus suis, ex Sophia, filia Walerdę, regis Rutinorum, genuit Kanutum, regem Dacorum, uirum religiosum; genuit etiam sororem eius Ingelburgem, quę nupsit Philippo, regi Francorum. Nec mouere debet, quod dictum est de filia Walerdę, quam duxit Waldemarus; habentur enim in Rosia reges plurimi. Fratres uero Sophię reginę [quę fuit soror Ingelburgis, matris Waldemari,] usque hodie in Ruscia regnant gloriose.

[(9) Kanutus. Iste, filius Waldemari, uir deuotus, sororem suam Philippo, regi Francię, dedit uxorem. Quam quia quorumdam peruersorum consilio repudiauit, et aliam de Alemannia superduxit, totum regnum Francorum aliquandiu interdicto subiacuit.]

Ad **E**. 9–13. *Totum quoque hoc caput manifestum est auctori textus* **E** *deberi; nihil eiusmodi Wilhelmus scripsit; Wilhelmi enim tractatus anno 1194 elaboratus est, interdictum vero anno demum 1200 pronuntiauit Innocentius papa tertius.* 11. aliam, *scilicet Agnetem de Merania. Ex* aliam, *quod auctor de industria scripsit* (*ut etiam* superduxit), *coniugium hoc illegitimum reputans, ortum esse credo nomen* Mariam, *quo interdum falso nuncupatur.*

VII.

INCERTI AUCTORIS GENEALOGIA REGUM DANIE.

Tametsi priscorum regum principumque gesta, licet perpetua digna sint memoria, facile obliuionis caligine inuoluantur, eo quod certe eorum traditioni nemo seriam impenderit curam, attamen, ne de cetero certa regum regnorumque successio obliuioni tradita plane depereat, singulorum Danie regum nomina et successiones breuiter tantum enarrare studebo.

NOMINA ET SUCCESSIONES REGUM.

Primi Danorum principes extiterunt Dan et Angul. Post quos principatum tenuit Løther, filius Dan. Huic successit Skiold, filius eius. Hi omnes principatum tenebant tantum.

Deinde patrio in regno successit Hading, qui primus regio sceptro regalique decoratus diademate rex meruit appellari. Quo defuncto successit filius eius Frotho. Huic successit Haldanus. Hic duos genuit filios, Helghi regem et Roë ducem. Rex vero Helghi geminam suscitauit prolem, videlicet Rolf Kraki et Vrsam, sororem eius. Post Rolf Hiartuarus. Post hunc regnum obtinuit Høther, filius Horthbrod. Huic successit filius eius Rørik. Post hunc regnauit filius eius Wiklek. Huic successit filius suus et heres regni egregius Wermundus, qui ob eximiam virtutis prudentiam Prudens est cognominatus.

S = Stephanii editio (Soræ 1642), *quæ nunc pro codice est, ipso codice, quo usus erat, anno 1728 combusto; orthographiam tamen veterem, a Stephanio mutatam, reduxi. De vestigiis Genealogiæ Suenonis Aggonis filii, quæ etiamnunc in hoc opusculo apparent, vid. liber meus* »En ny Text af Sven Aggesøns Værker« *p. 112 sqq.*

11. patrio **S**, *sed* patri *scribd. vid.*

Hic filium genuit elegantissimum Vffonem, qui solus contra duos in monomachia egregie triumphauit. Post quem regnauit filius suus Dan, et post hunc filius suus Hughlek. Huic successit filius suus Frothi, cognomine ⟨*hin*⟩ Frøkne. Post hunc filius suus Dan Superbus, qui tributarios fecit Saxones. Huic successit Frithels Celer. Post hunc regnauit Frothi puer, Bonus; in cuius temporibus redemptor mundi carnem suscepit humanam. Post quem filius eius Frithleph. Post hunc filius eius Frothe Largus. Huic successit Ingeld. Post quem Olauus. Hic genuit regem Frothonem. Cui successit frater suus Haldanus. Post hunc Ingi, filius eius. Deinde filius eius Sighar. Post quem simul quinque regnauerunt.

Proximus his extitit Haraldus Hildartan. Cui successit nepos eius Ring. Post hunc Ømundus. Deinde Oly. Postea filius eius Siwardus. Huic successit Jarmundus Koker, filius eius. Postea frater eius Brother. Item secundus Brother. Postea Sywardus, filius eius. Deinde filius eius Gorm. Cuius filius extitit Gøtrik, contemporaneus Karoli Magni. Post hunc frater eius Olauus. Cui successit filius eius Hemming. Post hunc filius eius Rørik. Deinde filius eius Haraldus. Postea filius eius Snio. Huic successit filius eius Biorn. Post hunc filius eius Siwardus. Post quem frater suus cognomine Ring. Huius filius extitit Regner Lothbroki.

Post hunc regnum obtinuit Ericus. Item secundus Ericus et tertius. Postea successit Sywardus, filius Regneri. Deinde Ennægnup. Postea filius eius Haraldus. Post hunc filius eius Kanutus Primus. Postea Siwardus. Deinde filius eius Gorm. Successit filius eius Haraldus. Cuius filius extitit Gorm Løkæ: cuius vxor regina illa excellens extitit Thyræ Danmarkebot.

Cuius filius extitit Haraldus Blatan. Qui filium suscitauit Suenonem Tyughæskæg, quem, eo quod patrem proscripsisset, Sclaui ter captum in seruitutem redegerunt. Post cuius obitum regnum hereditauit Kanutus insignissimus: qui, licet diuersis hymeneis, geminos heredes suscitauit:

4. hin *addidi.* 11. frater: *rectius* nepos. 16. Roker *codicem habuisse credo; vid. p. 168, 19.*

quorum alteri, id est Kanuto Duro, Datiam commendauit. Deinde successit Magnus Bonus, filius beati Olaui regis et martyris; qui apud Lyurskog super Slauos et Saxones triumphauit.

Huic successit Sueno, nepos insignis Kanuti. Post quem quinque filii reges successiue regnum obtinuerunt: Haraldus, qui leges Danis tribuit; Kanutus, apud Othiniam martyrio coronatus; Olauus Famelicus; Ericus Bonus, qui Jerosolymam profectus in Cypro insula requiescit; Nicolaus his proximus extitit.

Huic successit Ericus, filius Erici Boni. Hoc in Vrnensi placito a Plog Nigro interfecto alius Ericus regnum suscepit, qui Agnus cognominatus est. Huic successit Kanutus, Magni filius. Tunc tres reges in Datia conregnabant: Kanutus supradictus; Sueno, Erici a Plogh interfecti filius; et Waldemarus, sancti Kanuti Ringstadiensis filius. Kanuto autem a Suenone rege Roskildis interfecto, et eodem Suenone in bello Gratha occiso, predictus Waldemarus Primus monarchiam Datie potestatiue in magna pace obtinuit. Quo defuncto filius suus eidem successit, Kanutus.

Huic successit frater eius Waldemarus Secundus. Hic quatuor habuit filios legitimos, diuersis tamen coniugibus. Nam a prima vxore, filia videlicet regis Bohemie, Margareta nomine, nobili regina, filium sibi equiuocum genuit, quem in regem electum fecit sibi conregnare. Qui paruo viuens tempore a seculo nimis mature subtractus est. Post cuius matrem defunctam aliam duxit vxorem, nomine Berengariam, filiam regis Portugallie, de qua tres genuit filios his nominibus: primus nominatus Ericus, medius Abel, vltimus Christoferus. Cumque mortuus esset primogenitus filius suus Waldemarus Tertius, quem sibi regni consortem esse voluit, ex tribus reliquis Ericum, reliquorum fratrum primum, omnium Datie principum consensu secum regnaturum in regni solio sollempniter collocauit. Waldemaro igitur feliciter quadraginta annis regnante, tandem senex et plenus dierum regni rebus decenter dispositis obiens in pace appositus est ad patres suos, heredem

16. Ringstadensis **S**. 29. Christoforus **S**. 35–36. *Gen. 35, 29; Paralip. I, 23, 1:* senex et plenus dierum; *Machab. I, 2, 69; Act. Ap. 13, 36:* appositus est ad patros suos.

regni et regie potestatis relinquens Ericum, ⟨*filium natu*⟩ maiorem, de quo supra fecimus mentionem.

Qui Ericus regni libere nactus habenas potestatem regiam honestis decorauit moribus, suis beneuolus et aduersariis terribilis. Sustinuit quoque multas ab emulis suis aduersitates, donec preualente malignantium consilio in Vigilia sancti Laurentii cum eo, qui se oderat, quasi amico colludens inopinate capitur, iniuriose trahitur, ferreis mancipatur compedibus et sic in cymbam absque dei reuerentia proiectus per fluuium Slæ ad vlteriores partes eiusdem fluminis velociter transuehitur. Videns igitur se rex deuotus in lethi constitutum confinio, recogitans annos suos in amaritudine anime sue, nautas illos mortis sue conscios obnixe rogauit, tempus sibi vel breuis penitentie et confessionis non negari. Quod quidam ⟨*dant*⟩ eorum; nam inter se et in hoc dissidebant, aliis moram temporis causantibus; ad vltimum tamen in hoc non sponte, sed quasi coacti, consentiunt, vt ad villam, que proxima erat, mitteretur, et ei presbyter adduceretur. Quo adueniente idem rex vehementer gestiebat; nihil enim in retroactis temporibus tam ardenter desiderauerat, sicut in presenti articulo exitum suum deuota munire contritione. Nam quantum exiguitas permisit temporis (siquidem vehementer ab interfectoribus suis, sanguinem suum canum more lepusculum insequentium ardenter sitientibus, vrgebatur), confessionem suam predicto sacerdoti cum maxima cordis contritione agere procurauit, interiorem animi dolorem exteriori demonstrans manifestatione. Capillos siquidem regii capitis, aureo quondam diademate circumuinctos, propriis manibus violenter cepit auellere, oculos lacrimis irrorare, faciem quondam decoram et venustam vnguibus crudeliter sulcare, pectus, strenui cordis habitaculum, pugnis atrociter tundere et omnia membra, quibus se peccasse meminit, penis condignis, prout permittebatur, punire, exorans misericordem misericordie promissorem, vt solita benignitate et consueta bonitate *sibi*, licet indigno, propitiari non abnueret. Post factam igitur confessionem clamose vocatus ad iugulum,

1. filium natu *addidi*. 5. quoque, *i. e.* autem. 12. *Isaiæ 38, 15:* recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. 14. dant *addidi*. 34. sibi, licet indigno *scripsi*; sui, licet indigni **S**. 35. iugulum, *i. e.* iugulationem, necem.

cum ex omnibus diuitiis regalibus nichil amplius haberet, diffibulans se eandem fibulam auream et tunicam, qua induebatur, vltimam elemosinam daturus sacerdoti sepedicto tradidit, simul se eius orationibus commendans, animam autem diuine clementie transmittens bonitati, innuens memorato confessori suo, vt clam fugiens cursu se celeri absentaret: quod et facere non distulit. His ita feliciter peractis, mora seposita statim adsunt ministri diaboli: absque vlla compassione victimam domini seuis manibus rapientes et intra nauem indecenter trahentes vni eorum iubent hostiam dominicam decollando victimare. At ille, timore perterritus aliquantulum, se tanquam tali opere indignum primo cepit velle absoluere; postquam autem promitteretur ei pecunia, arrepto gladio bis ⟨*feriens*⟩ caput amputauit regium. Peracta igitur cede tam miserabili et inaudita, tollentes corpus exanime, alligata galea ipsius imposito capite ad ipsius martyris brachium dextrum, ne ab aliquo hominum posset inueniri, submerserunt in flumen; et sic ad sceleris principem ministri sceleris reuertentes patrati facinoris infaustos reportauere rumores. Tunc factum est gaudium Abellianis, luctus et meror ingens fit Ericianis; statim namque captiuantur nobiliores de hominibus Erici, capti vinculantur, vinculati custodie mancipantur. Sed hec hactenus.

Altera autem die, que miserande neci fuit proxima, piscatores pro opere suo in eundem locum deuenientes et retia sua in capturam piscium laxantes trahebant ad littus maris martyris venerabilis venerabile corpus. Et cum animi admiratione intuentes tum caput a corpore auulsum tum corpus a capite separatum hesitabant pre pauore, quid dicerent. Diligentius autem intuentes caput venerabile corpusque martyris et regis gloriosi tandem ex ipsis lineamentis signisque olim sibi notis agnouerunt illustrem quondam regem et dominum suum. Et impositum in nauim sic cum casside et indumentis compedibusque circa tibias existentibus cum honore, quo poterant, transtulerunt ad ciuitatem Sleswicensem, ad ecclesiam

8–9. victima domini: *Isaiæ 34, 6.* 11. aliquantulum, se *scripsi*; se aliquantulum **S**. 13. feriens *addidi.* 16. *verba* ne . inueniri, *quæ post* capite *habet* **S**, *transposui.* 17. posset *scripsi*; possit **S**. 19. factum est gaudium: *Act. Ap. 8, 9.* 25. *Luc. 5, 4:* laxate retia vestra in capturam. 30. gloriosi *scripsi*; gloriosum **S**. 32. *post* sic *fort. addendum* corpus.

predicatorum, sepelientes illud ibidem, eisdem fratribus deuote coadiuuantibus et ad possessionem tanti talisque thesauri gaudio exultantibus non modico. Quod ibidem aliquanto tempore requieuit humatum, donec per episcopum eiusdem ciuitatis ad maiorem ecclesiam beati Petri apostoli honorifice transfertur; translatum condigno honore colitur et iugibus miraculis illustratur.

Nunc libet misericordis dei benignissimam super predicto opere pietatem admirari, admirando glorificare, glorificando laudare, laudando magnificare. Qui, verax in promissis, in hoc rege et martyre, quod quondam per prophetam suum amicabiliter et dulciter protestatus est dicens: 'In quacunque hora ingemuerit peccator, saluus erit', fideliter et veraciter adimpleuit. Dicendo enim 'quacunque hora' exclusit extreme necessitatis dubietatem; et vltime confessioni et penitentie dicendo 'saluus erit' spem condonauit venie. Confirmauit quoque eximiam beati Augustini sententiam dicentis: 'Penitentia nunquam est sera, si fuerit vera'. Quod in hoc rege et martyre, ab impiis innocenter et crudeliter occiso, veraciter quotidie demonstratur. Licet enim in etate iuuenili constitutus vanus fuerit et lubricus et seculo, tanquam delicatus, non modice deditus, peccata tamen sua abolita propter probrose mortis amaritudinem et veram cordis, de qua superius diximus, contritionem crebra testantur miracula, que fiunt ad tumulos ipsius, vbi videlicet primo sepultus est, et in loco, ad quem post aliquod tempus translatus est, in loco etiam, vbi deo donante nunc requiescit. Nam supersunt multi testes veridici, qui ad gloriosam eiusdem corporis glebam viderunt cecos

12. In quacunque &c.: *eodem fere modo sententia citatur in »Exemplis« a Jos. Klapper (Heidelberg 1911) editis, p. 46, 8; sed eiusmodi locus in scripturis sacris non reperiri videtur, certe non apud Isaiam, ad quem hæc verba alicubi vidi referri; respicitur fort. Ezech. 33, 12:* impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit ab impietate sua. 14—15. exclusit e. n. dubietatem, *i. e. eam dubitationem reppulit, qua homines in extrema demum necessitate (siue mortis articulo) pœnitentiam agentes de effectu tam seræ pœnitentiæ vexari* solent. 15. confessioni *scripsi*: confessionis **S**. 17—18. *Ipsum Augustini locum inuenire non potui; sed similis sententia in libro* de fide ad Petrum cap. 39 *occurrit; apud Ioannem Sarisberiensem in Policrat. VII cap. 21 inueni:* Penitentia nunquam sera est, si tamen vera.

receptis luminibus clare videre, deformiter contractos vsu gradiendi recepto firmiter ambulare, surdos audire et mutos loqui, mortuos insuper resuscitari. Cuius necem, tam indigne huic sancto et tam violenter illatam, iustus iudex dominus non est passus inultam esse. Nam is, qui eiusdem necis princeps fuit et auctor, haud longo post tempore in suo et a suis truculenter, domino illi reddente talionem, interfectus est. Qui vero huius operis consilium et auxilium administrauit, in ciuitate Kyl profugus et exul miserabiliter occisus periit. Qui autem scelestis manibus rem perfecit nefandam, apud ciuitatem Coloniensem in rota penali contritus corpus montibus, animam autem penis infernalibus miserabiliter transmisit perpetuo cruciandam.

Hoc ergo piissimo rege, scilicet Erico, cum omni reuerentia memorando, sicut prelibatum est, ex seculi erumpnis tam feliciter ad regna etherea translato, subrogatur ei frater suus, Abel nomine, sed re Cain, et in regni solium sollempniter subleuatur. Cuius opera anteacta, cum omnibus sint notissima, superuacuum iudico exponere, presertim cum longe vltra fines Datie ferocitatis eius rumores, quam in fratrem suum, Ericum predictum, Lagho Guthmundi filio, a quo consiliorum suorum summa dependebat, mediante et instigante machinatus est, peruenerint. Fertur etiam alius, cuius nominare nomen nolumus, ne videamur infamare personam velle, huic consilio pessimo se plus, quam debuit, immiscuisse. Qui licet adeptis tumeat opibus et sano vigeat corpore et elatione tumeat potestatis, tamen sanorum credens consilio vtiliter sibi et anime sue prouideret, ne tempus penitentie a deo sibi indultum, se intra se colligens, perderet et sic postmodum in manus dei, in quas horrendum est incidere, incurrendo, quod meruit, reciperet.

5 *sqq.* *Significantur rex Abel, Laghi Guthmundi filius, isque satelles, qui Ericum decapitauit; hunc militem Hermannum Kerkwerder fuisse vulgo putant, sed mihi quidem res dubia videtur, cum Annales Hamburgenses nullo modo cædem Erici ab eo patratam esse dicant.* 21. Lagho *scripsi*; Laghi **S**. 23. alius: *sine dubio* Tuko Bost, *camerarius regis Abel, significatur.* 26. tumeat opibus **S**; *sed malim* floreat *vel* splendeat. 29. colligens **S**, *sed potius scribendum erat* non colligens, *nisi forte hæc verba* se intra se colligens *superius post* prouideret *transponenda sunt.* perdere **S**, *corr. Waitz.* 29—30. *Hebr. 10, 31:* horrendum est incidere in manus dei viuentis. 30. quod meruit, incurrendo **S**, *correxi.*

Predicto ergo Abel, rege Danorum, satis strenue quoad seculum regente, tandem infra biennii a nacto imperio tempus profectus in Jutlandiam, vt rebelles corrigeret, ibidem a Fresis interfectus est, bibens et ipse amarum calicem, quem prius fratri propinauerat. Vnde a suis ad Sleswik translatus sepultus est ⟨*et*⟩ ipse in ecclesia sancti Petri, vbi fratrem suum prius sepultum commemorauimus.

Cui successit vltimus fratrum, quos supra retulimus, re et nomine Christoferus, ad nominis sui iugiter attendens etymologiam. Christ-offer enim 'Christi oblatio' interpretatur. Patrissans siquidem patris studuit opera feliciter exercere: patiens ad iniurias nec earundem preproperus vendicator, sed tamen non obliuiosus indultor; religionis religiosus cultor; in bello miles strenuus et animosus; elemosynis pie intentus; castitate a fratribus plurimum discrepans; prudens eloquio; moribus comptus et omni virtutum honestate preclarus, excepto, quod pugnum contractum raro voluit in palmam extendendo porrigere. Hic, vt predictum est, castitatis pudore adornatus, nec nobili alicui nec ignobili decus corporis sui tradere voluit polluendum, donec consilio fratrum et amicorum filiam Zambor, nobilissimi Sclauorum principis et fratris Zuantepolk, regis Pomeranorum, Margaretam nomine, sibi assumeret in matrimonium. Qui, vt predictum est, in regem communi omnium consensu in placito Wigbergensi rite electus, a nobili Vffone archiepiscopo Lundis in ecclesia metropolitana sollempniter in regem consecratur cum eadem, quam diximus, Margareta, nobili coniuge sua, vt, sicut prius ⟨*iis*⟩ vnus extiterat thorus et thalamus, sic postmodum potestatis et regni honor esset idem et vnus. Quales is etiam pertulerit ab emulis suis se inuidiose odientibus iniuriarum contrarietates, testes sunt, qui cum illo bell*i* pericula sustinuerunt plurima. Cum vero aliquanto tempore regnasset, et predictum regnum in pace sibi esset subiectum, filium suum, quem ei in Lalandia ante regnum acquisitum predicta nobilis coniux sua genuit, regem cum communi consensu omnium heroum

6. et *addidi*. 9. Christoforus **S**. 18. extendendo *scripsi*; ostendendo **S**. 19. nec nobili nec alicui **S**. 27. iis *addidi*. 31. belli *Langebek*; bello **S**.

regni designauit et omnium militum facto eidem hominio designatum confirmauit. Cui hostis antiquus inuidens membris suis in mortem ipsius persuasit infideliter conspirare, donec persecutione sua et consilio ipsius exitum sitientes compellerent morti subiacere. Denique aiunt eum veneno vitam finisse. Mortuus est autem in ciuitate Ripensi christianissimus rex Christoferus anno dominice incarnationis .M.CC.LIX. et sepultus in ecclesia sancte Marie; et regnauit filius eius Ericus post eum. De cuius profectu et exitu quoniam nil certi habemus, aliis relinquimus enarrandum.

5. Denique **S**; *malim* namque. *Post* 10 *additur*: Explicit genealogia Regum Danorum.

IIII.

SAXONIS GESTA DANORVM

AB INCERTO AVCTORE IN COMPENDIVM REDACTA ET CONTINVATA

SCRIPTORES MINORES HISTORIÆ DANICÆ

MEDII ÆVI

EX CODICIBVS DENVO RECENSVIT

M. CL. GERTZ
DR. PHIL., PROFESSOR HAVNIENSIS

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE

FØRSTE BIND, ANDET HÆFTE

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD
TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (IVAR JANTZEN)
1918

SCRIPTORES MINORES HISTORIÆ DANICÆ MEDII ÆVI

SCRIPTORES MINORES HISTORIÆ DANICÆ

MEDII ÆVI

EX CODICIBVS DENVO RECENSVIT

M. CL. GERTZ
Dr. phil., Professor Havniensis

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE

VOL. I

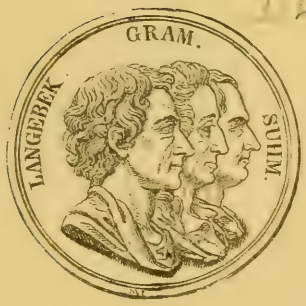

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD
Trykt hos J. Jørgensen & Co (Ivar Jantzen)
1917—18

Harold H. Burton Fund
Aug. 26, 1936
F

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie har den 27. Februar 1916 besluttet at udgive Scriptores minores historiæ Danicæ medii ævi ved Professor, Dr. phil. *M. Cl. Gertz* under Tilsyn af Rigsarkivar, Dr. phil. *Kr. Erslev* og Frk. Dr. phil. *Ellen Jørgensen*.

E. Arup. *Nina Bang.* *L. Bobé.* *Chr. Villads Christensen.*

William Christensen. *Kr. Erslev.* *K. Fabricius.*

Aage Friis. *M. Cl. Gertz.* *Ellen Jørgensen.*

A. Krarup. *L. Laursen.* *Johs. Lindbæk.*

M. Mackeprang. *C. Nyrop.* *E. Nystrøm.*

J. Olrik. *V. A. Secher.*

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie

stiftedes i Januar 1877 med det Formaal at fremme Studiet af Fædrelandets Historie ved Offentliggørelsen af nogle af de mange Aktstykker, Breve, Krøniker og andre Kilder, som endnu henligger utrykte eller er mindre tilfredsstillende udgivne. Planen for Selskabet er den at betro Udgivelsen af de enkelte Kilder til et eller flere Medlemmer af Selskabet eller til Udenforstaaende, saaledes at de almindelige Regler for Udgivelsesmaaden vedtages af Selskabet, og saaledes at Udgivelsen kontrolleres gennem et af Selskabet nedsat Udvalg.

Selskabet har hidtil udgivet:

Kong Frederik den Førstes danske Registranter, udgivne ved *Kr. Erslev* og *W. Mollerup*. 1879. Pris 5 Kr.

Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve, udgivne ved *C. F. Bricka* og *J. A. Fridericia*. 1—7. Bind. 1878—91. Pris 57 Kr. 30 Øre.

Codex Esromensis. Esrom Klosters Brevbog, udgivet ved *O. Nielsen*. 1880—81. Pris 4 Kr.

Danske Kancelliregistranter 1535—1550, udgivne ved *Kr. Erslev* og *W. Mollerup*. 1881—82. Pris 5 Kr.

Libri memoriales capituli Lundensis. Lunde Domkapitels Gavebøger, udgivne ved *C. Weeke*. 1884—89. Pris 4 Kr.

Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV.s Tid, udgivne ved *Kr. Erslev*. 1—3. Bind. 1883—90. Pris 17 Kr.

Corpus constitutionum Daniæ. Forordninger, Recesser og andre kongelige Breve, Danmarks Lovgivning vedkommende, 1558—1660, udgivne ved *V. A. Secher*. 1—6. Binds 1—2. Hæfte. 1887—1909. Pris 54 Kr.

Aktstykker til Oplysning om Stavnsbaandets Historie, udgivne ved *J. A. Fridericia*. 1888. Pris 2 Kr. 50 Øre.

Forarbejderne til Kong Kristian V.s Danske Lov, udgivne ved *V. A. Secher* og *Chr. Stochel*. 1—2. Bind. 1891—94. Pris 10 Kr.

Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis. Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen med Udtog af de hidtil utrykte, udgivet ved *Kr. Erslev*, *William Christensen* og *Anna Hude*. 1—4. Bind. 1894—1912. Pris 18 Kr.

Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen, udgivne ved *C. Nyrop*. 1—2. Bind. 1895—1904. Pris 11 Kr. 50 Øre.

Aktstykker vedrørende Erik af Pommerns Afsættelse som Konge af Danmark, udgivne ved *Anna Hude*. 1897. Pris 50 Øre.

Breve til og fra Kristoffer Gøje og Birgitte Bølle, udgivne ved *Gustav Bang*. 1898—99. Pris 4 Kr.

Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie, 1660—1676, udgivne ved *J. Lindbæk*. 1—2. Bind. 1903—10. Pris 10 Kr.

Vitae Sanctorum Danorum, udgivne ved *M. Cl. Gertz*. 1908—12. Pris 7 Kr.

Missiver fra Kongerne Christiern I.s og Hans's Tid, udgivne ved *William Christensen*. 1—2. Bind. 1912—14. Pris 10 Kr.

Luxdorphs Dagbøger, udgivne ved *Eiler Nystrøm*. 1. Binds 1—2. Hæfte. 1915. Pris 3 Kr.

Scriptores minores historiæ Danicæ medii ævi, udgivne ved *M. Cl. Gertz*. 1. Bd. 1917—18. Pris 5 Kr.

Forretningsudvalgets Medlemmer er for Tiden:

William Christensen. *Kr. Erslev.* *Johs. Lindbæk.*

FORTALE.

I dette Værk har jeg besluttet at samle de paa Latin skrevne mindre Skrifter til Danmarks Historie i Middelalderen, som enten i deres Helhed hidrører fra en enkelt bestemt, kendt eller ukendt, Forfatterpersonlighed, eller hvis oprindelige Grundlag dog er skabt af en saadan Personlighed, selv om det senere har faaet forskellige Udvidelser fra anden Haand. Som et Appendix dertil vil der blive udgivet nogle faa Skrifter eller Dele af Skrifter, som egentlig ikke hører Danmark til, men dog staar i meget nøje Forbindelse med Danmarks Historie. Jeg har til Udgivelsen bestræbt mig for at samle saa rigt et Haandskriftmateriale, som det paa nogen Maade var mig muligt, og behandle dette efter streng filologisk Methode, for at der kan tilvejebringes en saavidt muligt paalidelig Text. Ved Indsamlingen af dette Materiale har jeg faaet Hjælp fra forskellige Sider, særlig dog fra Frk. *Ellen Jørgensen*, hvem jeg herved bringer min Tak; og ligeledes takker jeg paa det varmeste baade det store kgl. Bibliothek og Universitetsbibliotheket med det dertil knyttede Arnæ-magnæanske Bibliothek, som dels med største Beredvillighed har stillet det hos dem værende Haandskrift- og Bogmateriale til min Raadighed, dels hjulpet mig til at faa Haandskrifter sendt fra fremmede Bibliotheker, særlig fra Sverige, hvor man ogsaa har erhvervet sig Krav paa stor Erkendtlighed fra min Side ved beredvilligt at imødekomme mine Ønsker om Laan fra Samlingerne. I Forordet til hvert enkelt Skrift er der gjort Rede for det til dets Udgivelse benyttede Materiale og ligeledes for Skriftets Tilblivelse, for saa vidt Oplysning derom kan gives.

For at Værket skulde blive mere bekvemt at bruge, har jeg anset det for rigtigt at dele det i to Bind. Et sprogligt og realt Register til begge Bind vil det forhaabentligt lykkes mig at udarbejde, naar jeg engang bliver færdig med Værkets andet Bind, som jeg straks tager fat paa at udgive efter Afslutningen af nærværende første Bind, idet jeg allerede har samlet det meste af Materialet dertil.

Ligesom tidligere bringer jeg ogsaa nu min hjerteligste Tak saavel til Undervisningsministeriet og den danske Regering i det hele som ogsaa til Carlsbergfondet for den Understøttelse, jeg fra dem har modtaget og modtager til mit Arbejde.

Kbhvn. 14. Dec. 1917.

M. Cl. Gertz.

Hoc volumine continentur:

I. Chronicon Roskildense . . . . . 1— 33
et
Chronicon Lethrense . . . . . 34— 54
II. Svenonis Aggonis F. Opuscula . . . . . 55—144
III. Series et Genealogiæ Regum Danorum . . . . . 145—194
IIII. Compendium Saxonis Gest. Dan. . . . . 195—439
et
Chronica Jutensis . . . . . 440—470
V. Duo Carmina Historica . . . . . 471—486

FORTALE.

»Om Danernes Bedrifter har en udmærket Skriftkyndig, af Herkomst Sjællænder, ved Navn Saxo, efter Tilskyndelse af Her Absolon, Ærkebiskop i Lund, skrevet et Værk, i hvilket han fører Historien ned fra Danernes første Konge Dan til Valdemar den Første og hans Søn Knud, paa hvis Tider den nævnte Saxo, som det godtgøres af hans egne Ord, har levet og skrevet, i Aarene omkring 1190; og han har fuldendt hele sit Arbejde i 16 Bøger, der behandler hver sin Del i sammenhængende Rækkefølge. Men eftersom hans Værk er bredt udspundet paa flere Steder, og mange Ting siges mere for Udsmyknings Skyld end for at fremstille Historiens Sandhed, hvortil ydermere kommer, at ogsaa hans Stil er saare dunkel paa Grund af særdeles mange Ord og forskellige Digte, som den nuværende Tid ikke er fortrolig med, derfor fremstiller dette lille Arbejde, som er uddraget af hint, i jævne Ord de mere bemærkelsesværdige Bedrifter, der er skildrede hos ham, med Tilføjelse af adskillige Ting, som har tildraget sig efter Udgivelsen af det nævnte Værk.«

Med disse Ord har den ukendte Ophavsmand til dette »Udtog af Saxo« med samt dets Fortsættelse, som man nu (efter Erslev) plejer at kalde »den Jydske Krønike«, simpelt og klart angivet, hvilke Grunde der har drevet ham til at skrive sit Værk. Det er klart, ogsaa af den Maade, hvorpaa han har udført sit Arbejde, at han selv har været en Beundrer og en forstaaende Læser af Saxos store Værk; det har været ham en Sorg, at det ikke er blevet læst af saa mange og blevet kendt i saa vide Kredse, som det efter hans Mening fortjente. Men han har ogsaa klart set, hvad det var for Egenskaber ved det, der var Aarsagen hertil; og med en i sindige

Udtryk holdt og derfor desto mere berettiget Kritik har han i de ovenanførte Indledningsord paapeget de to Ting, der fornemlig bevirkede, at Læsningen af Saxo forsømtes. Jeg tror, at jeg ikke bør undlade her at udtale mig lidt nærmere ud fra mit eget Standpunkt om de to Hovedanker, Epitomator har rettet mod Saxo, og vil da tillade mig at sige følgende.

Hvor stor Beundring end Saxos Værk fortjener, særlig for dets Indholds Skyld, saa var det dog for det første, i det mindste for visse Partiers Vedkommende, alt for bredt anlagt, saa det maatte virke noget trættende paa Læserne; dernæst var det, hvad der vel havde endnu mere at sige, i formel Henseende alt for vanskeligt, stillede meget for store Krav til Læsernes Evne til at kunne tyde dets latinske Stil og Sprog, saa det sikkert kun har været et ganske lille Mindretal, der virkelig har kunnet læse det med Udbytte, i alt Fald med et saadant Udbytte, som kunde lønne den Møje, der maatte anvendes derpaa.

Hvad nu for det første Epitomators Anke over dets Vidtløftighed angaar, har det forholdt sig paa noget forskellig Maade dermed for de forskellige Partiers Vedkommende; og hvorledes Epitomator har opfattet Forholdet, fremgaar klart nok af den Maade, hvorpaa han selv har lavet sit Udtog. Ser man paa Værkets sidste Del, som Saxo vistnok har udarbejdet først (— jeg tænker navnlig paa de 4 sidste Bøger —), saa er det særlig Skildringerne af Krige og Kampe, fremfor alt de mange Kampe mod Venderne, der er spundne alt for bredt ud. Det kan vel ikke nægtes, at mange af de Meddelelser, der gives om enkelte Krigsmænds Bedrifter, i og for sig er ret interessante og fornøjelige og opliver Fremstillingen; men der tages dog ogsaa mange Smaatræk med, undertiden med Gentagelser fra det ene Sted til det andet, som overlæsser Skildringerne stærkt og i sig selv ikke har noget videre at betyde, saa at fornuftig Økonomi skulde have paabudt Forfatteren at udelade dem. Her har da ogsaa Epitomatoren, som aabenbart selv ikke har interesseret sig meget for Krig og Slag, rask væk uden Betænkning skaaret store Partier bort og sammentrængt Skildringerne meget stærkt; det maa vel nok indrømmes, at han paa adskillige Steder har brugt Kniven alt for uskaansomt. Noget anderledes forholder det sig med Vidtløftigheden i den første (og sidst udarbejdede) Del af Saxos Værk. Allerede i Værkets Slutningsparti mærker man ikke saa ganske lidt til den Tendens hos Saxo, at han ikke vil nøjes med at fortælle de historiske Begivenheder, men ogsaa uddrage »Moral« af dem og belære Læseren dels i

forstandsmæssig, dels (og det endnu langt mere) i ethisk Retning. Men denne Tendens, som det altid er noget farligt for en Historieskriver at komme ind paa, har i de første Partier af hans Værk, vistnok særlig under Paavirkning af hans kære Forbillede Valerius Maximus (som egentlig slet ikke kan kaldes Historieskriver), saa at sige ganske overvældet ham og taget Herredømmet over ham til ikke ringe Skade for hans Værk. Der findes virkelig ikke saa ganske faa Steder, hvor han næsten til ethvert enkelt Træk, som han meddeler under den sagnagtige eller historiske Fortællings Fremadskriden, føjer sine egne moraliserende Betragtninger af forskellig Art, holdte i ret stereotype Former; og hvis han endda lod sig nøje med at udtale den Tanke eller Betragtning, han anstiller, en enkelt Gang, kunde man vel finde sig deri; men ikke sjældent vrider og vender og varierer han den samme, tit meget simple Tanke gennem indtil en halv Snes forskellige Former og Udtryk, saa at man maa have en meget stor Taalmodighed for ikke at ledes og kedes derved —, det er i alt Fald min Mening. Nu er jeg ganske vist tilbøjelig til at tro, at adskillige af disse mange Variationer, hvoraf enkelte absolut maa kaldes uheldige, ikke skyldes Saxo selv, men Interpolationsforsøg, som en fremmed Læser har skrevet til i Randen eller mellem Linierne i det Haandskrift, hvorpaa Christiern Pedersens Førsteudgave af Saxo er bygget; men meget af det kommer dog sikkert paa Saxos egen Regning. Her har da ogsaa Epitomatoren brugt sin Kniv flittigt og skaaret det allermeste bort af den Slags Ting; og er end adskilligt, som virkelig havde Værdi, gaaet tabt, saa kan det, mener jeg, paa den anden Side ikke godt nægtes, at Fortællingen hyppigt har vundet derved.

Hvad dernæst Saxos Stil og Sprog angaar, da maa det ganske vist indrømmes, at der hviler et vist storslaaet, pompøst, glansfuldt Skær derover; men i det mindste efter min Opfattelse har ikke lidet af al denne Prunk et — ja jeg turde næsten driste mig til at sige halvbarbarisk Præg. Der er *eloquentia* deri, det kan ikke nægtes; men det er i alt Fald ikke *eloquentia Attica,* men meget mere en yderliggaaende *eloquentia Asiana.* Erasmus har jo nok i høje Toner prist hans *vividum et ardens ingenium, orationem numquam remissam aut dormitantem* etc., og undret sig over, at en dansk Mand paa den Tid har kunnet skrive saaledes; men Erasmus selv har aldrig paa noget Sted, saa vidt jeg véd, skrevet noget i en Stil, der har Lighed med Saxos, og han har næppe kunnet eller villet skrive saaledes. Saxo har haft det Uheld, at

han til Stilmønstre fra den klassiske Oldtid fornemlig har faaet saadanne to Forfattere som *Valerius Maximus* og *Martianus Capella*, der i Svulst og Forskruethed næsten staar paa Højdepunktet af, hvad der bydes os hos Oldtidsforfattere; og ikke alene laaner han direkte mange Udtryk fra dem, men han har ogsaa paa sine Steder næsten stræbt efter at overbyde dem i Udtrykkenes Søgthed. Der findes da virkelig ogsaa ikke saa faa Steder hos Saxo, hvor Udtrykkene er saa besynderlige, at man, naar man vil tale ærligt, maa bekende, at det kniber med at forbinde en rigtig klar Mening og Tanke med de Ordsammenstillinger, han har, hvor prægtigt de saa end klinger.

Det er altsaa Ønsket om at udbrede Kendskabet til Saxos Værk i videre Kredse, selv om det ikke blev i dets egen oprindelige Form, der har været den ukendte Forfatters Bevæggrund til at vove det ret dristige Forsøg at sammenskrive dette Udtog; og efter min Mening er Forsøget ingenlunde faldet uheldigt ud for ham. Naturligvis er meget gaaet tabt; fremfor alt har der i Udtoget selvfølgelig ikke kunnet blive Plads for de mange og store poetiske Partier, der opfylder Sagnhistorien hos Saxo; af Erik den Maalspages Vid og Visdomsord er heller ikke meget kommet med; udeladt er ogsaa adskillige Smaafortællinger eller enkelte Træk inden for større Fortællinger, som viser os de gamle Tiders Folketro; naar Epitomator har udeladt meget af den Slags, er det dog sikkert ikke af den Grund, at han har forarget sig derover, thi den vidunderlige Historie om Thorkil Adelfare gengiver han næsten fuldstændigt. Men i øvrigt maa man næsten undre sig over, hvor meget af Saxo det er lykkedes ham at faa med og trænge sammen inden for Udtogets Rammer. Det er egentlig først, naar man kommer ned til Historien om Valdemars Regering, at man føler Beskæringen stærkt; maaske er han efterhaanden bleven noget træt af Arbejdet; men selv dér har han dog naaet at faa de Dele med af Saxos Fortælling, som virkelig frembyder størst Interesse, om det saa ogsaa er gaaet stærkt ud over Kampskildringerne. Hvad den formelle Side af Udtoget angaar, da savner det ganske vist al den Pragt og Glans, der ligger over Saxos Diktion; han benytter nok, særlig før han kommer til Valdemars Historie, i ikke ringe Udstrækning Saxos egne Udtryk, for saa vidt de da er klare og let forstaaelige, men Hovedsagen for ham er dog, som han selv siger, overalt at bruge *plana verba* i sin Fortælling. Hans latinske Sprog er ingenlunde daarligt, selv om det undertiden kan smage lidt for meget af Dansk; men det er ret monotont ved den

idelige Anvendelse af de samme Overgangsformer mellem Fortællingens afkortede Led og den alt for hyppige Gentagelse af de samme Udtryk. Imidlertid bliver hans Fortælling, trods disse formelle Mangler, ingenlunde tør og kedelig; tværtimod er der paa mange Steder en mærkelig Livfuldhed og Friskhed over den i dens raske Fremadskriden. Hans Bog har sikkert gjort god Nytte og er bleven meget læst af dem, der i det hele kunde læse Latin, idet den ikke frembød videre Vanskeligheder for Læserne, og der har været ikke faa Afskrifter af den i Omløb. Den egnede sig ogsaa vel til at blive en almindelig Folkebog, naar den blev oversat i Almuens Maal; om der har existeret Oversættelser af den paa Dansk eller Svensk, véd jeg ikke, men paa Plattysk er den bleven oversat, vistnok endda af forskellige Oversættere, og man har endnu flere af disse Oversættelser, dels i Haandskrift, dels paa Tryk. Men jeg er paa den anden Side tilbøjelig til at tro, at det ikke har været til Gavn for Saxos eget store Værk, at dette Udtog er kommet frem; havde man før den Tid ikke læst Saxo selv meget, har man sikkert gjort det endnu mindre efter den Tid; og saa er det gaaet paa samme Maade som med mange af Oldtidens Værker, at Haandskrifterne af den fuldstændige Saxo efterhaanden er gaaede til Grunde, uden at man har brudt sig om at erstatte, hvad der saaledes gik tabt, ved nye Afskrifter.

Forfatteren af *Compendium Saxonis* tilkendegiver, som vi ovenfor har set, i Slutningen af sin Fortale, at det er hans Hensigt at føje en Fortsættelse til det, hvori han vil meddele en Oversigt over det vigtigste af det, der har tildraget sig, siden Saxo afsluttede sit Værk; og man maa da vel betragte det som en Selvfølge, at han har agtet at lade denne Fortsættelse gaa ned til hans egen Tid. Nu finder vi i alle de fuldstændige Haandskrifter, hvori *Compendium* er kommet til os, en saadan Fortsættelse, der fører Historien ned fra Knud Valdemarsøns Tid til Begyndelsen af Valdemar Atterdags Regering (1340 eller rigtigere 1342); det er denne Fortsættelse, som man tit betragter som et for sig selv staaende Værk og betegner med Navnet *Chronica Jutensis*. Efter den Forbindelse med hinanden, hvori de to Værker fremkommer i alle Hovedhaandskrifterne, og efter Compendieforfatterens egne Slutningsord i Fortalen, saavel som efter de Overgangsord, hvormed *Chronica* knyttes sammen med *Compendium*, vilde det, skulde jeg mene, næsten være urimeligt at tænke paa, at Forfatteren til *Chronica* skulde være en anden Mand end netop den samme, der har skrevet *Compendium*. Men desuden, forekommer det mig,

viser Stilen i Chronica tydeligt nok, at det er den samme Forfatter, vi har at gøre med begge Steder. Lidt Forskel maa der nødvendigvis blive, idet Forfatteren af Chronica for en Del har anlagt sit Værk i annalistisk Form; men denne overholder han ingenlunde konsekvent hele Skriftet igennem, og hvor han fra de korte annalistiske Optegnelser gaar over til længere sammenhængende Fortællingsstykker, mærker man tydeligt ganske den samme Fortællemaade, som vi har i Compendiet; Overgangsformerne mellem Fortællingens Led er af ganske lignende Art, og en Række charakteristiske Vendinger og Udtryk genfindes i begge Skrifter [1]).

Hvem er nu den Forfatter, vi her har at gøre med? Ja, at finde Navnet paa ham maa man vist opgive Haabet om; men noget om hans Person synes man dog at kunne gætte sig til af Antydninger i hans Værk. Slige Antydninger kan man naturligvis ikke vente at finde meget af i *Compendium*, da han dér væsentlig kun gengiver et fremmed Arbejde; men lidt er der dog. Det er af en Række Steder, som jeg har angivet i Kommentaren, klart nok, at han i Excerptet af Saxo har indflettet Notitser hentede fra en anden Kilde, men vistnok ogsaa kun fra én eneste; og dette er *Annales Ryenses*. Imidlertid findes der i hans Fortælling om Harald Blatan (i Excerptets lib. X, cap. IIII og VI) to Bemærkninger, som han ikke kan have taget fra disse Annales, men som maa skyldes ham selv; den ene er om Kirken, der ligger mellem de to Jellingehøje [2]), den anden er om Haralds store Sten paa Bække Mark. Dette leder Tanken hen paa, at han maa have været en Jyde fra denne Egn, den sydlige Del af Nørrejylland eller den nordlige af Sønderjylland; og for en Jyde laa det da ogsaa nær at benytte særlig Annales Ryenses. Ser man nu fremdeles paa *Chronica Jutensis*, saa viser det sig tydeligt, at han ogsaa dér for hele Hundredaaret 1186—1287 den ene Gang efter den anden har benyttet de samme Annaler som Kilde; dog har han adskillige mærkelige Udvidelser af Fortællingerne, saaledes Bemærkningerne om Aarsagen til Grev Henriks Svig mod Valdemar Sejr, om Slaget ved Bornhøved, om Valdemars Grublen over, hvorledes det vilde gaa hans Sønner, om Erik Plovpennings Skat

[1]) Paavisning heraf er det umuligt at give allerede paa dette Sted; det maa vente til Skriftets Afslutning.

[2]) Denne Bemærkning findes omtrent med de samme Ord i Excerpterne hos *Petrus Olai*; men det er ogsaa klart, at han i mangt og meget har benyttet *Compendium* (og *Continuatio*) som Kilde.

hos Minoriterne i Roskilde, og forskelligt andet: alt dette har han sikkert fra den levende Folketradition. Hvad han fortæller om Erik Menvet (i hvis Historie han for en meget stor Del helt opgiver Aarbogsformen) og ligeledes om Christoffer II, er vistnok skrevet ud af hans egne Erindringer; han maa utvivlsomt personlig have oplevet disse Kongers Tid. Hans Beretninger om Christoffers Tid og det derpaa følgende Interregnum viser os ham igen afgjort som Jyde; det er særlig Begivenhederne i Jylland, han fæster sin Opmærksomhed paa, lige saa vist som den Sjællænder, der har skrevet Komplementet til hans Beretning i *Continuatio Chronicæ Sialandiæ*, overvejende holder sig til Begivenhederne i den østlige Del af Riget. Det sidste, han beretter om, er Herredagen i Viborg 1342, og han maa vistnok være død snart derefter; hvor han nemlig i Valdemar Sejrs Historie taler om Erobringen af Estland, siger han, at dette Land er underlagt Danernes Herredømme *usque in præsentem diem*; og ganske vist staar omtrent det samme i Annales Ryenses, men han kunde dog ikke godt have overført og bevaret denne Notits i sit eget Skrift, hvis Estland paa hans Tid var kommet bort fra Danmark; men dette skete i 1346. At han har været en gejstlig Mand, kan maaske den Omstændighed tyde paa, at han i *Chronica Jutensis* paa flere Steder viser en særlig Interesse for *fratres minores*, den eneste Munkeorden, han omtaler; ligeledes har han forskellige Vendinger i sit Sprog, som er hentede fra Vulgata; men aldeles bestemte Indicier for hans Stand synes dog ikke at foreligge.

Efter dette skal jeg nu gaa over til at gøre Rede for det Haandskriftgrundlag, hvorpaa denne Udgave er bygget.

Til Fastsættelsen af Texten i Compendium Saxonis har jeg kunnet benytte fire Haandskrifter.

1) **D** = Codex Bibliothecæ Universitatis Hauniensis, Ex Donatione Variorum, Num. 139, 4to, membranaceus. Paa en foran indklistret Seddel staar der: Ex donatione Illustrissimi et Excellentissimi Comitis Christiani de Rantzau, Proregis Norvagiæ, An. MD.CC.XXXI. Paa Haandskriftets Fol. 3^{v} findes der (se nedenfor p. 222, 26) denne Randnote: »Hic primo coniunguntur (tria) regna. D(anie). S(wecie). Nor(wegie)«, hvis Ophavsmand utvivlsomt har skrevet dette med Tanken paa Kalmarunionen; Skriften her stammer fra en noget yngre Haand end den, der har skrevet selve Haandskriftet, men har dog i det væsentlige samme Charakter; man kan vistnok deraf slutte, hvad for øvrigt ogsaa alt andet i Haandskriftet tyder hen paa, at det maa være skrevet tidligst i

Slutningen af det 14. Aarh., muligvis en lille Smule senere. Haandskriftet omfatter nu 74 Blade, men er desværre defekt; mellem de to sammenhængende Blade Fol. 71 og 72 er der udfaldet 2 Blade, som har omfattet Historien fra Erik Emunes Oprør mod Kong Niels (Slagene ved Sejerø og ved Rønbjærg) til Begyndelsen af Borgerkrigen mellem Kongerne Sven og Knud; og efter Fol. 74^{v}, som ender med Fortællingen om Udbrudet af Kirkeschismaet under Valdemar, mangler der en hel Quaternio af 8 Blade, forudsat, at Haandskriftet oprindelig har omfattet ogsaa *Continuatio Compendii*, hvad der vist er sandsynligt. Haandskriftet er, paa nogle faa, lidt udviskede Steder nær, i det hele skrevet ret tydeligt, men med en Vrimmel af Forkortelser; dette samme gælder i øvrigt ogsaa om de tre andre Haandskrifter, hvis Forkortelser i det hele har en ganske lignende Charakter; og disse Forkortelser er meget ofte saa stærke og dristige, at det vilde være noget vanskeligt at læse dem, hvis man ikke herved havde en Støtte fra det ene Haandskrift til det andet, idet de ikke allesammen har Forkortelser paa de samme Steder. Skriveren har i Begyndelsen af Haandskriftet skrevet omtrent 30 Linier paa hver Side; senere har han forøget Antallet noget, og i den sidste Del af Haandskriftet har han, da han mærkede, at det kneb med Pergamentet, der stod til hans Raadighed, trængt Skriften endnu tættere sammen, saa at der kan findes over 40 Linier paa Siden. Den samme Haand, der har skrevet hele Haandskriftet, *manus prima* (**D**^{1}), har selv gjort Rettelser i det skrevne hist og her, navnlig overstreget eller underlinieret forkert skrevne Bogstaver eller Ord (sligt har jeg i Reglen undladt at omtale i den kritiske Kommentar); det er efter alt at dømme ogsaa den samme Haand, der har udført en *miniators* eller *rubricators* Rolle, idet den med rød Farve har undermalet Kapiteloverskrifterne (som alle sammen er meddelte i Kommentaren) og ligeledes med rødt malet Initialbogstavet i hvert enkelt Kapitel; ogsaa inden for de enkelte Kapitler er der tit, men ikke konsekvent, anbragt en lille Plet rød Farve under de store Begyndelsesbogstaver af de forskellige Perioder. Af og til findes der ogsaa foran Kapitlernes Begyndelsesord et malet eller umalet Kapitel- eller Paragraftegn, der noget ligner et gothisk C (℄). Jeg har for Resten ikke brudt mig videre om den Kapitelinddeling af Texten, der findes i **D** eller de andre Haandskrifter; der er hverken noget ordentligt eller konsekvent gennemført System deri, ikke heller giver den den Vejledning til en forstaaende Læsning af Texten, som en fornuftig, under omhyggeligt Hensyn til Ind-

holdet foretagen Kapitelinddeling kan og bør give; jeg har derfor foretrukket her at gaa mine egne Veje. — Foruden D^1 findes der dernæst i Haandskriftet ogsaa en *manus secunda* (D^2), som næppe kan være meget yngre; den skriver med noget blegere Blæk og med ret klodsede Bogstaver. Foruden nogle Textrettelser, hvis Værd er forskelligt, hidrører, tror jeg, fra den største Delen af de mange Randbemærkninger, som trods de deri anvendte, meget stærke Forkortelser dog i de fleste Tilfælde nogenlunde let lader sig tyde; men i Reglen indeholder de intet andet end ganske korte Indholdsangivelser til de Afsnit af Texten, ved Siden af hvilke de staar; de er altsaa ganske betydningsløse, og kun i sjældne Tilfælde har jeg fundet Anledning til at bemærke noget om dem. Endvidere findes der en fra en noget senere Tid stammende *manus tertia* (D^3), som med sortere Blæk har gjort nogle Rettelser, dels i selve Texten, dels i Randen; og der findes ogsaa Spor af andre, endnu yngre Hænder, men det har været mig umuligt at sondre mellem disse, og det synes heller ikke at have nogen Betydning.

Haandskriftet **D** er efter min Mening det bedste af de fire Haandskrifter; det har nok en stor Mængde lettere eller sværere Skrivfejl, men i Reglen koster det ikke meget Besvær at rette dem; det har ogsaa paa adskillige Steder Interpolationer, ret ondartede Forvanskninger af Originaltexten, der skyldes Afskriverens (eller maaske en ældre Afskrivers) vilkaarlige Lune; men sligt forekommer dog forholdsvis sjældent. Haandskriftets Orthografi er i alt væsentligt den, jeg har anvendt i min Udgave her; store Bogstaver bruger dog Skriveren ikke undtagen regelmæssigt ved Begyndelsen af et nyt Kapitel og mindre regelmæssigt, hvor nye Perioder begynder.

2) **V** = Codex Bibliothecæ Universitatis Upsalensis, Ex Collectione de la Gardie, Num. 44, 4to [1]), chartaceus; efter min Mening stammer Haandskriftet omtrent fra samme Tid som **D**, maaske er det dog lidt yngre. Det er udførligt beskrevet og dets meget forskelligartede Indhold angivet af *Schlyter* i hans Udgave af Skånelagen (Lund 1859), i Fortalen p. XLI ff.; jeg behøver da ikke at gentage dette her, men kan nøjes med at tale om den Del af Haandskriftet, hvorom det i denne Sammenhæng gælder. Dette er det første Afsnit af Haandskriftet, omfattende

[1]) Paa Indersiden af Bindet staar der No. 45. Haandskriftet har et meget mølædt Forsatsblad, paa hvis Bagside der læses Ordene *Liber Jacobi Lagonis*; om denne Ejermand kan jeg ikke give nogen Oplysning,

Fol. 1^r–86^v [1]; paa første Side har en ung Haand, maaske fra 17. Aarh., skrevet Overskriften: *Anonymi Compendium Historiæ Danicæ Latine.* Det ser ud, som der har været to forskellige Hænder om at udarbejde første Side af Texten, idet den ene har skrevet nogle af Linierne, den anden de andre (med en mere usammenhængende og skødesløst formet Skrift); det er jo tænkeligt, at den, der har ladet Haandskriftet udfærdige, har prøvet to forskellige Afskrivere for at se, hvem der skrev bedst; han har saa bestemt sig for at vælge den første, og denne har da skrevet hele Resten af Skriftet. Antallet af Linier paa Siden er regelmæssigt 30–31, men undertiden er der ogsaa 32 eller 33, 29 eller 28. Texten er inddelt i Afsnit eller Kapitler, som hvert begynder med et rødmalet Initialbogstav; men der findes ingen Kapiteloverskrifter inde i Texten som i **D**, hvorimod der i Randen oftere er tilføjet Noter, der svarer til saadanne Kapiteloverskrifter. Haandskriftet omfatter baade *Compendium* og *Continuatio,* men paa to Steder er der større Lakuner, idet et Blad er gaaet tabt eller muligvis overspunget af Skriveren ved Afskrivningen; dette er sket første Gang efter Fol. 54, hvor Slutningen af Beretningen om Sven Estrithsøn delvis mangler, anden Gang efter Fol. 78, hvor det meste af Beretningen om Knud Valdemarsøn er gaaet tabt. Skødesløshed ved Indbindingen har foraarsaget, at nogle Blade er urigtigt omstillede (Fol. 64 og 65, 66 og 67, 76 og 77). Haandskriftets Orthografi er i det væsentlige den samme som i **D**; dog fortjener det at bemærkes, at det har bevaret visse Spor af en lidt ældre Orthografi, idet det ikke er saa ganske sjældent, at der her i Begyndelsen af Ord anvendes *u*, hvor man i det 14.–15. Aarh. ellers regelmæssigt skrev *v*; det enklitiske *-que* staar tit som et Ord for sig, omvendt findes proklitiske Præpositioner ikke saa sjældent smeltede sammen med de paafølgende Ord, som de styrer; naar derimod af og til i en virkelig Ordsammensætning Forstavelsen, der er eller kan se ud til at være en Præposition (særlig *in-*), er skilt ud fra sin Sammensætning, beror sligt vistnok altid paa, at Afskriveren ikke rigtig har forstaaet, hvad han skrev. Foruden *manus prima* findes der ogsaa en *manus secunda,* som rundt omkring har indført Rettelser; den er ganske sikkert kun lidt yngre end *man. 1.* og skriver med Bogstaver af omtrent samme Form, men med blegere

[1]) Haandskriftet viser to forskellige Pagineringer, hvoraf den ældre begynder med Fol. 2, som den betegner som Fol. 1; men der er forskellige Unøjagtigheder i den, saa jeg foretrækker at holde mig til den yngre Paginering.

Blæk. — Haandskriftet afslutter den egentlige Text paa Fol. 85^{r}, men derefter findes paa Fol. 85^{v} og paa begge Sider af Fol. 86 et Register, en *Tabula super gestis Danorum*; det er skrevet i to Kolumner paa hver af de tre Sider. Af dette Register kan man se, at det har været Meningen, at hele Skriftets Text skulde inddeles i 86 Afsnit; men mærkeligt nok savnes i Registret en hel Del af de Tal, der skulde sættes over de enkelte Afsnit som deres Nummer. Registret indeholder naturligvis særlig Navnene paa Kongerne, men undertiden tilføjes der ogsaa en eller anden Notits om dem i Henhold til det, der er fortalt om dem i Skriftet; enkelte Navne er her skrevne paa en lidt anden Maade end i Skriftet selv (f. Ex. *Skyldingus* for *Skiold*, *Høcletus* for *Hucletus*, *Haraldus illatan*, *Thiura* for *Thyra*, *Sweno Thiuweskegh*); hver Konge faar desuden sit Nummer i Rækken, og idet de saakaldte *quinque gubernatores* regnes for 5, hvorimod Olav, Harald Kesies Søn, ikke regnes med, bliver den sidste i Rækken, Valdemar Christoffersøn, betegnet som: *3^{9} Woldemarus. 97^{9} R(ex)*. Hvad jeg her har sagt om dette Register, mener jeg, kan være tilstrækkeligt; jeg har ikke villet betynge Udgaven med dette unødvendige Tillæg.

Haandskriftet **V** vrimler af Skrivfejl, hvoriblandt mange er meget grove; men af vilkaarlige Interpolationer findes der ikke meget. For Fastsættelsen af Texten i Compendium spiller det derfor en vigtig Rolle ved Siden af **D**.

Fra et Haandskrift, som har været nær beslægtet med **V**, men i hvilket Interpolationen vistnok allerede havde begyndt at spille en større Rolle, udgaar de to andre Haandskrifter, som herefter skal omtales.

3) **A** = Codex Bibliothecæ Universitatis Hauniensis, Additament. Num. 49. Fol., membranaceus. Om dette Haandskrifts Tilblivelse faar vi Oplysning i en Efterskrift, som findes paa Bagsiden af Fol. 208 og lyder saaledes: »*Finis et consummacio huius compendij facta est Anno domini M°CCCC°XXXI per Reuerendum ac beniuolum fratrem thomam gheysmer, oriundum Sundis, (conuentualem Ottoniensem)*[1]*, Veredicum et laudabilem hominem in omnibus factis suis. Qui hoc ex vera caritate dei et inspiracione bone voluntatis conscribi fecit ad vtilitatem fratrum suorum fidelium, saltem illorum, quorum Deus et sacra scriptura gloria est. Mediante scriptore Hinrico Duuel, ciui Ottoniensi. De quo opere benedicetur Deus, glorificetur Maria, laudentur omnes*

[1]) Disse to Ord er tilføjede i Randen, men med samme Haand.

sancti per cuncta secula seculorum. Amen.« Efterskriften gælder naturligvis om det hele store Værk; det er ganske vist besynderligt, at det betegnes med Udtrykket *hoc compendium,* men ganske det samme sker ved Begyndelsen af det Register, som afslutter hele Værket (fra Fol. 201, column. 3) og omfatter alle dets syv forskellige Dele, idet det dér hedder: *Incipit Registrum huius Compendij, quod in se continet VII. libros distinctos cum aliquibus depinctionibus diuersarum materiarum* [1]). Det er denne Efterskrift, som har givet Anledning til den ganske urimelige Mening, at det skulde være den deri nævnte Munk Thomas Gheysmer fra Stralsund, Klosterbroder i Odense, som var Forfatteren til *Compendium Saxonis* med tilhørende *Continuatio.*

Haandskriftet har fra Begyndelsen af tilhørt et eller andet Kloster i Odense; snarest maa man vel tænke paa det store og berømte St. Knuds Kloster. Efter Reformationen er det kommet bort fra dettes Bibliothek, og den første Privatmand, der har været dets Ejer, har formodentlig været ham, der øverst paa Forsiden af første Blad, oven over dets anden Kolumne, har skrevet disse Ord: »*libellus ioannis laurentij parochi ecclesiarum føllinghe et heldropp 1554.*« I de paa Universitetsbibliotheket bevarede haandskriftlige Samlinger af Bloch til den fynske Gejstligheds Historie har jeg fundet følgende Notits, som maa angaa denne Mand: han hed *Hans Lauridssøn,* var den sidste katholske og blev den første evangeliske Præst for Søllinge og Hellerup Sogn (i Vindinge Herred i Fyn, Øst for Ringe) og døde 1566. Om Haandskriftets videre Skæbne meddeler Langebek i Fortalen til sin Udgave (S. R. D. Tom. II p. 287) følgende: »*Codicem istum pergamenum circa medium præcedentis seculi* (ɔ: 1650) *ad Canutum Ulfeldium pertinuisse, ex scedula veteri, quæ penes me est, didici.*« Dette stemmer godt med det forudgaaende: Knud Ulfeldt (1600—46) kom nemlig ved sit Ægteskab med Cai Rantzaus Enke Anne Lykke 1629 i Besiddelse af Hovedgaarden Hellerup, og til denne kan Haandskriftet let have fundet Vejen fra Søllinge-Hellerup Præstegaard; maaske [2]) er den, der først har erhvervet det, Cai Rantzaus Fader Breide Rantzau (1556—1618), som købte Hellerup 1599. Senere ejedes det af en Grev Otto Rantzau, og i hans Besiddelse har det

[1]) Det er muligt, at Udtrykket *compendium* for hele Værket er bleven valgt under særlig Hensyntagen til dets første Afsnit eller *liber,* Saxo-excerptet, som jo med Rette kunde kaldes et *compendium* og maaske i Almindelighed er bleven kaldt saaledes.

[2]) Formodningen er meddelt mig af Overbibl. Dr. S. Larsen.

endnu været, da den Afskrift af det blev taget, som nu findes i Bd. 24 af *Bartholiniana* (se ndfr.), den yngre Thomas Bartholins (1659—90) Samlinger, som Universitetsbibliotheket ejer; det maa da formodentlig være den Otto Rantzau, som levede 1632—1719 og var gift med Sophie Amalie Krag, Enke efter Christoffer Ulfeldt til Svendstrup i Skaane († 1653), som kan have faaet Haandskriftet af Knud Ulfeldt. Hvorledes og hvornaar det er kommet til Universitetsbibliotheket, vides ikke. Det er mærkeligt, at Langebek ikke har fundet det dér, da han forberedte Udgivelsen af S. R. D. Tom. II, som udkom 1773; i sin Fortale til Udgaven af Værket S. 287 udtaler han nemlig den Formodning, at det er gaaet til Grunde ved Universitetsbibliothekets Brand 1728.

Det vældige Haandskrift bestaar af 208 store Pergamentblade, med to temmelig tæt skrevne Kolumner (45 Linier gennemsnitligt) paa hver Side indtil Fol. 208^{r}; Bagsiden af dette sidste Blad er blank paa det nær, at det omtrent midt paa Siden bærer den ovenfor omtalte Efterskrift om Haandskriftets Tilblivelse, samt lige under denne fire Ord (*quomodo oportet deo seruire*), som hører sammen med og danner Afslutningen paa Registret paa den sidste Kolumne af Fol. 208^{r}. Haandskriftet indeholder paa de første 200 Blade i alt *VII. libri*, som de kaldes, det vil sige 7 *forskellige Skrifter*, som ikke har det mindste at gøre med hinanden indbyrdes. Derefter begynder paa Fol. 201^{r} i første (tredje) Kolumne et vidtløftigt Register til alle de VII libri, som opfylder de øvrige Blade indtil Fol. 208^{r} (hvortil slutter sig de manglende 4 Ord, som staar paa Fol. 208^{v}). Det synes fra Begyndelsen af at have været Afskriverens Tanke, at Haandskriftet skulde deles og indbindes i 2 Bind, hvoraf det første, **A**, skulde omfatte de tre første *libri*, det andet, **B**, de fire sidste *libri*; imidlertid traf det sig saaledes, at *liber tertius* ikke kunde blive afsluttet før paa Fol. 134^{v}, og dette førte da til, at begge Bind blev indbundne sammen indenfor et stærkt, med Læder beklædt Træbind. Men den oprindelige Tanke om Tvedelingen har dog efterladt sig et tydeligt Minde i Pagineringen. Fol. 1^{r} bærer foroven Paginabetegnelsen A .I.; derefter følger paa Fol. 1^{v} Paginabetegnelsen A .II., under hvilken omfattes de 2 + 2 Skriftkolumner, som staar henholdsvis paa Fol. 1^{v} og paa Fol. 2^{r}; derefter kommer A .III. med de 2 + 2 Kolumner paa Fol. 2^{v} + Fol. 3^{r}; og saaledes gaar det videre, indtil den første Del af *liber tertius* afsluttes under Paginabetegnelsen A .C.IX., med de 2 + 2 Kolumner paa Fol. 108^{v} + 109^{r}. Herefter indtræder saa Paginabetegnelsen B .I. (= Fol. 109^{v} + 110^{r}), B .II. o. s. v.

Primus Liber, som alene vedkommer os her, omfatter paa de første 56 Blade (indtil A .LVII. col. 2) Texten saavel til *Compendium Saxonis* som til *Continuatio*; der findes kun een større Lakune i Texten, idet det med *Siwaldǫ* begyndende Stykke om Kong Siwald med den smukke Fortælling om hans Datter Sirith og hendes Bejler Othar er faldet ud, fordi det næstfølgende Stykke igen begyndte med Ordet *Siwaldo*. Om denne Overspringelse skyldes Skriveren Henrik Duvel, eller om Lakunen allerede har været til Stede i den Original, han afskrev, er det ikke muligt at afgøre med Bestemthed. Duvel synes mig i øvrigt at have udført sit Afskriverarbejde med ikke ringe Omhu; naar der alligevel er kommen saa mange Fejl i Texten, skyldes dette vist for en meget stor Del Originalens Mangler, ligesom jeg er temmelig overbevist om, at alt, hvad der findes af vilkaarlig Interpolation, hidrører fra samme Kilde; men ikke faa Skrivfejl kommer dog ogsaa utvivlsomt paa hans egen Regning og er, som det var at vente, tit foranledigede derved, at han har mistydet Originalens Bogstavtegn og særlig Abbreviationerne. Orthografien ligner i det hele den i **D**; det kan mærkes, at, medens han ellers regelmæssigt anvender *v* i Begyndelsen af Ordene, skriver han dog saa godt som altid *ut, uel* og *usque*; inde i Ordene findes af og til *v*, hvor der regelmæssigt skulde staa *u*. Texten er inddelt i Kapitler, omtrent som i **D**; hvert Kapitel bærer regelmæssigt en Overskrift (*De Rege N. N.*, men uden tilføjet Tal); disse Overskrifter er malede eller understregede med rød Farve, ligeledes er Kapitelinitialerne rødmalede, og ofte er ogsaa i Texten særlig Kongenavnene understregede med rødt. Kapiteloverskrifterne har jeg paa flere Steder oversprunget i min Kommentar, hvor der ikke var noget særligt at mærke ved dem, idet jeg har anset det for tilstrækkeligt at anføre de tilsvarende Overskrifter fra **D**. Men i Randen findes der, vistnok med en Haand fra 16. Aarh., *paa Dansk* tilskrevet en hel Kongeliste med tilhørende Tal for hver Konge i Rækken; denne Liste omfatter langt flere Navne, end Texten har, idet dens Ophavsmand har hentet de overskydende Navne andensteds fra, maaske fra Rydaarbogen eller et andet lignende Skrift; da Listen saaledes har sin selvstændige Betydning, ogsaa i sproglig Henseende, har jeg ment at burde tage den fuldstændigt med i Kommentaren. — Til *Primus liber* slutter sig dernæst *Registret* over Skriftets forskellige Afsnit og deres Indhold; det findes paa Fol. 201^{r}—203^{v}, col. 1. Dette har jeg ikke villet tage med i min Udgave, navnlig da det er udgivet af Langebek i

S. R. D. Tom. II. S. 394—400 (ganske vist med nogle Fejl hist og her, f. Ex. S. 394, L. 4 f. n., hvor der skal læses: *quarumlibet parcium*).

Skønt de øvrige *6 libri* i Haandskriftet ikke vedkommer os, finder jeg dog under Hensyn til noget, som nedenfor skal omtales, Grund til at sige et Par Ord om de to næstfølgende *libri*. *Liber secundus* (Fol. 57^{r}—77^{v}) er en kortfattet Oversigt over Verdenshistorien indtil c. 1270; den begynder saaledes: »Sicut sex diebus opera sua deus omnia consummauit et septimo requieuit, ita sex etatibus humanum genus in hoc seculo per successiones temporum operibus suis insigniuit et in septimo sanctos a laboribus suis in se ipso requiescere voluit«; og den slutter saaledes: »A tempore Petri apostoli usque ad papam Innocencium $7.^{m}$ fuerunt pape .c. nonaginta vnus in ecclesia Romana. A tempore Neronis usque ad Fredericum inclusiue fuerunt imperatores 76.« — *Liber tercius*, hvis Indhold i Registret betegnes som *Gesta Imperatorum*, er en rig Samling *Exempla* med tilhørende *explicatio spiritualis* af den Art, som *fratres predicatores* plejede at bruge i deres Prædikener; mange af Fortællingerne genfindes i den velbekendte Samling *Gesta Romanorum*, men der er dog ogsaa en hel Del, som er ejendommelige for denne Samling.

Eftersom Langebek ved sin Udgave af *Compendium* og *Continuatio* ikke har kunnet benytte selve Haandskriftet **A**, har han i dets Sted maattet nøjes med to Afskrifter af dets *Liber primus* (og derhos det hele *Registrum*), som han fandt og som endnu findes i Universitetsbibliotheket. Den ene Afskrift er besørget dels af Thomas Bartholin, dels af Arne Magnusson, dels af en islandsk Afskriver; den udgjorde oprindelig en Del af *Bartholiniana Tom. B* (fra Side 693 af), men er siden bleven udsondret deraf og indbundet for sig, saa at den nu er *Bd. 24 i Bartholiniana*. Den anden Afskrift, som Arne Magnusson har ladet en af sine islandske Afskrivere besørge, findes nu *i den Arnæmagnæanske Samling som Num. 21 Fol.* (Kålunds Katalog Num. 38). Jeg har naturligvis ogsaa sét paa disse Afskrifter, men der har ingen Grund været for mig til at gennemgaa dem nøjere eller optage noget fra dem i min Udgave, da jeg jo har kunnet benytte selve Originalen **A**, hvorfra de stammer; vel finder man hist og her Fejl i Originalen rettede i dem, men til Gengæld er der ogsaa bragt mange nye Fejl ind. En Mærkelighed ved dem maa jeg dog omtale. Umiddelbart efter Afslutningen af *Continuatio*, forud for Afskriften af *Registrum*, findes der i *Bartholiniana Bd. 24* med Arne Magnussons Haand

skrevet nogle faa (5) løsrevne Notitser vedrørende Danmarks middelalderlige Historie (om Harald Klak, Normannernes Bosættelse i Normandiet, Poppos Jærnbyrd, Philip Augusts Ægteskab med Ingeborg) og derhos et ejendommeligt Stykke *de tribus regibus*, som ikke har det mindste med Danmarkshistorien at gøre, idet den *rex Danorum*, som deri omtales, lige saa godt kunde have været Konge i et hvilket som helst andet Land. Ganske de samme Stykker findes ogsaa i den anden Afskrift (*Cod. Arnœmagnœanus 21 Fol.*), men dér er de skrevne med en anden Haand (vistnok Bartholins) paa nogle løse Blade, som er hæftede ind efter Afskriftens Slutningsblad[1]). Disse Stykker har Langebek optaget i sin Udgave i S. R. D. Tom. II, S. 393—4. Det viser sig, at Stykkerne er plukkede ud af *Liber secundus* og *tertius* i **A**; de 5 Smaanotitser findes dér i *Liber secundus* henholdsvis paa Fol. 73^{r} (= A. 74, col. 4) Lin. 5—2 f. n.; Fol. 74^{r} (= A. 75, col. 3) Lin. 7 f. n. ff.; Fol. 75^{v} (= A. 76, col. 2) Lin. 27 ff.; Fol. 76^{r} (A. 77, col. 4) Lin. 8—14 og Lin. 3 f. n. ff.; Stykket *de tribus regibus* hører til *Exempla* og findes i *Liber tertius* Fol. 95^{v}. Alt dette har intet som helst med *Compendium Saxonis* at gøre, og jeg skal derfor ikke opholde mig et Øjeblik længere derved, men gaa over til at omtale det sidste af de 4 Haandskrifter, jeg har benyttet.

4) **S** = Codex Archivii Regii Holmiensis, Num. 47, 4to, chartaceus. Om dette Haandskrifts Proveniens véd jeg intet andet, end at det siges at have tilhørt Bibliotheket paa Skokloster og derfra at være kommet ind i Rigsarchivet i Stockholm[2]). Det indeholder 11 Læg, hvert paa 12 Blade, og omfatter baade *Compendium* og *Continuatio*. Det er muligvis lidt yngre end noget af de andre tre Haandskrifter, men stammer dog vistnok omtrent fra Midten af det 15. Aarh. Texten er ogsaa her inddelt paa lignende Maade i Afsnit eller Kapitler, hvis Begyndelsespunkter er mærkede ved rødmalede, større Initialer, men der findes ingen Kapiteloverskrifter undtagen paa eet eneste Sted (S. 217, 10); hvor et Kapitel ender, og dets Slutningsord ikke optager hele den sidste Linie, udfyldes det Rum, der er blevet tilbage, gerne med Tegnene ∞ ∞ ∼ ∞ ∞, tit med et forangaaende & $\overline{ca}$. (som dog ikke be-

[1]) Der findes for øvrigt endnu en tredje Afskrift af **A** fra 17. Aarh., nemlig i St. Kgl. Bibl. i Kbhvn., *Gl. Kgl. Samling 818 Fol.*, som dog hverken indeholder *Registrum* eller de omtalte Tillæg; det er ogsaa ganske værdiløst.

[2]) Paa Indersiden af Bindet staar der med sen Skrift disse Ord: *werderet . . . ½ daler.*

tyder, at der er udeladt noget), og disse Tegn kan være umalede eller rødfarvede. Abbreviationssystemet og Orthografien er i alt væsentligt af samme Art som i de andre Haandskrifter. Foruden den smukke og tydelige *manus prima*, som har skrevet hele Texten lige indtil Midten af Fol. 130^{r} og selv indført nogle Rettelser i den, findes der ogsaa en *manus secunda*, som maa være samtidig, men skriver med lidt blegere Blæk og ikke former Bogstaverne fuldt saa smukt; denne Skriver maa have gennemgaaet Haandskriftet ret snart efter, at *manus prima* havde skrevet det, og sammenholdt det med Originalen, hvorefter det var afskrevet, og han har da rettet ikke saa faa Fejl, der var begaaede, navnlig tilføjet hele Rækker af Ord, som *manus prima* havde oversprunget, mest i Randene foroven eller forneden. Rettelser er ogsaa paa forskellige Steder foretagne af en noget yngre *manus tertia* og vist endda tillige af nogle andre endnu senere Hænder, som det ikke er let at sondre bestemt fra hinanden. Dels fra *manus secunda*, dels fra *manus tertia* stammer de forskellige Randnoter, som undertiden kan erstatte de manglende Kapiteloverskrifter, eller indeholder korte Indholdsangivelser til de Textafsnit, ud for hvis Begyndelsesord de staar; i Reglen er der intet særligt at bemærke ved dem, og jeg har derfor kun sjældent omtalt dem i min Kommentar. Som en Kuriositet kan det anføres, at der af og til af den ene eller den anden af disse Hænder i Randen er tegnet enten blot en pegende Haand eller et raat formet Brystbillede af en Mand, der med fremstrakt vældig Pegefinger viser hen paa de i Texten staaende Ord, som Tegneren særlig har villet henlede Læserens Opmærksomhed paa; hyppigst, dog ikke udelukkende, er der paa saadanne Steder i Texten Tale om visse kirkelige Forhold. Originalen til **S** maa, som ovenfor sagt, have været et Haandskrift, der har været nær beslægtet med **V**, men dog vistnok har haft en mindre fejlfuld Text; i det mindste har **S** paa ikke ganske faa Steder de rigtige Læsemaader, hvor **V** frembyder Forvanskninger. Men der foreligger for øvrigt ogsaa den Mulighed, at Skriveren af **S**, som aabenbart har gjort sig nogen Umage for at forstaa, hvad han skrev, ved egen Gisning har kunnet finde paa at rette Fejlene. Paa den anden Side har denne Stræben ogsaa haft uheldige Følger, idet den har ført Skriveren til at lave vilkaarligt om paa Texten, hvor han ikke fandt den tilfredsstillende; der er intet af de andre Haandskrifter, hvor Interpolation har grebet saa vidt om sig som i **S**. En ganske særlig Ting udmærker imidlertid **S** fremfor de andre Haandskrifter. Hvor nemlig *manus prima* slutter paa Fol. 130^{r} ganske med de samme Ord som **VA**, har i **S** en noget yngre

Haand, som dog vist maa tilhøre Slutningen af 15. Aarh., føjet et Stykke til, som opfylder den nederste Halvdel af Fol. 130^{r} og den øverste Halvdel af Fol. 130^{v}, altsaa en hel Side; deri meddeles os, dog vistnok kun i Udtog, en Række Bestemmelser i den Haandfæstning, som Valdemar Atterdag maatte underskrive paa en Herredag i Viborg i Begyndelsen af Juni 1342, men som han for øvrigt, efter hvad Fortælleren siger, ikke brød sig videre om at overholde, efter at han først var kommen til at sidde fast i Sadlen som Konge. Om dette Stykke *efter sit Indhold* er ægte og fra først af har hørt med til Skriftet, derom maa jeg overlade Dommen til vore Historikere[1]); mig synes det dog, at for dets Ægthed vidner baade dets Sprogform i Slutningssætningen og tillige den Omstændighed, at Petrus Olai har haft et Exemplar af *Continuatio*, hvorfra han i sine Excerpter har overført Begyndelsesordene i dette Stykke. Det kan have staaet paa et Slutningsblad i den Archetypus, hvorfra alle vore Haandskrifter har haft deres fjærneste Udspring; dette Slutningsblad maa da tidlig være bleven løsnet fra Haandskriftet, hvortil det hørte, og **VA** stammer fra en saaledes defekt Afskrift af denne Archetypus. Det samme gælder ogsaa om **S** i den oprindelige Skikkelse; men senere maa en Mand ved et heldigt Tilfælde have faaet fat paa et fuldstændigt Exemplar af Skriftet eller fundet det Blad, der var blevet borte, og set, at det hørte til *Continuatio*, og han har da føjet Stykket til i **S**. (Fol. 131 i **S** er blankt; paa Bagsiden af Fol. 132 har en helt anden Haand skrevet et Stykke, som ikke har noget med Værket at gøre).

Universitetsbibliotheket i København ejer i Samlingen *Additamenta* et Foliohaandskrift *No. 132*, hvorom der meddeles, at det er købt 1819 i Upsala paa en Auktion efter Ærkebiskop Lindblom. Det er kun en Afskrift af **S**, vistnok fra det 18. Aarh., meget fejlfuldt og ganske værdiløst. Mærkeligt nok har det ikke faaet hele

[1]) Valdemar underskrev ingen Haandfæstning ved Valget i Viborg 1340; man har dog, tror jeg, næppe villet fritage ham derfor, men blot opsætte det til et belejligere Tidspunkt. At man ikke har næret fuld Tillid til ham, synes mig at fremgaa af den Erklæring, han maatte afgive i Roskilde 6. Januar 1341; det var en Slags foreløbig Haandfæstning, som afløstes af den her antydede fuldstændige i Viborg fra Lørdagen d. 8. Juni 1342. Til Grundlag for denne har man, som Rigsarkivar Erslev har gjort mig opmærksom paa, valgt Valdemar III.'s Haandfæstning af Lørdag d. 7. Juni 1326; denne Datering har man endog kunnet bibeholde uforandret (*Sabbato ante festum Primi et Feliciani*), hvad der vel nok ved første Øjekast kan synes paafaldende, men derfor ingenlunde behøver at være et Tegn paa Stykkets Uægthed.

det Tillæg med, der er kommet til i **S**, men kun knapt syv Linier deraf, idet det standser paa Fol. 167^{r} med Ordene *libertatibus bonorum suorum*.

Skønt intet af de fire nu omtalte Hovedhaandskrifter til *Compendium* udmærker sig særligt, saa at man afgjort vilde være ilde stedt, hvis man kun havde eet eller to af dem at bygge paa, støtter de dog gensidigt hinanden saaledes, at man ved deres Hjælp paa de allerfleste Steder med Sikkerhed kan restituere Værkets Text. Hvor dette ikke kan ske paa det af dem givne Grundlag, har man endda eet Hjælpemiddel tilbage, nemlig *selve Saxos Text*; den kan saa godt som overalt, hvor det tiltrænges, give en god Vejledning til at komme ud over Vanskelighederne, selv om man maa ty til Konjekturer. Til Gengæld vil Texten i *Compendium* paa mange Steder kunne yde Bidrag til at rette Fejl i den ingenlunde heldige Textoverlevering af Saxo, som den gamle Pariserudgave, der desværre nu er saa godt som den eneste Textkilde, byder os.

Haandskriftgrundlaget for *Chronica Jutensis* er de allerede omtalte 3 Haandskrifter **VAS**; i **D** er dette Stykke gaaet tabt. Hvad man ellers har af Haandskrifter dertil, har aldeles ingen Betydning. I det ovfr. S. 150 omtalte Haandskrift paa Universitetsbibliotheket i Kbhvn., *Rostgaards Smlg. 42, 4to*, har Svaning paa S. 28—34 et Uddrag af Chr. Jut. med meget fri Textbehandling; intet nyt Bidrag til Textens Fastsættelse kan hentes herfra. I Upsala er der i Universitetsbibliotheket et Haandskrift i *de la Gardies Samling Num. 52—53, 4to*; dér findes paa Fol. 12—21 en Afskrift af **A**'s Text til Chron. Jut. alene, vistnok fra 17. Aarh.; den var oprindelig meget fejlfuld, men er senere bleven stærkt gennemkorrigeret af en anden Haand. Endvidere findes der i København i *Gl. Kgl. Samling No. 2460, 4to* en Afskrift alene af Chron. Jut., begyndende med *Waldemarus Secundus*, altsaa uden det lille Overgangsstykke om Knud VI; den hidrører vistnok fra Beg. af 18. Aarh. og stemmer for det meste med **A**, men har enkelte Læsemaader til fælles med **V**. (Et Skrift, der kaldes: *Anonymi Complementum Historiæ Saxonis 1188—1560*, og som findes i Gl. Kgl. Saml. 2458, 4to, i Thotts Samling 801 Fol. og (med et Tillæg fortil) i Ny Kgl. Samling 575 Fol., har intet som helst at gøre med Compendium Saxonis.)

Compendium Saxonis med dets *Continuatio* er tidligere kun udgivet af Langebek i S. R. D. Tom. II, p. 286—400. En særlig Udgave af *Chron. Jut.* paa Grundlag af **V** var tidligere leveret af E. Benzelius i Monum. hist. vett. Ecclesiæ Sveo-Gothicæ, Upsaliæ 1709, p. 145—56.

SAXONIS GESTA DANORVM
IN COMPENDIVM REDACTA.

PRÆFATIO EPITOMATORIS.

Gesta Danorum quidam egregius grammaticus, origine Syalandicus, nomine Saxo, conscripsit ad instanciam domini Absolonis, archiepiscopi Lundensis, deducens hystoriam a Dan, primo rege Danorum, vsque ad Waldemarum primum et Kanutum, filium eius. Quorum temporibus idem Saxo fuisse ex eius dictis comprobatur, circa annos M.C.XC.; com-

D = Codex Bibl. Univers. Hauniensis, Ex Donatione Variorum Num. 139, 4to, membr., sæc. XIV. exeuntis aut XV. ineuntis.

V = Codex Vpsalensis ex Collect. de la Gardie, 44, 4to, chartaceus, sæc. XV. ineuntis.

A = Codex Bibl. Univers. Haun., Additam. Fol. 49, membranaceus, scriptus anno 1431.

S = Codex Archiv. Reg. Holmiensis, in Skokloster repertus, sign. 47, 4to, chart., sæc. XV. med.

D^1, **D**^{2}, **D**^{3} *etc. signif. manum primam, secundam, tertiam etc., itemque in reliquis codicibus.*

In scripturis codicum afferendis hic illic quædam consulto omisi, sed ea tantum, quæ ad textum constituendum plane nullius momenti esse certo mihi constaret. Inscriptiones singularum operis partium et capitum numeros de meo addidi; in codd. tamen plerumque initia capitum magnis litteris rubricatis signata sunt.

D *hanc habet inscriptionem:* Incipiunt gesta danorum saxonis grammatici; **A**: Incipiunt gesta danorum conscripta per quendam gramatticum nomine Saxonem. **VS** *inscriptione carent.*

1. g(ra)matticus **A**. 2. fyalandensis **S**. 3. Absolonis *hic codd. omnes, et sic semper scribam; interdum tamen, maxime in* **V**, Absalon *scribitur.* historiam **S**. 4. vsque *om.* **V**. 5. et **S**^{2} *supra vers. add.* 6. annos domini **D**. M^0.C^0.XC^0 **D**, *et similia ceteri codd., sed terminatio ablatiui certe parum recte habet; quomodo numerum legi voluerit scriptor, non certo scio, sed credo sic, ut nomina tantum litterarum MC.XC. pronuntiarentur, sicut sæpe fit in versibus memorialibus medii æui, verbi causa in hoc hexametro:* M.C.D quatuor X ac octo die Michaelis = Mikkelsdag 1448. *Per*

pleuitque totum opus suum in .XVI. libris parcialibus consequenter. Sed quia opus suum diffusum est in pluribus locis, multaque dicuntur magis propter ornatum quam propter veritatem hystorie prosequendam, insuper et stilus suus nimium obscurus est propter plurima vocabula et poemata diuersa moderno tempore inconsueta, ideo hoc opusculum, excerptum de illo, ponit planis verbis notabiliora gesta ibi descripta, cum addicione aliquorum, que post dictum opus editum acciderunt.

EX PROLOGO SAXONIS.

Danicam regionem aliquando fuisse inhabitatam per gygantes ostenditur per saxa grandia erecta super sepulchra antiquorum, ymmo translata supra cacumina moncium, que ab vsitato conatu humani roboris vix aut nullomodo moueri possunt super planum. Tanta autem diligencia erat antiquis relinquendi facta sua notabilia noticie posterorum, vt, quamuis non haberent periciam litterarum Latinarum pro libris scribendis, litteris tamen patriis et caracteribus in magnis lapidibus sculperent gesta sua.

In regione autem Danie primo occurrit Jucia, que, sicut posicione prior, ita et granditate maior regni Danici optinet

pluralem numerum annos *significari videtur totum decennium ab anno 1190 vel fortasse 1185 incipiens; et auctor, ut opinor, hoc modo indicare voluit, Saxonem opus suum intra hoc annorum spatium compleuisse.*

1. in *om.* **A**; *s. v. add.* **V**[1]. parcialibus, *i. e.* suam unoquoque partem complectentibus; consequenter, *i. e., puto,* continuo ordine descriptum. 2. est *om.* **V**. 2—3. in pluribusque locis multa dic. **AS**. 3. ornamentum **A**. 4. consequendam **AS**. 5. vocabłia (ɔ: vocabilia?) **DV**, *sed* i *in* **D** *del.* poeta **A**; poetica **S**. 6. inconsweta **DV**, *et sic sæpius* w *in huius verbi formis, item in* perswadeo: *hoc non amplius adnoto.* 6—7. ideo istud op. exc. est de illo et ponit **S**. 7—8. ibi descripta *om.* **A**. 10. *Inscriptio in* **D**: Excerptum de prologo Saxonis; *item* **V** *in margine; in* **S**: Prologus super gestis Danorum; *om.* **A**. 12. gigantes **V**, *et sic sæpissime variatur; ego semper* y *scribam.* erecta **VAS**; que erāt **D**, *sed* q̄ (que) *s. v. add.* **D**[1]. sepulcra **AS**. 13. mortuorum antiquorum **S**. immo **V**. super **A**. 16. posteriorum **VA**; posterum **S**. 18. patriis **VA**; propriis patriis **D**, *sed prius verb. del.*; paternis **S**. in *om.* **A**. 19. sculpserunt **S**. 20. Danica **AS**. sicud **DVA** (*ut sæpius in codd.*). 21. et *om.* **S**. mayor **DS** (*ut sæpius, etiam in ceteris codd.; hoc solo loco adnoto*).

principatum. Habet autem fines Teotonie iuxta se ad austrum, sed ad aquilonem mari Norico terminatur. In hac est sinus, qui vocatur Lymphyord, ita piscibus habundans, vt indigenis non minus de alimento prebeat quam omnes agri. Ad orientem Jucie, modico distincta passagio, est Feonia insula. Deinde vltra ad orientem, intercurrente passagio Baltico, est Syalendia, omnium insularum Danie amenior. Vlterius ad orientem est Scania, quam a Syalendia separat sinus marinus omni anno adeo piscibus refertus, vt interdum impacta nauigia vix per remiges erui possint, ac pisces non tam retibus quam manibus capiantur. Scanie coniunguntur Hallandia et Blegundia, quasi duo rami ex vno trunco prodeuntes ac pertingentes vsque Gothiam et Norwegiam. Que prouincie, septentrionali polo subiecte, ipsum frigentis zone paralellum vltima sui porrectione contingunt, nec vltra eas apte humane habitacioni regiones propter frigoris seuiciam inueniuntur. Ex quibus Norwegia, propter scopulos et saxeos montes naturalem deformitatem sortita, horridam inspicientibus speciem representat.

Ad occidentem Norwegie est insula glacialis, que Ysland dicitur, occeano circumclusa, que multa in se habet ammiranda. Nam ibi fons est, qui fumigantis aque vicio natiuam cuiuslibet rei originem demolitur; quidquid enim fumi huius exalacione respergitur, in lapidee nature duriciam transmutatur. Sunt et ibi alij fontes, qui tanta vehemencia aliquando per aquam

1. teütonie **A**; teutonice **S**. 2. synus **A** (*eiusmodi in litteris* i *et* y *differentias sæpe omittam; scribam, quod plures codices aut certe* **DV** *communiter præbent*). 3. que(!) **VS**. lymphyor **DA**; limpfiord **S**. abundans **S**. 4. prebet **AS**. 5. feyonia **S**. insula bona et fructuosa **AS**. 6. intercurrentem $\mathbf{AS}^1$. balticho **S**. fyalandia **D** *plerumque vel* Sialandia; Siallandia *interdum* **S**; *sed ceteri fere semper* fi(y)alendia *habent, ideoque semper ita scribam, varietate scripturæ non notata aut raro.* 7. D. est amenior **S**. 8. schania **A** (*et sic sæpius, etiam in ceteris codd.; ego semper* h *omitto*). 9. ĩ pacta **DAS**; inpacta *fort.* **V** (*ante* b, m, p *semper* im-, com- *scribo*). 10. possunt **V**. pisces non *om.* **A**; non *om.* **S**. rethibus **AS**. nauibus(!) **S**. 11. blegungia **VS**. 12. vsque *om.* **S**; usque ad **A**. 14—15. prectione (*vel* prec(c)ione) **DVAS**, *sed* por- *corr.* $\mathbf{D}^2\,\mathbf{S}^2$. 15—16. apte reg. hum. hab. **A**; apte reg. hum. habitacionis **S**. 17 (*et* 19) noruegia **D**, *et sic sæpe variatur; ego semper* w *scribam*. 17. scrupulos **AS** (*item infra*). 17—18. difform. **A**. 20. in se multa S. admiranda **D**. 21. que(!) **A**. naturam **S**. 22. quidquit **D** (*et sic sæpius*). 23. naturam(!) **S**. 24. aliquando *om.* **AS**.

excrescentem replentur, vt guttas in sublime iaciant; aliquando aqua ita absorbetur, vt humano visu vix cerni possit. Est ibi mons, qui perpetua incendia eructat. Huic eciam insule certis temporibus infinita glaciei moles admouetur, que cum primo ad lapides insule illidi ceperit, quasi remugientibus scopulis inusitate conclamacionis voces ex alto audiuntur; quamobrem in illa frigoris magnitudine animas puniri existimatum est. Huius autem molis excisa particula quantiscunque nodis vel clausuris concludatur, statim vt dicta glacies ab insula recedit, subito euanescit. Est et illic aliud glaciei genus moncium summitatibus ac rupibus interceptum, quod certis vicibus vertitur, inferiori superficie superius versa et econuerso. Est et ibi scaturigo aque, de qua si quis gustat, statim moritur quasi sumpto veneno. Sunt et alij fontes, quorum aque proprietatem ceruisie imitari perhibentur. Sunt et ignes, qui, cum lignum consumere nequeant, aque molliciem depascuntur. Est et saxum, quod moncium prerupta non extrinseca iactacione sed propria mocione peruolitat; volitacione *enim* mouetur.

In extremitate Norwegie sol continue apparet in estate, sed per hyemem occultatur.

De origine gentis Danorum.

Ut testantur veteres hystoriographi, tempore Saruch, proaui Habrahe, regnum, quod nunc Dania vel Dacia dicitur, Dani intrauerunt, prodeuntes de Gothis; vnde et beatus Ysidorus in libro ethimologiarum dicit, quod Daci sunt Gothorum

2. ita in eis abs. **AS**. 2—3. Ibi eciam est mons quidam, qui **AS**. 3. Hinc **S**. 4. glac. mol. inf. **S**. 7. **D**^{2} *in marg.* purgatorium. 8. quantisq; *codd.; correxi ex Saxone.* 9. concludantur **AS**. 10. moncium **DVS**; nō tm̄ (!) **A**. 11. intersertum *Saxo; hic fort. scrbd.* interfeptum. 12. ī feruori **A**; ī inferiori **S**. superficiei **DV** (*et* **S**^{1}). 15. peribentur **V**; *per*hibetur **S**, *corr. ex* prohibetur. et ibi ignes **S**. 16. linum **DVS**, *quod sine dubio* lignum *significat (item Saxo)*; lumen **A**. 17. et ibi saxum **AS**. 18. volutacione **S**^{2}. enim (.n.) *addidi.* mouet **DV**. 20. yemem **D**; hiemem **V**. 21. *Inscriptionem hanc habent* **D** *et in marg.* **V**; *om.* **S**; *in* **A** *legitur rubris litteris:* Viso de proprietatibus et naturis regionum. videndum est de gestis Regum et principum et de origine eorum. *Ceterum hoc totum caput epitomator ex Annalibus Ryensibus sumpsit, qui rursus in multis a Chronico Lethrensi pendent.* 24. ex Gothis **S**. 24—25. ysydorus **A**. 25. ethĭarum **DVA**; ethi^{oq} **S**; *cfr. Isidori Origin. lib. IX, 2, 89. 90 (ed. Migne, vol. LXXXII, p. 337).* gotorum (*et deinde* gothy) **S**.

soboles. Gothi autem, vt dicit Papias, processerunt a Gog, filio Iapheth. Quod vero quidam dicunt, Danos ortos fuisse a Danais, id est Grecis, vsquequaque certum non est. Ab inicio regnum non dicebatur Dania, sed quelibet terra habuit nomen suum speciale, quod adhuc habet, donec tempore Dauid, regis Israel, habuerunt regem Dan. Illo enim tempore Dan, filius Humbli, dominium habuit super Syalendiam, Møøn, Falstriam et Lalandiam; cuius regnum dicebatur Witheslæth. Accidit autem tunc, vt princeps Teotonie inuadere vellet Jutos; qui contra eum locum, qui Kowirki adhuc dicitur, fossatis et aliis munierunt, vocantes in auxilium sui Dan ac promittentes sibi [pro adiutorio] principatum. Qui letus iuxta predictum locum Teutonicis occurrit, plurimisque eorum occisis reliquos in fugam conuertit. Quo facto Juti eum regem suum constituerunt; qui eciam Feoniam, Scaniam et alias Dacie insulas sibi subiecerunt. Postmodum de communi omnium consensu regnum Dan Daniam et incolas Danos appellare consueuerunt. Dicitur autem, quod Julius Cesar primo appellauit illam regionem Daciam propter gentis dapsilitatem et hospitalitatem.

EX LIB. I. SAXONIS.

I. Primus igitur rex Danorum fuit Dan, pugil strenuissimus et magnis operibus preclarus; a quo regum Dacie continuata successio et nobilitas processit. Hic habuit duos filios,

2. iaphet **A**. fuisse *om.* **S**. 3. id est grecis **D** (= i' grecis **S**); Idē greas (!) **V**; igreas (!) **A**. vsquequaque **AV**; vsque quam, *ut vid.*, **DS**; *ceterum in* **D** *hæc omnia verba* Quod vero . . non est *linea transuersa deleta sunt.* 4. habuit *om.* **AS**. 7. Humbuli **S** (*item in sqq.*). 8. witheslet **A**. 10. *verba* qui K. a. dicitur *h. l. om.* **S**, *sed infra* (13) *post* locum *habet*: qui adhuc kowirkæ adhuc dicitur. 11. muniuerunt **A**. vocat(ur) **S**. 12. pro adiutorio *om.* **DAS**; *in* **V** adiutorio *s. v. add.* $\mathbf{V}^2$. predictum *om.* **S**. 13. theutonicis **S**, *et sic sæpius variatur.* plurimisque ex eis **S**. 14. suum *om.* **S**. 15—16. alias ins. D. subiec. sibi $\mathbf{AS}^2$; *in* **S** *locus vario modo turbatus est, sed* $\mathbf{S}^2$ *correxit.* 16. oi̅ **D**. 17. appellare, *ut vid.*, **D**; appellari **VAS**. 18. eciam (*pro* autem) **A**. 20. *Inscriptio est in* **D**: Incipit liber primus Saxonis. de Dan primo rege; *in* **V** (*marg.*): de Dan primo rege; *in* **A**: De primo rege Dan et gestis suis, *et in marg. man. rec. Danice*: I. Dan første Konge i Danmark. (*In sequentibus Danicas inscriptiones commemorabo, ceteras sæpius omittam*). **S** *nullas omnino inscriptiones habet.* 21. igitur **DAS**; ergo **V** (*harum particularum compendia sæpe inter se permutantur*). 21–22. strenn. **AV** (*duplex* n *ibi tantum scribam, ubi omnes codd. habent*). regum **D**; regnum **V**; regum (**A**: regim̃ = regimen) D. c. successione et nobilitate pro- (**A**: pre-)cessit **SA**.

Humblum et Lotherum, ex Gritha, nobilissima matrona Teotonie. Frater eius Angul Angliam acquisiuit et ex suo nomine nuncupauit. Mortuo Dan Humblus, filius eius, ei in regno successit; qui iners et vanus per fratrem suum Lotherum conspiracione facta de regno deponitur. Lotherus vero regnum adeptus tyrannidem exercuit indifferenterque proceres bonis et vita priuauit; propter quod a populo interemptus est.

II. Huic successit filius suus Skiold, cuius tam sollempnia opera fuere, vt ab ipso ceteri Danorum reges Skioldungi dicerentur. Nam ante, quam esset .xv. annorum, ingentis magnitudinis vrsum sibi in venacione occurrentem, quamuis esset inermis, cepit proprioque cingulo ligauit ac sociis occidendum prebuit. Multos eciam excellentis fortitudinis pugiles eo tempore superauit. Cum autem .xv. esset annorum, inusitato corporis incremento perfectissimum humani roboris ⟨*specimen*⟩ preferebat conflictusque gessit, [et] quorum ob teneram etatem vix inspectator esse poterat. Nec minus virtutibus quam viribus resplenduit: nam impias leges abrogauit, salutares edidit, de infirmis et pauperibus curam gessit et, quidquid ad emendandum statum patrie attinuit, summa diligencia prestitit, dicens se non sui sed patrie curam suscepisse. Hic ob amorem cuiusdam pulcherrime puelle Alwilde cum Scato, principe Alemannie, eiusdem puelle competitore, presente Teutonicorum Danorumque exercitu in duello conflixit, ipsumque interfecit ac Teutoniam sibi tributariam fecit. Accipiens autem predictam puellam in coniugium generauit ex ea filium Gram, a quo Gramhæræth nuncupatur.

---

1. Humlum **DV** (*item* 3, *ibi etiam* **A**). luthey ex grytha **S**. 2. eius *om.* **AS**. et **AS**; ac **DV**. 3. **A** *in marg.* II. Humble Dans søn; 5: III. Lotther Humblis broder; 8: IIII. Skyold lotthers søn. 4. iners et vanus *ex Ann. Ryens.*; *pro* iners $\mathbf{S}^1$ in eis, *unde* $\mathbf{S}^3$ iuuẽis. 6. tiran. **V** (*ego semper* y). excercuit **DVA** (*et sic sæpissime hi codd., non* **S**; *etiam* excercitus *et similia; quod non amplius adnotabo*). inderenterque **S** (*et infiniti sunt in hoc codice eius generis errores, quos adnotare superuacaneum iudico*). 7. vitam $\mathbf{AS}^1$. 8. solennia **DS**. 9. fuerunt **D**. 11–12. quamuis fuit **AS**. 13. magnitudinis **D**. 14. fuit annorum **S**; annorum fuit **A**. 15. perf. humano robore **A**; perf. virum humane(!) roboris **S**. 16. specimen *ex Saxone addidi.* et *deleui.* 17. tenerem **V** ($\mathbf{D}^1$). posset **AS**. 21. se *om.* **S** 23. alimãnie **V**; teotonie **S**. 25. tribunariam **S**. 27. graam **DV** *h. l.* a quo dicitur gramhȩ nuncupatur **DV**; *corr.* $\mathbf{D}^2$: a quo, vt dicitur, G. n.; *in* **V** dicitur *deletum est*; a quo dicitur G. **AS**. *Hoc ex Ann. Ryens. petitum est.*

III. Gram iste per omnia patrem in virtutibus imitabatur; didicitque a gladiatoribus artem dimicandi, ac in bellicis actibus habuit socium quendam probissimum virum, nomine Bessum. Audiens autem filiam regis Sueonum, nomine Gro, desponsatam cuidam gyganti, assumpto socio suo Besso Sweciam intrauit, regemque duello aggrediens ipsum interfecit, Sweciam subiugauit ac Gro in vxorem duxit. Cumque Suarinus, prefectus Gothie, ad regnum Swecie aspiraret, Gram ipsum in duello occidit ac fratres eius, septem in legittimo matrimonio ac nouem ex concubina procreatos, cum vindicare vellent necem fratris sui, simili dimicacionis genere interemit. Igitur propter preclara opera eius pater suus Skiold, iam senex, ipsum regem fecit. Post hoc cum aduersus Sumblum, regem Finnorum, bellare vellet, videns filiam eius Signes cum eo amiciciam fecit, ac promisso vxoris sue repudio ipsam desponsauit. Verum cum multum occuparetur in bello, quod aduersus regem Norwegie inceperat, perfidus Sumblus filiam suam Hinrico, regi Saxonie, promisit. Quod cum Gram audisset, relicto exercitu, vili veste sumpta in Finniam properauit; domumque conuiuij ingressus regem Hinricum interfecit, ac ipsam Signes rapiens nauigio deportauit. Postea cum bellaret cum Suibdagero, rege Norwegie, in bello est occisus. Iste Suibdagerus ex patre Dacus fuit et ex matre Noricus; qui patrem proprium, in Norwegia regnantem, de regno expulit et pro ipso regnauit. Sicque, mortuo Gram, tria regna habuit, scilicet Daciam, Sweciam et Norwegiam.

IV. Hoc in loco ponit Saxo, triplex fuisse genus hominum, qui magicis artibus inseruiebant. Primi erant gygantes, qui

---

1. **A** *in marg.*: V. Gram Skiolds føn. Iste gram **S**. 3. socium *om.* **AS**. virum prob. **S**. 4. Sueonum *scripsi* (*cum Saxone*); fueorum **DV**; fuecorum *corr. fort.* $\mathbf{D}^1$; fweuorum $\mathbf{V}^2$; fuenonis **A**; fwe(!) **S**. 6. fueciam **A**; Sweciam *plerumque ceteri, quod ego semper scribam; item* Sweci. 7. sibique Sw. **AS**. Cum fwarinus **S**. 9—10. septem . . nouem **AS**; 7. . . 9. **DV**. 9. in *corr. in* ex $\mathbf{D}^2$. legitimo **AS**. 10. et (*pro* ac **S**). 11. patris **D**. simili *codd.*; impari *Saxo, sed scribd. vid.* in pari. 13. Sumbulum $\mathbf{AS}^1$, *sed* H *ex* S *corr.* $\mathbf{S}^2$; *paulo post* umbulus **S**, *sed* h *add. m. 2*. 14. signæs **DV** *h. l.* 15. ex (*pro* ac) **S**. 17. norw. regem **S**. 18. duci faxone(!) **S**. 22. Swibd. **AS**, *item in sqq.* 23-25. Swibd. . . regnauit *ex Ann. Ryens.* 25. Gram, Swibdagerus tria **A**. 26. et *om.* **A**. *In marg.* **D** *hanc notam habet*: Hic primo coniunguntur (tria) regna. D. S. Nor(wegi)e. 28. inseruiebat **VS**.

corporum granditate longe alios precellebant. Secundi erant homines communis stature, qui sollercia gygantes superabant: igitur inter hos et gygantes continua erat concertacio de rerum summa, donec gyganteum genus armis sibi subicerent et sibi non solum ius regnandi sed eciam nomen deitatis acquirerent. Horum vtrique per summam ludificandorum oculorum periciam proprios alienosque vultus variis rerum ymaginibus immutare sciebant. Tercij, ex hiis duobus generibus hominum pullulantes, nec corporum magnitudine nec arcium exercicio suis prioribus equales erant; hiis tamen apud delusas mentes diuinitatis opinio tribuebatur.

V. Reliquit autem Gram filios Guthormum et Hadingum, qui transportati in Sweciam per educatorem suum duobus gygantibus non solum alendi sed eciam defensandi traduntur. Tandem Suibdagerus, filiam Gram habens vxorem, ad magnam coniugis instanciam Guthormum sub obligacione tributi Danie prefecit; Hadingus vero, vlcionem necis paterne cogitans, omisso voluptatum studio exercicium armorum amabat. Cuius fortem animum Hargrepa, gygantis filia, que nutrix eius fuerat, in amorem eius illicere cepit. Qui cum diceret se tali complexui non conuenire, eo quod ipsa gygantee magnitudinis erat, respondit, quod se paruam vel magnam facere posset pro sue arbitrio voluntatis. Tandem iuuenis concubitu potita tanto ei amore cohesit, vt ipsum in patriam redeuntem virili animo sequeretur. Dum autem essent in via, accidit, vt domum intrarent, vbi domesticus nouiter mortuus super terram iacebat. Volens igitur Hargrepa scire successum

---

2. qui *om.* **AS**. solercia **VS**. superantes **AS**. 3. in hos **VD**, *sed* inter *corr.* **D**[1]. 4. subigere(n)tur **S**(**A**); subigerent (*sed non* sibi) *habet Saxo.* 5. vis regn. **V**. 6. vtrique *Saxo et corr.* **D**[1]; vtrisque **ASD**; vtriusque **V**. 7. wltus *codd.* (*item sæpe* wlnus *et similia*). variisque ymag. (*om.* rerum) **S**. 9. excercio **A**. 10. tamen (tn̄) **AS**, *ut Saxo*; tm̄ (tantum) **DV**. 12. *In marg.* **A**: VI. Gottorm Grams føn. Gutormum **A** *et h. l.* **DV**; guttormum **S**, *sed paulo post* Guth. 14. defendendi *corr. ex* defendandi **D**[2]. 15. *In marg.* **A**: VII: Suibdager Gottorms broder(!); *et ad* 17: VIII. Hading. 17. vlcionem *om.* **S**. 18. voluptatis **AS** (*Saxo*). 19. amauit **V**; *om.* **A**; diligebat **S**. argrepa *h. l.* **DV** (**S** *etiam* 27. 224, 7); *postea* Hargrepa; argreppa *hic* **A**, *postea* Hargreppa. 20. illius **D**. alicere **DV** (amoris sui illecebris *Saxo*). 21. amplexui **D**[2]. gygantea **A**. 22. respondit *om.* **S**. 23. suo **AS**. 26. mortuus nouiter **S**.

suum in via, quam ceperant, tulit lignum, in quo protraxit caracteres, et tradidit Hadingo, vt sub lingua poneret defuncti. Qui horrenda voce statim predixit, que eis in proximo euenirent. Ingressi autem proximum nemus cum sibi tectum de ramis arborum pro nocte facerent ibique pausarent, vidit Hadingus manum insolite granditatis ad se intromitti. Territus itaque Hargrepam in auxilium excitauit; at illa manum apprehendens sibi abscindendam prebuit; ex cuius vulneribus plus tabi quam cruoris manauit. Eadem tamen nocte, Hadingo euadente, Hargrepa a demonibus *di*scerpta est, prout dictus mortuus hoc predixit.

VI. Hadingus igitur solus incedens obuium habuit senem quendam monoculum; qui, solitarium miseratus, ipsum Lisero cuidam pirate insolubili amicicie federe copulauit. At illi sic coniuncti Lokero, Curetum tyranno, bellum indicunt. Quibus superatis, fugientem Hadingum idem senex duxit ad domum suam, ipsumque suauissime cuiusdam pocionis beneficio recreauit, dicens eum ex tunc futurum forciorem. Post hoc Handwanum, Hellesponti regem, apud Dunam vrbem bello attemptat. Sed murorum altitudine oppugnacionem prohibente, diuersi generis aues, loci illius domibus assuetas, per aucupes iussit capi et accensos igne fungos sub alis earum suffigi; que nidos proprios repetentes vrbem incendio compleuerunt; sicque portas aggressus vrbem et Handwanum cepit. Multo autem Orientalium robore debellato Sweciam reuersus Swibdagerum, apud Guthlandiam cum ingenti classe obuium, interfecit; sicque mortuo hoste contigit eum non prius patriam repetere quam regnare.

VII. Eo tempore Othinus quidam, qui per totam Europam falso deus credebatur, apud Vpsalem vel propter incolarum

1. pertraxit **AS**. 2. karacteres **DV**. ligwa **D**, lingwa **S**, *et sic sæpius*. 3. predixit statim **AS**. 4. eminerent **A**. 6. magnitudinis **A**. 7. exucitat **V**, *corr.* excitauit **V**^{2}; exsuscitat **A**; resuscitat **S**. 8. abscidendam **VS**. 9. emanauit **AS**. tamen *om.* **S**. 9—10. euadente (h)adingo **S**. decerpta **VAS**; decepta **D** (laniata *Saxo*). 11. hoc **DV**; eis **AS**. 12. ergo **V**. 13. misertus **S**. 14. pirato **A**. insolubilis **S**. 18. docens **S**. futurum *om.* **V**. hec **VA**; *om.* **S**. 19. helesponti **DV**; helisponti **S**. diniam **S**. 22. capi ac **D**; capiat **V**. figi **AS**. 24. et *om.* **DVA**. Handwani **A**. 25. autem *om.* **S**. 25—26. Swibd. *hic omnes*. 26. gotlandiam **AS**. 29. Et tempore **V**. 30. falsus **V**; false **S**. ypsalẽ **D**; vpsaliam **S**.

inertiam vel propter loci amenitatem maxime morabatur. Cuius nomen reges aquilonis maxime colebant, feceruntque ei statuam auream, cuius brachia multis armillis decorabant, eamque Bizancium, que est vrbs Grecie, transmiserunt. Othen igitur de tanta sui celebritate valde gauisus est; sed vxor eius Frigga clam fabros misit, qui aurum statue detractum sibi ferrent. Ipse vero suspensis fabris statuam in quadam crepidine collocauit; quam eciam mira arte ad humanos tactus vocalem reddidit. At Frigga non cessans, sed diuinis mariti honoribus suum ornatum anteponens, cuidam familiarium se stupro subdidit, per cuius ingenium aurum, quod concupierat, recepit. Hoc loco quid aliud dicendum, nisi quod talis deus tali coniuge dignus erat! Igitur Othen, dupliciter se confusum videns, tum propter violacionem statue, tum propter stuprum vxoris, vt infamiam suam detergeret, ad tempus voluit exulare. In cuius absencia quidam alius prestigiosus multipliciter populum deuinc*ie*bat; sed redeunte Othen fugit in Feoniam, vbi ab incolis est occisus. Cuius maleficia eciam post mortem eius valuerunt, nam sepulchro eius propinquantes statim interibant; igitur extractum corpus capite truncant pectusque acuto stipite transfigunt, sicque plaga cessauit. Rediens igitur Othen omnes, qui in eius absencia diuinitatis nomen vsurpare conati sunt, in exilium egit.

VIII. Interea Asmundus, Swibdageri filius, in vlcionem patris cum Hadingo bellum ingressus filium suum Erik amisit; propter cuius mortem tanto dolore agebatur, vt clipeo in tergum reflexo vtraque manu gladium arripiens plures prosterneret. Sed ab Hadingo hasta confossus est; ipse vero pedem Hadingi perpetua claudicacione mutilauit. Corpus eius apud

1. inherciam **VA**. 2. numen *Saxo*. 4. byzancium **AS**. 5. gauisus est valde **AS** (*ut Luc. 23, 8; epist. Ioh. II, 4; III, 3*). vxorem **DV**, *sed corr.* **D**[1]. 6. clam ad f. **AS**. 7. Ipsa **S**. 7—8. turpitudine(!) **AS**. 9. Ac **V**(?) **S**. 10. cuidam stimulario(!) **S** 11—12. cupierat receperat **A**. 13. Nō (ɔ: Nota) igitur **S**. Othen *om.* **A**. 14. tum *prius om* **A**. tum super st **D**; quam propter st. **A**. 17. deuinciebat *scripsi*; deuincabat **VS**[2]; deuincebat **AS**[1]; deu. cabat **D**, *corr.* deuȷcabat **D**[1]; deuẽcabat **D**[2]. 17—18. feoniam, et ibi **D**. 18. malificia **S**. 19. sepulcro e. a(p)prop. **AS**. 20. truncauerunt **A**. 21. ergo **V**. 22. sibi vsurp. **A**; vsurp. sibi **S**. 25. ingr. bel. **S**; bel. aggressus **A**. 27. tergum *Saxo*; tergo *codd.* 27—28. prostrauit **AS**. 29. claucacione **V**. multauit **V** (*et Saxo*); mi‡tauit **D**[1], *in marg.* wlnerauit **D**[2].

Vpsalem sollempniter est sepultum. Cuius coniunx Gunnilda, ne ei superesset, se ipsam ferro interfecit ac cum viro est sepulta. Igitur cum victor Hadingus in Swecia maneret, Vffo, filius alter Asmundi, in Daniam exercitum trahit; propter quod Dani ad defendenda propria redire sunt compulsi. Cum autem Hadingus de Swecia reuersus erarium suum furto violatum cerneret, custodem eius Glumerum suspendit callideque edixit, vt, qui furtum referret, honoris locum, quem Glumerus habuerat, optineret. Quo promisso allectus quidam reorum pecuniam reportauit. Cuius socij, credentes eum bene graciam principis meruisse, et ipsi pecunias reportabant; quorum confessio primo est honoribus excepta, deinde suppliciis est punita.

IX. Postea verno tempore Hadingus cum exercitu in Sweciam est reuersus, vbi militando quinque annos peregit. Incidente autem fame milites primo fungis siluestribus pro cibo vsi fuerunt; tandem equinas carnes, ad vltimum ⟨*caninas*⟩ et eciam humanas comedebant. Quadam autem nocte congressi sunt exercitus Hadingi et Vffonis, victusque Hadingus in Helsingiam fugit; vbi cum pre feruore solis corpus lauaret aqua maris, inauditi generis beluam interfecit ac in castra perduxit. Quo facto quedam mulier ei obuians sic ait:

> Seu pede rura teras, seu ponto carbasa tendas,
> infestos paciere deos, totumque per orbem
> propositis inimica tuis elementa videbis.

---

1. vpsalam **D**; vpsaliam **S**. solẽniter **DS**. eius coniunx **D**. gunwilda **S**. 2. neci (*pro* ne ei) **V**. 4. alterius **D**^{2}. 7 *et* 9. gunnerum **A**; gunarum **S**. 7–8. calideque **DV**. 9. obtineret **A** (*ita sæpius variatur*). alectus *codd.* 10. credentes *Saxo*; credebant *codd.* 11. meruisse *scripsi*; interesse *codd.* pecuniam **D**. 12. prima **A**. accepta **A**. 14. verno *scripsi* (verno sole *Saxo*); vero *codd.* tempore *om.* **AS**. 15. annis **S**. 16. Incedente **A**. 17. caninas *addidi ex Saxone, in ceteris* **AS** *secutus*; ad v. eciam equinas ac hum. c. **V**; ad v. non solum equinas sed et hum. c. **D**. 20. cum **DVS**; tamen **A**. pre *om.* **S**. lauaret *s. v. add. fort.* **D**^{1}, *om.* **VAS**. 21. aqua *om.* **A**. 22. produxit *codd.; correxi.* ei obviã sic ait **DV**, *sed post* obuiam *in* **D** veniens *s. v. add. m. 2; sine dubio scribd. est*: ei obuians; ei obuiat sic dicens **A**; obuiat ei sic dicens **S**. 23. teres **V**. 24. infestas patrie(!) **A**. 25. elementa tuis inimica **AS**. videbit **A**.

Quod et rei postmodum probauit euentus. Nam eo nauigante nimbus ingens classem demersit; cumque, naufragium euadens, domum intraret, subito tectum corruit; nec ante remedium habuit, donec deo Frø sanguinem immolaret.

X. Audiens postea Haquini, Noricorum(?) regis, filiam Regnildam cuidam gyganti promissam, Norwegiam profectus gygantem interfecit dictamque puellam vxorem habuit. Inter hec Vffo, pulcherrimam filiam habens, edixit eius potiturum, qui Hadingum interficeret; ac quidam, Turingus nomine, receptis secum Warmensibus Hadingum aggredi temptabat. Dum autem Hadingus contra eum proficisceretur, occurrit ei quidam senex in via, qui in ordinando exercitu dixit se peritum. Quem Hadingus secum sumens dum cum Warmensibus bellaret, illi carminibus serenam auram in nimbos soluerunt; econtra senex obortas nubes obuiis nubibus pellebat. Victoria igitur habita ac dimisso sene Hadingus Vpsalam venit, vocatus ab Vffone gracia colloquendi. Cum autem socij eius domum conuiuij de sero egredi vellent, vt vnusquisque caput extulit, aderat, qui caput protinus amputaret. Sic per fraudem amissis sociis Hadingus nocte aufugit; quam iniuriam cito vindicans Vffonem bello occidit, et regaliter sepelire mandauit. Vt autem gentis deuicte animos sibi reconciliaret, fratrem Vffonis Hundingum regno prefecit.

---

2. nimbus **D**; niuibus **VAS**; nimbi vis *Saxo*; ingentibus **AS**. dimersit **S**. 3. subito *om.* **D**. ante *Saxo*; ãt (ↄ: autem, *pro* añ) **DV**; *om.* **AS**. 4. ffro **A**. sagwinem **D**; sãgwinem **A**, *et sic sæpius scribitur*. 5. noricorum **S**, *non inscita coniectura*; nicerorum **A** *et, ut vid.,* **D**[1], *quod* **D**[2] *in* rutenorum *mutauit*; niterorum **V** (Nitherorum *Saxo; latet fort. nomen alicuius populi Norici, velut* Hiterorum *in Telemarcia*). 6. norwegę **DV**, *quod quamlibet formam vocis* Norwegia *significare potest*; norwegie *male* **AS**. 8. hoc **AS**. eius *scripsi*; ei *codd.* (*pro* eiꝯ), *nisi quod* **D**[2] eum *scripsit.* petiturum **V**; petituram **AS**. 9. interfeceret **V**; interfecit **S**. ac **S** *et, ut vid.,* **DV**; at **A**. thuringus **AS** (Thuningus *Saxo*). 10. Biarmensibus *Saxo.* temptauit **S**. 11. profiſciſceretur **DV**, *et sæpius ita scribitur.* 12. ex(c)ercitum **AS**. 15. abortas **A**. 16. vpsalem **A**; wpsaliam **S**. 17. Offone **D**. 18. domum . . egredi *scripsi ex Saxone*; domus . . aggredi (**S**: ingredi) *codd.* sicut (*pro* vt) **A**. 19. capud **A**, *et sic sæpe codd., sed ego semper* t *scribam; alterum* caput *om.* **A**. 20. affugit **D**. 21. sepiliri(?) **D**. 22. reconfiliaret **A**, *et sic sæpe in codd. scribitur.* 23. hw̄dingum **D**; hudingum **S**.

XI. Accidit postea, vt Tosto quidam de Jucia, Facinorosus agnominatus propter multa mala, que fecerat (nam non solum in indigenas, sed eciam in extraneos manum misit), Sigfridum, ducem Saxonie, per bellum coegit, vt sibi socius esset contra Hadingum. A quo Hadingus terrestri bello superatus fugit atque ad classem vacuam Tostonis venit. Nauibus igitur per latera perforatis ipse scapham ascendens per mare fugit. Tosto autem ipsum in bello occisum putans, dum eum inter corpora mortuorum inuenire non posset, ad classem regressus vidit longe in mari scapham fluctuantem. Ascendens igitur cito, nauigiis dum ipsum insequi cepisset, propter subintrantem aquam vix ad litus redire potuit. Tandem reparatis nauibus et insequentibus, dum Hadingus se vrgeri conspiceret, quesiuit a socio, si natandi artem haberet; quo negante scapham euertit ac subtus in concauitate nauis se saluauit. Tosto igitur, credens eum submersum, ad litus rediit; et dum in colligendis spoliis occupatus esset, Hadingus cum sociis, quos habere potuit, superuenit et Tostonem in fugam egit; qui postea in duello est occisus ab Hadingo.

XII. Hiis gestis, vxor Hadingi mortua apparuit ei in sompno, dicens:

> Belua nata tibi est rabiem domitura ferarum,
> queque truci rapidos atteret ore lupos.

Postea subiunxit:

> Fac caueas! ex te nocuus tibi prodiit ales,
> felle ferox bubo, voce canorus olor.

Mane facto rex cuidam coniectori sompnium narrauit; qui, lupi nomine future ferocitatis filium interpretatus, oloris nomine filiam denotauit, illumque hostibus perniciosum, illam

---

2. nam *huc transposui; in codd. ante* Sigfridum *legitur, qua re periodus turbatur.* 3. indigenis **A**. 5—6. superatus est fugitque ad c. v. T. Nauibus **AS**. 6. ergo **V**. 7. a(d)scendens **A** (**S**), *item* **D**^{2}; ãides(!) **D**; oñdẽs (ɔ: ostendens) **V**. 8. in bello ipsum **V**. 12. littus **VAS**, *sed rectiorem formam ubique scribam.* 13. respiceret **A**; inspiceret **S**. 14. natandi artꝯ(!) **DV**; artem natandi **AS**. haberet *om.* **D**. 15. nauis *om.* **S**. 17. collegendis **AS**. 20. aperuit **V**. 22. nata ter est **S**. 23. atterret atteret **S**(!). 27. rex *om.* **A**. narauit sompnium **AS**. 28. feroc. future **A**. 29. denoīauit (ɔ. denominauit) **S**.

patri insidiosam predixit. Sic et euenit. Nam filia eius Vluilda, cuidam priuato denupta, humilitate copule permota maritum in necem patris adeo sollicitat, quod ille per hoc insidias pollicetur. Igitur rex ad conuiuium filie inuitatus cautusque per sompnium, quod viderat, armatos non longe statuit, qui necessitate petente statim adessent. Qui dum cibum caperet, satelles ad hoc ordinatus gladium sub veste habuit, exspectans tempus, quo regem interficere posset; quod rex aduertens signo dato armatos aduocauit ⟨*ac*⟩ auctorem doli interficere iussit.

XIII. Interea rex Sueo*n*um Hundingus, habitis falsis rumoribus de morte Hadingi, conuocauit optimates regni sui, et in morem exequiarum dolium magnum repletum ceruisia in medio conuiuij collocauit; et ne quid celebritatis deesset, personaliter aliis propinauit. Cumque exequendi officij gracia aulam circuiuit, offenso pede in dolium delapsus suffocatus fuit. Quo cognito Hadingus, parem veneratori graciam relaturus, toto populo inspectante se ipsum suspendio interemit.

EX LIB. II. SAXONIS.

I. Hadingo successit filius suus Frotho, dictus hin famildæ, qui in adolescencia voluptati animum subtraxit atque in exercicio fuit. Qui cum in bellicis actibus thesaurum paternum expendisset nec iam stipendia necessaria haberet, audiuit in quadam insula esse draconem thesauro maximo incubantem. Igitur illuc accedens serpentem de aqua ad

3. sol(l)icitat adeo **AS**. 4. filium inuitans **A**; per filium inuitatus **S**. 5. tantusque per **V**; tantosque propter **AS**. 6. sibi statim **AS**. 8. expectans **VS** (*et sic sæpe variatur*). 9. aduertans **V**. aduocat **AS**. ac *addidi*. actorem **AS**. 10. iubens **AS**. 11. fueorum **VD**^{1}; fuecorum **D**^{2}; fu(fw)euorum **AS**. hadingus **VS** (*et initio* **D**). habilis **S**. 12. conuocat **S**. optimos **A**; aptiores(!) **S**. 13. magnum dolium **AS**. 14. celebratis(!) **V**. 15. propinare, *id est*, potum poculis infundere. gra. exseq. off. **AS**. 16. lapsus **AS**. 17. venatori (*pro* ven^{a}tori) **DVA**. 19. *Inscriptio in* **D**: 2. liber faxonis. frotho Rex I^{9}.; *in* **A**: De Rege ffrothone dictus(!) hind famildæ, *et in marg.*: IX. Frode hadings fon hind geffmilde. 20. froto *non raro codd.* (dictus) hin fæmildæ *ex Annal. Ryens.* 21. animum v(w)oluptati **AS**. 22. tesaurum **S**; thezaurum **D**; *sic sæpe in codd. variatur ego semper* thes. *scribam*. 24. maximo *om.* **D**.

specum redeuntem est aggressus; quem ⟨*cum*⟩ in dorso nec ictibus nec iaculis propter duriciam ledere posset, aduertens tenera ventris, dum serpens se erigeret, ipsum transfodit, sicque recepto thesauro est reuersus. Frotho igitur diues effectus classem aduersus Dornonem, regem Curetum, ordinauit. Dorno autem habito consilio terram propriam spoliauit, ne hostes superuenientes aliquid inuenirent. Frotho igitur plurimas foueas intra castra fieri fecit, quarum humum latenter per sportas egeri iussit et in fluuium tacite demergi; cumque foueas factas fraudulenter texisset, simulata fuga de castris recessit. Indigene igitur auide insequentes in foueas deciderunt; quos Frotho cum suis iaculis interemit. Deinde profectus est contra Tranonem, principem Rutenorum; cuius classem cum explorare vellet, plurimis clauis ligneis scapham impleuit, nauesque eius subtus [aquam] terebrauit ac statim foramina clauis obstruxit. Cumque totam classem sic pertransisset, simul clauos omnes abstraxit atque cum suis sociis Rutenos inuasit; qui excitati simul aque et gladij periculum incurrerunt sicque miserabiliter perierunt. Cumque postea tributi exigendi causa legatos in Rusciam misisset, incole ipsos occiderunt; contra quos Frotho profectus primo ciuitatem eorum *R*otalem destruxit, auerso prius ab ea per multos riuulos fluuio circumfluente. Deinde ad ciuitatem Paltiscam profectus, dum eam inuictam cerneret, in obscuro loco mortem simulauit; quem mortuum ciues credentes segnius egerunt, sicque Dani *i*rrumpentes ciuitatem deuastant, rege eius interfecto. Quo facto regem Hellesponti Handwanum aggreditur; qui, recolens astuciam Hadingi, omnes aues domesticas interfici iussit, ne

---

1. cum *addidi*. 6. h. concilio prop. terr. **S**. 7. Fr. autem **S**. 9. dimergi **D** (*et sic sæpius, etiam in aliis codd.*). 10. fraudolenter **S** (*sic sæpius*). 11. ceciderunt **S**. 12. est *om.* **D**. 13. regem R. **AS**. 14. ligneis clauis **A**. sc. suam **A**. 15. aquam *om.* **D**, *fort. recte, nam* subtus *pro aduerbio esse solet; vid. infra in lib. V, cap. 3.* terebraret **D**. 17. omnes clauos **AS** (**S** *tamen* claues *ut* **V**). abstruxit **A**. sociis suis **V**; suis solis **S**. inuas. Ruth. **S**. 18. incurrunt atque **AS**. 19. causa tr. ex. **A**; causa tributi *etiam* **S**, *sed verba* exigendi legatos *om.* **S**. 20. russiam **A**; ruthiam **S**. 21. Rotalam *Saxo*; totalem **DVS**; totaliter **A**. 23. paltistam **AS**; *in marg.* **D** *man. rec.*: Paltiscam: Polesco (*i. e. Pleskow*). 24. in victã **V**; munitam **S**. 25. *malim*: se gerunt. irrumpentes *scripsi ex Saxone*; erumpentes *codd.* 27. helesp. **DVS**. hanwanum **DV**; hadw. **S**; *item infra.*

simili modo iam vrbs incendio vastaretur. Quod intelligens Frotho sumpsit vestem muliebrem intrauitque vrbem quasi fugitiua. Explorata igitur vrbe post tres dies emisit socium ad exercitum, vt ad portam applicarent, promittens se introitum eis facturum; quod et factum est. Quod cum Handwanus vidisset, omnes opes suas nauibus impositas in aqua*m* demersit.

II. Accidit postea, vt Swanhwita, soror Frothonis, sine voluntate Frothonis in Sweciam iret atque Regnero, filio Hundingi regis Sueo*n*um, matrimonio iungeretur. Similiter Vbbo quidam, alteram sororem Frothonis habens vxorem Vluildam, que prius patri insidiabatur, regnum Danie ex suggestione vxoris occupare temptabat. Quo audito Frotho, orientalia bella relinquens, apud Sweciam cum sorore Swanhwita graue bellum iniit; in quo multis sociis amissis dum nocturno tempore vagaretur, ipsa eodem † modo ipsum interrogauit petiuitque, vt eam viro frui permitteret, quem de licencia sua habuisset. Nam Frotho contra Ruthenos profecturus dederat ei licenciam nubere, cui vellet. Tam iustis precibus Frotho permotus cum Regnero pacem composuit, atque ab eo auxilio habito in Daniam contra Vbbonem est profectus. Capto autem Vbboni atque ad se perducto ignouit stulticiam, quam magis attemptauerat vxoris impulsu quam propria temeritate, ac ipsam Vluildam ei ablatam amico suo Scotto, qui Scotici nominis conditor fuit, nubere coegit. Que noui mariti animum infestabat, vt Frothonem interficeret; qui dum non acquiesceret, ipsa insidias a fratre in maritum conuertit, mercede conducens, qui maritum dormientem interficerent. De qua re

---

1. modo *om.* **D**. iam *om.* **A**. intelligens, *i. e.* comperiens, *ut sæpe*. 2. assumpsit **S**. fugitīa **DAS**. 3. postridie *Saxo*. 3—4. *verba* Explorata . . ad portam *om.* **S**. 4. se eis intr. **AS**. 6. imponit ac **S**. aqua *codd*. 7. hanwita **AS**. 9. hadingi **DVS**. Sweorum **DV**; Su(w)euorum **AS**. in matr. **S**. *malim* Simul. 10. vxorem *om.* **AS**. 12. attemptabat **S**. Frotho *om.* **AS**. 13—14. āwita **S**; ſwanwite **A**. 15—16. ipsaque eodem modo interrogauit **S**; *sed aliqua h. l. excidisse manifestum est, quæ ex Saxone sic suppleri possunt*: ipsa eodem ⟨tempore similiter vagans fratrem inuenit; a quo, cur sic solitaria vagaretur, interrogata eodem⟩ modo ipsum interrogauit. 16. vt *om.* **D**. 17. hawisset **S**. 19—20. ab eo concilio h. et Daniam **S**. 21. capto atq; (*pro* āt) vbbone et **AS**. producto **DA**. 22—23. impulsu et eciam p. t. **A**; inpulsa et eciam p. t. **S**. 24. nomine **V** (*pro* nominę). 25. interfecerat **V**.

per pedissequam ipse cercior factus, nocte, qua insidie parabantur, loricatus ad lectum iuit. Querente Vluilda, quare armatus dormitum iret, respondit sic ad presens sibi placere; cumque dormire crederetur, irruentes in se insidiarum ministros interfecit.

III. Post hoc Frothoni consilium incidit, vt sibi Frisiam subiugaret, vt tam in occidente quam in oriente suum dominium dilataret. Occurrente sibi Witone, Frisonum pirata, socij Frothonis impetum hostium ac iacula clipeis pacienter exceperunt, donec telis eorum exhaustis Dani impetum in eos fecerunt ac sagittis vacuos vndis ac gladiis peremerunt. Deinde Frotho cum classe Renum fluuium scrutatus extremis Germanie partibus manus iniecit. Rediens vero ad occeanum classem Frisonum sibi obuiam deleuit. Deinde in Britania cum regem deuicisset, Melsbritum, prefectum Scocie, est aggressus; et dum bellum contra eum pararet, audiuit regem Britanie sibi a tergo imminere. Dum igitur sibi instaret bellum ante et retro, conuocato exercitu precepit, vt omnia spolia in via spargerent, quibus Britones superuenientes allicerentur magis ad auariciam quam ad pugnam. Quod dum factum fuisset, insequentes Britones ad dispersa spolia deuenerunt. Videns autem rex eos esse cupidos spoliorum precepit, ne se talibus onerarent, asserens Frothonem ex industria et per insidias reiecisse; sed illi non acquiescentes in colligendis spoliis morabantur. Interea Frotho pertransita silua, que iacet inter Britaniam et Scociam, iubet sociis sumere arma; quos videntes Scoti melius se armatos fuga pugnam preuenerunt. Sed dum eos paulatim insequeretur, occurrit ei Scotus, gener suus, maritus Vluilde, cum ingenti exercitu pro adiutorio Danorum. Quo contra Scotos relicto Frotho regressus

2. wluilda **D**. 3. iret, sibi sic a. p. p. respondit **AS**. 4. in eum **A** 6. hec **V**. concilium **AS** (*sæpe hæc duo verba permutantur*). 7. in *alterum om.* **S**. 8. w(v)itoni **VD**; wictoni **A**. frisorum *h. l.* **S**. 9. pac. clip. **S**. 10. eorum *om.* **D**. et hastis(!) **S**. 11. et gladiis **S**. 14. ibi (*pro* sibi) **S**. britaniã *codd.* 15. Melbricum *Saxo*; in elsbritum **DV**; in esbr. **A**; in esb'n^{m} (esbernum) **S**. 17. inimere(!) **DV**; iminere **S**. 19. alicerentur **DV** (*ut sæpius*); vt all. **S**. 21. britanni **DV** (*item* 233, 1 *et* 6). venerunt **S**. 22. precepit *om.* **D**. 26. sũmere **D** (*sic sæpius codd.*). 27. quod **S**. pugna **AS**. 28. insequentibus occ. eis **A**.

Britones inuasit citoque thesaurum, quem reiecerat, recuperauit. Veniens autem ad celeberrimum opidum insule Lundoniam, dum propter firmitatem murorum eam non facile expugnandam videret, mortem simulauit. Audiens autem prefectus opidi de eius obitu nuncium falsum, receptis in dedicionem Danis ducem eis offert aliquem ex Britonibus; et, vt eum ex magna multitudine eligerent, ipsos opidum intrare permisit. Quibus electionis diligenciam simulantibus, nocturnis insidiis est occisus.

Hiis gestis Frotho in Daniam reuersus, dum a quodam Scato exceptus esset conuiuio ac post epulas in lecto regio accubaret, per Hundingum quendam ad dimicandum prouocatus ipsum duello superauit. In quo grauissimo vulnere suscepto iterum per Haquinum pugilem prouocatus ipsum duello interfecit. Vltimo Frotho, dum contra Regnerum, regem Swecie, qui falso apud eum de prodicione accusatus fuerat, bellaret, non telorum vi sed armorum pondere et corporis estu strangulatus interiit.

IIII. Reliquit autem Frotho tres filios: Haldanum, Ro et Scatum; qui omnes cum regnum equaliter appeterent, Haldanus, reliquis duobus interfectis, regnauit, fautoresque ipsorum primo vinculis afflixit, postea suspendio consumpsit. Cuius fortuna mirabilis fuit, quod, cum ab adolescencia crudelissimus fuerit, senectute tamen vitam finiuit.

Haldanus reliquit filios Ro et Helgonem; Ro parui corporis erat, Helgo magis procerus erat. Qui sic inter se regnum diuiserunt, vt Ro terram haberet, Helgo autem dominus maris

---

1—2. reportanit **S**. 3. faciliter **AS**. 4. similauit **DA** (*sic sæpius*). 5. receptꝯ **S**; receptum **A**. 5—6. sedicionem (!) **AS**. 8. promisit **S**. 9. est *om.* **AS**. 10. dania **S**. 11. scoto **DS**. receptus **AS**. et **A**. 12. accumberet **AS**. hadingum **D**. 13. gr. duello **A**. 15. Frotho *om.* **S**. 16. false **A**. 17. bellaret *om* **AS**. celerum (!) **A**. 18. interiuit **S**. *Inscriptiones in* **D**: 19. Haldanus nonus. — 25. Ro 10ꝯ. — 234, 6 Helgo xiꝯ; *in* **A**: 19. de filiis ffrothonis; *et in marg.*: x. haldan frodis føn. — 25. De Rege Haldwano, *et in marg.*: xi. Ro haldans føn. — 234, 6. De Rege Helgone, *et in marg.*: xii. Helge Rois broder. — 19. haldwanum **A** (*item in sqq.*); halwanum **S**, *postea* hadw., haldw. 21. reliquis aliis int. **S**. fauctoresque **DV**. 22. vinculo **D**. 23. qui cum **S**; cum *om.* **A**. 24. fuit **S**; fuerat **A**. 25. reliquid **S** (*sic sæpius codd.*). 26. Qui se inter r. **V**.

esset. Ro transtulit ciuitatem, que Høkkøping dicebatur, de loco, qui dicitur Høkæbiærg, et posuit in portu Isfjorth et Roskildiam appellauit ex nomine suo et quodam fonte ibidem scaturiente. Hanc ciuitatem postea Sweno Tiugskeg multum ampliauit.

V. Helgo autem, rex maris, primo regem Slauie Scalcum in mari oppressit; et cum non minus esset lubricus quam virilis, ad quendam portum Lalandie veniens filiam cuiusdam rustici, Thoram nomine, *com*pressit; a qua insula Thorø nuncupata est. Que filiam pariens Vrsam nominauit. Deinde Hundingum, filium regis Saxonie, apud Stadium opidum prelio vicit atque postmodum duello occidit, sicque Teutoniam subiugauit. Cumque ad insulam Thorø classem reduxisset, Thora, necdum erepte virginitatis dolore deposito, filiam ipsius iam nubilem ex industria litori transmisit, vt concubitu patrem macularet; qui, nesciens filiam, eam cognouit ac filium Roluonem ex ea generauit. Interea Regnerus, rex Sueo*n*um, moritur, relinquens eis in regno filium Hodbroddum; qui pro dilatando suo imperio in oriente bellauit atque post magnam populorum cedem Atislum et Hotherum filios procreauit, quibus quendam sollempnem Gewarum pedagogum dedit. Nec orientis victoria contentus regem Danie Ro tribus preliis prouocatum occidit. Quo cognito Helgo presides Hodbroddi in Dania positos interfecit, ipsumque cum suo exercitu nauali pugna deleuit; sicque fratris necem ac patrie iniuriam vindicauit. Insuper et statuit, vt, quicunque ex Swecis lederetur, nulla

1. høkøp(b)ing(h) **A** (**S**). 2. hyøkæbyerg **D**; que(!) høkøbierch (høkeberg) dicitur **A** (**S**). isfyorth **D**; ysfiorth **A**; ysfiord **S**. 3. Roskildiam **D** *et in marg.* **S**^{2}; roskildem **VA**; roſdᵉ **S**^{1}. et ex fonte **A**. 4. tiwfskeg **A**; tiwffkeg **S**. *Hæc de Ro maximam partem ex Annal. Ryens. sumpta sunt, item quædam in seqq.* 6. prius ($\overset{i}{p}^{9}$ *pro* $\overset{i}{p}^{o}$) **V**. 7. in mari *om.* **AS**. non *om.* **A**. 9. nomine *om.* **DV**. ꝯpressit *scripsi*; o(p)pressit *codd.* thoræ øø **A**; thoræø **S** (13: thorærø). 12. postea **D**. sicque sibi **AS**. theutoniam **D**; teotoniam **S**. 13. ad *om.* **S**. 14. erepte *Langebek*; erepta *codd.* (erapta **AS**). deposita **A**. 15. lictori(!) **VA**. misit **S**, *unde fort.* immisit *scrbd.* (litori immissam *Saxo*). 16. filiam suam cogn. **S**. 17. ſu(w)eorum **DV**; ſu(w)euorum **AS**. 18. eis *scripsi*; ei *codd.* 19. orientem **A**. 20. ſedem **A**. høtherum **V**; lotherum **DS**. 21. solemẽ **S** (sollempnis = nobilis). 22–23. conuocatum **AS**. 23. høthbroddi *hic et infra* **DV**; hedbroddi **S**. 25. mendicauit **V**. 26. ſweuis **S**.

propter hoc emenda vel satisfactio sequeretur. Hiis gestis cum didicisset, quod propriam filiam cognouisset, pre pudore patriam relinquens in oriente postmodum morabatur. Opinantur ⟨*quidam*⟩, quod propter dictum flagicium sibi exprobratum proprio gladio se peremit. [Hic dicunt quidam, quod Atislus, qui Hodbroddo patri in Swecia successit, auarissimus erat adeoque intemperatus in potu, vt ex nimia ebrietate in sompno suffocatus turpissima morte vitam finiuit.] Fuit autem toto tempore ipsius Swecia Danis tributaria et subiecta.

VI. Helgoni successit Roluo, filius suus, qui, sicut corpore procerus, ita animo magnus fuit. Cuius temporibus cum Swecia Danis subiaceret, Atislus, Hothbroddi filius, vt patriam callidius liberaret, matrem Roluonis Vrsam sibi in vxorem procurauit; sic enim propter affinitatem cicius tributum relaxandum putauit. Hic auarissimus fuit; propter quod Vrsa connubium eius detestans fraudulenter rogauit virum, vt multis muneribus promissis filium suum Roluonem in Sweciam inuitaret, vt sic relaxacionem tributi facilius optinerent; ipsa autem per hoc cogitabat, vt virum relinquens cum filio in patriam rediret. Roluo igitur in Sweciam veniens cum domum Atisli intraret, a matre ipsum nesciente cibum petiuit. Qua hortante, vt a rege prandium peteret, rogauit, vt saltem laceratam partem vestis sue consuere dignaretur. Cumque nec hoc facere vellet, dixit Roluo, difficilem esse amiciciam veram, cum filio mater cibum, fratri soror suendi officium negaret. Igitur Vrsa ipsum recognoscens in amplexum eius ruit. Cum-

---

4. quidam *addidi ex Saxone.* 5. perimit **A**. Hic dicunt etc.: *hæc partim ex alio Saxonis loco (p. 121 ed. Müll.) sumpta sunt; sed cum prior pars eorum, quæ dicuntur, paulo post aptiore loco iteretur, et reliqua certe hoc loco parum apte commemorentur, auctori compendii non deberi mihi persuasum est, sed ex nota aliqua marginali in textum irrepsisse.* 6. *verba* qui . . auar. erat *om.* **D**. 6 (15). amarissimus **AS**. 7. adeo **S**. 8. vitam *om.* **A**; *ante* turp. *habet* **S**. tãto tempore **V**. 9. Swecia *post* subiecta *habet* **S**. 10. *Inscriptio in* **A**: De Rege Roluone: *et in marg.*: XIII: Ro(!) Helgis føn. — Roluo *om.* **D**. filius eius **D**. sicud (sicut) **DVS**; fuit **A** (*omisso in sqq.* fuit). 11. ita et animo **A**. 12. Swecia *om.* **D**. hothbroddi **V**; hotb. **A**; hodbr. **S**, *et sic sæpe variatur.* 17—18. in S. amitteret(!) **S**. 19. vt *om.* **A**; *post* relinquens *habet* **S**. 20—21. quando domum intraret **S**. 21. ipsa **S**. 22. ortante **V**. saltem vt **AS** (*sed in* **A** *manus alia pro* saltem *deleto in marg.* sororem *scripsit*). 24. difficile **A**. 25. negarent **S**; negaretur **A**.

que inter epulas interrogaretur a conuiuantibus, quod fortitudinis genus ceteris anteferret, pacienciam nominauit. Iterum Atislus ab eis interrogatus, quid ipse magis diligeret, liberalitatem respondit. Iubetur igitur Roluo primo fidem facere dictis suis. Cumque igni applicaretur, clipeum obiecit ex ea parte, qua acrius vrgebatur, alterum vero latus proteccione vacuum sola paciencia firmauit; quem pedissequa, que prope focum astabat, videns intollerabili costarum ardore torreri, extracta de dolio clepsedra ac effuso humore vim flammarum sopiuit. Laudata est igitur paciencia Roluonis. Deinde expetuntur donaria Atisli; qui multas opes Roluoni dedit, insuper et torquem ingentis ponderis in argumentum munificencie superiecit. Tercia autem conuiuij die regiis opibus super vehicula positis filium ad patriam redeuntem Vrsa nocturno tempore sequebatur. Cumque viri insequentis maliciam metueret, precepit sociis, vt pecuniam abicerent, dicens hanc solam esse viam euadendi, nec magnum esse, si Swecis propria eicerent, vt ipsi libere remearent. Insequens igitur Atislus cum suis, dum torquem aureum, quem Roluoni dederat, videret inter alia auri insignia relictum, vt eum de terra exciperet, affixis humo genibus se curuauit; quem cum Roluo sic prostratum coram auro videret, derisit, ac nauem ascendens cum suis ad patriam est reuersus.

VII. Erat autem Roluo tante liberalitatis, vt ad primam peticionem semper tribueret, nec vmquam secundam exspectaret; propter quod ei adhesit pugilum maxima multitudo. Accidit eo tempore, vt quidam Agnerus, sororem Roluonis Rutam ducturus vxorem, magno conuiuio nupcias ordinaret;

---

1. quid **AS**. 2. anferret (*pro* añf.) **VAS**. 3. libertatem **V**. 5. igitur (*pro* igni) **A**. clippeum **D** (*et sic sæpius codd., non raro etiam* clypeum; *ego semper* clipeum *scribam*). abiecit **A**. 8. locum **AS**. castarum **A**; vid. costos(!) intoller. **S**. 9. clapsedra ac effuse humoris(!) **S** (clepsedra, *i. e.* ducillus, *Spuns, Prop*). 12. augmentum **A** (*Saxo*?); *verba* (12—13) in argumentum . . opibus super *om.* **S**. 13. regis **V**. behicula **S**. 13—14. vehiculam pos. (*fort. pro* vehicula impos.) **A**. 15. veri **V**. metuerit **A**. preceptis **AS**. 17. reicerent **S**. 18. remanerent **A**. 19. auream, quam **D**. dederat roluoni **V**. 20. auri *om.* **A**. reciperet, affixit **AS**. 22. videret coram auro **A**. nauim **A**. cum sociis **S**. 24. libertatis **S**. 25. ex(s)pectauit *codd.* 26. pugillum **VS** (*et sic sæpius*). 28. rutham **S**. ordinauit **DS**.

vbi dum pugiles insolenter in mensa se haberent, in Hialtonem quendam nodosa passim ossa proiecerunt. Contigit autem, vt consessor Hialtonis, Biarco nomine, ex iacientis errore vehementem in capite exciperet ictum; qui dolore pariter et ludibrio prouocatus in iacientem tam vehementer os reiecit, vt frontem eius reflecteret in capite eius posteriorem. Ex quo facto insolencia quieuit, pugilesque de conuiuio recesserunt. Igitur Agnerus sponsus violacionem conuiuij in Biarconem vlcisci cupiens ipsum ad duellum prouocauit. Quibus congressis primo Agnerus cassidem Biarconis tam valide gladio percussit, vt ferrum diuideretur et cutem capitis vulneraret; quem Biarco repercuciens per medium diuisit. Cuius mortem dum pugiles vlcisci vellent, simili dimicacionis modo eos omnes occidit; habebat enim gladium excellentis acuminis et inusitate longitudinis, quem Løui vocabat. Cumque curiam exiens inter dumeta transiret, obuium sibi maximum vrsum iaculo peremit, atque comitem suum Hialtonem cruorem bestie potare coegit; credebatur enim tali haustu fortitudo augmentari. Igitur propter tantam probitatem rex Roluo eum valde dilexit atque supradictam Rutam, sororem suam, ei vxorem dedit quasi premium victorie de tot pugilibus interfectis. Biarco autem, iam gener regis factus, Atislum, regem Swecie, aggressus propter ea, que Roluoni fecerat, bello prostrauit.

Accidit autem, vt adolescens quidam, Viggo nomine, proceritatem Roluonis admirans per iocum diceret: »Quis est iste kraak, quem tanto stature fastigio natura ditauit?« Dicitur autem lingua Danica »kraak« lignum longum, per cuius ramos semicesos quasi per scalam in altum ascenditur; cuiusmodi

---

1. hyalto(nem) *fere semper* **A**, *raro* **DV**; haltonem *h. l.* **S**, *inferius* (17) hialtotnem. 2. proiecerent(!) **S**. contigit **AS**; atigit **D** (*ex* ǫtigit *ortum; sed corr.* contigit); accigit **V** (accidit *Saxo*). 3. confessor(!) **D**[1]**VS**. biarc(h)o **S**; biarto *fere semper* **DV**; viarto *vel* vyarto **A**. iac(i)encium (**A**) **S**. 5. in se iac(i)entem (**A**) **S**. 6. in capite eius reflexit posterius **AS**. 7. de *om.* **S**. 9. prouocabat **S**. 11. diuidebatur . . vulnerauit **AS**. 12. repercusciens **V** (**D**[1]). 13. vellet **S**. omnes eos **S**. 16. dumenta **DV**. 18. aumentari **VD**[1]. 19 valde eum **A**. 21. .q· (= quasi) **V**[1] *ut ceteri*; in *corr.* **V**[2]. 23. duello **S**. 24. wiggo *semper* **A**; vigo *vel* wigo **S**. 26. stature tanti (-o?) **D**. 27. lingnum **V**, *ut sæpius*. 28. semicenos *codd.; corr. ex Saxone; an fuit* semiceduos? 28. cuiusmodi . . eriguntur *de suo add. epitomator.*

ligna circa muros inaltandos eriguntur. Quod agnomen Roluo sibi gaudenter assumpsit, atque Viggoni imponenti armillam dedit; cum qua Viggo dexteram suam ornauit, sinistram autem post tergum reflexit. Qui cum interrogaretur, cur sic incederet, dicebat sinistram verecundari, quod ad similitudinem dextere ornatum non haberet; propter quod Roluo eam instar alterius decorauit. Viggo autem Roluoni promisit, vt, si eum occidi contingeret, ipse ab eius interfectoribus exigeret vlcionem. Quod et factum est, vt sequencia manifestant.

VIII. Occiso autem Atislo, vt supra dictum est, Roluo quendam probum iuuenem, Hiarwarum nomine, imposito sibi annuo tributo Swecie prefectum constituit, atque sororem suam aliam Sculdam sibi vxorem dedit. Que cum in Swecia cum viro maneret, permota, quod vir suus tributarius esset, ei persuasit, vt Roluoni insidias faceret, deditque consilium, vt multa pondera armorum diuersis tegminibus inclusa sub specie tributi in Daniam ferret, quibus regem nocturno tempore trucidaret. Igitur Hiarwarus, naues diuersis armis replens, quasi tributa laturus in Lethram venit; quod opidum per Roluonem maximis opibus *il*lustratum fuit atque regiis mansionibus eo tempore decoratum. Roluo autem ipsum in conuiuium recepit, ac propter hospitum leticiam se inebriauit. Sweci autem contra morem suum se a potu abstinuerunt; atque, vt alij dormire ceperunt, ipsi se armauerunt atque aulam ingressi dormientes necare ceperunt. Hialto autem, inter regios proceres eminens, curiam egressus fuerat cum scorto pernoctaturus. Qui dum clamores de aula regis e longinquo audiret, suspicatus pugnam fortitudinem libidini pretulit ac festine surgens exiuit; querente autem meretrice, cui amplexum daret, si ipse in pugna occumberet, vocatam ad se naso mutilauit, libidinosam interrogacionem turpi vulnere p*er*cellendo. Con-

1. circa *om.* **D**. ı altandos **DS**; exaltandos $\mathbf{V}^2$; calcandos(!) **A**. 5. dextre **VA** (**S**: dex^{e}). 6. ad instar **AS**. 7. si ipsum **S**. 8. eius $\mathbf{D}^1$**S**; eis **DVA**. 9. et cū **V** (*fort. pro* eciam). 11. iuuenem probum **V**. Hyarwarus **A** *semper*. 14. tribunarius **S**. 15. roluo **D**; roluo in **V**. 19. læthram **A**; lathram **S**. 20. illustratum *Saxo*; lustratum *codd.* fuit *om.* **D**. regnis(!) **S**. 21. dū (*pro* tunc) temporis **S**. 22. recepet(!) **V**. 23. se (*ante* a potu) *om.* **V**. 24—25. ipsi se .. ceperunt *om.* **A**. 27. cum clamores **A**. ex long. **AS**. 29. exuit(!) surgens **S**. 30. in *om.* **V**. 31. ꝑcellendo *codd.*, *correxi.*

citus igitur opidum intrauit atque aduersarios aggrediens vulnera dira dedit et accepit. Cum Biarconis adhuc dormientis cubiculum preteriret, eum excitans ad prelium incitauit. Contigit autem totam societatem Roluonis occumbere neminemque, excepto solo Viggone, de quo supra mencio facta est, superstitem esse; adeo enim regem omnes diligebant, vt mallent secum mori quam post eum viuere.

IX. Hiarwarus igitur letus dum in conuiuio cum suis sequenti die sederet, dixit se multum admirari, quod nullus ex sociis Roluonis voluerit vel fugam capere vel se captiuitati tradere; addiditque se multum infortunatum esse, quod nullum ex tam fidelibus viris potuerit optinere. Cumque offerretur sibi Viggo, quasi de magno munere gratulatus quesiuit, an sibi vellet militare. Quo respondente, quod sic, destrictum gladium ei offert; at ille renuens cuspidem capulum petiuit, dicens hunc morem Roluonis fuisse, dum porrigeret militibus ensem in signum homagij capiendi. Viggo igitur capulum recipiens Hiarwarum cuspide transfodit, vindicans mortem Roluonis, sicut promiserat, quamuis non dubitaret se statim a Swecis occidendum; quod et statim factum est. Eadem igitur die Hiarwarus regnum habuit et mortem. Quo mortuo Sialendenses congregati omnes Swecos deleuerunt.

EX LIB. III. SAXONIS.

I. Roluoni successit in regnum Hotherus, filius Atisli. Hic Hotherus habuit auiam Swanhwitam, sororem Frothonis,

2—3. biarchionis adh. cub. dorm. **S**. 3. excitauit **D**. 6. omnes regem **AS**. 6—7. quod mallent **S**. 8. *in marg.* **A**: XIIII. Hjartuar. Hirthwarus *h. l.* **DV**. 8. cum sociis **S**. 9. ãmirari **AS**. 10. voluit **S**. 11. Addiditque multum **S**. 12. potuit **S**. offeretur **DS**. 13. Viggo sibi **V**. 14—15. quod dist. gl. sic ei o. ac **AS**. 14. districtum **V**; distractum **DAS**. 15. rennuens **DVA**. 17. omagij **S**. igitur *om.* **V**. 18. harwarum **DV** (*item* 21). 19. se *om.* **A**. 19—20. se a fweuis statim occ. **S**. 20. quod et **DVS**; sicut **A**, *qui hic in marg. habet*: xv. Haki. — xvi. Fridleff.; *quos reges ex Annal. Ryens. sumpsit.* 21. f(i)yalend. (**D**) **AS**; fialand. **V**. 22. fweuos **S**, *ut solet.* 23. *Inscriptio in* **D**: lliber 3^{9} Saxonis. Hotherus 13^{9}; *in* **A**. De Rege Hothero, *et in marg.* XVII. Høtter. — 24. Hotherus **AD**^{2}; høtherus **V** *plerumque*; løtherus *fere semper* **S**; lotherus **D**^{1}, *sed etiam sæpe* høtherus; *sic sæpissime in codd. variatur; ego ubique* Hoth. *scribam.* filius *codd., sed Saxo rectius* frater. 25. auam fwanwite **A**; auam fwanhwitha **S**.

regis Danie supradicti, vt supra dictum est. Hic in puericia sua fuit sub tutela Gewari, sollempnissimi viri, qui in Gestis dicitur eciam rex; quo tempore didicit omnem artem ludendi in musicis instrumentis, ita quod arbitrium suum sciuit flectere per modulacionem affecciones humanas ad gaudium et tristiciam, ad iram et fletum et ceteras huiusmodi passiones. Tot artibus eius Gewari filia Nanna valde delectata amplexum eius appetere cepit. Accidit autem, vt Balderus, filius Othen, videret corpus Nanne abluentis se in aqua; ex cuius aspectu tanto inflammabatur ad eam amore, vt Hotherum, per quem sibi impedimentum fore credebat, occidere conaretur. Eo tempore, dum Hotherus venaretur, propter nebulam superuenientem errans venit ad quoddam conclaue virginum in silua; a quibus proprio nomine salutatus quesiuit, que essent. Ille dicebant suis adiutoriis fortunam bellorum geri ac se posse hominibus disponere prospera vel aduersa; addebant eciam, qualiter Balderus, quem eciam semideum appellabant, in collactaneam eius Nannam exarserit, consuluntque, ne ipsum armis infestet, deorum semine procreatum. Hiis dictis domuncula cum virginibus disparuit, ac in medio campo Hotherus se inuenit. Credens igitur se ludificatum ad Gewarum accessit; quod viderat, narrauit ac Nannam filiam eius petiuit vxorem. Qui respondit, quod libentissime sibi daret, sed dixit se timere indignacionem Balderi, qui iam eam petiuerat ab ipso; addidit eciam, quod corpus Balderi vulnerari non posset, sciret tamen gladium, quo mors ei posset infligi, ipsumque a Miming, siluarum satiro, possideri; qui eciam haberet armillam, per quam diuicie augerentur.

---

1. dan(n') **D(V)**. vt s. d. est *om.* **S**; vt d. e. supra **A**. 2. sua *om.* **S**. solenn. **S**. 3. discit **S**. 4. *malim* quod ad arbit. 5. modolac. **S**. 6. et ad fl. **S**; ad. fl. **A**. 7. eciam (*pro* eius) **A**. delicata **DA**; dilicata **S**. 10. inflamabatur **S**. ad eam *om.* **D**. 11. fieri **AS**. conabatur **AS**. 13. errans *om.* **AS**. conclaue quoddam **AS**. insula **V**. 13—14. et quibus **S**. 15. adiut. . . geri *codd.*; auspiciis . . gubernari *Saxo rectius*. 16—17. quod qualiter **D**. 17. semidium **V**. 17—18. collčam (ɔ: collacteam) **AS** (*ut Saxo*). 18. exarsit **AS**. 19—20. domunculam c. v. inuenit disparuisse **A**. 20—21. campi H. se vidit **A**. 22. vxorem petiuit **A**. 24. eam iam **S**. 26. posset ei **A**. 26. infigi **D**; infringi **AS**. mimingh **S**; mymmyng **A**.

II. Igitur informacione recepta a Gewaro Hotherus satirum aggreditur ac gladium et armillam ab eo extorquet violenter. Audiens autem Gelderus, rex Saxonie, Hotherum tam preciosa clenodia habuisse, pro eis optinendis contra eum bellare temptauit; at Hotherus direccione habita per Gewarum contra ipsum profectus eum cum suo exercitu superauit. Balderus autem, amoris impaciens, pro Nanna habenda fines Gewari armatus ingreditur. Qui cum ipsi Nanne pro suo coniugio loqueretur, respondit illa cauillose, deum mortali sociari non posse, nec illud coniugium diu posse constare, quod nimium impares contraxissent. Sic prudens puella Balderi preces illudebat. Cum autem Gewarus Hothero hec retulisset, ille commotus contra Balderum bellum instruebat. Cum Baldero erant Othen et Thoro et multa deorum agmina, cum quibus bellare homines attemptabant. Hotherus, indutus tunica ferrum spernente, irrupit agmina deorum et, quantum mortalis homo poterat, in eos grassabatur. At Thoro inusitate magnitudinis claua, quidquid sibi obuium fuit, prosternebat, ita vt aciem Hotheri obruisset, nisi Hotherus cicius accurrens claue manubrium detruncasset. Claua destructa dij fugere ceperunt; Balderus per fugam euasit. Gelderus, rex Saxonie, in eo bello occisus est. Habita igitur victoria rediens Hotherus cum Nanna nupcias fecit.

III. Eo tempore cum magnates Swecie pro soluendo tributo in Daniam iuissent, populares, qui domi erant, Hotherum loco regis colebant. At Balderus in Sweciam veniens bello Hotherum vicit; nichil tamen se fecisse putauit, ex quo Nannam in predam optinere non potuit. Accidit tunc Roluonem, regem Danie, per insidias Hiarwari, prefecti Swecie, vt supra

---

2. ac *om.* **S**. 3. Aud. igitur **A**. tam sponsa **D** (!). 4. optinendum **A**. 5. ac *codd.* 7. amore inpaciens **S**. 8. armatus *om.* **AS**. ipse **A**. 10. illum **S**. stare **D**. nim̃ (*an* nimis?) **DV**; *om.* **AS**. 11. contraxissent *Saxo*; contra(h)issent **DV** (**AS**). 12. elu(debat) *Saxo*. 12—13. Hothero . . instruebat *om.* **V**. 12. hec *om.* **S**. 13. balthero *h. l.* **DV**. 14. Thoro *Saxo*; thor (17: thore) **D**; thort *vel* thore **A**; thort **S**; thor(t) **V**. 15. homines bellare **S**. 16. spernens **AS**. 17. Ac **DV**. 18. cum claua **AS**. 19. occurrens **VS** (aduolans *Saxo*). 21. Balderus r. S. **S**. in illo b. **AS**. 24—25. tributum **AS**. 25. venissent **S**. Hotherum *om.* **DV**. 26. Ac **AS**. 27. facere **AS**. 29. harwari **DVS**.

dictum est, occumbere. Quo audito Hotherus cum magna classe Ysifiorth, portum Sialendie, aduenit, sperans sibi regnum propter Swanhwitam, auiam suam; vbi statim a Danis rex constitutus simul Daniam et Sweciam optinebat. Cum autem in Sweciam rediret, Balderus cum classe in Sialendiam venit facilimeque Danorum auxilium contra Hotherum impetrauit: tam instabiles tunc Dani fuerunt. Cui Hotherus, a Swecia regressus, intulit bellum; sed ab eo victus fugit, ac in Juciam declinans vicum, in quo mansit, a nomine suo Høther vocauit. Hyeme autem peracta in Sweciam rediit, vbi magnatibus conuocatis dixit sibi eciam tedium viuere, eo quod bis a Baldero superatus fuisset; atque ipsis salutatis querebat loca solitaria pre mesticie magnitudine.

IIII. Cumque sic per inuia vagaretur, in quendam specum virginum venit, que sibi quandoque vestem ferro insecabilem donauerant; a quibus interrogatus, cur illuc venisset, infortunatos bellorum suorum euentus indicauit atque fidem illarum dampnauit, quia aliter, quam sibi promiserant, expertus erat. Sed virgines responderunt, quod, quamuis raro victor extiterat, tamen tantam cedem in hostes fecerat, quantam in suos socios habuerat; ceterum affirmabant sibi victoriam affuturam, si quod edulium viribus Balderi augmentandis preparatum preripere potuisset. Ex quarum verbis Hotherus animatus iterum bellum contra Balderum profitetur. Balderus vero auxilium habens Danorum cum eo congreditur; ac magna et pari strage ex vtraque parte facta nox prelium soluit. Tercia autem noctis hora Hotherus solus hostium castra exploraturus egreditur, inuenitque per gramina rorida vestigia virginum, que Baldero

2. ysfiorth **A**; ysfiord **S**. 3. per (p *pro* pp) **AS**. fwanwitam **A**. auam **AS**. 4 const. simul *scripsi*; const. similiter **DV**; const. est. Similiter **AS**. et *om.* **A**. obtinuit **A**, *qui hic in marg. habet*: XVIII. Balder. 5–6. in syalandiam cum classe v. **S**. 7. dani tunc **S**. Qui **A**. 8. qui ab eo **S**. 9. høther **DVA**; løthē **S**; *auctor Ann. Ryens.* Othera (*an* Odder?) *habet, Petrus Olai* (*18r*) Høtter; *de* Hatherslef *auctor non cogitauit, vid. infra lib. VII, cap. X; in libro Census Daniæ* Høthær *est urbs Synderiuciæ*, Høier. 10. hieme **VS**. 11. eciam *om.* **V**. 12. quesiuit **AS**. 14. per iuciā ī via(!) **D**. 16. donauerunt **A**. 19. set **V** (*sic sæpius*). responderunt *om.* **D**. 20. quantum **AS**. 21. affuturam | S; quod **S**. 22. augmentandum **A**. 24. proficicetur(!) **S**. 25. congreditur (9gr.) **S**; aggreditur **DVA**. 27. egreditur *Saxo*; ĩgreditur *codd.*

edulium fortitudinis apportare solebant; quas cursim insequens ad domunculam illarum venit. Interrogatus ab eis, quis esset, citharedum se dixit, allatoque sibi musico instrumento adeo gratum modulamen reddidit, vt quedam illarum sibi edulium Balderi communicare vellent. Sed maior earum obstitit, dicens fraudem fieri Baldero, si hosti eius tale edulium conferrent. Qui cum se non Hotherum sed eius comitem assereret, non solum edulium, sed eciam zonam potentem victorie ei contulerunt. Qui cum ad castra redire vellet per viam, qua venerat, obuium sibi Balderum in latere vulnerauit et semine- cem reliquit. At nichilominus sequenti die Balderus bellum instaurari precepit ac in lectica se in aciem deferri fecit, ne intra tabernaculum obscure mori videretur. Sequenti nocte ei Proserpina apparuit, dicens eum post triduum suis amplexibus coniungendum, sicque factum est; nam post tres dies spiritum exalauit, corpusque eius facto magno colle Dani sepelierunt. Quem collem cum aliqui postea ad multa tempora aperire vellent, credentes thesaurum inuenire, per dyabolicas illusiones ibi adeo territi fuerunt, quod nullus de cetero eum infodere presumebat.

V. Othen vero, quamquam deorum precipuus haberetur, diuinos tamen et aruspices quoscunque consuluit, qualiter filium suum Balderum occisum vindicare posset. Cui Rostiophus Phinnicus predixit alium filium ex Rinda, Rutenorum regis filia, suscitandum, qui vlcisceretur necem fratris. Quo audito Othen quasi stipendiarius ad predictum regem accessit; a quo magister militum effectus recepto exercitu victoriam de hostibus retulit. Post modicum tempus iterum ipse solus

1. fortit. edul. **S**. quas **A**; quam, *ut vid.*, **DV**; quarum **S**. cursum **AS**. 2. domum culam (!) **V**. earum **A**. 3. cytharedum **A**; cithareum **S**. allato *scripsi* (oblato *Saxo*); illato **DVS**; illatum **A**. 4. gratam modulacionem **S**. 5. obstetit **S**. 6. ferri **DVA**. 8–9. contulerunt ei **AS**. 11. nichil omnino **S**. sequente **V** (*item* 13). 12. in acie **D**. 14. postriduum **S**. 14–15. amplexionibus **S**. 16. exaltauit **A**. facto *om.* **A**. 18. apperire **VS**. cred. se thezaurum posse inuenire **AS**. 19. illi **S**. sunt **A**. 19–20. eum de cetero **S**. 20. ibi (*pro* eum) fodere **A**, *qui deinde in marg. habet*: xix. Otthen. 21. precip. deorum **S**. 22. qualem **S**. 23–24. rosthiophus **V**. 24. phynn. **A**; finnicus **S**. teu- (teo-) tonicorum **AS**. 27. m̃git^{9} (= **A**) m. princeps eff. **S**. 28. iterum tempus **AS**.

hostes in fugam conuertit et prostrauit. Mirati sunt omnes de tanta probitate, atque rex eum multum exaltauit. Tunc regi aperuit intentum suum de ipsius filia optinenda, atque fauorem ipsius optinuit; sed dum ab ea osculum peteret, alapam reportauit. Othen igitur rubore perfusus tunc recessit. Sed sequenti anno peregrina veste sumpta facieque mutata ad regis curiam rediit, Rosterum se vocauit atque fabrilem artem est professus; ita vero subtiles formas et pulchras metallis impressit, vt recepto a rege magni ponderis auro matronarum ornamenta facere iuberetur. Igitur multa feminei cultus insignia fabricatus armillam et plures annulos artificiosissime productos puelle optulit; a qua cum habere vellet osculum, colaphum recepit. Tercia vice ad regem venit atque iam sub alia facie probissimum militem se fatetur; cumque cum aliis in tirociniis esset, inter promptissimos insolencius se gerebat. Sed nec sic rigor puelle inflecti poterat; quam cum discessurus osculo petere vellet, ita ab ea propulsus est, vt mentum terre impingeret. Sed ipse eam statim cortice carminibus notato tangens ydropice similem reddidit. Quarta vice adhuc rediens puellari veste sumpta Wetam arte medicam se fatetur; omnibus autem credentibus eum esse mulierem intrauit obsequium regine factusque est ancilla puelle. Puella autem infirmata, Othen, quasi medica inuestigans, quid sibi remedio posset esse, pocione tam forti vtendum esse dixit, vt, nisi puella ligaretur, nullo modo vim eius sustineret; quo audito pater fecit eam in lecto ligari ac iussit eam paratam esse ad omnia, que medica inferre vellet. Sic igitur occasione habita virginem corrupit et grauidam reliquit.

---

3. apperuit **VAS**. 4. cum **AS**. 5. reparauit **V**. ergo robore **AS** (rob. **V**). 7. vocans **AS**. 10. iubebatur **AS**. 11. auri arm. **S**. 12. optulit (**A**: attulit) puelle **AS**. 15. tyrociniis (*om.* in) **S**; in tyrocinnis esse **A**. se gerebat *codd.*; obequitare solebat *Saxo* (*fort. scrbd.* insolentius equitabat). promt. **S**. 16—17. dicessurus oculo **S**. 18. cordice **A**; codice c. vocato(!) **S**. 19. ydropice *codd.*; lymphanti *Saxo*. reddit *codd.; corr. ex Saxone.* 20. wetam **V** (wetam *aut* wecam **D**) arte medicam **VD**; peritam in arte medicinali **AS** (Vecham arte medicam *Saxo*). 22. factusq; est **A**; factus est **S**; factumque (fcmq;) **DV**. anc. puella **V**. 23—24. sibi pro rem. esse posset, poc. tandem tam f. **AS**. 24—25. vtendum esse eius sustineret **S**, *mediis omissis*; vtendum sibi esset, quod vix posset sustinere **A**. 26. fecit eam ligari in lecto ac iussam esse p. esse **D**. 27. inferre **DVA**; miserere S^1; miscere S^3.

VI. Dij igitur, quibus precipua apud Bizancium sedes habebatur, videntes Othen diuinitatis gloriam turpiter maculasse, vtpote qui mulierem se fecerat ac alia vilitatis officia gesserat, a suo collegio amouendum ac de domo propria proscribendum decreuerunt. Videbant enim, quod omnes dij a populo contempnerentur, quando maior inter eos deus tam turpia peregisset. Ipso igitur proscripto alium quendam loco eius, Ollerum nomine, substituerunt ⟨*et*⟩ ei nomen Othen imponebant. Qui cum x. annis pontificatum gessisset, miserantes dij prolixitatem exilij Othen de exilio reuocauerunt; iam enim per tantum tempus extincta eius infamia videbatur. Quo reuerso Ollerus a Bizancio fugit in Sweciam; vbi cum superstiçiones suas exercere vellet, a Danis interfectus est. Othen ergo in gloriam pristinam restitutus filium Boum, quem de Rinda habuerat, accersitum esse iubet memorem necis fraterne. Interea Gewarus dolo prefecti sui Gunnonis nocturno tempore est occisus; quo audito Hotherus prefectum ipsum cepit atque in ingenti rogo viuum cremauit, filiosque Gewari Herletum et Gericum Norwegie prefecit. Deinde conuocatis optimatibus predixit, vt a vatibus didicerat, se moriturum in bello, quod aduersus Boum gerere deberet, rogauitque, vt filium suum Roricum reg*no* preficere dignarentur. Quo statim impetrato cum Boo pugnam ingressus est occisus. Sed et ipse Bous tam grauiter vulneratus fuit, vt post tres dies moreretur. Cuius corpus facto magno colle Ruteni tumulauerunt.

VII. Mortuo Hothero Cure*tes*, Sweci et Slaui, qui prius tributarij erant, Daniam infestare ceperunt; propter quod

---

1. Byz. **A**. 3. vtpute qui **D**; vtpote quod **AS**. faceret **V**. 4. ãmouendum **A** (*sic sæpius*). proprio **V**. 5. Videbant *Saxo*; Eibebant (!) **DV**; Credebant **AS**. 6. contempnerarentur **V**. 8. olerum **V**. et *addidi*. 8—9. imponentes **AS**. 9. decem **A**. 10. reuocaba(n)t **A** (**S**). 11. instincta **S**. in famam **A**. 12—13. sup. ex. vellet suas **S**. 14. igitur **V**. fil. suum Boum **AS**. 15. memorem *Saxo*; memoria **D**; memoriam **VAS**. 16—17. *Verba* Gunnonis . . prefectum *om.* **D**. 17. prefectus **SV**. 18. in *om.* **ASV**. filioque **A**. 19. Geritum *Saxo*. vocatis **AS**. 20. predixit **S**; predixerat **DVA**. 22. regno *Saxo*; regem **DV**; regi **AS**. 24. postridie *Saxo*. 25. tumularunt **V**. — 26. *Inscriptio in* **D**: Roriçus 14^9; *in* **A**: De Rege Rorico, *et in marg.* xx. Rorig Otthen fø (!). Curetes *Saxo*; curret$_9$ **V**; cureti **D**; concordantes (!) **A**; M. løthero Roricus successit. fweci **S**. 27. tribunarii **S**.

Roricus congregato exercitu contra Slauos venit. Slaui autem in duobus locis insidias posuerant, vt Danos incautos opprimerent; sed Roricus hoc intelligens socios ordinauit, qui eos omnes in insidiis occiderent. Cumque Roricus venisset ad exercitum Slauorum, videntibus Slauis turmas Danorum, vnus ex eis, corpore magnus, officio magus, singulare certamen expetebat; cui quidam Danus, fortis magis mente quam corpore, occurrens ad primum ictum Slaui occisus est. Gaudentibus igitur Slauis de victoria, sequenti die idem Slauus duellum peciit, credens iam nullum superesse, qui sibi resistere potuisset; cui cum occurrisset quidam Danus, Vbbo nomine, ambo in certamine moriuntur. Igitur Slaui pacem petunt, manentes tributarij sicut prius.

VIII. Eo tempore Horwendillus et Fengo fratres patri suo a Rorico in prefecturam Jucie subrogantur. Porro Horwendillus tam preclara opera fecerat, vt Collerus, rex Norwegie, fame eius inuidens, decorum sibi putaret, si eum armis superare posset. Et dum pro hoc Norwegiam exisset, accidit, vt ad quandam insulam in medio mari positam Collerus ex vna parte et Horwendillus ex alia applicarent; dumque insulam intrassent, contigit illos duos solos sibi mutuo obuiare. Tunc Horwendillus prior regem interrogat, quo genere pugne sibi libeat decertare; ille vero duellum elegit, facta mutua paccione, vt victor victum sepeliat ac exequiis honoret. Quibus congressis Horwendillus nimia auiditate hostem impetens clipeum proprium neglexit ac vtraque manu gladium arripiens clipeum Colleri crebris ictibus absumpsit atque pede

---

1. ſclauos *h. l.* **D**. 2. posuerunt **AS**. 3. intelligens, *i. e.* comperiens, cognoscens, *ut sæpe in hoc libro.* ordinauit socios **D**. 4. in *om.* **AS**. occiderunt *malim.* venit **S**. 5. turbas $\mathbf{V}^2$. 6. officio magnus **S**; *verba om.* **A**. 6—7. expectebat **V**; ex(s)pectabat **A** (**S**). 9. igitur *om.* **V**. sequenti die *om.* **AS**. 10. posset **A**. 11. nomine *om.* **DV**; *ante* Vbbo *add.* $\mathbf{V}^2$. 12. petunt pacem **V**. — 14. **A** *in marg.*: XXI. Orwendel. 14—16. *Verba* et Fengo . . Porro Horwendillus *om.* **AS**. 15. a Norico **V**. 16—17. rex ſwecie **V**. 18. possit. Et p hoc dum **S**. 19. ad *om.* **A**. 20. et Horw. ex alia *om.* **A**. applicaret **A**. 21. insula(!) simul intrassent **S**. 23. pūgne **V**, *ut sæpius.* elegit *om.* **A**. 24. exsequiis **D**. honorat **A**. 25. egressis (*pro* ꝯgr.) **A**; aggressis **S**. 26. clippeum **D**; clypeum **V**. neclexit **S**, *ut solet.* ex (*pro* ac) vtraque m. **S**. 27. absumpsit *scripsi ex Saxone*; assumpsit **DVA**; asumpsit **S**.

eius absciso cadere coegit. Quo mortuo corpus eius regio tumulo ac sollempnissimis exequiis honorabat. Deinde sororem eius bellicis rebus peritam persecutus occidit. De talibus pugnis victoriosis Rorico sollempnia spolia apportauit; propter quod Roricus in tantum eum honorabat, quod filiam suam Geruth vxorem ei daret. De qua ille Ambletum filium suscepit. Tot eius successibus prosperis frater suus Fengo inuidens occasione habita fratrem occidit; vxorem fratris sibi assumens incestum fratricidio adiecit.

IX. Ambletus considerans, que fiebant, ne patruo propter prudenciam suspectus esset, stulticiam simulauit. De qua vt eo magis fidem aliis faceret, sordibus domus se inquinauit, ita vt in facie monstro similis videretur. Quidquid dicebat, deliramentum videbatur; quidquid agebat, insaniam pretendebat. Interdum foco assidens fauillasque manibus verrens ligneos vncos facere ignique durare solitus erat ac in angulis sibi notis conseruare. A quo cum quereretur, quid ageret, acuta spicula in vlcionem patris se formare dicebat: quod factum tamen aliqui subtilius aduertentes dicebant eum astucia prudenciam occultare. Facto igitur consilio pulcherrimam iuuenculam sibi anteponi in rubetis clanculo ordinabant, vt, si eam per venerem attemptaret, vtique expers stulticie videretur. Vadunt secum statim aliqui, qui ipsum in equo

2. sollempn. **DV**; solempn. **A**; solenn. **S** (*h. l.* solenniis(!)): *sic identidem variatur; ego semper* sollemp. *scribam.* honorabant **DV**. 3. persequtus **V**, *ut sæpius.* 4. pugnis *om.* **A**. 4—5. p quod **V**. 5. honorauit **A**. quod **D**; vt **VAS**. 6. gheruth **A**; gruth **S**; Gerutha *Saxo.* dedit **S**. De illa Amb. **AS**. 6—7. accepit **V**. 7. prosperis *om.* **S**. 8. sibi fratris **V**. 10. *In marg.* **A**: xxii. fegge. aff hanom kallis feggis sund ij Iutland.; *et paulo post*: xxiii. Amblet røriges dotter føn. — 10. considerat **S**. 11—12. De quo **S**. 12. aliis fidem **AS**. 13. monstri **A**. quidquit **D** (*bis; sic sæpius*). *Sententiarum ordinem inuertit* **AS**: Quidquid a., i. pretendebat; quidquid d., d. videbatur. 14. delimentum **V**. insaniẽ **AS**; insanire **V**. 15—16. fauillam m. v. **AS**. 16. vncus **A**. facere vncos **D**. 17. conseruauit **S**; obseruare **D**; asseruare *Saxo.* queretur **S**. 18. in (vlc.) **DAS**; ad V^3 *in marg. pro deleto in textu vocabulo, quod certo legi non potest.* 19. tñ (tamen) **S**; cũ **DVA**. subtilibus **S**. 20. astuciã prudencia **D**, *corr.* D^2; astuciã prudenciã **V**. occulare **SV**. concilio **DAS**. 22. eam *om.* **AS**.

ferrent ad profunda nemoris et predicto modo ipsum temptarent. Cumque equum ascendere deberet, ita se super eum posuit, vt faciem ad caudam equi versam haberet; quod factum omnibus risum ingessit. Procedens Ambletus cum lupum obuium haberet, sociique dicerent, esse equum tenerioris etatis, nimis paucos huiusmodi in Fengonis grege militare dicebat. Idem litus preteriens, cum socij inuento nauis gubernaculo cultrum maximum inuenisse se dicerent: »eo« inquit »pregrandem pernam secari oportet«, mare signans, cuius magnitudinem gubernaculo diuidi satis est notum; cumque arenam albam dicerent farinam, ait eam commolitam impetu procellarum. Cum igitur ad nemus venissent, vt eo audacius veneri indulgeret, ipsum ex industria reliquerunt; inuentaque femina ex insperato, subito fecisset, nisi quidam ex eis, eius collactaneus, ipsum sagaci signo de cauendis insidiis premonuisset. Nam inuentum stramen oestri preteruolantis caude submisit ac in eum locum, quo Ambletus erat, ad volandum direxit. Nec callidius hoc signum datum quam cognitum fuit; nam Ambletus videns oestrum cum stramine volantem insidias metuit ac amplexans mulierem ad palustria longe deduxit, factoque concubitu exegit ab ea, ne cui rem proderet; quod et illa fideliter repromisit, nam educata fuerat cum Ambleto.

---

1. et *om.* **DV**; vt **S**, *idemque s. v. add.* **V**^{2}. 3. facie ad caudem(!) **A**. 5. dēr ent (ɔ: deberent) **D**^{1}, *sed corr.* **D**^{2} *in* dicerent; decerent **V**^{1}; dexerunt(!) **V**^{2}; socii dixerunt **AS**, *insertis deinde post* etatis *verbis* Ambletus vero. tēuioris (ɔ: tenuioris; *pro* ten^{u}/$_{e}$ioris) **D**; tenioris **V**. 6. rege **D**. 7. letus **S**. 8—9. se inuenisse dixerunt. Quo, inquit Ambletus, pregrandem **A**; *item fere* **S**, *sed pro* Quo *omisso* eo *post* secari *insertum est.* 10. diuidi gubernaculo satis esse notum **S**. cumque vero **AS**. 11. dic. farinam esse **A**; farinam dic. esse **S**. dēberent(!) **V** (*pro* dicerent). at (*pro* ait) **S**. conuolutam **A**. procellarum, *i. e.* fluctuum. 14. ex inspirato **A**. fecisset *tacito obiecto, scil.* coitum. ex ipsis **S**. 15. sing^{o}(?) **V**. ex cauendis **S**. premonuisset *Langebek; om.* **DV**; premunisset **S**; premuniuisset **A**. 16. volantis **AS**. caude submisit: *simili, opinor, modo periculum significans, quo equum mordacem feni fasciculo auribus alligato cauendum esse rustici monent.* 17. direxit ad volandum **AS**. 18. calidius **V**. datum signum **S**. fuit *corr.* in fuerat **D**^{1}(?). 19. volante **S**. 20. longe *om.* **AS**. 20—21. deduxit que facto **V**. 21. ne cuiquam (*ut Saxo*) **S**.

Domum igitur reductus cum interrogaretur, an puellam cognouisset, sic se fecisse fatetur; rursum interrogatus, quo loco rem egerit, super vngulam equi, cristam galli ac laquearia lecti se fecisse dicebat; horum enim particulas secum tunc habebat. De quo dicto cum omnes risissent, interrogata puella nichil talium ipsum fecisse dicebat. Tunc ille, qui sibi oestrum direxerat, vt se coram eo monstraret, dixit se solum de eo sollicitudinem habuisse. Qui, ad mentem eius et factum subtiliter respondens, »Vidi« inquit »quiddam subuectum alis, stramen in posterioribus gestans«; quod dictum, sicut aliis risum, ita fautori Ambleti gaudium fecit.

X. Dum igitur sollercia iuuenis sic deprehendi non posset, habito alio consilio Fengo se absentauit, interimque Ambletus et eius mater in vno cubiculo includuntur, vt, si quid prudencie ei inesset, coram matre aperiret; ac ambobus insciis vnus cum eis occulte latuit, qui verba eorum diligencius aduerteret; eratque idem, qui hoc consilium dederat Fengoni. Cumque locum Ambletus intrasset, suspicatus insidias complosis manibus ac concussis brachiis saltare cepit, ad modum galli cantum edendo. Dumque stramenta conscenderet, perpendit pedibus subtus aliquem latitare; quem confossum membratim diuisit ac per⟨*coctum in*⟩ cloacam deiecit; qui a porcis deuoratus est. Cumque cum matre esset, ipsa eius insaniam deplorauit. Cui ille: »Deplora te ipsam, turpissima mulier,

---

1—2. *verba* an puellam . . interrogatus *om.* **V**. 3. egeret **V**; egerat **AS**. vngula equi etc.: *significantur herbæ palustres, quæ Danice* Hestehov, Hanekam, Tagrør *dicuntur.* gallei et **A** (et **S**). 4. se **S** *solus.* horum tunc p. **A**. 6. nihil *Saxo*; vl^{a} (vltima?) **D**; nullus **V**; nullum **AS**. iste **S**. 7. monstrare **A**; monstrauit **V**. 8. solicitudinem **D**; solitudinem **V** (solitudinem de eo h. **AS**). ad mentem et factum eius **AS**. faciliter **S**. 9. quiddam **V**^{2}; quidam **V**^{1}; quoddam **DAS**. aliis **S**. 10. posteriobus **V**. aliis **S**; alii **DVA**. 12. solercia **VS**; *ego semper* ll *scribam* (*item* sollicitus, sollicitare *et similia*). sic *om.* **S**. 13. iterumque **S**. 14. ꝯcluduntur **S**. 14—15. siquid prudencia (!) in eo esset **S**. 15. ambabus **A**. 16. cum eis *om.* **AS**. 17. dedit ac F. **D**. qui F. hoc concilium dederat **S**. 18—19. compulassis (!) m. ac concuſß^{o} (?) brachiis **S**. 20. edidit **A**. 21. confessum **DVS**, *sed corr.* **D**^{2}; confestim **A**. 22. percoctum in cloacam (*i. e.* latrinam) *scripsi Saxonem secutus*; per cloacam *codd., parum apta præpositione.* dimisit **S**. qui *codd.; malim* vbi. apertis **DV**, *sed corr.* (*in* a porcis) **D**^{3}**V**^{3}. 23—24. ipsa ipsius ins. eius d. **S**. 24. te ipsum **S**.

que scorti more incestum faciens fratrem ⟨*interfectorem*⟩ viri tui turpi concubitu amplexaris. Ego autem non sine causa stoliditatem simulo, sciens, quod, qui fratri non pepercit, nec eciam filio fratris compacietur. Necem patris mei non neglexeram, quam tempore oportuno vindicare propono; hoc sub silencio tene.« Reuersus Fengo cum dictum insidiatorem diu quesitum nusquam reperiret, per iocum querebat ⟨*ab*⟩ Ambleto, si eum vidisset; qui respondit eum cloacam intrasse ac in cenum decidisse sicque a suibus deuoratum. Quod dictum omnibus cachinnum fecit.

XI. Cumque Fengo omnino eum prudencie suspectum haberet, nec tamen eum propter Roricum regem, auum eius, interficere auderet, ipsum regi Britanie misit occidendum. Discedens Ambletus matri latenter iubet, vt anno reuoluto aulam cortinis ornet eiusque exequias faciat, promittens se eo tempore rediturum. Vadunt cum eo duo satellites Fengonis, habentes litteras ligno insculptas, vt tunc moris erat, quibus regi Britanie Ambleti occisio mandabatur. Quibus dormientibus, Ambletus eorum loculos perscrutatus litteras inuenit; quibus lectis, litteras ibi positas abrasit aliasque imposuit, quibus sociis suis mors, sibi autem connubium filie regis Britanie petebatur. Cum autem rex Britanie litteras legisset, recepit eos conuiuio; sed Ambletus tam cibum quam potum regium fastidiuit. Dum autem dormitum irent, premisit rex quendam, qui latitans intus verba colloquencium ascultaret. Interrogatus Ambletus a sociis, cur sic in mensa abstinuerit, dixit panem cruore respersum, potum autem habere saporem

---

1. que **DAS**; inq̄ (*fort. pro* ut q(ue) **V**. interfectorem *ex Saxone addidi*. 2. autem **AS** (vero *Saxo*); .n. (= enim) **DV**. 3. stulticiam **A**. 4. compat⸗etur *codd., correxi*. 6. dum **S**. 7. diu *om.* **S**. repper. **S**. querebatur **DV**. 8. ābletum *codd., correxi*. videret **S**. 9. cecidisse, *corr. in* dedicisset(!) **V**[1]. 10. c(h)achinum **DA** (**S**). 11. ipsum omnino **S**. prudencia *codd., correxi*. 12. regem *om.* **S**. awm **DV** (*sic sæpe scribitur*). 15. obsequias **S**. faciet **A**; faceret **S**. 17. lr̄as *vel* literas *sæpe codd.; ego semper* tt *scribo*. mos **A**[2] *in marg*. 18. Eíulis (*pro* Quibus!) **A**. 19. Ambletus *om.* **AS**. 20. quibus *om.* **D**. pōitas (ↄ: positas) **A**, *quo deleto* **A**[2] peitꝯ (penitus) *s. v. scripsit*. 23. in conuiuio **A**[2]. 24. precepit **D**. 25. ascultaret **DV** (*sic sæpe pro* auscult.); asscultaret **A**; ascultari(!) **S**. 26. abstinuerat **AS**. 27. p. habere autem **V**.

ferri ac carnes humani cadaueris habere odorem; addidit eciam, regem habere seruiles oculos, reginam vero tria ancillaris ritus officia peregisse. Exprobrantibus sociis eius vesaniam, quod laudanda vituperaret, ille, qui latebat, reuersus regi omnia enarrauit; qui vltra modum humanum sapere vel desipere iuuenem iudicauit. Inuentumque est, quod panis factus fuit ex segete, que creuerat in campo repleto ossibus mortuorum, eo quod illic strages belli ante fuerat maxima, et quod porci, ex quibus lardum erat, corpus vnius latronis deuorassent, et quod aqua, vnde potus factus fuit, habebat in fundo plurimos gladios iam fere ferrugine consumptos. Igitur rex, animaduertens eum de istis subtiliter iudicasse, cum a matre per minas extorsisset, quis pater suus fuerit, seruum fuisse cognouit. Erubescens autem rex de sua condicione quesiuit a iuuene, qualiter in regina facta seruilia denotasset. »Eo«, inquit, »quod more ancille pallio caput obduxit, quod vestem ad gressum succinxit, et quod reliquias cibi inherentes dentibus stipite eruit et erutas comedit«; addiditque, quod mater regi*ne* per captiuitatem in seruam aliquando redacta fuisset. Cuius industriam rex quasi aliquid diuinum veneratus filiam suam ei donauit; ac socios eius sequenti die suspendio consumpsit. ⟨*Set*⟩ Ambletus contra regem conquerens, quod socios suos occiderit, aurum a rege composicionis nomine recepit, et postmodum igni liquatum latenter duobus baculis cauatis infudit.

XII. Anno fere reuoluto de licencia regis solus in Daniam rediit, nichil secum de regiis opibus habens preter duos bacu-

---

2—3. reginam autem a. r. officia (*om.* tria) **S**. 3. officio **DV**. sociis *om.* **S**. ei **AS**. 4. latebatur **V**. 5. modum *om.* **S**. 6. indicauit **VS**(**A** ?). 7. de segete **AS**. 8. illuc antea s. b. f. m. **A**; illic ante s. b f. m. **S**; ãt (autem, *pro* añ) fuerit **V**. 10. quod *om.* **AS**. potus *om.* **DV**, *sed in marg.* **D** *add. man. recentior.* factus fuit potus **AS**. 11. in profundo **S**. 13. Cum vero **AS**. ninas **DV**, *sed corr.* V^3. extorquisset **S**. fuerat **AS**. 16. palio **S**. 17—18. ac quod relictas particulas sibi (!, *om.* **A**) dentibus inherentes **AS**. 18. dentibus *om.* **D**, *add.* D^1 *in marg. ante* stipite. 18—19. addidit quod **D**. 19. regine *ex Saxone scripsi*; regis *codd.* aliquando *om.* **S**. 20. reducta **AS**. fuit **D**; e't(?) fuisset **S**. 21. veneratus est et f. **AS**. 22. Set *addidi.* 23. suos *om.* **S**. occiderat **S**. a re **A**. 24. igni liq. postm. **AS**. 25. in duobus **AS**. 26. Anno vero fere r. **S**. 27. redit **A**.

los supradictos. Vt autem in Juciam venit, statim vt prius vesaniam pretendebat; cumque triclinium, in quo sue fiebant exequie, intraret, stupor omnes inuasit, quod, quem mortuum credebant, viuum viderent. Interrogatus de sociis suis ostendit baculos, quos gerebat, »Ecce« inquiens, »hic et vnus et alius est«. De quo dicto ridentibus conuiuis, pincernis se iunxit; et, ne gressum laxior vestis impediret, gladio se cinxit, quem plerumque de industria extrahens supremos digitos vulnerauit; propter quod gladium cum vagina clauo perforante confixit. Adeo autem cunctos inebriauit, vt nullus aulam exire posset; sed, vbi comederant, ibi sopori se dabant. Cernens autem cunctos profundius obdormire, cortinas superius soluit extenditque eas super proceres in pauimento dormientes atque inextricabili modo hamis ligneis, quos aliquando fecerat, *col*ligauit, sicque ignem imposuit ac cunctos cum aula cremauit. Accedens tandem ad cubiculum Fengonis gladium eius lectulo herentem arripuit ac suum loco eius posuit. Demum patruum excitans proceres eius igne perire refert et adesse Ambletum .... trucidatur.

EX LIB. IIII. SAXONIS.

I. Occiso Fengone Ambletus latitabat, quousque intelligeret, qualiter populus mortem eius ponderaret. Dum igitur aliqui mortem eius dolerent, alij laudarent, vocatis ad se, qui amici patris fuerant, populum congregari fecit; coram quo de iniusta patris sui nece ac de propria calamitate, quam pluribus annis

---

1. iucia **V**. ut prius *om.* **AS**, **A** *etiam* vesaniam. 3. exsequie **S**. intrauit **DV**. 5. et *prius om.* **AS**, *alterum* **D**. 7. lacior **S**. 8. extraens **S**. 10. inebriauit *om.* **S**. 11. sed *om.* **S**. sop. sedebant (!) **V**. 12. extũditque (*pro* extñd.) **V**. 14. inextricabili *Saxo*; inexcogitabili *codd.* hamis laqueis **A**. colligauit *ex Saxone scripsi*; eos ligauit *codd.* 16. tandem **AS**; eciam **DV**. feggonis **S**. lecto **D**. 17. arripuit *om.* **A**; cepit **S**. posuit **AS**; fixit **DV** (defixit *Saxo, vix recte*). 18—19. *manifestam lacunam ex Saxone sic suppleuerim*: ⟨vlcionem necis paterne exigentem. Ad hanc vocem Fengo lectulo desiliens, dum proprio defectus gladio nequiquam destringere conatur Ambleti,⟩. 20. *Nullam h. l. inscriptionem habent codices; ne initium quidem noui capitis signatur.* 21. latitauit **S**. 23. morte **A**; mortem eius aliqui d. **S**. alii **VA**; aliis **S**; aliqui **D**. laudarent *om.* **AS**.

pertulerat, tam motiue perorabat, vt multos ad miseracionem, plurimos eciam ad lacrimas commouit. Tandem finito merore, alacri omnium acclamacione in regem sublimatur; nam omnibus de eius industria maxima spes accreuerat, qui tot annis simulate se gesserat, vt ad intentum perueniret. Hiis gestis cum tribus nauibus adornatis assumptaque probissima societate in Britaniam est reuersus; inter cetera vero sollempnia, que secum habuit, gessit clipeum, in quo omnes euentus sui et notabilia, que fecerat, de quibus iam dictum est, mirabili ingenio depicti erant. Sed et comites ipsius tantum deauratis clipeis vtebantur.

II. Rex vero Britanie eos letissime suscepit; atque de statu amici sui Fengonis inter epulas interrogans interfectum ab Ambleto intellexit. Quo audito obstupuit propter id maxime, quod eius mortem in proprium generum vindicare deberet; condixerant enim inter se Fengo et rex Britanie, quod superstes necem alterius vindicaret. Excogitato igitur consilio rogauit Ambletum, vt ad reginam Scocie legacionem sibi assumeret, eam pro ipso procaturus, eo quod vxor eius nouiter iam fuerat defuncta; sciebat enim dictam reginam omnes procos suos odio habere, nec aliquem superesse, quin per eam capite truncaretur. Assumptis igitur sociis Ambletus proficiscitur; atque dum prope curiam regine esset, in pulchro prato ad quiescendum se deposuit. Audito hospitum aduentu regina decem iuuenes emisit, qui hospites et eorum apparatum explorarent. Quorum vnus clipeum Ambleti ad caput eius positum ac litteras legacionis eius de loculis callide receptas ad reginam deportauit; at ipsa, diligenter clipeum et litteras considerans, eos referre precepit. Euigilans interim Ambletus iterum sompnum simulauit; atque exploratorem clipeum refe-

1. tam mature **A**. misericordiam **AS**. 2. ferueo (!) merore **S**; seruitor meroris (!) **A**. 4. spes maxima **AS**. 5. simulante **S**; simulate stulticie **A**. ac ad **D**. 6. assumpta (*om.* que) **V**; assumptaque secum **AS**. 7. vera **A**. 10. 9picti **D**. 13. sui amici **A**; sui *om.* **S**. 14—15. illud max. **A**. 16. enim *om.* **S**. 17. Ex cogitato **D**. 18. vt *om.* **A**; fcocie vt *s. v. add. fort.* **S**[1]. 19. procaturus *scripsi*; procuraturus *codd.; vid. narratio Saxonis.* 22. ſper eam *om.* **A**; eam *om.* **S**. 24. posuit **A**. Audito autem **AS**. 26. ad caput ei **S**. 27. calide **V**, *ut sæpius.* receptis **S**. 29. eos referri *codd., correxi ex Saxone; sed melius fort. scribd.* ea(s) referri. 30. sompnium **A**.

rentem subito cepit atque vinculauit, sociisque excitatis ad curiam accessit. Qui cum causam legacionis dixisset litterasque tradidisset, respondit illa se multum mirari, cur homo tam nobilis tantorumque operum vellet legacionem sumere pro viro de seruili condicione nato, licet in regem sublimato, ac filiam eius accipere in vxorem; addiditque, se Ambleti amplexibus dignam, vtpote que regina esset ac per thorum suum regem facere posset. Sic dicens ipsum amplexata est; qui econuerso in eius ruit oscula sibique, quod virgini, placitum protestatur. Deinde fit conuiuium, conuocantur amici, nupcie peraguntur; quibus expletis in Britaniam cum coniuge Hermutruda redit, valida manu Scotorum secum sumpta.

III. Cui occurrens vxor sua prior, regis filia, rogabat, vt, quamuis vxorem aliam superduxerit, non tamen eam preamaret, causam pro se allegans, quod filium secum iam habebat; insuper admonuit, vt patris sui insidias precaueret. Occurrit autem rex Britanie, generumque amplexatus dolose ad conuiuium inuitauit. Ambletus autem, licet sciret fraudem subesse, tamen receptis secum ducentis equitibus paruit inuitanti. Sed dum esset inter portas ad curiam ducentes, rex eum iaculo perfodisset, nisi ferrum, quod Ambletus sub toga habuit, obstitisset. Igitur festinus rediit ad locum, vbi Scotos iusserat exspectare. Rex vero fugientem insecutus maiorem partem sociorum eius trucidauit, ita vt, dum sequenti die Ambletus pro salute sua preliari deberet, adiutorium de interfectis mutuatus est; nam quosdam eorum stipitibus affixit, quosdam ad lapides erexit, aliquos in equis posuit, adeo vt

---

1. cepit *om.* **V**. 2. Qui **AS**; Cui **DV** (*ut Saxo, sed is antea* reginæ penates *habet*). 3. ille **A**. 4. operum a^{or} (*i. e.* a(u)ctor) **S**. 7. vtpute **D**, *ut sæpius*. 9. r^{v}t dedit osc. **S**. virgini, placitum *Saxo*; virgini erat placitum **DV**; erat plac. (*om.* virgini) **AS**. 10. protestatur **DV** (*et Saxo*); porrigebat **AS**. vocantur **AS**. 12. hermintruda **DV** (Hermut(h)ruda *Saxo*). 13. Concurrens (*pro* Cui occ.) **A**. Britannici regis *Saxo*. rogitabat **S**. 14. aliam vx. superduxerat **AS**. 15. quod **DA**; quia **VS**. non (*pro* iam) **D**. 16. ămouit(!) **S**. 16–17. occurritque rex **S**. 17. generum ampl. **A**. ampl. est doloseque **S**. 19. tamen **D**; tantum **VAS**. apparuit **S**; comparuit **A** (obsequitur *Saxo*). 20. esset **S** (*Saxo*); essent **DVA**. curam **S**. 22. rediens **A**. 23. iusserat temptare **A**; dimiserat **S**. vero *om.* **AS**. 24. sequenti die dum **AS**. 25. sua *om.* **AS**. 27. lapidē er. aliosque **D**.

hostibus videbatur, quod nullum dampnum habuisset. Propter quod territi Britanici fugam inierunt; quorum rex, dum segnius fugeret, ab insequentibus est occisus. Victor igitur Ambletus, iam rex Britanie ac Scocie factus, cum ingenti preda in Juciam cum vtraque coniuge est reuersus.

IIII. Interea defuncto Rorico, rege Danorum, auo Ambleti, Wicletus, vitricus Ambleti, in regno successit. Qui conquerebatur, quod Ambletus fraudulenter regnum Jucie vsurpasset. Sed Ambletus dissimulans splendidissima dona de suis spoliis Wicleto transmisit; quem tamen postea, publicus hostis effectus, bello deuicit. Sed Wicletus iterum congregans exercitum Ambleto bellum denunciat. Qui periculum eius imminere considerans plus dolebat de vxoris sue Hermutrude viduitate quam de proprie necis respectu; tantum enim eam amabat. Cumque de hoc cum ea loqueretur, promisit se futuram cum eo in acie, detestabilem asserens feminam, que cum viro mori non auderet. De qua promissione parum tenuit; nam interfecto Ambleto statim iuit in amplexum Wicleti occisoris. Tanta est mulierum fides! Wicletus autem senex est defunctus.

V. Huic successit filius eius Wermundus. Hic valde tranquille sine bellis regnauit. Cui iam veterano natus est

---

1. hospitibus **D**. suscepisset **AS**. 1—2. per quod **S**. 2. britănici **DVS**. quorum **DV**; quo **A**; g^0 (ɔ: ergo) **S**. dum rex **S**. 3. sequentibus **AS**. 4—5. in iuciam ac **DV**, *sed* ac *corr. in* cū V^2; in lucem(!) ac **AS**. 6. *In marg.* **A**: xxiiii. Vicle(!), ambletis steffader. 7. vitricus Ambleti: *sic in Annal. Ryens. (et apud Petrum Olai) vocatur; Saxo de eius nuptiis nihil habet*; victrix(!) ambleti **A**, *ut vid.*; fr(ater) nutrucis(!) **S**. ei in r. s. **S**. conquerebatur **AS** (*et Saxo*); querebatur **DV**. 10. Wicl. transm. spoliis **AS**; sp. withtho (*corr. in* withletho) transm. **D**; sp. viccho(!) transm. **V**. postea *om.* **S**. 11. factus **AS** (publicus = apertus, manifestus). interim **AS**. 12. denunciauit **AS**. eius *codd.* (*i. e.* belli); *malim tamen* sibi *aut* eius sibi (s^i); (vitæ *Saxo*). 13. iminere **DVS**, *ut sæpius*. hermūtrude *h. l.* **DVS**. 14. proprio S^2. 15. cum ea de hoc **A**. 15—16. se mansuram **AS**. 18. iuit in **AS** (*Saxo*); iuit **V**, *corr. in* ĭŭt (ɔ: iniit); ĭiuit **D**, *sed* ĭ *postea add. m. 1.* amplexum **DS** (*Saxo*); amplexus **VA**. 18—19. W. occisoris ambleti **S**. 19. Tanta enim est **AS**. fides mulierum **A**. 21. *Inscriptio in* **D**: Wermundus 17^9; *in* **A**: De Rege Wermundo, *et in marg.*; xxv. Warmundt Vicles føn. — filius suus **S**. 22. Cui *scripsi*; Cū *codd.* veteranus factus est, natus **A**, *item* **S**, *sed om.* est. est ei **DAS**; ei **V**.

filius Vffo; qui, quamuis coeuos habitu corporis excederet, tamen tam iners et hebes videbatur, vt penitus inutilis ad quecunque officia reputaretur. Nunquam risit, adeoque siluit, vt mutus crederetur. Pater igitur filij vecordiam contemplatus ei filiam Frowini, Sleswicensis prefecti, in matrimonium procurauit, vt pro regendo regno probissimi viri auxilio vteretur. Huic prefecto erant duo filij, Keto et Viggo, probissimi iuuenes, quos Wermundus sicut et patrem eorum diligebat. Eo tempore regnabat apud Sweciam Atislus, vir fama et factis conspicuus. Hic cum exercitu Daniam intrauit atque cum Frowino bellum gessit. Cum autem magna strages ex vtraque parte fieret, contigit eos mutuo sibi occurrere ac modo duellari adinuicem dimicare. Vbi interfecto Frowino Atislus in Sweciam rediit, glorians semper et inaniter se iactans, quod Frowinum interfecisset; audaciaque sumpta iterum in Daniam cum toto suo exercitu rediit, sperans eam sibi subiugandam. Quod audiens Keto indicauit Wermundo, misso sibi nuncio Folkone. Wermundo igitur cum Danis occurrente factum est graue bellum; acciditque, vt Atislus Folkoni dicto occurrens cum eo singulariter pugnaret. Cumque diu concertassent, Atislus grauiter vulneratus ad naues suas fugit, Swecique omnes post regem suum fugientes in Sweciam sunt reuersi. Attamen Atislus in solacium verecundie sue semper se de Frowini nece iactabat. Filij ergo Frowini in Sweciam iuerunt et, quasi profugi de Dania, Atisli seruicium intrauerunt. Aduertentes autem eum solum incedere solitum per nemora in armis, equitando quodam die preuenerunt eique in nemore occurrerunt; filios Frowini se fatentur, vlcionem de nece

---

1. coeuos suos habitum corpus(!) **AS**. 2. inhers **DV**. ebes **VAS**, *ut sæpius*. 4. vecordiam **A** (socordiam *Saxo*); verecordiam **V**; verecondiam **D**; verecundiam **S**. 5. frodwini *semper* **AS**. flesvic. **D**, *et sic sæpe variatur; ego semper* w *scribam*. 7. Wiggo *h. l.* **V** *et semper* **AS**. 9. et *om.* **AS**. 11. gessit bellum **DS**. 12. sibi mutuo **AS**. 16—18. Quod audiens folko wermundo igitur cum danis **S**, *ceteris omissis*; Quo audiente folkone wermundo cum danis(!) **A**. 19. occurrente **A**. 20. pugnauit **D**. 21—22. Sweuique post r. s. omnes f. **S**. 23—24. semper de nece F. se iact. **AS**. 24. ergo **DA**; $\overset{9}{q}$; (quoque, *pro* g°) **S**; igitur **V**. meauerunt **S**. 25. seru. iniuerunt **D**. 26. autem *om.* **AS**. 27—28. pr. ei in n. eique occ. **AS**. 28. se *om.* **A**.

patris iam se velle recipere dicunt. Quibus Atislus pecuniam pro emenda exhibuit, dicens eis gloriosum esse, quod de tanto rege pecuniam extorsissent; sed eis non acquiescentibus duellum cum Ketone ingreditur. Keto autem tam valide eum gladio percussit, vt diuisa casside vulnerata grauiter fronte multus sanguis exiret. Prouocatus igitur Atislus tam acriter repercussit, vt Keto super genua caderet; quod Viggo videns fratri in adiutorium venit, sicque ambo Atislum occiderunt. Cuius mors ne occulta esset, capite absciso corpus eius equo imponunt et ad vicinum opidum deducunt, dicentes incolis Atislum a Frowini filiis interfectum; sicque in Daniam reuertuntur et a Wermundo honoribus excipiuntur. Versum est igitur in prouerbium apud extraneos, quod duo Dani pugnando contra vnum leges dimicandi turpiter infregissent.

VI. Procedente tempore cum Wermundus senio confectus cecitatem incurrisset, rex Saxonie ei per legatos mandat, vt aut ei regnum resignet, aut filius suus cum filio ipsius dimicet, aut sciat eum cum exercitu Daniam intraturum. Tunc Wermundus ingemiscens respondit, quod, antequam regnum extraneo dominio subiceret, ipse prius cum rege ipsorum dimicaret. Quibus respondentibus ludibrium esse cum ceco pugnare, nec regem illorum hoc velle facere, cunctisque Danis nescientibus, quid legatis dicerent, Vffo, petita licencia loquendi, eis respondit, quod rex eorum frustra regnum Danie appeteret, quod tam rege quam fortissimis proceribus abundaret; sciretque nec regi filium nec regno successorem deesse. Addidit eciam, quod non solum filio regis ipsorum sed eciam cuicunque fortissimo ex gente eorum secum assumpto occurrere non timeret. Igitur statim belli locus et tempus prefiguntur.

---

2. exibuit **DV**. 3. extorquissent **S**. 4—5. cum(!) gladio tam valide **S**. 6. wltus sanguis **S**. ergo **AS**. tam grauiter **AS**. 9. occultata **AS**. 10. oppidum **V**. 11. Atislum *om.* **AS**. 13. apud **DV** (*et Saxo*); ad **AS**. 14. vnum Sweuum **S**. 15. cum *om.* **AS**. 16. mandauit **S**. 17. filio eius **A**. dimicaret **S**. 18. sciet eum Daniam cum exercitu (-to) **A** (**S**). intrantem **S**. 20. domino **S**. subiaceret **AS**. 21. Quibus lud. esse resp. **AS**. 22. eorum **D**. cunctis autem Danis **S**. 23. *In marg.* **A**: xxvi. Offæ Vermvns føn. 24. eos resp. **A**. 25. tam re **A**. proceribus *om.* **A**. habundaret **VA**. 26. dēē. Addit **S**. 28. assumpta **A**. 29. *Verba* Igitur . . prefiguntur *om.* **AS**.

Querente Wermundo, quis sic locutus fuisset, ministri Vffonem dicebant. Quo respondente satis esse, quod ab extraneis, ne eciam a suis, derideretur, illisque pertinaciter affirmantibus Vffonem esse, respondit, quod, quicunque esset, propter animosam eius fiduciam libencius sibi quam superbo hosti regnum resignaret; iussitque, vt ad se accederet, si saltem tactu filium dinoscere posset. Contrectatoque corpore, cum filium ex granditate membrorum cognoscere cepisset, quesiuit, cur tanto tempore quasi mutus tacuisset; qui respondit, quod prius frustra loqueretur, quam diu paterna defensione tutus erat. Iterum interrogatus, cur contra se duos voluerit prouocare, respondit, quod hoc fecit propter regis Atisli necem, quem duo Dani contra legem duelli non sine obprobrio occiderunt. Laudantibus cunctis eius motiuum, iussit pater, vt predisceret vsum armorum, quibus parum adhuc fuerat assuetus. Dum igitur eum armarent, propter magnitudinem pectoris eius lorica anterius rumpebatur, nec aliqua inueniebatur, que congrueret eius granditati; ad vltimum, cum paternam loricam indueret, nec eam eciam satis latam haberet, iussit eam pater per sinistrum latus scindi fibulisque resarciri, sciens illud latus satis per clipeum muniri. Cumque de plurimis gladiis sibi oblatis eligere deberet meliorem, non erat aliquis ex eis, quem non prima agitacione in plura frusta concuteret. Quesitus rex, si haberet gladium tante fortitudini congruentem, respondit se habere, sed sub terra positum vix posse inuenire. Erat enim gladius tanti acuminis, Skrep

1. loqutus **V**, *et sic sæpius codd.* (*sicut* persequtus *et similia*). 3. deridetur **A**. pertinaciter et aff. **A**; pert. respondentibus et aff. **S**. 5. eciam (*pro* eius) **S**. 6. desĩgnaret **AS**, *item* $\mathbf{V}^1$, *sed corr.* $\mathbf{V}^2$ (se regno cessurum *Saxo*). ad *om.* **A**. 7. tactu fieri dinoscere **A**; tactu fidenoscere(!) **S**. contrectato *Saxo*; contrecto **DV**; tacto **AS**. 11. duos contra se **AS**. woluerit **V**. 12. hoc *om.* **AS**. 14. mot. eius cunctis **AS**; eis (*pro* eius) **V**; motiuum *in* ingenium *corr. man. rec. in* **D**. 15. prediffĕret **A**. adhuc parum **S**. 17. eius *om.* **AS** (*ante* lorica). anterius *codd., vix recte; fort.* a lateribus. 18. que eius gr. congrueret **S**. 20. p **DAS**; q (quod) **V**. resarcire **S**. 23. quod non **AS**. frustra *codd., corr. Langebek.* 24. concutteret $\mathbf{A}^1$; concideret $\mathbf{A}^2$, *ut vid.; scribd. vid.* discuteret. Que rex $\mathbf{A}^1$, *corr. in marg.* $\mathbf{A}^2$: Quesito rege; Ac rex queritur **S**. 26. inueniri $\mathbf{SA}^2$. enim *h. l. pro* autem, *ut sæpius*. tante **V**. acumine **A**.

nomine, quod nichil adeo durum erat, quin eius prima percussione scinderetur; quem ideo sub terra absconderat, quia nulli eum cupiuit, ex quo filius suus inutilis videretur. Tandem per signa denotata inuentum gladium Wermundus filio tradidit; qui cum a patre quereret, an illum priorum exemplo experiri deberet, respondit non faciendum, quia, si hunc destrueret, similem sui non haberet.

VII. Die igitur statuto conueniunt ad locum designatum, scilicet ad insulam quandam in Eydero fluuio positam, quam intrauit Vffo solus ex parte Danorum; ex altera parte intrauit filius regis Saxonie cum fortissimo pugile secum sumpto. Erant enim Dani ex vna parte fluuij, Saxones ex altera, hoc spectaculum intuentes. Wermundus autem in extrema parte pontis se collocauit, vt, si filius vinceretur, ipse fluuio interiret. Vffo igitur vtriusque hostis ictus clipeo suscepit, donec videret, quem primo ex eis vno ictu prosternere posset. Quem Wermundus credens ex imbecillitate non repercutere, traxit se magis ad precipicium, vt statim se precipitaret, si filius necaretur. Vffo autem occasione habita primo pugilem vno ictu prostrauit; quo sono Wermundus recreatus gladium filij sui se audiuisse dixit, quesiuitque, vbi hostem tetigisset. Referentibus ministris ⟨*eum*⟩ non vnam corporis partem sed totum corpus hominis diuisisse, Wermundus a precipicio se retraxit. Secundo ictu Vffo filium regis prostrauit; cumque Wermundus diceret se iterum ⟨*Skrep*⟩ audiuisse, responderunt

---

2—3. quod nulli eum annuebat **AS**. 3. suus *om.* **D**; *malim* filio suo (*pro* filiꝯ suꝯ). 5. a *om.* **A**. priorum *Saxo*; priorꝫ (prioris, *pro* priorꝫ) **DVS**; priore **A**. 7. sui *om.* **S**; suum **A**. 8. ergo **A**. 9. ad quandam insulam **AS**. Euredo **D**; Endero **AS**. posito **A**. 10. alia **AS**. 11. pugillo **V**. 12. Sunt enim **AS**. ex parte vna **D**. et Sax. ex alt. parte **AS**. 13. autem *om.* **AS**. 13—14. se in ext. parte coll. **S**. 14. pontis *om.* **AS**. ipso **V**. 15. vtrisque **A**; in vtriusque (!) **V**. 17. credens *om.* **A**. inbecillite (!) **A** (*pro* inbecilli^{te}). thraxit **S**, *ut sæpius*. 20. recreatus *om.* **AS**. 20—21. filii sui gladium **S**. 21. se *om.* **DV**. dixit, indeque recreatus quesiuit vbi **AS**. tetegisset **D**. 22. eum *addidi ex Saxone*. Referentes ministri dixerunt eum non vnam (**S**: vnum) corporis partem **SA** (*sed* **A** *tamen* partem corporis). 23. hominis *om.* **AS**. diruisse $\mathbf{A}^1$, *corr.* $\mathbf{A}^2$. Vnde Werm. **AS**. 23—24. se *om.* **A**; rethraxit se **S**. 25. Skrep *addidi*. Cumque W. iterum diceret se skrep aud. **AS**.

vtrumque hostem cecidisse. Quo audito Wermundus pre gaudio fleuit, qui prius in tristicia flere non poterat. Recedentibus igitur Saxonibus cum rubore, Dani Vffonem cum tripudio receperunt. Qui post patrem non solum Daniam sed et Saxoniam regendam suscepit. Hic Vffo a multis Olauus est vocatus et ob animi moderacionem 'mansuetus' agnominatus.

VIII. Vffoni Dan filius successit, qui eciam dictus est Olauus hin storlaten. Hic propter crebras victorias a virtute patris degenerans in superbiam est elatus, atque regias opes in flagiciis et dapibus turpiter consumpsit.

Post hunc regnauit Huglecus, qui Hømothum et Høgrimum, tyrannos Swecie, interfecit.

Huic successit Frotho hin frønæ. Hic .x. duces Norwegie bello consumpsit; postmodum regem Norwegie Frogerum aggresssurus ad quandam insulam accessit. Hic Frogerus, vt quidam dicunt, ex Othen natus, a diis immortalibus hoc beneficium habuit, vt ab alio non vinceretur, quam qui certaminis tempore puluerem pedibus eius subiectum manu conuellere potuisset. Quod Frotho percipiens ipsum ad duellum prouocauit, petens tamen primo ab ipso, vt artem ⟨*dimicandi, cuius eum experiencia callere sciret, se doceret. Qui hac aduersarij laude gauisus, facturum se pollicitus, quod ille*⟩ expeteret, designauit *in* terra duo spacia quadrata, sibi opposita, cubi-

---

1. cecedisse **D**. 2. potuerat **S**. 4. p9 (= post) **DS**; i̇p9 (= prius) **VA**. patrem *om.* **AS**. 5. regem suscepit(!) **V**. olaw9 **V**. 6. ab an. moderacione **A**. asswetus est agnom. **S**; mans. agnom. est **A**. 8. *Inscriptio in* **D**: Dan 18⁹; *in* **A**: De Rege Dan, filio Vffonis, *et in marg.*: xxvii. Dan offues føn. — 8. filius eius **AS**. 9. O. hin storplate **A**; olaus hinstorlatẽ **S**. *Cfr. Annal. Ryens., sed in his est*: (Vffoni) succ. Olaf filius eius, qui dictus est Dan hin storlatene. 10. est *om.* **AS**. 12. **A** *in marg.*: xxviii. Huglek. — Hucletus **D¹VS**; Hugletus **D²**; Hiucletus **A**; Hughælec *Ann. Ryens.* hõmothum et høginum **A**; hømotum et høymotum **S**. 13. Swecie *om.* **AS**. 14. *Inscriptio in* **D**: ffrotho 21⁹; *in* **A**: De Rege Frothõi hin frøna, *et in marg.*: xxix. frode den fracke. — frønæ **DVS**; frøna **A**. 15. consumpsit bello **AS**. 16. aggressus **A**. 19. ped. eis **S**. 20. potuisset victoriam haberet. Quod **S**. 21. sub ipso **AS**. vt *om.* **D¹V**, *add. in marg.* **D²**. *Manifestam lacunam ex Saxonis narratione supplere conatus sum.* 24. in terra *Langebek* (humi *Saxo*); vt terra *codd.* apposita **S**. cubitaria **S**.

talia latera habencia, documenti inicium a locorum vsu incepturus; quibus descriptis vterque ingreditur spacium sibi assignatum. Tunc Frotho callide rogauit Frogerum, vt locum et arma secum permutaret; cui ille statim assensit, eo quod galea Frothonis, lorica et alia arma auri preferebant fulgorem. Igitur Frotho de loco, vbi Frogerus steterat, puluerem manu colligens victoriam sibi sperabat, aggressusque Frogerum interfecit.

Huic successit filius Dan. Qui cum .12. esset annorum, rex Saxonie sibi mandauit, vt aut secum bellaret aut tributa daret. Igitur congregata Danorum iuuentute Albiam fluuium tot nauibus impleuit, vt facilem transitum per tabulata instar pontis prestarent. Ex quo euenit, ut rex Saxonie tributum, quod a Danis habere voluit, eis soluere cogeretur.

IX. Huic successit Fridlewus hin raskæ. Quo regnante Hwiruillus, Hollandie princeps, facto cum Danis federe Norwegiam infestabat; habuitque quinque complices, scilicet Broddonem, Bildum, Bugonem, Famingum et Gunholmum, patre Fyn procreatos, quorum societate confisus fedus, quod cum Danis habuerat, bello lacerauit. Qui cum australes partes Syalendie infestaret, occurrentibus Danis tam fortiter ex vtraque parte bellauerunt, vt neutri parti victoria ascribi posset, sed equalis strages vtrinque facta erat. Nocte

1. littora(!) **S**; litere, *ut vid.*, **A**. visu **AS**. 3. Frotho *om.* **D**. rogat **D** (*pro* roga^{t}). Frogerum *om.* **A**. locum **AS** (*ut Saxo*); loca **DV**. 4. permutat **DVA** (*pro* pmuta't), *correxi*; permutauit **S**. eoque **A**. 5. fulgorem pref. **AS**. 6. vbi **DV**; quo **AS**. 7. victorias sper. **AS**. superabat(!) **D**. aggressurusque *codd., correxi.* 9. *Inscriptio in* **A**: De rege Dan tercio, *et in marg.*: xxx. Dan frodes føn. — Huic successum habuit f. eius Dan **A**. esset duodecim ann. **S**. 10. mandaret **V**. aut sibi trib. **AS**. 11. Ita congr. **S**. iuuentute **DV** (*Saxo*); multitudine **AS**. 12. ad instar **A**. 13. euenit, quod rex **D**. 14. cogeretur *om.* **V**. 15. *Inscriptio in* **D**: ffridlewus 23^{9}; *in* **A**: De Rege Fridleuo hin raska, *et in marg.*: xxxi. frille den fnare. Fr. cognomento Celer *Saxo*. — Successor huius fuit **A**. frodleuus **S**. 16. regente **AS**. hwirwillus **AS**. hollendie **S**: *nomen corruptum videtur.* facto *om.* **V**. 17. cum Norw. **AS**, *sed pro* cum *deleto* **A**^{1} *in marg.* tunc *scripsit.* 18. f. (= scilicet) *om.* **V**. bruddonem **A**. buggonem **S**. lamingum **A** *et semper* **S** (Fanningum *Saxo*). hunholmum **D**^{1}**VA**; gunh. *corr.* **D**^{2} (*ut Saxo*); hunth. **S**. 19. ex patre fyn **AS**. 23. vtrimque **V**; vtriusque **S**.

sequenti Bildus et Broddo cum suis nauigiis occulte fugerunt, fratres suos discrimini relinquentes. Die sequenti Fridlewus, comperiens Hwiruillum, Gunholmum, Bugonem et Famingum relictos, vnus cum omnibus statuit dimicare, habens tunicam, que ferro non potuit secari, interfecitque in duello Hwiruillum, Bugonem et Famingum; Gunholmum vero, gladium Fridlewi carminibus hebetantem, frequenti ictu capuli exanimauit. Hic Fridlewus Yberniam intrans, dum Dublinum vrbem obsideret nec facile capiendam propter murorum firmitatem conspiceret, fecit capi hyrundines, que de ciuitate volabant, et sub alis earum ignem fungis inclusum affigi; que dum nidos appeterent, vrbis incendium peragebant. Habita vrbe per hunc modum abiit in Britaniam; vbi in bello sociis amissis, cum difficilem sibi reditum ad litus videret, interfectorum cadaueribus erectis et in acie collocatis quasi red*inte*gratum exercitum ostendebat; quo viso Britanici fugam inierunt.

EX LIB. V. SAXONIS.

I. Defuncto Fridlewo communi Danorum consensu filius eius Frotho hin frithgothæ, cum esset .7. annorum, in regem est electus; preficiuntur autem .x. proceres, qui regnum regerent, quousque ad etatem debitam perueniret. Educatores regis ordinati fuerunt duo sollempnes, Westmarus et Colo

1. sequente **V**. brodo **V**. fugierunt **S**; fugerant **A**. 2. frodlewus **S**. 3 (*et* 6). gutholmum **S**. et *om.* **S**. *Verba* 4—6 relictos .. Gunholmum *om.* **A**. 5. qui ferro **V**. secari posset **S**. in *om.* **D**. 5—6. hwirw. guth. bug. et laming. gladium vero **S**. 6. hunholm. **DV**. 7. carnibus ebetantem(!) **AS**. actu capitali **A**. examinauit **S**. 8. dū bublinum **DV** (*in marg.* **D** *man. rec.* Duflinum); cum dublinum **S**; Dūb Bulinum(!) **A**. obsederet **A**. 9. faciliter **S** (**A**?). 10. fecitque *codd., correxi.* yrundines **D**. qui **DV**. 11. eorum **AS**. inclusit. Que **S**. Quo dum **V**. 12. Hīc ab vrbe (*pro* Hīta vrbe) **S**. 13. britāniam **D**. 14. sibi *om.* **V**. ad lit(t)us reditum **AS**. 15. redintegratum *scripsi*; redeunte(m) gratum(!) *codd.* 16. britānici **D**. 17. *Inscriptio in* **D**: ffrotho 24⁹; *in* **A**: De Rege Frothoni hín fræthgotha, *et in marg.*: XXXII. frode den frede gode. 19. hin fræthgothæ **A**; hīfredgodæ **S**; *cognomen ex Ann. Ryens. petitum, ut aliis locis similibus.* cum e. 7 annorum *om.* **A**. 20. proficiuntur **D**. 22. fuerant **A**. solennes viri W. **S**. Vestmarus *sæpe in codd.*

fratres. Vxor Colonis erat Gotwara, tam habundans et subtilis in verbis, vt nullus ei resistere posset. Westmarus .12. habebat filios, quorum tres vno nomine Grep vocabantur, eo quod vno ortu geniti fuerunt; omnes vero dimicandi periciam habuerunt. Colo autem tantum tres filios habebat. Soror regis Gunwara erat, que ob excellentem pulchritudinem hin wænæ dicebatur. Filij autem Westmari et Colonis adeo insolenter et luxuriose vixerunt, vt sponsas aliorum virgines et matronas violarent. Nullus locus fuit tutus ab eorum luxuria, ita quod maior eorum, qui dicebantur Grep, eciam sororem regis illicite procabatur; que *eius* petulanciam timens in firma curia se tenebat atque .30ta. vernaculos custodes corporis sui habebat.

II. Igitur contubernales Frothonis ei instabant, vt vxorem duceret; ille autem puerilem suam etatem allegans nubere nolebat. Quod eloquens Gotwara audiens facundia sua animum regis ad matrimonium inclinauit. Westmarus igitur et Colo cum filiis suis et Gotwara in legacione vadunt ad regem Hunorum pro filia sua Hanunda Frothoni in coniugem postulanda. Qua a patre suo non facile impetrata, pater eam vsque ad Frothonem deduxit; Frotho autem ipsam magnifice recipiens patrem multis muneribus honoratum dimisit. Nupciis autem factis per triennium maxima pace gaudebat. Quo tempore contubernales eius adeo insolenter et impudice se gesserunt, vt longum esset per omnia enarrare; non enim est aliquod genus derisionis vel ludibrij, quod in alios non fecerunt, comitante semper horrenda luxuria, qua

1. Colonis: *sic etiam Saxo; sed potius* Westmari *scribi debuisse videtur; infra certe in cap. VI Grep et fratres sui Gotware filii dici videntur.* gotwara **DV**, *quam formam semper retineo, neglectis codicum variationibus*; gothwara **S**; gothwaræ **A**. *Idem de* Gunwara *dictum sit.* 2—3. habebat duodecim f. **AS**. 4. ortu vno **D**. 4—5. fuerant ..habuerant **A**. 6—7. hinwænæ **DS**; hinwanæ **A**; hinwæn **V**; Speciosæ *Saxo.* 9. violauerunt **AS**. 10. dicebatur **S**. 11. que eius *scripsi*; Que eciam **DV**; eciam (*om.* Que) **AS**. petulenciam **D**. 12. atque zona(!) **AS** (*ortum ex* $\overline{30}$). vernaculas **S**. sui corp. cust. **AS**. 16. volebat. Quia **V**. 19. hinnorum **V**. hanuda *h. l.* **DVA**; haynida **S**. 20. faciliter **S**. impetranda **AS**. 21. eam (*pro* ipsam) **S**. 22. patrem *om.* **DV**, *sed in marg. post* honoratum *add.* $\mathbf{D}^1$, ac patrem **S**. 23. Nuptus autem femine per(!) **S**. 26. non est enim **A**; enim *om.* **S**. aliquid **D**.

mulieres quascunque infestabant, adeo vt Grep, non contentus humili scorto, eciam regina in clànculo abuteretur. De quo facto paulatim infamia creuit; prius vulgo quam regi regine nota impudicicia fuit. Nec àdhuc contentus frequenter sororem regis procabatur, impaciensque de repulsa de licencia regis omnes procos Gunware quasi ad conuiuium inuitauit, quorum capita amputata circa conclaue Gunware stipitibus affixit; non tamen propter istud graciam regis amisit, sed tantum vt prius ei familiaris fuit. Statuit eciam Grep, vt nullus de populo ad regem accedere posset, nisi prius pecuniam daret. Gemuit igitur populus, eo quod multe iniurie fierent nulla iusticia sequente; insuper et aditus ad regem liber non erat.

III. Quo audito Gotharus, rex Norwegie, conuocatis militibus suis dixit se Daniam velle occupare, eo quod Dani regem suum fastidirent. Quod Ericus, cognomento 'disertus', fieri dissuasit, dicens Danos vnanimos contra hostes, quamuis a rege proprio dissentirent. Igitur Rafno quidam, missus a Gotharo, modo piratico Daniam infestabat; cui occurrens quidam Oddo ex parte Danorum ipsum interfecit cum magna parte suorum, ita quod solum sex naues de magna multitudine nauium in Norwegiam redierunt. Supradictus autem Ericus cum fratre suo Rollero ad patrem suum Regnerum pugilem vadunt, dicentes se velle ad Frothonis seruicium proficisci; quibus pater de thesauro suo, quantum volebant, tribuit et vsque ad mare perductos abire permisit. Tribus autem nauibus attingentes litus Danie intelligunt Oddonem cum septem nauibus non longe distare. Tunc Ericus misit duos quasi nudos, scientes linguam Danicam, exploraturos propositum Oddonis; qui et coram eo conqueruntur se ab

---

1—2. contento humiliter(!) **AS**. 2. scorte **V**. in regina clanculo **V**; in clanculo reginam **A**. 3—4. regine nomen inpudicicia **A**; nomen regine in pudicia(!) **S**; regine nota pudicia **D**. 5. repulsu **DA**. 6—7. quo capita (*pro* quoꝫ c.) **A**; quibus capita **S**. 7. afflixit **V**. 11. eoquod **DV**; quod **AS**. 12. additus **A**. 15. Quia **DVA**, *sed corr. in* Quod $\mathbf{D}^1$; Quidam **S**. ꝯuocañi(!) disertam **S**. 16. difwasit **DVA**. vnanimes **AS** ($\mathbf{D}^1$ *ex corr.*). 17. raffno **S**. 18. m̃ (= modo) **DV**; in **AS**. 20. Ita quod **V**; Itaque **D**; Solumque (*om.* itaque) **AS**. 21. redirent **S**. 24. volebat **A**. 25. productos **AS**. 26. attingens **S**. 28. exploratores **D**. 29. oddonem **V**. qui ///coꝫ **D** (*erasa vocula aliqua*); qui et quorum(!) **V**. eo *om.* **V**.

Erico spoliatos. Illi ab Oddone familiariter recepti omne eius propositum audiuerunt; statuerat enim diluculo, quando dulcior est sompnus, inuadere naues Erici. Exploratores igitur de nocte latenter ad Ericum redierunt, que audiuerant, intimantes; qui, perpendens paucitatem suorum, scapham intrans tacite ad naues Oddonis remigauit easque subtus terebrauit, sicque latenter ad suos rediit. Cumque aqua naues Oddonis paulatim intraret, ceperunt paulatim demergi; cumque iam pene aqua ad summitatem nauis ascendisset, sociique Oddonis aquam exhaurire vellent, subito Ericus superuenit et Oddonem cum suis inter submersionis pericula occidit, ita vt nemo superesset, qui huius facti nunciaret actorem.

IIII. Peracta strage Oddonis in Lessø Ericus insulam venit, vbi propter defectum victualium duas naues in Norwegiam remisit; ipse cum vna in Daniam versus regem viam cepit. Cumque ad litus Syalendie peruenisset, socij eius propter famem pecora secus litus decoriauerunt ac corpora in nauim proiecerunt; quod cum domini pecorum comperissent, nauigiis predones insequi properabant. Quod aduertens Ericus corpora per funes in profundum demersit superuenientibusque incolis perscrutandi nauem licenciam dedit; qui cum nichil reperissent, reputantes eos innoxios recesserunt; quibus recedentibus Ericus de profundo corpora resumpsit. Interea innotuit Frothoni de interitu Oddonis et suorum; sed nesciebatur, quis huius facti esset actor. Tunc Ericus portum, a quo non multum distabat Frotho, intrauit. Cuius aduentum cum Grep audiuisset, festinus ad mare accessit, vt cum Erico, quem disertissimum audierat, verbis contendere posset; erat

---

1. o͞e (= omne) **DAS**; e͞e (= esse) **V**. 2. audiuerunt **DV**; perceperunt **A**; intuebantur **S** (*ergo in communi archetypo verbum exciderat*; venati sunt *Saxo, multo aptius*) enim Oddo in dil. **S**. 3. esset **AS**. igitur *om.* **S**. 4. ad Er. veniebant **AS**. audierant **S**. nunciantes **AS**. 8. dimergi **DAS**. 10. haurire **D**. 11. cum sociis **S**. ita vt **DA**; ita quod **S**; vt **V**. 12. auctorem **V**. 13. lesø **V**; in lefø insulam ericus **AS**. 17. circa lit(t)us **AS**. decoriabant **A**; deuorabant **S**, *sed in marg.* excoriabant S^2. 20—21. dimersit. Superuenientesque incole (**A**: incoli) p. n. l. habuerunt **AS**. 22. reputantes e. i. recesserunt *om.* **AS**. 26. multum non **V**. 27. accesit **D**. 28. dissert. **V**. verbis *om.* **S**; verbi(!) **A**.

enim et ipse procacis facundie et peruicaci sermone cunctos vincebat. Qui a conuicio Ericum aggressus adeo ab eo verbis repercussus est, vt equum calcaribus vrgens aulam regis festinanter intraret, atque confusum se clamans omnes ad arma incitauit, vt se de Erico vindicaret; cuius impacienciam rex compescuit, dicens nichil simul caute et celeriter geri posse. Ericus autem versus curiam regis vadens cogitare cepit, quod mos erat, vt aduene aduenientes regibus aliquid presentarent; inuentumque glaciei frustum panno inuoluit, vt regi pro munere presentaret. At vbi ad aulam peruentum est, ianitores, vt ludibrio venientem exciperent, lubricam pellem in limine substrauerunt; ingrediente igitur Erico celeriter per funem pellem attraxerunt, fecissentque ei casum turpem, nisi frater eius Rollerus subsequens iam cadentem suo pectore excepisset. Cumque Gunwara, regis soror, regi diceret, quod talia permittere non deberet, respondit rex, stolidum esse, qui insidias non caueret.

V. Erat autem hiemps, et ignis magnus in medio ardebat, atque ex vna parte rex et ex alia pugiles consederunt. Ad quos cum se applicaret Ericus, in derisionem ipsius vlulancium more luporum horrendum fecerunt clamorem; rege autem eos compescente dixit Ericus, hunc morem esse canum, vt vno inchoante ceteri latratum edant. Interrogante autem Colone, qui munerum regi datorum custos erat, si aliquod munus regi detulisset, Ericus glaciem, quam portauerat, trans ignem ei porrigens tanquam de manu recipientis delapsam flammis de industria tradidit. Cunctis autem propter glaciei nitorem preciosum fuisse metallum iudicantibus, Ericus

1. et ipse **DAS**; ipse **V**. procacis facundie *Saxo*; profacis facundie **V**; ///perfacund9 **D**, *sed in rasura fuerat* profa, *et* 9 **D**^{2} *debetur*; prosperitatis fac. **A**; perspicacis fac. **S**. et per sermonem **AS**. 2. Quia conuicio **DV**, *sed in* **D** a *fere deletum est* (a conuicio litigium orsus *Saxo*); Qui in conu. **S**. Ericum *om.* **AS**. 6. sceleriter(!) **V**. 9. frustrum **V**. 10—11. peruentum ad a. est **V**. 11. reciperent **S**. 12. prostrauerunt **AS**. igitur *om.* **S**. 13. extraxerunt **A**. 14. fratre **A**. 15. recepisset **D**. soror regis dic. regi **AS**. 18. yems **D**; hyemps **A**. 19. ex alia parte p. **S**. considerent **A**. 20. vllulancium **S**. 21. luporum more **AS**. 23. latradum **A**. edunt **AS**. autem **DVA**; igitur **S**. 24. mun. dat. regi **V**; munerum regis Danorum **A**; regis Danorum munerum **S**. erat custos **A**. aliquid **DA**. 28. fuisse metallum *om.* **V**. meditantibus **A**.

amissum affirmauit ex incuria Colonis recipientis, quesiuitque, qualis pena pro hoc sibi inferri deberet. Rex regine sententiam contulit, que suasit, ne ipse solueret statutum legis a se late, qua perditores munerum suorum morte multandos cauisset; ceteris autem dicentibus, penam legis remittendam non esse, rex fecit Colonem suspendio interire. Tunc Frotho diuersis questionibus aggressus est Ericum, qui ad omnes ita facunde et subtiliter respondit, vt rex se victum fateretur; regina autem adiudicante Erico palmam facundie, eciam premio decorandam, rex armillam brachio suo detractam dextere Erici mercedis loco contulit. Tunc rex subiunxit: »Vellem a te scire, quam disceptacionem cum Grep habuisti, qua se confusum non erubuit confiteri.« Ericus ait: »Rubor illum de commisso adulterio inuasit; quia, dum nesciret se defendere, cum tua se vxore fassus est mechatum.« Rex quesiuit a regina, qua mente hec verba audiret; que non solum rubore sed eciam voce crimen fatebatur. Cumque rex ab ea quereret, qua pena talis adulter puniretur, illaque pre timore nichil responderet, Grep dissiliens volebat Ericum iaculo traicere, sed a Rollero, fratre Erici, extracto gladio est repressus. Igitur fratres Grep frementes iurauerunt se aut totam classem Erici destructuros aut ei pugnam decemque cum ipso pugilibus illaturos. Ericus pugnam acceptauit, petitis induciis triduanis; petiuitque a rege cutem recentem animalis, formamque sotularium sibi et sociis suis ex ea fecit, quos resina abietina subliniuit, interfusa mixtim arena, vt firmius stare possent. Dixit eciam se nescire confligere in terra, ac petiuit, vt cum sociis Grep super gelatum mare

2. sibi pro hoc **AS**. 3—4. legis allate **AS**. 4. proditores **S**. mulctandos **S**. 5. dixisset **AS**. autem *codd.*; item *malim* (quoque *Saxo*). dimittendam **V**. 8. vt se rex **V**; rex vt se **S**. 9. autem *om.* **AS**. 10. decoranda **A**; decorandū **D**, *sed* ū *correctori debetur.* armilla **VD**. 12. disceptacionem *Saxo*; decepcionem **D** (*corr.* deceptac. **D**[1]) **VS**; desertacionem **A**. 13. ayt **A**, *ut sæpius.* 14. illum *om.* **AS**. 16. audiuit **AS**. 18. ab eo **AS**. 18—19. *verba* qua pena .. responderet *om.* **AS**. 20. transicere **A**. 21. depressus **A**. iurauerunt se **DV** (*Saxo*); putauerunt se **S**; intra se dixerunt **A**. 22. .x. que **DV**. 23. cum ipso *om.* **AS**. 25. formam sotularium = genus calceorum (*in codd. potest etiam legi* socularium, *sed* sotulares (= subtalares, *Gallice* souliers) *vera forma est*). 26. abiectam **AS**. interfuso **A**. 27. confringere **A**.

dimicaret; quod concessum est. Rex autem iussit filios Westmari recedere, dicens incongruum esse eciam male meritum aduenam de hospicio expelli. Cumque rex iterum a regina quereret de supplicio Grep infligendo, illa, sciens se eodem crimine esse ream, veniam precabatur. Tunc Ericus adiecit, muliebriter erratis sepius ignoscendum fore, nisi incorrigibilitas sequatur; ignouit autem rex regine. Dum autem cenarent, soror regis Gunwara in magna cratera Erico potum porrexit; cuius dextram simul cum cratera Ericus capiens quesiuit a rege, si irreuocabiliter sibi donare vellet, quod tenebat. Rex, credens crateram solum postulari, annuebat; sed dum recognosceret se errasse in donando, grauiter contra Ericum concepit; noluit tamen verbum suum propter maiestatem regiam retractare.

VI. Die autem statuto Ericus et sui cum Grep et fratribus eius congressi eos omnes occiderunt; preceperat enim rex, vt neutri parti auxilium ferretur. Igitur Gotwara, videns filios suos interiisse, indicit Erico certamen altercandi ea lege, vt, si Ericus vinceret, ipsa ei torquem magni ponderis daret, si autem vinceretur, moreretur, Acceptante Erico pactum ipsa primo loquebatur; sed ad verba eius sic Ericus respondit, vt ipsam obmutaret, sicque compulsa est post mortem filiorum eciam ei thesaurum dare. Tunc Westmarus indixit ei certamen tali modo, vt, qui eorum vinceretur, vita privaretur; ac Ericus consentit. Erat autem iste certaminis modus, vt circulum de viminibus vel funibus complexum vterque ad se traheret, victusque esset, cui extraheretur. Hoc modo certans Ericus circulum Westmaro abstraxit, ac pede Westmarum propulsum colli simul ac dorsi fraccione contriuit. Tunc Frotho prouocatus voluit

2. recedere **DV** (secedere *Saxo*); concedere **S**; consedere(!) **A**. et male **A**. 4. infligando **V**. 5. petebat **A**. 6. erratis *om.* **AS**. incorrig. **D**, *sed* in *del. man. recentior.* 7. ign. igitur **S**. rex *om.* **V**. 8 (*et sqq.*). crathera **DAS**. 9. dexteram **VS**. 11. credens (**A**: tendens) eum solum crath. postulare **AS**. 12. concepit **DVA**, *et nescio an* grauiter concipere *pro* grauem iram concipere, grauiter irasci *dici potuerit; malim tamen* concitari cepit; furorem concepit **S** (*ex interpolatione*). 14—15. frat. suis **S**. 15. precepit **S**. autem **AS**. 17. interisse **V**. certamine **D**. 19. mereretur **S**. 20. Ericus sic **A**; Ericus *om.* **S**. ipsa obmutiret **V**. 22. Tunc *om.* **S**. 23. priv. vita **D**. consensit **V**. 24. vt **DVS**; quod **A**. 24—25. et fun. **AS**. 26. cui *scripsi*; qui *codd.* Westmari **A**. 27. abtraxit **DV**. 27—28. colli *et* contriuit *om.* **A**. 28. et dorsi **S**.

Ericum cultro traicere; quod presenciens Gunwara dixit, neminem sapientem, qui sibi ipsi non prouideret. Intelligens Ericus pro se dictum, vt sibi caueret, continuo de loco, vbi sedit, exiliuit; quem cum rex per iactum cultelli necare voluisset, Erico declinante cultellus opposito parieti est infixus. Tunc Ericus ait: »Porrigenda sunt amicis munera, non iactanda; ⟨*porro*⟩ probabile fecisses donum, si vaginam cum ferro dedisses.« Quam rex continuo dissoluens ei dedit.

VII. Nocte sequenti Gunwara Ericum excitans consuluit, vt fugam iniret; qui eam secum recipiens, dum peruenisset ad classem regis, naues inferius debilitauit, sicque mare ingressus est. Mane sequenti rex eum festinus insequebatur; sed dum in altum maris venisset, propter subintrantem aquam naues submergi ceperunt. Videntes Ericus et Rollerus regem fluctibus demergi concite properabant ac ipsum tercio sub procella demersum rapuerunt atque natando ad terram portauerunt, sociis eius partim submersis partim cum difficultate ad litus reuersis. Vertebant igitur regem iacentem in litore, multumque de aqua euomebat; cumque post magnam moram ad sensum redisset, quesiuit Ericus, an adhuc vitam vel pacem petere vellet. At ille conqueri cepit, quod in vndis mortuus non fuerit, mallens interisse quam aliquod beneficium ab hostibus recepisse; ac obtestari eos cepit, vt ipsum gladio vita priuarent (alioquin se ipsum interficeret), faciens eis minas, si vlterius vita frueretur. Ericus respondit: »Auertant, queso, dij a te stolidam mentem, ne preclaram vitam turpi fine concludas! Nemo scit modeste in prosperis viuere, qui aduersa non didicit tolerare. A nemine victus es; tua incuria

---

1. trahicere **V**. 2. ipsi *om.* **S**. 3. per se **S**. 4. exiliit **S**. rex cum **AS**. cultellus *om.* **AS**. 7. porro (= sed) *addidi*; et *add.* **S**. probabilem **V**; ꝑpbabile **S**. fecisse **AS**. 8. dedisset **S**. dabat **D**. 11—12. *verba* regis . . ingressus est *om.* **S** *h. l., sed post* insequebatur *habet* (regis . . est ingressus). 11. debilitauerunt $\mathbf{S}^2$. 12. festinus *om.* **AS**. 15. fluctibus *om.* **AS**. submergi concito **AS**. 16. procella *sæpius* = unda, fluctus. dimersum **AS**, *ut sæpius*. 17. dimersis **S**. 20. an ad hoc **V**, *et sic sæpius in codd. scribitur*. 22. fuit **AS**. 22—23. quam habuisse al. ben. ab (**S**: ex) hostibus **AS**. 23. et obtestari **D**; ac abtestari **A**. 24. aliquin **S**. 27. sit **AS**, *sed corr.* $\mathbf{S}^1$. 28. tollerare **AV**, *ut sæpius in codd.* est **V**. incura **A**.

solum tibi nocuit. An erimus tibi rei, cui benefici fuimus? Non te liberum captiuauimus, sed laborantem adiuuimus. Et ecce gazam, supellectilem tibi reddo. Si soror tua michi temere creditur data, cui decreueris, nubat; equidem intacta illi pudicicia manet. Ceterum militare tibi, si acceptaueris, volo; eandem hic, quam in aula, imperandi nobis auctoritatem habes; proni ad parendum sumus.« Hiis verbis Ericus regem mansuefecit. Rex autem assumptis secum Erico et Rollero rediit in aulam, conuocataque multitudine Erico sororem suam dedit eumque centurionem constituit. Dixit q*uo*que, quod Hanundam patri remittere vellet, Gotwaram vero, quia crimen regine celauerat conscia, lapidibus obrueret, filiamque Gothari, regis Norwegie, vellet habere vxorem. Pro qua optinenda Ericum in legacionem destinauit; Ericus autem, promptum se pro legato exhibens, consilium regis approbauit, excepto quod reginam repudiatam Rollero, fratri suo, coniugem traderet, de quo nichil mali suspicari deberet. Assensit regina, dicens plangendam non esse penam, que propriis meritis accidisset. Itaque Ericus et Rollerus simul egerunt nupcias, alter cum regis sorore, alter vero cum regina repudiata.

VIII. Deinde assumptis secum coniugibus in Norwegiam iuerunt; neque enim nupte a viris separari volebant. Cumque Gotharus aduentum Erici audiret, cuius famam et opera satis prenouerat, cogitauit eum vxore priuare et filiam suam ei vxorem dare; multum enim desiderabat coniugium Gunware, sororis Frothonis. Quod cum Ericus cognouisset, quesiuit a Gunwara, si Gotharum amaret, asserens indignum, vt se, a

1. te nocuit **A**. cui beneficii **V**; cuius beneficij **D**, *sed postea* j *deletum*; cui benefacientes **S**; tui benefacientes **A**. 2. captiuamus **V**. labore **A**; liberum **S**. *pro* adiuuimus *deleto* S^2: dimisimus. 3. gazam **V**; *om.* **D**; gratam **AS**. superlectilem **DV**; superelectionem(!) **AS**. 6–7. in aula potestatem imp. n. habes **AS**. 8. manswefecit **DS**. 9. Conuocata mult. **S**. 10. concenturionem **A**. 10–11. Dixit quoque (q̊;) *scripsi*; Dixitq; **DVA**; Dixit **S** (Adiecit *Saxo*). 12. obruere (*sc.* vellet) *malim*. 13. gothon, *ut vid.*, **A**. 15. promtum **V**, *ut sæpius*. approbauit *Langebek* (probat *Saxo*); apropriauit *codd*. 16. coniugem *om.* **AS**. 17. deberet susp. **AS**. 18. plangendum **DV**. 19. Rollerus **S**; Rollo (*pro* Roll⁹) **DVA**. nupcias *om.* **AS**, *sed ante* egerunt **S** *add.* sponsalia. 20. vero *om.* **VAS** (*Saxo*). 22. neq; .n. (= enim) nupte **DVS**; neq; inupte **A**. 24. cogitabat **S**. 25. 9siderabat **D**.

popularibus natum, virum haberet. At illa querente, si hec ioco diceret, respondit se seriose locutum. Tunc illa ait: »Ergo *ex*tremo me rubore confundere intendis, vt, quam virginem amasti, viduam relinquas!« Hec dicens plorare cepit. Igitur grata fuit Erico vxoris indignacio, et amplexans eam: »Scire« inquit »volebam, quam fidelis michi esses. Mors sola nos abinuicem separabit. Scire tamen debes, quod Gotharus te vult a me recipere michique filiam suam dare in vxorem; de qua re si tibi locutus fuerit, te voluntariam simula, petasque ab eo inducias, vt simul vno die ipse et ego nupcias faciamus; ordinesque, vt diuerse nupcie in diuersis tricliniis, pariete tantum intermedio, fiant.« Post hoc simulato metu fugam iniit. Quem insecutus Gotharus quesiuit, quis rector nauigij esset; et audito, quod Ericus esset, ad proximum litus accedunt, vbi, Erici legacione cognita, Gotharus se dixit cupere sororem Frothonis, filiamque suam ei optulit vxorem, vt eo magis coniugem suam sibi relinqueret pro vxore. Ericus, simulans se multum de tali commutacione gaudere, consuluit, vt Gunware mentem personaliter inuestigaret. Qui cum ad eam venisset, simulate se coram eo habuit, ac, vt edocta fuerat a viro, omnia de nupciis et tricliniis impetrauit. Habuit autem secum Ericus Cracam, nouercam suam, que incantacionum sollers erat; que ita faciem obduxerat peplo, vt agnosci non posset. Que cum interrogata esset, dixit se sororem Gunware ex eadem matre, sed patre diuerso. Nupciarum die, pariete intermedio, Gotharus cum Gunwara in vno triclinio sedit; in alio Ericus, stipatus hinc inde Craca et

---

3. extremo *Saxo*; postremo (pꝯt^e^mo) *Langebek*; ꝯt^e^mo *codd.*, *quod* **S**² *in* continuo *mutauit.* 5. fuit Erico *om.* **A**. 6. inquid **VAS**, *ut sæpius.* 7. nos sep. ab inuicem **S**. 8. recipere *codd.; fort. scrbd.* rapere (*Saxo*: te Götarus raptui destinat). 10. inducias ab eo **AS**. ipse et ego vno die **AS**. 11. nupcie *om.* **V**. 12. Post hec, *ut vid.*, **V** (*ut Saxo*). 13. iniuit **V**. 14. nauigii *om.* **S**. et audito q. E. esset *om.* **AS**. 15. capere **V**. 16. ei *om.* **S**; obtulit ei **A**. 18. similans **D**, *ut sæpius.* 20. simulatam **AS**. 20—21. a viro fuerat edocta **AS**. 21. a nupciis **V**. nupciis in triclino (!) ordinanda impet. **S**. 22. nowercã **S**; norwecam (!) **A**. 22—23. solers incant. **S**. 23. obducerat **A**. peplo **DV**; ppło (ɔ: populo) **A**; obduxerat, vt a populo agn. **S**. 24. Cum interrogata que esset, dixit **S**. 25. Gunw. esse ex **AS**. 27. hinc in die **V**; hinc et inde **A**.

Aluilda: hoc erat nomen filie Gothari. Ericus autem inter iocos subduxit a tergo asserem de pariete, qui cortinas habuit ex vtraque parte, atque ignorantibus conuiuis tantum spacium ibi fecit, vt homo transire posset; deinde Aluilde, sponse sue, tantum suasit de coniugio Frothonis, vt ipsa ei assensum daret. At Gotharus post epulas surgens intrauit ad Ericum, vt secum iocaretur; quo exeunte Gunwara, sicut ab Erico docta fuerat, per parietem apertum intrauit posuitque se iuxta maritum. Intrans Gotharus cum eam videret, percunctari cepit, qualiter illuc venisset; illa dixit, se sororem esse Gunware, et regem falli similitudine facierum. Cumque rex propter hoc statim ad locum pristinum rediret, illa iterum per parietem reuersa in priori loco se locauit; qua visa iterum ad Ericum reuersus iterum iuxta illum Gunwaram vidit; quociensque illud probare voluit, semper eandem vtrobique vidit. Tandem Ericum et filiam suam Aluildam ad cubiculum nupciale prosequitur; ⟨*alias ipse cubitum redit*⟩. At Ericus Aluildam, Frothoni paratam, seorsum dormire permittit, ipse autem deluso rege cum Gunwara lectum intrauit. Rex noctem duxit insompnem, admirans quam maxime, qualiter deceptus fuisset; tandem inuestigato pariete nichil fraudis deprehendi potuit, eo quod Ericus in principio noctis parietem reformasset. Deinde latenter rex duos intromisit in cubiculum Erici, vt, si eum cum Gunwara dormientem inuenirent, interficerent. Qui cum super eum destrictis mucronibus starent, euigilans Ericus subito clipeum et gladium arripuit proximique latronis vtrumque pedem abscidit; alterum vero Gunwara virili animo hasta confodit. Ericus igitur statim ad naues confugit, Rollerus vero et alij socij cum eo curiam regis spoliabant, fugienteque rege omnia ad naues Erici asportabant;

---

1. alwilda **AS** *semper, ceteri variant.* 2. qui *om.* **AS**. 6. intraret **S**. 8—9. iuxta virum .f. (scilicet) maritum **D**. 11. similitudinem **A**. 13. priore **S**. 14. reuersus ad Er. et iuxta **A**. 15. istud **D**. vellet **A**. 16. Alwildam *om.* **S**. 17. alias i. c. redit *addidi ex Saxone.* 18. dormire seorsum **V**. 19. ille autem **D**. 20. insōnē ămirans **S**. 22. potuit deprehendi **AS**. 23. rex *om.* **AS**. 24. inueniret **D**. 25. destrictis *Saxo*; districtis **D**; distractis **VAS**. 28. transfodit **A**, *om.* hasta. igitur *om.* **AS**. 30. apportabant **AS**.

sicque in Daniam prospere cum Aluilda peruenerunt, cum qua Frotho statim nupcias fecit.

IX. Post hoc Frothoni nunciatum est, quod Slaui versus Daniam *ir*rupissent. Ericus contra eos cum octo nauibus missus intellexit Slauos septem naues habere. Igitur cum vna tantum versus Slauos transiuit; reliquas fecit exspectare ac ramis arborum cingi. Slaui autem eum videntes cum ipsum insequi cepissent, ad alias naues fugere cepit; Slaui vero, credentes propter ramos naues Erici esse rubeta, insequebantur, quousque inter naues eius venirent, sicque subito a Danis occisi vel capti fuerunt. Interea Frotho maximam classem versus Slauiam parauerat, cum Ericus rediens dixit se de Slauis occurrentibus triumphasse; consuluitque Ericus, vt Jutensium exercitus per terram versus Slauiam transiret, reliquus vero exercitus per mare festinaret. Classis erat adeo magna, vt mare repletum videretur, nec aliquis portus ei sufficeret capiende; terrestris vero exercitus tam abundans erat, vt montes complanare paludesque meabiles facere crederetur. Igitur Strumicus, Slauorum rex, territus per legatos belli inducias petiuit; quas Frotho negauit, dicens se per Slauos ad bellum prouocatum; sicque aggressus Strumicum cum fortissimis gentis sue interfecit, ceteris subiugatis. Hoc fuit primum bellum, quod Frotho personaliter egit. Tunc Frotho conuocatis Slauis per preconem edixit, vt, si qui inter eos rapinis aut furtis aut malarum arcium studiis assueti essent, cicius prod*i*rent, dicens se velle eos magnis muneribus honorare. Quo audito se ipsos prodiderunt; quos statim Frotho fecit per proprios eorum ciues altissime suspendi, ita quod fere totam Slauicam gentem hoc modo extinxit.

1—2. cum qua st. nup. fec. (**S**: fec. nup.) Fr. **AS**. 3. Post hec **S** (*Saxo*). versum **V** (*item* 6). 4. irrupissent *scripsi ex Saxone*; erupissent *codd.* nauibus *om.* **A**. 6. transmisit **A**. 11. vel *om.* **A**. 12. Cumque Er. **S**. 13. trihumphasse **V**, *ut sæpius*. 14. Jutorum **AS**. Jutiæ equitatus *Saxo*. 16. ei *Langebek*; eis *codd.* 17. capiende *om.* **AS**. habundans **VA**. 19. strunicus **S** (*Saxo*). 20. petit **S**. 22. fort. viris g. s. **S**. 23. egit personaliter **AS**. 24. dixit **A**. 25. aut aliarum mal. a. **S**. 26. prodirent *Saxo*; proderentur *codd.* 27. plurimi *post* ipsos *addendum vid.* 28. fecit *post* suspendi *habent* **AS**. 28—29. itaque quod **A** (itaquod quod **S**, *sed corr.* S^1). 29. flauiam **AS**. exstinxit **D**.

X. Post hoc Frotho aliquas leges pro seruanda iusticia promulgauit; que sunt hec: »Quando preda post bellum diuiditur, maiorem porcionem marskalcus, qui primus est in acie, recipiat quam alius miles. Duces, quibus vexilla anteferuntur, recipiant aurum, simplices milites argentum. Pugiles arma, populares habeant captas naues.« — Item: »Nullus rem suam ponat sub sera, duplum de fisco regis, si aliquid amittat, recepturus. Qui autem sub sera posuerit, soluat regi libram auri.« — Item: »Quicunque ignouerit furi, sustineat penam furis. Et qui furem cum furto in domo sua colligit, bonis omnibus priuetur ac coram multitudine verberetur.« — Item: »Qui de acie primus fugerit, a communi iure alienus existat.« — Item: »Mulier libere, cui vult, nubat, habeatque eum, quem receperit, eciam patre inconsulto.« — Item: »Mares habeant eas vxores, quas primitus cognoscunt.« — Item: »Si libera consentit in seruum, serua cum eo fiat.« — Item: »Adulteri per veros maritos castrentur.« — Item: »Si Danus spoliat Danum, duplum rependat ac violate pacis crimine censeatur.« — Item: »Quicunque fuerit hostis patrie sue aut inimicis patrie arma attulerit, rebus et vita spolietur.« — Item: »Si quis ob contumaciam imperium regis non perfecerit, in exilium relegetur.« (Solebat autem sagitta lignea, ferree similitudinem habens, per omnes mitti, quando belli necessitas subito accidisset). — Item: »Quicunque ex popularibus marskalcum in acie anteiret, ex seruo liber, ex agresti illustris, ex ingenuo satrapa crearetur.« — Item: »Nulla lis per iuramentum aut per pigneris posicionem contrahatur; qui vero ab alio ⟨*pignus*⟩ petiuerit, soluat ei dimidiam libram auri;

---

3. marscalcus **A** (primipilus *Saxo*). 4. recipiet **S**. anferuntur (*pro* añf.) **A**. 5. recipiunt **A**. miles **A**. argellum **D**. 7. seram *h. l.* **A**. aliquod **VA**. amittit **V**. 9. nouerit furem *in marg.* **S** *manus recentior.* 10. cum furto *om.* **AS**. 10—11. bonis suis omn. **S**. 11. multitudinem **VA**. 12. prius *fort.* **D** (i p9); primo **AS**. 13. eum *om.* **AS**. 16. sua (*pro* s^{a}ua) **S**. 17. veros mares **S**. 18. cruciatur **S**; c'ceatur(?) **A**. 19. inimicis **V**, *item, ut vid.*, **D**, *etsi scriptura incerta est* (mũcis *aut* inĩicis); jĩncis **S**, *recentior manus* juitus (= inuitus), *ut* **A** (inimicum ciuibus scutum afferret *Saxo*). 22. ferream **AS**. 23. per homines **S**. 25—26. ex agnosti illuſ^{is} ex ingenio satrapa(!) **D**. 27. pingneris **A**, *et sic non raro scribitur.* 28. ab illo **AS**. pignus *ex Saxone addidi.*

alioquin in corpore puniatur.« — Item: »Omnis controuersia per duellum terminetur; quod si alter dimicancium extra circulum pedem posuerit, pro victo habeatur.« — Item: »Si popularis pugilem impeteret, armatus secum *con*fligeret, ita quod pugil cubitali stipite ad pugnandum contentus esset.« — Item: »Si Danus ab extraneo occideretur, duorum extraneorum nece emendaretur.«

XI. Interea Gotharus, rex Norwegie, parat exercitum, vt se vindicet de Erico. Cui Frotho cum classe in Norwegiam occurrit ac eum interfecit; cuius regnum Rollero Frotho dedit. Hiis gestis Frotho summa pace per triennium fruebatur. Inter hec rex Hunorum, audiens filiam suam repudiatam, per biennium se parat ad bellandum cum Frothone, adiuncto sibi rege Orientalium Olimaro. Frotho hoc audiens congregauit Danos, Noricos atque Slauos, mittens Ericum, vt hostilem exercitum exploraret. Qui cum tam marinum exercitum, cui preerat Olimarus, quam terrestrem, quem ducebat ipsemet rex Hunorum, explorasset, rediens dixit se vidisse sex classes habentes sex reges; quelibet vero classis habuit quinque milia nauium, quelibet nauis habuit trecentos remiges. Addidit autem, quod quilibet millenarius tocius summe quatuor alas continebat; volebat autem per millenarium mille ac ducenta intelligi, quia omnis ala continet trecentos. Igitur secundum hoc summa totalis nauium erat triginta milia et mille ducente; hominum vero summa erat nouies mille milia et trecenta milia et sexaginta milia. Cumque Frotho quereret, quid contra tot milia posset facere, respondit Ericus, vrsum acri cane infestandum. Igitur instructa classe Frotho exit atque sub insulis, que iacent

---

1. aliqui **S**[1], *corr. in* alioquin *man. rec.* 2. quo si **S** (*voluit fort.*: in quo si). 4. confligeret *Langebek*; affligeret *codd.* 5. contentus ad pugn. esset **A**. 6. dacus **A**. 9. in norwegę **D**. 11. Frotho *om.* **V**. frueb. p. tr. **V**. 12. hinnorum **V** *sæpius*. byennium **A**. 13. parat se **AS**. 14. hec **DAS**. 16. cum *om.* **S**. 19. vero **AS**; *om.* **V**; quelibet habuit habuit quinque (!) **D**. 23. continebat **S**. 25. vera **A**. et trecenta milia *om.* **AS**. *Computatio hæc auctori nostro debetur, non Saxoni, et falsa est; veri numeri sunt nauium 36000, hominum 10,800000; auctor uniuscuiusque classis naues 5200 fuisse putat, sed sunt 6000. Ceterum in codd. numeri ex parte notis signantur, velut* $\overline{\text{xxx}}$. m̃ = triginta milia. 26. quereretur **V**. 27. facere posset **V**. inf. esse **AS**. 28. iacerent **D**.

inter Daniam et Orientem, cum hostibus preliatur; ibi innumerabilis multitudo Rutenorum et aliarum gencium cum suis principibus occubuit, ita vt nullus regum mortem euaderet preter Olimarum et Dagum, qui Frothoni se dederunt. Frotho autem cum in patriam redire vellet, inauditum nauigacionis impedimentum expertus est. Nam sinus omnes maris adeo repleti erant cadaueribus mortuorum, vt naues procedere non possent, nec remis vel contis cadauera remouere sic poterant, quin vno amoto statim aliud emergeret eodem loco: bellum cum mortuis obortum crederes. Tandem ad terram veniens conuocatis gentibus, quas vicerat, statuit, vt, quisquis paterfamilias in bello ceciderat, cum omnibus armature sue insignibus tumularetur; quem si quis spoliaret, non solum vita priuaretur, sed eciam sepultura careret. Centurionis vel satrape corpus rogo propria naue constructo incinerandum precepit. Decem gubernatorum corpora vnius nauis igne consumi iussit; ducem aut regem interfectum proprie naui iniectum concremari. Rutenisque precepit, vt vxores non ducerent nisi empticias; ac si quis virginem violenter oppressisset, castraretur; alioquin se redimeret mille talentis. Statuit eciam, vt, quicunque fortitudinis tytulum affectaret, impeteret vnum, duos inuadentes exciperet; tribus posset modicum cedere; a facie quatuor fugere non puderet.

XII. Post hoc Frotho interrogat Ericum, an exercitus terrestris Hunorum esset equalis exercitui marino. Qui respondit se vidisse tantum exercitum, vt vix crederetur posse capi in terra vel in mari; nam vidit .xv. magna vexilla, sub quorum quolibet erant centum minora, quorum adhuc quodlibet habuit post se .xx.; erantque tot duces, quot vexilla. Interrogante Frothone, quomodo tanto exercitui posset occurrere, consultum

---

2 (18). ruthenorum **S**. 3. ita quod **S**. 6. repertus **S**. omnis **DAS**. 7. et naues **V**. 9. qm̃ (*pro* quī) **AS**. ãmoto **D**. vergeret **S**. 10. abortum **DVA**. crederent **A**. 11. quisquis p. qui **A**; vnusquisque p. qui **S**. 13. quem **S** (*Saxo*); que **DVA**. 14. priuaretur S^2 *in marg. add.* 15. proprio **A**. naui **AS**. infinerandum **D**; iniciendum **A**; incendendum **S**. 16. decemque **S**; ducem(!) **D**. consummi **S**. 17. propria *codd.* 18. vxorem **S**. 19. ac aliquis **V**. violenter *om.* **S**. 20. m. talentis auri **S**. Statuit autem eciam **S**. 21. quique **DVS**. 22. exiperet **A**. 24. hec **V**. 28. erat cum (*pro* C^m) minora **V**. quotlibet **A**. 29. quod vex. **A**. 30. tanto *om.* **D**.

est, vt permitteret Hunos per se consumi. Igitur Huni per Danie solitudines progressi non inuentis victualibus inedia consumebantur; tandem iumenta comedebant: non equis, non asinis, non putridis corporibus, postremo nec canibus pepercerunt. Nec solum fames, sed eciam clades eos inuasit, ita quod centuriatim cohortes regem suum deserere ceperunt. Deseruit eum eciam Vggerus vates, supra humanum modum antiquus, qui ad Frothonem fugiens, quidquid a*b* Hunis parabatur, edocuit.

XIII. Inter hec Hytinus, rex aliquante gentis in Norwegia, cum .CL. nauibus Frothoni in auxilium venit; qui a Frothone in proximum ⟨*amicicie*⟩ gradum est receptus. Hic plurimum adamauit Hildam, filiam Hugnonis, regis Jutorum. Cum autem Frotho plurimum exercitum aggregasset, ceperunt sibi victualia deficere. Soluta vero hyeme placuit Hytino et Hugnoni piraticam simul vitam agere; nesciuitque Hugno, quod filia sua a socio amaretur. Erat autem Hugno corpore magnus et ingenio acutus, Hytinus vero decorus corpore sed breuis. Ceterum pro congregandis sumptibus necessariis Frotho misit Rollerum in Norwegiam, Olimarum in Sweciam, Oneuum regem et Glomerum in Orcades. Triginta autem reges sequebantur Frothonem, qui ipsum aut amicicia aut obsequio coluerunt.

---

1. perm. se H. per se **AS**. 2. victualibus *in marg. add.* **D**^{2}. 3—4. nec asinis **V**. 5. Nec **DV**; Sicque non **S**; Sic quod non **A**. eos clades **AS**; eos *om.* **D**. 6. centuariatim **A**. cohortes (chortes) *post* ceperunt *habent* **AS**. 7. eciam eum **AD**. 8. ab *Saxo*; a *codd.* 10. hoc **AS**. hitinus *plerumque* **A**; hythin9 *vel* hythyn9 *interdum* **DV** (Hithinus *Saxo*). gentis, in Norwegiam *codd.* (rex aliquante Norvagiensium gentis *Saxo*). 11. Frothonis **S**. 12. amicicie *ex Saxone addidi.* 13. Hildam *om.* **AS**. Hugnonis *scripsi*; Hugni **DVA**; Høgini *Saxo*; Hungonis **S**. Jutorum, scilicet Hildam **AS**. autem *om.* **AS**. 14. exercitum plurimum **S**. congregasset **AS**. 15. yeme **DV**. hytini et hugni **DV**; hytino et hungoni **S**. 16. vitam simul **S**. gerere **A**. nesciuitq; *codd.* (ignorabat enim *Saxo*); *sed scrbd. vid.* resciuitq; (*et*: Non ignor. enim). hungo **S**, *ut solet.* 17—18. ingen. attitus(!) **A**. 18. decorp9 corpore **D**, *sed* p *postea deleto, ut fieret* decorus (*Saxo*); decorpor corpore (corpore) **A**(**S**); corpus de corpore (!) **V**. Ceterumque **S**. 20. elimarum **D** (*item* 278, 14). onenum *vel* oneuum **DVS** (Ønevum *Saxo*); orienum **A**. regem *om.* **A**. et **DV**; in **AS**. 21. glonʒium, *ut vid.*, **D**. 22. Frothonem *om.* **S**. *prius* aut *om.* **S**.

Hugno autem filiam suam dedit Hytino vxorem. Autumpno veniente redierunt, quos Frotho emiserat, victoriis quam alimentis locupleciores; nam viginti regna imperio Frothonis addiderant, quorum reges, predictis triginta adiuncti, Frothonis imperio militabant. Igitur tanto exercitu Frotho roboratus cum Hunis congredi cepit; primoque die tanta strages facta est, vt precipui tres Ruscie fluuij cadaueribus velud ponte strati meabiles essent; preterea, quantum quis per triduum transire posset in equo, totum erat plenum cadaueribus mortuorum. Stante autem prelio per septem dies, Hun, rex Hunorum, cecidit; cuius frater, dictus eodem nomine, cum populo suo reddidit se Frothoni. Igitur Frotho, conuocatis regibus in vnum, omnibus eandem normam viuendi imposuit. Prefecit autem Olimarum Holgardie, Oneuum Kønagardie; Hun captiuo Saxoniam tribuit; Reuillo dedit Orcades, Dimaro terras Helsingorum, Jarnberorum et Jamptorum cum vtraque Lappia; Dago vero Hestiam erogauit: quorum vnicuique certum tributum imponebat. Erat itaque Frothonis regnum complectens Rusciam ab oriente, terminabaturque Reno fluuio ad occidentem.

XIV. Interea Hytinus falso delatus est ad Hugnonem, quod filiam suam ante sponsalia stupro temerasset; quod tunc immane facinus apud gentes reputabatur. Igitur Hugno, credens delatoribus, Hytinum, in Slauia tributa regis colligentem, bello fatigauit; *certamine porro* victus in Juciam rediit. Propter violacionem statute pacis Frotho nuncios misit, qui eos simul

---

1. hitino *post* autem *habent* **AS**. Autumpno autem v. **S**. 2. tam victoriis **AS**; tam D^2 *in marg. add., sed omiserat* **D**, *ut* **V** *et Saxo*. 3. lucupl. **VS**. xx^{ti} **DVS**. 3—4. frothonis imp. addiderunt **S**. 7. est *om.* **AS**. velut D^2. 8. constrati *Saxo*. 9. tantum *Saxo*. 10. hum **A**; hunį **S**. 12. reddidit *codd.*; dedere (se cunctatus non est) *Saxo, ut fort.* dedidit *scribd. sit.* 14. Holmgardiæ *Saxo*. Cønogardiæ *Saxo*; Kog(h)ardie (**A**)**S**. 15. huni **S**. dunaro **A**(**S**?). 16. iõptorum **D**; maptorum **AS**. 17. lappiadago v° **AS**. 18. Erat igitur **S**. 19. ad *om.* **A**; ab occidente **S**. 21. fło (= falso) delatus **DV**; flonde | latus **A**; fraude | latus **S**. 22. temptasset **S**. in mane **DV**; ĭane **S**; inane **A**. 24. latoribus **S**. flauiã **V**. 25. certamine porro (= autem) *scripsi*; ſ3 tñ ꝑ eo (ɔ: sed tamen pro eo) **DV**; sed pro eo **A**; sed tamen ab eo **S** (sed tamen prelio *Langebek*; consertaque manu *Saxo*). in iusciam **V**; in rusciam **A**. 26. statue **D**. simul **VAS**; mi'ſit (*sic*!) **D**.

accersirent; cognitaque causa discordie eos in duello congredi iussit. Vbi Hytino grauissime vulnerato ac deficiente, cum Hugno eum facilime occidere potuisset, ex miseracione dimisit. Sed ad septem annos postea, cum apud insulam Hythinsø iterum congrederentur, a se inuicem sunt occisi.

XV. Eo tempore Alricus, rex Swecie, Gestiblindum, regem Gothie, bello infestabat. Gestiblindus, viribus minor, ad Frothonem accessit, supponens ei se et regnum suum, dummodo sibi adiutorium daret. Qui misit cum eo Skalc Scanicum et Ericum cum exercitu magno. Qui primo filium Alrici prostrauerunt; deinde Ericus cum Alrico duellans occidit eum, Ericus autem adeo vulneratus erat, vt vix curari potuisset. Frotho autem, cum falso mortem eius audiuisset, nimio merore dolebat; sed tristiciam eius Ericus rediens amouit, annuncians Sweciam et Wermiam ac multas insulas se eius imperio adiecisse. Quem mox Frotho deuictarum ab eo gencium regem constituit. Nemo ante ipsum regum Swecie Ericus dictus est; sed ab ipso in posteros est deriuatum hoc nomen.

XVI. Eo tempore regnabat in Hetmarcia Alf, habens filium Asmundum; Byorn vero regnabat in Wiik, habens filium Aswitum. Hij duo filij adeo se mutuo dilexerunt, vt inter se condicerent, se simul contumulandos, quando alter eorum moreretur. Interea Frotho Norwegiam cum classe intrauit, mittens nuncium ad Ericum, vt sibi cum terrestri exercitu obuiaret; igitur Norici timentes pro maiori parte in Halogie fines confugerunt. Dum hec fierent, Aswitus moritur ac in

---

1. accerſcirent **DV**; acquiescerent(!) **A**; assisterent(!) **S**. 9gnitaq; **DV**; quitaq;(!) **AS**. 3. posset **S**. 4. postea *om.* **A**. cū ad ins. hytnisø **S**. 6. Eodem *Saxo* (*item* 19). halricus **V**. gestibindum *h. l.* **D**; gestibilindum **A**, gestibildum **S**, *ut in seqq.* 7. gotie **A**. minor viribus **S**. 8. se *om.* **A**. 9. eo *om.* **AS**. Schalk schanicum **A**; Skalc scaniensem **S**. 11. eum *om.* **DV**. 12. autem *om.* **AS**. erat *om.* **S**. 13. false **S**. 14. rediens Ericus **S**. ămouit **DAS**. anuncians **S**. 15. et *om.* **A**. si **V** (*pro* se). 16. deuict. ambarum g. **A**. 17. Nemo autem r. S. ante ipsum **AS**. 18. deriuatum est **AS**. 19. regnauit **AS**. hetmarchia **S**. alff **A**. 20. biørn regnavit in wik **S**. wyk **A**. 22. conciderent **A**; conſiderent, *corr. in* conſiderent **S**. eorum *om.* **D**. 23. intrauit cum classe **AS**. 24. sibi *post* exercitu *habet* **V**. 25. Norici *om.* **AS**. mayore **S**. Halogie *Saxo*; helogie *hic et infra codd.* 26. Aswetus *h. l. et sæpius* **DV**, *interdum etiam* Asswetus.

terreno antro cum equo et cane tumulatur; cum quo Asmundus assumpto secum cibo propter condictum consepelitur. Contigit autem Ericum transeuntem cum exercitu venire circa tumulum Aswiti; in quo Sweci sperantes thesaurum inuenire ipsum aperire superius inceperunt, atque ipsum profundum inuenientes vnum ex se intro cum sporta demiserunt. Quod cum Asmundus aspiceret, eum de sporta eiecit seque in sporta posuit, ac cum fune signum faciens a suprastantibus est euectus. Cuius faciem sibi ignotam cum viderent, territi aufugerunt. Clamante autem *ipso* eos, Ericus rediens et videns faciem eius sanguinolentam quesiuit, quis esset. Qui sibi narrans ⟨*ait*⟩, Aswitum, socium suum, omni nocte rediuiuum secum colluctari; qui et sinistram aurem sibi abruperat, propter quod sanguinolentus in facie videbatur. Ia*m*que Frotho in Halogie fines cum classe venit atque durum bellum cum Noricis tota die vsque ad noctem egit. Diluculo cum exercitu superuenit Ericus, suggerens regi bellum iterandum; quo bello tanta Danorum strages facta est, vt de tribus milibus nauium sole .CLXX. superessent; Norici vero ita deleti sunt, vt vix quinta pars illius gentis remansisse crederetur.

XVII. Igitur victor Frotho, pacem et ocium omnibus gentibus, quas habuit, facere cupiens, armillam vnam in rupe, quam Frothonis petram nomina*n*t, alteram apud Wiik, conuocatis Noricis, affixit, minans se vlturum in omnes prefectos Norwegie, si inde auferrentur. Statuit eciam, vt nauigantes vbicunque repertis remis licite fruerentur. Ampnem vero transituris vsum equi, quem proximum vado reperissent, libe-

5. ipsum tumulum sup. aperire ceperunt **AS**. 6. demiserunt *scripsi ex Saxone*; dimiserunt *codd.* Quod *codd.*; *malim* Quem (*cum Saxone*). 8. posuit *om.* **D**. faciens ac a s. **S**. extractus **A**. 9. faciem *om.* **A**; Onus sibi ignotum(!) **S**. viderunt **A**. affugerunt **A**. 10. ipso *scripsi*; post *codd., inaudito loquendi genere.* ac videns **S**. 12 ait *addidi.* 13. obru(m)pebat **A**(**S**). 14. in facie *om.* **D**; sangwinolenta facie **A**. Iamque *Saxo*; Itaque **VAS**; Ita quod **D**. 18. est facta **S**. 19. itaque deleti vt **A**. 20. videretur **AS**. 21. Frotho victor **D**. 21—22. gent. fac. cup. quas habuit **S**. 22. in rupe Ro (*vel* Bo) **A**. 23. nominant *Saxo*; nominauit *codd.* wik **AS**. 25. auferentur **DVA**, *item* S^1, *sed pro hoc deleto* auferrerentur(!) *in marg.* S^2. 26. receptis **V**. licite *om.* **AS**. Ampnem vero **S** (*Saxo*); Amnem vado **DV**; Impune vero et vadum(!) **A**. 27. reperisset **AS**.

rum concessit, ita tamen, vt, dum priores pedes equi aliam ripam attingerent, posterioribus pedibus adhuc in aqua manentibus, insidens descenderet; alioquin, si vltra cum equo procederet, capitis reus esset. Nullus eciam domum vel archam seraret vel rem aliquam sub clausura poneret, triplum pro amissis a rege recepturus. Quilibet eciam pro via tantum de cibo alieno sumere poterat, quantum sufficeret vni cene; plus recipiens furti reus erat. Furis *in* suspendio iudicabat lupum sibi ad latus iungi; conscios furti eodem modo dampnauit.

XVIII. Post hec septem annis iocundissimam pacem habuit genuitque filium Aluonem ac filiam Offuram. Hiis diebus Arngrim, pugil de Swecia, Skalc Scanicum in duello occidit; ex quo facto elatus filiam Frothonis postulauit vxorem. Cumque rex non annueret, Erici, regis Swecie, subsidium petiuit; qui hortabatur, vt aliquo preclaro merito fauorem Frothonis impetraret, consuluitque, vt contra reges Biarmie et Finmarchie pugnaret, quia hij soli Frothoni resistere nitebantur. Qui statim eos aggressus contriuit atque cum spoliis et victoriis ad Ericum est reuersus. Ericus igitur cum eo ad Frothonem iuit, dicens eum dignum eius filia, cui extrema regna strenue subiecisset. Frotho igitur dedit ei Offuram, filiam suam, ex qua Arngrim .xii. filios generauit. Qui omnes ab adolescencia piratice vite insistentes venerunt simul in Samsø; vbi duas naues Hialmeri et Aruaroddi piratarum inuenerunt, quas aggressi omnes remiges occiderunt. Porro duo predicti princi-

1—2. ripam aliam **AS**. 2. attigerent **S**. 5. seraret . . poneret **S**; serare . . ponere **DVA**. 6. eciam *om.* **AS**. 8. furtimus(!) erat **S**. Furis in suspendio *scripsi*; furi suspendio **DVA**; furis suspendio **S**. iudicabatur **S**. lupus **AS**. 9. conscius **AS**. dapnabatur(!) **S**. 11. alnonem, *ut vid.*, **D**. et **AS**. Hiis diebus *mirum sane videtur; lacunam hic in Saxonis codicibus fuisse credo, quam iam epitomator inuenit.* 12. fcalk **A**; fkalk **S**. 13. postolauit **S**, *ut sæpius.* 13—14. Cum rex **AS**. 14. annuerat **V**. 15. ortabatur **V**. 16. impetrauit **V**. 17. pugnare **V**. resistere *om.* **V**. 18. ꝯgressus **S**. conteriuit **A** (obtriuit *Saxo*). 20. strennue **DV**; sibi strenue **AS**. 21. subiecisse **S**. ei *om.* **S**. 21—22. cum qua **AS**. 22. Arngrim *om.* **AS**. 23. assistentes **AS**. simul **S** *et, ut vid.*, **D** (ſt) (vno omnes nauigio *Saxo*); semel **VA**. famſøø **AS**; fampsø **D** (*Saxo*). 24. hyalmeri **A**; almeri **S**. aruoroddi **V**; arnoroddi **D**; arnoldi **AS** (*item fere infra codd.*). piratorum **V**. intrauerunt **D**; inverunt **V**. 24—25. ingressi o. armigeros **AS**. 25. occiderent **D**. predicti *om.* **DAS**.

pales pirate siluam ingressi fuerant pro vno gubernaculo faciendo; qui regressi pugnam cum illis .xii. habuerunt, in qua Hialmerus et omnes illi .xii. fratres ceciderunt; solus Aruaroddus euasit.

XIX. Cumque pirate pro magna parte destructi essent circumquaque, adhuc tamen occeanus ab hiis tutus non erat. Propter quod Frotho voluit eciam bellare versus occidentem, cuius omne studium fuit pacem prouinciis ordinare. Accersito igitur Erico ac omni regnorum sibi famulancium classe congregata cum innumera multitudine in Britaniam nauigauit. Cuius rex, videns se Frothoni non posse resistere, fraudulenter subiectionem sui et prouincie Danis promittit; deinde Frothonem cum duobus milibus et quadringentis ad conuiuium inuitauit. Frotho autem, suspectam hanc inuitacionem reputans, misit aliquos, qui regionem explorarent; qui inuenerunt castra Britanorum in vallibus latitare. Quod dum Frothoni renunciassent, ille eciam posuit multos in latibulis, vt, si res exigeret, in auxilium festinarent; sicque supradictum numerum secum recipiens cum leui armatura ad conuiuium venit. Tanta erat ibi sollempnitas in ornatu aule, mense et ministrorum, tanta preciositas vasorum, potuum et ferculorum, quod longum est per singula enarrare. Dani igitur certatim studebant calicibus expotandis; Britani vero, quantum poterant, abstinebant. Qui cum Danos ebrietate oneratos viderent, ceperunt paulatim egredi ac hostia firmissimis seris et obstaculis obfirmare, sicque ignem tecto imponunt. Excrescente incendio, cum Dani hostia obserata viderent, ceperunt parietem infringere; et, licet Britani exterius resisterent, quantum possent, tamen violenter egrediuntur; *tum* vocatis hiis, qui latebant, regem Britanorum

---

1. pyrate **A**. ingressi siluam **AS**. fuerunt **S**. vno *om.* **S**. 2. ingressi . . fecerunt **AS**. 3—4. solos arnoraddus **D**. 5. parte magna **AS**. 7. contra occ. **S**. 8. acesito **V**. 10. innumerabili S^3 *corr.* britannia, britanni *nonnullis locis codd.* 12. subiectum sui et p. D. se promittit **A**; subiectioni sue dare se promittit(!) **S**. 13. milibus *om.* **AS**. ad conuiuium *om.* **AS**. 14. hanc inuit. susp. **D**. 17. posuit eciam **VAS**. si rex **AS**. 19—20. erat sibi **S**. 20. solēnitas **DS**. 21. potum et ferculum **S**. esset **A**. 22. per omnia **D**. 23. quam, *ut vid.*, **D**. abstin(u)erunt **D**(**S**). 24. Danos *om.* **AS**. 27. obseruata **DV**. viderunt **AS**. 28. excercitus(!) **VA**. 29. egredi^{n} **D**; egredi **V**; egredi temptauerunt **AS**. tum vocatis *scripsi*; conuocatis *codd.* latitabant **AS**.

cum innumeris suis occiderunt. Habita igitur Britania, cum versus Hyberniam iret, Hybernici, sicut poterant, terram munierunt; sed veniens Frotho ducem eorum Keruillum in acie prostrauit; cuius ⟨*frater*⟩ superstes propter rebellandi diffidenciam Frothoni terram resignauit.

XX. Post has victorias in Daniam Frotho rediit, annisque .xxx. ab omni bello quieuit. Eo tempore, cum summa pax esset vbique terrarum, dominus noster Ihesus Christus de beata virgine Maria natus est. Volens autem Frotho fulgorem imperii sui in perpetuum prorogare primum contra furta et latrocinia seueritatem su*mm*am exercuit, vt non solum indigene tuti essent contra extraneos, sed eciam tales pestes domesticas non haberent; deindeque in Jucia, tanquam in capite regni sui, auream armillam magni ponderis triuiis affigi precepit, vt sic perpenderet, an lex a se edita seruaretur. Erat autem quedam matrona magice rei perita, que filium suum, vt armillam r*a*peret, hortabatur. Qui cum periculi magnitudinem allegaret, illa affirmabat, aut marinam bouem fetum edituram aut aliquem alium casum contra vlcionem futurum. R*a*pta igitur armilla Frotho premisit, qui matronam cum filiis caperent; ipse vero in curru propter senectutem sedens subsequebatur. Quo accedente illa transfigurabat se in vaccam marinam, filios vero in speciem vitulorum. Ammirans rex posuit se super terram ad videndum, precepitque militibus, vt bestias impedirent; at vacca cornu pretento regem aggressa alterum eius latus confodit; milites autem iaculis bestias occiderunt, aduerteruntque humana corpora bestialibus figurata ⟨*capitibus*⟩. Cor-

---

2. yberniam . . hybernici **D**; hib. . . hyb. **V**; yb. . . yb. **AS**. 3. kenillum *vel* keuillum **AS**. 4. frater (fr̃) *ante* fr̃stes *om. codd.; ex Saxone post* superstes *add. Langebek*. 5. resign. terram **S**. 6—7. anniq; xxx **V**; Annis .xxx. **A**. 7. Eoque **AS**. 8—9. Christus natus est de v. M. **A**, *item* **VS**, *nisi quod* **V** Christus *om.* 9—10. imp. sui fulg. **AS**. 10. prerogare **A**. 11. latrocinium (-am!) **A**(**S**). summam *scripsi*; suam **DVA** (*et Saxo*); vnam **S**. 12. tales *om.* **V**. 13. deinde **AS**. in ruscia (!) **A**. 14. affligi **V**. 16. magi **A**. suum *om.* **D** (*et Saxo*). 17. raperet *scripsi*; reciperet *codd.* ortabatur **V**. 18. maritimam **AS** (*Saxo*). 19. casum *om.* **A**. futuram **AS**. recepta *codd.* autem **AS**. 20. p̃ç̣ẹp̣ premisit qui matronam c. f. caperent **D**; precepit vt matrona c. f. caperetur **AS**. 24. precepit **A**. impedirent *fort. pro* circumcluderent *vel* caperent. 25. pretenta **VS**. 27. capitibus *addidi; cfr. Saxo*: animaduertunt humana çadauera ferinis capitibus prædita.

pus Frothonis eiectis visceribus salitum in regali vehiculo per regna ⟨*triennio*⟩ transferebant, quasi viuus esset, vt sic regna a Danorum dominio non resilirent; tandem, cum corpus putrescere cepit, iuxta Weram, Syalendie pontem, cum maximo honore sepelierunt.

EX LIB. VI. SAXONIS.

I. Defuncto Frothone Dani, credentes filium eius Fridleuum, qui apud Rusciam educabatur, mortuum, determinauerunt hunc in regno successurum, qui Frothonis tumulum pulchriori epitaphio decoraret. Tunc quidam Hiarno patria lingua tale carmen edidit:

Frothonem Dani, quem longo viuere vellent,
Per sua defunctum rura tulere diu.
Principis hic summi tumulatum cespite corpus
Ethere sub liquido nuda recondit humus.

Quo carmine condito Dani eum regem suum fecerunt, modicumque factum excessiuo premio remunerati sunt. Eodem tempore Ericus, rex Swecie, mortuus est; cui Haldanus filius succedens in tantum per .xii. fratres in Norwegia oriundos fatigabatur, vt ad Fridleuum in Ruscia manentem pro auxilio petendo confugeret; cui et patris sui Frothonis mortem nunciauit. Igitur Fridleuus secum armis instructus in Norwegiam venit. Predicti autem .xii. fratres probissimi, vt gygantes, omnia circumquaque deuastauerunt cedibus et rapinis; feceruntque sibi municionem in quadam insula, que distingue-

1. egestis visc. *Saxo.* 2. triennio *ex Saxone addidi.* vt sibi **AS.** 4. wæram **AS**, *sed* S^3 *mutauit in* lædram. felendie **A.** 6. *Inscriptio in* **D**: lliber 6. faxonis. hiarni 25.9; *in* **A**: De Rege ffridleuo, *et in marg.*: xxiii(!) Hierne. 7. fridlewus, frit(h)leuus, frit(h)lewus, fridhleuus *aliis locis in codd.* 8. ruciam **AS**, *et sic sæpius.* 10. pulcriori **AS**, *et sic sæpe in codd. sine* h. epythaphio **AS**; epythafio **V.** hyarno **A.** 11. *post* edidit *in* **A** *additur*: sicut habetur in hiis versibus. 12. frotonem **D.** longum *Saxo.* 14. hoc *Saxo.* cuspide **DVA.** 16. edito *Saxo.* Dani *om.* **D.** regem s. eum f. **AS.** 17. renumerati **S.** 17—19. filius suus succ. **AS.** 19. post duodecim **A.** 21. fugeret **AS.** 22. *in marg.* **A**: xxxiiii. frilde den raske frodes føn. secum *om.* **S.** 24. deuastabant **S.** 25. distingwebatur **DAS**, *ut sæpius.*

batur a terra continua flumine rapacissimo, atque a municione super aquam vsque ad terram fecerant pontem volubilem, qui demitti et retrahi funibus posset. Horum vnus Biorn dicebatur; habuit equum prepotentem viribus, qui solus flumen poterat enatare; habuit eciam canem inusitate ferocitatis, qui aliquando .xii. viros simul oppressit. Isti .xii., ex improuiso super Fridleuum irruentes, ab eo victi ad municionem tam festine refugerunt, vt equus Biornonis citra fluuium relictus esset. Tunc Fridleuus promisit, vt, quicunque aliquem illorum .xii. occideret, occisi corpus auro repensaret. Incitati pugiles ⟨*eius*⟩ tanto munere cedem illorum promiserunt. Sed Fridleuus sequenti nocte cum vno tantum socio ad fluuium venit, vbi socium frequenter tundens ad silicem interfecit; cuius vestes sibi assumens ipsum suis induit, sicque ad aquas proiecit, vt inuento corpore rex perisse crederetur; equum eciam, cui insederat, cruore conspersit, vt mortis sue faceret fidem. Deinde Biornonis equo insidens fluuium transiuit, atque municionem ascendens sub quadam testudine latitabat. Fratres autem predicti comessacioni vacabant, securi propter impetum fluuij, quem immeabilem estimabant. Biorno autem narrare cepit sompnium suum, quod vidisset beluam transnatasse fluuium, que omnia incendio consumebat; monuitque, vt dimissa securitate inuestigarent per insulam, si forte alique insidie non intrassent. Inquirentes igitur inuenerunt caballum,

---

1. continuo **A**, *om.* flumine. fluuio rapidissimo **S** (*ut Saxo*). 2. super assinam (!) **A**. fecerunt **AS**. 3. dimitti *codd.*, *correxi.* Vnus horum **AS**. horum duodecim **A**. byorn **A**, *ut sæpius, eciam in ceteris codd.* 4. fluuium **VAS**. 5. potuit (*vel* poterit) **A**. qui (aliquando) *codd.*; quæ (sæpius) *Saxo*. 6. simul opp. **DV**; superopp. **AS** (sola opp. *Saxo*). 8. refugerent **AS**. biornonẽ **V**; biornis **A**. circa **S** (*et fort.* **A**). derelictus S^2. 10. .xii. *om.* **AS**. occisi *om.* **A**. 11. eius (e^9) *addidi* (regii *Saxo*). 12. *supra* socio *in* **V** *manus alia* f: fuo *scripsit; voluit sine dubio* f: f⁹uo (= scilicet seruo), *et seruum Fridleui socium vel comitem fuisse etiam Saxo dicit.* 13. frequenter *om.* **AS**. cedens **AS**. 16. incederat **D**. consparsit **S**. 17. biorno **D**, *sed mutauit in* frithleuo *fort.* D^2. equo **DA**; equum **VS**. insedens **A**; incidens **D**. pertransiuit **AS**. 20. impitum **D**, *quod man. rec. in* rabiem *mutauit.* 21. sumpnum **D**. 23. dimisso **A**; diuisim (!) **S**. inuestigaret **A**. 23–24. si aliqui insulam non intrauissent **S**; si aliqui insulam intrassent **A**. 24. autem **A** (*pro* igitur). inuerunt **D**.

quem dum solum reperirent, credebant sessorem submersum ac equum postea enatasse; sicque securi ad quietem se posuerunt. Porro equus, quem Fridleuus in terra sanguinolentum dimiserat, in castra veniens prouocabat pugiles, vt Fridleuum inuestigarent; qui venientes ad fluuium, dum comitem eius in vestibus ipsius mortuum inuenissent, credentes eum mortuum pro nece vindicanda fluuium transnatare volebant. Quos vt Fridleuus circa fluuium vidit, demisit pontem eosque intromisit. Primo igitur vigiles prostrauerunt, deinde reliquos omnes occiderunt preter Biornonem, quem Fridleuus sibi in socium assumpsit.

II. Audientes autem Dani aduentum Fridleui Hiarnonem regno cedere iubent; Fridleuus eciam per nuncios sibi iussit, vt aut regnum dimitteret aut secum bellaret. Hiarno autem, mallens vita quam tanta gloria carere, bellum iniit; sed victus in Juciam fugit. Iterumque collecto exercitu contra Fridleuum bellauit; sed amissis sociis vix solus aufugit in locum iuxta Horsnes, qui Hiarnø dicitur. Postea, intendens occulte Fridleuum occidere, immutata facie seruicium eius intrauit; tandem tamen agnitus in duello per Fridleuum est occisus.

Cum autem Dani Fridleuo instarent, vt propagande sobolis gracia vxorem duceret, per legatos Frogertam, filiam Amundi regis Norwegie, postulabat; Amundus vero filiam denegauit, allegans tyrannidem, quam Frotho prius fecerat in terra illa. Quod audiens Frogerta patrem arguit, quod eius peticionem spreuerat, qui et genere et magnis operibus clarus erat. Iterato Fridleuus legatos cum eadem peticione transmisit; quos

1. repererent **V**, *correxi*; reperierunt **DA**; inuener(un)t **S**. cessorem **D**. 4. castrum **A**. 5. dum *om.* **AS**. 8. vt **DAS**; et **V**. dimisitque *codd.* 9. vigiles **VAS** (*et Saxo, qui antea Biornonis monitu excubias dispositas fuisse narrauit*); pugiles **D**. 10. omnes reliquos **AS**. 12. Iarnonem **A** (*item* 14). 13. iussit **VS**; misit **D**; nunciauit **A**. 14. autem *om.* **S**. 15. iniuit **V**. ac victus **D**. 16. in rusciam **A**; ad iuciam **S**. Iterum (*sine* que) **S**. 18. horsnees **D**; horsnæs **S**. hiarnøø **AS**. attendens **A**. fridl. occulte **AS**. 19. ĩ mutata **V**; mutata **S**. 20. tamen agnitus *om.* **S**; agnitus *om.* **A**. 21. autem *om.* **S**. Fridleuum **A**. 21—22. fridlewo vt prop. instarent sob. g. **S**. 22. Asmundi *hoc uno loco* **D**. 26. qui genere **A**; qui in genere **S**. preclarus **S**. Interea **AS**. 27. legatos *post* transmisit *habent* **AS**.

Amundus prouocatus interemit. Quod cum Fridleuus audiuisset, vocans ad se Haldanum, regem Swecie, et Biornonem cum classe Norwegiam intrauit; cui occurrit Amundus in Frøkasund. Postera die bellum partim in terra partim in mari factum est, quod vtrumque exercitum grauiter consumebat. Cernens Biorn suum exercitum inclinatum, soluit canem suum acerrimum, quem in hostes prouocauit; Norici autem, qui gladiis restiterant, a facie canis territi aufugerunt. Cecidit eo bello rex Amundus. Reuersus Fridleuus in Daniam cum iterum pro Frogerta in Norwegiam ire vellet, a quodam Grubbo in conuiuium receptus filiam eius recepit vxorem, de qua filium nomine Olauum generauit. Interiecto tempore Frogertam adeptus de ea filium Frothonem generauit; priorem vero vxorem cuidam pugili Anoni dedit. Frotho autem, dum infans erat, propter memoriam aui sui, cuius nomen habebat, tantum ab omnibus diligebatur, quasi omnium filius esset, nec permittebatur incedere vel stare in terra, sed iugiter sinu et osculis fouebatur.

III. Defuncto Fridleuo, cum .xii. etatis annum ageret, Frotho, qui ex liberalitate hin thægen dictus est, Suartingum et Haneuum, regulos Saxonie, qui rebellare volebant, bello deuicit, ac statuit, vt quilibet gentis eorum in signum seruitutis annuatim nummum daret pro tributo. Adeo autem liberalis erat, vt antiqua stipendia militum duplicaret, ac in tantum studuit omni honestati, vt adolescentulus claritate fame circumquaque transcenderet eciam reges priores. Hiis temporibus Starkatherus quidam, Storwerki filius, sociis nau-

1. provocatus (*i. e.* indignatus) **DV**; conuocatus(!) **A**; commotus **S**. 2. biørnonem **S**. 3. Norw. cum classe **AS**. 4. frøkæsund **S**; ffrokæsund **A**. Postea **DV**. terra et partim **S**. 5. grauiter *om.* **S**. 7—8. Norici vero, qui g. resisterant, a. f. c. fugierunt **S** (*om.* territi). 10. ire vellet in Norw. **AS**. 11. Grubbo *Saxo*; grūbbo **DV**; grūbro **S**; *om.* **A**. receptam **V**. 19. *Inscriptio in* **D**: ffrotho 27; *in* **A**: De Rege Frothone, qui propter liberalitatem suam dictus est hinthaghen, *et in marg.*: xxxv. frode den tegne. — duodecim(e) **A**(**S**). 20. libertate **S**. hinthægen (*i. e.* liberalis) **DS**; hinthæghen **V**; hinthaghen **A**. vocatus est **AS**. ſnartingum **D**; ſwartingum **S** (Svertingum *Saxo*). 22 diuisit(!) **A**. 23. autem *om.* **AS**. 25. statuit **A**. 27. Starkatherus **D** *plerumque, et sic semper scribam; ceterum in codd. variatur*: ſtærkat(h)erus, ſterkat(h)erus, *alia.* ſtowerkꝯ **S**.

fragio consumptis ad Frothonem hospes venit. Hic oriundus dicitur in regione, que iacet ad orientem Swecie, vbi nunc sunt Estones et alie gentes; cuius tam mira opera fuerunt, vt non solum in Dania sed eciam in Swecia et Saxonia adhuc eius opinio perseueret. Hic dum aliquantulum fuisset cum Frothone, dedit ei Frotho pulchram nauem, precipiens ei, vt piraticam exerceret. Qui primo Wicarum, regem Norwegie, interfecit; deinde, capta eius naui, accessit ad Bemonum, probiorem piratam Danie, eiusque socius factus fuit. Adeo autem Starkatherus et Bemonus sobrij fuerunt, vt nunquam potum inebriantem bibere vellent. Cum autem fatigatis multis prouinciis Rusciam inuasissent, indigene, non audentes eis occurrere, clauos inusitati acuminis, qui 'fotangel' dicuntur, super terram strauerunt; at illi hoc intelligentes ligneas soleas pedibus applicabant, sicque procedebant. Cumque siluas ac deuia queque perlustrarent, Rutenorum principem Floccum effugarunt, tantumque thesaurum inuenerunt, vt nullus ex eis esset, qui non oneratus auro et argento ad naues rediret.

IIII. Mortuo Bemono Starkatherus inter Biarmenses pugiles mira fecit. Deinde Sweciam intrans ibidem septennio est moratus; postea in Daniam est reuersus, Hakoni tyranno *con*sociatus; cum quo classem in Hyberniam duxit, vbi tunc rex Hucletus erat. Qui, multum pecunia diues, nulli bono viro honestus erat, sed mimis ac ioculatoribus tribuebat; adeo ⟨*autem*⟩ erat auarus, vt, si calceos daret, prius corrigias detraheret. Habuit autem duos probissimos proceres, Gegatum et

---

1. hospes *om.* **A**; hostis **S**. 3. opera *om.* **S**. fuerant **A**. 5. perseuerat **AS**. 7. piraticam vitam **AS**. Qui v° (*pro* I°). **D**. vicarum **A**; vicorum **S**. 8. Bemonum *Saxo*; benionum **DVA**; benonem **S**. 10. sterkatheri(!) et bemon9 **S**. et nunquam **A**. 11. inebriãtem (*vel* inebriosum) *scribo*; inebriatum **DVA**; inebriati^{m}(?) **S** (ebriosam potionem *Saxo*). 12–13. aud(i)entes ei occ. **S**. 13. cacuminis **A**. fodangel **S**; foedanghel **A**; *ceterum hæc verba auctori nostro debentur; Saxo tantum hæc instrumenta describit.* 14. zoleas **A**. 15–16. et deuia **AS**. 16. Floccum *Saxo*; flocium **V**; flocam **DA**; flocæm **S**. 17. effugerunt **V**; effugarent **A**. quod nullus **S**. 18. vel argento **V**. 20. septempnio **A**. 22. 9sociatus *scripsi*; ẽ (= est) sociatus **DVS**; sociatus **A**. cum eo **A**; Qui **S**. yberniam **AS**. 23. hugletus **S** (*Saxo*). 23–24. Qui . . honestus erat *om.* **S**. 24. et iocul. **AS**. 25. autem *addidi*. calcios **A**. corrigias prius **AS**. detrahebat **V**; extraheret **A**; extrahebat **S**.

Suibdanum, qui regis diuicias defendebant. Igitur bello inter Danos et Hybernicos inchoato mimi et ioculatores statim de acie effugerunt; soli duo, Gegatus et Suibdanus, tot milibus hostibus obiecti incredibili virtute bellum gesserunt. Nam Gegatus Hakonem sibi pertinaciter imminentem tam acriter in pectore vulnerauit, vt interiora detegeret; qui et Starkathero tam graue vulnus in capite inflixit, quod nunquam grauius habuerat, vt personaliter testabatur. Occiso igitur rege ac Hybernicis effugatis, quoscunque hystriones Starkatherus capere potuit, turpiter flagellari fecit, iudicans viles personas non morte sed tali ignominia subiugandas. Tunc Dani, Dublinum intrantes, regis erarium confregerunt, vbi tantum pecunie inuenerunt, vt pretermissa distribucione vnusquisque raperet, quantum vellet. Post hec Starkatherus cum Wino, principe Slauorum, contra orientales populos dirigitur a Frothone; qui simul contra exercitum Curetum, Semborum, Semgallorum ac omnium Orientalium dimicantes claras victorias reportabant. Apud Rusciam eo tempore erat quidam gladiator eximie opinionis, Wisinnus nomine, qui in quadam rupe sibi fecerat mansionem ac ex omni parte prouincias infestabat. Hic solo aspectu omnem ferri aciem hebetauit; quamobrem tantam audaciam sumpserat, vt eciam illustrium virorum coniuges maritis videntibus pertraheret ad stuprum. Quod audiens Starkatherus gladium suum, ne a Wisinno videretur, tenui pelle contexit atque in Rusciam veniens eum in duello occidit. Deinde apud Bizancium inuicte opinionis

1. Suibdauum *Saxo*. 2 (9). ybernicos **S**; hibernicos **V**. 4. hostium *Saxo*. obiecti *Saxo*; subiecti *codd*. gesserant **A**; gesserẽt **S**. 5. geganus *h. l.* **D**. Hakonem *om.* **AS**. iminentem **DV**, *ut sæpius*, pertinaciter *post* detegeret *habet* **S**. 7. in pectore infixit **D**; in capite fecit **S**; in capite dederat **A**. quod **VAS**; vt **D**. 8—9. et (H)yb. **AS**. 9. histriones **VS**. 10. poterat **A**. flagellare **S**. 12. errarium **DV**. *malim* effregerunt. 14. raperet *scripsi* (publico raptu conuellere *Saxo*); reciperet *codd*. vino **D**; wiuo (*partim ex rec. corr.*) **S**. 15. dirigebat(!) **S**. 16 Sembrum **A**; Semberum **S**. 17. Sem(i)gall. **D**; Senigalloorum **S**. 18—19. apud ruciam quidam glad. eo tempore (*om.* erat) **AS**. 19. wisingus **AS**. 21. ebetauit **AS**. 22. eciam *om.* **S**. 23. protraheret **DAS**. 24. wisingo *h. l. codd*. 26. in bello **AS**. byzanc. **A**. inuicto **V** (*et* **D** *man. 1*); *malim* inclute.

gygantem colluctando deuicit atque ad ignotas terras exulare coegit. Postea Poloniam ingressus pugilem, quem nostri Wasce nominant, duello superauit.

V. Interea Saxones contra Frothonem maliciam intendentes, cum eum bello publico persequi non auderent, ordinauerunt, qui eum ad duellum prouocatum occideret; sciebant enim eum ita animosum, ut occurrere non dubitaret; idque fieri in absencia Starkatheri consulebant, cuius fortitudinem metuebant. Cum igitur Frotho de responso dando cum suis cogitaret, superuenit Starkatherus; qui prouocacionem Saxonum reprehendit, eo quod ad regem non pertineret cum plebeio aliquo dimicare; sibique tanquam plebeio dixit hoc pocius conuenire. Saxones igitur quendam Hamam, maximum apud eos pugilem, ingentibus muneribus allectum ad locum certaminis deduxerunt; Dani ex altera parte occurrerunt cum Starkathero. Quem Hama videns etate marcidum, credensque viribus destitutum, luctari secum preelegit. Igitur Hama tam valide eum impellebat, vt Starkatherus super genua caderet ac mento terram contingeret; sed quam cito resurgere poterat, gladio extracto Hamam per medium diuisit. Decreuerunt igitur Dani, vt pro quolibet cubitalium membrorum Saxones in signum seruitutis soluerent quolibet anno tributum. Quod egre ferens Haneuus pro liberacione patrie a tanta seruitute bellum contra Frothonem constituit; quem Frotho, traiecto per Albiam exercitu, apud vicum Hanofro, sic ab eo nuncupatum, occidit. Swertingus vero, non minus patrie seruitutem

---

1—2. colluc coegit *mediis omissis* **A**; colluctando mori coegit **S**. 2. polloniam **DV**. est ingressus *codd.* 3. vasce **A**; waste **D**. 4—5. *verba* Interea . . auderent *om.* **AS**; *pro his* **A** *in marg. add.* Saxones audientes Sterkatherum non esse in Dania. 5. prosequi **DV**, *correxi.* 6. eum *del. et in marg.* Frothonem *scripsit* $\mathbf{A}^1$. 7. eum enim **A**. ita *om.* **V**. illudque **S**. 8. abscencia **V**. 9. metuebat **S**. frothde responso **S**. 11. plebeo **AS**. 12. ātiquo $\mathbf{AS}^1$, *sed* $\mathbf{S}^2$ aliquo. 13. igitur *om.* **A**. haniam **D**. 14. illectum *Saxo.* 17. destructum **AS**. 17—18. eum tam valide **S**. 19. resurgere *et* 20 gladio extracto *om.* **AS**. 20. per dimidium **S**. 21. cubitalium *Saxo*; cutalium **DVA**; *verba* cubitalium . . quolibet *om.* **S**. 22. solueretur **D**. 23. aggreferrus(!) **S**. hauenus **DV**(**A**?). pro patrie liberacione **AS**. 25. hanofrø **A**; hanefro **S**. 26. Swart(h)ingus (**A**)**S**; *item fere inferius.* seruit. patrie **AS**.

dolens, sed fraudulenter amiciciam cum Danis simulans, Frothonem ad conuiuium inuitauit. Quem dum nocturno tempore incendio perimere statuisset, preuentus a Frothone occiditur; simulque Frotho ibidem interiit.

VI. Frothoni filius Ingellus succedit, qui a probitate patrum suorum degenerans solummodo epulis et libidini intendebat; nec ipse bellicis rebus vacabat nec alios talia agere sustinebat. Cuius intemperanciam Starkatherus detestans ab eo recessit contulitque se ad regem Swecie Haldanum. Filij vero Swertingi timentes, ne forsan Ingellus mortem patris vindicare vellet, sororem suam ei vxorem dederunt, vt sic per affinitatem amici essent; de qua Ingellus habuit filios Frothonem, Fridleuum, Ingellum et Olauum. Sororem Ingelli Helgam quidam aurifaber munusculis suis deceperat (nam post mortem patris ipsa debitam custodiam non habuerat), eratque ei vxor. Quod cum Starkatherus ex relacione cercius cognouisset, prouocatus contra temeritatem ignobilis fabri, quod puellam regiam decepisset, exiens Sweciam domum fabri intrauit, ac pilleo faciem obumbrans iuxta hostium intus sedit. Quem faber videns exire iussit, vt inter alios pauperes mense reliquias exspectaret; at ille conceptam impacienciam refrenans adhuc tamen in eodem loco remansit. Faber vero coram eo ad Helgam vadens lasciuo modo ad eam se gessit. Tunc illa paulatim considerans senem recognoscere cepit, ac fabrum ex pudore a se repulit, dicens magis armis quam lusibus tunc vtendum. Starkatherus autem, vlterius dissimulare non valens, gladium exemit; quod cum imbellis faber videret seque fuga saluare vellet, dum hostium

---

1. cum danis amiciciam **AS**. 2. *verba* Froth. ad c. inuitauit *om.* **AS**. 3. $\overset{i}{p}^{o}$ vẽtꝯ (primo ventus!) **V**. 4. ibidem *om.* **AS**. 5. *Inscriptio in* **D**: Ingellus 28; *in* **A**: De Rege Ingello filio ffrothonis, *et in marg.*: xxxvi. Ingel frodes føn. — 5. ingellus filius **D**. succ. in regno **S**. 7. intñdebat **V**. 7—8. nec alios . . sustinebat *om.* **A**. 9. se regi Sw. haldanem (!) **S**. 10. patris mortem **AS**. 11. sororem eorum ei in vx. **A**. 11—12. propter aff. **S**. 12. essent amici **AS**. 13—14. Ingelli quidam Helgam **DVA**; quidam Ing. Helg. **S**; *corr. Langebek*. 15. patris mortem **AS**. cꝯſtodiam **S**, *ut sæpius*. non *om.* **D**. 18. decipisset **A**. Swecia **V**. 22. tamen (tñ) *om.* **VA**; *post* loco *habet* **S**. 26. tunc esset(!) vtendum **A**. vero (*pro* autem) **S**. 28. ĩ bellis **D**.

exire cuperet, senex, qui prope erat, ei cum gladio nates abscidit, sicque miser cecidit; non enim nisi vulnus ignominiosum sibi dare volebat. Extunc Helga honestos mores habere studebat; Starkatherus vero in Sweciam ad Haldanum est reuersus semperque negociis bellicis insistebat.

VII. Accidit autem, vt Helgo, rex Norwegie, volens Helgam, sororem Ingelli, petere vxorem, venit in Daniam nauigio, cuius velum excultum erat auro, cuiusque malus deauratus purpureis restibus tenebatur. Venienti Ingellus annuit, quod petebat, ita tamen, quod pro fama sua in duello aliquos pugiles sustineret; quod ille libenter acceptauit. Erant eo tempore nouem filij vnius ducis in Sialendia, fortes et audaces, quorum antiquior Helgam eciam petiuerat, sed optinere non poterat. Videns autem sibi negatam Helgoni promissam certamen ei indixit; quod cum Helgo acceptaret, diem pugne constituunt in die nupciarum. Animaduertens postea Helgo, quod solus contra nouem pugnare deberet, sollicitus erat de pugna futura; quem Helga confortans hortatur, vt in Sweciam vadat ac Starkatherum, qui indigentes iuuare solebat, pro se postulet pugnaturum. Quo consilio accepto Sweciam intrans Vpsalem venit, premisitque vnum, qui eum salutaret ac ad nupcias filie Frothonis inuitaret. Cumque hec ille fecisset, Starkatherus indignatus dixit, se vindicaturum in eum, quod reputaret eum solitum currere ad alienas coquinas pro cibo lauciori, nisi dilectum sibi Frothonem nominasset. Audito eius responso Helgo ad eum intrauit, salutans eum ex parte filie Frothonis, petiuitque eius assistenciam in pugna, quam acceptauerat, dicens se minus sufficere, eo quod numerus secum dimicancium determinatus non esset. Cognitis igitur tempore et loco certaminis, iussit Starkatherus eum redire, promittens se eodem tempore affuturum.

---

1. cum gladio ei **V**. 2. misser **D**. concidit *Saxo*. 3. vellet **S**. 3. mores hon. **S**. 5. est *om.* **S**. 6. Addit, *corr. in* Adcidit **D**. 7. daciam **V**. 9. vestibus **SA**^{2}. 9—10. quod petiuit **S**; *om.* **A**. 10. aliquos in duello **AS**. 12. fyælendia *h. l.* **A**; fialẽdiam **V**. 14. et Helgoni **AS**. 19. vadit **V**; vadet **A**. 21. vpsalam **D**; vpsaliam **S**. qui **DV**; vt **AS**. 22. frothonis filie **AS** (*Saxo*). Cum **A**. 23. se ad vind. **DV**, *sed* ad *in* id *corr.* **D**^{1}. 24. coquinas *om.* **V**. 29. cognito **A** (*ut Saxo*). igitur (i̇g) **D**; sibi (i̇s) **VAS**.

VIII. Cumque Helgo rediret, ad plures dies postea Starkatherus iter aggressus tantum perfecit duobus diebus de itinere, quantum alius per vndecim dies, ita vt eadem hora ipse et Helgo ad curiam Ingelli conuenerunt. Vbi cum Starkatherus ante mensam preteriret, predicti nouem fratres more canum contra senem oblatrabant. Quos cum ille propter talem modum bestialem increpasset, quesiuerunt ab eo, si vires haberet dimicandi; qui respondit se habere vires non solum ad occurrendum vni sed eciam quotcunque. Quod illi audientes reputabant, eum hunc esse, quem in subsidium Helgonis e longinquo perceperant aduenturum. Sequenti mane, cum ad certamen procedere deberent, Starkatherus ad cubiculum Helgonis veniens vidit eum in lecto quiescere cum vxore. Nolens igitur eum inquietare solus ad locum certaminis iuit, qui erat in campo Røliung, atque sub quodam colle contra niues se posuit; ibique veste deposita, quasi tempus vernum esset, demendis pulicibus operam dabat. Veniunt autem eciam dicti fratres, ponentes se ex altera parte collis, vt venti declinarent incommoda, feceruntque sibi ignem contra frigus; cumque tempus transiret, miserunt vnum ad summitatem collis, vt prospiceret, si ex longinquo aliquis adueniret. Qui dum ascendisset, vidit ex altera parte senem sedentem ac super scapulas niuibus coopertum; quem dum interrogaret, an esset is, qui cum eis dimicare deberet, respondit se eundem esse. Tunc ceteri superuenientes querebant, *in*simul omnes an successiue vnum post alium recipere vellet ad certamen; at ille: »Quociens canes« inquit »contra me latrant, simul et non vicissim eos fugare soleo.« Inito igitur conflictu sex ex

---

2. profecit **A**. 2—3. duob. diebus . . vndecim d.; *aliter Saxo*: diali itinere . . xii. diebus. 3—4. ipse et H. eadem hora **S**. 4. ingelli curiam **AS**. 8. habere dim. **V**. 9. quocunque **A**; quotcunque venirent **S**. 11. helgoni **V**. ex long. **AS**. 12. proc. deberent, St. **DV**; procederent, St. **A**; procederet St. **S**. 13. in *om.* **V**. 14. eum igitur **AS**. 15. rølyungh **S**; roliung **A** (*Saxo*). 16. contra iuuenes (!) **A**. 17. verni **AS**, *sed in* **S** *fuerat* vernum. pullicibus **DV**. 18. et dicti **VAS**. 19. vt *om.* **A**. declinarem **A**. incomoda **V**, *et sic non raro in codd. scribitur*. 20. sumitatem **VS**, *ut sæpius*. 22. Quod **V**. dum **D**; cum **VAS**. 23. scapulis **DVS**. 25. insimul *scripsi*; an simul *codd*. 27. inquit *om.* **S**. 28. fugere **S**. 9fflicto (*corr.* -tu) **D**; afflicto **V** *et fort.* **A**; afflictu **S**.

eis prostrauit . . . † XVII. vulnera recepit tam grauia, vt maior pars viscerum elaberetur. Igitur viribus deficiens, dum siti angustiaretur, genibus reptabat ad proximum riuum. Quem dum cruore infectum videret, noluit ⟨*tamen*⟩ in tanta angustia ex eo potare; siquidem antiquior dictorum fratrum in aquam decidens totam cruore polluer*a*t. Igitur a*b*sumpto pene robore lapidi, qui in vicino erat, genibus aduolutus, paulisper ei accli*n*us incubuit. Accidit autem, vt quidam preteriens et videns eum totaliter vulneratum quesiuit, quid premij sibi foret, si ei medicinam conferret; at ille officium eius ac genus requirit, nolens a sordide condicionis homine medicinam habere. Qui dum diceret se preconis officium exercere, respondit eum scurrilitatis officium sectari; quippe qui paratus sit omnes accusare, qui actus omnium nititur explorare, vt habita aliqua occasione calumpniam imponat. Recedente illo alius superuenit, qui, dum medelam promitteret, de condicione interrogatur; qui respondit se seruam cuiusdam habere vxorem ac rusticum opus facere, vt vxorem a seruitute liberaret. At ille ait adiutorium eius esse contempnendum, quia turpi coniugio seruiles amplexus appetisset. Illo abeunte superuenit femina, que accessit, vt tergeret vulnera eius. Interrogata de genere, condicione et prole ancillam se dixit molendi officio assuetam paruulamque lactentem habere; quo audito iussit eam domum redire et vagienti filie mammas prebere. Cumque illa recederet, superuenit quidam in curru; qui, dum ad senem accederet pro adiutorio faciendo, interrogatus respondit

---

1. *Lacunam manifestam ex Saxone sic expleo*: ⟨absque suo vulnere; tres quoque reliquos deinde consumpsit, sed cum hiis dimicans⟩. et XVII. **AS**. grandia **D**. 2. pars wlnerum **S**. 3. reptat **AS**. riw(u)m **DV**. 4. tamen (tn̄) *addidi*. 6. pollueret *codd., correxi*. absumpto *scripsi*; assumpto *codd.*; consumpto *Saxo*. 7. ei *om.* **V**. 8. accliuus, *ut vid., codd., correxi*; acclinis *Saxo*. 9–10. sibi fieret **S**. 10. et genus **A**. 12. preco, *i. e.* apparitor, *Bysvend, Politibetjent*. 13. scurrilitate **A** (scurra *idem fere significare potest quod* carnifex; *hic tamen potius* delatorem *significat*). 15. illo *om.* **A**. 17. c̊dam (ɔ: credam, *pro* cꝯdam = cuiusdam) **V**. 18. seruitate **D**. 19. ait . . esse **DV**; vt . . esset **S**; quod . . esset **A**. quia **DVS**; quod **A**. 20. ampl. seruiles **A**. 21–22. de genere et cond. **V**; de condicione genere **S**; de condicionis gen. **A**. 23. ꝑ wlnāq;(!) **V** (*sed corr.* V^3); paruulumque **A**. lactantem **VAS**. se habere **A**.

se de agricola patre natum rusticisque laboribus assuetum. Laudauit Starkatherus genus et actum eius, eo quod liber natus iusto labore acquireret subsidia vite. Accedens itaque iuuenis euulsas viscerum partes pristino loco restituit ac aperturas ventris viminum nexibus conclusit, deinde exceptum curru senem ad curiam regis duxit; cuius humanitatem senex remunerans dedit ei purpureum indumentum sibi ab Helga collatum. Interea Helga virum monuit, vt in reditu Starkatheri sibi caueret, dicens, quod in eum vindicaret, quod tempore pugne libidini vacare voluisset; consuluitque, vt seni redeunti acriter occurreret, quia solitus erat fortibus parcere et ignauos odire. Igitur dum senex curiam intrasset, neglectis vulneribus cucurrit ad thalamum ac hostium pugno fregit. Cui occurrens Helgo ipsum in capite grauiter vulnerauit; cumque secundum ictum dare vellet, Helga citissime accurrens ictum clipeo excepit, ita quod vmbo per medium diuisus fuit; sicque laudabilis femina, vt maritum consilio, ita senem amicum facto protexit. Quo facto Starkatherus Helgoni indulsit, dicens eum indignum mori, qui tanta resistendi fiducia occurrisset.

IX. Cum autem audisset Haldanum, regem Swecie, ab emulis interfectum, vulneribus nondum curatis in Sweciam reuersus Siwardum, filium Haldani, deuictis rebellibus paterne dominacionis heredem constituit. Apud quem diu conuersatus, cum audiret Ingellum non solum necem patris sui Frothonis non vindicantem, ymmo eciam interfectores eius amicicia et fauoribus prosequentem, indignacione permotus pondus grande carbonum humeris gestans in Daniam redire cepit. Interrogatus ab obuiantibus, quare tantum onus portaret, Ingelli

---

2. genus eius et actum **V**; genus suum et actum **AS**. 2—3. liber est natus **AS**. 4. restituat **AS**, *sed in* **S** *correctum in* -it. 7. a helga **AS**. 8. monuit virum **AS**. 10. consuluit vt **S**. 11. quod sol. **A**. 12. odiire **D**. 13. concurrit **D**. talamum **S**. ostium pũgno **A**. 15. ictum *om.* **S**. citissime accurrens *om.* **AS**. 16. v̄bo **SV²**; vbbo **V¹D**; vlbo **A**. 18. facto prot. amicum **AS**. 18—19. indulsit helgoni **S**. 19—20. quia . . occurrisse **A**. 21. Cumque autem **A**; Cumque **S**. 23. reuersus est **S**. 24—25. conuersatus est. Cum **A**. 25. non **DV**; omnino (oĩo) **AS**. solum *om.* **S**. sui *om.* **AS**. Frothonis *om.* **S**. 26. non **ASD²**, *om.* **D¹V**. ymo **DV**. 27. persequentem **A**. magnum pondus carb. **VAS**.

regis hebetudinem ad acumen dixit se carbonibus perducturum. Tandem Ingelli domum ingressus locum, vbi maiores sedere consueuerant, conscendit; nam ipse apud reges semper dignissimum locum habere consueuerat. Quem cum regina videret agrestibus pannis indutum, nec ipsum agnosceret, obiurgans iubet eum de loco recedere, ne vilibus pannis cussinos deturpet. At ille, licet egre ferret repulsam, tamen tacens surrexit ac in vltima parte domus se locauit; dum autem se poneret, tanto corporis impulsu parietem mouit, vt fere tectum corruisset. Quem cum Ingellus de venacione rediens diligenter considerando agnouisset, vxorem de iniuria ei facta redarguit ac, vt eum miti alloquio nec non et debito seruicio mitigaret, imperauit, dicens infancie sue fuisse tutorem. Nocte vero Ingello cum filiis Swertingi cenante, vidit ibi senex luxuriosas dapes cumulari, assa et elixa multiplicia alternari; que omnia contempsit, rusticano cibo contentus, ne aliquid remitteret de temperancia consueta. Nam Dania, que quondam quasi naturaliter continenciam habuit, tempore Ingelli per extraneos luxuriam acceptauit. Dum igitur senex abstineret a ferculis, totus iracundie spiritu repletus, tum quia vidit mores pristinos iam dampnatos, tum quia vidit interfectores carissimi sibi Frothonis in summa regis gracia commorari, regina, volens eum dono consolari, vittam preciosissimam capiti proprio detrahens in sinu eius ponebat; quam ille capiens in os regine reiecit, indignum reputans caput suum peplo velari,

1. hebetudinem S^3; ebetud. S^1A; hebitud. **DV**. ad acuendum **A**. producturum (-ram) **A**(**S**). 2. domum ingressurus *codd., correxi* (hospitio usus *Saxo*). 3. fueuerant **A**; swerant **S**. 5. a$\overset{g}{s}$sce^{r}at(!) **V**; cognosceret **S**. 6. iubet eum (**S**: ipsum) vt .. recederet **AS**. 7. ac ille **S**. 8. domus *om.* **AS**. 9. mouit ac fere **D**. tectum *om.* **AS**. 10. teruisset S^1, *sed corr.* S^2. veniens **AS**. 11. considerando *om.* **S**. incuria **S**. sibi (*pro* ei) **AS**. redarguerat **V**. 12. eloquio **DAS**. 13. tuciorem **A**. 14. Ingello *om.* **A**. fvartingi **A** *h. l. solus.* cenantem **V**. ibi sex **A**. 15. dapas **A**. ossa(!) **S**. elixa *Saxo*; lixa *codd.* 16. remitteret *Saxo*; amitteret **D**; dimitteret **VAS**. 17. temperancie consueta (! *om.* de) **A**. 9dam (condam) **VS**, *ut sæpius.* 18. extraneas **A**. 20. irãcundie **D**. 20—21. tum .. tum **AS**; tñ .. tñ, *ut vid.*, **DV**. 20. pristinas **A**. 21. vidit *om.* **AS** *h. l.* sibi car. **S**; krmi sibi **V**. 23. victam **V**. 23—24. detrahens proprio **AS**. 25. eiecit **V**. indignans rep. **D**; rep. indignum **AS**. pepulo **S**.

quod galeis assuetum erat. Iterum regina fistulatorem coram eo ludentem posuit, vt vel sic rigor animi eius flecteretur; sed ille os, quod carne spoliauerat, in faciem fistulantis proiecit plenasque buccas aere violenta flatus excussione laxauit, ostendens se de hystrionibus non gaudere; hystrio autem alcius flere cepit, quam prius fistulabat. Tunc rex sibi ferculum misit; quod ille repulit indignanter. Interrogatus, cur tam proterue regis honestatem contempsisset, respondit se propter hoc in Daniam venisse, vt Frothonis filium inueniret, non autem aliquem glutonem, qui non nisi ventri deseruiret. Post hoc Ingelli mores tangens omnem reprehensionis amaritudinem in caput eius transtulit, qualiter patrios mores dereliquer*it*, qualiter ferculis et luxuriis Saxonicis inseruiret, qualiter necem tanti patris oblitus non solum occisores eius dimitteret impunitos, verum eciam eos *suo* conuictu et honoribus dignos iudicaret, a quibus capitale supplicium sumendum fuisset. Hiis verbis ac similibus adeo animum Ingelli exacuit, vt a mensa exiliens Ingellus Swertingi septem filios trucidaret, sene eum fortiter adiuuante. Quo peracto in Sweciam est reuersus.

EX LIB. VII. SAXONIS.

I. Post Ingellum superstites fuerunt quatuor eius filij; sed tribus eorum bello consumptis, quartus Olauus in regno successit. Huius gesta non inueniuntur, nisi ⟨*quod*⟩, quando

---

1. golleis(!) **V**. fistolatorem **S**. 2. ludente **A**. vel *om.* **AS**. 4—5. flati exc. lax. violenta **A**; flatus excusione lax. violenter **S**. 5. histr. **VS**. 7. quod ipse **S**. 8. tam indignanter et proterue **S**. honestam **A** (honestatem *hic auctor sæpius pro* honore *dixit*). 10. autem *om.* **S**. gluciorem **A**. deseruit **A**. 11. hæc *fort.* **DV**. reprehencionis **V**. 12. p̄rios (ↄ: patrios) **DV**; paternos **AS**. dereliquerit *scripsi*; deleri querat **DVA**; reliquerat **S**. 13. ferc. in lux. **A**. 14. eius *om.* **AS**. admitteret **AS**. 15. suo (*vel fort.* sui) *scripsi*; in *codd.* secum dignos **AS**. 17. et simil. **AS**. a *om.* **AS**. 18. septem (*vel* .7.) **VAS** (*recte, vid. Saxo p. 316, 14 ed. Ml.*); .9. (nouem) **D**. trucidauit **AS**. 21. *Inscriptio in* **D**: Olauus 29.; *in* **A**: De Rege Olauo, *et in marg.*: xxxvii. Oleff Ingel føn. 22. superstites *om.* **AS**. fuerit(!) **V**. filij eius **AS**. 23. quartus, videlicet O. **AS**. 24. quod *addidi.*

propinquus erat morti, vocauit ad se filios suos Frothonem et Haraldum regnumque inter eos diuidens prefecit vnum eorum terre et alterum mari, ita tamen, quod singulis annis inter se mutuo ista dominia commutarent. Habebat autem Frotho vxorem Vluildam, filiam Siwardi, regis Swecie; Haraldus habuit Signes, filiam Karoli, regis Gothie.

II. Mortuo igitur Olauo, patre eorum, Frotho primitus habuit dominium maris; in quo frequenter turpia dampna habuit pro eo, quod eius socij noua coniugia contraxerant, propter que magis thorum coniugum quam miliciam dilexerunt. Postea Haraldus, qui erat minor natu, idem dominium adeptus elegit milites coniugio carentes, cum quibus tot victorias reportauit, quot frater suus obprobria habuerat; propter quod Frotho ei inuidere cepit. Coniuges eciam eorum frequenter de nobilitate adinuicem rixabantur, ita quod mariti conuictum, quem prius simul habuerant, dimiserunt, plus vxorum rixam quam fraternitatis vinculum attendentes. Videns autem Frotho propter fratris claritatem se contempni, per quendam familiarem ipsum occulte interfici procurauit; quo peracto, ne scelus proderetur, eciam ipsum occisorem tacite peremit. Postea, vt innocentie sue fidem faceret, inuestigari per regnum precepit, quis suum germanum occidisset; nec tamen tot viis notam suspicionis amisit. Nam Karolus, rex Gothie, ab eo interrogatus, quis Haraldum occidisset, respondit, eum de re sibi nota facere questionem.

---

1. suos filios **A**. 2. regnum (*om.* que) **AS**. 4. mutuo inter se **AS**. dominia commutarentur **AS**, *correxi*; dn̄io (du̅io = diuisio?) commutaretur **DV**. 5. regis Siw. Sw. **AS**. 6. habuit **DV**; autem **AS**. filiam *om.* **S**. 7. *Inscriptio in* **D**: Haraldus 30.; *in* **A**: De rege ffrothone Olaui filio, *et in marg.*: XXXVIII. Harild Oleffs søn, *et paulo post*: XXXIX. frode Harilds Broder. 9. contraxerunt *codd.*, *correxi*. 10. propter quod **S**, *fort. rectius*. thorum coniugium **V**, *corr. Langebek*; coniugium (*om.* thorum) **D**; th. et coniugium **AS**. 11. minor **AS** (*ut Saxo*); iunior **DV**. inde (*pro* idem) **A**. 13. quod (*pro* quot) **A**. opprobria **S**. 15. de nob. freq. **AS**. 16. conuictu **A**. diuiserunt **AS**, *fort. rectius* (soluere conuictus *Saxo*). 17. rixas **AS**. 18. caritatem **S**. 19. procreauit(!) **A**. 20. tacite occisorem **AS**. 21. Postea, *addito in marg.* a. (= autem?) **V**. faceret fidem **AS**. 23. tot artibus *Saxo; fort.* vafritiis *scrbd.* notam *om.* **A**. korolus **A**. 24–25. resp. ei de re notam f. q. **S**.

III. Post hec, cum filij Haraldi, Haraldus et Haldanus, ad necem a patruo quererentur, nutritores eorum ipsos subtiliter saluauerunt. Nam pedes ⟨*sibi*⟩ luporum recipientes crebris vestigiis niuibus impresserunt vel luto; deinde occisis ancillarum filiis corpora eorum frustatim discerpserunt et super terram disperserunt; ex quibus signis ab omnibus creditum est, Haraldi filios a bestiis laceratos. Qui mox a nutritoribus in quadam caua arbore includuntur, ibique diu sub canum specie nutriuntur. Sed cum eos mortuos Frotho non crederet, accessit ad quandam magam, que et eos viuos dixit et Regnonem, qui eos nutrierat, reuelauit. Propter quod Regno cum pueris in Feoniam fugit; vbi a Frothone captus dixit, se pueros custodisse, rogauitque Frothonem, vt, quos priuauerat patre, vita non spoliaret, ne duplici parricidio reus esset; promisitque se indicaturum Frothoni, si ipsi aliquid contra eum molirentur; quibus verbis se et illos liberauit. Adulti facti Syalendiam intrauerunt, vbi, cum amici consulerent, vt necem patris vindicarent, vouerunt, vel se morituros infra annum vel Frothonem. Quod cum Regno secundum promissum Frothoni nunciasset, ille recepta societate subito super eos venit; qui, videntes se interceptos nec possibilem esse fugam, furiam simulabant. Frotho, credens eos dementes, abstinuit ab intento, turpe estimans eos interimere, qui se ipsos occidere videbantur; sed ab eis sequenti nocte incendio peremptus dignas parricidij penas recepit. Nam aulam aggressi primo reginam occurrentem lapidibus obruerunt; deinde, cum incen-

---

1. hoc **A**. 2. a *om.* **V**. querentur **S**. eos subt. **A**; subt. eos **S**. 3. sibi *addidi*. 4. crebris vestigiis *codd., quod certe obscurum est, fort. etiam corruptum; Saxonem secutus scripserim*: crebris vestigia decursibus. vel luto *om.* **A**; uel de loco(!) **S**. 5. corpori **A**. frustratim *codd. præter* **D**, *et sic sæpius scribitur*. deſcerpserunt **V**; decerpserunt **A**; deserpserunt **S**. 6. disparserunt **A**. 7. deuoratos **S**. 7—8. in quadam c. arb. a nutr. **AS**, *sed* quadam *om.* **S**. 8—9. diu more canum nutr. **S**. 11. propter regno **D**, *om.* quod; *corr. man. rec. in* propterea regno. 12. cum prius (ip9 *pro* puꝰis) **V**. captus *om.* **AS**. dixit *om.* **V**. 14. vitam **S**. dupli ꝑicidio **DV**; duplici fratricidio **AS**. 15. vindicaturum **AS**. 16. et ipsos **AS**. 17. in ſyalendiam **A**. 18. patris *om.* **DV**. mendicarẽt(!) **D**. 18—19. voueruntque se uel Fr. infra a. morituros **AS**. 19. Qui, *corr. in* Que **D**. regnerus (*pro* Regno) *in margine* **D**². 21—22. possibile **D**; nec possibile esse se saluare, fugam firmam sim. **A**. 23. eos estimans **A**.

dium domibus apposuissent, Frotho timens in quoddam strictum antrum repere cepit, vt ibi saluaretur; vbi dum clausus lateret, fumo et calore strangulatus interiit, sicut dignum erat.

IIII. Perempto Frothone Haldanus fere tribus annis terre prefuit; deinde fratri suo Haraldo ius regnandi tradidit, ipse vero ad bellandum Daniam exiuit. Primo autem Ølandiam ac alias insulas Swecie subiacentes optinuit; deinde Sweciam intrans regem prelio interfecit. Cumque cum Erico, filio patrui sui Frothonis, nepote regis Swecie, pugnare deberet, intellexit pugilem eius Haquinum habere artem gladios hebetandi; propter quod vnam maximam clauam ferreis nodis consertam sibi faciens sine scuto aciem hostium intrauit ac, quidquid sibi obiciebatur, comminuit; vbi et dictum pugilem prostrauit. Victus tamen in Helsingiam fugit ad quendam Nicholphum, qui olim cum patre suo Haraldo fuerat, sed iam milicia relicta rusticam vitam agebat; hic, magnam artem habens medicandi, vulnera Haldani curabat. Cumque milites Erici illuc venissent pro Haldano inuestigando, ita eos Nicholphus visu spoliauit, vt domum nec oculis nec vestigiis possent inuenire. Sanatus igitur Haldanus accepit socium quendam pugilem Thoronem bellumque Erico indixit. Facto autem bello in quadam valle habente circa se altos montes, cum Haldanus videret suam aciem inclinatam, rupem cum Thorone ascendit atque moles lapidum inde eruens super hostes deuoluit, quorum pondere et ruina eorum aciem oppressit. Ob hoc dictus est hin bierggram. Ericus autem fugiens Daniam infestabat; cui Haraldus, frater Haldani, occurrens quater cum eo pugnauit, sed in quarto bello est peremptus.

1. timens **DV**; timens se **S**; cadens(!) **A**. 2. reperire(!) **DV**. vt ibi **DV**; vbi **AS**. sanaretur **V**. 3. interiuit **V**. 4. *Inscriptio in* **D**: Haldanus 31[9]; *in* **A**: De Regibus Haldano et Haraldo fratribus, *et in marg.* Haldan Harilds første søn kallis Biergram. 4. Haldanus ſe (*pro* ſe') tribus **S**, *sed* ſe *postea deletum*. 5. prefuit terre **AS**. regnandi **D** (*ut Saxo*); regendi **VAS**. 6. Primo vero **A**; Primo Olandiam **S**, *om.* autem. Ølandia **V**. 9. Frothonis, nepote *om.* **AS**. 10. habere Haq. **V**. ebetandi **AS**[1] (*corr.* **S**[3]). 12. faciens *om.* **D**. aciem *om.* **A**. atque **S**. 13. obuiabatur **S**. 14. helsingam **A**. 15. Vitolfum *Saxo*. 16. miliciã relictam **A**. 21. thuronem **S**. indixit erico **S**. 23. vidisset **S**. 24. deinde **AS**. 26. ab hoc **S**; propter hoc **A**. nuncupatus **A**. hinbiergram **S** (hin biørngramæ *Annal. Ryens.*).

Quod Haldanus audiens victam Sweciam reliquit ac in Daniam festinauit; sicque Ericus in Sweciam est reuersus. Iterum Haldanus in Sweciam regrediens occultauit classem in quodam sinu, duabus autem ⟨*nauibus*⟩ obuiam Erico venit; quem dum Ericus .x. nauibus insequeretur, paulatim Haldanus per amfractus fugit, quousque insequentes per classem eius includerentur. Captus igitur Ericus ac interrogatus, an seruus viuere vellet, elegit magis mori quam seruitutem subire; igitur compeditus et ad loca bestiis peruia relegatus mortem incurrit.

V. Haldanus igitur habens dominium Danie et Swecie tribus honest*a*tis gradibus preeminebat; nam rex erat et pugil maximus, insuper et patrio more ⟨*condendorum*⟩ poematum pericia disertus. Qui, audiens duos piratas fortissimos, Tokonem et Amundum, prouincias infestare, eos marino bello consumpsit. Accidit post hoc quendam nobilem Swecie adeo concitare communitatem contra Haldanum, vt quasi omnes eum pro rege sumerent; hic dicebatur Siwaldus, habebatque septem filios valde acres, misitque legatos ad Haldanum, vt, si tantus esset re, quantus fama, ipse solus sibi ac septem filiis suis occurreret ad certamen. Quo respondente, legitimam dimicacionis formam duorum numerum excedere non debere, nichil mirum dixit, hominem prole carentem abnegare congressum, sicut non habentem calorem et audaciam naturalem; dixitque se et filios suos quasi vnum hominem esse, cum ipse principium esset omnium eorum. Quibus verbis Haldanus prouocatus congressui annuit. Atque per opacum nemus transiens quercum radicitus extraxit atque ramis amputatis in

---

3. accumulauit(!) **A**. 4. *post* sinu *in marg.* maris *add.* **A**^{1}. cum duabus **A**; cum duobus **S**. nauibus *addidi* (duobus autem nauigiis *Langebek ex Saxone*). 5. cum decem (*om.* nauibus) **AS**. 7. et inter. **A**. 9. et *om.* **A**. religatus *codd., correxi ex Saxone.* 11. honestatis *Saxo*; honestis *codd.* (*pro* hones^{tis}). ꝑminebat **V**. 12. paterno **AS**. condendorum *ex Saxone addidi.* 14. tukonem **A**. Anundum *Saxo.* 15. Accidit autem **S**. post hec **VAS**. quendam rol^{nē}(?) **S**. adeo *om.* **AS**. 19. re *om.* **V**. quantus esset f. **AS**. 19—20. ac suis septem filiis **A**; et suis filiis **S**. 20. legittimam **DV**, *ut sæpius.* 21. excedere tuorum(!) numerum **AS**. 22. mirandum *Saxo* (*Langebek*). 23. sicut *codd.; malim* scilicet. audiciam **V**. 24. quasi *om.* **S**. hominem vnum **AS**. 25. omnium ipsorum **S**. 27. extrait **S**.

maximam clauam transformauit; cum qua Siwaldum ac septem filios eius aggrediens eos contriuit. Eo tempore quidam Harthbenus, ab Helsingia veniens, regum filias rapuit ac stupro fedauit, perimens omnes, qui eum nitebantur impedire; habebat autem .xi. cubitos in longitudine ac .xii. pugiles continue secum; a quibus Haldanus prouocatus ad certamen non solum annuit, sed eciam se victurum predixit. Qua animositate prouocatus Harthbenus in tantum insaniuit, vt sex de suis pugilibus interficeret; postea, cum certamen inisset habens secum .vi. reliquos pugiles, ab Haldano cum maximo malleo est contritus. Postea Egtherum Finnensem, Sweciam infestantem, in duellum prouocatum occidit.

VI. Accidit postea, vt Thorilda, filia Hatheri reguli Norwegie, a Grimmone fortissimo pugile sub duelli comminacione peteretur, ac a patre puelle edictum esset, vt ille eam optineret, qui pugilem superaret. Quod audiens Haldanus, licet vsque ad senectutem iam castus vixerit, tamen in Norwegiam transiuit; faciemque, ne agnosceretur, transmutans bellum cum pugile intrauit ac primo ictu inferiores partes clipei et lorice eius absumpsit. Quem ictum admirans Grimmo: »Vetulum« inquit »acrius dimicantem non memini«; statimque ensem exerens clipeum Haldani diuisit. Cuius dexteram Haldanus statim truncauit; sed ille econtra ensem leua rapiens femur Haldani vulnerauit. Victor Haldanus victo concessit, vt vitam pecunia redimeret; nam manco vitam auferre contempsit. Accipiens autem pro premio Thorildam vxorem ex ea filium Asmundum generauit; a quo ⟨*se*⟩ reges Norwegie originem

---

1. conformauit **S**. ſiwaldꝯ **VS**. et septem **S**. 3. helsinga **A**. 4. puniens **A**; premens **S**. 5. nouem cub. *Saxo* (*In marg.* **S** *recentior manus*: åhå). 8. prouocatus (*ante* Harthb.) *om.* **S**. insanuit **A**. 9. pugil. suis **A**; suis *om.* **S**. interfecit **AS**. dum **A**. inesset **S**. 10. vi *om.* **AS**. 11. hegtherum **S**. fuinẽsẽ **DV**. 13. regis **AS**. 14. germinone **AS**, *item inferius*. 17. vixerat **AS**, *fort. rectius*. 19. ac aprimo **S**(**A**[1]?). 20. assumpsit **D**; consumpsit **S**. ãmirans **AS**, *et sic sæpius*. 21. alicuius(!) **A** (*fort. pro* alacrius). mẽini **DV**; inueni **AS**. ense **A**. 22. exserens **AS**. 22—23. Haldanus statim Haldanus **D**, *sed prius* Hald. *postea deletum*; statim Hald. **S**. 23. amputauit **AS**. contra **V**. leua manu **AS**. 26. thorillam **D**. 27. se *addidi ex Saxone*.

duxisse magni estimant, ab Haldano sollempnem generacionis ⟨*sue*⟩ seriem retexentes.

Post hoc Ebbo, pirata plebei generis, Sigrutham, filiam regis Gothorum Vnguini, in vxorem ac cum ea dimidium regni in dotem postulauit. Vnguino consulenti respondit Haldanus, nupcias fraudulenter promittendas, seque nupcias interrupturum promisit. Igitur horribiliter se transfigurans, vt monstrum pocius videretur, die nupciarum ingressus aulam querere cepit, quis proximus regi sederet. Respondente Ebbone, quod futurus regis gener iuxta eum sederet, iracundia plenus quesiuit, qua vesania vel petulancia homo degener auderet nupcias petere regales, iussitque, vt secum statim certamen iniret, antequam regiam virginem possideret; sicque Ebbonem in duello occidit nupciasque in exsequias commutauit.

VII. Haldanus autem sine liberis decedens Vnguinum, regem Gothorum, consobrinum suum, regem Danie fecit. Hic Vnguinus ab emulo suo Regnwaldo in bello interficitur. Cui successit Siwaldus, filius suus.

Siwaldus habuit filiam Sirith eximie pulchritudinis tanteque pudicicie, vt, quamuis plurimos procos haberet, ad inspiciendum tamen per aliquem eorum non poterat induci; propter quod a patre optinuerat, vt illum maritum haberet, qui eam ad se inspiciendum allicere potuisset. Magna enim puellarum pudicicia apud nostrates antiquitus erat ⟨*et oculorum petulanciam cordis castimonia edomare solebat*⟩. Tunc Otharus quidam,

1. multi estim. **D**. magnam et solennem **S**. 2. sue *ex Saxone addidi*. 3. hec, *ut vid.*, **V**. Ebbo *Saxo*; Vbbo *h. l. codd. omnes, sed in seqq.* Ebbo **DV**. sigrutham **DV**; signitam **AS**. 4. vngwini *h. l.* **A**. 4—5. dim. regnum dante(!) postalauit **S**. 5—6. consulenti cum Haldano r. H. **A**. 6. permittendas **S**; promittendum **A**. 10. gener regis **A**; regis *om.* **S**. 11. qua *Saxo*; que *codd.* petulencia **D**. hõ (= homo) **DV**; que v. v. pet. esset hec, quod homo **A**; que lasciuia vel pet. esset hec, quod homo d. auderet petere n. r. **S**. 12. statim secum **A**. 13. reginam virg. **S**. 14. exequias **AS**. 15. *Inscriptio in* **D**: Vnguinus 32^9; *in* **A**: De Rege Vnguino, *et in marg.*: XL. Hygin Haldans føskinebarn. 17. Regwaldo *h. l.* **DVS**; Reginaldo **A**; Regnaldo *Saxo*. 19. *Inscriptio in* **D**: Siwaldus 33^9; *in* **A**: De Rege Siwaldo et Sycharo filio eius, *et in marg.*: XLII. Síuols Hyginføn; *sed totum hoc caput de Siwaldo in* **A** *omissum est*. 20. proceres habuit(!) **S**. 21. per *abesse malim*. 22. obtinuit **S**. 23. inspiciendam(!) all. posset **S**. 24. antiquus **V**. 24—25. *verba* et . . solebat, *quæ ad sensum exprimendum necessaria videntur, ex Saxone addidi; certe hæc epitomator omittere non debuit*. 25. otarus **DV**.

tum propter probitatem tum propter facundiam fiduciam sumens, puellam procabatur; cumque omne ingenium suum in sermonis dulcedine expendisset, nec tamen demissos puelle oculos in se flectere potuisset, admirans discessit. Postea quidam gygas, circa eam simili modo laborans, nec tamen in aliquo proficiens, per quandam pedissequam puelle ordinauit, vt extra domum paternam iret; quam ille statim rapiens ad latibula sua in montanis deduxit. Quod Otharus audiens montes scrutabatur, inuentumque gygantem occidens eam secum duxit; cumque diuersis modis eam alliceret ad mutuum aspectum, nec tamen optineret, nephas ducens opprimere regiam puellam eciam in latibulis, eam dimisit. Cumque illa sic relicta per solitudinem vagaretur, contigit, vt ad cuiusdam siluestris femine tugurium perueniret; a qua capta officium pascendi capras accepit. Iterum per Otharum superuenientem inde liberatur; cumque allegaret, eam bis liberatam per factum suum, ac aliis irritamentis eam alliceret in aspectum sui, illa propter hoc nullo modo palpebras demissas leuauit. Igitur iterato ab eo dimissa cum inter scopulos oberraret, contigit, vt in parentum Othari domos perueniret, ac ob nuditatis et inopie ruborem pauperum se filiam nuncuparet; at mater Othari, aduertens eam tam ex facie quam ex moribus generosis prodisse natalibus, eam reuerenter secum detinuit. Quam cum intrans Otharus videret, quesiuit, cur peplo faciem obscuraret; † cumque super lectum sederet, precepit Sirithe lucernam tenere. At cum candela vsque ad tenentis manum consumpta fuisset, illa ardorem sine faciei commutacione viriliter tolerabat. Cui

---

1. fiduciam *om.* **V**. 3. demissos *Saxo*; dimissos **DV**; diuisos **S**. 4. amirans decessit **S**. 5—6. nec in al. tamen **S**. 8. in montana **S**. 9. eam **S**; eamque **DV**. 10. Cumque eam diuer. modis **S**. 10—11. ad domituum asp.(!) **S**. 11. oppremere **S**. 12. in labilibus latibulis **S**. 16. allegando *malim*. 17. irratamentis **S**. conspectu **S**. 18. per hoc **S**. dimissas *codd., correxi*. 19. scrupulos **S**. 20. perueniret domos **S**. 21. pauperum **V** (*et fort.* **D**: paupm); pauperem **S** (egentium *Saxo*). ac **S** (*item* 25). 22. aduertans **V** (*et initio* **D**). 24. pepulo **S**, *ut solet*. *Ante* cumque *aliqua excidisse videntur, ex parte etiam in Saxone; lacunam sic expleuerim* ⟨at illa vultu demisso tacente Siritham agnouit. Cuius animum cercius experturus nupturam sibi feminam fingit;⟩ cumque. 25. firitte **S**. 26. vsque *om.* **S**. tenentes V^1, *corr.* V^3. 27. tollerabat **V**.

cum dixisset Otharus, vt propriis saltem digitis parceret, illa placidum intuitum cum verecundia oculorum in eum conuertit; sicque lectum cum eo intrauit. Cumque postmodum Siwaldus comprehensum Otharum ob illatum filie stuprum suspendere voluisset, continuo Sirith, raptus sui casibus explicatis, non solum eum in graciam regis reduxit, sed eciam patrem induxit, vt sororem eius reciperet in vxorem.

Post hec inter Siwaldum et Regnwaldum, qui interfecerat patrem Siwaldi, graue bellum in Sialendia geritur, quod tribus diebus stetit propter vtriusque partis maximam probitatem. Tandem Otharus cum contemptu mortis aciem hostium irrupit et inter maximos pugiles consistentem Regnwaldum trucidauit; sicque Danis potitis victoria, Sweci adeo territi fuerunt, vt .xl. fortissimi pugiles eorum fugam inirent. Inter quos primus fuit Starkatherus, qui nunquam prius inuentus est territus fuisse vel fugisse.

VIII. Siwaldo successit filius suus Sigarus, qui habuit tres filios, Siwaldum, Alf et Algerum, filiam autem Signæ; ex quibus Alf, animo et forma prestancior, piraticis insistebat negociis, adeoque pulchram comam habuit, vt argentea videretur. Eo tempore rex Gothorum Siwardus habuit filios Wemundum et Østenum ac filiam Aluildam, que ob excellentem pudiciciam semper faciem peplo tectam habebat. Huic in custodia posite pater vipperam et serpentem educandos commisit, vt, dum adulti essent, eius pudiciciam custodirent; a quo eciam statutum fuit, vt, quicunque domum filie attemptaret, caput eius amputatum palo infigeretur. Quod audiens Alf Gothiam intrabat, vt eam procaretur; cumque diceretur, illum

---

1. otharus dixit **S**. 2. placidum *scripsi ex Saxone*; placitum *codd.* 3. Siwaldus *om.* **S**. 5. continue ſirith rapta sui **S**. 6. sed eciam in graciam patris induxit **S**. 8. Post hoc **S**. 11. ꝯtētu **D**. 12. Regn. consist. interfecit **S**. 13. fugerunt *codd., correxi.* 14. inierunt **S**. prius, *ut vid.*, **DV** ($\frac{i}{p}$ꝯ, *quamquam etiam* primus *hoc compendium interdum significare videtur*). 17. *Inscriptio in* **D**: Sigharus 36; *in* **A** *inscriptio demum inferius (p. 307, 1) in marg. inuenitur*: xliii. Siger Siuoldføn. 17. ſigharus *vel* ſigarus **DV**, ſigarus *fere semper* **S**, ſicharus **A**. 18. alff **A**(**S**) *plerumque*. 19. alf *om.* **AS**. 21. gothie **A**; *om.* **S**. ſiwaldus **AS**. wermundum **A**; wetm. **S**. 22. Hostenum **A**; ostenum **S**. aluidam **A**. exellentem **D**, *ut sæpius*. 23. ꝑꝑ (propter, *pro* ſꝑ = semper) **S**. 26. dorcium(!) filie sue **S**. 27. pale **V**. 28. Cum (*om.* que) **DV**.

habiturum eam, qui angues interficeret, ille aggressus ignitam calibem forcipe comprehensam hiantis vippere faucibus iniecit sicque eam prostrauit; deinde, cum serpens eum aggrederetur aperto ore, telum iaculans eum interfecit. Quo facto virginem ⟨*vt*⟩ sibi debitam petiuit. Respondit pater, quod nollet eam alij dare, nisi in quem ipsa consentiret. Super quo cum mater sibi loqueretur, ac illa in iuuenem consentiret, mater, que maliuola erat, adeo puellam increpauit, vt femineam mentem exueret ac virilem vestem assumens cum multis puellis ad similia vota animatis piraticam vitam ageret multis annis. Quod cum Alf percepisset, multis nauigacionibus eam inuestigabat, tandemque eam cum suis nauibus in quodam sinu reperiens, credens esse virum, eam debellauit. Cuius galeam cum a capite amouisset, per leuitatem menti recognouit mulierem esse; quam recipiens vxorem filiam ex ea Gyrith generauit. Borcarus vero, socius Alfonis, sociam Aluilde, Gro nomine, accipiens vxorem generauit ex ea Haraldum, qui secundum aliquos appellatus est Hildetan.

IX. Post hec vernali tempore Alf et Algerus, frater eius, piratice insistentes incidunt in filios Hamundi reguli, factumque est graue bellum inter eos; ac pari strage vtrinque recepta pacem inter se fecerunt. Cum autem Alf et Algerus redirent, iuit cum eis Hagbardus, vnus filiorum Hamundi, eisque nescientibus cum sorore eorum Signæ occulcius loquebatur adeoque eam allexit, vt ipsa ei concubitum suum clandestinum promitteret fide data. Accidit postea dissensio inter filios Sigari et Hamundi in tantum, vt Alf et Algerus duos filios Hamundi bello interficerent; quo facto Hagbardus superueniens in vlcionem

---

1. qui ạg̣ṇæ̣ṣ angues **D**; qui agues **A**; qui angwes **S**, *ut sæpius scribitur.* 1—2. torridum chalybem . . comprehensum *Saxo.* hyantis **DS**. 3. dum s. eam(!) **A**. 5. vt *addidi.* 6. in quem **DAS**; inquid **V**. ipsa *om.* **AS**. 6—7. sibi mater **A**. 7. et illa **A**; at illa **S**. in *om.* **VD**[1], *add. in marg.* **D**[2]. 10. vota *om.* **S**. animotis **A**. 12. tandem (*om.* que) **S**. sinu maris **A**. 14. ãmouisset *codd., ut sæpius.* læuitatem menti *Saxo*; lenitatem mentis(!) *codd.* (mentis *om.* **D**). 15. girit **A**. 16. borcharus **A**; bolcarus **D**; otharus **S**. sociam aluide **A**; soc. aliũde(!) **S**. 18. nominatus **AS**; dictus **D**. 19. hoc **AS**. 20. vite pir. **AS**. 21. et pari **AS**. vtrumque **A**; vtriusque **S**. 22. Cumque **S**(**A**), *sed* que *in* **A** *erasum.* redierunt **A**. 23. iuitque **A**. hagbordus **S**; hadbardus *h. l.* **DV**; haraldus **A**. 25. dilexit **S**. 26. discensio **A**. 27—28. filios int. Hamundi **AS**. 28. bello *om.* **VAS**. interfecerunt **S**.

fratrum suorum Alfonem et Algerum trucidauit. Deinde muliebri veste sumpta curiam Sigari adiit, vt cum Signæ concumbere posset occulte, sicut inter eos fuerat condictum; dixitque se esse feminam pugnatricem ac nuncium habere ad Sigarum. Cumque inter pedissequas ad lectum reciperetur, vt honestius ei fieret tanquam nuncie, lectum cum Signæ intrauit. Dum autem Veneris actibus occuparentur, quesiuit Hagbardus ab ea, quid vellet facere, si ipse captus mortem subiret. Illa respondit se vlterius non victuram; quod et factum est. Nam Hagbardus sequenti mane captus suspendio interemptus est; quod Signæ videns cum ancillis suis se ipsam suspendit. Hako autem, vnus filiorum Hamundi, cupiens necem fratrum vindicare venit in Daniam, atque nauibus in quodam ampne occulte positis terram nocturno tempore intrauit, dixitque sociis, vt quilibet eorum magnum ramum viridem in manu portaret. Sicque eis curiam Sigari adeuntibus, speculator currens ad cubiculum eius dixit, quoddam nemus curie propinquare. Sigarus aduertens hostes esse, dum cum paucis contra eos bellaret, occisus est.

X. Hiis auditis Siwaldus, filius Sigari, vt necem patris vindicaret, exercitum congregauit. Quod timens Hako ad naues suas fugit; sed iterum rediens dum per duos dies cum Siwaldo pugnasset, magnaque strages facta fuisset, ambo in bello corruerunt, sociique Hakonis omnes interempti sunt. Per talia bella stirps regia in Dania adeo consumpta est, vt tota ad Gyritham, filiam Alfonis, neptem Sigari, videretur deuoluta. Dani hoc videntes popularibus regnum tradiderunt feceruntque quinque reges, Ostmarum in Scania, Hundingum in Sialendia,

4. et nuncium **S**; ac negocium **A**. 8. ab ea *om.* **S**. 9. nõn vii ĩũcturam(!) **V**; non victurum **S**. 13. in *alterum om.* **A**. quadam **S**. 14. occulte **V**. 16. Sic **DV**. Sigari *om.* **S**. 17. apropinquare **AS**. 18. hostes esse dixit et dum **AS** (**S** *tamen* et *om.*). 19. contra hostes bellare vellet **A**. 20. *Inscriptio in* **D**: Siwaldus 37⁹: *in* **A**: De Rege Siwaldo, *et in marg.*: xliiii. Síuold Siger føn, *et inferius ad v. 28 sqq. in marg.*: .xlv. Ostmor konge y ſkaane .xlvi. Hunding konge y Sielandt. xlvii. Hane y fyen konge. xlviii. Rørig konge y nørre iutland. xlix. Hatter konge y Syndre iutland. — 20. Siwaldus *om.* **AS**. 23. strage facta. ambo **A**; strages factaque fuisset. ambo **S**. 25. daniã **V**. adeo est anichilata **A**; adeo est deleta **S**. tota Dania **S**. 26. girytham **D**; girytham **A**. alphonis **A**. 27. dum (*pro* Dani) **S**. 28. hudĩgum **S**.

Hanonem in Feonia, Roricum et Hatherum in Jucia statuentes. Ab hoc Hathero Hathersløøf est dicta, quia forsan ibi communiter mansit. Qualiter autem regnum Danie iterum rediit ad priorem sanguinem, iam dicendum est.

XI. Erat quidam nobilis in Swecia ac fortissimus, nomine Gunnarus, qui ob grauissimas causas Noricis adeo infestus fuit, vt terram eorum intrans omnia flammis et cedibus deuastaret. Quod audiens rex Norwegie Regnwaldus, iam etate decrepitus, vnicam filiam, quam habuit, Drotam, facto specu subterraneo *cl*am inclusit, datis ei congruo famulatu ac sumptibus necessariis in longinquum; deposuitque cum ea regias opes ac gladios preelectos, ne hostes eis vterentur; et ne facile cauea deprehenderetur, equauit superius ad superficiem relique terre. Sicque cum sociis bellum ingressus contra Gunnarum peremptus est. Vt autem Noricos deuictos Gunnarus perpetuo opprobrio confunderet, canem eis preposuit pro rectore, substituens ei Noricos satrapas et duces, addiditque penam mutilacionis membrorum, quicunque dicto cani discurrenti plen*um* veneracionis obsequium non preberet; imposuitque eis geminum tributum, vnum in autumpno et alterum in vere annis singulis persoluendum. Audiens autem filiam regis antro inclusam, cum omni industria eam cum suis inuestigabat. Accidit autem, vt superius transiens subterraneum murmur dubie audiret;

---

1. hononem **A**; henonem **S**. pheonia **A**. roricum in longelandia. hatherum **S**. haterum **D**. 2. hathersløff **S**; hathersleeff **A**. *Ceterum hanc sententiam auctor de suo addidisse videtur; Saxo tamen alio loco (p. 362, 3 ed. M.) eandem rem, sed obscurius et aliter, significat.* 3. iterum *om.* **AS**. 4. dictum(!) est **S**. *Post hæc in* **A** *additur*: vt eo melius intelligantur que sequuntur; *deinde sequitur inscriptio*: Qualiter regnum Danie rediit ad priorem sagwinem. *In* **D** *inscriptio est*: Gunnarus. 6. gumarus **A** *semper*. causas mortis(!) **S**. adeo *om.* **AS**. 7. terram noricorum **S**. omnia flammis *om.* **S**. 8. rengwaldus **V**; regnaldus **A** (*Saxo*); *om.* **S**. 9. Drot **V**; Droth **AS**. facta **S**. terraneo **AS**. 10. clam *scripsi*; eam *codd.* congruo fam. ac *om.* **A**. 11. in longinquum iturus(!) **S**. 13. deprehe(n)detur(!) (**D**)**V**. ad *om.* **S**. 14. cum suis **S**. 15—16. perp. obpr. Gunn. **S**. 16. proposuit **AS**. 18. illi, quicunque **A**; vt quicunque **S**. dicto cani *om.* **A**, cani *om.* **S**. plenum *scripsi* (*ex Saxone*); plene *codd.* 19. obsequium *om.* **S**. 19—20. gencium trib. **S**. 21. autem *om.* **AS**, *sed in* **A** *postea* igitur *additum*. clausam **A**. 22. inuestigauit **S**. 23. dubio **S**.

accedensque caucius humanam vocem recognouit. Igitur aperiens caueam virginem cum opibus regiis extrahebat; gladios autem secrecius ipsa deposuerat, et ideo non sunt inuenti. Intulit igitur violenter virgini stuprum, de qua filium Hildegerum procreauit; qui seuiciam patris transcendit adeoque crudelis fuit, vt pater eum proscriberet. Borcarus autem audiens, Gunnarum sibi violenter Drotam assumpsisse in coniugium, contra eum veniens eum occidit sibique Drotam copulauit; ex qua eciam Haldanum generauit, qui ob magnas vires 'hin sterkæ' dictus est.

XII. Hic Haldanus, cum adolescens esset, pugilem magne fame prostrauit. Quo tempore quidam Røth, pirata Rutenorum, Daniam infestabat; qui adeo turpis predo erat, vt eciam brachas hominibus auferret; vnde adhuc excessiuas rapinas 'røthran' appellamus. Quem Hano, rex Feonie, debellare volens cum vno tantum socio fugit; in cuius opprobrium prouerbium emanauit: 'in domo propria Hanonem plus valere'. Tunc Borcarus contra Røth bellum iniit, in quo ambo corruerunt; in eadem pugna Haldanus multa vulnera recepit, quorum vnum in ore fuit, quod sine deformitate curari non poterat. Interea Gyrith, aduertens totam regalem prosapiam in se stare, nec aliquem ⟨*se*⟩ sibi parem in nobilitate, cui nuberet, habere, voluntariam castitatem sibi indixit; ac pro vitanda iniuria electos pugiles apud se habebat, quorum fra*trem* Haldanus

1. accedens autem **AS**. 2. apperiens **DS**, *ut sæpius*. virginem *om.* **AS**, *sed* eam *post* regiis *add. fort.* **A**[1]. extraebat **S**. 3. ideo (ĩo) **DVS**; adeo, *corr. in* ab eo **A**. 4. virgini violenter **S**. Hildigerum *Saxo*. 6. proscriberet eum **AS**. Borcharus **AS**. 7. violando (*corr. ex* violendo) **S**. drotham (*bis*) **D**. 9. generauit *om.* **A**. 10. hynſtærke **A**; hinſterke **S**. 11. *Inscriptio in* **D**: Haldanus 39[9]; *in* **A**: De Rege Haldano hyn ſtarke, *et in marg.*: L. Haldan den ſtercke. *Idem est, qui p. 168, 9* Halden røthbagnæ *vocatur; credo eum quosdam (non Saxonem) piralæ* »Røth interfectorem« *fuisse narrasse*. 12. Eo tempore **S** (*ut Saxo*). roth **AS**. ruthenorum **S**, *ut solet*. 13. erat *om.* **DV**. 14. røthran *scripsi*; røthoran *Saxo*; rotharn **DVA**; rothora (*vel* -ru) **S**. 15. Hãno **V**; Hono **AS**. pheonie **A**. 16. obprobrium **VA**, *om.* **S**. 17. plus hononem **S**. 18. iniuit **VS**. 19. recepit wlnera **AS**. 20. difformitate **A**. 22. se *addidi* (*nisi forte* haberi *scribere malis*). in *et* habere *om.* **A**. 24. electos .XII. pugiles **S**, *vid. infra 310, 12*. q. fratrem Haldanus *scripsi ex Saxone*; q. frater (fr̃) haldanus **DV**; q. frater haldanus fratrem **S**; q. frater Haldani fratrem **A**.

occiderat in puericia sua, vt supra dictum est. Ad quam Haldanus in absencia pugilum aduenies monuit nupcias agere, ne semen regium periret, seque, nobilitate clarum, ydoneum maritum sibi fore. Cumque Gyrith diceret se ad hoc adduci non posse, tum quia minus nobilis esset, tum quia grauem cicatricem in ore gestaret, Haldanus dixit se iterum eam non petiturum, nisi vtramque notam preclaris operibus extersisset; obsecrat insuper, vt nulli coniugium spondeat ante certitudinem reditus sui vel mortis. Cumque recessisset, pugiles superuenientes ac audientes, eum cum virgine locutum, cum maximo impetu ipsum equis insequuntur; quos videns Haldanus quercum succidit ac in claue formam redegit, cum qua omnes .XII. pugiles solus exanimauit.

XIII. Post hec gladios recepit a matre, quos ipsa in antro subterraneo secum habuerat, ac ad Rutenos transiens eis auxilium suum prebuit, qui tunc bellum habebant contra Aluerum, regem Swecie, dignanterque valde ab eis est susceptus. Miles Alueri erat Hildegerus, frater Haldani ex matre; qui cum pugiles Rutenorum contra se prouocaret, Haldanus se optulit occursum. Hildegerus vero, intelligens hunc fratrem suum esse, motus caritate fraterna, quamuis pater Haldani patrem suum interfecisset, noluit secum confligere, allegauitque simulatorie, quod ipse, qui .LXX. pugiles prostrauerat, confligere cum homine ignoto non deberet. Igitur loco eius Haldanus alium pugilem expetiuit; quem venientem statim prostrauit, ita quod eciam hostium acclamacione probissimus pugilum diceretur. Altero die duobus in pugnam petitis ambos trucidauit; tercio die tres vicit; quarto .IIII., quinto .V., sexto .VI., septimo .VII., octauo octo, nono .IX. simul prostrauit. Igitur Hildegerus, facta sua

---

1. sua *om.* **VAS**. 4. adhuc **A**. reduci **AS**. 5. esset *om.* **S**. 6. cycatricem **A**. 7. petituram **AS**. vtrumque **A**. extercisset **A**; exerc(u)isset **S**(S^2). 10. fuisse locutum **AS**. 11. insecuntur **D**; inseqũtur **VS**; *sic sæpius variatur*. 13. solus *om.* **AS**. 14. hoc **AS**. 14—15. ipsa secum i. a. . habuit subt. **AS**. 19. rothonorum **A**. se *om.* **A**. prouocasset **AS**. occursum **A**. 21. karitate **DV**. 22. affligere **A**. 22—23. *verba* allegauitque . . confligere *om.* **D**. 23. *pro* LXX (= *Saxo*) *in* **A** XL, *in* **S** XXL *legitur*. prostrauit **AS**. confligere *h. l. om.* **AS**, *sed post* deberet **A** pugnare, *post* ignoto **S** bellare *habent*. 25. vero (*pro* venientem) **AS**. Itaque **AS**. eciam *om.* **S**. 26. proclamacione **S** (*ut Saxo*). 27. tercia **DAV**.

per Haldanum transcendi ⟨*videns*⟩, vlterius non exspectans bellum cum Haldano intrauit; a quo cum letale vulnus recepisset, abiectis armis cadens confessus est, se fratrem suum esse. Qui cum ab Haldano argueretur, quare hoc prius non dixerit, ait se ideo siluisse, ne aut pugnam negando ignauus aut committendo scelestus crederetur; et hec dicens exspirauit.

XIIII. Venerunt autem falsi rumores in Daniam, quod Haldanus ab Hildegero occisus esset. Siwardus igitur, nobilissimus Saxonum, Gyritham procabatur; cui illa respondit, quod, si vellet eius nupcias habere, regnum Danorum in vnum colligeret, quod membratim per plures reges diuisum erat, idque sibi iniuste ablatum restitueret. Siwardus ergo Danis pecunia corruptis Daniam recepit disponendam. Quod audiens in Ruscia Haldanus in Daniam quantocius festinabat; primaque die nupciarum aulam ingrediens, cum a virgine recognitus fuisset, sponsum cum suis Saxonibus interfecit. Igitur cum Gyritha nupcias agens filium ex ea Haraldum generauit. Propter filij titulum voluit regnum diuisum redintegrare. Ob hoc cum in Sialendia bellaret, a Weseto pugile in acie occiditur; quo viso Gyrith, que in virili habitu bello interfuit, filium super scapulas recipiens cum eo ad proximum nemus fugit.

XV. Haraldus autem, audiens Wesetum in Scania nupcias acturum, illuc in specie egeni venit; atque omnibus sompno grauatis thalamum *tra*be irrupit, Wesetoque interfecto Scanie dominium est adeptus. Dum autem Wesetum aggrederetur, ipse ei cum ictu duos dentes excussit; quorum loco dum alij duo nimis eminentes recrescerent, Hilditan est vocatus. Postea

---

1. videns *ex Saxone addendum putaui.* vlterius *om.* **S**. 3. concadens **A**. 4. dixerat **DAS**. 4—5. ac(!) se idem sil. **A**; ait se adeo sil. **S**. 6. scelus **A**. hoc **DA**. expirauit **S**. 8. Hildigero *h. l.* **A**. 10. Danie **S**. 12. ergo **DV**; igitur **AS**. 14. haldanus in ru(s)cia **AS**. quam totus(!) **V**. 16. suis *om.* **AS**. 17. gyrtha **DV**; girita **A**. 18. filiunculum **S**, *corr. in* filium *man. recentior*; filij tytulum **A**. diuisum *om.* **D**. reintegrare **AS** (*item* 312, 3). 19. in fyalendiam **A**. veseto **S** *plerumque* (*item* 22 **D**). 20. visu **V**. gyritha **A**. bellum **AS**, *sed in* **S** *correctum*. 20—21. sub scapulas **A**; sub scapulis(!) **S**. 22. *Inscriptio in* **D**: Harild Hilditan .4.(!); *in* **A**: De Rege Haraldo, *et in marg.*: LI. Harald Hylletand. 23. illuc *om.* **AS**. 24. talamum **S**. trabe *Saxo*; turbe *codd.* perrupit *malim*; pertudit *Saxo*. 26. duos d. c. ictu **V**. 27. excresserunt **A**. halditan **D**; hildetan **A**; hilletan **S**.

Hatherum in Jucia oppressit; deinde Hundingo et Rørico prostratis resedit apud Lethram, regnumque Danie prius per dominia diuisum redintegrauit. Deinde audiens Asmundum, regem Wicarorum, regno expulsum a sorore sua, que maior natu erat, permotus de mulieris temeritate in Norwegiam venit, ac dictam sororem bello vincens Asmundo regnum restituit; qui dum munera Haraldo pro victoria exhiberet, dixit sibi gloriam sufficere pro mercede. Post hoc Aluerus, rex Swecie, moritur, relinquens tres filios; quorum maior, paterno regno non contentus, Haraldo bellum denunciat. Contra quem bellum faciens duos de dictis fratribus prostrauit; tercium eorum, Ingellum, in amiciciam recepit. Deinde cum inter Olauum, regem Throndorum, et virgines Sticlam et Rusilam bellum audiret esse pro regno diuidendo, Norwegiam accedens virgines interemit, noluitque ob hoc ab Olauo aliquod munusculum acceptare. Post hoc Vbbonem, regem Frisonum, Juciam infestantem in bello cepit; atque dum aliquantulum eum in captiuitate habuisset, sibi ipsum militem fecit deditque ei sororem suam vxorem. Elegit autem ex Frisonibus fortissimos pugiles, qui sibi militarent; cum quibus bello Slauiam vicit, ducesque Slauie Duc et Dal noluit interficere, eo quod probissimi erant, sed captos in suum commilicium recepit. Deinde in Aquitaniam veniens eam bello vicit; moxque in Britaniam transiens occidit regem Humbrie probissimosque milites inde recepit, quorum precipuus erat Orm Britanicus. Confluxerunt ad eum pugiles e diuersis partibus orbis, nomenque eius terribile omnibus regnis erat. Sed nec quisquam dominium maris absque eius nutu vsurpare audebat; siquidem antiquitus dominia maris et terre apud Danos distincta erant. Interea apud Swe-
ciam moritur Ingellus rex, relinquens filium paruulum Ringonem,

1. halterum **V**; hotherum **A**. hudingo **S**. rorico **AS**. 2. recedit **V**; residet **A**; *om.* **S**. letram **AS**. Danie prius *om.* **A**; prius *om.* **S**. 3. dominea **A**. 4. wicororum **A**; noricorum **S**. 5. promotus **S**. 7. exiberet **DV**. 8. Post hec **V**. 11. duos ex d. f. **S**. 11–12. tercium e. i. a. recepit, videlicet Ingellum **S**. 13. throndonum **D**; tronderum **S**. rusiliam **A**. 15. voluitque **V**. ob hoc *om.* **AS**. aliquid **DS**. 17. dum eum aliq. **S**. 19. a Fris. **S**. 22–25. *verba* Deinde . . recepit *om.* **S**. 24. Vmbrie **A**. 25. ortu (*pro* Orm) **AS**. britonicus **S**. 26. a diuersis **AS**. 26–27. omn. regnis terribile **AS**.

de sorore Haraldi procreatum; quem Haraldus paterno regno datis ei tutoribus prefecit. Itaque prouinciis ac principibus perdomitis .L. annos in ocio expleuit. Ne autem in tanta pace milites ignauia premerentur, iussit eos omni dimicacionis genere exerceri; quorum aliqui adeo in dimicando periti erant, vt infallibiliter supercilium aduersarij gladio auferrent sine frontis lesione. Quod si quis eorum talem ictum recipiens palpebras moueret, de aula eiciebatur militaribus stipendiis priuatus. Talia exercicia tunc habebant, ne ignauia torperent.

XVI. Contigit eo tempore, vt Olo, filius Siwardi, natus ex sorore Haraldi, veniret de Norwegia in Daniam pro auunculo visitando; de quo Olone aliquid est dicendum, eo quod post Haraldum regnum Danie optinuit. Hic Olo, cum .xv. esset annorum, stupende probitatis erat; habuit eciam tam terribilem aspectum, vt eciam fortissimi pugiles solo eius visu terrerentur. Qui cum audisset, Gunnonem, Thelmarcie ducem, cum filio suo Grimmone in quadam silua latrocinia exercere, commotus de tanto facinore nec non et iuuentutem suam volens claris operibus exercere equum et canem cum leuibus armis petiuit a patre, sicque predictam siluam solus ingrediens latrunculos venabatur. Contigit autem eum in paludibus et locis quasi inaccessibilibus domum Gunnonis inuenire; in qua cum ponere vellet equum suum, a Takone, seruo Gunnonis, cum magno impetu prohibitus est; Olo autem, contempnens eum gladio percutere, apprehensum contriuit in terram ac eius ossa comminuit, sicque in domum, vnde cucurrerat, reiecit. Qua ignominia concitati Gunno et Grimmo in ipsum fortissime irruerunt; sed ipsis prostratis corpora eorum altis patibulis affixit, vt ab

---

2. Itaquod **D**. et princ. **AS**. 3. per danos (!) **A**. compleuit **AS**. 4. p̃merentur *codd.; malim certe* deprimerentur. eos *om.* **AS**. dominacionis **A**. 5. in *om.* **AS**. 6. aufferrent **S**; afferent **A**. 7. Quo si **S**. eorum *om.* **AS**. talem ritum (!) **A**. 8. eiceb. **S**. priuatus *om.* **D**, *sed* **D**^{3} absque *ante* milit. *addidit.* 9. *verba* Talia . . torperent *om.* **S**. excercia **VA**. 10. *Verba* Contigit eo tempore, vt (quod **AS**) *post* Haraldi *habent codd.; transposui.* 11. aw(u)nculo suo **AS**. 12. dicendum est **A**. 13. Danie *om.* **AS**. 14. horribilem **A**. 15. visus aspectum **S**; visum et asp. **A**. 16. thetma(e)rcie **AS**. 17. gunnone **AS**. 19. eqũ canem **A**. 21. palludibus **DV**. 23. thokone **S** (Tokone *Saxo*). 25. percuttere **S**. eius vitam comm. **S**. 27. grymo **A**; grimino **S**.

omnibus viderentur, sicque castrum eorum ingrediens, quidquid ibi de preda inuenire potuit, clandestine custodie mancipauit. Eo tempore Scati et Hialli fratres fortissimi adeo luxurie vacabant, vt virgines nobiles parentibus ablatas passim violarent; miserunt eciam nuncium ad Olauum, regem Wermorum, vt, si filiam suam Esam inuiolatam vellet habere, ipse vel alius quicunque pro ea cum eis dimicaret. Quod cum Olo audisset, gauisus valde mutata veste transiuit ad curiam Olaui. Vbi cum inter extremos resideret, videns regis familiam dolentem quesiuit a filio regis causam tanti doloris. Qui cum sibi narrasset, quesiuit Olo, quid mercedis reciperet, qui virginem liberaret; respondit rex, ipsam virginem pro mercede dandam. *Consue*uit autem dicta virgo hospitum facies ac mores diligencius intueri et ex talibus de eorum nobilitate iudicare. Que cum accederet ad inspiciendum Olonem, ex aspectu eius territa quasi mortua cecidit in terram; cumque ad se reuersa iterato vellet iuuenem intueri, iterato corruit. Iterum tercia vice cum similiter cecidisset, quesiuit pater, cur tociens pateretur ruinam; que respondit se territam ex hospitis aspectu, ipsumque regio genere exortum sibi ydoneum maritum fore, dummodo predictos raptores vincere potuisset. Rogatus Olo ab omnibus, vt faciem detegeret, quam pilleo obumbratam habebat, pilleum deposuit ostenditque eis pulchritudinis mire faciem flauamque crinium cesariem ac nitentem; solum autem visum, qui inspicientibus terribilis erat, depressit, dixitque omnibus, vt equo animo essent, promittens se pro regis filia certaturum. Superuenientes autem Hialli et Scati cum decem sociis omnia clamore replebant, expostulantes aut regis filiam ad ludibrium aut ipsum regem ad pugnandum; quibus Olo occurrens acceptauit certamen ea condicione, vt pugnantem

2. de preda ibi **AS**. 3. vocabant **D**. 4. ablatas parentibus **S**. 7. pro eo **DVA**. 8. gauisus est valde *codd.*; est *omisi cum Saxone*. 9. resederet **S**. 10. sibi *om.* **S**. 11. qui **VAS** (*Saxo*); si **D**. 12. liberaret virginem **S**. 13. Consueuit *scripsi* (consuerat *Saxo*); Quesiuit *codd.* autem *om.* **V**. faciem **D**. et mores **AS**. 14. et (*ante* ex) *om.* **S**. 15. eius *om.* **D**. 17—18. vice tercia **D**. 20. regio *om.* **S**; *post* genere *inseruit* **A**. 21. supradictos **AS**. posset **A**. 22. vt peplo fac. **D**. detergeret **DV**. pileo **AS** (*bis*). 23. haberet **A**. eis *om.* **A**. placitudinis **AS**. 25. inspic. qui **S**. 30. occurrentem **A**. 30 *sq.* vt pũgnam oppũgnaret, *mediis omissis,* **AS**.

nullus a tergo lederet, sed aduersa facie oppugnaret. Quo dicto solus omnes illos .XII. prostrauit; puellam autem in premium victorie recipiens filium ex ea Ømundum generauit. Deinde patrem visitare volens intellexit patriam a Thorone regulo infestari; contra quem cum vno tantum socio mulie- briter induto perrexit. Cumque non longe distaret a curia Thoronis, ensem suum ac socij sui in cauatis baculis portandos decreuit, faciemque transmutans ex adolescente vetulum simulabat; sic igitur intrans dixit se egencium esse regem. Quem mox aliqui in aula iocose regis nomine salutantes quasi pro homagio ei manus extenderunt; ille autem dicens eis, quod ratum haberent, quod ioco fecerant, extraxit ensem de baculo inuasitque regem. Igitur quidam propter fidem, licet ioco prestitam, Olonem iuuare, alij autem Thoronem defendere volebant; sicque igitur intestino bello orto, Thoro non tam gladio Olonis quam suorum peremptus est. Cuius socius Liotarus, letaliter vulneratus, predixit Oloni, quod tali fraude perimi deberet, quali vsus fuerat contra Thoronem, sicque spiritum reddidit. Itaque Olo non prius patrem vidit, quam ei pacem reportauit. A patre igitur dominium maris recipiens .LXX. marinos reges classico bello interemit; propter cuius rei famam plurimi pugiles ei sociabantur, quorum vnus Starkatherus erat.

XVII. Post hoc ad Haraldum profectus maris dominium eciam ab eo recepit. Tandem Ringoni, regi Swecie, in commilicium delegatur. Eo tempore Bruno quidam omnium consiliorum Haraldi vnice conscius fuit, eratque internuncius

---

1. obpugnaret **D**. 2. *malim* condicto. illos omnes **AS**; illos *om.* **V**. 3. omundum **A**; odmundum **S**. 4. thorcone *h. l.* **S**. 6. perrexit *Saxo*; *om.* **DV**; veniebat **AS**. 7. sui socii **V**; sui *om.* **A**. 8. decreuit *codd.*; curauit *Saxo*. simulauit **S**. 9. *in marg.* **S**: stackarle konungh; *in* **A** *est* dixit se egenum (*om.* esse regem). 10. aula regis iocose nomine regis **A**; aula regis iocoso nomine regis **S**. 11. ostenderunt **S** dicens eum **D**. 12. haberent **D** (*Saxo*); haberet **VAS**. fecerant *scripsi* (*ex Saxone*); facerent *codd.* 13. set (*vel* scilicet) (*pro* licet) **D**. 14. iuuare ceperunt **A**. 15. sic **DVA**. non *om.* **AS**. 16. alonis **S**. interemptus **AS**. 17. liotharus **V**; lietarus **D**, hocarus *vel* hotarus **A**. letaliter **AS** (*ut Saxo*); mortaliter **DV**. 18. qualis **A**; qua **S**. fuit **S**. 19. vidit *om.* **A**. 22. sociebantur **D**. 24. Post hec **V**. 25. rigoni **DS**. in *om.* **A**; R. r. Sw. delegebatur commilicium **S**. 27. nuncius **AS**.

inter Haraldum et Ringonem, quociens aliquod secretum inuicem intimabant. Quo semel in quodam flumine submerso, Othen sub habitu ac nomine Brunonis legacionem malam inter reges fecit, adeo quod, qui amicissimi fuerant, fierent in tantum discordes, vt sine bello concordare non possent. Denunciata autem adinuicem inimicicia septem annis ex vtraque parte res bellice parabantur. Sunt, qui dicunt Haraldum non propter aliquam inimiciciam cum Ringone, nepote suo, bellare voluisse; sed existens senex et habens tedium de vita maluit in acie quam in lecto mori ac per stragem belli plures mortis socios optinere.

EX LIB. VIII. SAXONIS.

I. Historiam belli, quod inter Haraldum et Ringonem gestum est, Starkatherus, qui eidem bello interfuit, Danico eloquio digessit. Erat numerus procerum et pugilum ex vtraque parte excessiuus valde. Haraldus cum Danis habuit Slauos, Liuos, Saxones, multa milia; habuit eciam Hetham, bellatricem virginem, cum multis eius sodalibus, a qua Hethæby est dicta. Ringo habuit Swecos, Gothos, Guticos et Noricos preter alias gentes. Dum igitur exercitus in locum pugne circa Werend conuenissent, surgens Haraldus alta voce animauit suos, ostendens, quam iniuste sibi Ringo rependeret; nam ab ipso rex factus non solum gratus sibi non esset, sed eciam sibi iam seni et cecucienti bellum inferret, non recolens eciam vinculum naturale, eo quod auunculus suus esset. Meminisse eciam Dani deberent, quod victoriosi semper

3. et nomine **S**. 4. adeo quod qui **A**; adeo vt qui **S**; adeo qui **DV**. 5. concordari *Langebek.* possunt **A** (*et* S^1). 6. autem *om.* **DV**. 8. riggone **DV**. 9. noluisse **V**. exn̄s (*i. e.* existens) *codd.*; exiens *male Langebek.* 10. quam lecto **S**. 12. *Nullam hic inscriptionem habent codd.; sed initium tantum noui capitis rubricata littera* H *signatur.* 13. Hi(Hy)storia **DVS**. rīggonem **D**. 16. Danos **D**. 17. Liwos **S**. hetam **S**. 18. eis sod. **A**. 19. hethaby (*in marg.* Sleswich) **S**; hothæby **A**; *ceterum hanc sententiam auctor mutatis verbis ex Ann. Ryens. sumpsit.* ſweuos **S**. ghothos **A**. guticos **V**; gothicos **S**; gothios **D**; gliticos **A**. 20. ergo **AS**. 21. werind **S**; væræend **A**. 23. nam *codd.; rectius esset* qui. sibi (*post* gratus) *om.* **DV** (non solum ingratus sibi esset **A**). 24. iam sibi **AS**. ſecucienti **D** (*et initio* **V**). 26. debent Dani **AS**. quam vict. **S**.

fuerint, et quod finitimis magis dominari quam obsequi solerent, illamque gloriam sibi auferri non paterentur. Ringo similiter suos animans dixit, eos hilariter debere contra Danos pugnare, quorum dux cecus esset; dixit eciam eis necessitatem pugnandi incumbere, vtpote qui pro liberis et vxoribus, pro patria, pro libertate pugnarent; Danos autem ex sola superbia pugnam inire; quorum eciam auxiliarij, vt Saxones et alij, homines effeminati essent. Deinde canentibus buccinis bellum inchoatur cum tanto strepitu et fragore armorum, vt celum et terram crederes conquassari; tantus puluis de terra, tantus vapor de vulneribus exiuit, tantaque multitudo telorum in aere erat, vt diem in noctem crederes esse versam. Illic Starkatherus prior in acie Ringonis dimicans quatuor proceres Haraldi prostrauit, quinto dexteram amputauit; item tres adeo vulnerauit, vt exinde postea morerentur. Hakonem eciam, fortissimum Danorum, in terram deiecit, sed Hako adeo Starkatherum vulnerauit, vt pulmo exterius dependeret; collum eciam eius ad medium diuisit, vnum eciam digitum amputauit, sicque de bello exiuit. Similiter puella Wegburg Soth pugilem in acie prostrauit, quam quidam Thorkillus de Thelmarchia telo traiecit; tam vehementes enim arcus habebant, vt clipeos, loricas et galeas quasi inermia corpora sagitte pertransirent. Interea Vbbo, rex Frisonum, probissimus miles Haraldi, preter .xi., quos in acie vulnerauit, .xxv. electos pugiles interfecit, qui omnes Sweci vel Gothi fuerunt; adeoque exercitum Ringonis diuisit, vt fere fugam rapuissent. Tunc tres pugiles, non audentes ei propinquare, stabant a remotis ipsumque iaculis vulnerabant, ita quod .c.xliiii. sagitte pectori eius

1. fuerant *codd., correxi.* finitinꝯ **A**. magis *om.* **AS**. 3. similiter **AS**; supꝯ **D**, fr̄ **V** (*quod eciam* super *significare solet, pro* fr̄r). suos *om.* **S**. 5. vtpute **D**, *ut sæpius.* vtpote quod **A**. 6. et libertate **AS**. pugnarent *om.* **DV**. 7. inire **DV**; inierunt **AS**. 8. hom. affinitate(!) **V**. 9. et st^{g}gore **V** (*voluit fort.* stridore). 10. crederent concussari **A**. 12. crederent **A**. illuc **A**. 14—15. vuln. adeo **A**. 16. fort. pugilem Dan. **A**. 18. per medium **S**. 19. wegburch (-gh) **A**(**S**). footh **A**. 20. quidem **A**. torkillus de telmarchia **S**. thelmarcia **D**. 21. transiecit. tam vehementem e. arcum habebat **A**. 22. enermia **S**. *Ceterum verba* tam vehementes .. pertransirent *aptius post* prosternebat 318, 4 *ponerentur.* 24. preter .vi. **S**. 25. et gothi **DAS**. erant **AS**. 26. diuisit, *i. e.* disiecit, *et fort. sic scribd.* 27. apropinquare **AS**.

infixe fuerunt, antequam genibus laberetur. Deinde Throndi et Dalenses maximam stragem in Danis cum sagittis perfecerunt; nec erat tunc alia res, que tantum Danos prosternebat. Audiens autem Haraldus, qui cecus in curru sedebat, triste murmur suorum, quesiuit ab auriga suo, qualiter bellum gereretur. Qui . . . † motus regem deiecit de curru atque cum claua de manibus eius sumpta ipsum interfecit. Iacebant autem corpora circa currum regis in tanta congerie, vt summitas currus vinceretur; igitur traditum est, ex parte Ringonis .xii. milia cecidisse; a*t* ex parte Haraldi preter populares .xxx. milia procerum ceciderunt.

II. Audiens autem Ringo Haraldum mortuum, dato signo suos a bello reuocauit, Danisque suasit, vt desisterent, eo quod rex eorum mortuus esset; fedusque cum eis iniuit. Deinde precepit Swecis, vt corpus Haraldi requirerent, vt regaliter tumularetur. Quo inuento iussit Danis inauratam nauim regis sui extruere in rogum pro corpore comburendo; cumque corpus super ignem positum consumeretur, precepit Ringo, vt omnes proceres rogum cum lacrimis circuirent ac in nutrimentum ignis inicerent arma, aurum et quecunque preciosa ob gloriam tanti regis. Cineres quoque perusti corporis in vrna positos in Lethram perferri ibique cum equo et armis regaliter sepeliri precepit. Talibus exequiis auunculi Danorum ad se animos inclinauit. Post hoc Dani ab eo

---

1. thorndi **DVA**. 2. in danos **S**. 4. autem *om.* **AS**. 6. geretur **V**; ageretur **D**, *sed* a *add.* **D**^{3}. *Post hæc aliqua desiderari videntur, aut epitomator in nimiam breuitatem narrationem contraxit; ut nunc est,* motus *nimis obscure ponitur. Addi debuit eiusmodi sententia*: Qui ⟨ita respondit, ut Haraldus eum Othinum esse suspicaretur et hostibus fauere; quare ei obnixius supplicare cepit, ut Danis hanc quoque supremam victoriam tribueret. At ille precibus eius nichil⟩ motus etc. motus **D**^{1}; commotus **D**^{2}. 7. in manibus **S**. 7—8. Iac. eciam **D**. 9. sumitas **DV**. vinceretur **DVA**; non videretur(!) **S**. creditum **A**. 10. ac *codd., correxi.* 11. xxx. m. proc. pret. pop. **AS**. proceres **V**. 12. *Post hæc inscriptio in* **D**: Ringo 41^9; *in marg.* **A**: lii. Ring Harals føſter føn. 12—13. dacos(!) signo suo **AS**. 14. iniit **A**. 16—17. in auratam nauim **V**; in auratam nauem **A**; in auratam nauis **D**; in aurata naui **S**. 17. in (*ante* rogum) *om.* **AS**. rogum exstruere **S**. 19. quod omnes **A**. 20. ignis *om.* **D**. iniecerunt **AS**. 22. perferri fecit **A**. 23. auunculi *om.* **AS**. 24. Post hec **V**.

petebant, vt Hetham virginem Danie preficeret. Qui a corpore Danie Scaniam abrupit Swecieque vniuit, reliquas vero partes Danie Hethe tradidit gubernandas. Scanie vero prefecit Olonem, consobrinum suum, qui nepos Haraldi erat.

III. At Sialendenses, impacientes dominii feminei post tam preclarum regem, accesserunt ad Olonem, promittentes ei obsequium, si eos a tali dominio liberaret. Quibus ille libenter consenciens Hetham ad se vocauit, ac Sialendiam et Feoniam ei auferens solam Juciam sibi concessit sub tributo. Dum igitur Olo totam Daniam optineret, adeo impie et crudeliter rexit, vt omnes peniteret, quod Hethe dominium abnegassent. Propter quod .xii. duces Danie in mortem Olonis conspirare ceperunt; sed quia intentum per se facere non audebant, dederunt Starkathero .c.xx. libras auri, vt regem interficeret. Dum igitur rex balneo vteretur, Starkatherus ad eum intrauit mortem ei illaturus; cumque Olo contra eum respiceret, territus ille retrocessit. Quod Olo aduertens ipsum tanquam familiarem amicum ad se vocauit; accedens ergo regem gladio confodit ac nitentem surgere trucidauit. Hoc factum ignobile fecit Starkatherus, de quo tantum postea doluit, vt nunquam a lacrimis contineri posset, quando fieret mencio huius facti; vnde et prouocatus contra eos, qui ipsum ad hoc induxerant, aliquos ex eis occidit.

IIII. Post Olonem Dani fecerunt filium eius Ømundum regem, magis patris genus quam merita attendentes; qui probus in armis fuit, nec minor in operibus strennuis patre apparebat. Eo tempore Ringo, rex Norwegie, filiam Esam habebat, quam propter excellentem famam Ømundus vxorem desiderabat; sed pater nulli nisi excellentis fortitudinis viro

---

1. hetã **S**. *In marg.* **A**: liii. Jomffru Heet. 5. *Inscriptio in* **D**: Olo 42⁹; *in marg.* **A**: liiii. Ole. — Et fiallñdenses **D**; Et fyalendenses **A**; Tunc fyalendenses **S**. dominei **A**. 8. ac **DS**; et **A**; *om.* **V**. 15. rex vno die b. **A**. 17. aduertans **V**. 19. intendentem surgere **S**. 20. postea *om.* **S**. 21. continere **VAS**. 22. menſio **A**. 24. *Inscriptio in* **D**: Omundus 43; *in* **A**: De Rege Omundo, *et in marg.*: lv. Omund Olefß. ømundus *fere semper* **DV**, *quos sequor*; ødmundus **S**; omundus **A**. 25. regem *om.* **DVA**; in regem **S**. 26. strennuis *scripsi*; strennuus **DVA**; strenuus **S**. 29. viro fortitudinis **AS**.

dare volebat. Profectus igitur cum classe in Norwegiam exceptus est amicabiliter ab Oddone, regulo Iathire, societatemque secum fecit contra Ringonem, qui tunc absens Hyberniam infestabat. Cum peculiaria Ringonis bona rapine tradidissent, ecce Ringo superuenit; cum quo Ømundus congressus letale ei vulnus inflixit. Quem Ringo eleuatis oculis inspiciens obsecrat, vt filiam suam recipiat in vxorem; hec dicens vitam finiuit. Sic Ømundus alteram filiarum eius sibi assumpsit, alteram Ømotho de Scania vxorem dedit. Eodem tempore Rusla, virgo in armis strenuissima, cum fratre suo Throndone propter regnum Norwegie frequenter bella gessit; que egre ferens, quod Ømundus aliquid haberet in Norwegia, in omnes, qui ei suberant, bellum mouit. Quod Ømundus audiens aliquos contra eam misit; quibus victis Rusla propter victoriam in superbiam elata ad totum regnum Danie aspirabat. Primo igitur in Hallandiam veniens ab Ømotho et eius fratre, per regem contra eam missis, victa et fugata est, ita quod cum solis .30. nauibus effugit, ceteris per Danos captis. Cui in Norwegiam fugienti Throndo, frater suus, cum bello occurrit; sed ab ea victus et toto exercitu spoliatus per Dowerfiall solus effugit. Quod audiens Ømundus cum classe in Norwegiam iuit, a cuius facie Rusla sine bello fugit; sed dum Danos fugeret, Throndo, frater suus, ei occurrit eamque trucidauit. Ea tempestate Thorias et Bero, promptissimi Rusle milites, cum mortem domine sue audissent, Ømundum prouo-

2. Iathrie *Saxo*. 4. hiberniam **V**; yberniam **DA**. peculiaria *Saxo*; pecularia *codd*. 5. congressum **V**; per congressum **S**; congressum fecit **A**. 6. wlnus ei **S**. infixit **D**. 7. suam *om*. **S**. 8—9. eius sumpsit **S**. 9. ømundo *h. l.* **D**, *inferius* ømot(h)o, *ut* **V**; ømodo *h. l.* **V** (ødmodus *vel* ødmundus **S**, omodus *semper* **A**; Homothus *Saxo*). Eodem *Saxo*; Eo *codd*. 10. strenn. **VA**. 11. throndane **DV**; trondone **S**; throndano **A** (Throndo *Saxo*). 12. haberet *om*. **S**. 13. et in omnes qui eis s. **S**. bella **AS**. 14. aliquos *om*. **AS** (promptissimos *Saxo*). contra eum(!) bellatores misit **S**. 15. et superbiam **V**. est elata **S**. in totum **D**. asspirabat **V**; conspirabat **AS**. 16. halandiam **S**. *ad* eius fratre *in* **D** *man. recentior in marg. add.* Thola, *sicut apud Saxonem hic frater vocatur*; eius *om*. **S**. 17. missis per reg. contra eam **S**. victa effugata est **D**. 21. Dowerfiæl **V**; dorefiel **S**; dowærfial **A**. 24—25. Rusle probissimi milites **S**. 25. prouocabant **A**.

cant ad duellum, vt necem domine vindicarent. Duellum abnuere probrosum quondam regibus erat, qui tunc magis operibus quam opibus reputabantur; at Ømothus et frater eius se offerunt pro rege pugnaturos. Inito igitur certamine Bero occiditur, Thorias grauiter vulneratus certamen exiuit; quem postmodum curatum ac sibi fide obligatum Ømundus ducem Norwegie fecit. Deinde cum Ømundus consuetum a Slauis tributum exigeret per legatos, illi non solum eius legatos occiderunt, sed eciam eum apud Juciam bello fatigabant; in quo tamen bello Ømundus septem reges superauit solitumque ius tributi per victoriam confirmauit.

V. Interea Starkatherus, iam senio confectus ac milicie stipendiis emeritus, maluit ab aliquo nobili interfici quam senectutis viciis diucius pregrauari. Igitur aurum, quod pro Olonis morte receperat, collo appendit, vt eodem precio proprium interfectorem acquireret, propter quod tantum principem occidisset. Accinxit ergo se duobus ensibus, duobusque baculis gressus debiles sustentabat. Quo viso quidam popularis per ludibrium petiuit alterum gladium sibi dari. Starkatherus promittens rogat propius accedere; quem accedentem gladio transuerberauit. Superueniens quidam Hatherus, cuius patrem Starkatherus occiderat, eo quod instigauerat ipsum in mortem Olonis, iussit duos equites cum impetu senem inuadere, vt incuterent sibi metum; sed ipse cum baculis suis vtrumque interfecit. Stupens Hatherus propius cum equo accessit Starkatherumque recognouit. A quo cum requireret, si vellet pro gladio vehiculum habere, respondit ille, se quondam penas suis irrisoribus irrogasse; cumque adinuicem verba iactarent, perpendit Starkatherus ex verbis iuuenis, hunc

---

1. domine sue **S**. 2. condam **AS**. erat *om.* **AS**. 4. pugnaturos: *post hæc epitomator addere debuit hanc sententiam*: quod rex tandem egre acceptauit, a suis exoratus; *vid. Saxo.* 7. tamen (*pro* cum) **A**. asuetum **V**. 7—8. a flauis tr. ex. a flauis p. l. **DV**. 9. fatigant, *ut vid.*, **S**. 10. tamen *om.* **S**. 13. emeretus **A**. interfeci **D**. 14. diucius pugnari **A**. 15. reciperat **V**; reciperet **D**. 16. propter hoc quod **AS**. talem pr. **A**. 18. visu(i) **S**. 20. quem vt dentem(!) **V**; quem dentes(!) **A**. 21. haterus **S**. 22. eum (*pro* ipsum) **S**. 23. duos *om.* **D** 26. cognouit **AS**. 27. qdã (*pro* ꝙdã) **S**. 28. erogasse **A**. adinuicem *om.* **D**.

filium esse Lennonis ducis, quem ipse occidisset. Considerans ergo eum sollempnem et nobilem, hortatur, vt se, interfectorem patris eius, occidere non vereatur, exhibens ei aurum pro munere, quod a patre ipsius receperat pro morte Olonis. Iuuenis igitur tam propter aurum habendum quam propter necem paternam vindicandam respondit se precibus eius obsecuturum; cui statim Starkatherus gladium dedit ceruicemque protendit, hortans, ne muliebriter gladio vteretur. Qui forti ictu caput senis abscidit, quod cadens terram momordit. Tumulauit autem eum in campo, nomine Rægnæliung.

VI. Mortuo Ømundo in pace successit ei filius suus Siwardus, habens fratrem paruulum Buthlum ac duas sorores; quarum alteram ob eximiam pulchritudinem Gotharus, rex Swecie, misso legato Ebbone propter hoc in Daciam postulauit vxorem. Qui legacione facta rediens dixit puellam consensisse, nec aliquid restare nisi nupcias peragendas. Iterum igitur missus Ebbo, vt puellam in Sweciam ferret, cum per Hallandiam cum modica familia transiret, contigit, vt in domo cuiusdam pernoctans amissis omnibus sociis ipse solus euadere posset; nam domesticus ille hospites dormientes necare solitus erat. Reuersus igitur ad Gotharum euentum suum narrauit. Gotharus, reputans hoc ex instinctu Siwardi euenisse, contra eum bellum parat; cui Siwardus in Hallandia occurrens non solum sororem amisit, sed eciam expugnatus in Juciam refugit. Quo dum veniret, Slaui non habentes ducem in eum irruerunt, quos ille feliciter effugauit; sed

---

1. Lennonis *scripsi* (*Saxo eum* Lennum *vel* Lennonem *appellat*); jennonis **DVA**; iuuenis(!) **S**. 1—2. Considerans que **S**. 2. eum *om.* **D**. nob. et soll. **A**. 3. patrem (!) **A**. exibens **DV**. 5. enim (*pro* igitur) **AS**. habendam **VA**. 7. ceruicem (*om.* que) **AS**. 8. hortans eum **A**. Cui **A**. 10. regnæliung **V**; regnælyngh **S** (*in marg.* ryneliwngh circa lût⁄thlbo??); ræynælyung **A** (Roelung *Saxo*). 11. *Inscriptio in* **D**: Siwardus 44; *in* **A**: De Rege Siwardo, *et in marg.*: LVI. Siuerd Omunſß. — succedit **D**. 12. ſywardus **S** *semper.* butlum **S**. 13. propter (*pro* ob) **A**. gotarus *sæpius codd., interdum* gatarus. 17. in ſuecia **A**. ferret *codd., vix recte; malim certe* transferret. 21. Reuersus ergo **A**. 22—23. *verba* Gotharus . . bellum *om.* **S**; *in marg.* Gatharo *tantum post* narrauit *add.* S³, *sed cetera omnia verba omissa inferius* (26) *post* effugauit *inserta sunt.* 23. bella **AS**. halandia **S**; hallandiam **A**. 25. fugit **D**. 26. in eum *om.* **V**.

postea eligentes sibi ducem Siwardum apud Feoniam deuicerunt. Iterum contra eos in Jucia pugnans infelicem euentum belli habuit; sic igitur amissis Scania et Jucia deformiter insulas ⟨*solas*⟩ intermedias detinebat. Sed et Jarmericus, filius suus, ac due filie eius in predam Slauorum venerunt; quarum altera postea vendita fuit in Norwegiam, altera in Germaniam, eo quod connubia antiquitus venalia fuerunt. Insuper et tributum, quod Dani ab extraneis recipere solebant, ipse iam reddere cogebatur. Dum igitur consideraret casus suos adeo infelices et deformes, statuit in corde suo magis viriliter mori quam tam probrosam ducere vitam. Igitur habito exercitu cuidam Symoni, procuranti Scaniam sub Gotharo, bellum indixit; in quo occiso Symone ac magna strage hostium facta et ipse pariter vitam finiuit. Non tamen patria a tributo liberata fuit.

VII. Huic successit Buthlus, frater eius, rex magis nomine quam re. Interim Jarmericus cum collactaneo suo Gunnone apud regem Slauorum Ysmarum in carcere detinetur; inde tandem erutus ponitur ad opus rusticum faciendum. Quod dum bene fecisset, ponitur magister omnium regalium seruorum; tandem sumitur in numerum regi seruiencium; postremo assumptus in numerum amicorum primum familiaritatis locum apud regem tenebat. Grata fuit omnibus indoles iuuenis; sola regina eum suspectum habebat. Contigit autem, vt absente rege Jarmericus domesticam curam cum regina agere deberet; qui de manibus Slauorum euadere cupiens cogitauit, qualiter reginam et excubias deludere posset. Fecit

1. elegentes **V**; eligendum(!) **S**. 2. contra eum in Juciam **A**. 4. solas *addidi* (dumtaxat *Saxo*). 5. et due **D**. quorum(!) **A**. 7. et *om.* **A**. 8. accipere **S**. 8—9. ipsi (*sed corr. ex* ipse) . . cogebantur **S**. 11. Igitur **VS** (*Saxo*); Ergo **DA**. 12. cuiusdam **A**. Scania **A**. 13. indixit (*corr. ex* induxit) **S**; *om.* **DVA**; denunciat *ex Saxone add. Langebek*. 16. *Inscriptio in* **D**: Buthlus 45; *in* **A**: De Rege Buthlo fratre antecessoris, *et in marg.*: LVII. Butle Siuerds broder. 17. collectaneo *codd*. 18. Ismarum **A**. detinuerunt(!) **S**. 19. tamen **S**. 20. omnium magister **D**. 24. susp. tenebat **AS**. 25. absenti **D**. *post* Jarmericus *in* **DV** cū *habetur, in* **A** tū, *in quo quid lateat, nescio; fort. in archetypo ex sequenti* cu(ram) *vel* cum *male anticipato ortum erat; Langebek deleuit; in* **S** *legitur*: Cont. autem vt dum abscente rege J. cum dom. curam c. r. a. d. 26. saluorum **S**. cupiens euadere **V**.

igitur fiscellam instar hominis atque suo vestitu eam induit, ac intus reposuit canem viuum; deinde secretum erarium regis spolians thesaurum in notis sibi recondidit locis, dixitque socio suo Gunnoni, qualiter facere deberet. Ille igitur intulit fiscellam in aulam tempore nocturno; atque impulso ad latrandum cane quesiuit regina, quid hoc esset. Ille respondit, socium suum mente captum; at illa, respiciens statuam et credens esse virum, iussit, vt insanum extra aulam deportaret. Tunc Gunno deportans statuam quasi socium furentem posuit in lecto; deinde vigilibus largiter propinauit ⟨*et*⟩ dormiencium capita amputauit; cumque regina ad strepitum excitata ad hostium cucurrisset, vt videret, quid esset, dum caput extendit, Gunno eam gladio perforauit. Postea Jarmericus et Gunno ad curiam, vbi rex conuiuabat*ur*, cum suis venerunt; omnibus dormientibus curiam incendio expleuerunt, sicque in Daciam effugerunt.

VIII. Redeuntem Jarmericum Dani sibi regem fecerunt, Buthlo deposito de regno. Quo tempore Gotharus, rex Swecie, quendam Sibbonem ob stupratam sororem suam occidit. Cuius cognati permoti ad Jarmericum venerunt seque contra Gotharum cum eo pugnaturos promiserunt; cum quibus Gotharum oppressit ac Sweciam optinuit. Factus igitur rex Dacie et Swecie eciam Slauos aggreditur; quorum .xl. captos, applicatis eis totidem lupis, laqueis suspendit atque terram eorum oportunis presidiis firmauit. Inde profectus contra orientales gentes magnam stragem fecit. In cuius absencia Slaui audaces facti primo presides super se constitutos occiderunt, deinde Daciam infestabant; rediens autem Jarmericus classem eorum

1. igitur (i̇g) **DV**; sibi (s^{i}) **AS**. fiscellam *Saxo* (*i. e. corbem vimine contextam, qua ad hominis similitudinem formata rustici ad aues terrendas uti solebant*); ficellam *codd.* (*correxit tamen in* **S** *man. rec.*). 2. errarium **DV**. 3. īnotis **D**; notis **A**; ignotis (!) sibi locis rec. **S**. 5. nocturno tempore **S**. inpulsu **A**. 8. virum **S**; verum **DVA**. 9. deposuit **S**. 10. et *addidi (cum Saxone)*. 14. conuiuabat *codd., correxi.* cum *om.* **D**. veniunt **A**. 15. daniam **A**. 17. *Inscriptio in* **D**: Jarmericus 46; *in* **A**: De Rege Jarmerico, *et in marg.*: LVIII. Jermer Siuerdſß. — Dani fec. eum sibi regem **A** (*item* **S**, *sed* eum *om.*). 19–20. Cuius nece affines permoti *Saxo*. 22. et *om.* **V**; in **S**^{1}, *sed in* et *corr.* **S**^{2}. 23. complicatis **AS**. 24. optunis **DV**; optimis **AS**. 25. profectis **A**. 26. Slauos **A**. 28. jamericus **D** *hic et sæpius*.

deleuit, optimatesque eorum capiens per magnos canes eos lacerari et lacrimabili exemplo vsque ad mortem discerpi fecit; Slaui ergo territi regi seruierunt. Jarmericus igitur tot gentibus locupletatus firmum castrum fecit, vbi thesaurum deponebat. Deinde nauigio mare lustrans cum quatuor fratribus de Hellesponto triduo pugnauit; ac vltimo vincens eos ad soluendum tributum coegit ac extorsit ab eis sororem ipsorum. Post hoc Bicco, filius regis Liuorum, euadens captiuitatem dictorum fratrum se ad Jarmericum fraudulenter contulit, intendens ei malum, eo quod fratres suos olim occidisset; Jarmericus autem benigne recepit eum, ac in breui adeo carum habuit, vt fieret omnium secretorum conscius. Qui maliciose mentem regis ad omnia peruersa concitauit et maxime contra cognatos et amicos in tantum, ut rex fieret omnibus odiosus. Propter quod Slaui se statim contra eum erexerunt; sed Jarmericus duces Slauorum captos ligari fecit ad caudas equorum ac per cursus eorum discerpi; propter quod Slaui territi quieuerunt. Interea, qui ex sorore Jarmerici apud Germaniam orti fuerunt, arma contra eum sumpserunt, dicentes ad se regnum Danie sicut et ad ipsum pertinere; quorum municiones per machinas ipse in Germania destruxit terramque eorum deuastauit. Cumque in Daciam reuerteretur, occurrunt dicti fratres Hellespontici cum sorore sua. Nupciis autem cum ea celebratis rursum ex instinctu Bicconis in Germaniam rediit, captosque sororios suos suspendi fecit; optimates eciam eorum sub specie conuiuij inuitatos simili modo necauit.

IX. Interea, dum absens erat, Broderus, filius eius ex alia vxore iam mortua, nouerce curam, prout a patre iussum fuerat, fideliter exhibebat. Quem Bicco accusabat coram

---

1. eos *om.* **A**. 2. ac lacrim. **D**. decerpi *codd.* (**A**: decrepi); *correxi* (*item infra v. 17*). 3. Slaui igitur **S**. Jarm. ergo **A**. tot gencium manubiis loc. *Saxo melius*. 4. deponebant **DV**. 5. illustrans **A**. quatuor (.4. **DV**) *om.* **AS**. 6. ad *om.* **V**. 7. Post hec **V**. 7. buco, bucto, bicto *sæpius in seqq.* **AS**. 12. malicose **D**. 14. ociosus **A**. 15. statim se **A**. 16—17. per c equorum **A**. 18. germania **A**. 20. et (*post* sicut) *om.* **A**. machina **A**. 22. dacia **V**. occ. ei dicti **AS**. Hellespontici *Saxo*; hellesponti *codd.* (hellisponti **S**). 23. cum eo(!) celebrant **A**. 25. sororeos **A**; sorores **S**. 27. Interea *om.* **D**. 28. curam *scripsi* (*ut habet Saxo*); curiam *codd.* 29. exibebat **DV**. Quod **D**.

patre Jarmerico de incestu cum nouerca, adducens in testimonium testes falsos subornatos; propter quod pater ab amicis quesiuit, qua pena filius pro tanto flagicio plecteretur. Illis decernentibus eum proscribendum, Bicco iudicauit eum suspendendum, adulteram vero Swanildam iumentorum vngulis conculcandam. Cui consenciens rex fecit vxorem pecorum pedibus supponi; que tante pulchritudinis erat, vt eciam iumenta ab eius iniuria temperarent. Iudicante igitur rege eam illesam mansisse propter innocenciam, occurrit Bicco, dicens eam supinam positam carminibus pecora deturbare, nec ab eis calcari posse, nisi super faciem in terra poneretur; hoc igitur modo innocens regina finiuit vitam. Dum autem satellites filium suspendio applicarent, canis ⟨*eius*⟩ coram rege cum quodam lacrimabili clamore quasi mortem domini sui deplorabat; accipiter eius eciam coram rege allatus plumas suas cum rostro de pectore extrahebat. Quibus signis rex territus augurabatur se sine liberis remansurum; propter quod statim filium a suspendio liberauit. Timens igitur sibi Bicco ad Hellesponticos iuit, dicens sororem eorum a viro turpissima morte interemptam. Qui dum in Daniam pergerent, vt necem sororis vindicarent, preueniens Bicco nunciauit Jarmerico, Hellesponticos cum exercitu aduenire; at ille confugit ad municionem, quam edificauerat in montanis. Quam expugnantes Hellespontic*i* Jarmericum pedibus et manibus truncauerunt sociosque eius peremerunt; nichilominus et ipsi cum suo agmine in eodem conflictu perierunt.

Jarmerico successit filius eius Broderus, modicum regno ydoneus. Cui successit Siwaldus. Horum duorum regum

1. patre *om.* **DV** (apud patrem *Saxo, non addito nomine*). 2. falsos testes **S**. subordinatos $\mathbf{S}^2$. 4. proscribendum *om.* **D**, *in quo manus recentior* eum *deleuit et in marg. pro eo scripsit* exilium. 6. eam (*pro* vxorem) **S**. 7. vt et **V**. 8. temperarent **DVS**; sibi parcerent **A**. 9. innocanciam **V**. 10. suppinam **VAS**. deturpare **AS**. 11. ni **D**. 13—15. canis . . deplorabat *scripsi cum Saxone*; canes . . deplorabant *codd.* (**D** *tamen initio* canis *habuit*). eius *addidi.* 14. clamore lacr. **S**. 15. ancipiter **DS**, *et sic sœpius scribitur.* coꝝ (*pro* coram) **DV**, *ut sœpius.* 18. de susp. **A**. 22. aduenire cum excercitu **V**. ad ille **A**. 23. expugnantem **A**. 24. hellesponti *codd., sed corr.* $\mathbf{S}^3$. 27. **A** *in marg.*: LIX. Broder Jermerſß, *et paulo post*: LX. Siuold. — 27. filius suus **S**. 28 *sqq.* Horum etc.: *hœc auctor de suo addidit.*

gesta non habentur, vel quia de memoria deleta sunt, vel quia modico tempore regnauerunt *et* nichil notabile peregerunt.

X. Siwaldo successit Snyø filius suus. Hic iuuenis existens duos pugiles, Eskillum et Akillum, perdomuit ac cum victoria Scaniam regno reuniuit. Hic mutuum amorem habuit cum filia regis Gothie, missisque occultis nunciis attemptauit, si eam de domo paterna abducere posset; quos pater puelle capiens suspendio consumpsit. Igitur Snyø, eorum necem vindicare volens, cum exercitu versus Gothiam est profectus. Cui occurrens rex Gothie bellum geri per pugiles petiuit; cui Snyø ea condicione consensit, vt, cuius pugiles vincerentur, ipse alteri regno cederet. Sicque factum est, vt rex Gothie, pugilibus suis victis, regnum suum Danis reddere cogeretur. Audiens autem Snyø, filiam eius cogente patre regi Swecie nuptam, quendam egenum misit, vt animum eius subtiliter exploraret. Qui more pauperum iuxta hostium sedens, dum regina circa eum transiret, exili voce ait: »Amat te Snyø«; quam vocem illa callide intelligens nec visu nec pede relato vlterius processit in aulam, statimque quasi deambulando regrediens tenui voce ait: »Amantem me reamo«, sicque recessit. Gauisus egenus de responso sequenti die procedente regina eadem calliditate vsus ait: »Res locum expetit«; at illa non minus callide regrediens ait: »In Bøkerør cito veniam«; inde enim fugere intendebat. Iterum occasione habita egenus de tempore quesiuit; que inicium hyemis nominauit. Hec omnia cum Snyø didicisset per egenum, predicto tempore ad locum nominatum cum nauibus venit reginamque causa lauandi exeuntem recipiens in Daniam remeauit. Propter

1. delata **V**. 2. quia de mod. **S**. et *scripsi*; vel *codd.* nobile **D**; nō (*om.* tabile peregerunt) **V**. 3. *Inscriptio in* **D**: Snyø 49⁹; *in* **A**: De Rege Snyone, *et in marg.*: LXI. Snøe Siuals føn. — filius suus ſnyø **AS**. Snyø *fere semper* **DVS**; snyo **A**. 4. akillam **V**; Alkillum *Saxo*. 5. reuniuit **DV**; reddidit **A**; rehabuit **S**. habuit amorem **S**. 5—6. ad filiam **AS**; cum filiã **V**. 6. missique **A**. atteptauit **V** (*unde* acceptauit *male Langebek*). 12. ipsi **A**. alteri *corr. ex* altero **D**¹. 14. rege **VS**. 15. suptiliter **S**. 16. ostium **A**. 18. calide **V**. 19. de ambulando **V**. 20. ait *om.* **S**. amantem te redamo **S**, *sed corr.* **S**². 21. recessit **S** (vestigium extulit *Saxo*); processit **DVA**. 22. calidit. **A**, *et sic sæpius codd.* repetit **AS**, *sed in* **S** expetit *corr. man. rec.* 23. bøkærør **S**. 25. hiemis **S**. 27. l. destinatum **A**. 28. exeuntem *om.* **S**. reperiens **S**.

quod diu varia fortuna rex Swecie et Snyø adinuicem bellauerunt.

XI. Accidit eo tempore propter aeris intemperiem tantam karistiam fieri, vt populus fame periclitaretur; propter quod rex deposuit conuiuia edixitque, vt de frugibus nullus potus fieret, vt eo magis panis suppetere posset. Tunc quidam ebrietati deditus, dolens, quod habundanter bibere non posset, nouum calliditatis modum adinuenit, vt paulatim sorbens vsque ad sacietatem potum sumeret. Conuentus coram rege, quare edictum violasset, respondit se contra edictum regis non bibisse. Prohibitus autem de sorbicione iterum nouum modum adinuenit, vt panem porosum potu repletum quodammodo exhauriret, vsque quo satis haberet. Cumque adhuc sibi prohibitum esset, nec iam excusacionis velamen excogitare valeret, potum magis quam vitam diligens iterum ad ciphorum euacuacionem est reuersus. A quo cum rex quereret, cur tociens edictum suum spreuisset, respondit, se iam vltimo conuiualiter potasse propter regis exsequias celebrandas, nec se dubitare, regem ex defectu panis in proximo moriturum, cum pro pane contra potum tam inusitata edicta promulgasset. Qua responsione rex erubuit edictumque pro salute omnium constitutum reuocauit. Durante autem inedia edictum est, vt omnes inepti pro armis in toto regno necarentur, vt saltem victualia eis sufficerent, qui terram defendere possent. Quod cum quedam matrona Maggæ a filiis suis audiret, dixit eos indignos patria, qui parentibus antiquis et paruulis suis necem inferrent; dixitque melius et humanius esse, vt super omnes sors mitteretur, et, quemcunque nonum sors tangeret,

3. per **V**. 4. caristiam **AS** (*i. e.* annonæ penuriam et caritatem). 5. deposuit *codd.*; abrogauit *Saxo*. 6. panẽ supp. possit **D**. 7. hebẽtati **S**. abundanter **DS**. 9. questus (*pro* 9uẽtus) coram r. **S**; conuocatus *corr. in* **A** *man. rec.* 12. inuenit **D**(**A**[1]). potum **VA**. 13. ad hoc **V**; adhoc **A**; ad hec, *sed corr. in* adhuc **S**. 15. cyphorum **A** (*i. e.* scyphorum); calicum *Saxo*. 17. spreuisse **V**. 18. exequias **VAS**. 24. victu alia(!) **D**. sufficerentur **A**. defensare **S**. 25. Maggæ *codd.* (*item Ann. Ryens.*); Gambaruc *Saxo, sed fieri potest, ut interpolator aliquis hoc nomen ex Paulo Diacono sumptum, qui tamen* Gambaram *eam vocat, intruserit; ceterum in marg.* **D** *manus recentior* Gambarucha *adscripsit.* a suis filiis **D**. 28. nonum *non habet Saxo, sed in Annal. Ryens. legitur*: quilibet nonus homo exiuit de regno; *ceterum dubito, an potius* nona (*pro* nonũ) *scribendum sit, adiectiuo ad* sors *relato.*

de regno exiret; que si senes aut inualidos inueniret, iuniores, qui vellent, pro eis exilium acceptarent. Quod consilium cum omnes approbassent, omnes, quos sors inuenit, regnum exiuerunt. Qui primo in Guthlandiam nauigauerunt, deinde Rugiam deuenerunt, vbi nauibus derelictis per terras processerunt omnia armis depopulando, quousque in Italiam peruenirent; vbi se locauerunt dictique sunt Longobardi a longis barbis; a quibus et terra Lombardia, quasi Longobardia, dicta est. Sed postea tempore Karoli Magni Apuliam intrauerunt, vbi vsque hodie manent. Anno domini .DC.LXXXVI°. Daciam exierunt, qui Longobardi dicti sunt.

XII. Post Snyø regnauit Byørn. Cui successit Haraldus, filius eius.

Haraldo successit filius suus Gorm. Hic fuit inuestigator mirabilium, que audiuit; nam vt alij reges exercuerant se in armis, ita iste posuit se ad probandum ea, que fama vulgabat. Specialiter tamen erat cupidus inuenire sedem cuiusdam Geruthi, de qua multa audierat admiranda, de opibus ibi collectis, de difficultate illuc transeundi, de longitudine vie ad aquilonem in tantum, vt non nisi perpetua nox ⟨*ibi*⟩ haberetur. Sperabat enim sibi magnam gloriam, si viam adhuc a nullo mortalium attemptatam ipse posset pertransire. Thorkillum igitur quendam, huius fame auctorem, pro ductore recepit.

---

1. que: *supra hoc* **D**^{2} sors *addidit.* senex **V**. 2. attemptarent **S**. concilium **AS**. 3. approbarent **S**. 4. exirent **S**, *sed corr.* **S**^{2}. gotlandiam **AS**. 6. in ytaliam peruenerunt **AS**. 7. longabardi *hic et infra* **A**. 7—11. a longis barbis *et sequentia usque ad* dicti sunt *ex Annal. Ryens. nonnullis verbis mutatis auctor sumpsit.* 8. lumbardia quasi longebardia **S**; *duo verba* Lombardia quasi *ante* Longabardia *om.* **A**. *In marg. hic habet* **D**: Nota pro Danis (?). 10. cd. *habuit* **S**, *sed* dc. *s. s.* **S**^{2}; *in Ann. Ryens. est* anno domini dc°.xxx°.vii°. — 12. *In marg.* **A**: LXII. Biørn. — LXIII. Harald Bionß (!). 12. byorn **V**; byron **AS**. 12—13. filius suus Haraldus **A**. 14. *Inscriptio in* **D**: Grom (!) 52°; *in marg.* **A**: LXIIII. Gorm Haraldß; *in marg.* **S**: Gorm inuestigator mirabilium. 14. araldo **D** (*illuminator* H *adpingere oblitus est*). filius eius gorm. hic **S**; filius eius gorm, qui **A**. Grom **D**. 15. exercuerunt **S**. 18. Gheruthus **A** *semper; sæpe etiam* Gerutus *scribitur in ceteris codd.* de quo **A** (*et fort.* **V**). ămiranda **S**. 20. ibi *addidi.* 22. attentatam **D**, *sed corr. in* attemptatam **D**^{3}. Torkillum *sæpius* **AS**. 23. actorem *codd.* (**S** *tamen* a^{ore}, *pro quo* **S**^{3} *in marg. adscripsit*: auctorem).

⟨*Is*⟩ fecit fieri tres liburnas firmissimis lignis ac fortissimis clauis firmatas propter seuiciam maris transeundi, fecitque eas tegi superius cutibus bouinis propter procellarum iniuriam declinandam, ac posuit in qualibet earum .c. socios electos, sicque cum omnibus iter aggressus est. Perueniens autem prospere in Halogland vlterius inequaliter et varie per maria vagabatur in tantum, quod consumptis panibus iam misero edulio et tenui satis vitam deducebant. Post multos dies audierunt quasi collisiones procellarum; ex quo suspicati terram esse in vicino, fecerunt vnum ascendere summitatem mali, qui asseruit terram altam esse ante proram. Cumque ad eam declinassent, precepit Thorkillus, ne de gregibus in litore vagantibus plus reciperent, quam eis sufficeret pro vna comestione, asserens deos insule vlturos, si plus recipere attemptarent; sed illi timentes famem, qualem iam experti fuerant, mactauerunt de gregibus copiose. Nocte igitur sequenti audiuerunt nemora et litora plena monstris clamantibus; quorum vnum ceteris maius cum ingenti fuste versus naues vadare cepit, clamans, quod, nisi pro cede gregum tres homines secundum numerum nauium exponerent, exinde nullatenus nauigarent. ⟨*Thorkillo igitur suadente tres sorte denotatos exhibuerunt; quo facto, optatum ventum habuerunt ac in vlteriorem Biarmiam nauigarunt*⟩. Que regio est perpetui frigoris ac profundarum niuium, habundans nemoribus inuiis ac inusitatis alibi bestiis et fluuiis multis, frugibus carens et aliis bonis.

XIII. Illic Thorkillus subductas naues in tuto loco posuit, dicens locum Geruthi iam non longe distare; prohibuit eciam,

---

1. Is *addidi* (*ex Saxone*). ffecit tres (*om.* fieri) **D**; fecit ferri fieri tres **V**; fecit ferri tres **AS**, *sed* ferri *fort.* **S**^{1} *in* fieri *correxit.* 3. tegi eas **S**; eas *om.* **A**. procella(!) **V**. 5—7. *malim* perueniens . . vagabantur. 6. hologland **A**(**V**?); helgelandh **S** (Halogiam *Saxo*). 8. tenui satis *scripsi*; tenuitatis **AS**; tenuitis **V**; tenuiter **D**. 9. procellarum, *i. e.* undarum. ex qua *codd., correxi.* 10. sumitatem **VS**. 13. receperant . . sufficerent **S**, *corr.* **S**^{2}. 15—16. qualem qua (**S**^{2} *corr.* iam) exp. sunt **S**. 17 .audierunt **S**. 19. vadare, *i. e.* per vadum ire; *in marg. scriba* **A** *ante hoc* in *inseri voluit.* quod *om.* **S**. pro mercede(!) **A**. 21. *Manifestam lacunam ex Saxone expleui.* 24. abundans **DS**. 25. inusitati albi(!) **A**; inusitatis albis **S**. 28. ieruthi **S**. iam *om.* **A**. longe non **S**. proh. ne eciam aliquis **V**.

ne aliquis sociorum superuenientibus responderet, sed ipse solus pro omnibus loqueretur. Dum igitur crepusculum fieret, occurrit vir inusitate magnitudinis, salutans eos nominatim. Stupentibus cunctis Thorkillus dixit, hunc esse Guthmundum, fratrem Geruthi, piisimum protectorem omnium illic applicancium. ⟨*Cui*⟩ querenti, quid ceteri socij sic silerent, respondit Thorkillus, quod verecundarentur secum loqui, cum linguam eius non bene scirent. Inuitatos igitur duxit in domum suam; ⟨*sed Thorkillus*⟩ secreto monuit omnes, vt caute se in omnibus gererent, de cibo et potu domestici non gustarent, sed contenti proprio cibo essent, nec cum intraneis ad mensam coniunctim sederent, asserens, quod, quicunque ex eis contra faceret, ibidem cum monstris in perpetuum moraretur. Sedentibus igitur eis ad mensas .xii. filij Guthmundi egregie indolis ac .xii. eius filie pulcherrime mensas circuibant. Qui dum considerabant regem comedere de proprio tantum cibo, conquerebantur verecundiam sibi factam, quod sua fercula sperneret; at Thorkillus respondit, sepe per insolitum cibum infirmitatem generari, regemque non tanquam hospiti ingratum sed saluti sue prouidum propriis cibariis vti. Videns ⟨*ergo*⟩ Guthmundus, se non posse eos decipere per cibum, vertit se ad frangendum eorum continenciam, offertque regi filiam pro vxore, ceteris vero ancillas de familia, quas eligere vellent. Cui temptacioni Thorkillus eciam prudenti responsione occurrit, dans sociis intelligere, periculum subesse; quatuor enim Dani libidinem saluti preferentes statim post factum alienacionem mentis incurrerunt. Adhuc Guthmundus, orti sui delicias

---

1. responderent **A**. 2. pro hominibus **V**. 3. vir (*ut Saxo*) **D**, *item* **V**^{1} *pro* vbi *deleto*; vnus **A**; ibi quidam **S**. 4. dixit Tork. **S**. Gudhm. **V**, Gudm. **S**, Gutm. **A**, *et sic in seqq. sæpe variatur.* 5. piissimum *corr. ex* pessimum **V**. 6. Cui *addidi.* quid *corr. in* cur **S**^{2}. 7. quia lingwam **S**; cum *om.* **A**. 8. bene non **S**. igitur *om.* **S**. 9. sed Thorkillus *addidi*; Thorkillus *tantum add.* **A** *et* (*post* monuit) **S**. 10. de cibo de potu **A**. 11. intranei = indigenæ *apud Saxonem.* 15. circũibant **D**. 17. spernerent **DVS**, *correxi*; spreuerunt **A**. 19 - 20. tanquam . . sed **DVS**; tantum . . sed **A**; tam . . quam *Saxo.* 20. salutis *malim.* ergo (g^{o}) *addidi*; *om. codd.*; autem *Saxo.* 22. incontinenciam(!) **S**. 23. vero *om.* **A**. 24. eciam *om.* **A**. responsione (rñsione) *codd., vix recte, nihil enim respondet, sed ostenso periculi exemplo admonet*; monitu *Saxo, unde* monicione *scripserim.* 27. incurrerent **A**. Adhuc (*vel* Ad huc) **AS**; Ad hoc (*vel* Ad hec) **DV**. orti, *i. e.* horti.

laudans, nitebatur regem inducere, vt ortum intraret pro fructibus capiendis; sed Thorkillus dicebat, regem pro hoc tempus non habere propter viam accelerandam. Igitur cum eos Guthmundus nullo modo seducere posset, ad alteram ripam fluminis expositos abire permisit.

XIV. Progressi viderunt ante se tetrum opidum et horrendum, a quo ater fumus ascendebat; et dum appropinquarent, viderunt inter propugnacula palos capita abscisa hominum gestantes canesque seuissimos aditum defendentes; quibus Thorkillus cornu pinguedine illitum colli*n*gendum *o*biciens eorum rabiem mitigauit. Deinde per scalam superius intrauerunt, videbantque totum opidum laruatis demonibus plenum; omnia erant ibi horrenda et cenosa, fetorque intollerabilis exalabat. Deinde viderunt vnum conclaue saxeum, in quo Geruthus quasi in aula sua manere dicebatur. Ad cuius introitum cum venissent, precepit Thorkillus, vt, quantumcunque preciosa interius inuenirent, nullus tamen ad ea manum mittere auderet, asserens, quod tangentis manus rei tacte insolubiliter adhereret; addidit eciam, quod bini et bini ordinate intrarent. Primo igitur Brotherus et Bucci intrauerunt, quos rex et Thorkillus sequebantur; deinde ceteri eodem ordine succedebant. Intrantes videbant omnia, que aspectu horribilia erant; nam domus turpissima fuligine denigrata erat, pauimentum stratum serpentibus et omni re immunda; super sedes ferreas, que ibi erant, monstra mortua iacere videbantur; ex quibus omnibus fetor intollerabilis intrantes

---

1. inducere ad ortum **S**, *sed* vt *ante* ad *addidit* **S**^{3}. 3. propter **VAS**; sed **D**. accebrandam(!) **V**. cum eos **D**^{1} *s. v. addidit*; *om.* **VAS**, *sed in* **A** *est*: Igitur G. (vi)dens, quod eos n. m. s. p.; *in* **S**: Ig. G. cum n. m. eos s. posset. Sed ad alt. 5. fluminis: *auctor compendii ea Saxonis verba omisit, quibus in superioribus hunc amnem commemorauit.* expositis **AS**. abire fęcit permisit **S**. 7. ater **DV**^{1}**S**; aut **V**; autem **A**. apropinq. *codd. ut sæpius.* 8. capita hom. abscisa **S**. 10. pingwedine **DS**. collingendum obiciens *scripsi* (collambendum obiciens *Saxo*); colligñdum abiciens **D**; colligendum obiciens **V**; colligendum abiciens **AS**. 12. viderunt que **S**; videbant, quod **A**. 13 (26). intolerabilis **S**. 14. viderunt conclawe (*om.* vnum) **S**. 17. preciosa intuitus(!) **A**. 18. tangent(es) **A**(**S**). 19. adhererent **S**. add. et quod **S**. 20. ordinante **V**; ordinatim **S**. igitur quod(!) **A**. ffrotherus **A**; protherus **S**, *sed s. s.* broderus **S**^{3}. Buchi *Saxo*. intrarent **S**, *sed corr. in* intrauerunt **S**^{3}.

grauabat. Procedentes interius viderunt Geruthum sedentem et habentem circa precordia corpus perforatum; circa quem tres mulieres enormiter strumose residere videbantur. Dixit autem Thorkillus sociis, Geruthum corpus perforatum habere, eo quod deus Thor ipsum sibi repugnantem ignea calibe perforauerit; mulieres vero propter eandem causam ictu fulminis taliter deformatas. Vlterius ⟨*inde*⟩ digressi viderunt dolia septem, zonis aureis circumligata, ex quibus zonis argentei circuli dependebant; iuxta dolia iacebat dens maxime belue, in vtraque extremitate auro decoratus; cui adiacebat cornu bubalinum eximium, preciosis lapidibus adornatum; iuxta quod maxima armilla posita erat. Tres igitur socij, cupiditate rerum allecti, dentem, cornu et armillam leuauerunt; sed armilla statim versa in colubrum, cornu in draconem, dens in gladium se leuantes necauerunt. Vlterius venientes viderunt arma pendencia, humano habitu grandiora; inter que conspexerunt regiam togam cum pilleo et baltheo miri operis et decoris. Quorum Thorkillus admiracione captus, qui alios coercere debuit, ad regiam togam incontinenter manum misit. Statim igitur omnia fundamenta mansionis mota sunt; mulieres clamabant: »nimis dissimulatum est cum predonibus!«; omnes serpentes monstruosi, qui mortui videbantur, cum stridore et sibilo eos impetuose inuaserunt. Tunc Brotherus et Bucci arcubus et fundis, quantum valebant, monstra abegerunt; socij tamen regis ibi adeo laniati sunt, ut solum .xx^{ti}. de tanto numero saluarentur. Regressos ad ampnem superstites Guthmundus traduxit, ac multum inuitatos, cum retinere non posset, abire permisit. Bucci autem, qui iam tot monstra

4. socius **V**. 5. eo *om.* **A**. Thor *om.* **AS**. igneo **D** *ex corr.* perforauit **AS**. 7. inde *add. ex Saxone.* septem (.7. *codd.*) *om.* **A**. 9 (14). deus(!) **AS**, *sed corr.* **S**^{2}. belwe **S**. 11. ornatum **S**. 12. erant **A**. 13. fallenti **S**, *sed* allecti *s. s.* **S**^{2}. dentem *om.* **A**. 14. colubrem **AS**. drachonem **S**. 17. pileo **A**; pallio *corr. ex* palvo **S**. balteo **A**. 18. ãmiracione **AS**. qui a. c. debuit *om.* **A**. 19. choercere **S**. debuit *codd.*; solitus (erat) *Saxo.* 20—21. clamab. mulieres **S**. 21. dissimulatum, *i. e., opinor,* neglegenter et cunctanter actum; *Saxo dicit*: æquo diutius tolerari prædones. 22. videb. mortui **A**. 23. sibulo **S**. ffrotherus **A**; protherus **S**. buchi *hic et infra* **DV**. 24. valebat **V**. 25. ibi *om.* **S**. lamati **D**; leniati **V**. 26. saluerentur **S**. ad amnem superstes **DV** (superstes *etiam* **A**). 27. ac multum *om.* **A**. 28. tocj **V** (*unde Langebek* tociens). monstrua **S**.

vicerat et euaserat, captus amore cuiusdam filie Guthmundi, dum eius connubium habuisset, pristinam memoriam perdidit. Qui cum abiturum regem causa honestatis prosequeretur, in quodam vado submersus est.

XV. Rex autem in principio prosperam nauigacionem habuit; postea in tantum periclitari cepit, vt omnes deos inuocarent; ipse vero rex V*t*garthilokum inuocans prosperum ventum habere promeruit. Domum itaque rediens post tanta discrimina se quieti reddidit, habitaque vxore de Swecia vsque ad senium sic durauit. Probabilia autem argumenta audiens de immortalitate anime, cogitare cepit, que fieret anime sedes vel requies post hanc vitam. Cumque de hoc publice loqueretur, dixerunt aliqui emuli Thorkilli, nullum mortalium hoc scire, sed hoc esse ab Vtgarthiloko deo requirendum, nullumque apciorem pro hoc legatum quam Thorkillum. Cum igitur istud Thorkillo mandaretur, videns se ⟨*in*⟩ extremo periculo positum petiuit eos socios vie, qui regi hoc consilium persuasissent. Annuente rege displicuit eis consilium datum; sed rex noluit reuocare. Igitur receptis sufficienter necessariis nauem contra procellas coriis taurinis contegebant, adeoque nauigabant, quousque tenebras perpetuas introirent. Sub quibus diu nauigantes famem incurrerunt, maximumque defectum propter carenciam ignis habuerunt. Cumque de salute desperarent, ecce non longe a se ignem conspexerunt; quo applicantes, Thorkillus cum aliquibus nauim exiuit, procedensque versus ignem aduertit strictum specus introitum. Dimissis vero extra sociis solus intrauit;

---

1. vicerat *scripsi* (tot monstrorum domitor *Saxo*); viderat *codd.* 3. habiturum *codd., sed corr. man. rec. in* **DS**. 4. vodo **D**. 5. nauig. prosperam **S**. 6. periclitare **A**. 7. inuocaret *ex corr.* **S** (*sed* omnes = omnes socij); *recte fort.* deos suos *scribi voluit* $\mathbf{S}^3$ (*Saxo*: aliis varias deorum potentias exorantibus). Vtgarthilokum *scripsi hic et in seqq.*; Vrgart(h)ilokum (*vel* -locum, *vel* -logum) *codd.*; Vgarthilocum *Saxo*. 8. Demum **DA**. 10. probalia (*pro* ꝓbaˡⁱᵃ) **V**. *Nota marginalis in* **S**: Hic primo dicitur de immortalitate anime apud Danos. 14. vrgartikoko(!) **D**; vrgartologo **S**. 15. legandum $\mathbf{S}^2$. 16. Cumque igitur **S**. 17. se *in marg. add.* $\mathbf{V}^1$; in *om. codd., add. Langebek; potius tamen* expositum *scribd. est* (vltimo se periculo destinari *Saxo*). 19. rex *om.* **A**. 20. thaurinis **S**. 24. Cum de s. **V**. 26. nauem **S**. procedens (*om.* que) **D**. igne **V**. 27. dimissis, *i. e.* relictis. extra *om.* **A**; sociis extra **S**. intrauit *om.* **V**.

vbi erat domus plena immundiciis, vt supra dictum est de domo Geruthi. Vidit vero duos gygantes iuxta ignem, nares longissimas et corneas ad modum aquilarum habentes, quibus ignem componebant. Quorum alter salutans Thorkillum dixit, quod inusitatum iter ac supra humanum conatum arduum aggressus esset, quod numen vltra climata mundi manens inuestigare niteretur; dixit tamen, eum sua direccione intentum habiturum, si tres veras sentencias statim proferret. Tunc Thorkillus ait: »Non memini me vidisse familiam naribus magis incompositam«; »Nunquam vidi locum, in quo minus libenter manerem«; »Illum pedem reputo pociorem, qui prior m*ichi* exitum poterit optinere«. Tunc gygas, veritatem dictorum laudans, dixit, quod exhinc haberet transire quatuor diebus forti remigacione, tuncque veniret ad terram priuatam graminibus atque luce, et ibi inueniret Vtgarthilokum sordida loca complectentem. Thorkillus hoc audiens processit versus ignem; at gygas: »⟨*Si*⟩ ignem« inquit »desideras, necesse est, vt iterum tres veras sentencias dicas«. Thorkillus ait: »Consilio auctoris eciam exilis vtendum est«; »Tantum processeram, vt, si regredi potero, salutem nulli nisi pedibus meis attribuam«; »Si iam libere recederem, vlterius a reditu cauerem«.

XVI. Perlato igitur ad socios igne habitaque aura competenti quarta die venit ad terram, de qua gygas dixerat,

---

1. est *om.* **DS**. 2. Geruthi fuit **D**. sedentes *post* ignem *in marg. add.* **S²**. 3. per modum **V**. 6. numen **DVA**; nuciũ(!) **S**, *quod man. rec. in* minĩe (minime?) *mutauit.* climata *om.* **D**. mundio (*corr. in* mundiu *vel* mundum) **D**; mundũ **V**. 8. tres veras sentencias: *cfr. narratio in Chron. Lethr. supra p. 50, 21 sqq.* 9. ayt **A**, *ut sæpius.* familia **D**, *sed add. in marg.* fauilla(!) **D²**. 10. magis **DVS**; tam **A**. incompositam **VAS** *et* **D²**; impositam **D¹**; incomptiorem *Saxo, unde scribd. vid.* incomptam. 12. prior michi exitum *scripsi* (mihi *post* Illum *Saxo habet*); priorem (*pro* prior m̊) exitum **AS**; prior exitum **DV**. 13. dixitque quod ex hinc **AS**. 14. Tunc ven. **AS**. 17. Si *addidi ex Saxone*; ignẽ quid desideras **S**, *sed in* ignẽ inquid si des. *corr.* **S²**. 19. ait *om.* **AS**, *sed s. v. add.* **S²**. Tantum *codd.*; *fort. scrbd.* Tam temere (tem⁄e); eo temeritatis *Saxo.* 20. saltem(!) **V** (*et* **D¹**, *sed corr.* **D²**); nulli salutem **A**. 21. gr̃ãm (ↄ: graciam) *post* meis *del.* **S²**. ad reditũ **S**, *sed corr.* **S²**. 23. Prolato **A**. igneque habita **A**. 24. dixit **AS**.

tenebrosam. Quam intrans cum sociis, debiliter vidit scopulum molis immense; ad quem accedens iussit ignem accendi in aditu. Deinde cum lumine intrans vidit habitaculum omni immundicia, serpentibus et fetoribus plenum, intra quod erat Vtgarthilokus, immensis cathenis manibus et pedibus ligatus; cuius fetentes pili magnitudine et rigore corneis hastis erant equales. Quorum vnum Thorkillus ex mento eius excussit ac in argumentum factorum suorum seruauit; de cuius extraccione tantus fetor oriebatur, vt nullus ibi subsistere posset nisi naribus obturatis. Statim autem serpentes et alia monstra eos adeo inuaserunt, vt solum quinque socij cum Thorkillo remanerent. Cumque nauem conscenderent, serpentes eos insequentes venena super eos exspuerunt; at illi corium super se pretendentes venenum non curarunt. Tunc vnus ex eis, respicere volens exterius, per iactum veneni ita caput amisit, ac si gladio amputatum fuisset; alius, sub corio respiciens exterius, statim visum amisit; alius, extenta manu tegimen applicans, ex vi veneni truncatum manu brachium reuocauit. Thorkillus igitur Vniuersitatis deum inuocabat, vt ipse ⟨*se*⟩ de tantis periculis liberaret; statimque prospero vento flante ad letam celi faciem deuenerunt. Sicque nauigantes in Germaniam applicuerunt, que de nouo Christi fidem receperat; vbi et Thorkillus diuini cultus percepit rudimenta. Ibi eciam mortuis aliquibus eius sociis solum cum duobus residuis in Daciam remeauit; cumque coram rege sui transitus hystoriam ac Vtgarthiloki immundiciam recitaret, rex in tantum doluit

---

1. debiliter *mire pro* egre. scopulus *h. l.* antrum montanum *significare videtur.* 2. ī mense **V**. 3. additu **A**. 5. ligatus *om.* **A**. 6. malignitudine **AS**, *sed corr. in marg.* **S**^{2}. 10. opturatis **A**. 12. adscenderent **S**. 13. expuerunt **S**; exspuerent **DA**; ex9spuerunt **V**. illi **VS**^{2}; alii **DAS**^{1}. coreum **DAS**. 14. ven. non curarent (!) **DV**; vt ven. supportarent **A**; ven. vt euitarent **S** (illapsum respuere virus *Saxo*). 15. prospicere *Saxo.* iactum *codd.*; *fort. scrbd.* tactum (*Saxo enim habet*: tactum veneno caput). 17. tecmen (!) **A**. 18. explicans *Saxo, vix recte.* truncata **A**. 19. inuocauit **V**. ipse *codd. omnes, sed* **D**^{3} *in* ipsos *mutauit*; *ego* se (*i. e.* Thorkillum et socios) *addere malui*; eum *ante* liberaret *add.* **AS**. 20. stat. vento valido fl. **S**. vente **V**. 22. de nouo *h. l.* = nuper. fidem Christi **A**. 23. et *om.* **V**. 24. mortuis *om.* **D**, *sed* amissis *post* sociis *add.* **D**^{2} *aut man. recentior.* 25. remigauit **S**. historiam **S**. 26. vrgartikoki **D**.

ac motus fuit propter vituperacionem domini sui, vt inter verba narrantis spiritum exalaret. Pilus eciam fetidus, quem Thorkillus ostendit in testimonium dictorum suorum, propter intollerabilem fetorem multis causa mortis fuit.

XVII. Defuncto Gorm successit ei filius suus Gøtricus, qui et dictus est Godfridus. Hic non armis solum probissimus fuit, sed eciam adeo liberalis, vt hin gyefmild sit vocatus. Eo tempore venerunt duo pugiles, Bero et Reuo, ad regem Norwegie Gøtonem; qui Reuonem magis honorans magni ponderis armillam ei donauit. Quo viso quidam de aula dixit, neminem in liberalitate preferri posse Gøtoni; at Reuo, qui donum acceperat, pretulit Gøtricum. Tunc quidam Vluo ei contradixit ⟨*et*⟩ pignus super hoc posuit, si Gøtricus plus sibi daret. Reuo igitur in Daciam pergens inuenit Gøtricum stipendia inter milites diuidentem; a quo, quis esset, interrogatus, Vulpecule sibi nomen esse dixit. De quo dicto cum aliqui riderent, ait Gøtricus, vulpem solere capere predam ore, detractumque proprio collo torquem inseruit ori eius; quem Reuo statim in brachio suo posuit ipsumque auro ornatum omnibus ostendit; reliquum vero brachium quasi ornatu vacuum occulcius portauit. Qua industria ornatum consimilem priori a rege recepit. Gauisus ergo Reuo, non tam propter magnitudinem doni quam propter victoriam litis inite, regi retulit vniuersa. Reuersus igitur Reuo in Norwegiam Vluonem pignus soluere recusantem occidit, filiamque Gøtonis captam Gøtrico pro vxore adduxit.

---

1. et motus **S**. 4. intolerabilem **S**. 5. *Inscriptio in* **D**: Gotricus 53⁹; *in* **A**: De Rege Gotrico, qui eciam fuit dictus gotfridus, *et in marg.*: LXV. Gøttric Gormſøn kallet Godefred. — 5. grom **D**. Gøtricus *plerumque* **DV**, Gotricus **AS**. 6. Gotfridus **A**. probiss. solum **AS**. 7. hingyefmil **V**; hingiefmyld **A**; hingefemild **S** (hin gyafmilde *Ann. Ryens.*). vocatus *om.* **D**, *sed* dictus *in fine versus add.* **D**³. 8. Reuo *semper scribo; in codd. sæpe* Reno *praue scribitur, et sæpe vix discerni potest, utram formam scriba voluerit.* 9. gøtho(nem) **S** *ubique*; Goto *Saxo.* 11. proferri **D**. 12. vluo quidam **S**; vluo *ex* vlna *corr.* **D**³; vlna **V**. 13. et *addidi.* 14. daniam **S**. 16. wlpecule **DS**. 18. quem **D**²; quos **DV**; quod **AS**. 20. ornatu **SD**²**V**²; ornatum **DVA**. 21. Quia **A**. 22. non **DV** (*Saxo*); nam(!) **A**; *om.* **S**. 23. inuite **D** (*et initio* **S**, *in quo verba quædam post* inite *inserenda in summa pagina addita sunt; sed hæc præter prima* cum vluone *certo legere et intellegere non potui*).

XVIII. Hic Gøtricus subiugauit sibi Germaniam, deditque Saxonibus hanc tributi legem, vt, quociens rex nouus in Dacia crearetur, vel nouus dux Saxonibus preficeretur, semper duces eorum deberent regi dare centum albos equos et in signum subieccionis presentare. Nec victoria Germanie contentus eciam Sweciam attemptabat, mittens illuc Reuonem pro legato. Quem Sueones aperte occidere non audentes ipsum nocturno silencio peremerunt; propter quod singuli, qui huic facto interfuerunt, .xii. talenta auri, quilibet vero ex plebe vnam vnciam auri Gøtrico persoluerunt. Accidit interea, vt Karolus Magnus, rex Francorum, debellatam Germaniam non solum ad fidem Christi sed eciam ad seruiendum sibi compellebat. Quo comperto Gøtricus Saxoniam, dominium Karoli carius amplexantem, statim debellabat, intendens non solum in Saxones sed in omnem Germanie populum vindicare, quod a suo dominio recessisset. Primo igitur in Frisiam nauigans eam deuicit; cui et inusitatum modum tributi imponebat. Cumque vlterius in alias Germanie partes procedere statuisset, a proprio milite est occisus clanculo. Quo audito Karolus exultans nunquam iocundiorem euentum sibi accidisse dixit.

EX LIB. IX. SAXONIS.

I. Mortuo Gøtrico successit ei filius suus Olauus; qui extra regnum nil magni fecit, sed intra regnum pro nece patris ⟨*vindicanda*⟩ laborauit. Qui prope Lethram in quodam colle a suo nomine dicto est sepultus.

---

1. dedit (*om.* que) **AS**. 2. nowus **DS**. 4. dare regi **AS**. 5. ei *ante* presentare *add.* **S**³. 6. attemptauit **S**. 7. ſweones **V**; ſueuones **A**; ſweui **S**. 8. perimerunt **D**; peremunt **A**. 9. quilibet **S**, *idemque valet* q̇lʒ **D**³; q̇bꝯ (*vel* quibus) **DVA**. 11. frankorum **V**. *Nota marginalis* (*ex Ann. Ryens. sumpta*) *in* **S**: Anno domini DCC.lxxvij. 12. compellabat **V**. 13. dominij **A**. carius = cupidius *Saxo*. 14. complexantem **AS**. depellebat **A**. 16. recessissent **A**. 17. et *om.* **A**. 19. Karrulus **S**. 21. 339, 4. *Inscriptiones in* **D**: Olauus 54⁹. — Siwardus 56⁹. *In marg.* **A**: LXVI. Olleff Gøttrekß. — LXVII. Humger(!) Olluff ſøn. — LXVIII. Siuerd Gøttriks daatter ſøn. — LXIX. Ring Siuerds ſøſter ſøn. — 24. vindicanda *addidi* (*Saxo*: paternæ vindictæ studio). letram **S**. 25. dictꝯ(!) **S**; dicta(m?) **D**.

Huic successit filius suus Hemming, qui pacem cum imperatore fecit terminumque regni sui Eydoram fluuium recepit; regnauit autem .xxviii. annis.

Hemmingo successit Siwardus, nepos Gøtrici ex filia. Hic tamen habuit Scaniam, Sialendiam et alias insulas; sed Ringo, consobrinus eius, qui et ipse nepos Gøtrici erat, Juciam occupabat. Quibus adinuicem discordantibus extranei Daciam infestabant, contra quos propter defensionem patrie quinque annis Siwardus bellis insistebat; Ringo autem, nichil cogitans nisi qualiter totum regnum vsurparet, prouincias Siwardi inuasit. Sialendenses igitur, Siwardo absenti fidem seruantes, filium eius paruulum regem statuerunt; cui nomen erat Regnerus. Ringo autem, audiens Siwardum redeuntem, Sialendiam inuasit, minas proponens, quod, nisi indigene sibi seruirent, terram gladio destrueret. At Sialendenses, inducias respondendi postulantes, dum nescirent, quid facere vellent, puer Regnerus in multitudine consistens ait: »Breuis arcus cicius spiculum emittit. Consulo, vt Ringoni superficiale obsequium promittatis, ne terram destruat, tempore autem oportuno Siwardo fidem, quam tuemini, ostendatis.« Cuius prudenciam omnes admirati consilium pueri sequebantur; ne autem sibi aliquid mali contingeret, in Norwegiam educandum transmiserunt. Postea Siwardus Ringonem bello inuasit; quo occiso eciam ipse ad paucos dies ex vulnere decessit.

II. Siwardo filius suus Regnerus successit. Quo tempore rex Swecie Frø, interfecto Siwardo rege Norwegie, auo Regneri, coniuges procerum eius publico prostibulo constuprandas adiudicabat. Quo audito Regnerus ob necem aui vindicandam

---

1. hemingus **AS**. 2—3. terminumque . . annis *ex Annal. Ryens. sumpta.* 5. tñ (tamen) **DVS**; *om.* **A**; tantum (tm̃) *Langebek.* 7. discor^{b9} **S**. 8. iuciam inf. **S**. defencionem **A**. 9. v$^{q;}$ annis **DV**. 11. absenti Siw. **A**. 12. stat. regem **S**. 16. rn̄dendi (ↄ: respondendi) **VS**; redeundi **DA**. 18. scicius(!) **V**. cicius piculum(!) **D**. 19. promittatis **DVA**; faciatis **S**. destruant **DV**. autem *om.* **S**. 20. tuemini *scripsi*; tenemini *codd.* 22. autem sibi *om.* **S**, *sed* sibi *post* mali *inserit.* 24. de wlnere **DS**. recessit(!) **S**. 25. *Inscriptio in* **D**: Regnerus 57^{9}; *in* **A** *marg.*: LXX. Regner Siuerdß kallet Lodtbrog. — 25. Siwardo **DAS**; Sequitur(!) **V**. Siw. successit f. s. Regnerus **S**. 26. ffro **A** (*ut in seqq.*). 27. prostibulo, *i. e.* lupanari. constupandas **A**; constup(r)andis **S**. 28. ob nece(!) aui **A**.

in Norwegiam transiuit; cui plurime matrone virili habitu indute occurrerunt, adiungentes se illi contra Frø pugnaturo. Inter quas *L*athgerta ⟨*erat*⟩, virgo bellatrix, que prima inter promptissimos dimicabat. Cuius incomparabile factum admirans Regnerus, prostrato rege Frø, eius connubium per internuncium procabatur. Illa fraudulenter consenciens vrsum et canem in vestibulo domus sue religauit, ne aliquis intrare presumeret. Cumque Regnerus consensum suum percepisset, ad domum virginis perrexit; insurgentibus in se bestiis, aliam telo traiecit, aliam apprehensis faucibus strangulauit, sicque virginis amplexum optinuit; ex qua duas filias et ⟨*filium*⟩ Fridleuum generauit. Cumque Juti regis reditum de Norwegia desperarent, adiunctis sibi Scaniensibus Sialendenses regi fideliores inuaserunt; quod Regnerus audiens cum .xxx. nauibus rediit ac insolenciam rebellancium edomabat.

III. Post hoc in Thoram, filiam Herothi regis Swecie, amorem conuertit, repudiata vxore sua Lathgerta. Herothus autem per siluas transiens duos angues inuenit, quos filie tradidit nutriendos; qui paruo tempore adeo crescebant, vt integrum bouis cadauer cotidie deuorarent. Tandem cum pestilente alitu homines occiderent, edixit rex, filiam suam habiturum, qui serpentes interficere posset. Quod audiens rex Regnerus villosam vestem ac villosa femoralia assumpsit, sicque cum sociis in Sweciam nauigauit. Quo dum ⟨*bruma*⟩ venisset, dicta indumenta aquis immersit atque, dum fortiter gelata essent, induit; sicque relictis sociis solus ad aulam

---

1—2. matrone occurrerunt adiung. se illi vir. h. ind. **S**. 2. contra *om.* **A**. pugnature **S**. 3. Lathgertha *Saxo, fere ut corr.* **D**^{3}; iathgerta **DVA**; laterca **S**. erat *addidi.* 4. dimicabat **VAS** (*ut Saxo*); dimicauit **D**. 5. ei (*pro* eiꝯ *vel* eꝯ) **A**. 7. sue *om.* **S**. 9. transiecit **A**. 10. aprehensis **V**; apprehensam *Saxo.* 11. filium *addidi* (*ex Saxone*). 12. de Norwegia *om.* **A**. 13. fi(y)alle(a)ndenses **D**(**S**), *ut sæpius.* 14. cum .30. **DV** (tricenis *Saxo*). 16. hoc *in marg. add.* **A**, *om.* **DV**; postea **S**. heroth regis **A**; regis heroth **S**. 17. se conuertit **S**. latherca *codd., ut sæpius in seqq.* hotꝯ, *corr. in* herot **S**. 18. per insulas **S**. agnos **AS**, *sed in* agues(!) *corr.* **S**^{3}. 20. cottidie **A**; quotidie **S**; quottidie **D**. 21. alitu (ɔ: halitu) **DVA**; anelitu **S**. 22. Eiδ (*pro* Qδ) **A**. 23. rex *om.* **S**. Regnerus *om.* **VAD**^{1}, *sed in marg. add.* **D**^{2}. pillosam **A**; vilosã **S**^{1}, *sed* (*ut infra 341, 4*) *in* pillosã *mutauit* **S**^{3}. ac vilia **S**; ac viola(!) **A**. 24. Qui **S**. bruma (*ex Saxone*) *addidi, ut sequens* gelata *intellegi possit.*

regis processit. Dum autem serpentes eum inuaderent, morsus eorum clipeo, venenum autem excepit hispido tegumento; quibus interfectis, dum rex eum videret tam hyrsuto tegmine operiri et specialiter bracha tam villosa, eum Lothbrog per ludibrium appellauit. Accepta igitur Thora, regis filia, in vxorem, genuit ex ea filios Rathbertum, Dunwatum, Siwardum, Byorn, Agnerum et Ywarum. Interea Juti et Scani contra Regnerum quendam Haraldum super se regem fecerunt; quo audito Regnerus in Norwegiam mittens auxilium precabatur. Tunc Lathgerta, quondam eius vxor, immemor repudij sibi facti sed memor pristini amoris, ei cum classe .c.xx. nauium in auxilium venit. Dum igitur Regnerus contra Scanos pugnaret, Ywarus, filius eius, septimum agens annum, virilia facta in bello gessit; Siwardus autem, alter filius, graue ibi vulnus recepit. Quod videns exercitus Regneri fugam inisset, nisi Regnerus et Lathgerta, que incomparabilia facta ibi edidit, occurrissent. Tandem soluta acie Haraldi ⟨*ipse*⟩ per fugam euasit. Siwardus autem dum a medicis desperaretur, venit quidam grossissimus ad lectum eius, Rostarum se nominans, promisitque ei statim sanitatem, dummodo vellet sibi animas eorum dedicare, quos in bello oppressurus erat; quod cum ille libenter annueret, statim senex putredinem de vulnere eduxit sananque solam cicatricem reliquit. Quo facto oculos Siwardi quodam puluere perfudit, ex quo creuerunt super oculos quasi similitudines vermium, vt terribilis fieret aspectu, pretendens suam futuram seuiciam; dictusque est ob hoc Siwarth Hugwormsøgh.

---

2. tegimento **A**. 3. eum rex vid. **V**; rex vid. eum **S**. yrsuto **A**; hirsuto **VS**. tegmĩ **D**; tegim̃ **V**. 4. brachia **V**; bracha[a] **S**. lothbrogh **D**[3]; lothbroc **V**; lothbrok **A**[1]; lothbrook **S**(**A**[2]). 5. filiam **A**. 6. dimwatum **S**. 7. biørn **V**; byørn **S**. iwarum **S**. Scanienses **A**. 9. nuncium *ante* mittens *add.* **S**. 10. condam **S**. 14. graui **S**. 15. accepit **A**. Quod audiens **D**. .n. (*pro* $\dot{\text{n}}$ = nisi) **V**. 16. facta ibi facta **D**; ibi facta **S**. ediderunt **A**. 17—18. Tandem . . euasit *om.* **S**. 17. ipse (ip̃e) *addidi ex Saxone.* 18. Sywardus **S**, *ut sæpius.* 19. grossimus **D**. 20. promisit (*om.* que) **AS**. sibi vellet **AS**. 21. illorum **V** (*Saxo*). opp̃surus **D**. 23. cycatricem **A**. 27. Siwærth **D**; Sivarth **A**; Siwardh **S**. hugwormessøgh **A**; hugormshøge **S**.

IIII. Mortua est *interea* Thora, vxor Regneri; qui ex dolore propter hoc cepit infirmari. Cogitans autem huiusmodi dolorem per militare exercicium expellendum, edixit, vt, quicunque paterfamilias haberet filium vel seruum, de quo minus presumeret, eum sibi daret, intendens per hoc inertes et desides trahere ad probitatem. Contracto igitur exercitu contra Angliam pugnauit; cuius regem Hamam, patrem nobilissimi iuuenis Helli, in bello occidit. Deinde Scocie et Pecie *ill*arumque insularum, quas Australes vocant, duces interfecit. Prefecit autem dictis prouinciis filios suos ⟨*Ywarum et*⟩ Siwardum et Rathbertum; Norwegie et Orcadibus prefecit filium suum Fridleuum. Interea quidam Dani, pertinaces contra Regnerum, partes Haraldi supradicti resuscitare conabantur; contra quos Regnerus veniens rebellium agmen *e*lisit ac Haraldum, eorum ducem, in Germaniam fugauit. Ceterum, quos capere poterat, graui supplicio interemit; possessiones autem eorum, qui cum Haraldo aufugerant, suis militibus conferebat. Nec hiis contentus Saxoniam inuadere statuit, eo quod refugium sibi rebellium videretur. Aduocato igitur filiorum auxilio Saxoniam intrauit, vbi inuento Karolo imperatore cum eo pugnauit ipsumque fugauit; supposuit autem Saxones graui tributo. Audiens autem Herothum, regem Swecie, mortuum ac filios eius per quendam Sorlum patrimonio priuatos, assumpsit

---

1. interea *scripsi ex Saxone*; igitur *codd.* thoræ **D**. 2. infirmari: *epitomator male intellexit verba Saxonis*: infinitam ægritudinis molestiam peperit; *item fere inferius p. 345, 30.* huiusmodi **AS**; hiꝯ **D**, hꝯ **V**, *quod fort. idem significat.* 3. militare excꝯcicᵐ **D**; militarem excercitu(m) **V**(**A**) (m. exercicū **S**). expulendum **V**. 5. inertos **V**. 7. haniam **D**. 8. helli *h. l. codd.*; Hellæ *Saxo.* *ad* Pecie *in marg.* **D**²: pecie .i. orkadie (*non recte*; P. *est extrema pars Scotie versus septemtriones, patria, ut opinor, Pictorum*). illarumq. *scripsi*; aliarumq. *codd.* 9. quos (!) **A**. 10. predictis **A**. Ywarum et *addidi, quæ verba etiam in editione Saxonis (p. 448, 4 Ml.) omissa sunt; sed Ywarum Angliæ regem factum esse ostendunt ea, quæ postea in cap. VII narrantur; codex tamen Saxonis, quo auctor compendii usus est, iam hunc defectum habuit, ideoque auctor compendii in capite IX. Hellam de Dacia fugatum esse dixit.* 11. Orchad. **S**, Orkad. **A**. 11—12. Fr. f. s. **AS**. 14. elisit *Saxo*; illisit *codd.* 17. aufugerunt **S**; fugerant **A**. conferrebat **D**. 18. studuit **AS**. 18—19. eo quod ibi ref. reb. v. **S**. 20. Karulo **D**. *Nota marg. in* **S**: Karulus imperator fugatus per da(nos). 22. herotum **S**. 23. Sörlus *Saxo.*

secum filios Byornum, Fridleuum et Rathbertum; nam Regwaldus, Withsercus et Ericus, quos ex Suanlonga susceperat, nondum erant armis apti. In Sweciam igitur venienti occurrit Sorlus cum exercitu, offerens commune vel singulare certamen; cumque Regnerus singulare elegisset, cum tribus filiis suis intrauit certamen contra Starkum pugilem, habentem secum .VII. filios suos, atque victoriam optinuit, vtroque exercitu inspectante. Quia vero Byorn illesus in illo certamine permansit, tanquam inuulnerabilis Byorn Jærnsiith est vocatus. Habita igitur super istos victoria Regnerus *aggrediens* Sorlum cum omnibus, quos secum habuit, interfecit, ac Byorn ob eximiam fortitudinem Swecie prefecit.

V. Dum igitur aliquantulum quiesceret a bellis, cepit quandam mulierculam adamare, et, vt cicius optineret intentum, inconsueto modo patrem eius honorabat; nam cum esset plebeius, rex tamen eum frequenter ad epulas inuitabat, ac proximum sibi residere fecit, ei frequenter assurrexit ac donis honorabat. Admirans ille, cur rex sibi tam honestus esset, cogitare cepit, quod forsan sibi hoc fieret propter filiam suam pulchram; ideoque extunc eam diligencius obseruabat. Regnerus tamen per internuncium consensum puelle intelligens assumpta veste muliebri ad eam venit atque, ut mulier lectum eius intrans, eius amplexibus fruebatur. Cumque vterus eius intumesceret, artaretque eam pater, vt huius rei actorem proderet, rex factum suum publice fatebatur, natumque ex ea filium Vbbonem nominauit; hic erat filius Regneri vndecimus. Qui matrem dilexit, eo quod regiis amplexibus se dedisset, sed patrem minus curauit, quod plebeie mulieris concubitum

1. biornum **S**. Regnaldus **AS** (*Saxo*). 2. Witsercus *Saxo*; Withbertus **DV** (Witb. **A**); Vithbertus **S**. Hericus **A**. Suanlogha *Saxo*. 3. igitur *om.* **V**. 4. sing. bellum **S**. 6. contra starcum **AS**; cũ Starkũ(!) **V**. 8. aspectante **AS**. biørn **V**; biorn **S**, *et sic sæpe variatur*. in illo bello **S**. 9. jernssiith **S**. 10. Regnerus *om.* **S**. aggrediens *scripsi* (impetitum *Saxo*); egrediens **DVA**; Regrediens **S**. 12. ſwecę **DVS**. 15. modo **VAS**; more **D**. eius *om.* **S**. cum nam **D**. 16. plebeo **AS**. 18. (h)onerabat *malim*. ãmirans **S**. 19. hec fierent **D**. 20. extunc *om.* **S**. 22. veste mulieris **A**. ad lectum **A**. 24. tumesceret **S**. artaret (= cogeret), *om.* que, **A**; hortaretur eamque pater **S**. auctorem **S**; *sed* actor *sæpius pro* auctore *dicitur*. 27. regibus **VD**, *sed in* **D** *corr. in* regis. dedifisset(!) **S**. 28. sed patrem nimis .. quod, *signata lacuna*, **A**. eo quod **S**. plebee **S**; plebeis **A**; plebeio **V** (*et initio* **D**).

appetisset. Post hec Regnerus assumptis secum sex filiis, quos de Thora susceperat, in Hellespontum transiuit regemque eius Dyan debellatum occidit; cuius filij Dyan et Daxon, habentes filias regis Rutenorum vxores, assumptis secum Hellesponticis, Rutenis et Scithis necem patris nitebantur vindicare. Videns autem Regnerus eorum exercitum immensum, equos eneos rotis superposuit ac maximo impetu in aciem hostium agitauit; que res aciem hostium diuisit in tantum, quod, altero ducum interfecto, altero superato, exercitus cederet vniuersus. Igitur Regnerus Withsercum filium suum Hellesponto prefecit; Rutenorum autem rex, timens arma Regneri, fuga bellum preuenit. Post hoc Regnerus intellexit, Biarmenses sibi subiectos velle repugnare; contra quos dum nauigare cepisset, illi, aduentum eius audientes, adeo celum suis carminibus turbauerunt, vt vicissim per tempestatem contrariam ac estum feruentissimum Regnerus diutissime grauaretur; multisque sociis fame ac pestilencia consumptis diuertit ad regionem Curorum et Semborum. Quem cum illi honestissime recepissent, eo magis contra Biarmorum insolenciam prouocatus, attemptata *iterum* nauigacione propere super eos venit. Quorum rex fugiens ad regem Finmarchie q*uendam* adduxit eum cum populo suo contra Regnerum. Porro Finni, periti in sagittando, currentes super niues labili instrumento, quod dicitur 'renneskiith', exercitum Regneri sagittis nimium infestabant. Videres tunc Regnerum animo anxiari, quod, qui imperatorem fugauerat, a gente tam vilissima grauabatur.

1. Regnerus *om.* **AS**. 2. hellispontum **S**, *ut solet.* 3. dian *h. l.* **DV** (**S** *bis*). cui *codd., sed* **D**^{2} *corr. in* cuiꝯ. 4. ruthenorum **AS**, *et sic sæpius codd.* 5. hellispontis **S**. Scithis *Saxo*; Sithis **S**; Schitis **DVA**. 7. supposuit ac max. **S**; suppositis max. **A**. 8. Quo rex **S**. in tantum *om.* **A**. 9. vt (*pro* quod) **VAS**. fupato **DVS**; fupstito(!) **A**; *sed verum est* fugato (*Saxo*: fuga sublapso). 10. cederet **SD**^{2} (*cum Saxone*); federet **DVA**. 12. Post hec **VS**. 13. Warmenses **S**. 15. suis *om.* **D**. 16. diutissime **DVS**; ductissime(!) **A**. 18. Samborum **S**. 19 (345,3). Warmorum **S**. 20. iterum *scripsi*; igitur *codd.* propere *scripsi* (subitanea irruptione *Saxo*); prospere *codd.* 21. Finmarcie **D**; Fynmarchie (*et* ffynni) **A**. quendam *scripsi*; qui *codd. inepte*; *nomen eius* (Matullum *apud Saxonem*) *epitomator afferre noluit.* 23. pithi(!) **V**; pti, *corr. in* pati, **S**. 24. rænnefliith (*fort. pro* -fciith) **DV**. 25. quod hic, qui **A**. 26. de gente **A**.

Igitur, cum de die propter celerem eorum cursum ipsos attingere non posset, quadam nocte ipsos insidiose inuasit; regem Finnorum cum suo populo fugauit, regem Biarmorum interfecit. Que omnia grandibus saxis insculpi fecit ob victorie sue monimentum.

VI. Interea Vbbo, filius eius, inductus per auum suum Esbernum contra patrem coronam Dacie vsurpabat; quod audiens Regnerus Daciam intrauit ac Esbernum apud Grønsund occidit, caputque eius abscisum tanquam horrendum spectaculum super proram infigi precepit. Vbbo autem, tunc effugiens, sed iterato contra patrem in Sialendia bellans, victus est; vbi, antequam capi posset, tantam stragem circa se fecit, vt hostium cadaueribus tanquam municione vndique vallaretur; ad vltimum captus in vincula coniectus est. Interea Daxon, filius regis Hellesponti, in vlcionem necis paterne Withsercum, filium Regneri, occidere cogitabat; sed dum hoc publico bello facere non posset, insidias meditans pacem simulatam cum eo fecit. Inuitatus igitur a Withserco ad conuiuium armatum subornauit exercitum, vt in specie mercatorum super currus vrbem intrarent, nocturno tempore insidias peracturi. Circumdatus igitur Withsercus tanta virtute se defendit, vt hostium corporibus in circuitu vallatus non nisi per scalas superius *ad*missas capi posset; sociique eius .XII. similiter capti, dum repatriare libere possent, nolebant ab eo separari. Daxon autem propter ingentem eius probitatem non solum ei vitam sed eciam filiam suam cum dimidio regni offerebat; at ille, paruipendens vitam tenere de dono hostis, mori preelegit, dicens, quod Daxonem igni combureret, si eius victor fuisset; propter quod Daxon ipsum cum suis sociis igne consumpsit. Quod cum Regnerus audisset, pre dolore infirmari cepit;

7. Esbernum qualiter a patre c. D. vsurparet(!) **S**. 8. et Esb. **A**. grønefund **S**. 10. configi **S**; *malim* affigi. 11. fialendiam **DVA**. 13. tamq. in municione **AS**. bellaretur(!) **A**. 14. ad vincula **D**. 14—15. Interea f. r. H. scilicet Daxon **D**. 15. vithsertum **S** (*item 21*; viserto *18*). 16—17. dum hic publice bellum f. n. potuisset **S**. 18—19. subornauit ex. armatum **A**; suborauit (!, *corr. m. 3 in* subordinauit, *ut* D^3) ex. arm. **S**. 19. curros **A**. 19—20. vrbem intrarent super currus **S**. 23. admissas *scripsi* (superne admotis *Saxo*); immissas *codd.* 24. volebant **D**. 29. cum sociis suis **S**. in igne **AS**. 30. infirmari c. pre dolore **AS**.

quem vxor eius arguens dixit mortem filij armis, non fletibus, vindicandam. Committens igitur filio suo Ywaro tutelam Dacie Vbbonemque recipiens in graciam in Rusciam est profectus; vbi comprehensum Daxonem et vinculis constrictum in custodiam relegauit. Mira humanitas, quod interfectorem filij non occidit, ymmo liberatum postea in graciam recepit reddiditque patriam sub tali *condicione*, vt annuatim ipsi Daxon cum duodecim patribus nudis pedibus censum humiliter offerret.

VII. Inde profectus filium suum Ericum Wætherhat Swecie prefecit. Audiens autem, Noricos et Scotos rebellare, primo in Norwegiam transiuit, eiusque duce interfecto filio suo Byorn eam dedit. Deinde receptis secum Erico et Byorn Orcades deuastabat. Postea Scociam inuadens regem eius interfecit; vbi filij eius Rathberth et Dunwath in bello ceciderunt. Cumque in Daciam rediret, audiuit, filium suum Ywarum de regno expulsum; nam Galli, ab imperatore missi, fugato Ywaro quendam Hellam regem fecerant. Regnerus autem classem in Norwicum admouit, vbi exposito exercitu tribus diebus bellans Hellam fugauit plurimis Gallis interfectis. Post hoc in Hyberniam arma mouit, cuius rege occiso

---

1. filii sui **S**. 2. filio suo Ywaro; *auctor compendii hic errorem commisit; nam hic Ywarus, ut Saxo dicit (p. 455, 12 Ml.), præfectus Jutiæ fuit, ab Ywaro Regneri filio, rege Anglie, diuersus.* 3. ruciam **A**, *ut sæpius.* 5. relegauit *Saxo*; religauit *codd.* mirans(!) **S**. quod **DAS**; que **V**. 6. immo **V**. 7. patriæ *Saxo.* condicione *scripsi*; tributo *codd.* ipsi *scripsi*; ipse *codd.* 8. patribus (*sic etiam Saxo*) *pro* proceribus *dictum videtur.* 10. ſwecę *codd., quod et* Swecie (Sweciam) *et* Swecis *significare potest*; *item* Norwegę; Svetiæ *hic Saxo.* 12. eius (*om.* que) **A**. 13. dedit eam **V**. 14. Scoc. infestabat **A**. 15. rathbat(h) *codd.* 17. de regno, *scilicet* Anglie; *videatur supra ad cap. IIII nota critica p. 342, 9.* 18. quendam Hellam *auctor compendii dixit, propter defectum codicis Gestorum loco dicto commemoratum hunc* Hellam *diuersum esse ratus ab Hella, filio Hamœ, interfecti olim regis Angliæ. Ceterum etiam Saxo hoc loco habet*: Hellam quendam Hamonis filium; *sed hic* quendam *aut falso intrusum est propter textus corruptionem aut ex* quondam (= defuncti) *ortum.* fecerunt **S**. 19. cum classe **S**. Norwicum *scripsi* (*cum Saxone*: portum, qui Norvicus appellatur, accessit), *idemque significat* norwicę **V**; norwecę *cum leui errore* **D**; **AS** *habent* norwegę, *id est* Norwegiam, *contra omnem sensum.* 20. Gallis *codd.*; Anglis *Saxo.* 21. Post hec **VS**(**A**?). hiberniam **V**; yberniam **DA**.

Dubliniam ciuitatem obsedit et cepit. Deinde per mediterraneum mare vsque Hellespontum nauigans intermedias regiones cum sollempnibus victoriis pertransiuit.

VIII. Inter hec Haraldus supradictus per quosdam Danos in regem iterum est euectus. Qui dum a facie Regneri redeuntis aufugeret, adiit imperatorem Lodowicum, Maguncie constitutum, pro auxilio impetrando; qui promisit ei adiutorium, dummodo fidem christianam recipere vellet. Haraldus consenciens per imperatorem de sacro fonte est leuatus. Imperator igitur iussit Saxonibus, vt Haraldum fideliter adiuuarent; quibus fretus Daciam intrauit. In territorio Sleswicensi ecclesiam construxit, scilicet in Hadæboth, ydolatriam interdixit, fidem Christianam primus introduxit ac pro ea in principio fideliter laborauit. Sed Regnerus superueniens Haraldum cum Saxonibus fugauit, ydolatriam reuocauit ac fidem nouellam de Christo in Dacia extirpauit. Haraldus eciam, reputans forsan fidem Christi inanem, eo quod sibi prospere non euenisset, eam, sicut faciliter acceptauerat, reiecit.

IX. Interea Hella, de Dacia per Regnerum fugatus, ad Hybernicos transiuit, ibique omnes Regnero fideles occidit. Contra quem Regnerus cum classe transiens iusto dei iudicio propter repudium fidei christiane ab Hella comprehensus est ac in caueam serpentum deiectus; qui dum corpus eius deuorarent, dixit: »Si porcelli scirent penam verris, diruptis haris ad liberandum festinarent.« Ex quo verbo intelligens

1. dublinam **S**. 2. inter medias **S**. 5. erectus **A**. *Nota marg. in* **A**: LXXI. Harald Klack første Christen konge; *in* **S**: Introduccio fidei christiane in dacia hoc in loco dicitur primo per quemdam Haraldum. 5. redeuntis *om.* **A**. 6. aufugaret **V**. Lodewicum **A**. 8. christ. fidem **AS**. 10. haraldo(!) **S**. 12. hethæboth **A**; hædæboth **S**. *Verba* scil. in Hadeboth *ex Ann. Ryens. sumpta sunt.* 13. fideliter *om.* **S**. 15. reuocabit **V**. 15—16. in daciam **D**. 16. exstirpauit **A**. forsan reputans **S**. 17. prospere non **AS**; non *in* **D** *postea s. v. additum*; *om.* **V**; *igitur fort. scribd.* sibi improspere euenisset. 18. attẽptauerat **VAS**. *post* reiecit **D**^{1} *inseri voluit hæc verba in margine adscripta*: sed aliqui dicunt, quod ad predicacionem sancti ansgarii rediit et ecclesiam in hadboth construxit. *Hanc notam* (*sicut aliam ad v. 11 adscriptam*: Haraldus apostatauit a fide) **D**^{1} *ex Ann. Ryens. confecit.* 19. de dacia *codd., sed auctor errauit, vid. supra ad p. 342, 9*; de Anglia *dici debuit.* fug. per R. **S**. 20. ybernicos *codd.* Regneri **A**. 22. ab helga **DV**. 23. serpencium **A**. 24. dixit vnus(?) **A**. 25. aris **DVS**.

Hella, ipsum filios habere, misit, qui eum a serpentibus liberarent; sed antequam ipsi venirent, Regnerus spiritum exalauit. Talem exitum habuit talis princeps. Cuius mortem dum Ywarus, filius eius, existens in ludo audiret, tam dissimulanter se gessit, vt nec ludum dimitteret nec faciem aliquatenus a pristina leticia immutaret; Siwardus autem, eodem nuncio audito, tanto dolore captus fuit, vt hasta, quam manu tenebat, pedem non aduertens transfigeret; sed et Byorn audita nece patris tesseras, cum quibus tunc lusit, adeo manu compressit, vt sanguis super tabulam de summitatibus digitorum proflueret. Ywarus igitur in Angliam pro vindicanda patris nece transiuit. Qui dum exercitum suum respectu hostium nimis modicum videret, petiuit ab Hella tantum spacium in terra, quantum corio equino circumdari posset; quod Hella parum reputans ei concessit. At ille corium equinum in exiles corrigias scissum extendit, qu*oad* edificande vrbi sufficiens spacium inclusit; vrbe constructa homines et alimenta habundanter ingessit. Interea Siwardus et Byorn cum .cccc. nauibus superuenientes bellum Helle denunciant. Quo in bello capto, dorsum eius plaga aquilam figurante incidi iusserunt, deinde vulneri facto sal insperserunt; talique tormento Hella propter necem Regneri vitam finiuit. Siwardus et Byorn ad sua regna redierunt; Ywarus dominus Anglie remansit duobus annis.

X. Cum autem in Anglia pugnantes essent, Dani duos principes super se elegerunt; contra quos filij Regneri cum mille septingentis nauibus venientes ipsos apud Sleswich bello

---

1. iussit (*pro* misit) **S**. 3. habuit *om.* **V**. 4. Iwarus *h. l.* **DVA**, *in seqq. etiam nonnullis locis* **D**. 4. dissimulenter **D**. 5. lud. dim. = spectaculum relinqueret. aliquatiꝯ **S**. 6. ad(!) **D** 7. tanto *om.* **S**. 8. transfigit **S**. et *om.* **A**. børn **V**. audito **A**. 9. tesseras *Saxo*; tesseres **DVS**; casseres(!) **A** (tasseres *corr.* **D**^{3}). cum aliquibus **A**. manũ **A**. 12. rᵛ (= respectu) **D**. 15. confessit **D**. exilis **A**. 16. scissum **S**; scissim **DVA**, *quod etiam Saxo habet.* quoad *scripsi*; qua *codd.* 17. constituta **V**, *sed m. 1 corr. in* constructa, *quod est in* **DAS**. abundanter **DS**. 18. gessit **S**; inuexit *Saxo.* 20. aquila **A**. figurantem **S**. 25. *Inscriptio in* **D**: Siwardus 58; *in margine* **A** *paulo superius*: LXXII. Inguer Regnerß. — LXXIII. Siuard inguers broder; *deinde, quos nec Saxo nec compendium habet, sed quos Annal. Ryenses et alii nominant,* LXXIIII. Sigefred oc Anuff (ɔ: Anulo). LXXV. Regenfred. 27. Sleswik **A**; Slæswich **V**.

sex mensium deleuerunt. Byornone autem et Erico ad sua regna reuersis, Ywarus atque Siwardus, vt Danos rebelles compescerent, in Dacia resederunt, Agnerum Anglie preficientes. Quo ab Anglicis repulso, Siwardus in Angliam transiuit, eam incolis vacuando, malens terram desertam habere quam pestilentem sustinere. Post hec Erico in Swecia occiso, dum Agnerus necem eius vindicare vellet, eciam ipse post fratrem est interemptus. Siwardus autem consensu omnium Danorum est rex Dacie constitutus; qui post multas strages in diuersis terris factas tandem se ad pacem contulit. Adeo pacifice rexit, vt, sicut ipse nullum, ita nullus inuaderet ipsum. Hic moriens infantulum filium Ericum reliquit.

Ericus autem, frater supradicti Haraldi, conspirantibus secum quibusdam Danis sediciosis regnum vsurpauit; de quo tamen diutine non gaudebat. Nam orto bello inter ipsum et Guthormum, fratruelem suum, filium Haraldi, tanta cede dimicatum est, vt cum innumeris ex vtraque parte cadentibus ambo duces interirent.

Huic successit Ericus, filius supradicti Siwardi regis, habens vxorem filiam Guthormi; qui in omnibus probissimus fuit, excepto quod Christianos super modum persequebatur, eos proscribendo, spoliando, tormentando. Postea *tamen* ad predicacionem beati Ansgarij perfecte conuersus tantum postea

---

1. biorne **S**. 2. regna *om.* **AS**. ac ſiw. **D**. 3. residerunt **VA**. 5. mallens **S**; *ceterum Saxo hoc de Agnero, non de Siwardo, narrat; epitomator igitur hic errauit, nisi forte post* transiuit *exciderunt quædam verba, velut*: quo opitulante insulam vastauit. 6. pestilentem **DVA**, *quod etsi parum placet, mutare non audeo* (*Saxo dicit*: desertæ quam superbæ regioni imperitare); *malim tamen* petulantem; pestilentem populum **S**. hoc **D** (**VA**?). 7. ipse eciam **S**. 9. danie **S**. 10. factas (fc̄as) **DV**; ſtās (stans) **AS**. contulit *om.* **A**. 11—12. ipsum inuaderet **S**. 13. *Inscriptio in* **D**: Ericus 59⁹; *in marg.* **A**: Erik Harald Klacks broder. — supr. H. frater **S**; sup supradicti Haraldi **V**, *sed corr.* **V**¹ in: sup supr. H. filius(!). 16. guttormum **A**; gothormum **S**. fratrualem **AS**. 19. *Inscriptio in* **D**: Ericus 60; *in* **A**: De Rege Erico filio supradicti ſiwardi. primus christianus, *et in marg.*: LXXVII. Erick kaldis barn (*et paulo post*: LXXVIII. Olleff. — LXXIX. Siwerd Oleffs Søster føn); *in marg.* **S**: Erico(?) ansgarius predicauit in dacia pro fide. — 19. Sywardi **S**. 21. sr (= super) **DV**; supra **AS**. sequebatur **V**. 22. proscribendo, *i. e.* in exilium eiciendo. tamen *scripsi* (tn̄); cū **DV**; cm **S**; dū **A**. 23. anxgarij **DV** (*sed in marg.* **D**²: beatus ansgarius); anscharij **A**.

pro fide Christi zelabat, quantum prius persecutor fuerat. Hic reliquit filium Knutonem.

XI. Hic Knuto dum patre moriente infans esset, electus est vnus nobilis per sortem, qui negocia regni ac tutelam pueri procuraret. Sed dum ad etatem peruenisset adultam ac personaliter regnum tueretur, in omnibus magnam ostendit probitatem, hoc solo excepto, quod sine fide christiana decessit.

Cui successit filius eius Frotho, qui adeo felix in armis fuit, vt terras, que a dominio Danorum de*f*ecerant, recuperaret. Hic in Anglia ⟨*iam*⟩ ad Christum conuersa recepit fidem et baptismum, misitque nuncios ad Agapitum papam, vt predicatores fidei in Daciam destinaret. Sed antequam nuncij pape venirent, defunctus est.

Successit ei filius suus Gorm, dictus Anglicus, eo quod ibi natus fuit. Hic post mortem patris dum de Anglia transiret in Daciam, vt eam modo debito ordinaret, Anglia ab eius dominio recessit; pro qua recuperanda nunquam postea fortiter laborauit.

Cui successit filius suus Haraldus, qui nichil nobile vel dignum scriptura peregit.

XII. Huic successit Gorm gamel. Hic Christianis infestissimus fuit; renouauit ydolatriam, ecclesiam constructam circa Sleswich funditus destruxit. Hic habuit vxorem Thyram,

---

1. persequtor fuit **S**. 3 *sqq. Inscriptiones in* **D**: Knuto 61⁹. — ffrotho 62⁹. — Grom 63; *in* **A**: De Rege Knutone. — De Rege ffrothone christiano 2⁰. — De Rege Gorm; *et in marg.*: LXXX. Lodne Knudt Erickß. — LXXXI. Suend Langefod. — LXXXII. Frode Knudz føn. — LXXXIII. Gorm den yngelte (! ɔ: engelske) kallet Gorm Haardesnude frodes føn. — LXXXIIII. Harald Gormføn. — 4. ad tutelam **DA**. 8. Qui successit **D**. 9. defecerant *Saxo*; decesserant *codd.* 10. iam *addidi* (iam pridem Christianismi perita *Saxo*). conuersus **S** (*ut Langebek*). 11. baptissimum (!) **S**. nuncium **S**. 14. ei *om.* **S**. grom **D**, *item in seqq.* 19—20. vel dignum peregit secundum scripturam (!) **A**. 21. *Inscriptio in* **D**: Haraldus 54⁹ (!) Grom 55⁹; *in* **A**: De Rege gorm gammel christianis infestissimo, *et in marg.*: LXXXV: Gorm den gamble. — *Post* Huic **D**¹ *s. v. add.* Haraldo. infestimus **DVS**, *sed corr. in* infestis(s)imus **D**²(**V**¹), *in* infestus **S**¹; *in marg.* **D**² *hanc notam habet*: gorm gamel reiecit fidem nec rediit. Sweno reiecit sed rediit .vt .f. post duo folia; *aliam notam in ima pagina habet, quam ex parte tantum legere potui, sed certum est, eam ad textum nihil pertinere.* 22. reuocauit **S**. 23. fleswic **V**; fleswik **A**; fleswigh **S**.

filiam Hathelradi, regis Anglorum. Qui dum eam procaretur, illa dixit se non ei nupturam, antequam Daciam dotis nomine recepisset. Quod cum ille promitteret, ac simul lectum intrarent, illa instantissime supplicabat, ne per illud triduum matrimonialiter cognosceretur, nisi de futura prole aliquam certitudinem insompniis posset optinere. Hec peticio processit vel de zelo castitatis, vel quia per hunc modum virum ad fidem Christi attraheret, vt quidam dicunt. Assenciens peticioni eius Gorm euaginatum gladium in lecto posuit inter se et vxorem. Cumque dormiret, vidit duas aues de gremio vxoris prodire, quarum vna reliqua maior erat; primoque sursum euolabant, deinde redeuntes in eius manibus se locabant. Quod cum secundo et tercio facerent, tandem vltimo minor cruentatis pennis rediit, maiore non reuersa. Territus igitur de sompnio fortiter clamabat; quod cum narrasset, Thyræ certificata de prole applicuit se operi coniugali, genuitque duos filios egregios, Knutonem et Haraldum. Qui cum virilem attigissent etatem, cum classe Slauorum insolenciam domuerunt; deinde Angliam vexabant. Delectatus rex Anglie, auus eorum Edelradus, libenter eorum insultus sustinebat, adeoque eos dilexit, vt Angliam in testamento legaret eisdem. Deinde Hyberniam adeuntes Dubliniam, caput prouincie, obsederunt; rex autem Hybernie, nemus circa Dubliniam cum sagittariis ingressus, Knutonem inter milites nocturno tempore ambulantem cum sagitta letaliter vulnerauit. Qui dum mortem sibi imminere conspiceret, hortabatur Danos, ne propter mortem suam desisterent ab incepto; propter quod viriliter dimicantes terram sibi subiugabant. Eo tempore Gorm senio confectus ac visu ex senectute priuatus magis de filiorum salute quam de propria vita sollicitus erat; tanto autem amore ad maiorem filium ferebatur, vt iuraret illum occidendum,

1. hatolradi **A**; hathelardi **S**. anglo͞ꝝ **V**; anglicorum **AS**. 3. intrarent **AS**; intraret **DV**, *quod ferri potest, si* cum ea *vel* eius *ante* lectum *additur*. 6. insompniis posset *scripsi*; in sompniis possent **D**; in sompnis possent **VAS**. hoc petito **S**. 7—8. ad Chr. fid. atthraeret(!) **S**. 10. dormirent **S**. 15. de sompno **S**. Thyra **S**. 16. certificate **V**. 17. knutum **V**. 18. attingissent **DA**. 20 (*et* 352, 12). edelardus **S**, *postea corr. alia manu in* edwardus. 21. legaret *corr. ex* regaret **D**[1]. 22. yberniam **DAS**. dublinam **S**. obsiderent **V**. 26. iminere **DV**; ĭminere *corr. ex* eminere **S**.

qui sibi eius obitum nunciaret. Cumque Thyræ certum nuncium de eius nece habuisset, nullusque auderet dicere regi, illa, quod ore non audebat, opere declarabat; nam regem regalibus exutum induit cum aspera et lugubri veste, quali in exequiis et luctu carorum vti solebant. Tunc Gorm: »En« ait »michi mortem Knutonis publicas«. Thyræ respondit: »Hoc tu dicis nobis magis quam nos ⟨*tibi*⟩«. Quo audito pater statim ex dolore nimio exspirauit.

EX LIB. X. SAXONIS.

I. Defuncto Gorm successit ei filius suus Haraldus, qui insignia opera circumquaque peregit. Quo tempore mortuus est Edelradus, rex Anglie; cuius filius Adalstenus, de testamento patris non curans, sibi Angliam vsurpauit. Sed Haraldus noluit contra eum pugnare, eo quod auunculus suus esset. Rex autem Norwegie contra Adalstenum processit; qui timens cum rege Norwegie pacem fecit recepitque filium eius Haquinum paruulum sub specie educacionis, promittens, quod ei Angliam in testamento legaret. Post modicum tempus mortuus est rex Norwegie, et consequenter Adalstenus est defunctus; sicque Haquinus ambo regna occupauit. Quod audiens Haraldus proposuit primo Norwegiam infestare; occurrit autem ei quidam Haraldus, Gunnilde filius, petens auxilium ab eo contra Haquinum ac promittens Danis tributum, si cum eorum adiutorio victoriam optineret. Quod audiens rex tradidit ei duces Hewindum et Karlhoftum cum adiutorio .xl. nauium; quibus congressis cum Haquino, dicti duces occisi sunt Danique fugati; nichilominus tamen in Noricis equalis strages facta fuit. Dum autem Haquinus post

1. thyra **VAS**. 3. illa quidem ore **A**. 3—4. rege regaliꝙ (**D**) exuto **V**. 4. cum **A**; eum *codd.* 6. knuthonis **A**. Thyra **S** (Tyra **A**?). 7. tibi *addidi.* 8. pr̃ (pater) *s. s.* scilicet gorm $\mathbf{D}^2$. expirauit **S**. 9. *Inscriptio in* **D**: Haraldus 66^9. Lliber x^9 ſaxonis; *in* **A**: De Rege Haraldo, *et in marg.*: LXXXVI. Harald Blodtand Gormſøn. 12. Adaltenus *codd. ubique, sed interdum corr.* $\mathbf{D}^3$. 14. awunculus **DVS**. 17. eius *om.* **AS**. aquinum **V**. paruulum *om.* **S**. paruulum Haquinum **A**. 19. et *om.* **AS**. 25. et *om.* **AS**. karlhoftum **DS** (**A**?), *sed corr.* $\mathbf{D}^3$. 26. sexaginta *Saxo.* 27. tamen (tn̄) *om.* **D**. 28. facta est **S**.

pugnam ad classem rediret, visum est quoddam mirum et inusitatum in aere prodigium; nam sagitta quedam vagans in aere huc atque illuc se vertebat, quasi querens, quem percutere vellet; mirantibus igitur cunctis et stupentibus, subito sagitta in caput Haquini cadens ipsum exstinxit. Haraldus itaque predictus hoste mortuo regnandi fortunam adeptus tribus annis Danis promissum tributum soluit.

II. Accidit autem eo tempore, vt Stirbiornus, filius Byornonis regis Swecie, cum sorore sua Gyritha veniret in Daciam ad Haraldum regem Dacie, petens auxilium contra Ericum, filium patrui sui, per quem regno fuerat spoliatus; Haraldus benigne eum recipiens promisit adiutorium sororemque eius recepit vxorem. Post hec Haraldus deuincens Slauiam apud Julinum, nobilissimum illius prouincie opidum, Stirbiorno duce presidia militum collocauit; quorum probitate circumquaque Danicum imperium plurimum auctum fuit. Deinde Stirbiornus, regnum paternum recuperare desiderans, vsque in Hallandiam cum Haraldo processit. Vbi audito nuncio, quod imperator Otto Juciam deuastaret, Haraldus versus Juciam festinanter properauit. Otto autem interim sine resistencia per Juciam transierat, quousque veniret ad quendam sinum, qui nunc Ottæsund dicitur; in quem lanceam, qua vtebatur, proiecit, deinde rediens per modum fuge festinabat. Haraldus autem superueniens Ipponem, extremi agminis ducem, cum hiis, quos secum repperit, trucidauit. Interea absente Haraldo Stirbiornus per milites incitatus incaute Sweciam inuasit, ibique in bello occisus est. Post hec Thyræ regina, mater

---

1. mirum ac **D**; *om.* **AS**. 2. in (*post* inus.) *om.* **S**. 3. huc et illuc **D**. 5. cadit (**S**: cecidit) ipsumque extinxit **AS**. 6. H. igitur **S**. 6—7. adeptus est. Tribus **S**. 7. Dani(!) **V**. 8. *verba* autem eo tempore *om.* **D**. stirbiornus *h. l.* **S**; *ceteris fere locis* stirbornus *codd.*; Sturbiornus *Saxo*. 9. biørnonis **V**. gyrithæ **V**. 9—10. ad daciam **A**. 11. spol. fuerat **V**. 12. benīgne **A**, *ut sæpius*. 13. Post hoc **D**. 14. iulium **AS**. 15. duci **AS**. 15—16. *verba omnia* quorum . . auctum fuit *om.* **S**; plurimum *tantum om.* **A**. 17. reparare **AS**. 17—18. vsque ad hollandiam **A**. 18. halandiam **DV**. 22. ottes(s)und **S**(**A**). 23. fuge | fuge fest. **D**, *sed alterum* fuge *in* fugere *corr.* **D**^{3}. 24. ypponem **AS**; Epponem *Saxo*; *in marg.* **D** *man. recentissima* Ebbonem. extremi *om.* **AS**. 25. reperit **VS**. 26. storbornus **S**. 27. thyra **S**.

Haraldi, dicta Danæboth, contra insultus Teutonicorum fecit circa Sleswik munimentum terreum, quod se extendit vsque ad occidentalem occeanum diciturque Danæwirki; cui postea Waldemarus primus fecit murum apponi. Ipsa eciam Scaniam, Swecis tributariam, de eorum grauamine per bellum liberauit.

III. Interea defuncto rege Norwegie Haraldo, Gunnilde filio, filius eius Haquinus, post eum regnans, negauit Danis tributum; sperauit enim, quod Dani cum imperatore tantum occupari deberent, quod Norwegiam in pace dimitterent. Sed aliter, quam sperabat, euenit; nam Haraldus, rex Dacie, facta pace cum imperatore, eciam fidem Christi recepit, sicque pacem dei et hominis regno reportauit. *Com*perta igitur Haquini rebellione misit contra eum exercitum naualem; qui timens, vt deos propicios haberet, duos filios suos aris imponens mactauit. Igitur dum Dani cum Noricis in mari pugnarent, tanta pluuia tanteque grandines in facies Danorum cadebant, vt eciam visu impediti necessario fugam capere deberent. De quibus duo iuuenes capti miram animositatem eciam in captiuitate ostenderunt; nam Haquinus eorum fortem animum nosse cupiens duos satellites ad eos intromisit. Iuuenes vocabantur Karlhefni et Siwaldus. Alter satellitum cum ingenti fuste Siwaldum in faciem percussit, sed ille propter hoc nec palpebras mouit; cum*que* alius satelles super caput Karlhefni bipennem vibraret, ille eum ad terram pede propulit atque bipennem auferens capite spoliauit. Quorum constanciam admirans Haquinus institit, vt sibi militarent; qui cum nollent, permisit eos libere abire.

---

1. danæboth **A**; danæbodh **S**; danebooth **D**; danebøoth **V**. 2. flæ(e)swic(h) **V**(**S**). terrenum *Saxo*. 3. danæwirke **S**; dãnewerk **A**; daniwirki **DV**. 4. primus *om.* **V**. Ipsa *scripsi* (*cum Saxone*); Ipsam **DV**; *verba omnia* Ipsa . . liberauit *om.* **AS**. 5. Sweciam trib. **D**. 6. gunilde **D**. 7. danis negauit **V**. 10. deuenit **A**. facto(!) **A**. 12. dei *om.* **D**. dei hominisque **AS**. *In marg.* **S**: Haraldus primus christianus rex Dacie. Comperta *scripsi* (*cum Saxone*); Reperta *codd.* 13. rebellione Haquini **S**. naualem *om.* **A**. 14. timens. Vt ergo deos propicius **A**. 15. dum *om.* **A**; dani dum **S**. 16. pugnauerunt **S**. tantaque pluuia **A**; tante pluuie **S**. 17. in (*pro* eciam) **A**. 21. vocabatur **V**. karilhefni **S**; Karlshefni *Saxo*. fywaldus **VS**. 22—23. pp. hoc palpebras non m. **S**. 23. cum *codd., correxi.* 23—24. in faciem K. **S**. 24. bypennem **AS**. vibrauit **V**. illum eum **A**. pede *om.* **S**. 26. instituit **A**. 27. permisit *fort.* **D**; promisit **VAS**.

IIII. Haraldus duos filios ex Gyritha sustulit, Haquinum et Swenonem; quorum Haquinus longe alium precellebat. Qui Sembos aggressus, cum milites suos timere videret, omnia nauigia combussit, vt vel sic fortiter dimicarent; quod et factum est. Nam omnes mares occiderunt, feminas vero sibi nubere coegerunt; propter quod non *in*iuste Sembi genus suum a Danis numerant. Adeo autem Dani captiuas amauerunt, vt magis ibi cum eis manere quam repatriare volebant. — Mortua autem est Thyræ, Danice maiestatis caput, quam tota patria deplorabat. Cuius corpus Haraldus sollempnissime curatum in colle non longe a patris tumulo tumulauit; suntque illi duo colles in Jeling, inter quos iam est ecclesia constructa.

V. Nec silencio pretereundum, quod iam sequitur. Tokko quidam miles Haraldi propter probitatem suam multos emulos habebat. Hic semel coram sociis dixit in conuiuio, se habere tantam periciam sagittandi, vt pomum quantumcunque paruum superpositum baculo in debita distancia primo iactu spiculi feriret. Quod dictum per emulos ad aures regis peruenit; qui merita militis non cogitans maligne imperauit, vt filius eiusdem Tokkonis loco baculi pomum super caput haberet, quod si pater primo iactu non tangeret, proprium caput in penam iactancie amittere deberet. Tam iniuste patrem cum filio mortis periculo submittebat. Igitur Tokko iniusto imperio constrictus filium suum iuuenculum adductum hortabatur, vt equis auribus ac immoto capite sonitum perciperet iaculi venientis, ac, vt minus timeret, faciem eius auertit; extractis autem tribus sagittis de pharetra, cum prima pomum super caput positum excussit. Querente rege, cur tres sagittas exposuisset, cum non nisi semel sagittare deberet: »Vt te«,

---

1. gyritæ **V**; gritha **S**. suscepit **AS**. 2. fuenonem **A**, *et sic sæpe variatur; ego semper* w *scribam, nisi omnes codices* u (v) *habent.* alium longe **S**. procellebat **DV**. 6. non iuste *codd., corr. Langebek*; non immerito *Saxo.* 10 curatum *codd.*; elatum *Saxo.* 11. suntque ibi **S**. 12. in *om.* **S**. ielingh **S**; ielinge **A**: *nomen hoc non habet Saxo, ergo epitomator de suo (vel fort. a Suenone Agg. f. sumptum) addidit.* 13. pret. est **A**. 15—16. se tantam habere **A**. 16. parum **D**. 17. suppositum **AS**. disdancia (!) **D**. primo ictu iactu **D**; pr. ictu **S**. 22. iactā^{e} (ɔ: iactancie) **DA**. 26. eius **DV**; suam **AS**. 29. non nisi semel **S** (semel duntaxat *Saxo*); non *om.* **DVA**.

inquit, »iniuste precipientem, aliis interficerem, si *michi* iactu prime errare contigisset«. Paulo post in consimile periculum incidebat. Nam cum Haraldus diceret se peritum in currendo per niues super renneskiith, Tokko similiter se in hoc peritum dixit; igitur Haraldus eum compulit, vt super collem Scanie Collæn suum magisterium ostenderet. Tokko coactus collem ascendit, atque exiguum fustem in manu tenens super dictum lubricum vehiculum in preceps descendit; et quamuis vehementissime super preruptos scopulos incederet, nichilominus intrepida manu vehiculum lubricum dirigebat; quod vehiculum nisi super frequentes lapides fractum fuisset, vtique in supposito mare demersus fuisset. Exceptus igitur inferius a nautis dominium Haraldi, qui pericula pro meritis sibi rependerat, reliquit seque milicie filij eius Swenonis applicauit.

VI. Post hec Haraldus nobiles regni conuocans magnamque multitudinem hominum coaceruans tam per homines quam per boues pregrandem lapidem in litore Jucie inuentum trahi fecit, quo matris tumulum insigniret. Interea, qui cum filio eius Swenone erant, dominium Haraldi abhorrebant, tum quia christianismum acceptauerat, tum quia inusitatis oneribus populum grauabat. Persuaserunt igitur Swenoni, vt regnum contra patrem acceptaret; quo consenciente eum publice regem instituerunt. Haraldus autem circa tractum lapidis occupatus quendam superuenientem interrogauit, an tantum tractum prius vidisset; qui respondit, se in breui longe maiorem vidisse. Cum de hoc rex instanter perquireret, ait: »Quando filius tuus a te regnum Dacie traxit, iudica, si non maiorem

---

1. michi (m̊) *scripsi*; in **VAS**; g̊ (ɔ: igitur) **D**, *sed hoc postea deletum.* ictu **AS**. 2. primo **AS**. contegisset **A**. 3. se habere peritum **S**. 4. rennæſkiith **S**; rennæ (rænne) ſliith **V**(**D**). ſr̃ (*quod et* ſimiliter *et* ſuper *significare potest*) **DV**; super **A**; *om.* **S**. 5. super Scanie collem, *om.* Collæn, **A**. ſcanẽ **S**. 8. libricum veiculum **S**. in preceps *om.* **S**. 9. incederet *scripsi*; incideret *codd.* 11. nisi per **S**. 12. dimersus **S**. 13. impenderat **S**. 14. mil. Sw. filii eius **S**. 15. Post hoc **D**. magnamque **DS**; magnam **A**; q magnam (ɔ: et magnam) **V**. 16. hominum *om.* **S**. cateruans **S**. 17. *In marg.* **V** *h. l. recens manus* (*ad* lapidem *scilicet*) beckiſtein *adscripsit.* 19–20. tm̃ .. tñ **DV**, *sed corr. in* tũ .. tũ D^2. 20. christianissimum *codd., sed corr. vid. in* **S** (*item infra*). 23. *malim* constituerunt. 24. interrogabat **AS**. 25. senjbreue longo m.(!) **V**. longo **DVS**. 26. Quando *om.* **S**.

molem ad se mouerit.« Quod audiens Haraldus, dimisso lapide, scilicet in campo Bekki, iussit sociis ad bellum se parare; qui responderunt, se nolle pro eo arma sumere, qui se bobus in trahendo adequasset. Aliqui tamen sibi astiterunt; cum quibus filium aggressus superatus est. Fugiens autem in Sialendiam iterum exercitum congregauit, sed a filio iterum bello classico est deuictus; tunc relicta Dacia in Slauiam fugit ad presidia Danorum. Interim Sweno, vt populo placeret, christianismum prohibuit, ydolatriam reuocauit, Haraldus autem adunatis simul Danis et Slauis, quos habere poterat, cum filio integro die bellauit, victoria tamen non sequente; fatigatis autem exercitibus, treugas inter se fecerunt vsque ad sequentem diem. ⟨*Quibus fidens*⟩ dum Haraldus per siluam licencius vagaretur, Tokko, eum videns, in vlcionem iniuriarum sibi factarum cum sagitta eum letaliter vulnerauit. Qui rediens in Slauiam mortuus est, atque Roskildiam delatus in ecclesia, quam ibi edificaueraṫ, gloriose est sepultus.

VII. Sweno igitur, post patrem regnans, pro viribus fidem Christi persequebatur; ob quod prophanus populus in tantum eum dilexit, quantum patrem eius pium propter eandem fidem fuerat odio secutus. Sed vlcio omnipotentis dei in sacrilegum regem iuste animaduertit. Nam a Slauis Daciam inuadentibus captus redemptus est a populo tanto auro, quantum corpus eius semel, ac tanto argento, quantum bis ponderabat. Sed liberatus in nullo ad deum se conuertit. Secundo igitur captus filios nobilium pro se obsides posuit, donec summam

---

1. mouit **VAS**. 2. bækki **A**; Bekki *om.* **S**. *Hanc notam epitomator de suo addidit.* sociis suis **S**. 2—3. separe **VS** (*sed corr. in* **S**). 3—4. qui se *scripsi*; quos **DV**; quis **A**; qui **S**. 4. intrando (*pro* in trahendo) **V**. 6. iterum *altero loco om.* **D**. 7. relata(!) **V**. 8. Iterum Sw. **S**. 10. adun. sibi (s^{i} *pro* ſiꝫ) **S**. 12—13. in se f. vsque in seq. **D**. Quibus fidens *addidi Saxonem secutus* (creandæ compositionis fiducia). 14. latencius **S**. 15. Quo **A**. 16. roſkildę **DVS** (*quod et* Roskildis, *ut* **A** *habet,* et Roskildia(m), -die *significare potest*; Roskildiam *habet Saxo*). 18. *Inscriptio in* **D**: Sueno 67^{9}; *in* **V** *marg.*: Sweno thiwffeskegg; *in* **S**. Sweno thyweſkeg: *in* **A**: De Rege Svenone primo qui fidem persequebatur, *et in marg.*: LXXXVII. Suend otte Harald ſøn kallet tiueſkeg. — 19—20. eum in tantum **S**. 21. odio secutus *scripsi*; obsecu(*vel* qu)tus *codd.* vltĩo, *ut vid.*, **A**. dei gracia(!) **A**. in **DVA**; et **S**. 23. corpus *om.* **A**. 24. eius *om.* **S**. ponderaret **D**. 25. se *om.* **A**. 26. nobilissimi **V**.

equalem priori Slauis persoluisset; sed dum ex proprio fisco soluere tantam summam non posset, patribus obsidum pro se positorum nemora et siluas regias vendidit, quorum precio obsides liberaret. Quo peracto Sweno de vindicta super Slauos cogitans tantum exercitum congregauit, vt sinum inter Møøn et Falstriam nauibus impleret. Quod Slaui audientes se congregabant, callidoque consilio excogitato quosdam electos remiges, quid facerent, subornabant; qui in cimba se ponentes quodam mane more vigilum classem regis intrauerunt, venientesque ad nauem regis innuerunt silenter, se habere aliquid regi celeriter intimandum. Rex igitur submoto tegmine nauis profunde se extra nauem inclinauit ad secrecius audiendum; quod videntes Slaui ipsum subito per caput rapientes extraxerunt, ac in cimbam proicientes cum eo citissime aufugerunt. Nam antequam Dani ad insequendum poterant se parare, prius illi euanuerunt de aspectibus eorum; propter quod de liberacione regis desperati Dani ad propria redierunt. Sed ⟨*in hac calamitate regem, virili defectum auxilio, femine adiuuerunt; nam*⟩ cum pro redempcione ipsius pecunia in regno non sufficeret, matrone et virgines pro amore regis inaures suas aureas et alia monilia exposuerunt, quousque aurum, quod pro eo petebatur, esset solutum. Propter quod Sweno ad regnum rediens edixit, vt mulieres participes essent hereditatis, a qua prius legibus erant excluse; pro argento autem soluendo agros et prata regia Sweno vendebat. Attamen Slaui, auro et argento non contenti, ipsum iurare *com*pulerunt, vt nunquam super eos suam iniuriam vindicaret.

---

3. vel siluas **S**, *sed corr. in marg.* **S**^{2}. 4. pacto (*pro* ꝑacto) **V**. 6. suis nauibus **S**. 7. quosdam *Langebek*; quos **D** (*in fine versus*) **V**; quos dum **AS**. 8. *malim* qui id facerent. subordinabant **A**^{1} *ex corr., item* **S**^{3}. 9. intrauerent(!) **D**; intrauerant **A**. 10. ad regis nauem inuenerunt **S**. silenter *codd.*; *rectius fort.* siłanter (simulanter). 11. uenerandum (*aut* itenerandum!) **D**. tegimen **S**. 17. desperati *codd., quod nescio an auctor pro eo dicere potuerit, quod rectius esset, sc.* desperantes. 18. *Lacunam manifestam ex Saxone suppleui.* 19. cum *om.* **S**. 20. regis pro amore **S**. 21. aureas *om.* **S**. 22. ꝑ eo(!) **S**. 25. vendidit **S**. Attñ **DAS**, *fort. etiam* **V**, *etsi hic* Actũ *legi potest, quod sensu cassum est.* 26. compulerunt *Langebek* (*ex Saxone*: compellunt), *et sic etiam corr.* **S**^{3}; expulerunt *codd.*

VIII. Hiis gestis nec adhuc super eum vlcio diuina cessauit; nam Ericus, rex Swecie, ipsum inuadens in Scania vicit ac de regno effugauit. Sweno autem ad Olauum, regem Norwegie, fugit, sperans apud eum refugium, quia pater eiusdem Olaui aliquando per patrem suum regno fuerat restitutus; sed ille immemor beneficij non solum profugum spreuit, sed eciam omnem humanitatem ei denegauit. Sweno ⟨*igitur*⟩ inde repulsus in Angliam perrexit; cuius rex Ethwardus, replicans, que patres Swenonis in Angliam egerant, dixit eum propter hoc venisse, vt terram exploratam aliquociens occuparet. Igitur Sweno, dum eciam ibi nullum refugium haberet, ad Scotos, de quibus minus sperabat, transiuit; a quibus satis humane receptus et tractatus est. Vbi dum moraretur, rediit ad mentem, discussisque tenebris recogitare cepit, quam impiissime ⟨*se*⟩ gesserit in persecucione proprii patris et fidei christiane. Igitur ex intimis precordiis penitens baptismum Christi ritumque christianismi mente deuotissima suscepit; statimque deus placatus post plagas sibi prospera condonauit. Nam mortuo Erico, rege Swecie, qui Daciam occupauerat, Sweno rediit anno exilij sui septimo honorificeque a populo est receptus. Occulte autem Christum colens in magna perplexitate fuit positus, qualiter fidem populo persuaderet; nam ex vna parte timuit offensam dei, et ex alia timuit populum, si fidem publicaret, ob cuius detestacionem populo dilectus fuerat. Sed preponderante timore diuino priuatim maiores aggreditur, persuadens eis continue de doctrina Christi; apud quos cum proficere non posset, eo quod ritum suum antiquum, quem a

---

1. ad hoc **AV**. 3. Olawum **DV**, Olaum **S** (*sed alibi* Olawum), *et sic sæpius variatur*. 4. refugium inuenire **A**. 5. aꝫn (= aliquando) *codd. præter* **S**. fuerat regno rest. **S**. 6. spernit **DV**; spernens **A**. eciam **AS**; et **DV**. 7. ei om. hum. den. **S**. igitur (i̇g) *addidi*. 9. in anglia **AS**, *fort. rectius*. 10. aliquociens *codd.* **DVA**, *vix recte*; *scribd. vid.* aliquatinus, *i. e.* aliquo modo; *om.* **S**. 11. eciam **D**; et **VA**; *om.* **S**. ñllū *corr. ex* vllū $\mathbf{D}^1$. 12. satis *om.* **S**. 13. receptus est et tractatus **AS**. morereturꝰ(!) **V**. 14. se *addidi*. 15. gesserat **AS**. persequcione **V**. 17. christianissimi **DVS**. deuota **S**. statim (*om.* que) **V**. 20. sui *om.* **A**. 7° **DV**. 21. perplexitate **DS**; prolexitate **V**; prolixitate **A**. 22. *verba* qualiter f. p. persuaderet *om.* **AS**. 23. ex alia parte **AS**. sⁱ (sibi, *pro* si) **V**. 25. diuino (dīno) **DVS**; dei **A**. 26. ꝯtinuende doctrinam(!) **A**.

parentibus receperant, deserere nollent, misit ei deus adiutorium Popponem, virum conspicuum sciencia et sanctitate. Hic, conuocatis Danis apud Ysøør, dum eos per verba conuertere non posset, quesiuit, an fidem reciperent, si illesa manu ignitum ferrum coram eis portaret. Omnibus respondentibus ⟨*sic*⟩ se sine dubio credituros, candentem ferri laminam cirothece formam habentem intromissa manu cum brachio vsque ad cubitum per omnes in circuitu portauit ac ante pedes regis posuit, ostendens manum suam et brachium in priori disposicione sine omni lesione perdurare; quo miraculo Dani stupefacti firmiter fidem Christi acceptabant. Eo eciam exemplo statuerunt, vt dimissis duellis per candentis ferri iudicium cause inter litigantes termin*ar*entur. Ordinante autem Swenone, piissimo principe, per Adaldagum, archiepiscopum Bremensem, venerabilis Poppo factus est episcopus Arusiensis, Haricus Sleswicensis, Helfdagus Ripensis, Gerbrandus Roskildensis.

IX. Eodem tempore Norwegia per venerabilem episcopum Bernardum, ex Anglia profectum, fidem Christi recepit; cuius rex Olauus, superficialiter conuersus, nunquam auguria et diuinaciones voluit deserere propter fidem Christi. Idem eciam pontifex Olauum, regem Swecie, filium Erici, ad fidem conuertit, eiusque nomen mutans in baptismo Jacobum appellauit. Hic pontifex Lundis est sepultus. Eo eciam tempore Lundenses ecclesiam fundauerunt sub Gerbrando, episcopo Roskildensi. Interea Olauus, rex Norwegie, intendens Daciam occupare, vt Swecos eciam secum haberet, matrem Olaui, regis Swecie, Syritham petiuit vxorem. Quod intelligens Sweno, ne duos reges simul contra se haberet, excogitato subtili con-

---

1. adiutorium *codd.*; adiutorem *Langebek*; *malim certe* in adiutorium. 2. poponem **VA**. *In marg.* **D**: Nota. poppo episcopus arusiensis conuertit danos miraculose portacione ferri candentis nota. 6. sic *addidi.* se *om.* **S**. 7. cirotece **DV**; cyrothece **A**. 9. regis pedes **A**. manus manū **A**. 10. in *om.* **S**. 11. firm. Chr. fid. acc. **A**; fid. Chr. acc. firmiter **S**. 13. ferri *om.* **AS**. terminentur *codd.* 14. Adaldagum *Saxo*; adalgadum *codd.* 16. harichus **A**. ſlæsw. **V**; ſleſwigſensis **S**. Lefdagus *Saxo*. 20. **D** *in marg.*: de olauo trugwesß. 20—21. uel diuinaſiones **S**. 21—22. Id eciam **V**. 24. lundę **DS**; lūdū **V**; lundensis **A**. 25. grabrando **A**; grebardo **S**. 27. eciam *om.* **V**. 28. Siritham *sæpe codd.* **VAS**.

silio duos valde versutos in Norwegiam misit, qui se dicerent profugos a facie Swenonis. Qui venientes tanquam exules ab Olauo ⟨*bene*⟩ recepti sunt; cumque familiares facti fuissent, quantum coram eo Swenonem vituperabant, tantum filiam Swenonis Thyram de pulchritudine et honestate commendabant. Tandem per eos inductus legatos ad Swenonem misit pro eius filia postulanda; qua sibi per patrem promissa gauisus valde Olauus connubium Syrithe, matris regis Swecie, noluit inchoare; ymmo eam contempnens propter amorem virginis turpi modo confudit. Nam ad nauem suam eam vocans quasi pro colloquio habendo, insidiosos ordinauit, vt, dum ipsa pontem nauis ascenderet, illi pontem mouendo eam deicerent in aquam. Quod dum Norici fecissent, non adhuc contenti regiam matronam sic confudisse eciam ei sub hinnitus specie libidinosum animum exprobrabant. Hec est Norwegica humanitas, que non erubuit splendidissime femine innocenciam tam turpiter proculcare! Noricis ergo quicunque humanitatem erogat, ingratis beneficium prestat. At regina fere aquis perfocata cum magno Swecorum rubore vix erepta est. Tandem recepto spiritu minis, quibus potuit, factum sibi obprobrium insecuta est. Audiens autem Sweno, que gesta fuerant, eandem Syritham procabatur, que tanto ei libencius ⟨*nupsit*⟩, quanto a rege Noricorum indigne tractata fuit; de qua Sweno suscepit filium Kanutum. Cumque Olauus, rex Norwegie, mitteret pro filia Swenonis sibi promissa, ei denegata est.

X. Igitur Olauus confusus, quod duo splendidissima coniugia amiserat, congregato exercitu in Swenonem voluit verecundiam suam vindicare. Sweno autem, aduocans priuig-

---

1. versutos: satellites *add. Saxo*. 2. ab *om.* **V**. 3. bene *addidi* (indulgentius *Saxo*). 4. witup. **D**. 8. ſyrithye **S**. 9. noluit *om.* **AS**. immo **V**. 13. deiecerunt **A**. 14. regiam **VAS²**; regina(!) **DS¹**. sicut **D**. confundisse **S**. 14—15. sub h. s. *Saxo*; subinnitus spē **DV**; inimicus spē **A**; mutus spē **S**(!). 15. exprobrant **A**. norwegia (*vel* -gie) **A**. 17. tam *om.* **S**. igitur **S**. 18. prāt (= prestat) *codd.* Ac **S**. 18—19. fere regina **AS**; regia fere **D**. 19. prefocata **S²** (*ut Saxo*). robore **AS**. 20. nimis **V**. 21. Sueno hec gesta **A**. 22. fuerunt **D**. eodem **V**. 23. nupsit *om. codd., add. Langebek*. 28—29. ver. suam voluit vind. **D**. 29. preuignum **DAS**; priuignum filium (*pro* suum) **V**.

num suum Olauum, regem Swecie, in adiutorium, in mari cum hoste conflixit. Sagittarius autem Olaui, regis Norwegie, Enarus tam horrendum arcum habuit, vt iaculo ipsius nichil obsistere posset. Primo igitur iactu per malum nauis Swenonis tam subito spiculum transegit, quasi pellicula eodem loco fuisset; secundo iactu regis clipeum nauisque tabulam transfodit, vixque inter vndas sagitta impetus sui finem habuit. Timens igitur Sweno plus illum sagittarium quam totum illum exercitum aliquos sagittandi peritos ordinabat, qui eum solum interficerent; quibus certatim in eum tela iacientibus, vnus eorum arcum illius grauiter lesit, adeo vt fragor rupture eius late audiretur. Stupenti Olauo et querenti, quid fractum esset, respondit Enarus: »Norwegiam a te conuulsam puta!« Quod et factum est; nam Noricis cadentibus timens Olauus in manus hostium venire sponte in mare decidit ac submersus est. Igitur habita Norwegia Sweno in Angliam transiuit, a cuius rege pactum recepit, vt ei in regno succedere deberet. Eo tempore Popponi Rubrandus successit, Harico Marcus, Helfdago Fulbertus; post quem Othenkarus Albus, nobilissimi generis, episcopus fuit, qui latissimo patrimonio suo ecclesias ditauit, adeo vt pociores ecclesie Jucie predia sua ab eius dono receperunt. Ceterum Sweno senio confectus infatigabiliter diuino cultu*i* deditus fuit atque in ipso perfectissime vite fulgore decessit. Dicitur autem sepultus Roskildie in ecclesia cathedrali in choro iuxta maius altare.

XI. Mortuo Swenone Anglici et Norici, dominium Danorum detractantes, Ethwardum et Olauum super se reges statuerunt.

---

1. in adiutorium **VAS**, *om.* **D**. 2. saggit. olaui autem **S**. 3. archum **S**. 5. spiculo **AS**. transfigit **S**. 5–6. eodem fuisset loco **S**; fuisset eodem loco **A**. 7. inter diras vndas **S**. sui *om.* **AS**. 8—9. *fort.* totum alium exerc. 10. tela *om.* **S**. iacentibus **AS**, *sed corr.* **S**[1]. 11. adeo quod **D**. 13. compulsam **S**. 15. in mari d. et s. **A**. 17. in r. suo cedere **D**. 18. Rimbrandus *Saxo.* harrico **DA**; hairico **S**. marchus **D**. 19. ſulbertus **A**; fubbertus **S**. Oth. awus **S**. 21. primordia (!) sua **S**. ob (!) **A**. 22. seniũ **V**. 23. cultu *codd., correxi.* ꝑ ſt̄issime (*pro* ꝑfc̄issime) **S**. 24. rosk/ *vel* ros^{d}ꝛ *codd.* 25. kathedrali **V**. *Hanc notam epitomator de suo adiecit, eumque secutus est Petrus Olai; in Ann. Ryens. est*: portatus Roskildis ibique sepultus est. — 26. *Inscriptio in* **D**: Gamleknuth 68^{9}; *in* **A**: De Rege kanuto primo, *et in marg.*: LXXXVIII. Gamble Knud ſøn (! *pro* ſuend) ſøn. — 27. regem *codd.* *In marg.* **D**: hic de sancto olauo.

Quod audiens Kanutus, filius Swenonis, primo Slauiam et Sembiam subiugauit; deinde discordiam inter Olauum et fratrem eius Haraldum fieri procurauit, ne Anglicis fierent in adiutorium; quo facto Anglicos est aggressus. Inito igitur grauissimo bello, cum Ethwardus, rex Anglie, videret suos velle cedere, pactum iniit, vt Kanutus medietatem Anglie haberet ipso viuente ac post mortem eius totam pacifice possideret. Cumque Kanutus septem annis medium Anglie tenuisset, quidam aulam ipsius intrantes eum regem tocius Anglie salutabant. Qui dum de statu Ethwardi interrogaret, illi, sperantes sibi munera, dixerunt eum interfectum per ipsos; at ille statim fecit eos suspendio interire. Cum igitur Angliam possideret, volens cum finitimis pacem habere, recepit in coniugium Ymmam, filiam Roberti, ducis Normannie, de qua genuit Kanutum et Gunnildam; Ricardo vero, fratri Roberti, dedit sororem suam Estrith vxorem. Erat autem Kanutus tante fame et munificencie, vt milites de diuersis partibus ad eius familiam declinarent. Inter quos quidam Vlfo de Swecia, magis dolo quam viribus prestans, eciam eius seruicium intrauit; cuius Vlfonis origo talis erat. Quidam vrsus de nemore currens filiam cuiusdam patrisfamilias extra domum ludentem rapuit ac inter brachia ad suum antrum deportauit; qui videns pulchritudinem puelle feritatem bestialem in libidinem permutauit, eamque cognoscens filium ex ea generauit. Accidit autem, vrsum ad predictum antrum fugientem a venatoribus interfici, puellamque cum filio liberari; qui nomen a patre recipiens Byorn est dictus. Hic genuit Thorkillum Spracaleg, qui genuit dictum Vlfonem.

XII. Cum autem Olauus, rex Norwegie, cum fratre suo Haraldo grauiter Daciam infestaret, superueniens de Anglia

---

2. S. sibi subiugauit **S**. 3. fratrem eius *om.* **S**. 3. anglicis *om.* **AS**. 5. ethwarus **VA**; edwarus **D**; edwardus **S**. rex anglie *om.* **S**. 6. velle *om.* **S**. init **DV**, *sed in marg. fort.* **D**[1] iniuit. 7. ac p9 po m.(!) **D**. 8. dimidium **S**. 9. aulam eius **AS**. 10. salutabat **V**. edwardi **S**. 11. eum *om.* **V**. 12. fecit eos statim **S**. 13. volens finitiuam pacem **S**; volens finitm̃(?) pacem **A**. 14. ymam **DVA**. 14 (16). ruperti **A**. 15. rikardo **VAS** (*item* **V** *infra*). 16. estreth **A**; estredh (= 364, 3) **S**. 19. et eius **D**. 21. patrifamilias **V**. 23. ferocitatem **A**. 27. nomen patris rec. **A**. biørn **V**. 28. thork. ſpracælegę **A**; tork. ſpragelegh **S**.

Kanutus Olauum ad Gerithslauum, Orientalium ducem, fugere in exilium coegit. Recuperata igitur Norwegia rediens Ricardum de patria sua fugauit, quia sororem suam Estrith, quam ei vxorem dederat, grauiter affligebat, ipsamque in Sialendia positam parcium regiarum fecit procuratricem. Interea defuncto rege Swecie Olauo, fratre Kanuti ex matre, successit ei Ømundus filius suus. Tunc Olauus, rex Norwegie, habito adiutorio de Swecia audacter Norwegiam intrauit, sperans, quod iam posset resistere Kanuto, fratre defuncto. Hic Olauus, vir per omnia catholicus, populum rudem et paganum in diuersis partibus ad cultum dei et honestos mores adduxit. Hic dum quadam die dominica quoddam lignum per incuriam secaret, astantesque sibi dicerent festum esse, ille scindulas ligni collectas super palmam dextre manus sue comburi fecit; et licet in nullo lesus esset, voluit tamen per hoc ostendere, quam acri pena violacio festorum sit *per*cellenda, et ⟨*cauere*⟩, ne eciam factum suum esset aliis exemplum delinquendi. Ceterum pater erat pauperum et pupillorum, venerator sacerdotum, omniumque cultor virtutum.

XIII. Vlfo autem predictus, inuidens virtutibus Kanuti, quia aperte non audebat, dolose contra eum cogitabat. Nam Swecis frequenter Scaniam infestantibus petiuit Vlfo, vt ipsum Kanutus mitteret contra eos daretque sibi litteras ad Estrith, que auctoritate regis fungebatur in Sialendia, vt ipsa faceret, que Vlfo imperaret. Qui cum litteris ad eam veniens eius connubium postulabat; ⟨*at*⟩ illa credens hoc ex fratris procedere voluntate contradicere non presumpsit: sic versutissimus nequam tam regem quam eius sororem circumuenit. Tunc

---

1. de (*pro* ad) **D**. gerith flauum **DV**; gerith flauiam **A**; gerith flauorum **S**. 4. dederat vxorem **S**. fyala(e)ndiam **D**(**A**). 5. parencium reginarum(!) **S**; ꝑcium (*pro* ꝑcium) regiarum **V**. 6. ødmundus **S** *semper*. 10. katholicus **AS**. 12. incuram **A**. 14. sue dex. man. **AS**. 14—15. in nullo lesus: *de hac re nihil dicit Saxo, sed epitomator hoc ex Legendis de S. Olauo sumpsisse videtur; cfr. S. R. D. Tom. II p. 537, 26 et p. 548, 21.* 15. acer(!) **A**. 16. procellenda **DAS**; procellanda **V**; *correxi.* cauere *addidi*; *nisi forte* et *tollere aut in* .ſ. (scilicet) *mutare malueris.* 18. pater pauperum, *cfr. Iob. 29, 16; in Legendis Sanctorum sæpe recurrit.* veneratorum(!) **A**. 24. regi **V** (regia *Langebek*). fyalandiam **D**. 25. ad eum **V**. 26. at *addidi.*

Vlfo nequiciam suam aperiens Daciam aperte diffidauit; sed timens Kanutum fugit in Sweciam cum vxore, vbi cum Olauo, rege Norwegie, et Ømundo, rege Swecie, sic ordinauit, vt Olauus cum classe Sialendiam inuaderet, Ømundus cum terrestri exercitu Scaniam intraret, ipse vero ⟨e⟩ Swecia cum classe eis adueniret. Quam conspiracionem quidam Haquinus festine in Angliam nauigans Kanuto intimauit. Qui dum cum exercitu versus Daciam nauigaret, interim Olauus in Sialendiam veniens populum conuocauit multoque sermone eum a Kanuto auertere nitebatur; cui quidam senior astute respondens ipsum placidis sermonibus detinebat. Eis sic adinuicem sermonizantibus quidam explorator accurrens dixit Olauo, grandia vela terre appropinquare; respondit senior, naues mercatorum esse. Secundo quoque simili nuncio accepto senior similiter respondit. Tunc Olauus, suspectum senem habens, misit nuncium, qui diligenter videret, an naues mercatorum essent; qui rediens dixit, mare nauibus completum. Tunc, cum Olauus argueret senem de mendacio, respondit senior, illos aduenire, a quibus aliquis posset ferro Daciam comparare. Olauus igitur vix per fugam euasit; Kanutus autem portum cum classe intrans quieuit post laborem. Audiens vero, Ømundum Scaniam intrasse per terras, Vlfonem autem ampnem Hellucha intrasse cum exercitu nauali, ipse contra Ømundum processit, classem vero suam misit contra Vlfonem. Congressus cum Ømundo ipsum obruit. Socii autem, qui in classe erant, videntes Vlfonem cum suis quandam insulam

1. apperiens **S**. 5—8. *verba* Scaniam .. dum cum exercitu *om.* **V**. 5. aũ (= autem) *ex* v° (vero) *corr.* **S**[1]. e Swecia *scripsi cum Saxone*: ſwecę **D**; cum classe Suecie **A**; cum c. ſwecę (ↄ: Swecis) **S**. 6. eius (!) **S**. 7. nunciauit **A**. 7—8. dum versus D. cum exerc. **S**. 11. sic *om.* **S**. sermozinantibus **S**, *sed alia forma æque bona est.* 12. explorato **V**. occurrens **AS**. 13. apropinquare **DVS**, *ut sæpius.* 14. secundo quoque **VA** (*et Saxo*); secundoque **DS**. 16. videret qui in nauibus m. **S**. 17. qui rñdens (ↄ: respondens) **S**. repletum **D**. 19. aⁱs (ↄ: aliquis) **DV**; *om.* **AS** (alias *male Langebek*). 20. per fugam vix **S**. 22. Vlf **S**; Vffonem **V** *in fine paginæ, sed deletum est.* 23. per ampnem **S**. Hellucha, *ut vid.*, **A**, *certe ita scribendum credo* (Hellug-Aa; fluuium Helgam *Saxo*); hellutha **DVS**. ipse *om.* **D**. 24. misit *om.* **S**. 25. aggressus contra Ødm. **S**. 26. suis *scripsi*; sociis *codd., sed hic saltem* sociis suis *dici debuit.*

intrasse, ad vicinam insulam applicabant, ac, vt forcius eos possent inuadere, super intermedium insularum pontem ex lignis compaginatis facere nitebantur. Quo fere perfecto, Vlfo cum sociis occurrit quasi transitum prohibiturus; quod videntes Dani super pontem contra eos in nimia multitudine procurrerunt, ita vt pons dissolueretur, et ipsi in profundum mergerentur. Quibus submersis Vlfo, timens aduentum Kanuti, dimissis nauibus per latentes vias cum sociis in Sweciam est reuersus. Kanutus die sequenti superueniens naues hostium vacuas inuenit; Danos vero de profundo extractos sepulture mandauit. Olauum vero, regem Norwegie, per quosdam Noricos pecunia corruptos occidi in terra propria procurauit. Cuius frater Haraldus, consimilem Noricorum perfidiam timens, in Bizancium fugit longoque exilio patriam declinauit.

XIV. Kanutus autem, habens regna Slauie, ⟨*Sembie*⟩, Dacie, Swecie, Norwegie et Anglie, eciam Romanum illustrauit imperium; nam Hinrico imperatori filiam suam Gunnildam nuptui dedit, eundemque Henricum de Ytalia fugatum cum suo auxilio honori pristino restituit. Inde reuersus filios suos Haraldum Anglie, Kanutum Dacie, Swenonem Norwegie prefecit. Post hec Estrith, soror eius, de Vlfone filium Swenonem habuit virumque fratri reconciliauit. Kanutus autem filiam sororis Godowino, Anglorum satrape, vxorem dedit, ex qua Haraldus, Biorn et Tosto geniti referuntur. Cesar autem ex Gunnilda filium, nomine Magnum, suscepit, a quo illustrium Teutonicorum successio dicitur pullulasse. — Eo tempore Gothscalcus Slauus, cum Saxones patrem eius christianissimum occidissent, pro vlcionis adiutorio dimissis litterarum studiis intrauit mili-

---

1. viciã (*pro* vicīã) **D**, *sed mutatum est in* iuciã(!). 5. Dani *om.* **A**. īnimia **V** *coniunctim, ut sæpius solet.* 9. sequenti die **S**. 10—11. sepelire mand. **S**. 12. occidi fecit in propria terra **S**. 14. in patriam **AS**. 15. Sembie *addidi, cfr. p. 363, 1 sq.; Saxo enim eum* sex regnorum possessorem *vocat*; **S** *tamen in marg.*: Quinque regna habuit rex dacie. 16. eximio sui fulgore eciam R. i. i. *Saxo.* 20—21. Post hoc **D**(**V**?). 21. habuit Suenonem **A**. 22. filiam sororis *codd.*; sororem *Saxo, cuius textum h. l. iam epitomator corruptum inuenit et corrigere studuit; sed uxor Godowini fuit Gyda, soror Vlfonis; vid. infra p. 369, 17.* 26. guthscalcus **S**; gutskalcus **V**; gotscalcus **A**.

ciam Kanuti. Porro Vlfo, receptus in graciam, cum rege in festo Natalis Domini conuiuari solebat Roskildie. Qui cum semel inebriatus cantaret, qualiter Dani coram ipso *apud* Hellucha submersi fuissent, prouocatus Kanutus, quasi de improperio sibi facto de nece militum suorum, Vlfonem ibidem in conuiuio interfici fecit; sorori vero sue viduate propter necem mariti dedit duo hæræth, que ipsa ecclesie cathedrali Roskildensi condonauit.

XV. Ceterum Kanutus regna sua circuiens in clientela sua sex milia habuit, sexaginta naues eis deputans, quarum quelibet .c. socios continebat; hij estate in nauibus erant, hyeme per contubernia discreti pascebantur. Cumque maximam multitudinem militum haberet, patriis, animis et moribus difformes, leges statuit, quibus disciplina militaris adinuicem seruaretur. Contigit autem, vt ipse primus contra leges faciendo ex ebrietate et impetu proprium militem interficeret. Cumque se contra leges editas grauiter deliquisse cognosceret, conuocata militum multitudine de throno descendens in terram se posuit, rogans, vt ipsi de pena sibi infligenda determinarent, promisitque se facturum, quidquid decreuissent. Illi propter humilitatem eius lacrimantes conuenerunt inter se, vt ipsemet super se vindicaret, ipsumque super thronum reposuerunt. Qui iudicauit culpam suam pecunia redimendam; cumque alias homicidium .XL^{ta}. talentis currentis pecunie emendari soleret, ipse sibi .CCC. et .LX^{ta}. talenta inflixit, cui summe .IX. talenta auri *clenodii* nomine adiecit. Tocius vero pecunie primam partem regi, eo quod iudex in causa fuerat, alteram militibus,

1. Porro etc.: *epitomator h. l. ordinem rerum, quem habet Saxo, paululum mutauit, nec inscite.* 2. conuiuari *fort.* **V**; conuiuare **DAS**. roskę *et similia codd., item infra 8, ubi pro* Roskildensi *accipiendum credo.* 3. apud (*vel* in) *scripsi*; añ (ɔ: ante) *codd.* 4. helluc(h)a **AS**, *ut vid.*; hellutha **DV**. quod de **AS**. de *abesse malim.* 6. viduata **DV**. 7. heræth **S**. 9. circũiens **D**. 10. sex .M. *codd.* 11. yeme **D**; hieme **V**. 13. patrie animis(!) **S**. 22. posuerunt **S**. 23. vĩdicauit **D**, *sed corr.* **D**^{2}; vindicauit **S**. redimenda **AS** (*et fort.* **D**, *sed ibi correctum*). 23—24. cumque alius hom. faceret, .XL. t. c. p. e. solent(!) **A**. 24. solebat **V**. 25. .LX^{ta}. *scripsi cum Saxone*; .XL^{ta}. *codd.* 26. clenodii nomine *scripsi incerta coniectura, sed Danico* gõrsum *respondet*; de m noïe, *ut vid.*, **D**; de in noïe **V**; in dei nomine(!) **AS**; doni nomine *Langebek ex Saxone, sed aliud certe latet.*

terciam cognatis occisi adiudicauit; partem autem suam rex ecclesiis et pauperibus erogauit.

XVI. Interea filius suus Sweno, rex Norwegie, moritur; parum post audiuit, eciam Haraldum filium suum, qui Anglie preerat, defunctum. Audiens autem Rikardum, qui sororem suam habuerat, in Normanniam redisse, vt sororis iniuriam vindicaret, versus Normanniam profectus est; quod audiens Rikardus in Siciliam fugit. Kanutus vero vsque ad mortem infirmari cepit; turbatisque Danis mandauit, vt corpus suum feretro impositum in acie portarent, victoriamque promisit; sicque Rothomagum accederent ac promissa pace ciuibus corpus suum sepelirent. Que omnia, sicut predixit et mandauit, facta sunt. Quamuis autem aliqui reges nostri plures victorias ediderint, nullus tamen Kanuto est gloriosior; qui non solum coram mundo magnus, sed eciam ad deum deuotus extitit, maxime in officiis pietatis ad ecclesias, clerum et religiosos multiplicandos, ita vt memoria eius recens adhuc in extremis regnis cum gloria habeatur.

XVII. Defuncto Kanuto Sweno Estrithsun, filius sororis eius, posuit presidia militum Danorum in Anglia, ne Anglia a dominio Dacie laberetur. Norici autem, audientes Kanutum mortuum, elegerunt super se regem Magnum, filium sancti Olaui. Quod audiens Harthknut, succedens patri suo Kanuto in regnum, dum cum Magno bellare deberet, pactum cum eo iniit, vt, qui eorum alteri superuiueret, regnum eius hereditaret; super quo pacto proceres vtriusque regni iurauerunt. Deinde

---

5 (8). ricardum **A**; rikardus(!) **S**. 7. est profectus **S**. 8—9. vsque ad mortem infirmari: *Pauli epist. ad. Philipp. 2, 27.* 10—11. *fort. scribd. est*: promisit, si sic vsque R. a.; *videatur Saxo.* 11. rotomagum **VS**. 12. sepelierunt **DA**. 13. enim (*pro* autem) **A**. 14. ediderunt **DAS**. est *om.* **S**. 17. ita non mem.(!) **S**. exteris **V**. 18. habetur **S**; habebatur (hẽbā) **DV**. — 19. *Inscriptio in* **D**: harthknut 69⁹; *in* **A**: De Rege Hartknud, *et in marg.*: LXXXIX. Haarde Knud gamble Knudz søn. — 19. Sweno eſtrithß **DA**; Sweno et eſtrith(!) **V**; S. eſtrithſß **S** (*et in marg.*: pater sancti kanuti). 20. posuit *codd.*; sparsit *Saxo, ut fort. scrbd. sit* disposuit. Anglia *altero loco om.* **A**. 21. liberetur **AS**. 22—23. **D** *in marg.*: magnus, filius sancti olaui, tenuit monarchiam dacie et norwegie. 23. hartknuth **AS**. 25. init **DV**. superueniret(!) **V**; veniret **S**, *sed corr. in* suprauiueret S^2. 26. proceres vtr. r.: *Saxo hoc tantum dicit*: vtraque pars.

in Angliam profectus, dum omnia ibi pacata per prouidenciam Swenonis inuenisset, Ethwardum, fratrem suum ex matre, constituit in Anglia regem secum. Nam Ymma, mater sua, post connubium patris sui nupsit Ethwardo, nobilissimo principi Anglorum, cui et genuit hunc Ethwardum, qui obtusi cordis et iners erat. Kanutus autem, dum duobus annis regnasset, mortuus est.

XVIII. Audiens Magnus Kanutum mortuum, memor pacti, quod secum habuerat, venit in Daciam regnumque Danis consencientibus occupauit. Sweno eciam, in Anglia relictis presidiis, Daciam intrauit, dicens sibi regnum deberi racione consanguinitatis; sed Dani propter iuramentum, quod super pacto inter Kanutum et Magnum fecerant, ei restiterunt, Magno adherentes; sic propter iusiurandum ⟨*seruandum*⟩ extraneum acceptantes proprium sanguinem regium reliquerunt. Sed quantam fidem Magnus inuenit in Danis, tantam perfidiam in Anglicis Sweno est expertus. Nam sororij eius, filij Godowini, de quibus magis confidebat, consilio cum indigenis habito omnes Danos circumquaque positos vna nocte per totam terram occidi procurabant; et ex eo tempore vsque modo nunquam Dani Angliam recuperauerunt. Haraldus autem, maior filius Godowini, totam Angliam optinebat, nomine regio tantum apud Ethwardum remanente; sed cum Haraldus eciam nomen regis affectaret, Ethwardum occidi procurauit.

XIX. Interea Sweno, licet paucos socios haberet, tamen fortune se committens, cum Magno bellare decreuit. Sed cum a Magno in Jucia tam nauali bello quam terrestri victus fuisset, in Feoniam confugit; videns autem se auxilio destitutum, per

1. ibi *om.* **V**; dum ibi omnia parata(!) **AS**. 2. etwardum **D**, *et sic sæpius in codd.* 3. yma *codd.* 3–4. post conn. etc.: *hic error epitomatori debetur.* 4. sui *om.* **A**. 5. qui et genuit **S**. 6. cum (*pro* dum) **V**. — 8. *Inscriptio in* **D**: Magnus 79⁹(!); *in* **A**: De Rege Magno. filio sancti Olaui de Norwegia, *et in marg*: xc. Magens sancte olleffs fon. — 12. per (p *pro* pp = propter) **V**. 13. fecerunt **S**. ei *om.* **V**. 14. seruandum *addidi, ne prorsus idem bis dictum sit; cfr. etiam Saxonis verba.* 15. regium *om.* **AS**. 17. est repertus(!) **S**. sororei **A**; sorori **DS**. eius *om.* **A**. godiwini **S** (22. godwini). 21. recuperauerant **A**; recuperabant **S**. H. eciam **AS**. 22. maior natu God. **A**. optinebāt **D**. 27. nauili **S**; tam nauali quam ter. bello superatus **A**. 28. pheoniam **AS**. fugit **S**. auxilio se **AS**; se *om.* **DV**.

Sialendiam et Scaniam transiens versus Sweciam properauit. Dum vero Magnus ipsum persequeretur, Slaui Juciam inuaserunt; quod audiens Magnus dimisso Swenone contra eos festinabat. Nocte autem precedente diem belli sompniabat, quod vnus prediceret sibi victoriam affuturam, signumque adderet de nece aquile bellum precedente. Euigilans mane narrauit sompnium procedensque cum exercitu vidit aquilam super terram residere; quam cum lancea velociter veniens, antequam aquila fugeret, interemit; certificati igitur per hoc signum de victoria occurrentes Slauos funditus trucidabant. Hec victoria adeo carum Magnum populo fecit, vt ad persequendum Swenonem cum eo animarentur, appellabantque eum Magnum hin gothæ. Guthscalcus Slauus propter infelices euentus eciam miliciam Swenonis reliquit variisque bellis sibi Slauiam subiugauit; quo facto Saxoniam eciam in vlcionem necis paterne bellis contriuit. Magnus autem de victoria Slauorum rediens dum Swenonem persequi iterato cepisset transiretque per Scaniam equo insidens, ex inopinato occursu leporis equus territus ipsum deiecit; qui decidens super precisos ramos cuiusdam arbusti exanimatus est. Cuius corpus in Throndhem est sepultum.

EX LIB. XI. SAXONIS.

I. Mortuo Magno Sweno Dacia potitus est; sed quia Dani eum propter Magnum odio habuerant, timentes eius vindictam sincero corde ei non obsequebantur. In cuius regni principio Wilhelmus factus est episcopus Roskildensis; qui fuerat scriba et capellanus Gamelknut regis, Anglicus quidem

---

1. in Scaniam **A**. 6. precedentis **AS**. 7. sopnū **V**. p̄cedensque *codd.* (*pro* ꝑced.); inçedensque *corr.* **D**[1]. 9. igitur Dani **S**. 12. cum animarentur, *om.* eo, **S**; eum animarent **A**. 13. hingothæ **DVA**; hingodha **S**. gothsc. **A**; gotsc. **V**; godsk. **S**. euentus infelices **AS**. 13—14. et miliciam **V**. 16. bellis *om.* **D**. obtriuit *Saxo*. 17. iterato persequi **S**. 18. ex opinato **D**. 19. precisos **AD**[1]**S**[1]; p̄c(i)osos(!) **VDS**. 20. busti **AS**. throndheem **D**; trundhe(e)m **AS**. 22. *Inscriptio in* **D**: Lliber xi° ſaxonis. Sweno 71[9]; *in* **A**: De Rege Suenone Estritß, *et in marg.*: xci. Suend Estret ſøn. 24. tim. eum vindicaturum **AS**. 26. Vilhelmus **S**, *et sic sæpe variatur*. 27. cappellanus **A**, *ut sæpius*. gamlekn(u)d **S**.

genere, sed omni virtute precellens. Ad cuius tempora Scanie prefuerat in spiritualibus episcopus Roskildensis; tunc autem Scanienses, accepta potestate, Hinricum posuerunt in Dalby et Eginum Lundis, certaueruntque inter se isti duo de presulatu; sed Hinrico ex ebrietate turpiter mortuo, Eginus, Lundensis episcopus, totam Scaniam sub se recepit.

II. Hoc in loco oportet mencionem facere de Haraldo, fratre sancti Olaui. Hic diu post mortem fratris exul a patria apud Bizancium degebat; cuius loci rex ipsum propter homicidium dampnatum iudicauit draconi proici deuorandum. Habebat autem Haraldus famulum, qui dominum suum dampnatum relinquere nolebat, nec dubitauit antrum draconis simul intrare cum eo. Cumque per antrum demitti deberent, Haraldus clam donauit armillam custodi antri; qui pisciculos interius sparsit super pauimentum, quibus draco primum famis impetum mitigaret. Intromissis ergo famulo nudo et Haraldo tantum ante verenda habente linteum, statim Haraldus ossa hominum comestorum ibi reperta in fine lintei fortissime stringens quasi vnum magnum nodum et durum effecit. Dum igitur draco super dorsum eius saltaret, famulus arrepto linteo fortissime cum nodo ossium caput draconis percussit; Haraldus autem cultello rasorio, quem forsan tectum secum portauerat, vmbilicum draconis perfodit, quia alibi propter duriciam testarum ledi non poterat. Interfecto autem dracone, rex admirans eos libertati restituit, atque tribuens eis nauem et victualia abire permisit. Reuersus Haraldus Norwegiam opti-

---

1—2. prefuerat Scanie **AS**. 4. et eginum **V²**, *sed* et *s. s., deleta aliqua littera* (r); eginum (*om.* et) **S**; reginũ (*pro* 7 eginũ) **D**; regimen Lundense(!) **A**. lunð᷑ **DVA**. 5—6. episc. Lund. **S**. 11. autem *et* suum *om.* **S**. 12. dubitat (*pro* dubitā) **S**. 13. per os antri *Saxo melius.* dimitti *codd., correxi.* 14. ꝯdonauit **V**, *sed* ꝯ *postea deletum.* 15. primo **AS**; primæ *Saxo.* 16. mittigaret **D**. 17. lintheum **VAS**, *item fere in seqq.* 19. magn. et dur. nodum **AS**. 20. draco . . saltaret: *epitomator Saxonis verba, prauam interpunctionem secutus, male intellexit; dicendum erat*: Dum igitur draco in eos irrueret, famulus . . percussit; Haraldus autem super dorsum eius saltans cultello . . perfodit. 21. draconis capud **V**. 22. cum cultello **S**. rasorio *om.* **AS**. secum tectum **D**. 23. vmbelicum drachonis **S**; vmbiculum d. **D**. alubi **A**. duriciem **AS**. 25. liberati **A**. statuit et tribuens **A**; statuit tribuens **S**.

nuit; nec ea contentus Daniam infestabat. Cui Sweno circa Diursø cum Jutis nauali bello occurrens infeliciter pugnauit; nam plerique socij eius timentes gladium in mari sponte se merserunt. Iterum Sweno, collecto exercitu de Scania, Sialendia et aliis insulis, Haraldo occurrit in ⟨*Nissa*⟩, nauibus pugnaturus; cumque Norici multo plures essent, Dani naues suas nexibus et retinaculis firmiter coniungebant. Inchoata pugna, quidam Aslacus Dacus stupendum opus fecit; nam intra vnam nauem hostilem saltans cum grandi ligno ⟨*omnia obuia*⟩ tam acriter percussit, vt vterque exercitus, de strepitu ictuum eius attonitus, dimissa pugna factum illius mirabundus inspiceret; ipse autem solus omnes in naui illa existentes vel ligno contriuit vel in mari demergi coegit. Cumque Dani nullum maius adiutorium reciperent, Noricis vero plures socij aduenirent, Scanienses timore concussi de nocte colligaciones nauium soluerunt sociisque latenter relictis turpiter cum suis nauibus aufugerunt. Die sequenti, cum Sweno cerneret suum exercitum imminutum, nichilominus ex magna animositate cum Noricis congrediens victus est. Captus est autem per Noricos Skialm Hwit, cuius nutu ⟨*tum*⟩ Sialendia regebatur; quem propter magnam famam suam occidere noluerunt, sed captum seruabant; ipse tamen vna nocte latenter euasit.

III. Ceterum Haraldus, adhuc non contentus duabus victoriis super Danos, terram frequenter infestabat; contra quem Sweno modis, quibus poterat, animose magis quam fortunate laborabat. Interea sororij Swenonis, minores filij Godowini, contra fratrem suum maiorem Haraldum, regem Anglie, conspirantes ad Haraldum, regem Norwegie, transierunt, promi-

---

1. daciam **S**. circa *om.* **A**. 2. dyrshøø **AS**, *sed scribd. vid.* Diursa (Dyursam fluuium *Saxo*). propugnauit **D**. 4. se *om.* **V**. 5. et fialandia **D**. Nissa *ex Saxone addidi, quod excidisse præpositio* in *ostendit.* 9. vnum(!) **V**. ligno **A**, *ut sæpius.* 9—10. omnia obuia *addidi ex Saxone, nam* percussit *obiectum desiderat.* 11. iactuum **V** *male.* factum eius **D**. 11—12. mirabundum inspicerent **A**. 12—13. aut . . aut **S**. 13. dimergi **D**; mergi **S**. 15. timore *om.* **AS**. 16. dissoluerunt **AS**. lat. dimissis **A**. 18. minutum **S**. 19—20. per noricos *om.* **A**. 20. fkialmhwit **V**; skielm (**S**: skelm) hwiidh **AS**. tum *addidi ex Saxone.* 22. ipse autem **V**. latenter vna nocte **S**. 23. Haquinus(!) **S**. 24. infestabāt **D**. 25. magis *om.* **DV**; animose et fort. **AS**. fortuna(n)ter(!) S^2. 26. minores *om.* **A**. godiwini **S**.

seruntque ei obsequium, si Angliam per eius auxilium consequi potuissent; qui eis consenciens in Angliam cum exercitu nauigauit. Eodem tempore dux Normannie pari impetu ad aliud litus Anglie applicauit. Rex Anglie, videns hostes ex duabus partibus imminere, † dissimulauit contra eos exire; quod Norici credentes ex metu prouenire terram securi intrauerunt spoliaque et cedes ediderunt. Quos sparsim vagantes et diuisos Anglici superuenientes facilime trucidabant. Qua victoria Anglici audaces facti Normannos inuaserunt; sed Normanni adunati Anglicos fugauerunt, regemque eorum in quodam obscuro solitudinis loco repertum occiderunt. Cuius duo filij cum sorore in Daciam transfugerunt; quos Sweno racione consanguinitatis humaniter collegit, puellamque Rutenorum regi Waldemaro tradidit vxorem, qui et Jarislauus a suis dictus est. Huius Waldemari nepos ex filia erat noster gloriosus Waldemarus, nomen ex eo sumens.

IIII. Post hoc Sweno in magna prosperitate regnauit; qui in omnibus erat humanus et illustris diuinoque cultui ampliando et ecclesiis construendis intentus erat. Verum hunc morum splendorem sola libidinis intemperancia maculabat; nam plurim illustrium puellarum castitate violata nullum qu*idem* filium ex legitimo matrimonio, sed multos habuit de diuersis concubinis, scilicet Haraldum, Gorm, Swenonem, Ømundum, Vbbonem, Olauum, Nicholaum, Byorn, Benedictum, Kanutum et Ericum, et filiam Siritham, quam postea Guthscalcus Slauus habuit vxorem. Deinde rex, volens vagum vsum veneris ad legem

3. rex Norm. **AS**. 4. applicuit *ex corr.* **S**^{2}. 5. dissimulauit *codd., mire*; distulerauit *auctor scripsisse videtur, rariore verbo mediæuali usus pro eo, quod est* distulit; *vid. Saxo, qui dicit*: quam ipsius cunctationem timori consentaneam rati. 7. fedes(!) **A**. addiderunt **AS**. 8. *verba* superuenientes . . Anglici *om.* **D**. 10. solicitudinis **S**. 13. Ruthenorum **AS**. 14. iarisslauus **A** dictus est a suis **AS**. 15. wald. gloriosus **AS**. 17. regnans. Qui **S**. 18. amplificando **S**^{3}. 19. huius moris(!) **AS**. 20. maculauit **S**. *Post* macu- *scriba codicis* **V** *unum folium archetypi sui describere oblitus est, desideranturque omnia usque ad p. 376, 5*: desidia grauari. 20–21. plur. puell. cast. vi. illustrium **AS**. 21. nullum quidem *scripsi*; nullumque *codd.* 22. legittimo **D**. 23. omundum **A**; ødmundum **S**. 24. olauum *om.* **S**. nicol. **AS**. biorn *post* kanutum *in* **S**. benedictum *om.* **A**. 25. gutsc. **A**; gusc. **S**.

restringere coniugalem, recepit Gyth, filiam regis Swecie, cognatam suam, vxorem, eiusque concubitu incestuoso pro matrimonio vtebatur. De qua re ipsum episcopi Eginus Lundensis et Wilhelmus Roskildensis grauiter arguerunt; sed cum rex nollet eis acquiescere, illicitas eius nupcias apud archiepiscopum Bremensem accusabant. Qui cum regem salutaribus monitis ab incestu reuocaret, ipse minas opposuit, quod tales reprehensiones gladio vindicaret. Tandem Wilhelmus episcopus tantum erga eum elaborare poterat, vt non solum vindictam conceptam sed eciam vxorem illicitam abnegaret. Igitur Gyth in Sweciam rediens vidua permansit, vouensque castitatem sanctissime vsque ad mortem vixit.

V. Sweno autem, diuino cultui intendens, in ministris ecclesie n*on* tam litterarum noticiam quam mores sanctos ponderabat. Nam Swenonem Noricum, morum grauitate conspicuum, sed valde modicum litteris imbutum, plurimum diligebat; propter quod alij clerici regis dicto Swenoni inuidebant, sed propter litterarum impericiam deridebant. Nam cum quadam die oracionem pro rege sollempniter legere deberet, in qua habebatur 'famulus tuus', illi deleuerunt sillabam fa, ipseque postea legens, cum nesciret corrigere, regem 'mulum' appellabat. De quo cum alij cachinnose risissent, et rex, quod factum fuerat, didicisset, eos grauiter de malicia increpauit, dicens dictum Swenonem infra breue vltra eos scienciam habiturum. Quod et factum est; nam per regem missus ad studium tantum in breui profecit, vt rediens veneraretur ab eis propter scienciam, quos prius habuerat irrisores.

VI. Inter omnes Wilhelmus episcopus apud regem carissimus habebatur, qui eciam regi equalem affectum rependebat; huic ergo et dicto Swenoni tanquam sibi fidelissimis rex se et sua

---

1. gynthæ **A** (*item 10*); gyrithe *h. l.* **S**; *infra* grythæ. (Gutham *Saxo*). 2. concubitum **A**. incestuose **S**; incestuo **A**. 3. ipsum ipsi (ip̃m ip̃i, *pro* ip̃m ep̄i) **S**. 6. mõitꝯ **S** (*voluit certe*: monicionibus). 7. reuocarent **S**. 8. episcopus *om.* **S**. 9. laborare *codd., correxi.* 13. autem *om.* **S**. 14. non *Langebek*; nam **D**; Nam **AS**. 18. sed **D**; et **AS**. 20. hanc sillabam **AS**. 21. corrigere se **S**. 22. cachinose **A**. 23. fuisset **S**. increpabat **AS**. 25. habituram **A**. 27. derisores **S**; a quibus prius habebatur in derisum **A**. 28. carissimus *om* **D**. 28–29. car. fuit **S**. 30. fidelissimus rex et sua concilia **S**.

consilia committebat. Accidit autem quoddam, in quo miranda virtus tam regis quam episcopi resplendebat. Nam in die Circumcisionis forsan aliqui magnates in conuiuio indigne de rege loquebantur; quod cum ei relatum fuisset, indignatus misit satellites, qui eos in ecclesia sancti Lucij diuina audientes trucidarent; quod et factum est. Prouocatus episcopus de violacione ecclesie dissimulauit in principio; sed postea pontificalibus indutus, vt diuina celebraret, cum audiret regem aduentantem, ei ad hostium occurrit, carnificemque eum vocans ingressu prohibuit; nec verbis contentus cum cuspide baculi eum ante pectus propulit, insuper et publice eum ibi excommunicauit. Cumque milites extractis gladiis accurrerent, episcopus imperterritus stetit; rex autem, eius necem prohibens, consternatus animo ad aulam est reuersus. Deinde regia veste deposita lugubrem assumpsit, nudatisque pedibus ad atrium ecclesie est reuersus; ibique humiliter prostratus humum in signum penitencie osculabatur. Interim episcopus introitum misse cantauerat, cum cle*rici* aliqui aduenientes indicant regem ante hostium ecclesie procumbentem; cantu igitur intermisso episcopus accedens interrogauit regem, cur se in humo iactaret. Illo humiliter reatum suum confitente, emendam promittente, veniam postulante, episcopus eum a sentencia absoluit, iacentemque amplexatus abstersit lacrimas, cultu regio indui iussit, cunctisque gaudentibus ad altare perduxit; impositis eciam penitencie legibus missam prosecutus est. Dubitares, an magis in hac re humilitatem regis vel constanciam episcopi mirari deberes. Tercio die post hanc reconciliacionem rex int*er* missarum sollempnia ambonem conscendit, se coram omnibus accusauit, laudauit episcopum, quod tam cito veniam pro tanto facinore sibi ded*er*it; nec non et pro violacione ecclesie

1. quondam, *ut vid.*, **A**. 5. in e. s. Lucij *codd.* = intra Trinitatis ædem *Saxo*. 6. prouocatus, *i. e.* indignatus, *ut sæpius*. 9. aduenientem **AS**. (19). ostium **A**. 10. ingressum *codd., correxi.* 12. 9tractis **D**. occurrerent **S**; *verum fort. est* 9currerent (militum concursu *Saxo*). 13. necem eius **AS**. 18. clerici (cl^{e}ici *vel* cle'ici) *scripsi*; ecc̄e (*i. e.* ecclesie) **D**; cum aliqui ad ecclesiam venientes **AS**. 19—20. cantum intermisso accedens episcopus **A**; tantum intermissio acc. ep. (!) **S**. 21. Ille **A**. 22. ac veniam **AS**. 24. produxit **S**. 26—27. imitari (!) deberes **AS**. 27. reconfiliacionem **DA**. inter *Saxo*; intra *codd.* 30. dedit *codd., correxi.*

dimidium Stæfnshæræth eidem ecclesie conferebat. Igitur post hoc factum rex et episcopus plus se mutuo dilexerunt; optabat vterque, ne alteri superstes esset.

VII. Kanutus autem, filius regis, statim in ipsa adolescencia mira probitate pollebat; nolens *enim* inercia et desidia grauari, sicut frater suus Haraldus, collectis sociis de Sembia et Estonia trophea sollempnia reportabat, atque pro tuenda patria iugiter circuibat piratasque consumebat, adeo vt eum regni dominum futurum nullus dubitaret. Tandem Sweno senio confectus in Jucia infirmari cepit, proximusque morti presentes iuramento constrinxit, vt corpus suum Roskildiam deportarent. Qui cum in Sialendiam cum corpore venissent, venit episcopo nuncius, quod funus regis adueniret; qui statim in ecclesia duo sepulcra fieri precepit, deinde equum ascendens regio funeri occurrebat. Dumque per quandam siluam iret, fecit fieri feretrum; quod, dum factum fuisset, equis fortibus imponebat. Cumque siluam egressus funus regis adesse videret, descendit de equo extenditque cappam super terram; genibus autem flexis deum inuocans, vt, si ei aliquod beneplacitum fecisset, ipsum vlterius viuere non permitteret, super cappam se inclinans statim spiritum exalauit. Qui feretro nouiter facto impositus ante funus regis portabatur, factisque sollempnibus exequiis in sepulcro iuxta regis tumulum est sepultus. Hec fuit vera amicicia, qua nec in morte amicus ab amico voluit separari. Post Wilhelmum igitur episcopum supradictus Sweno Noricus communibus cleri suffragiis in episcopum est electus.

VIII. Post mortem regis Swenonis maior pars Danorum, considerans probitatem Kanuti, noluit eum facere regem, sed

---

1. ſtæfnſhrę **DSA**. 2. diligebant **AS**. 5. enim *scripsi* (quippe *Saxo*); autem *codd.* *post* desidia grauari *rursus incipit* **V**. 6. ſambia **AS**. 8. dominium **A**. 10. cepit infirmari **D**. 12. ſyal(l)endia **AS**. venissent *om.* **A**. 17. extendit (*om.* que) **AS**. 19. aliquid **A**. beneficium **DS**. 20. super cappam *om.* **S**. 23—24. que nec **D**. 25—26. comm. suffr. cleri **S**. 27. *Inscriptio in* **D**: haraldus 72[9]; *in marg.* **A**: xcii. Harald Suend føn. 28. probitatem, *i. e.* fortitudinem, strenuitatem militarem, *ut sæpissime in hoc libro.* noluit **D** *et fort.* **V** (*etsi in hoc* uoluit *potest legi*); voluit **AS** (*contra Saxonis mentem*).

Haraldum desidem et inertem; voluit enim pestilens populus magis ocio vacare sub Haraldo quam exercere probitatis opera sub Kanuto, colorans maliciam suam per hoc, quod Haraldus maior natu erat. Soli Scanienses probitatem Kanuti amantes eius dominium affectabant. Conuenit igitur regnum apud Ysøør, vbi ad quandam arenam classis Scanie cum Kanuto erat ad orientem, reliqua pars regni cum Haraldo ad occidentem. Vbi Haraldus complices suos allocutus dixit ridiculum esse, si ipse postponeretur, qui esset maior natu, minore exaltato; deinde melius incolis esse in pace ⟨*viuere*⟩ quam bellis iugiter occupari; promisit eciam impias leges abrogare ac placidas secundum fauorem populi editas promulgare. Quibus promissionibus imperitam multitudinem sibi deuinciens Kanuto per legatum mandauit, ne regnum minor natu ambiat, neue pacem patrie intestinis bellis destruat, adiciens minas, si secus agere attemptaret. Videns autem Kanutus regnum a se auersum, cuius defensor fuerat, cum tribus magnis nauibus in Scaniam rediit, ac vlterius in Sweciam quasi fugitiuus transiuit; nam cum Haraldus ei nuncium mitteret, vt rediret tanquam socius regni futurus, noluit ei credere, cuius iam minas fuerat expertus. Haraldus autem curiam per octo dies tenens legem edidit, vt reus contra actorem lege vel iuramento se tueri posset, quamuis prius lex fuerit, vt reus testibus conuictus semper dampnandus esset; quam legem, ymmo pestiferam abusionem, Dani adhuc tam firmiter tenent, vt prius vita quam ea carere vellent. Preterea Haraldus solummodo hoc bonum habuit, quod diuino officio intentus fuit; sed sub eo scelera impunita fuerunt, egitque vnusquisque impune, quod volebat. Talem dominum Dani habere volebant! In nullo igitur regis officium executus, cum duobus annis prefuisset, defunctus est.

---

1. Haraldum *om.* **S**. 1—2. sed H. d. et inertem petiuit pestilens pop., quia voluit magis ocio vacare **A**. 10. viuere (*vel* agere) *addidi*. 11. placidas *scripsi* (blandas placidasque pro eorum arbitrio *Saxo*); placitas *codd*. 13. sibi multit. **S**. deuinciens *Langebek*; deuincens *codd*. Kanutum **S**. 14. neue *Saxo*; ne *codd*. 15. addiciens *codd., sed in* **S** *correctum*. attemptauit **A**. 18. fugitinus **AS**. 21. p .8. dies **DV**. 22. possit *codd., correxi*. 23. fuerat **AS**. victus **D**. 24. immo **V**. abusionem *om.* **S**, *sed in marg. habet notam*: Quedam abusio. 25. tam *om.* **V**. 28. impune **VA**; impie **DS**. quod **DVS**; quitquid **A**. tale dominium **S** (dominium *eciam* **A**). 29. Dani *om.* **A**. exequtus **V**; exsecutus **S**.

IX. Haraldo mortuo Kanutus, per fratres suos de Swecia reuocatus, in regem sublimatur. Qui statim terras, quas in adolescencia infestauerat, aggressus non prius destitit, quam regna Sambie, Curlandie et Estonie deleret. Sublatis igitur hostibus dum vxorem vellet ducere, Æthel re et nomine, filiam Roberti comitis Flandrie, coniugem habuit, de qua filium Karolum generauit. Videns autem leges bonas et consuetudines abolitas magnatesque viuere insolenter, statum patrie quoad iusticiam pro viribus reparauit ac sine respectu sanguinis vel amicicie rigorem iuris exercebat. Circa diuinum cultum ac eius ministros debitam diligenciam adhibebat, et, vt episcopi in honore debito haberentur, ⟨*statuit, vt primum inter proceres locum iuxta duces haberent.*⟩ Statuit eciam, vt clerici apud suos episcopos vel regem solummodo iudicarentur. Pro viribus eciam populum induxit, vt decimas ecclesie soluerent; sed in hac persuasione apud rudem populum non profecit.

X. Interea Sweno episcopus Roskildensis ecclesie edificium, quod Wilhelmus saxeo opere inchoauerat, consummauit; atque pro pulpito locando sepulcrum Wilhelmi amouit posuitque ossa eius in loco, vbi adhuc quiescunt. Quo facto nocte quadam Wilhelmus, pontificalibus indutus, sacriste in ecclesia dormienti in sompno apparuit precepitque, vt diceret Swenoni, sufficere sibi debere, quod edificando templum gloriam Wilhelmi sibi assumpsisset, ne eciam ossa eius inquietaret et a carissimo sibi rege amoueret; cuius facti penam lueret, nisi vite eius sanctitas obstaret. Edificium tamen ab ipso factum

---

1. *Inscriptio in* **D**: Sanctus Kanutus in othens. 73⁹; *in* **A**: De Rege Sancto Kanuto, *et in marg.*: XCIII. Sancte Knud. 3. infestinauerat(!) **DV**. 4. fambre **V**. delieret **A** *vel* deberet (*et initio* **S**); delesset *Saxo*. igitur *om.* **S**. 5. re et (et in **D**) nomine: *hoc de suo add. epitomator; cfr. tamen Ailnoth. cap. VIII.* 6. roperti **A**. 8. magnatosque **D**; magnates (*om.* que) **AS**. 9. pro viribus *om.* **S**. recuperauit **S**. 10. vigorem **V**. 11. adhibeat **A**. epī (ɔ: episcopi) **DV**; ipī (ɔ: ipsi) **AS**. 12. *Lacunam manifestam ex Saxone suppleui.* 13. eciam **DV**; et **AS**. 14. solomodo **S**. 15. ecclesiis soluerent **V**; soluerent ecclesiis **AS**. 16. perseueracione **S**. 17—18. edificacionem, a W. ceptam, saxeo opere prosecutus *Saxo*. 18. consumauit *codd.* 19. ãmouit **AS**. *In marg.* **S**: Wilhelmi sanctitas in hiis probatur. 21. Wilhelmus *om.* **AS**. 22. apuit **V**. 23—24. ob gloriam W. sibi consumasset(!) **AS**. 24. nec eciam **S**. 25. karissimo **DV**. ãmoueret *codd.*

ea de causa obruendum predixit; monuit quoque, ne aliquis de cetero ossa eius moueret, si penam vellet euitare; deinde visus est cum baculo tectum concutere ac totum edificium diruere. Quod et rei veritas statim comprobauit; subito enim edificium tocius ecclesie vsque ad terram cecidit, et, quod mirabilius est, sacristam in medio iacentem illesum dimisit. Accurrerunt ciues, ruine strepitu excitati, illesumque sacristam de medio lapidum deiectorum egredi cernebant. Qui cum episcopo Swenoni ea, que Wilhelmus de nocte mandauerat, retulisset, subridens episcopus ait: »Non mirum, si Wilhelmus prouocatur post mortem, quia tam seuerus fuit in vita.« Diu igitur ossa eius intacta manserunt, donec nostris temporibus Hermannus episcopus, Arnfastus scolasticus et Ysaac prepositus ruralis, vt Ascerus episcopus ibi sepeliretur, tumulum eius aperirent. Porro fossa humo incorruptam eius casulam inter ossa eius conspexerunt; quibus motis tanta fragrancia ex eis processit, vt nullus beatum in celis dubitaret, cuius ossa tantam odoris dulcedinem emittebant. Manus eciam, que ea tetigerant, per nullum lauacrum vel balneum infra triduum impressum odorem poterant abolere. Non tamen defuit vlcio presumpcionis; nam Hermannus, dum sederet in consilio episcoporum, sacro igne in naribus percussus est, qua pena eciam mutus effectus ⟨*ante triduum*⟩ ex hac vita migrauit; Arnfastus talem pestem incurrit, vt frustatim partes iecoris euomeret, tribusque mensibus sic punitus exspirauit. Ysaac, videns duos tam miserabili exitu vitam mutasse, vindictam pietatis officio precurrere

---

1. monuitque ne **S**. 2. eius *om.* **AS**. 3. est *om.* **AS**. 6. est *om.* **S**. 10. Nam(!) **A**. 11. post mortem quia **DS** (quoniam *pro* quia, *ut vid.*, **V**); postquam(!) **A**. 12. nostris, *i. e. Saxonis; factum est circa annum 1160.* 13. episcopus *codd.*; maioris sacrarii præses *Saxo, quod potius* præpositum ecclesie cathedralis *significat.* ysac **V**. 14. afferus **A**. 15. apperirent **VS**; apperierunt **D**. humi **A**. 16. aspexerunt **AS**. tanta *om.* **AS**. 17. eum beatum **AS**. 18. emittebat **S**. 19. lauachrum **V**. 20. potuerunt **AS**. 21. dum sederet etc.: *Saxo aliter*: sub Absolone sacerdotali consilio assidens, *quod potius* in capitulo *significat.* 22. est percussus **AS**. 23. ante triduum *ex Saxone addidi.* 24. pestem **VAS**; penam **D**. frustratim *codd., corr. ex Saxone.* euomebat tribus (*om.* que) **AS**. 25. sicque **S**. punitus *scripsi*; penitus **DV**; *om.* **AS**. expirauit **DS**.

nitebatur; nam apud beatam virginem Roskildie conuictum sacrarum virginum instituit magno impendio bonorum suorum; nec tamen omnem vlcionem euasit, quin diutino pulmonis langore interiret. — Sweno autem episcopus *dirutam* ecclesiam reparauit et ad finem vsque perduxit, atque ad ornatum eius coronam precioso opere fabricatam in ea suspendit. Eginus eciam, Lundensis episcopus, adiuuante rege circa idem tempus ecclesiam beati Laurencii consummauit. Has ecclesias consecratas nobiliter rex dotauit, prouidens cantoribus, qui iam dicuntur canonici, stipendia cottidiana. Episcopo autem Lundensi, quicunque fuerit, contulit quartam partem regij numismatis, quartam partem exaccionis ⟨*sue*⟩ in ciues, quartam eciam estiui census porcionem.

XI. Rex igitur in omnibus sancte et prudenter se gerens, dum videret fratrum suorum insolenciam quodammodo terre onustam, assumpsit eos ad familiam suam preter Olauum, quem fecit ducem Sleswicensem. Videns autem Danos a tempore Gamelknut, auunculi patris sui, sine armis vitam *desidi*osam egisse, vt iterum armis assuefierent, intendebat cum eis pro Anglia recuperanda † exerceri. Primo suam intencionem Olauo dixit, illoque propositum commendante populo idem patefecit; omnes alacriter assenserunt. Olauus autem occulte malum ei querebat, ad quem tamen rex fraternum affectum habebat; adulabaturque regi in facie, sed occulte cum aliquibus magnis contra eum conspirabat. Rex autem, credens omnium

1. apud b. virg., *i. e.* in ecclesia s. Marie. conuictum **DV** (*Saxo*); conuentum **AS**. 4. languore **A**; langorꝯ (= -ris) **S**. niteriret(!) **V**. dirutam *scripsi* (collapsas ædificii partes *Saxo*); duratam(!) **DV**; dictam **AS**. 5. vsque ad finem **AS** (*sed cum* **DV** *facit Saxo*). 9. ditauit **S**. 9—10. qui i. d. canonici *de suo add. epitomator.* 10. quottidiana **D**; quotidiana **S**; annua *Saxo*. 12. sue *ex Saxone addidi.* 15. videbat **AS**. 16. onustam, *i. e.* onerosam. eos *om.* **D**. ad fam. s., *id est,* in contubernium militare, inter milites suos (in clientelam *Saxo*). 17. ducem fecit **D**. flæswicum (*pro* -wicēn) **V**. 18. gammelknut **A**; gamlleknudh **S**. 19. desidiosam *scripsi* (armis in desidiam cadentibus *Saxo*); sediciosam **VA**; sediciose **S**; sedicionem(!) **D**. 20. ex(c)erceri *codd., vix recte; sine dubio scribd.*: exercitum ex(s)erere (*ut Saxo sæpius dicit*). 23. ei *scripsi*; egi **DV**; regi D^3; agere **AS**. frnū affcm̄ **DAS**; fupnū offcm̄ (supernum officium!) **V**. 24. addulab. **A**.

animos suo proposito consentire, iussit classem conuenire in Lymfiorth; qua congregata rex ibi Olauum diu expectauit, adeo vt feruor populi ad transeundum in fastidium verteretur. Hec enim erat intencio Olaui, vt aut rex sine ipso transiret, in cuius absencia regnum sibi vsurparet, aut eciam populus tedio affectus regi non obediret. Dum igitur de die in diem expectatus non veniret, tandem rex, intellecta eius perfidia, precepit exercitui expectare; ipse vero cum electa manu Sleswik tendens ex inopinato super Olauum venit, quem de perfidia conuictum compediri a militibus iussit. Qui dum regio sanguini tantam contumeliam inferre nollent, Ericus, frater vtriusque, attendens regis iusticiam et Olaui perfidiam, eum vinculauit; sicque vinctum rex nauigio misit in Flandriam carceri mancipandum. Socij autem Olaui, nescientes eum captum, interim absente rege exercitui persuaserunt, vt ad propria remearent; hoc autem latenter fecerunt, ne, si hoc aliquis publice suasisset, capitali sentencia puniretur. Audiens rex exercitum ad propria reuersum primo dolorem, deinde leticiam concepit; sperabat enim iam per istum reditum habere occasionem pro decimis extorquendis. Conuocata igitur multitudine dixit multa de pristina Danorum probitate et de moderna eorum segnicie, qualiter*que* principibus a populo obtemperandum esset, adiungens in fine de contemptu sibi facto per reditum eorum ab expedicione; edixitque, vt pro hac culpa quilibet gubernator solueret .XL^{ta}. talenta currentis monete, et quilibet remex tria talenta. Omnes hanc penam acceptabant. Cumque rex diceret, quod hanc penam eis remitteret, dummodo decimas darent, illi habito inter se consilio responderunt, ignominiosum esse, quod tributarii ecclesiis deberent esse, nec se velle filios suos ad talem censum in perpetuum obligare.

---

1. consentire *scripsi*; conuenire *codd.*, *sed in* **D** *ex correctione man. 3 pro deleto alio verbo.* 2. lymfyorth **D**; limfjord **S**. expectabat **S**. 3. tranffeundum **S**. 4—5. ait (*pro* aut) *utroque loco* **V**. 5. eius **V**. sibi *om.* **DV**. 6. effectus **S**. in diem *om.* **DV**. 8. fleswiik **D**; fleswich **S**; flæswich **V**. 9. ex inopinatu **DV**. 12. tendens **AS**. 13. nauigio rex eum misit Fl. **AS**. mancipandam **A**. 14. intrim **S**. 17. rex *habet* **S** *solus*. 21. moderana (!) **DV**. 22. qualiter . . obt. est *codd.*, *correxi.* a populo *om.* **S**. 24. p̃ (*pro* ꝑ) **D**. qui$^{b;}$ **S**. 25. talenta = marcas. 27. eis *om.* **S**. 30. sensum **S**, *sed corr.* **S**^{2}.

XII. Videns rex, quod nullo modo decimas dare vellent, secessit in Synderiuciam, misitque duos nobiles, Tostonem et quendam alium, qui exigerent pecuniam supradictam; qui iussum regis preter eius intencionem immicius executi populum inique vexabant. Emuli igitur regis hac occasione et multis mendaciis adeo populum prouocabant, vt primo dictos duos nobiles occiderunt, deinde eciam regem destruere voluerunt. Quorum impetum audiens rex secessit in Sleswik; ibi vxorem ponens mandauit, vt, si res sinistre succederet, cum filio in Flandriam remearet. Wendili igitur et ceteri Juti, de fuga regis audaciam sumentes, omnino regem armis inuadere statuerunt. Rex igitur fugit in Feoniam; sed audiens eos insequentes cum in Sialendiam ire proponeret, quidam Blacco, regi familiaris, sed occulte proditor pessimus, regi persuasit, vt in Ottoniam se reciperet, seque mediatorem inter regem et populum repromisit, addens, vt, si populum compescere non posset, tempestiue ante facultatem fuge ei nunciaret. Credens ei rex innocens eius consilio acquieuit. Blacco igitur proditor pessimus ad multitudinem veniens hortatur, vt in necem tyranni festinent, nunquam eo viuente pacem habituri. Concitato igitur magis in regem populo reuertitur, dicens populum pacato animo esse, dummodo rex vellet iram suam mitigare. Quem rex fidelem credens conuiuio recepit donisque prosecutus est; sic iste nequam tam regem quam populum decepit. Sequenti die similiter legati officio fungens iterum magis in caput regis prouocabat populum. Rex autem cottidie diuino cultui insistens ad ecclesiam sancti Albani processit, vbi dum oraret, prophana

---

2. secessit in S.: *immo Saxo*: septentrionales Jutiæ partes ingressus. fyndæriuciam **D**. duos milites, scilicet tostonem **D**. 3. predictam **V**. 4. ex(s)equti **VA**. 5. uexebant **V**. et *abesse malim, nisi forte fuit*: et querellis et m. m. (*Saxo*: Quam rem emuli regis..deplorantes calumniam mendaciis exaggerabant). 6. vt predictos **AS**. 8. rex *om.* **AS**. flæswik **VS**. 10. Vendili **AS**. 11. summentes **S**; su(m)mens **DV**. 12. pheoniam **AS**. 15. ottonia **AS**. receperet **S**. 16. expescere **D**. 18. ei (*post* credens) *om.* **AS**. adquieuit **S**. 19. tiranni **V**. 20. viuenti **A**. 21. magis et magis (*om.* in regem) **S**. populum pacatum animo **AS**; populo p(l)acato animo (**D**)**V**, 23. persecutus **A**. 24. die *om.* **DV**; Similiter die sequenti **AS**. 26. cotidie **V**; quottidie **D**; quotidie **S**. exsistens **A**. 27. cum oraret **S**.

multitudo accurrens ecclesiam in circuitu obsidebat. Aliqui autem milites, qui poterant, in ecclesiam pro regis auxilio precurrebant; Benedictus eciam, frater eius, cum eo in periculo manere non dubitauit; Ericus vero seorsum conclusus per hostes, cum ad regem peruenire non posset, sibi ipsi viam fuge per medium hostium cum gladio procurauit. Cumque nullus ecclesiam infringere auderet, Blacco primus cum securi ostium violauit; quod ceteri videntes sacrilego ausu idem attemptabant. Sed Blacco nequissimus in ipso, quem violauerat, introitu trucidatus fuit, morsque eius statim per necem occisoris vindicata est. Benedictus eciam, dum ad ostium fortiter propugnaret, occiditur. Rex autem inter imminencium hostium insultus letus animo fuit, neque tunc ⟨*parcius*⟩ adoracionis studio vacabat; nam cum parietem infringi conspiceret (quippe ligneus erat) ideoque necem sibi propinquare videret, accersito sacerdote per veram confessionem exitum suum muniuit; deinde expansis manibus ante altare iacebat, vbi lancea per fenestram immissa in latere confossus ac multis telis petitus immobilis manens deo spiritum reddidit.

XIII. Hoc audiens regina cum filio impubere in Flandriam fugit; reliquit autem post se duas filias, Ingerth et Ceciliam. Quarum prior nupta Folkoni, nobilissimo Swecorum, Benedictum et Kanutum filios genuit, ex quorum altero Birgerus, dux Swecie, immediate processit; altera Gothorum principi iuncta Kanutum et Karolum filios procreauit, ex quibus generosa

---

1. ibi accurrens ad eccl. **D**. obsedebat **S**. 2. potuerunt **AS**. 4. non *om.* **A**. 5. cum *om.* **A**. 6. per m. host. = per medios hostium globos *Saxo*. 7. audebat **AS**. p̃uiꝯ (ↄ: preuius, *pro* p̃mꝯ) **S**. 8. ostium **A**, *quod hic et* 11 *retinui*; hostium **DVS**. 9. violauit **AS**. 10. eius statim *om.* **A**; statim *om.* **S**. 13. aĩo (ↄ: animo) **DVS**; nõ (non!) **A**. parcius *ex Saxone addidi*. 13—14. adoracionis studio *scripsi* (religioni *Saxo*); ab oracionis studio *codd*. 14. paritem **S**. 15. sibi necem **D**. propinquare **VS**; propinquam **DA** (propinquam instare *Saxo*). 17. expassis **S**. 18. in missa **V**. potitus **A**; petitis **S**. 19. tradidit **A**; tdidit(!) **S**, *corr. in* edidit S^2. *In marg.* D^2: Anno dn̄i M°.lxxx° ſexto. 6 feria. 20. Hec **V**. filio *om.* **A**. 21. ingreth **VS**; ingirth **A**. 22. falkoni ſwec(u)orum nob. **AS**. 23. filios generauit **S**; genuit filios **A**. Exiñ (ↄ: Exinde) quorum **AS**. 24. processit inmediate **V**. gotorum **V**. 25. procreabat **V**; procurauit **A**. 25 *sq.* generosa posteritas *scripsi* (generosissimarum imaginum numerosa posteritas *Saxo*); generositas **VAS**; gloriositas **D**.

*poster*itas emanauit. Rege perempto populus gaudebat, cum lacrimari deberet. Sed deus regis innocenciam et occultam vite ipsius bonitatem per aperta miracula ostendere dignabatur; quibus prophanus populus reluctando dicebat, eum iuste interfectum, et ideo illa miracula decepciones esse; sed cum adeo clare fierent, vt nullus eis contradicere posset, dicebant quidem eum iuste occisum, sed ipsum diuinam graciam tantum propter vltimam penitenciam meruisse. Sic nequam populus induci non poterat, vt sanctitatem eius coleret integre, cuius tamen in celis gloriam diuina potencia ostendebat. Quem postea Romanus pontifex canonizatum honorandum eciam in terris mandauit.

EX. LIB. XII. SAXONIS.

I. Kanuto interfecto Juti fratrem eius Olauum, inique conspiracionis socium, regem postulabant; neque enim aliis eius fratribus, ipsius amore suspectis, hunc honorem cupiebant. Itaque pecunia pro eius redempcione promissa Nicholaum, fratrem eius, pro eo obsidem in Flandriam transmiserunt, remissumque Olauum regem creauerunt. Quod audiens Ericus, qui eum Sleswik vinculauerat, cum vxore sua Botilda in Sweciam fugit. Dani vero collecta pecunia Nicholaum de Flandria liberabant. Diuina autem vlcio propter necem iusti principis super regnum venit; cum enim Dani Olauo applau-

---

2. lacrimi(!) **V**. occulte **S**. 3. eius bon. **AS**. 5. īo (*i. e.* ideo) **DVS**; *om.* **A**; omnia *Langebek*. decepcionis **S**. 6. ei **S**. quidem *fort.* **DV** *per compendium, quod etiam* quidam *significare potest, sed* quidem *propter Saxonis textum verius esse videtur*; quidam **S**; *om.* **A**. 7. tm̃ (tantum) *codd., om. Langebek.* propter **D**; per **VAS**. 9. potuit **AS**. colleret *vel* tolleret **V**. 10. Quem *om.* **S**, *qui ante* canonizatum *inseruit verba* anno dn̄i M°.C°. *In margine* **Á** *eadem verba rubricator adscripsit.* 11. eciam *om.* **S**. *Ceterum hanc sententiam* Quem . . mandauit *epitomator maximam partem de suo addidit.* — 13. *Inscriptio in* **D**: lliber 12⁹. Olauus 74⁹; *in* **A**: De Rege Olauo quem dicunt Hungher, *et in marg.*: XCIIII. Oleff Hunger Knudz broder. — 16. amorem **AS**. capiebant **V**. 17. pro ipsius red. **S**. nicolaum *sæpe codices, quod semel dictum sit.* 18. *malim* pro ea (*scil.* pecunia; *Saxo* : vadem pro eius redempcione). 19. creauerant **A**. 20. flæswik **V**; fleswich **D**; fleswigh **S**. 21 (*et alibi*). nicholauum(!) **S**. 23. inuenit (īuen̄t) **D**. olauo dani **S**.

derent, at Kanuto mortuo insultarent, adduxit dominus plagam super populum, scilicet tot annorum famem, quot annis Kanutus gesserat regnum. Nam in vere et estate tanta siccitas et estus erat, vt quasi nichil in agris pullulare posset; in autumpno vero tanta inundancia pluuie venit, vt demerso illo modico, quod creuerat, camporum facies quasi stagnum videbatur. Si que vero spice super aquas natabant, earum capita demetentes nauiculis excipiebant; quibus in fornace calefactis, mole ⟨*eas*⟩ supponebant, et quia ex eis panes facere non poterant, in vsum pultis vertebant. Quamobrem tanta penuria venit, vt pars maxima populi fame moreretur. Diuites omnes, ymmo eciam ipse rex, expensis pro cibo auro et argento eciam agros et predia pro annona distrahebant. Vicine quoque terre segetibus abundabant, vt specialis plaga miserum populum afficere notaretur. Que tam dira clades conuictum animum populi fateri sanctitatem Kanuti compellebat. Sed et Sweno episcopus hanc plagam propter necem regis futuram populo predixit; qui apud Danos maxime reputatus fuit. Hic non solum ecclesiam cathedralem, sed eciam vnam ecclesiam beate Marie Roskildie et alteram Ringstadis, terciam sancti Michaelis Slaulosie edificauit. Insuper ex miranda deuocione versus Jerusalem peregre profectus, cum venisset Bizancium, diuersa ornamenta cum sanctis reliquiis remisit ecclesie Roskildensi. Sed cuius sanctitatem Grecia vidit, mortem Rodos insula aspexit. Eodem tempore mortuo Rikardo, qui Egino successerat, Ascerus, genere et moribus preclarus, fuit episcopus Lundensis. Olauus autem, cum fere iam .x. annis regnasset, nichil preclarum propter

1. ac **DV**; et **AS**, *correxi.* mortuo *om.* **A**. 2. quod **A**. 4. autupno **S**. 5. tanta *om.* **S**. inundacio pluuiue (!) **S**. dimerso *codd., correxi.* 6. creuisset **AS**. facies camporum **V**. 7. eorum (!) **A**. dementes (!) **S**. 8. nauiculas **DV**, *sed corr.* D^3. eas *addidi cum Saxone.* 9. potuerunt **A**; potuerant **S**. 10. conuertebant **AS**. 11. maxima pars **S**. ymo **V**. 12. eciam et ipse **AS**. 12. et agros **D**. 13. anona **V**. distrahebat **DVS**. quoque (= autem) *om.* **DV**. segitibus **S**. 14. habundabant **VA**. 16. compellabat **V**. 17. propter necem regis *om.* **S**. 19. chathed. **S**. rosk' **DVA**; roskidense **S**. 20. ringstade *codd.* michahelis **A**; mikaelis **V**. 21. Insuper **VAS**; Et **D**. irlm **DVA**; ihrlm **S**. 22. Byz. **A**. 23. reliqiis **S**. Sed *om.* **AS**. 24. mortem vero R. **AS**. Rodus S^3. 25. ricardo **S**; richardo **A** (Rich(u)aldo *Saxo*). afferus **A**. 27. fere *om.* **AS**.

inopiam agere potuit; quilibet eciam extraneus famelicum regem bello fatigare obprobrium reputabat. Cum autem semel in Natali Domini panem in mensa deficere conspiceret, nimio dolore affectus caput inter manus posuit lacrimasque cum gemitu fudit, deprecans deum, vt, si quid ire ⟨*concepisset*⟩ contra populum, super ipsum vindicaret. Quod deus exaudiens ipsum cito postea spiritu spoliauit.

II. Huic Ericus, natu proximus, de Swecia reuocatus magno omnium fauore successit. Hic dictus est egooth, quia eo regnante tanta vbertas agrorum fuit, vt modius annone non nisi vnum denarium currentis monete valeret; eratque tanta fertilitas anno quolibet regni sui. Huius viri virtutes notande sunt. Nam preter multas virtutes animi tanta ⟨*ei*⟩ erat proceritas corporis, vt ab humero et sursum super totum populum emineret; ac cum ista longitudine ceterarum dimensionum tanta proporcio erat, vt corpus eius speciali industria natura formasse videretur. Excessit eciam omnes robore sicut et magnitudine. Nam sedens iactu lapidis vel haste ceteros stantes vincebat; duos eciam quoscunque fortissimos sedens lucta vicit eosque pedibus suis supposuit; funem eciam manu tenere si sedens vellet, quatuor fortissimi nec funem sibi abstrahere nec eum de loco suo mouere potuerunt, quinymmo vel ipsos potenter ad se traxit vel eis funem abstrahebat. Eloquenciam eciam sollempnem habuit et tam claram, vt, dum in multitudine peroraret, ita ab vltimis sicut a proximis di-

---

2. obproprium **DV**. Cumque autem **S**. 4. cum *om.* **D**. 5. concepisset *addidi ex Saxone*; contra pop. haberet **AS**, *sed* haberet *om.* **DV**. — 8. *Inscriptio in* **D**: Ericus egoth 75⁹; *in* **A**: De Rege Erico Eghoth eciam fratre sancti Kanuti, *et in marg.*: xcv. Erik eyegod oleffs broder; *in marg.* **S**: Ericus egod. — 8. Huic erat, *om.* Ericus **DV**, *sed postea* ericus *add.* **V**^{2}; Huic erat Ericus **AS**. 9. egoth **AS**; eygooth **D**, *sed* y *postea erasum*. 10. anone **V**. 12. quolibet anno **AS**. 13. ei *addidi*. 14. humero **DV** (*conf. de rege Saul lib. Reg. I, 9, 2*; *10, 23*); humeris **AS** (*Saxo*). 15. dimensionem **S**, *sed postea correctum*. 17. formasse **DV**; forma et spē (*i. e.* specie) **AS**. videretur **VAS**; de'tur (*om.* ui-) **D**. 18. hasta **DVA**. 19. quosque **DVA**. 20. luctu **VAS**. vicit q3 eos **V**. suis *om.* **AS**. 21. IIII^{or}. **DV**; 4^{or} **S**. 22. quinymo **AS**; quinimo **DV**. 23. ad se potenter **S**.

stincte audiretur. Tante autem beniuolencie fuit, vt, dum populum dimitteret, rogabat, vt familias suas domi ipsius nomine salutarent. Habebat eciam mansuetudinem magnam cum rigore iusticie, nec oppressores pauperum voluit sustinere, sed quoscunque violentos et predones suspendio consumpsit; quamobrem magnatibus formidolosus, sed popularibus carus fuit. Verum has virtutes magnas sola libidine deformabat; quamuis enim Botildam vxorem haberet moribus et forma pulcherrimam, tamen concubinas nimium frequentabat. Quod vxor eius adeo pacienter sustinuit, vt puellas, quas sciret a viro adamari, inter pedissequas suas reciperet maternoque studio foueret, ac, vt pulchriores viderentur, ipsa eas propriis manibus adornaret: ita prudens mulier et casta amoris sui raptricibus non odium, quod meruerunt, ostendit, sed graciam erogauit. Habuit autem Ericus tres filios: Haraldum de concubina, Kanutum de matrimonio, Ericum de adulterio natum. Habuit eciam speciales filias de concubinis, quarum vnam dedit cuidam Haquino, qui promiserat vindicare necem Biornonis, fratris Erici; nam Biorn, Holzatis et Thetmarcis subactis, cum municionem sibi facere vellet in ea insula, ⟨*in*⟩ qua Vffo Stark cum duobus Saxonibus dimicauit, a quodam populari per latus lancea transfixus est.

III. Ea tempestate Slaui per piratas Daciam infestabant, nobilemque virum Autonem inter Falstriam et Sialendiam occiderunt. Eius frater Skialm Hwit adeo necem eius coram terra conquerebatur, vt communis expedicio regni fieret contra Slauos. Dani igitur Julinum, fortissimum opidum Slauie, capientes omnes piratas, quos ibi inuenerunt, horrenda morte pere-

---

1. eciam (*pro* autem) **D**. 3. salutaret **S**. Habebat etc.: *hæc epitomator rectius hoc loco habet quam textus Saxonis, in quo ea, quæ verbis epitomatoris v. 7—16 propositis respondent* (Verum has virtutes . . de adulterio natum), *inepte ante ea ponuntur, quæ hic de Erici mansuetudine dicuntur; sine dubio textus Saxonis turbatus est.* 6. et (*pro* sed) **S**. 7. magnas *om.* **AS**. 8. habuit **S**. 10. eius vxor **V**. 13. adornauit **AS**. 18. cuidam *corr. ex* quidam **V**. byorn(onis) **D**. 19. hocatis et themarcis **A**; hol(z)atis et the(t)mercis **V**. 20. in *addidi*. qua *om.* **V**. 24. authonē **V**; ātonem **S**. 25. fkialmhwit **V**; fkialm hwid **S**; fkyalm hwidh **A**. adeo *om.* **S**. 26. 9īs **V** (*et similia compendia pro* communis *habent* **AS**); oīs (= omnis **D**). regni *om.* **AS**. 28. perimerunt **A**.

merunt; nam, ligatis post terga manibus, ventres eorum aperuerunt, primaque viscerum parte extracta ac palo affixa eos per circuitum currere coegerunt, donec egestis visceribus exinaniti caderent. Tali spectaculo Slaui territi non cito postea Daciam inuadebant.

Contigit autem, vt episcopus Bremensis regem Ericum propter aliquas causas excommunicare vellet. Quod rex presenciens appellauit, adiensque curiam potenter obiectis episcopi satisfecit. Insuper a papa postulauit, patriam suam et ecclesiam Dacianam a prelacione Saxonica liberari. Papa, peticionem tanti regis auertere nolens, promisit ecclesiam Dacianam archiepiscopali honore insigniri, sicque letum regem abire dimisit.

IIII. Sed triste est, quod iam sequitur. Reuersus rex dum in mensa epularetur, contigit adesse quendam citharedum vel fiellatorem, qui artem suam multum commendans dixit fidibus inesse tantam virtutem, vt audientes sonum earum in amenciam verti possent; cumque interrogatus diceret se eciam habere talem artem ludendi, precibus et minis rex eum compulit facere fidem dictis. Precepit igitur fiellator omnia arma exportari, atque reliquos armatos extra manere ludum non audientes, qui amentes tenere possent, ne mutuo se perimerent. Quo facto ludere cepit, primaque parte ludi audientes mesticia et stupore compleuit; secunda parte ludi adeo eos delectabat, vt eciam motu corporis cordis iubilum publicarent; postremo modis acrioribus eos in rabiem conuertit, adeo vt amencie spiritum proderent confuso clamore. Igitur, qui exterius erant, intelligentes eos amentes effectos, concite accurrerunt; regem que cum aliis furentem cum comprehenderunt, continere nequi-

1. apperuerunt **SV**. 2. excitata **A**; exſtracta **D**. 3. c̃re' (= currere) **DVS**; tᵛre (= terre!) **A**. 5. infestabant **A**. 6. ep. Brem. *codd.* = Hamburgensis antistes *Saxo*. 7. aliquas causas: *melius Saxo* ob inanes et falsas suspiciones. pñciens (*i. e.* presenciens) **S**, *sed postea correctum in* ſẽciens. 8. potenter o. e. satisfecit: pontificis accusationem potenter repulit *Saxo multo clarius; et dubito, an post* episcopi *duo verba* respondens pape *exciderint*. 11. auertere (*i. e.* reicere) nolens **DS**; aduertere uolens **VA**. 14. cytharedum **A**; citharẽdum **V**. 14—15. vel fiellatorem: *hoc epitomatori debetur*; vielle *vocabatur instrumentum musicum, quo ioculatores utebantur*. 16. tantam inesse **D**. eorum **DVS**. 18. ludendi *om.* **S**. 24. cordis *om.* **S**. puplicarent **VS**. 26. proc̣ederent **V**. 27. concito **AS**. occurrerunt **S**.

bant; nam de manibus eorum se excuciens diruptisque aule ostiis ensem reperiens quatuor milites trucidauit. Ad vltimum puluinarium mole, que vndique in eum iaciebantur, obrutus cum maximo omnium periculo captus fuit. Cum autem ad mentem redisset, primum pro morte militum pecunia satisfecit; deinde pro penitencia maiori peragenda versus terram sanctam peregrinari constituit.

V. Quod dum diu tacitus animo reuoluisset, tandem in Wibergensi placito suum propositum publicauit. Attonitus omnis populus quasi patrem amissurus ingemuit, pernicio- samque patrie eius absenciam ⟨*futuram*⟩ vociferans lacrimis suffusus genibusque flexis coram eo postulabat, vt desisteret ab hoc intento; cumque precibus eorum suum votum opposuisset, responderunt se velle pro redempcione dicti voti terciam partem bonorum suorum mobilium pauperibus erogare. Sed rex nullo modo precibus populi consenciens vocauit maiores ad consilium de procuratore regni substituendo; qui vocati ⟨*id*⟩ posuerunt in arbitrio ipsius. Tunc rex Haraldum, maiorem natu filium suum, regno prefecit, Kanutum autem, filium medium, commisit educandum nobili viro Skialmoni Hwit, qui non solum Sialendie sed eciam Røie prefectus erat; minimum autem, Ericum, eciam ⟨*minoribus*⟩ tutoribus tradidit informandum. Quibus dispositis, propter longitudinem suam elegit socios itineris omnes procerissimos, ne apud exteros solus ostentui haberetur. Sed et vxor eius Botilda, eodem voto, sed separato thoro, comes itineris eius fuit. Dum autem proficisci deberet, misit nuncios ad curiam, vt, quod papa sibi promiserat, impleretur; papa autem pro hoc legatum suum

---

2. hostiis **DS**. repiens *codd.*; *fort. scribd.* rapiens, *nam Saxo habet* arrepto ense. quatuor **A**; .4. **DV**; .4^{or}. **S**. 3—4. *verba nouem* vndique . . periculo *om.* **A**; mole qua(!) captus fuit vndique in eum iaciebantur obrutus cum m. o. p. captus fuit **S**. 4. omni periculo **D**. 5. satisfecit pecunia **AS**. 9. wiburgeñ. **AS**. propositum suum **D**. 11. futuram *addidi ex Saxone.* 12. sufussis(!) **D**. 13. intentu **S**. 17. id *addidi ex Saxone.* 18. in arb. suo ipsius **V**. 20. ſkielmoni **S**. hwith **V**; hwidh **AS**. 21. sed ei9(!) **D**. røye **V**; ruye **A**; rugie **S**. 22. eciam *om.* **S**. minoribus *addidi* (minoris potentiæ *Saxo*). 23. dispositis **S** (*Saxo*); depositis **DVA**. 24. elegit *om.* **D**. omnes *om.* **AS**. extraneos **A**. 25. extentui, *sed corr. in* ostentatui **S**. 26—27. Cum a. proficissi **A**. 27. deberent **D**.

misit. Qui dum vrbes Dacie considerasset, Lundensem vrbem pro eo, quod ad eam ex finitimis terris per terram et mare cicius transeatur, metropolim Dacie instituit, Ascerumque, nobilissimum Jutensem, moribus excellentem, eiusdem vrbis episcopum, in archiepiscopum ordinauit; insuper et iurisdiccionem super Sweciam et Norwegiam ei dedit. Sic igitur per Romanam curiam ecclesia Daciana non solum a prelacione Teutonica est erepta, sed eciam Swecie et Norwegie est prelata.

VI. Interea Ericus nauigio in Rusciam venit; quam per terram transiens, magna parte Orientis transcursa, tandem Bizancium venit. Quem imperator Grecorum, intra vrbem recipere non audens, extra officiosissime pertractabat. Hic imperator multos milites Dacos secum habebat; nam inter ceteros Constantinopolitane vrbis stipendiarios Daci sunt primi primumque milicie gradum optinent, eorumque custodia rex salutem suam munire consueuit. Sed cum virtutem Erici plenius didicisset, iussit ciuitatem ornari ac plateas culcius sterni, Ericumque dextera manu venerabiliter exceptum cum magno omnium tripudio ad palacium deduxit. Nec potuit sibi maiorem honorem facere, quam fecit; nam de propria aula propter eum cessit, nec eam aliquis imperatorum postea in memoriam tanti hospitis intrauit. Peritum eciam sculptorem accersiuit, qui staturam eius stantis et sedentis diligenter consideratam parili mensura sculperet, preciosisque coloribus superductam in publico statuit ab omnibus perhenniter inspectandam. Deinde monuit placita postulare; qui, nichil volens

---

2. ad *om.* **DV**. 3. Dacie *om.* **S**. Aſſerumq; **A**; Acerumq; **S**. 3—4. nob. Jutensem **DVS**; nob. nitentem **A**. 4. exellentem **D**. 5. 7 (et, *pro* ĩ) arch. **S**. 6. fr̃ (super) *om.* **V**; *itaque Langebek*: Swecie et Norwegie. dedit ei **V**. 7. a *om.* **V**. 8. est *ante* prelata *om.* **A**. 9. Interea *om.* **A**. 9—10. in ruciam venit, per quam terram **AS**. 10. transcussa **AS**. 14. Constantinopolitani **AS**. stipendarios **A**. primi *codd.*; *malim* plurimi (pr̃imi). *Ceterum narratio manca videtur, et epitomator certe* (*post* 16. consueuit) *hanc sententiam ex Saxone addere debuit*: timebat igitur, ne, si Ericus vrbem intrasset, maiorem patrij regis fama celeberrimi quam stipendiorum suorum agerent respectum. 17. plenius *om.* **AS**. aduertisset (*pro* didicisset) **S**. ciuitates **A**. platea **D**. 19. ad placidum(!) **D**. 24. preciosis (*om.* que) **V**. 25. subductam **S**; *ceterum post hoc participium* effigiem *desiderari videtur*. inspectanda **A**. 26. nichil volens **DAS**; nolens **V**.

nisi sacras reliquias habere, eas petiuit. Quas eciam obtentas sub sigillo imperatoris ecclesiis Lundensi et Roskildensi transmisit; eciam in Slangethorp reliquias sancti Nicholai cum particula crucis Christi, eo quod ibi natus erat; nam ibi ecclesiam edificauerat, et, vbi ara stat, dicitur natus fuisse. Cumque imperator post hoc magni ponderis aurum sibi offerret, illeque accipere recusaret, causabatur ⟨*imperator*⟩ non donum sed se contemptum fuisse; igitur Ericus donum acceptauit, imperatoremque donis suis, Grecie raris ideoque carioribus, honorauit. Deinde nauibus ac omnibus necessariis sibi per imperatorem datis versus Ciprum nauigauit; cuius insule natura fuit, vt sepulta ibi corpora reiceret proxima nocte. Vbi rex febre correptus, cum vicinam sibi mortem cognosceret, apud sollempniorem Cipri vrbem sepeliri petiuit, addens, quod terra corpus suum bene sustineret; itaque pro voto sepultus non solum ipse pacifice quieuit, sed et aliis ibi postea fuit quieta sepultura. Coniunx eciam eius Botilda in eadem peregrinacione est defuncta.

VII. Iam omnes filij Swenonis regis mortui erant preter Swenonem, Vbbonem et Nicholaum. Nam Kanutum, Benedictum et Byornonem gladius abstulit, vt ex dictis patet; reliquos morbus consumpsit. A discessu autem Erici duo anni transierant, donec Dani mortis eius certum nuncium acceperunt. Dani autem Haraldum, filium eius, quem pater recessurus prefecerat, regem facere noluerunt, quia potestatem sibi per patrem commissam in tyrannidem verterat, populum multis iniuriis prouocando; relictis ergo filiis Erici ad fratres eius vota sua conuerterunt. Sweno autem, maior natu post Ericum, adeo regnum affectabat, vt sibi sufficere crederet

---

1. eciam *om.* **AS**. obtentes **V**; optentas **S**. 2. sub sig. imp. *om.* **AS**. 3. in *om.* **V**. flagedorp **A**; flangerp **S**. nicolai **V**; nycolai **A**. 4. *post* Christi *in* **A** transmisit *additur.* 5. edificauit **AS**. natus dicitur **S**. 7. recipere **AS**. recusabat **D**. imperator *addidi cum Saxone.* 9. ī̄oq; (*i. e.* ideoque) **DV**; et ideo **S**; et **A**. 11. Cyprum **A**. 12. natura erat **AS**. 15. ita (*pro* itaque) **A**. 17. fuit *scripsi*; fuerat *codd.* Botilda *om.* **AS**. 18. defuncta est **V**; *om.* **D**. 19. mortui sunt **AS**. 21. bio(ø)rnonem **V**(**S**). 22—23. A decessu . . transierunt **S**. 25. prefecit **AS**. 26. verteret **V**; vertisset **AS**. 28—29. natu post Ericum *om.* **S**.

placitum solius placiti Wibergensis. Dumque illuc properaret, infirmitas grauis eum inuasit; et dum equum sustinere non posset, vehiculo se imposuit, dicens se hylariter moriturum, si saltem per triduum nomen regium habuisset. Cumque vrgente infirmitate nec vehiculum sustineret, in lectica per ministros se portari fecit, asserens se non curaturum, si saltem semel rex ante mortem a populo vocaretur. Sed dum vltra vires festinaret, morte nomen regium precucurrit. Restabant igitur Vbbo et Nicholaus; cumque Vbbo propter etatem prius regnare deberet, se excusans dixit, Nicholaum apciorem regno fore.

EX LIB. XIII. SAXONIS.

I. Nicholaus itaque suscepto regno eandem morum mansuetudinem, quam prius habuerat, retinebat, atque pro comitiua sua sex aut septem clipeis contentus erat, ne populares per suam clientelam grauarentur. Duxit autem vxorem Margaretam, filiam Ingonis regis Swecie, quam prius ⟨*Magnus*⟩ rex Norwegie sine prole habuerat vxorem; de qua Nicholaus filios Ingonem et Magnum procreauit. Ingo in principio adolescencie, cum equum lasciuum equitaret, de sella ob equi insolenciam amotus, sed per strepam pede retentus, ob discursum equi vsque ad mortem super terram tractus et dilaceratus est; Magnus vero superstes bonus in principio, postea pessimus fuit.

---

1. solius *corr. ex* solum **D**; sibi suff. crederet solum placitum Wyburgense (Viburgense) **A**(**S**), *et offendit sane duplex* placitum; *malim*: delectum s. p. W. illic **S**. 3. se *alterum om.* **S**. 6. separi fecit **V**. 7. a populo ante mortem v. **AS**. 8. precucurit **DV**; mors nomen regium precurrit **A**; mors regnum precucurrit **S**. 9. *verba* et Nicholaus. cumque Vbbo *om.* **A**. Vbbo *altero loco om.* **D**. 10. accusans **V**. dixit *om.* **S**. — 12. *Inscriptio in* **D**: lliber faxonis 13. Nicholaus 76[9]; *in* **A**: De Rege Nicolao, *et in marg.*: xcvi. Niels Eriiks broder. — 14. consuetudinem **A**. habuit **AS**. 14—15. *verba* retinebat . . contentus *om.* **S**. 15. sua *om.* **A**. erat cont. **D**. 16. grauaretur **S**. autem **DAS**; .n. (= enim) **V**. 17. Magnus *addidi ex Saxone*. 19. filios *om.* **VAS**. 21. ămotus **D**; ămotus est **VAS**.

II. Accidit autem, vt Hinricus, filius Guthskalci Slaui, genitus ex Siritha, sorore Nicholai, iniuste per eundem Nicholaum bonis maternis priuaretur; ob quam causam Dacie tam infestus fuit, vt totam terram inter Albiam et Sleswik penitus deuastaret, nec ipse rex Nicholaus intra Sleswici fines sine fortissimis excubiis remanere auderet. Ob quam causam rex classem contra Slauiam ordinauit, mandans Elauo, prefecto Sleswicensi, vt cum terrestri exercitu sibi in occursum veniret; sed Elauus, pecunia corruptus per Hinricum, mandatum regis non impleuit. Rex igitur in Slauiam veniens exposuit exercitum in campo; ⟨*vbi*⟩ videntes Slaui, Danos sine equis esse, ordinauerunt equites, qui cum impetu veniendo et recedendo Danos sagittis continue fatigarent. Quod et factum est; nam Dani adeo per hunc modum ledebantur, vt libenter fugissent, si euasio occurrisset. Ibi Haraldus et Kanutus, filij Erici Egoth regis, grauissime vulnerati fuerunt. Tandem cum magna difficultate quendam monticulum ascendere potuerunt, in quo vsque ad sequentem diem se tenuerunt. Deficientibus autem cibo et potu et omni auxilio humano (nam Elauus cum terrestri exercitu, vt sperauerant, non venit), implorabant diuinum adiutorium, vouentes, quod populus regni Dacie vigiliam sancti Laurencij, que tunc imminebat, vigiliam Omnium Sanctorum et diem Parasceues arto ieiunio annis singulis ieiunaret, dummodo eos deus exinde eripere dignaretur. Sequenti die attemptantes, si possent ad naues redire, cum graui periculo et amissis multis sociis vix euadere potuerunt. Porro rex reuersus Elauum non solum prefecture dignitate sed eciam omnibus bonis priuauit, redactusque est ad extre-

---

1. gotskalci **S**; gotscalci **A**. 2. ſirithe **S**; geritha **V**. 3. maternis bonis **AS**. 4. ſleswich **D**; ſleswigh **S**. 5. ſleswicenſes **AS**. 6. manere **S**. 7. mandens **V**. Elauo **V** *semper*; Olau(w)o **DAS** *semper* (Eliuo *vel* Elino *Saxo*). Olauo mandans **S**. ſleſwiceñ **DAS**; ſleſwic^{m} **V**, *unde Langebek* Sleswicensium (*item infra 394, 4*). 8—9. olawus p. coruptus **S**. 11. vbi *addidi*. 13. fatigarent *corr. ex* fugarent **D**^{1}. 14. ledebantur *om.* **S**. 18. dificientibus **V**. 19—20. exercitu terrestri **A**. 20. sperauerunt **AS**. diuinum **DVS**; dn̄i (= domini) **A**. 21. vigilia **D**. 22. qui tunc **V**. iminebat **DS**^{2}; eminebat **AS**^{1}. 24. deus eos **S**, *sed* eos *s. v. add.* **S**^{2}. 25. sequente **V**. 27. elaum **V**. 28. priuabat **S**. in extr. **S**.

mam paupertatem. Hinricus autem propter victoriam habitam audacior factus omnes maritimas partes Dacie nimium infestabat. Insuper propter defectum prefecti fures et latrones in partibus Sleswicensibus in tantum multiplicati fuerunt, vt nullus sub sera vel sine clausura aliquid securē possidebat; nam Frisones, Holzati et Thitmarci noctes furtis, dies latrociniis impendebant. Adeo autem violencie in partibus illis succreuerant, vt plures, quibus rex gratis prefecturam illam exhibuit, acceptare non audebant. Tot erant ibi mala.

III. Eo tempore misit Kanutus nuncios ad educatorem suum in Sialendiam, qui pecuniam suam apud eum depositam reportarent. Qui cum in mari essent inter Sialendiam et Feoniam cum pecunia redeuntes, viderunt piratas superuenientes, ac pecuniam in profundum deiecerunt, malentes eam perire quam hostibus obuenire. Quam iacturam Kanutus adeo pacienter recepit, vt in nullo animus eius propter hoc immutatus videretur. Aduertens autem, quam deformiter partes Sleswicenses starent propter iusticie defectum, petensque illam prefecturam a rege, patruo suo, gratis eam, sicut alij, non poterat optinere; vendita igitur patrimonij sui parte formidolosum aliis dominium pecunia comparauit. Dux igitur factus Hinrico Slauo nuncios misit, quod libenter secum de pace tractaret, si primum dampna, que Jucie intulerat, emendaret. Nunciis profectis tanquam responsi prescius congregauit exercitum, vt statim intraret Slauiam post reditum nunciorum. Hinricus respondit, se nullam pacem cum Danis velle habere; quod cum Kanuto nuncij retulissent, remisit eos Kanutus, vt Hinrico diffidacionem nunciarent. Quod spernens Hinricus dixit Kanutum similem equo lasciuienti, qui difficulter equitari potest, seque frenum ei impositurum. Quo audito Kanutus nocturno tempore festine transiuit, venitque diluculo ad muni-

5. sine *om.* **S**. 6. holzatici **S**; holsaci **A**; hokati(!) **D**. thytmarci **D**; tithmarci **S**. 9. exibuit **V**; ex(h)ibebat $S^{(2)}$. 10. *Inscriptio in* **DA**: De Sancto Kanuto Duce; *in marg.* **S**: historia sancti kanuti ducis et martyris. 13. pheoniam **AS**. 17. mutatus **S**. videret **D**. autem *om.* **S**. 20. obtenere **S**. 21. pecunia *om.* **A**. 24. precius **V**. 25. statim *om.* **S**. 26. habere velle **V**. 27. intulissent **S**. 31. fines *ante* transiuit *excidisse puto.*

cionem Hinrici. Audiens Hinricus, eum superuenisse, concite equum ascendit ac ampnem contiguum castro transnatauit; quem videns Kanutus, qui iam castrum intrauerat, quesiuit derisorie, an madefactus esset. A quo cum ille versauice requireret, cur sic incederet, respondit se venisse, vt frenum promissum reciperet; quod verbum ille intelligens ait: »Calcaribus tantum obniteris, vt nec eciam tangi possis.« Tunc Kanutus primo castrum, deinde regionem vastauit. Secundo quoque rediens omnem Slauiam spoliis et incendiis destruebat. Postremo cum Hinricum adeo vexasset, vt nulle vires ad resistendum suppeterent, Kanutus propter consanguinitatem cum eo pacem facere disponebat; erat enim Hinricus filius amite Kanuti. Receptis igitur secum .xx. equitibus venit ad Hinricum recepitque eum in amiciciam; Hinricus autem, flens propter Kanuti humanitatem, ait: »Ve Dacie, quando talem virum amittet!« Materna autem bona, propter que Hinricus Daciam infestabat, pro precio Kanuto tradidit; pro eodem precio Kanutus ea regi commisit, receptamque pecuniam a rege Hinrico numerauit. Post hoc Hinricus, filios habens inertes, cum maxima instancia vix inducere poterat Kanutum, vt post mortem eius Slauiam possideret; quo tandem consenciente, mortuoque Hinrico, pacifice Slauiam possidebat.

IIII. Haraldus autem, maior natu frater Kanuti, impiam vitam ducebat; nam famulos habuit non nisi furtis et latrociniis intentos. Egit piraticam in mari tam contra ciues quam contra hostes; deuastabat rusticos, ciuitates spoliabat; propter quod concitata prouincia facto impetu omnia eius bona deuastabat. At Ericus, minimus frater natu, modestus erat erga

---

1. conscite **V**; concito **AS**. 2. amnem **V**. 3. iam *om.* **S**. 4. versante(!) **A**. 5. intenderet **A**. 6. calcaribus *codd.*; calcium viribus *Saxo*. 7. Tunc *om.* **A**. 10. hinrichum **S**, *et sic sæpius.* vexasset *Langebek*; uestasset **V**; vastasset **DAS** (debilitasset *Saxo*); *verius fort. est*: quassasset. 10—11. nullis viribus ad r. suppeteret **A**. 13. amice **AS**. equis **S**, *sed corr. vid. ex* eq^{i}^{b}^{9}. 16. ammittet **V**. 20. cum magna inst. **S**. induci **DV**. 25. piraticas **V**; piraticam vitam **AS**. 26. *Ante* deuastabat *dubito an exciderint verba* aduersam Roskildie erexit municionem, vnde; *certe hæc epitomator ex Saxone addere debuit, ut, quæ significaretur* prouincia, *clare intellegeretur.* 28. hericus **V**, *sed* h *pœne deletum est.* frater Kanuti natu **D**, *sed* Kanuti *del. fort.* **D**^{1}. erga **VAS** (*Saxo*); circa **D**.

populares; Haraldi eciam bona spoliabat, quia porcionem sibi debitam de patrimonio detinebat. Audiens igitur Kanutus fratrum adinuicem dissensionem sub graui comminacione vtrumque citauit in Sleswik; quos presentes concordauit facta inter eos patrimonij equali *parti*cione. Interea mortuo rege Swecie Gothi Magnum, filium Nicholai, regem fecerunt; quod audientes Sweci, apud quos maior et antiquior auctoritas erat regem eligendi, factum Gothorum spreuerunt regem alium eligendo; quem statim Gothi trucidabant. Magnus igitur regnum Swecie tenens duxit vxorem filiam Bolizlaui, ducis Polonorum. Postea cum classe Danorum in Slauiam iuit; rex autem Slauie diu cum Danis et Polonis inimicicias gesserat, nomine Wertizlauus; cumque Dani Slauiam intrassent, occurrit eis in adiutorium dux Polonie, regemque Slauie valde humiliabant. Egit autem Magnus nupcias suas Ripis.

V. Kanutus autem propter probitatem suam et bonitatem emulis carere non poterat. Nam Hinricus, filius Swenonis patrui sui, necnon et Vbbo prefectus cum filio suo ipsum continue regi Nicholao exponebant in tantum, vt populo ad placitum conuocato rex publice contra Kanutum conquereretur, quod sibi dignitatem suam regiam vsurparet. Quo audito Kanutus, stupefactus de querimonia tam iniusta, surgens regi respondit: »Pater, grauiter peccant, qui mentem tuam contra me exasperant, cum fidele seruicium et sincerum cor semper ad te habuerim. Nec Slaui me ‘regem’ sed ‘dominum’ vocant, quod maligne interpretantur, qui me odio habent; et dato, quod me ‘regem’ dicerent, certe gaudere deberes, quod regis obsequio vtereris. Vide eciam, quod litora Dacie, que prius deserta fuerunt, propter laborem meum iam secure habitari possunt; et vbi prius personaliter in timore fuisti, veni et,

2. de matrimonio **D**. 3. fratrum **DV** (adinuicem fratrum **S**); fratres **A**. discensionem **A**. 4. ſleswich **DVS**. 5. particione *scripsi*; ꝑcione **DVS**; participacione **A** (*Saxo*). 6 (9). gothy **S**. 7. audē̄ ſweci **S**. autoritas **S**. 8. *verba* eligendi . . regem alium *om.* **A**. 10. bolizslaui **S**; bolislaui **A**. 12. dū̄ (*pro* diu) **A**. 13. wentislauus **AS**. interessent **AS**. 16. probitatem et bon. suam **S**. 19. continuo **A**. 20. puplice **V**, *ut solet*. 22. queremonia **S**, *ut sæpius*. 25. habueram **AS**. 26. malīgne **A** (*sæpius*). 28. obsequii vteris **S**. quod *om.* **AS**. 30. Vt vbi **A**. veni *om.* **S**.

quam diu placet, morare secure. Terminos regni tui dilataui, et, quecunque alia tibi profutura feci, pro omnibus mercedem non reporto nisi calumpniam tuam coram toto regno. Sed hoc magis emulis meis imputandum est, qui me coram te mendaciter exponunt.« Quibus verbis rex placatus offensam coram omnibus ibi deposuit promisitque, vt contra eum vlterius delatoribus credere non deberet; sed de hoc promisso nichil tenuit; erat enim instabilis iste Nicholaus, sicut et auarus.

VI. Cum igitur Hinricus videret, quod detraccionibus suis per prudenciam Kanuti sufficienter responsum fuisset, cepit iterum regi clam suggerere, quod, nisi subtiliter prouideret, Magnus filius suus nunquam post eum regnum Dacie optineret; nam ex fauore populi statim Kanutus eligeretur. Talibus persuasionibus regis mente frequenter prouocata, Magnus, filius eius, de licencia ipsius complices Hinrici ad se vocans iurare coegit, vt tractatum mutuum silenter continerent; atque vt secure iurare possent, nec sedendo nec stando se de Kanuto fuisse locutos, super terram contra se mutuo procubuerunt. Quidam autem Haquinus Jutus inter eos, qui sororem Kanuti habebat vxorem, cum audiret consilium ad mortem eius queri, de consorcio eorum se abstraxit; cumque Magnus sibi diceret, ne intentum ipsorum publicaret, promisit se de hoc nichil locuturum. Vt autem Magnus concepti parricidij suspicionem tolleret, de nouo coniurauit amiciciam cum Kanuto; congregata ⟨*enim*⟩ multitudine nobilium Roskildie, vocatoque Kanuto ad festum Natalis Domini pro conuiuio peragendo, dixit se habere

2. tibi per futura **V**. mercede *codd., corr. Langebek.* 3. repto (ɔ: reporto) **DV**; recepta **AS**. calūniam **S**. 4. emulis *corr. ex* humilis $\mathbf{S}^2$. meis *om.* **S**. 5. pacatus **VAS** (*in* **S** *corr. ex* paccatus). 6. ibi **DVA**; illi **S**. 8—9. instabilis . . auarus: *eadem verba in Breviario quodam habentur, vid. Vit. Sanct. Dan. p. 446, 18.* 12. surgere **AS**, *sed* $\mathbf{S}^3$ *in* sugerere *correxit.* 17—18. *verba* vt tractatum . . possent *om.* **V**, *item* 18 *verba duo* se de *ante* Kanuto. 20. haquinus intus **S**(**V**?). 21. queri *om.* **S**. 22. de cons. illorum **S**. 24. loquturum **V**. magnus **DAS**, *idemque significat* mag^9, *quod* **V** *hic pluribus locis habet; sed inde* magis *Langebek scripsit.* paricidij **A**, *idem* **S**, *sed corr. ex* patricidij; pariſcidij **D**; piſidij **V**; *item fere inferius codd.* 26. enim (.n.) *addidi* (quippe *Saxo*). multitudo (*vel* -de) **V**. roſk/ **DV**; roskilð **A**(**S**).

intencionem peregrinandi, vxoremque et filios Kanuto recommendauit. Interea Ingeburgh, vxori Kanuti, aliquo modo insidie innotuerunt, quas illa statim viro per litteras intimauit; ille autem, securus de amicicia Magni, monicionem vxoris timorem friuolum iudicauit. Peractis autem quatuor com*mun*iter primis diebus Natalis, residuum festi Magnus et Kanutus diuisim peregerunt. Cum autem dies excogitati parricidij aduenisset, Magnus ad quandam siluam cum prophana societate iuit, occultansque socios inter arbusta misit quendam Saxonem artem canendi habentem in Haralstad ad Kanutum, vt cum paucis statim veniret. Qui statim, tantum sociis quatuor assumptis, inermis equum ascendit, tantumque in Magno confidebat, vt eciam sine ense ei occurrisset, nisi per suos ensem recipere quasi cogeretur. Tunc dictus Saxo, per viam ante Kanutum equitans sciensque eum diligere mores et cantus Teutonicorum, egre tulit necem tanti viri, et ideo per cantum eum monere voluit, vt sibi caueret de insidiis preparatis; non enim aperte ei ⟨*rem*⟩ reuelare poterat propter iuramentum, quod Magnus ab omnibus sociis extorserat in hac causa. Dictus igitur Saxo cantare cepit tunc notissimam hystoriam, qualiter Grimilda perfida et impia fuerit erga fratres, intendens, vt per hoc Kanutus aliquid suspicaretur de fraude Magni; at vir innocens nichil mali de amico poterat suspicari. Quod aduertens Saxo extremitatem lorice sue denudauit, vt per hoc Kanutus cognosceret, socios Magni esse armatos; sed nec sic a fido corde poterat auelli. Cumque siluam intraret, occurrit ei Magnus, falsa oris hylaritate eum amplexatus. Kanutus senciens pectoris eius duriciam quesiuit, cur armatus esset; ille respondit, quod vellet domum cuiusdam rustici spoliare.

---

2. ingeborgh **S**; ingborch **A**. 3. intimauit **DVA**; pñtauit (ↄ: presentauit) **S**. 5. communiter *Langebek*; comiter **DVA**; comites **S**, *sed hoc del. man. rec.* primus **V**. 6. natał (*i. e.* natalis) *codd.*; natalibus *Langebek*. 7—8. aduenisset ad kanutus(!) ad q. s. **V**. 8. iuitque **V**; iniuit **A**. 10. in *om.* **V**. haralstadh **A**; harelstædh **S**. 13. occurisset **VS**. 18. rem *addidi.* 21. i̇g (*i. e.* gri) milda **DV**; igi^{r} (ↄ: igitur) milda **S**; milda **A**^{1}; nulda(!), *ut vid.*, **A**^{2}. perfidia **A**, picidia, *corr. ex* pifidia(!) **S**. fuerat **AS**. erga *corr. ex* ergo **A**. 22. vt (*pro* at) **S**. 23. nil **V**. 25. cognisceret **V**. Sic (*pro* sed) **D**. 26. a fide cordis **A**. occurrit *om.* **S**. 27. hilaritate **V**. 28. duriciem **A**.

Kanutus rogauit, vt vltra festum dis*tule*raret; agebatur enim octaua Epyphanie. Quo respondente se nullo modo vlterius dis*tule*raturum, Kanutus se sponsorem fecit pro rustico, promittens eum sufficienter corrigendum. Dum hec dixisset, vidit socios Magni de latibulis prodeuntes; quesiuit, cur tot armati adessent. Magnus respondit, iam de regni successione agendum; cumque Kanutus oraret, vt pater suus multo tempore feliciter regnaret, diceretque non esse opus loqui de successione, obiurgantis more Magnus eum grauiter inuadebat. Videns igitur Kanutus insidias preparatas, gladium destringere voluit; quem dum ad medietatem extraxisset, Magnus caput eius diuidens ipsum exanimauit; cuius corpus alij coniurati cuspidibus perforabant. Vbi autem sanguis eius terram tetigit, fons scaturiens erupit.

VII. Audientes necem eius filij Skialmonis, qui cum Kanuto educati fuerant, adeuntes regem petebant, vt corpus eius Roskildie sepelire possent; qui friuola causa allegata negabat, forsan mortuo non cupiens sollempnitatem tanti loci. Deduxerunt ergo corpus in Ringstath ibique illud sepelierunt. In via autem, vbi cum feretro pausabant, fons pulcher erupit, multisque aliis signis dominus eius merita comprobabat. Publicata autem nece ipsius totus populus adeo indoluit, vt dimisso conuiuio, quo tali tempore gaudere consueuit, publicum luctum ageret, parricide horrendas maledicciones imprecando. Magnus autem malignus, quasi emulo mortuo iam totaliter securus, cum suis sociis magno gaudio tripudiabat. Octauo autem die post mortem Kanuti vxor eius Ingeburgh Waldemarum filium est enixa. Haquinus autem nobilis ac filij

---

1—3. distuleraret .. distuleraturum (*i. e.* differret .. dilaturum) *scripsi*; dissimularet .. dissimulaturum *codd. inepte*; *vid. supra ad p. 373, 5*). 2. vlterius *om.* **A**. 8. opus esse **AS**. 10. distringere **DVA**; discingere, *corr. ex* distingere **S**. 11. extraxit **V**. 13. cuspidis **V**. 15. Audiens **D**. ſkalmonis **DV**; ſkyalmonis **A**. 18. negebat **V**. cupiente (*vel* -te) **A**. 19. ringstadh **V**; ringstædh **A**; ringstedh **S**. sepilierunt **S**. 21. dominus deus eius m. **S**. 23. conswecit **D**. 24. ꝑicide **AS**; pariſcide **D**; paricidie **V**. 25. totaliter iam **AS**; iam totaliter ia̍m **V**. 26. tripudiauit **DS**. 27. ingeburegh **S**; ingborch **A**. valdemarum **S**. 28. filium eius **A**. H. a. nobilis: *præter hunc etiam Petrus, Botildæ filius, a Saxone nominatur.*

Skialmonis iniustam tanti viri necem querimoniis grauibus coram populo detulerunt, tunicam eius multis locis perforatam omnibus ostendentes. Haraldus eciam et Ericus, fratres Kanuti, non modicum fraternam necem coram populo conquerebantur. Adeo igitur populus ad vindictam incitatus fuit, quod rex comparere non audebat; per Ascerum autem, Lundensem archiepiscopum, rex tandem optinuit, vt secure ad placitum Ringstath venire posset. Vbi cum Ericus de nece fratris querimoniam faceret, populus communi dampnacione pace priuauit tanti viri occisorem, rexque compulsus est iurare, quod eum semper vitaret ac de patria proscriberet, nec vmquam reuocaretur, antequam a populo sibi venia tribueretur. Igitur Magnus in Gothiam, vbi rex fuerat factus, tanquam exul fugit; rex vero, pater eius, in Juciam nauigauit.

VIII. Tunc quidam, qui conspiratores cum Magno in necem Kanuti fuerant, regi dicebant, quod melius mori posset, quam vnicum filium et regni successorem sic extra patriam proscriberet propter clamorem vilium rusticorum; quapropter hortabantur, vt filium inconsulto populo reuocaret. Quibus rex perfidus consenciens contra iuramentum filium reuocauit. De cuius reditu prior sedicio renouata fuit; nam Haraldus et Ericus regem proclamabant publice perfidum et periurum ac indignum honore regio, cui fides nulla esset. Populus eciam contra regem prouocatus dicto Erico, fratri Kanuti, nomen regium optulerunt; non enim Haraldum eligere volebant, quia non solum auarus sed eciam tyrannus erat, vt dictum est prius. Ericus autem nomen regis recusabat, donec aliquid pro vlcione necis fraterne viriliter egisset. Collecto igitur exercitu in Juciam contra regem venit. Occurrit ei Thoro, episcopus Ripensis, multis mendaciis ei persuadens, quod rex omnem voluntatem eius libenter facere vellet; quod Ericus credens verum esse, ac precibus episcopi flexus, impetum

---

1. ſkyalmonis **A**; ſkelmonis **S**, *corr. in* ſkilmonis. 3. eciam *om.* **AS**. hericus **V**. 5. Adeo ergo **AS**. 6. autem *om.* **A**. 8. ringstadh **S**; ringstæd **A**. 9. damnacione **S**. 11. vnquam *corr. ex* nũquam **S**. 12. retribueretur **V**. 13. factus fuerit **S**. 14. exsul **D**. 15. quidam *om.* **S**. 17. iuxta(!) patriam **S**. 18. proscribere **DS**. 19. in consulto **DV**. 20. perſidis *corr. ex* perſidꝯ **S**. 22. periurium **A**. 25. obtulerunt **S**.

exercitus sui restringebat. Videns igitur Nicholaus rex, quod exercitus Erici quiesceret, subito superueniens Ericum cum suis facilime effugabat. Rediens autem Ericus in Sialendiam per Sialendiam et Scaniam in regem est creatus; voluit enim tunc nomen regis acceptare, vt populus eo magis sibi astaret. Misit eciam litteras ad Lotharium imperatorem, vt amici sui Kanuti necem in memoria poneret, petiuitque ab eo adiutorium contra Magnum. Imperator, audiens intestino bello Daciam quassari, neglecta morte Kanuti venit cum exercitu, vt Daciam occuparet; quo veniente versus Danæwirke, Ericus occurrit cum classe circa Sleswik. Porro Nicholaus et Magnus cum tot Jutensibus venerant, vt cum eis nullo modo imperator bellare auderet; ne autem omnino confusus rediret, auertens se ab Erico, cui bene promiserat, fecit pactum cum Nicholao, Magnumque militem imperij fecit. Cumque vltra Eydoram redisset, Ericus eum insecutus per summam execracionem ei perfidiam et leuitatem exprobrabat, addens, quod Magnus sic ei rependeret vt Kanuto. Quod et factum est; nam recedente imperatore Magnus inuasit Adulfum, qui extrema exercitus tutari deberet, eumque non ⟨*solum*⟩ sociis priuauit, sed eciam arma turpiter abicientem fugam capere natando coegit. Ericus igitur per imperatorem fraudatus in Sialendiam est reuersus. Quo tempore Magnus, rex Norwegie, petiuit maiorem filiam Kanuti pro vxore, cui Ericus libenter annuit; atque, vt ligamen maius inter eos esset, ipse Ericus viceuersa recepit eiusdem regis nouercam, quondam Norwegie reginam, vxorem.

IX. Sequenti estate Nicholaus Jutos congregauit; Ericus vero de Sialendia et Scania populum collegit. Transfugerat autem ad Ericum quidam Christiarnus, nobilis Jutensis, qui propter odium Magni reliquerat Nicholaum; huic Ericus multum innitebatur. Porro Petrus, episcopus Roskildensis, corpore

---

5. sibi acquiesceret et astaret **A**. 9. neclecta **DS**; nec lecta **V**. 10. danæwerkæ (-ke) **A** (**S**); daniwirki **DV**. 11. fleswich **D**; fleswigh **S**. 14. cum niculauo **V**. 16. insequtus **VS**. sumam exfecr. **D**. 16—17. ei in perfidiam **V**. 17. exprobabat **V**. 17—18. ei sic **S**. 19. adulphum **S**. 20. solum *add. Langebek*; *om.* **DVS**; tantum *add.* **A**. 23. rex norw. magnus **S**. 25. vice uersa **DV**. 26. condam **AS**. 27. etate **V**. 29. i cſtiarnus *vel* i xſtiarnus *codd.*; *ego semper* Chr. *scribo*. jutensis nobilis **S**. 31. imitebatur **A**.

cum Erico, corde cum Nicholao erat; Haraldus autem, frater Erici, quamuis eum corpore sequeretur, tamen eum non minus quam Magnum odio habebat, eo quod sibi in regno prelatum videret. Interea Christiarnus cum societate sua contra Nicholaum est profectus. Nicholaus vero populum suum diuisit in exercitum terrestrem et naualem; nauali exercitui prefecit Magnum, ipse autem dux terrestris exercitus erat. Iam Ericus cum classe sua ad insulam Sira venerat, cum ecce Magnus, hoc ignorans, cum classe sua de Arus progrediens vento bono flante dispersis nauigiis per mare currebat; quod Ericus aduertens ac suos adhortans naues Magni diuisim vnam post aliam venientes recepit. Magnus, elonginquo periculum considerans, velo demisso per anchoram fluctuabat, congregatisque ad se nauibus, quas ad se habere poterat, expectabat; igitur Ericus adueniens, cum multo plures naues haberet, Magnum per modum obsidionis circumcinxit. Juti igitur, qui cum Magno erant, videntes, quod nec victoriam nec fugam faciliter habere possent, vt Magnum saluarent, se periculis obiecerunt; nam eum in scapham proiectum cum ingenti suo periculo inter naues hostium eduxerunt, quo elapso ceteri omnes aut capti aut interfecti sunt. Interea Christiarnus cum Nicholao congrediens infeliciter pugnauit; nam magna strage suorum facta ipse captus est ac in Sleswik incarceratus est. Quod ignorans Ericus cum classe venit in Lymfjorth, vbi dum casum Christiarni audisset, in Sialendiam est reuersus. Tunc Haraldus, frater suus, odium conceptum aperiens ipsumque relinquens Nicholao fidem dedit. Cumque castrum, quod apud Roskildiam habebat, intrasset, Ericus adueniens ipsum

3. Magnum **DV** (*Saxo*); Magnus **AS**. 6. exercitui **D**; exercitu **VAS**. 7. Nam ericus **D**. 7—8. ericus cum exercitu videlicet nauali ad **S**. 8. fira **DVA**; firæ **S**. venerat **VAS**; venit at (ve^{t} at *pro* ven$^{\prime}$at) **D**. 9. ingnorans **V**. Arus *scripsi* (ab Arusia soluit *Saxo*); armis *codd.* vente **AV**. 12. venientes **A**; peruenientem **S**; veniebant (!) **DV**, *unde suspicari possis archetypum habuisse*: diuisim, v t vna p. a. veniebant, r. 13. vel **A**. demisso *Saxo*; dimisso *codd.* 14. ad se *altero loco abesse malim.* exspectabat **DA**. 16. Juti ergo **S**. 19. schapham **S**. 22. congrediens infe-‖: *post hæc verba duo folia codicis* **D** *amissa sunt, ut iam Langebek et in nota marginali in ipso codice scripta et in editione sua dixit; redit codex inferius in p. 409, 22 in verbis*: nobilissimi Jutorum. magna *om.* **S**. 23. flæswik **V**; fleswich **S**. 24. lymfjordh **S**; lymphiordh **A**.

obsedit; castroque per machinas interrupto Haraldus nocte obscura per medium hostium aufugit repertoque nauigio in Juciam transiuit; quem Nicholaus, quasi sibi fidelem, gratanter recepit.

X. Eo tempore Sweci, audientes Magnum in Dacia bellis occupari, quendam Swerkonem, mediocriter nobilem, sibi regem fecerunt. Hic Swerko Vluildam Noricam, quam Nicholaus post mortem Margarete vxorem duxerat, amatoriis legacionibus seductam ac furtim ablatam ad suum concubitum perduxit; de qua et genuit filium Karolum, qui post eum in Swecia regnauit. Nicholaus autem, regnum suum integre recuperare volens, cum classe tocius Jucie in Sialendiam applicauit; a quo Ericus apud pontem Veram grauissimo prelio superatus cum vxore, quondam regina Norwegie, ac filio paruulo Swenone, quem de concubina sustulerat, fugit ad Magnum, regem Noricorum. A quo primo humanissime receptus, postea eius maliciam est expertus. Fugiente autem Erico Haraldus petiuit a Nicholao, vt Teutonici Roskildie manentes, qui contra ipsum cum Erico fuerant, punirentur. Quos Nicholaus capi ac puniri secundum Haraldi arbitrium precepit; Haraldus fecit eos naribus mutilari. Nicholaus ⟨*autem*⟩, audiens Ericum in Norwegiam saluatum, misit nuncios ad Magnum, regem Norwegie, pollicens maximam pecuniam, si Ericum vita spoliaret; cui ille nequiter consensit propter pecuniam, ac sub specie obsequij diligenti eum custodia vallauit. Ericus igitur, edoctus per reginam, que filia fratris eius erat, quod mors sibi immineret, amicis, quos in Lalandia habuit, suum periculum intimauit remediumque poposcit; qui statim vno nauigio in Norwegiam venientes latenter Erico suum aduentum nunciabant. Ericus igitur, sciens Noricos potum diligere, ad inebriandum custodes suos diligenciam adhibuit, ac, vt magis potui insisterent, cepit cum

1. castrumque **S**. 6. Swerko *vel* Swerco *vel* Suerco *codd.* 9. furtiue **S**. 10. korolum **V**. qui *om.* **V**. 11. suum *om.* **A**. 13. apud portum Vam **AS**. 14. superatus cum *Saxo*; superatus est cum *codd., sed* est *in* **S** *postea deletum.* condam **AS**. regiã norwegis (!) **S**. 17. est receptus **A**. 19. fuerant *corr. ex* fecerant **A**. 21. eos **V**; eoꝝ **AS**. 22. autem *addidi.* 24. si **VS**; vt **A**. consentit *codd., correxi.* 26. que **VA**; quia **S**. 30. aduentum suum **A**. 32. insesterent **V**.

eis ludere ad taxillos. Noricis ergo ebrietate et sompno grauatis, Ericus cum vxore et filio ac clientela, quam habuit, mare adiit, repertasque naues foraminibus debilitans cum Lalandensibus festinato recessit. Cumque sequenti die Norici diu ad hostium Erici pulsassent, nec aliquis responderet, fracto hostio inuenerunt eum aufugisse; quod cum regi nunciassent, iussit, vt cito eum insequerentur. Venientes ad naues, dum eas lesas reperissent, in reparando tempus protraxerunt; interim Ericus tantum precesserat, quod, dum Norici totis viribus insequerentur, ipsum attingere non poterant, sed fatui ad propria redierunt. Veniens igitur Ericus in Lalandiam Vbbonem, quem Nicholaus minoribus insulis prefecerat, suspendit.

XI. Audiens deinde Ericus, quod rex vellet Lundie Natale Domini conuiualiter celebrare, preuenit in Scaniam, omnesque regis expensas in Lalandiam reportauit; quod audiens rex in Sialendia remansit. Sequenti estate omni Danica classe congregata venit in Foothwik ac pedestrem exercitum secus litus ordinauit; quo superueniens Ericus pugnam cum Nicholao et filio eius Magno iniuit, victoriamque reportauit. Nam multis prostratis multisque fugatis Magnus cum aliquibus fortibus, magis volens mori quam fugere, pugnans remansit, atque multorum strage edita super corpora prostratorum eciam ipse prostratus trucidatur; Nicholaus rex ad naues fugiens euasit. Ibi cum Magno ceciderunt episcopi Petrus Roskildensis ⟨*et*⟩ Hinricus de Swecia omnesque episcopi Jucie preter vnum. Post hoc Magnus, rex Noricorum, vxorem suam repudiatam Erico remisit, eo quod ipsa Erico consilium suum denudasset. Nicholaus autem, in Juciam fugiens consideransque se senem ac sine liberis esse, Haraldum, fratrem Erici, successorem regni declarabat. Post hec transiuit in Sleswik, cuius ciues regem intrantem propter maliciam Magni, qui Kanutum,

---

1. ergo **VA**; igitur **S**. ebreitate **S**; inebriatis **A**. 2. grauiter(!) **S**, *addito in margine* sopitis. et clientela **A**. 3. repertosque **A**. 4. festinanter **A**. 5. ostium **A**. 6. ostigio(!) **A**. 8. pertraxerunt **VA**. 9. precesserat *Saxo*; processerat *codd.* 14. lunð' *codd.*; Lundiæ *Saxo*. 16. *fort.* deportauit. 17. fiallandia **S**; selandia **A**; lalandia **V**. 20. iniit **A**. multis *Langebek*; multisque *codd.* 25. et *addidi cum Saxone*. 29. se *om.* **V**. 31. Post hoc **A**. fleswigh **S**.

dominum eorum, occiderat, austere receperunt. Fugiente autem eo in aulam, insecuti sunt ciues, primumque milites regem defendentes, postea ipsum regem occiderunt.

EX LIB. XIIII. SAXONIS.

I. Ericus autem interea cum classe in Juciam properans, cum ad insulam Sira peruenisset, nuncium de morte regis accepit. Erant autem cum eo duo filij Haraldi maiores, qui relicto patre ei fideliter adherebant; sed agentibus forsan malignis ambos postea fecit aquis suffocari. Haraldus eciam in Juciam veniens in placito Vrnensi rex est declaratus. Quo comperto Ericus, clam veniens, noctu apud Skipthorp super Haraldum venit; quem diluculo cum residuis filiis ⟨*conclaui*⟩ extractum absque respectu fraternitatis decollari fecit. Olauus autem solus de filiis Haraldi in veste muliebri euasit. — Accidit autem, vt Slaui Daciam infestarent; ⟨*contra quos*⟩ Ericus contracta classe primus equos adiecit nauibus deferendos, qui modus adhuc seruatur; habebat autem .m.c. naues, quarum quelibet preter homines quatuor equos transferebat. Veniens autem in Rugiam eam subiugauit et ad christianitatem coegit, posuitque ibi antistitem, qui in fide populum informaret; sed Erico reuerso in Daciam Rugiani cum antistite fidem reiecerunt.

II. Eo tempore Norici regem suum Magnum cogere volebant, vt cuidam Haraldo, a quodam rege Norico orto, dimidium regni daret. Iste Haraldus, in Hybernia natus, venit in Norwegiam, dicens se ortum a quodam rege Norwegie, Hybernie vastatore. Noricis querentibus, si vellet fidem facere

4. *Inscriptio in* **A**: De Rege Erico, *et in marg.*: XCVII. Eriick emund Eriick eiegodz føn. 5. cũ **VS**; oı (ɔ: omni) **A**. 9. suffocari aquis **S**. 10. Vrnensi **VA**; burgensi **S**, *sed corr. in* wiburgensi **S**^{2}. 11. ſcythorp, *ut vid.*, **S**. 12. conclaui *addidi ex Saxone.* 14. euasit *om.* **S**. 15. vt **AS**; *om.* **V** (quod *add. Langebek*). contra quos *addidi* (*Saxo*: contracta aduersum Rugiam classe). 19—20. ad chr. conuerti coegit **S**. 25. Iste Haraldus *etc.*: *hæc Saxo in libro XIII (p. 652 ed. Müller) narrauit, sed epitomator ea illo loco omiserat, atque etiam hic in libro XIIII res paullo aliter atque Saxo ordinauit (cfr. Saxo p. 659 sq.).* ybernia (27. ybernie) **A**. natus *omiserat* **V**, *sed add. in marg. eadem manus.* 27. vastatorę (= -ris) **S**.

dictis per iudicium ferri candentis, ille assenciens super ignitas ferri laminas nudis plantis ingressus est; quo nichil leso, ei Norici plurimi adheserunt. Sed cum Magnus non solum ei partem regni nega*ret*, sed eciam eum de terra fugaret, Haraldus fugit ad Ericum pro auxilio impetrando. Hic Haraldus preter liberalitatem nullam animi virtutem videbatur habere, sed celeritatem corporis tantam habuit, vt eciam cursu equos superaret; dum eciam remi extra nauem extenderentur, faciliter super eorum extremitates decucurrit. Ericus autem eum honeste recepit, atque cum eo profectus Asloyam, que Magno adherebat, primo spoliis deinde incendio deuastauit. Sequenti anno Ericus misit cum eo classem Dacie pro adiutorio; qui pugnans cum Magno eum vicit ac cepit, oculisque effossis eum castrauit; qui castratus monasterium intrauit.

III. Ericus autem, pacem habens per circuitum, iusticiam coluit *pristina*sque leges abolitas renouauit, violencias procerum ferro aut laqueo puniuit; ideo maiorum odia sed amorem popularium acquisiuit. Accidit autem discordia inter regem et Eskillum, episcopum Roskildensem; qui in tantum populum contra regem commouit, vt eum de Sialendia exturbaret. Sed rege cum classe reuerso episcopus captus vix *cognato*rum precibus optinuit, vt vitam viginti talentis auri redimere posset. Per idem tempus mortuo Ascero, archiepiscopo Lundensi, successit ei cognatus suus Eskillus, episcopus Roskildensis. Eo tempore quidam nobilis Jutus Plog occulte regi malum cogitabat, accessitque ad eum Ripis, cum ipse rex sederet in placito, vt causas populi iudicaret. Cumque Plog iuberetur respondere cuidam rustico de se conquerenti, iuit versus regem lanceam habens in manu atque audienciam postulabat; et cum aduerteret regem inermem esse, ipsum

---

1—2. *verba sex* candentis . . ferri *om.* **AS**. 2. lesi **A**. 4. negauit *codd., correxi.* 5. ad *om.* **V**. p̄ (= pre) auxilio **A**. 6. libertatem **S**. 7. ſceleritatem c. tm̄ (ɔ: tantum) *codd., corr. Langebek.* 10. ans (*vel* aus)loyam **A**. 13. effosis **A**. 16. pſtĩasque *scripsi* (conditas a maioribus *Saxo*); iuſtasque *codd.* 17. loqueo **V**. odio **A**. 18. adquesiuit **S**. autem **S**; eciam **VA**. 21. ꝯgnatorum (*vel* agnatorum) *scripsi* (patris ac patrui *Saxo*); magnorum *codd. inepte.* 22. vitam *om.* **S**. xx^{ti} **VS**. redimi **S**. 25. iutus plough **A**; plough iutus **S**. 27. Cum plough **AS**.

lancea transfodit, clamansque, se regem occidisse, hortabatur alios ad militum internecionem. Militibus fugientibus solus Ericus Lamb remanens diu pro rege eciam mortuo dimicauit.

IIII. Erico mortuo populus Waldemarum, filium sancti Kanuti ducis, regem fecisset, si non etatis infirmitas obstitisset. Igitur regem creauerunt dictum Ericum Lamb, sic dictum ex mansuetudine, prioris Erici ex filia nepotem. Hic preter animi fortitudinem quasi nullam dotem a natura acceperat, prudencia carens et eloquencia. Hic adeo salutis sue prodigus erat, vt bellum commissurus solus in hostes rueret, nisi a suis *ob*seruaretur. Eo tempore Olauus, Haraldi filius, de Norwegia reuersus, habitis sociis voluit regem occulte perimere. Quadam igitur nocte rege in quodam hospicio dormiente, superuenit; sed ab excubitoribus est repulsus. Olauus igitur in Scaniam fugit, ibique populum alloquens et multa promittens in regem est electus. Quod indigne ferens archiepiscopus Eskillus contra eum cum Lundensibus pugnauit; sed ab eo victus Lundiam fugit, ibique per obsidionem coactus dedit Olauo obsides ac iuramentum de fide seruanda. Discedente ⟨*autem*⟩ Olauo contra iuramentum iuit in Sialendiam ad Ericum. Cui Ericus commisit exercitum, vt iterato bellaret contra Olauum; sed et tunc, sicut prius, victoriam amisit. Igitur propter duas victorias Olauus elatus bona episcopi et regis indifferenter spoliabat, ac in contumeliam archiepiscopi quendam alium eiusdem nominis posuit in sede eius; deinde tanquam securus sine armis per Scaniam vagabatur. Quod Ericus intelligens paruis nauigiis in Scaniam nocte venit, elapsoque Olauo quatuor fortissimos eius socios captos aquis

2. internecionem **VS** (*Saxo*), *sed in* **V** *corr. in* interemcionem, *ut vid., in* **S** *in* internicionem; interempcionem **A**. 3. *Post* dimicauit *in* **V** *additur* etc(etera), *tantum ad versum explendum, sicut in* **S** *identidem in fine capitum additur* ∞ ∞. — 4. *Inscriptio in* **A**: De Rege Erico lamb, *et in marg.*: xcviii. Eriick lamb eriicks ſøſter ſøn. — 5. obstetisset **S**. 6. lamb ericum **A**. 7. superioris Erici *Saxo*. 9. carens *om.* **AS**. 11. seruaretur *codd., correxi ex Saxone.* olaus *plerumque* **S**, *interdum* olawus. 15. multum **S**. 16. indīgne **A**. 18. lunð *codd. solito compendio; Saxo urbem* Lundiam *vocat.* fugauit **AS**. coactus *om.* **S**. 19. et iuramentum **AS**. 20. autē *addidi.* ſiallandiam **S** *in hac parte sæpius.* 24. spoliauit **S**.

prefocauit; Eskillum falsi nominis episcopum ad arborem suspendit, armaque hostium Lundie inueniens suis militibus dedit, quibus ipsum Olauum iuxta Glumstorp facto prelio superauit. Olauus in Gothiam fugiens iterum per Blekingiam redibat; sed et tunc per Ericum fugatus collecta societate venit in Sialendiam pugnaturus. Vbi per Rikonem, episcopum Roskildensem, fugatus venit in *Hal*landiam. Inde iterum reuersus intellexit episcopum in Ramløsæ commorari; superueniens autem nocte dum episcopum inuadere vellet, cubicularij episcopi ⟨*occurrentes*⟩ in hostio trucidantur. Videns episcopus se necessitate compulsum arreptis armis hostium viriliter defendebat; igitur Olauus precepit ignem afferri. Quod cum episcopus audiret, sermonem pacis efflagitat ab Olauo; quo promisso dum episcopus caput extulit, trucidatur. Hoc facto ⟨*Olauus*⟩ festinus ad naues refugit, timens regem, qui in vicino erat; rex autem in *Hal*landiam fugientem insecutus est, ipsumque tandem cum multis aliis bello occidit. Sed non fuit adeo fortunatus in bellis contra Slauos, qui non solum de Slauia ipsum fugabant, sed eciam in Dacia manentem infestabant. Interiectis annis cum infirmari cepisset in Sialendia, fecit se duci in Feoniam, vnde erat oriundus; dumque vitam desperaret, recepit Ottonie habitum monachorum. Tunc quidam Elauus de Wesingh ibi presens dixit, quod expediret statim de rege alio prouideri, eo quod iam sine domino essent; quod audiens Ericus ex tristicia mortem accelerabat propter mencionem successoris.

V. Defuncto Erico Lamb, de successore eligendo regnum non concordabat; nam Sialendenses et Scanienses elegerunt

1. p̄focauit(!) **A**. Eskilli **AS**. ad arborem *om.* **A**. 4. blegungiam **AS**. 5. sed *om.* **V**. 7. Hallandiam *Saxo*; lalandiam **V**; fiallandiam **S**; fyalendiam **A**. 8. ramløfe **S**. 9. episcopum *om.* **AS**. euadere **S**. 10. occurrentes *addidi* (*ex Saxone*). ostio **A**; ostiũ **V**. 11. areptis **V**. ostium **AS**. 15. Olauus *addidi ex Saxone*. 16. lalandiam *codd.*, *corr. ex Saxone*. 17. ipsum. Tandem **A**. 19. eciam *om.* **S**. 21. pheoniam **A**. 22. de vita **S**. desparet (*pro* desparet) **V**. 23. Elauus wefingh **V**; olauus de wesing (wesinge) **S**(**A**). quod (*ante* expediret) *om.* **AS**. 26. menfionem **A**. — 27. *Inscriptio in* **A**: De Rege Magno(!), *et in marg.*: xcix. Swend Eriick Emundz føn, *et paulo post*: .C. Knud Magens føn.

pro rege Swenonem, filium regis Erici Emun, Juti autem fecerunt regem Kanutum, filium Magni Maligni. Qui Magnus licet pessimus fuit, filius tamen Kanutus valde bonus. Hic Kanutus ⟨*fretus*⟩ auxilio Jutorum Sialendiam intrauit ac per internuncios Eskillum archiepiscopum a Swenone auertit. Intelligens Sweno, archiepiscopum sibi falsum, eum cepit posuitque in turri sancti Laurencij Lundie; tamen timens excommunicacionem non solum eum libertati restituit, sed eciam magnam partem Borendholm pro emenda condonauit. Post hec Sweno pugnauit cum Kanuto iuxta Slangethorp, magnaque strage facta eum in Juciam fugauit; deinde victor in Scaniam est reuersus. Eo tempore papa per totam Christianitatem crucem predicari fecit contra paganos, vt Christiani vbique paganos sibi viciniores infestarent. Quapropter Sweno et Kanutus, treugas inter se facientes, communem exercitum in Slauiam perfecerunt; vbi rebus non prospere gestis redierunt, Sweno in Sialendiam et Kanutus in Juciam. Renouatis igitur guerris Sweno Roskildiam fossatis et vallo muniuit posuitque in ea prefectum Ebbonem, filium Skialmonis. Quod audiens Kanutus occulte Sialendiam intrauit improuidamque Roskildiam cepit, ac bona Ebbonis ad Swenonem elapsi incendio consumpsit. Interea nobilissimi Jutorum et in rebus bellicis reputati in duabus liburnis ad Swenonem se contulerunt. Interiectis diebus Waldemarus, sancti Kanuti ducis filius, iam primo armis aptus, odio habens Kanutum propter patrem eius Magnum, Swenoni eciam se iunxit; cui Sweno contulit ducatum Sleswicensem, quem pater suus habuerat prius. Sweno igitur, viribus habundans, in Feoniam

4. fretus *addidi ex Saxone.* iuſtorum **V**, *sed in* Iutonum *corr. fort.* **V**^{2}. 6. falsum **A**, *idemque significat* flm̃ **V**, *sed hoc ex* filiũ *correxisse vid.* **V**^{1}; infidelem **S**. 7—9. nõ (*pro* tñ) t. excommunicacionem. Cui postea non solum libertatem sed eciam **S**. 8. liberalitati **V**. 9. partem magnam **V**. borenholm **S**. 10. cum *om.* **V**. 10—11. flangesthorp magnaque st. f. **V**; flangedorp magnatum (*vel* magna çum) st. f. **A**; flangorp facta m. st. **S**. 12. Et tempore **A**. 13. predicari crucem **AS**. 16. exercitum, *i. e.* expedicionem. 18. Reuocatis **AS**. 19. ſkyalmonis **A**; ſkelmonis **S**. 20. occulte *om.* **S**. 22. nobiliss. Jutorum (iustorum **V**): *ab his verbis rursus incipit* **D**. 24. valdemarus **S**, *et sic sæpius codd.; ego ubique* W *scribo.* 28. prius habuit **A**; primus habuit **S**. abundans **DS**. pheoniam **AS**.

iuit, Kanutum in Jucia aggressurus; vbi a quodam exule Holsacie monitus est, vt illuc pergeret, Holsaciam faciliter subacturus. Quo dum venisset, socios plures amisit; sicque cum Kanuto congredi non audens in Scaniam est reuersus.

VI. Sweno iterum congregato exercitu in Juciam venit Wibergensesque induxit, vt pro se bellare attemptarent. At Kanutus eciam cum suo exercitu occurrens pene omnes pedites Swenonis fugauit; sed per equites Swenonis lacessitus fugam cepit, sociis *quo*que multis fugatis multisque captis. Ad quos cum introisset Sweno, dixit ei Elyas, episcopus Ripensis, vt faceret sicut ortulanus, qui bonas herbas diligit, malas exstirpat. Cuius consilium si Sweno secutus fuisset, Kanutum viribus spoliasset; n*unc* ver*o* captos se redimere permisit atque sibi per iuramentum obligatis vitam donauit. Solummodo duos ex eis occidit, vnum, quia latro fuerat, alterum, quia virum quendam innoxium occiderat dormientem. Plures ex premissis, non curantes iuramentum, quod fecerant Swenoni, ad Kanutum se contulerunt. Kanutus autem, de Aleburg transiens, venit *Liu*dosiam ac apud vitricum suum Swerkonem, regem Swecie, moratus est. Nam interfecto Magno Swerko matrem Kanuti habuit vxorem. Interim Sweno pugnauit pluries contra Slauos, sed quasi nunquam victoriam reportauit; muniuit autem Wibergiam menibus terrenis ac magnis stipendiis eam instruxit. At Kanutus, primum a vitrico bene receptus, mox onustus haberi cepit, ita vt pro comparandis alimentis, quidquid ibi de terris haberet, vendere cogeretur; neque enim est alia gens, que exules cicius recipere ac postmodum respuere

---

3—4. sic cum **S**. 4. ausus **A**. 6. Vi(Wi)burgensesque **V**(**AS**). acceptarent **DVS**. 7. ecę *codd.*; *malim* eis. 9. sociis quoque (q̊;) *scripsi*; sociisq; *codd.* 10. helyas **A** (Helias *Saxo*). 11. extirpat **V**. 12. ꝯsecutus **DA**. 13. nunc (nc̄) vero *scripsi*; nā Sueno *codd. inepte.* 14. obligatos **AS**. 16. quendam *om.* **S**. 17. quod *om.* **A**, *add.* **A**^{2}. 17—18. ad Kanutum **DVS**; Kanuto autem **A**. 18. aleburgh **S**; aleburch **A**. 19. Liudosiam *scripsi* (Liuthusium *Saxo*); ludosiam **S**; nidosiam **DV**; ĩ dosiam **A**. vitricū *corr. pro* virtutū **S**^{1}. ſwerconem **S**, *ut sœpius.* 20. Nam *om.* **V**. 21. Iterum **AS**. 23. autem **DV**; igitur **AS**. wibergam **V** (*Saxo*); wiburgam **A**; wiburgh **S**. municionibus terris **S** (mœnibus terreis *Saxo*). stipendiis, *i. e.* presidiis et opibus bellicis. 24. eam *om.* **D**. a *om.* **V**; bene a vitrico **S**. 25. honustus **DVA**. 27. est **DVA**; in(!) **S**. ulla gens *Saxo.* cicius = promptius *Saxo.*

consueuit. Igitur Kanutus, comparatis naui et expensis, ad cognatos maternos in Poloniam fugit; ⟨*quem*⟩ Poloni, credentes illum racione matris regnum Polonie appetere, intra nullam vrbem admittere voluerunt. Videns se ipsum suspectum, ad Hinricum, ducem Saxonie, confugit; apud quem minorem fortunam, quam sperabat, expertus, ad Hartwicum, episcopum Hamburgensem, veniens humanissime est receptus. A quo eciam exercitum optinens Juciam intrauit, multique Daci ad eum accesserunt, qui prius fidem dederant Swenoni.

VII. Sweno igitur in Wibergia se locauit; quo dum Kanutus aduenisset cum exercitu Teutonicorum et Dacorum, quos secum habuit, commissum est prelium. Vbi cum Waldemarus in equo cum hasta vni Teutonico occurrisset, quatuor lancee simul cum impetu in eum venerunt; nec tamen propter hoc de sella euulsus est, licet equus super clunes posterius desideret. Quinymmo riuum, quem socij sui transire deberent, adeo defendit, vt omnes transirent sociosque Kanuti fugarent, plurimos e*ciam* occiderent. Kanutus iterum in Saxoniam fugit. Sweno igitur, sperans pacem habere, edificauit contra Slauos vnum castrum in Sialendia et aliud in Feonia; que a Slauis dicuntur destructa fuisse. Interea Kanutus Frisiam minorem intrauit, que pars est Dacie, molitusque est ⟨*bellum*⟩ cum Frisonibus contra Swenonem; Sweno autem cum parte magna Danorum factis pontibus per paludes Frisiam intrauit et occurrentes fugauit vel occidit. Kanutus iterum fugiens venit ad Frethericum, qui iam nouiter factus fuerat imperator, petiuitque ab eo auxilium, promittens obsequium. Imperator igitur misit nuncium pro Swenone, dicens se habere desiderium

---

1. consweuit sicut ſweno (*pro* ſweones) **S**. nauis(!) **A**; nauibus **S**. 2. quem *addidi ex Saxone*. 3. nullum *codd., corr. Langebek ex Saxone*. 4. *malim* ipsis. 5. fugit **S**. 6. expertus est **S**. harwicum **DVS**. 9. dederunt *codd., correxi*. 10. in wiberga se **V**; se in wiberga **A**; in wiburg se **S**. 13. in quo(!) **S**. 15. ſp̄ (ɔ: semper, *pro* ſr̄ = super) **S**. desideret *scripsi* (consideret *Saxo*); discideret **DVS**; discederet **A**. 16. quin ymo **DÅ**; quinimo **V**. riuum que **S**. 17. fugerent **A**. 18. eciam *scripsi*; et (*7 pro* 7̄) *codd*. occiderunt **S**. 20. pheonia **AS**, *ut solent*. 22. bellum *addidi* (**S** *in marg.*: quartum bellum). 23. cum (*ante* Fris.) *om.* **S**. 23—24. cum magna parte **S**. 25. occurrentes **SA²**; occurrens **A¹DV**. et occidit **A**. 26. fredericum **A**; fridericum **S**. fuerat factus **AS**. 28. ad Swenonem **S**.

videndi ipsum; nam Sweno et ipse socij fuerant adinuicem in curia Conradi imperatoris. Veni*ens* ergo Sweno in Mersburgh ad imperatorem compulsus est, vt miles fieret imperij; Kanutus vero miles Swenonis esset ac Sialendiam possideret. Cumque Sweno, licet inuitus, consentire videretur, Kanutus noluit sibi credere, nisi Waldemarus interponeret pro hoc fidem. At ille, sciens Swenonem fraudulenter promittere, noluit fideiussor esse nisi hac condicione, vt, si Sweno promissa erga Kanutum non teneret, ipse Waldemarus dimisso Swenone Kanuti partibus adhereret; cui condicioni assenciente Swenone insimul omnes in Daciam redierunt. Sed reuersus Sweno litteras imperatori direxit, per quas obsequium sibi promissum reuocauit; nec eciam, quod Kanuto promissum fuerat, seruauit. Elatus deinde in superbiam mores antiquos patrie deseruit moresque Teutonicorum in vestitu, in cibis, in seruiciis, in milicia, in modo se habendi in mensa et in aliis obseruauit; honestos et prudentes viros fastidiens hystriones amabat; milites eciam, quos ditauerat, propter auariciam suam depauperauit; bona pupillorum abstulit; clientelam eciam tantam habuit, vt terram nimis grauando a populo odiretur.

VIII. Eo tempore Nicholaus cardinalis legatus pape in Norwegiam venit, constituensque ibi archiepiscopum ecclesiam Norwegie iurisdiccioni Lundensis ecclesie subtraxit. Qui similiter intendens idem facere in Swecia, dum Gothi et Sweci de loco archiepiscopali non possent concordare, propositum immutauit. Volens in Daciam transire cogitauit, qualiter Danos per ablacionem Norwegice ecclesie offendisset; ideoque premisit nuncios ad Eskillum, archiepiscopum Lundensem, promittens, quod maiorem sibi de nouo conferret dignitatem,

---

1. adinuicem *om.* **A**. 2. Veniens *scripsi* (ingressus *Saxo*); venit *codd.* igitur **S**. mersburch **A**; mersburegh **S**. 3. est *om.* **V**. 5. licet *om.* **S**. 6. sibi noluit **V**. 7. fraudulentum **A**. 9. non *om.* **V**. dimisso, *i. e.* relicto. 10. adheret **A**. consenciente **S**. 11. insimul o. i. D. simul redierunt **S**. 12. dir. litt. imp. **AS**. 15. et (*pro* in) cibis **S**. 16. in modo **DVA**; omni modo **S**. 17. obseruabit **V**. histriones **V**. 22. ꝯstituensq; **DV**; ȷ̄stituensq; **AS**. 23. iurisdiccionē **S**, *corr.* **S**^{2}. 24. fr̄ (= similter) **DV**; fp (semper) **A**; *om.* **S**. 26. cogitauit *post* offendisset *transposuit* **D**. 27. ideo (*om.* que) **S**. 28. p̄misit *corr. ex* ꝑmisit **S**^{1}. 28—29. Lundensem, mayorem sibi de nouo promittens conferre dign. **S**.

quam abstulerat sibi prius. Qui veniens pallium apud Eskillum deposuit, quo insigniretur, qui primus Swecie archiepiscopus eligeretur, statuens, vt archiepiscopi Swecie pallio a curia recepto per archiepiscopum Lundensem tanquam suum primatem insigniantur confirmacionisque beneficium ab eo petant, Lundensem sedem perpetuo obsequio veneraturi; cuius ordinacionis confirmacionem per curiam repromisit. Quod et factum est; nam idem cardinalis ad curiam rediens, mortuo Eugenio, in papam est electus, promissumque, quod legatus existens fecerat, papa factus impleuit.

IX. Deinde Sweno, sperans Sweciam optinere, quia Swerko iam senex erat, Finniam et Werendiam deuastauit; *sed* inde propter asperitatem hyemis et defectum *iumen*torum in Scaniam est reuersus. Post hoc populares in Scania se contra magnates erexerunt. Ad quod sedandum rex multitudinem congregatam ingrediens dextera manu extenta audienciam postulabat; at illi non solum reclamabant, sed eciam in eum lapides iactabant. Tunc quidam Tokko sollempnis populum sedare potuit regemque liberauit; sed *obi*ratus rex, reuerso populo ad propria, multa opida incendit ac totam terram spoliauit, actoresque prioris tumultus aut vita aut bonis priuauit. Sed hoc factum Swenonis Kanuto fuit occasio prosperitatis.

X. Post hoc Kanutus et Waldemarus artissimo amicicie vinculo colligati sunt. Amici enim Kanuti videntes, quod nunquam contra Swenonem proficeret, nisi Waldemarum amicum haberet, ceperunt sororem Kanuti ex matre, filiam scilicet Swerkonis, Sophiam, frequenter coram Waldemaro de

---

2. depõit **S**. 4. recepta **DVA**. 5. insignirentur **S**. 7. et **DAS**; est **V**. 12. fynniam **DVA**. sed inde *scripsi*; deinde *codd.* 13. iumentorum *scripsi* (equorum ex asperitate itinerum inopiaque pabuli coorta debilitas *Saxo*); interiorum, *ut vid.*, **DV**; niterorum (?) **A**; iutorum (!) **S** (alimentorum *Langebek*). 14. Post hec **AS**. 15. cedandum **A**. 16. extendit dextrã manu (!) **S**. 18. sollempnis, *i. e.* nobilis. 19. obiratus *scripsi* (rex, tantæ contumeliæ deformitatem summa indignationis molestia prosecutus *Saxo*); liberatus *codd. inepte.* 19—20. reuerſo populo multa propria opida (!) **S**. 21. actores, *i. e.* auctores. 23. artissime **A**. 25—26. proficerent . . haberent **AS**. 27. scilicet (.ſ.) *om.* **AS**. *Hæc verba* fil. sc. Swerkonis *epitomatori debentur, et in his errauit; Richiza ex primis suis nuptiis cum Magno, Nicolai regis filio, Kanutum enixa est; deinde Wladimiro (Volodaro), Ruthenorum principi, nupsit, cui Sophiam genuit, sed mox eum reliquit; postremo Swerko eam uxorem habuit.*

pulchritudine commendare. Qui cum paupertatem puelle obiceret (nam nulla bona in Dacia habebat), Kanutus terciam partem patrimonij sui cum ea promisit; quo facto Waldemarus eam desponsauit, omnemque displicenciam, quam ad Kanutum habere poterat, de corde amouit; nam pater Kanuti Magnus occiderat Kanutum patrem Waldemari, vt dictum est supra. Quorum adinuicem amiciciam rex valde suspectam habebat, sed callide dissimulabat. Accipientes autem ambo a rege licenciam, quasi bona sua in Swecia visitaturi, iuerunt ad Swerkonem, vt Waldemaro filiam eius postularent. Omnibus autem impetratis apud Swerkonem, vt volebant, reuersi magis suspecti fuerunt regi quam prius. Cumque Kanutus in Juciam iuisset, Sweno apud Ringstad Waldemarum increpat tanquam perfidum et proditorem, ostenditque falsas litteras sibi missas de amicicia Swerkonis cum ipso et Kanuto. Tunc Waldemarus, valde commotus de calumpnia sibi imposita, improperauit regi de mala remuneracione, quam sibi iam faceret pro tanta fidelitate, sicque ab eo in Juciam recessit; rex autem Roskildie mansit.

XI. Slaui autem Sialendiam applicantes, quia cuncta circa litora prius ex*pil*auerant, Roskildiam subito inuadere cogitabant; sed, vix tempestiue Danis eorum aduentum *co*gnoscentibus, quasi funditus sunt deleti. Eo tempore Dacia adeo per piratas vastata erat, vt a finibus Wendesysel vsque Eydoram fluuium omnia opida per litus orientale deserta fuerunt ac terra inculta. Sialendia ab ortu et meridie vastata fuit; Feonia preter paucos incolas nichil habebat; Falstria aliquantulum

---

2. nõ nulla (*pro* nã nulla) **V**. haberet **AS**. 3. matrimonii (!) **V**. waldemaro **AS**, *sed* o *in* **S** *postea corr. in* 9. 4. ḍiṣçiṗḷiṇạṃ displicenciam **D**. 5. ãmouit *codd.* 6. Kan. patrem W. occiderat **AS**. 8. dissimulauit **S**. 9. visitari **A**. 10. waldemaro **A**; ad waldemaꝝ **S**; waldemaꝝ (*et sæpe* Wald') *per abbreuiationem* **DV**, *quæ omnes casus significare potest*; Waldemarus *Langebek*. postularent **AS**; postularet **DV** (*Langebek*). 11. apud Swerkonem *om.* **S**. volebant, optinuerunt. Reuersi (!) **A**. 13. ringstadh **VAS**. 14. falsas **D**; fabłas (!) **V**; fabulosas **AS**. 16. p̄p̄auit (preparauit!) **V**. 18. roſk/ *codd.* 20. Slaui vero **AS**. 21. expilauerant *scripsi* (vastarant *Saxo*); ex(s)tirpauerant *codd. inepte.* 22. 9gnoscentibus *scripsi*; agnoscentibus *codd.* 23. Eo, *ut vid.*, **D**; Quo **VAS**. 24. wendeſyſl **DV**; wendeſyſæl **A**. 25. opida omnia **D**. fuerit **V**. 26. fyonia **V**; pheonia **AS**. 27. paucas (!) **S**. falstria autem **S**.

se defendebat; Lalandia tributaria fuit; cetera vastata fuerunt. Sweno autem, desperans se posse patriam a piratis liberare, contra Kanutum et Waldemarum studium conuertit. Iuit igitur in Saxoniam ad Conradum, patrem vxoris sue, habens secum Waldemarum, sub maxima simulacione, vt eum apud Conradum extremo periculo destinaret. Sed Conradus, audiens Waldemarum exisse de Dacia sub fide Swenonis, respondit, se prius velle videre Swenonem suspensum cum filia sua et nepote iam nato quam aliquid contra Waldemarum facere sic fraudulenter eductum. Sic Sweno confusus in Daciam est reuersus.

XII. Post modicum, cum Kanutus et Waldemarus Wibergie morarentur, Sweno occulte transiuit de Sialendia in Feoniam, vt comprehenderet eos simul; sed illi hoc percipientes ac maliciam ⟨*eius*⟩ perpendentes suffragiis Jutorum nomen regium assumpserunt. Quod audiens Sweno in Sialendiam remeauit; cumque Kanutus et Waldemarus cum Jutis eum insequerentur, exercitusque ab eo deflueret propter defectum expensarum, ad socerum suum Conradum, ducem Saxonie, confugit. Cumque per triennium secum fuisset, mortuus est Conradus; tunc Sweno contulit se ad Hinricum, ducem Saxonie, promittens ei maximam pecuniam, si per eum Daciam optinere posset. Venerunt igitur Hinricus dux et Hartwicus, episcopus Bremensis, cum magno exercitu vsque Danæwirki, corruptoque pecunia custode porte introitum habuerunt, atque Sleswik obsidentes magnam pecuniam a ciuibus extorserunt. Tunc Hartwicus episcopus dixit, quod custos porte digne suspendi deberet cum pecunia, quam receperat, in exemplum proditorum. Eo tempore Sweno spoliauit magnam multitudinem nauium Rutenorum et aliorum, qui cum mercimoniis venerant ad vrbem Sleswicensem, deditque spolia militibus loco stipendiorum; propter quod factum non solum frequencia aduenarum

---

1. defendit **DV**. 2. se posse *om.* **A**. pyratis **A**, *ut sæpius*. 8. sua *om.* **A**. 9. sic *om.* **S**. 13. wiberge **DV**; wiburge **AS**. 15. eius *addidi*. 20. fugit **S**. 22. promittens se max. **A**. 22–23. optineret (*pro* opt. posset) **S**. 24. danewirke **S**; daniwirki **DV**; ad dänewirki **A**. 25. Sleswik **AS**; Sleswic⟨c⟩en **DV**. 27. custos *Langebek* (*ex Saxone*); custodes *codd*. 28. deberent . . receperant **DAS**. 30. ruthenorum **S**. 31. spoliam **AS**; spolium *corr.* **S**^{2}.

postea cessauit, sed eciam vrbs mercimoniis splendida ad miserum opidum est redacta. Ea tempestate Kanutus iuerat in Sweciam, Waldemarus vero in Sialendia morabatur; audiens autem, Saxones Juciam intrasse, festinauit, collectisque Jutis contra Teutonicos properauit; quod illi audientes tam velociter fugerunt, vt tribus diebus viam perficerent, quam sex mensibus triuerant veniendo.

XIII. Accidit eo tempore, vt Swerko, rex Swecie, per proprium cubicularium nocte dormiens occideretur. Quod deus statim vindicauit; nam paruo post tempore quidam Magnus, qui ob ambicionem regnandi cubicularium ad hoc induxerat, dum contra Karolum, filium Swerkonis, propter regnum bellaret, est occisus. Eo eciam tempore Slaui adeo Feoniam vastauerunt, vt, si alia vice tantum fecissent, nullus ibi cultor mansisset. Sweno ⟨*vero*⟩, iterum ab Hinrico auxilium mutuatus, venit in Othens, veneruntque ad eum pro auxilio omnes incole illius terre. Sed Kanutus et Waldemarus, cum magno exercitu applicantes, cito paucitatem Feoniensium destruxissent, nisi Waldemarus eis propter priorem Slauorum insultum misertus fuisset. Nam eo actore bellum versum est in colloquium, condictumque est, vt Sweno cum paucis clientibus in Lalandiam iret ibique exspectaret, donec Kanutus et Waldemarus venientes plenius cum eo de pace tractarent. Sequenti die Sweno recepit Waldemarum ad colloquium in ecclesia sancti Albani, nemine presente, excepto Absolone, coeuo ac collactaneo Waldemari, multisque modis nitebatur eum auertere a Kanuto; sed Waldemarus respondit, quod frustra pro hoc laboraret, dicens se multa pro ipso Swenone

1. mercemoniis *h. l.* **A**; *om.* **S**. 2—7. Ea tempestate . . veniendo: *quæ his respondent, Saxo post ea habet, quæ epitomator v. 8—13 in breuius contracta narrauit, parum recte mutato ordine, cum sic parum appareat, quam causam in Sweciam eundi Kanutus habuerit* (»solandæ matris gratia«, *ut dicit Saxo*). 2—3. iuerat Suecia (!) **A**; erat in Swecia **S**. 6. perfecerunt **A**. 7. intrauerant (!) **S**. 8. Accidit autem **AS**. 10. statim deus **D**. paruo post tempore **DV** (*Saxo*); paruum p. tempus **A**; post p. tempus **S**. 11. qui *om.* **S**. 12. contra (*pro* propter) **A**. 13. pugnaret **D**. eciam *om.* **D**. 14. uastarunt **V**. 15. vero *addidi* (At Sveno *Saxo*). 16. in othoniam **S**. 18. fionensium **V**; feonensium **D**; pheonencium **A**. 20. actore, *i. e.* auctore. 22. expectaret **VS**. 22—23. waldemarus et Kan. **S**. 24. Sweno seq. die **S**. 26. et collactaneo **A**.

fecisse, nec aliquid nisi fraudes et malicias reportasse. Sweno autem in Lalandiam veniens non modica clientela, vt condictum fuerat, contentus erat. Tempore prefixo adueniunt Kanutus et Waldemarus cum nobilibus tocius regni; tunc Waldemarus cum paucis ad Swenonem iuit, sed Kanutus noluit, eo quod fidem Swenonis semper suspectam haberet. Sweno autem suos subornauerat, vt, si ambo venirent, colloquium verterent in rixam ac statim ambos trucidarent; sed dum solum Waldemarum adesse cognosceret, consilium reuocauit. Waldemarus, cognitis insidiis, ⟨*sed*⟩ dissimulans, magnam adulacionem recepit a Swenone. Sequenti die, conuocato concilio nobilium, Sweno committit Waldemaro arbitrium distribuendi regnum, Kanuto consenciente. Tunc ipse, iudicans omnes tres reges vocandos, diuisit totum regnum in tres partes; in prima parte erat Jucia, in secunda Feonia et Sialendia, in tercia Scania cum prouinciis sibi annexis. Deinde, cum prima eleccio sibi daretur, elegit Juciam; Sweno vero, ne esset in medio hostium, Scaniam elegit; sicque Sialendia et Feonia cessere Kanuto. Super isto facto fecerunt iuramentum; ⟨*et*⟩ episcopi apposuerunt excommunicacionem super eum, qui istud pactum violaret.

XIV. Kanutus ergo cum Waldemaro precessit in Sialendiam, cuius iam dominus erat factus, vt Swenonem subsequentem conuiualiter honoraret. Cumque Sweno venisset Ringstadium, armari fecit milites suos, vt, si Kanutus et Waldemarus simul venirent, irruerent in eos statim; sed solo Waldemaro in occursum eius veniente, milites a proposito reuocauit. Veniens Roskildiam ad Kanutum illa nocte ludis et comessacionibus vacabat. Sequenti vero sero, dum cenassent, mense sublate sunt, ludisque ac potibus vacabant. Miles autem quidam

---

2. in Lalandia **VAS**. 2—3. vt condictum est, *om. verbis* fuerat, contentus erat **S**. 3. aduenit **S**. 7. abornauerat **DVS**, *sed in* **S** *man. recentior hoc in* informauerat *correxit.* veniunt **A**. 10. sed *addidi ex Saxone.* 11. adulcionem **V**. 12. consilio **VAS**. commisit **S**. 13—14. iudicat.. diuisitque **D**. 15. et *om.* **S**. 17. electo (ełco)**.V**. vero *om.* **DV**. 19. iuram. fecerunt **D**. 20. et *addidi.* 21. illud pactum **V**. 22. igitur (*pro* ergo) **D**. 23. sequentem **A**. 24. ringstad' **DV**; rin(g)stadh **A**(**S**). 27. occursu **AS**. 29. vacabāt **AS**, *sed* **S** *fort.* vacabat *habuerat.* sero *om.* **D**. *sed* die *s. v. add. fort.* **D**^{1}. 30. poti|bꝯ vacabant *ex* pota|bant *corr.* **V**^{1}.

Swenonis, Thedlauus, vicissim intrauit et exiuit, pessimo studio occupatus; semel autem intrans susurrauit in aures Swenonis, qui statim surgens, relictis militibus suis, iuit ad cubiculum, precedente luminis portatore. Mox eo egresso milites eius inuaserunt Kanutum et Waldemarum. Waldemarus statim exiliens manum capa obuolutam ac super caput positam gladiis obiecit, ac Thedlauum in se grauius irruentem impetu pectoris prostrauit, cum quo et ipse cadens grauissimum vulnus in femore recepit; sed immemor vulneris, statim vt super pedes constitit, per medium hostium exiuit atque currendo in tenebris euasit. Thedlauus iterum surgens Kanutum cum mucrone per frontem confodit; vbi et Constantinus, primus inter Kanuti necessarios, est peremptus. Absolon autem salutarem exitum inter gladios poterat optinere, venitque in Ramsyø; vbi a villico recepto veloci equo venit ad matrem, indicans, que Roskildie gesta erant. Waldemarus in fuga duos de suis [a] casu inueniens eos comites habuit; quorum ope equum acquirens, eo quod propter vulnus bene ambulare non poterat, venit ad matrem Absolonis, vbi ligato vulnere quieuit.

XV. Diluculo collectis Sweno ciuibus mentiri incepit, qualiter Kanutus et Waldemarus eum de nocte occidere temptauerant, et qualiter deo actore alter ceciderat, auxiliumque contra alium postulabat. Deinde fecit ledi omnes naues in circuitu insule, ne Waldemarus euaderet, eumque per siluas et solitudines inquirebat. Sed Esbernus, nepos Skialmonis Hwit ex filio, procurato nauigio Waldemarum nocturno tempore ad mare expediuit. Statim orta tempestate inusitatam maris seuiciam Waldemarus est expertus in tantum, vt, mili-

---

1. tedlauus **S** (7. 11. tethl.). 2. occupatus *codd.*; *sed scribd. puto* occasionem facinoris speculatus, *vid. Saxo.* 4. ptitore **V.** 6. manum *om.* **S.** cappa **A**; cappam **S.** abuolutam **DVA.** 7. et thedl. **V.** grauius **DV** (acrius *Saxo*); grauibus **A**; grauiter **S.** 8. quo *om.* **A.** 10. constituit **AS.** 11. thetlauus **D.** 14. exitum *corr. ex* excercitum **V.** 15. ramføø **AS.** a *deleui* (*non habet Saxo*). 18. adquirens **S.** 21. Sweno sociis et ciuibus **D.** cepit **S.** 22. de nocte eum **S.** temptauerunt **A.** 23—25. *verba omnia* et qualiter deo actore .. euaderet (25) *om.* **D.** 23. aliter (*pro* alter) **A.** 25. ĩuaderet **V.** 27. hwidh **AS.** tempore *om.* **A.** 29. in tantum W. est expertus **AS.**

tibus non potentibus velum circumferre propter frigus, procellisque quasi nauem intrantibus, gubernator dimisso regimine nauem ante impetum venti procedere permisit; tandem in obscura nocte ad quandam insulam deuenerunt, vbi nauem posuerunt, sicut poterant, ne frangeretur. Ea nocte mille quingente naues Slauorum, in Hallandiam properantes, sunt submerse; ex quibus quotquot viui ad terram venire poterant, trucidati sunt. Sequenti die ⟨*Waldemarus*⟩ in Juciam venit, casumque suum Wibergie coram terra conquestus omnium animos ad compassionem inflexit.

XVI. At Sweno, audito, quod in Juciam euasisset, refectis nauibus, quas debilitauerat, collecto exercitu in Juciam festinabat. Waldemarus, similiter congregans exercitum, se ad prelium preparabat, mittens Esbernum, qui exercitum hostium exploraret; qui rediens nunciauit, hostes in vicino esse. Maximus autem exercitus Waldemari erat. Congressu autem facto in Gratheheth circa Wibergiam, fugit exercitus Swenonis; ipse vero Sweno, ad palustria cum paucis fugiens, cum equi procedere non possent propter lutum, equo desiliens peditabat. Deinde, vt leuior esset, arma deposuit; postremo in tantum fessus fuit, vt sociis aufugere iussis ipse in cuiusdam arboris radice consideret; vnus solus cum eo remansit, qui statim a rusticis spolia in palude querentibus coram eo trucidatus est. Vnus autem ex eis cum securi caput Swenonis amputauit; cuius corpus sine omni sollempnitate a rusticis vili est traditum sepulture. Comprehensus Thedlauus, qui Kanutum occiderat, muliebriter plorabat, deinde per ignominiosa tormenta

---

1. non potentibus **DVA**; inpotentibus **S**. 7. viui venire poterant ad terram **S**. 8. Waldemarus *addidi ex Saxone*. 9. wiberge **DVS**; wyburgēß **A**. 10. ad passionem *codd., sed in* ad ꝓpassionem *corr.* **D**^{2}. 11. in Juciam inuasisset **A**; iuciam inuasisset **S**. 12. festinauit **S**. 13. ſr̄ (= similiter) **DVS**; sup **A**. 14. preparauit **S**. 15. explorabat **VAS**. nunciabat **AS**. 16. wa^{r9} **S**. 17. Gratheheth *Langebek* (Grathæhæthæ *Annales Ryenses, unde epitomator hæc verba sumpsisse videtur*); gratheleth *codd.* wiberge **DV**; wyburge **A**; wiburigh **S**. fugit **DVA**; prostratus fuit **S**. 19. peditauit **S**. 20. depōit **S**. 21. iussis *Saxo*; iussit *codd.* cuiusdem **V**. 22. consederat **A**. 23. spolia (*vel* spoliam) *corr. in* spolium **S**. 25. vili *corr. pro* ibi **S**^{1}. est *om.* **S**. 26. tedlauus **S**. 27. ignomiosa **D**.

turpi morte vitam finiuit. Magnus *autem*, filius Erici Lamb ex concubina, qui cum Swenone fuerat, captus et ante Waldemarum adductus non solum vitam, sed eciam fauorem optinuit.

XVII. Hiis peractis Waldemarus solus monarchiam Dacie optinebat. In cuius regni principio Absolon, eius collactaneus, factus est episcopus Roskildensis, mortuo Ascero; qui Absolon non minus contra piratas terram defendit quam episcopatum regebat. Nam semel in sabbato Palmarum .17. tantum socios habens cum Slauis .24. nauium dimicauit, equitesque eorum fugans pene omnes pedites interemit, nullum tamen ex suis amisit preter vnum. Eodem anno ciuitas Arusiensis grauissime per piratas destructa est. Accidit autem, quod per quorundam maliciosam delacionem rex adeo contra Falstriam prouocaretur, quod omnino eam ferro intenderet delere; sed dum paratus cum exercitu illuc accedere vellet, apud Ringstath febre grauissima est correptus, ita quod per Absolonem viaticum reciperet tanquam de vita desperatus. Sed cum corpus Christi sumpsisset, subito oborto sudore conualuit, deo sic ordinante, ne inicium regni sui nece suorum iniusta defedaret. Postea Absolonis, Petri, Sunonis et Esberni consilio, quibus rex principaliter innitebatur, classem versus Slauiam fieri mandauit; que classis continebat .cc.xl. naues. Premissus est Absolon cum .vii. nauibus, vt oportunitatem portus sub Rugia preuideret; sed dum prope Rugiam esset,

1. finiuit vitam **DA**. autem *scripsi* (vero *Saxo*); eciam *codd.* 4. obtinuit &cet. **S**, *ut solet.* 5. *Post hæc inscriptio in* **D**: Waldemarus 80^{9}; *in* **A**: De Rege Waldemaro filio sancti kanuti, *et in marg.*: ci. Woldemar S.: Knud Hertug føn. — 5—6. Wald. mon. D. optin(uit) *ex Annal. Ryens.* 5. solus *codd.*; tocius *melius Ann. Ryens.* 6. op(b)tinuit **A**(**S**). 7. collectaneus **VAS**. affero **A**. 9. 17 **D**; *utrum* 17 *an* 77 *in* **V** *legendum sit, incertum est*; septuaginta septem **A**; 7 *habuit* **S**, *sed manu 2.(?) correctum est in* 7. & lxx, *vel in* 7 lxx. (decem et octo milites *Saxo*). 10. socios tantum **A**. .24. **DVS**, *sed corr. in* xxiiii S^{2}; viginti quatuor **A**. 11. fugauit **S**. 12 ex eis(!) **A**. 13. per piratas grauiter **S**. 15—16. ferro intenderet eam delere **S**. 17. ringstaδ (= ringstadium) **V**; ringstadh **AS**. 19. oborto *Saxo*; aborto **DAS**; ab orto **V**. 20. nece AD^{2}; in nece $D^{1}VS$. 21. defedaret *om.* **S**. Sunonis **V** (*Saxo*); ſymonis **DAS**. 23. ducentas et sexaginta *Saxo*. 24. vt *om.* **A**. 25. preuidere **A**.

vidit nauem regis ac totam classem cursum reflectere versus Møøn. Igitur turbatus cursum post regem dirigit; *con*gressumque in terra verbis grauibus de reditu increpat, quod expedicionem prosperam de consilio factam sic sine causa *sus*pe*n*disset. Prouocatus rex dixit, Absolonem adhuc nichil tam magnum egisse, quin ipse tam arduum perficere posset. Sequenti nocte tanta tempestas orta est, quod tota classis dispergeretur nec anchoris nec portu teneri posset; que res impacienciam regis contra Absolonem ortam de*l*eniuit. Tribus diebus stante tempestate, rex ab eisdem consiliariis requisiuit, quid agendum esset; illi consuluerunt, quod statim tempestate miciore facta versus Slauiam remigarent. Inchoantes remigare competentem processum habebant sub terra; sed dum in altum venissent maris, tam grauiter procellis illidebantur, vt nauis regis compage*s* soluere*n*tur; propter quod rex saltauit in aliam nauem approximantem, vna manu habens ensem et altera vexillum. Naues omnes, que cum rege potuerant venire de tota classe, erant .xl. Inuaserunt autem B*arth*am prouinciam, que iacet iuxta Rugiam, eamque spoliis, cedibus et incendiis deuastabant. Dum autem inde recedere vellent, occurrunt eis Slaui, quorum occursu adeo territi fuerunt Dani, vt omnes preter septem naues relinquerent regem; que sole naues regem pro*pulsa* multitudine Slauorum defenderunt, salueque in Scaniam redierunt.

XVIII. Sequenti autumpno ingenti preda rex Rugiam spoliauit. Cumque ad naues rediret, Rugiani fortiter inseque-

---

1. et totam **AS**. 2. turbatus absolon c. **S**. dirigit **DV**; recepit **A**; cepit **S**. 9gressumque *scripsi*; aggressumque *codd.* 3. in terram **S**. de reditu *om.* **S**, *sed pro hoc habet* regem. 4. *malim* de communi consilio. 5. suspẽdisset *scripsi*; expedisset *codd. sine sensu.* ad hoc **DV**. 7. est orta **S**. 8. ancoris **A**. 9. deliniuit *Saxo*; diliniuit *codd.* 10. requisiuit *om.* **V**. 12. versus ſcaniam **D**. 13. progressum **D**. 14. venissent mare **A**; maris venissent **V**. procellis, *i. e.* fluctibus. 15. compages soluerentur *scripsi* (laxatis compagibus *Saxo*); compage solueretur *codd.* 17. potuerant *scripsi* (*ex Saxone*); potuerunt **S**; poterant **DA**; poterunt **V**. 18. sexaginta (lx) *habet Saxo.* autem *om.* **AS**. Bartham *scripsi*; bracham **S**; bracam **DVA** (Barcam *Saxo*). 19. eam (*om.* que) **S**. 19—20. et incendiis *om.* **AS**. 20. recedere **VAS**; redire **D**. 21. occurrerunt **AS**. 22. septem **AS**; 7. **D**; vii (*corr. ex* xii) **V**. reliquerunt **AS**. 23. propulsa *scripsi*; pro *codd.* 25. autumno **S**. 26. redirent *codd., correxi ex Saxone.*

bantur, incidenteque nebula nesciebant, antequam essent circa Danos; cumque nebula solueretur, Dani eos inuaserunt, multosque gladio occidentes reliquos ad submersionem fugere coegerunt. In eo impetu rex adeo grauiter cecidit, vt sinister eius cubitus per clipeum transiens terre alcius infigeretur. Quamquam autem regi bene contra Slauos successisset, considerans tamen se non posse sine adiutorio eos perfecte expugnare, ducem Saxonie promissa magna pecunia sollicitat contra eos; Slaui enim diuersis temporibus nimis Daciam infestauerant, adeo vt bene tercia pars regni tocius deserta esset. Hinricus igitur, dux Saxonie, ex vna parte et rex ex altera Slauiam grauiter infestabant, adeo vt multis occisis caput Nucleti, nobilissimi principis Slauorum, abscisum palo infigerent ab omnibus videndum. Deinde vlterius rex procedens Rozstok incendit ac statuam, quam incole pro deo coluerunt, ⟨*combussit*⟩. Tantus tandem timor Rugianos inuasit de impetu Danorum, vt per legatos se et sua regi offerrent; rex igitur receptis obsidibus ab eis in Daciam est reuersus.

XIX. Eodem tempore accidit scisma de papa eligendo; nam plures et meliores elegerunt Alexandrum, imperator autem intrusit quendam Octauianum. Tunc quidam Occo ex regis conniuencia per dictum Octauianum factus est episcopus Sleswicensis; quem archiepiscopus Eskillus tanquam excommunicatum et scismaticum vitauit. Quamobrem rex contra archiepiscopum valde commotus fuit. Sed et ipse contra regem [valde] prouocatus vocauit ad se Absolonem, episcopum Roskildensem, proponens multa contra regem ac finaliter concludens, quod, nisi ⟨*sibi*⟩ rex satisfaceret, contra

1. infidenteque **D**. 3. *malim* confugere. 5. infringeretur **S**. 12. micleti **S**. 13. palo *codd.*; pilo *Saxo*. 14. rostok **AS**. 15. coluerunt **DS**; coluerant **VA**. combussit *addidi* (incendio mandauit *Saxo*); om. **DVS**, sed $\mathbf{D}^2$ *signum omissionis post* coluerunt *inseruit et in margine quoddam verbum addiderat, quod iam plane euanuit*; totaliter comminuit *parum recte add.* **A**. 17—18. *verba omnia* vt per legatos . . obsidibus *om.* **D**. 19. cisma *hic et in seqq.* **DVS** *plerumque*. eligenda **A**. 21. Occo (*ut Saxo*) *an* Otto **D** *habeat, incertum est*; Otto **VAS**. 22. factus est **DVS**; est factus **A**. *In his verbis desinit* **D**, *reliqua codicis parte amissa*. 25. cõmotus *corr.* $\mathbf{V}^1$ *vel* $\mathbf{V}^2$; notus **V**; motus **AS**. 26. regem walde **V** (*voluit sine dubio* Waldemarum); regem valde **A**; valde *om.* **S**. 27—28. et finaliter **S**. 28 sibi *addidi*.

eum armis bellare vellet; precepitque per obedienciam Absoloni, vt horum verborum relator esset ad regem, dans ei socium Gerardum, abbatem de Esrom, qui ascultare deberet, an Absolon fidelis relator esset. Rex audita legacione valde commotus dixit, Eskillum priorum regum sanguinem bibisse et nunc eciam suum sitire. Cognito responso regis per Gerardum archiepiscopus mutauit impacienciam in timorem atque in Werendiam fugit. Tunc rex obsideri fecit castrum, quod Eskillus edificauerat iuxta Læthrø; cumque nepotem eius ante castrum suspendere voluisset, illi, qui intus erant, castrum *tra*diderunt. Quo audito pacem petiuit a rege, atque pro amicicia eius optinenda bona, que priores reges ecclesie dederant, regi resignauit.

XX. Eo tempore quidam Christiarnus sub nomine legati venit in Daciam, vt eam induceret ad fauorem Octauiani; profecit aliquid circa regem, sed apud archiepiscopum nichil. Volens autem rex scire de hoc maiorem veritatem clericum suum Radulphum, nacione Anglicum, pro hoc misit ad imperatorem. Quem cum imperator honeste recepisset, Octauianus eum multo sollempnius recepit, ei sacerdotem pro legendis horis assignando atque annulum, quo in diuino officio vteretur, tribuendo. Audita autem legacione imperator dixit, quod multum displiceret sibi scisma factum in ecclesia, atque ad illud comprimendum vellet habere omnes reges congregatos. Rogauit proinde per litteras, vt Waldemarus veniret, promittens pro mercede fatigacionis vnam prouinciam in Ytalia ac tocius Slauie principatum. Postquam igitur rex litteras imperatoris recepit, adeo accensus fuit desiderio accedendi ad eum, vt, quamuis per Absolonem et alios sibi fideles sibi persuaderetur, ne crederet fallacie imperatoris, nequaquam posset a proposito diuelli. Assumptis ergo sociis, de quibus confidebat, venit

---

8. verẽdiam **V**; verecundiam(!) **A**. obsidere **A**. 9. lathrø **S** (in solido Letricæ paludis *Saxo*). 11. reddiderunt *codd., correxi ex Saxone.* 14. cristiarnus **S**; cristiernus **A**. 15. octouiani *hic et alibi* **S**. 16. circa *codd., sed malim* erga. 18. radolphum **A**; rodulphum **S**. 20. ei **V**; sibi **AS**. 21. anulum **S**. 24. illud (i^{d}) **AS**; id **V**. 25. per litteras **V**; per Radulphum **A**; per eum **S**. 29. sibi *alterum om.* **AS**. 30. ne **VA**; vt ne **S**.

Metis ad curiam imperatoris, misitque ad conspectum suum Absolonem et Radulphum. Qui cum ei denunciassent aduentum regis, ille tanquam indignatus conqueri cepit de mora regis, asserens eum sibi obligatum ad seruicium propter regnum, quod haberet ex beneficio imperij Romani. Respondit Absolon, decens fuisse, quod regi hoc intimasset, antequam eum ad tantam viam promissionibus allexisset. Qui cum negaret aliquid se promisisse, Absolon petiuit reductum pro rege ad patriam; at ille respondit, non plus se daturum ⟨*opere*⟩ pro ⟨*regis*⟩ reductu quam adductu. Tunc penituit regem suis non consensisse. Cesar autem, sciens animositatem regis, seruicium eius beneficio mercari temptauit; nam vniuersos principes Teutonie iurare compulit, vt Slauiam subicerent Waldemaro, talique fraude ambas regis manus ad obsequium sibi prestandum pertraxit. Ceterum concessum fuit ei, quod curiam imperatoris non communi more principum peteret, nec ei exercitum ferret, sed sola specie, non re, ei deseruiret; filio eciam suo post eum regnaturo liberum esset istas condiciones abicere vel tenere. Hiis omnibus factis vix saluus redisset, nisi Hinrici, ducis Saxonie, auxilium habuisset. Reuerso rege omnes gauisi sunt; eodemque anno Sophia, vxor sua, ei filium genuit Kanutum, quem Absolon baptizauit.

XXI. Post hoc a Noricis vocatus Erlingum, qui regnum occupauerat, fugauit; rexque a Noricis appellatus venit in

---

1. Metis *scripsi* (*ex Saxone, cuius narrationem non satis claram epitomator ita intellegere potuit, quasi imperator in hac urbe (Metis) curiam ageret; cfr. etiam Annal. Ryenses*: A. D. 1163 .. Rex W. iuit ad consilium imperatoris Metis); mitis **V**; met **AS**, *unde Langebek parum felici coniectura* ipsemet *scripsit.* 2. ł (ɔ: vel) radulphū **V**. 6. decens fuisse *Langebek* (decuisse Cæsaris fidem *Saxo*); dicens fuisse **VS**; dicens fuisse illud **A**. hoc *om.* **Á**. 7. alexisset **V**; elegisset **AS**, *in quo sine dubio* elicuisset *latet* (impulisset *hic Saxo, sed paulo post de eadem re* illexit). 8. se aliquid **S**. redc̄m **V** (ɔ: reductum; *sed compendium* redictum *significare solet*); redictum **A**, *sed* c *punctis deleuit* $\mathbf{A}^2$ (i̯); reditum **S**. 9. opere (ope) *addidi* (negotii *Saxo*). 10. regis *addidi* (eius *Saxo*). redc̄u **V**; reditu **AS**. penituit $\mathbf{V}^1$ (**V** petiuit *scripserat, scil. pro* pēituit); petiuit **AS**. 13. teutonice **S**. 14. tali (*om.* que) **S**. 16. amore **S**, *sed corr.* $\mathbf{S}^2$. 17. spe (*pro* sp̄e, *i. e.* specie) **S**. seruiret **A**. 21. eodem (*om.* que) **S**. 24. fugauit. rexque **AS**; fugauit rex et **V**, *sed* et *del.* $\mathbf{V}^2$.

Tunsbergh. Deinde rediens in Daciam, cum Slauos orientales rebellare cognosceret, Hinricum, ducem Saxonie, vocauit in auxilium Slauosque debellauit. Vt autem firmior amicicia inter ipsum et Hinricum maneret, filiam Hinrici filio suo Kanuto desponsauit; sed cito perfidiam Hinrici est expertus. Nam ex Hinrici confidencia Rugiani publice contra regem se erexerunt; propter quod rex vernali tempore Rugiam deuastauit, atque sequenti autumpno rediens adeo Rugianos vexabat, vt pace petita obsides regi darent. Tunc Dani, aduertentes regem frequenter bellis insistere, eo annuente filium eius Kanutum regis nomine censuerunt, vt, si regem bello cadere contingeret, regnum tamen caput haberet. Eo tempore Esbernus vrbem Kalundburgh extruxit contra piratas; hic Esbernus, dictus Snaræ, frater fuit episcopi Absolonis, nepos ex filio nobilissimi Skialmonis Hwith.

XXII. Post hec Hinricus dux, missis legatis ad regem, amiciciam petiuit, promittens, quod fideliter sibi astaret in expugnacione Slauorum. Profectus est igitur rex versus Rugiam vrbemque Arkon obsedit. Hec vrbs, in quodam promuntorio locata, ab ortu, meridie et aquilone habet precipicia loco menium, quorum cacumen per iactum sagitte superari non potest; ⟨*ab*⟩ eisdem quoque plagis mari ambitur, ab occasu vero vallo .L. cubitos alto concluditur. Ad aquilonem habet fontem scaturientem, ad quem a ciuitate est via munita. In medio vrbis erat templum ligneum artificialiter factum,

---

1. tunſbergh *corr. ex* tumbergh **V**; tunsburgh **S**; tunsburch **A**. 3—4. Vt autem inter i. e. H. firmior amicicia m. **S**. 8. autumno **S**, *ut solet*. rugiones **S**. 12. regnum . . haberet **VS**; regum . . haberent **A** (regium . . haberent *Langebek*). 13. kalunburch **A**; kalingburgh **S**. extinxit(!) **A**. 14. dictus est ſnare **S**. episcopi *om.* **S**. 15. ſkyalmonis **A**; ſkalmonis **V**. hwiidh **A**; hwidh **S**. *Ceterum hæc de Esberno ex parte ipsi epitomatori debentur.* 16. Post hoc **AS**. 17. quod *om.* **V**. 17—18. in pugnacione **V**. 18. Profectusque est rex **S**. 19. vrbem **A**. archō **S**; ackon **A**. quadam **S**. 20. promuntorio, *ut vid.*, **S** (ꝓmūnᵒʳ); ꝓmitorꝯ(?) **VA**. meridiē **S**. aquilonē **AS**. 21. loca(!) **AS**. 21—22. quorum ꝑ i. s. s. n potest acumen **S**. 22. ab *addidi ex Saxone*. mare **AS**. 23. vallo *Saxo*; valla *codd.* L. *om.* **A**. cubitos **A** (*sed in marg. additur*: .ſ. (siue?) cubitis); cubitis **VS** (*Saxo*). alta **AS**. 24. quam **V**. a cĩtate (*i. e.* a ciuitate) **V**; acĩtate **A**; occultata(!) **S**. 25. lĩgneum **A**.

cuius ambitus habuit diuersas celaturas ac ymagines insculptas; in quo stabat ydolum omnem staturam humani corporis excedens, quatuor habens capita et quatuor colla, e quibus duo anterius et duo retro respiciebant. Corrasas barbas ac crines attonsos habere videbatur secundum ritum Rugianorum; in dextera habebat cornu diuerso metallo ornatum; leuum brachium per modum arcus ad latus reflectebat; tunica ad tibias prominente cingebatur; pedes humo contigui cernebantur; non procul frenum et sella ac ensis pendebant, que erant insign*ia* diuinitatis. Semel autem singulis annis post fruges collectas tocius insule frequencia ante templum mactatis pecudibus ob honorem ydoli epulabatur. Ibi sacerdos, preter ritum patrie barbe et come prolixitatem habens, priori die ante festum templum diligenter scopabat, obseruato, ne intus anhelitum funderet; nam quociens anhelitum facere deberet, ad hostium pro hoc currebat, ne diuina presencia mortali spiritu pollueretur. Sequenti die, sedente populo coram templo, recepit sacrum cornu de manu ydoli, considerans, an potus, qui intus erat, in aliquo minutus fuisset, quem priori anno infuderat; si minutus erat, caristiam, si non, habundanciam frugum signabat; et secundum hoc sacerdos populum informabat. Deinde potum illum veterem ad pedes ydoli per modum sacrificij effundens rursum cornu potu recenti impleuit, exhibensque ydolo per modum veneracionis sollempnibus verbis sibi ac patrie bona poscebat; quo facto cornu vno haustu citissime ebibit. Deinde iterum potu repletum dextre ydoli vsque ad sequentem annum restituit. Hiis peractis reliquum diei in luxuriosis epulis explebant, vbi sobrietatem violare

1. diuersa celāt⁹ (!) **A**. ad (!) ym. **V**; & ymagines **AS**. 2. idolum **V**. 2—3. stat. hominis exc. **A**. 3. ex quibus **S**. 4. corrasas *Saxo*; corrosas *codd.* 4—5. et crines **S**. 5. attonsas **A**. 6. dextra **S**. 7. archus **V**. 8. prominẽs **A**; ꝑ minẽs (!) **S**. 9. frenum sed sella et ensis **A**; frenum, sella et ensis **S**. 9—10. quod erat **S**. 10. insignia *Saxo*; in signũ *codd.* 12. idoli **V**. sacerdotes **S**. preter **VS** (*Saxo*); propter (!) **A**. 13. barba **V**. habens **S**, *sed corr.* habentes **S²**. 14. scopebat dil. **A**; scopebatur (!) dil. **S**. 15. anelitum **V**; ãnelitum **S**. 16. ostium **A**. 17. sedenti **A**. 18. sacrum **VS**; sacerdos **A**. 20. infunderat **AS**, *sed* n *postea in* **S** *erasum*. abundanciam **S**. 21. et f; (ɔ: secundum) hoc **V**; et ĩ hoc **A**; et hoc **S**. sacerdos **AS**; sacer **V**. 22. veterem *om.* **AS**. 24. exibensque **V**. sollennibus cum verbis **S**. 25. sibi *om.* **S**. hastu **V**. 28. explebat **S**. violare *om.* **AS**.

pium erat, seruare prophanum. Hoc ydolum appellabant *Swantou*itum. Nam Karolus Magnus, dum Rugiam vicisset, sanctum Vitum, cuius ymago erat Coruege, Rugianis colere precepit; at mortuo ipso istud ydolum fecerunt, dicentes se velle colere Vitum proprium, non alienum.

XXIII. Rex igitur volens vrbem euertere, non tam propter presidium quam propter supersticiosum ritum, predixit se victoriam habiturum adiutorio beati Viti, cuius effigiem tam enormi simulacro figurabant. Obsidione ergo posita iuuenes de exercitu ad porte aditum accesserunt, quem ciues adeo glebis obstruxerant, vt omnino nichil timerent. Vnus igitur ex eis, vt creditur, miraculose edoctus, per glebas amminiculo sociorum ascendens ignem, vbi sibi oportunum videbatur, imposuit; qui occulte et paulatim crescens, antequam ciues aduerterent, turrim porte flammis iam compleuerat. Dumque ignem extinguere conarentur, impugnabantur, imminebatque ignis eis ex vna parte et ex alia hostis; sicque coacti pacem petebant, regi obsequium promittentes. Rex igitur eos hac lege in fidem recepit, vt, ydolo cum omni pecunia sibi oblata tradito, captiuos christianos liberos dimitterent absque redemptione, ritumque christianitatis more Danorum seruarent, agros et prata deorum in sacerdotum vsum conuerterent, essentque cum exercitu parati, quociens eos rex vocare voluisset; preterea annuatim de singulis boum iugis .xl. argenteos redderent nomine tributi totidemque obsides traderent ad predictorum firmitatem. Sequenti die Esbernus et Suno mittuntur a rege ad ydolum succidendum; qui venientes famulos hoc facturos

---

1. piam **S**. 2. Swantouitum *scripsi*; Vitum *codd.* Carolus **S** 3. coꝛruege **V**. 5. et non alienum **AS**. 7. p̄cidiū **V**. 7—8. predixit victoriam si habiturus esset(!) **S**. 8. adiutorio **VS**; adducto(!) **A**. 9. simulachro **VA**. *malim* defigurabant. ergo **V**; igitur **AS**. 10. porte **VS²**; ꝑte **S** (ɔ: porte, *sed potest etiam esse* parte); ꝑtem (ɔ: partem) **A**. 11. glebis munierunt vt anĭo (ɔ: animo, *corr. ex* oĭno ɔ: omnino) **S**. 12. mirasse(!) **S**. 16. iminebatq; **VS**. 17. hostes **AS**. 19. oblata **S**; ablata **V**; abluc̣i^{te}(!) **A**. 20. tradita **A**. dimittere **A**. 22. sacerdotiorum *Saxo*. 23. cum *om.* **S**. rex danorum **S**. 24. iugis boum *codd., sed in* **S** *additis transpositionis signis, ut fieret* boum iugis (*ita Saxo*). redderent *om.* **AS** (penderent *Saxo*).

admonent, vt ad tante molis ruinam caute se gerant, ne tanto pondere oppressi penas pro temeritate luisse videantur. Stabat autem in circuitu ingens multitudo ciuium, sperancium, quod ydolum se vindicare deberet. Igitur tibiis statue precisis cum magno fragore cecidit super terram; tunc demon in figura horrendi animalis visus est exire subitoque disparuit. Extracto autem ydolo cum funibus extra vrbem concurrit exercitus ad videndum; vespere autem facto coquinarij cum securibus minutim ydolum diuiserunt pro cibariis decoquendis. Clerici autem principum in vrbem missi sunt, qui christianam religionem populum edocerent.

XXIV. Ciues autem de Karencia adeo territi fuerunt propter capcionem vrbis Arkonensis, vt pro pace petenda sponte regi obuiarent. Absolon autem, a rege missus, cum paucis sociis accessit ad vrbem, assumpto de occurrentibus solo Jarmaro (ceteri cum rege remanserunt); cui de vrbe sex millia armatorum occurrerunt eique genua flexerunt. Hec vrbs eciam valde firmiter situata ⟨*erat*⟩, sed nimis spissim positis edificiis completa, ita quod ex nata immundicia n*ociu*us fetor exalabat. In hac vrbe erant tria phana, in quorum maiore erat ydolum de quercu factum, quod Rugieuitum vocabant. In cuius capite erant septem facies humane, que omnes vno vertice claudebantur, totidemque veros gladios in vaginis vni cingulo ad latus appensos habebat, octauum in dextra destrictum tenebat; erat autem tante altitudinis, vt

1. ãmonent **S**. ad tante m. ruinam **V** (aduersum *pro* ad *Saxo*); addente m. ruinã **A**; cadente(!) m. ruina **S**. 1—2. tanta pondere **A**. 2. opressi **V** (*sic sæpius*). videbantur **V**. Vacabat(!) **A**. 3. ciuium sperancium quod **V**; ciuium spectancium que **S**; ãnuũ spaciũq;(!) **A**, *ut vid.* 4. si vind. deb. **S**. prefciſis **S**. 6. horrenda **S**. animalis *Saxo, idemque significat compendium* al^{i}s **V** (aliquis *inepte Langebek, sed hoc scribitur* a^{i}s); *om.* **AS**. 12. de karencia **V**; de clarencia **S**; de dampno(!) **A**. 13. vrbis archonensis **S**; vrbis arkanoñ **V**; vrbis conuenerunt(!) **A**. petendi **A**. 16. manserunt **A**. 16—17. sex millia **A**; VI.M. **VS**. 18. erat, sed nimis *scripsi*; sed nimis **V**; quod nimis **A**; erat nimisque **S**. spissym **A**. 19. innata **S**. 20. nociuus *scripsi* (*ex Saxone*: foetor corpora cruciabat); nimius **VS**; nimis **A**. 21. quarum **A**. rugie vitum **V**; rugiã **S**, *sed post hoc* vitum *s. v. add.* **S**^{1}; rugiãe vitũ **A**, *quod recentior manus in* rugiani vitum *corrigere voluisse videtur.* 23. veros *om.* **S**. 24. fingulo **V**. appensos ad latus **AS**. 25. dextera **A**. destrictum *Saxo*; districtum *codd.*

Absolon super digitos pedum stans cum bipenni, quam portabat, eius mentum attingere ⟨*egre*⟩ posset. Hoc ydolum preesse bellis credebant; cuius tibias famuli securibus incidendo cum magno sono ad casum vrgebant. Deinde ad proximum phanum accedentes ydolum Poreuitum succiderunt; hoc habuit quinque capita, sed inerme fuit. Quo succiso accedunt ad phanum Pore*nu*cij; hec statua habuit quatuor facies et quintam in pectore, cuius frontem leua, mentum dextra tenebat; quo eciam deiecto, omnia ydola per ciues de vrbe sunt extracta et combusta. Sic post hoc Absolon cum Jarmaro ad regem est reuersus. Absolon vero sacerdotes in Rugiam destinauit, qui populum documentis fidei informarent; nec predicacioni eorum miracula defuerunt, que vtique deus fecit propter fidei confirmacionem. Sed et nuper ibi miraculum tale accidit; nam matrona quedam, a viro suo de adulterio, quod non fecerat, accusata, dum purgacionis causa manum ad ferrum candens extendisset, subito ferrum, quasi tactum innoxie manus effugeret, in sublime se extulit, penduloque motu gradientis femine incessum comitans, cum ante aram iactandum erat, mirantibus omnibus ibi super humum decidit; que res et mulieris infamiam leuauit et fidei firmamentum fecit. Multaque alia deus ibi ostenderat pro conuersione illius gentis.

XXV. Eodem tempore redierunt legati regis de curia pape cum canonizacione patris sui, Kanuti ducis. Igitur gauisus rex omnibus nobilibus regni precepit, vt in Natiuitate beati Johannis Baptiste omnes Ringstadium conuenirent, quando et patris ossa altari et filio suo Kanuto coronam regni imponere decreuit. Interea misit aliquos, qui piratas deuastarent, ita

---

1. bypenni **A**. 2. egre *addidi ex Saxone*; vix *add.* **S**; *om.* **VA**. 3. incidendo *scripsi*; incidendas *codd.* 5. acc. vt ydolum **S**. poremtum **A**. succiderent **AS**. 7. Porenutii *Saxo*; poremicij *codd.* statuta **V**. 8. quinta **V**. leuamentum (!) **S**. 9. dextera **AS**. tangebat *Saxo*. 10. Sic post (*om.* hoc) **V**. 11. vero **V**; autem **AS**. 11—12. in rugiam sacerdotes **S**. 13. predicacionibus **A**. 14. ibi *om.* **V**. 19. gradienter femin ei **A**; gradientis ferrum ei **S**. ante **V**; autem **AS**. 21. quo res **A**. et (*ante* mulieris) *om.* **S**. 22. Multa (*om.* que) **VA**. 24. redirent **S**. 26. in *om.* **AS**. beati *om.* **AS**. 27. ringstad/ **S**; rinstad' **V**; ringstadh **A**. 29. pyratas **A**, *item* pyratica, *ut sæpius*.

tamen, quod ad predictum festum remearent. Qui, venientes in Ølandiam, incolas, eo quod christiani essent, infestare nolebant; sed intelligentes sub terra iacere Curetos et Estones, qui piraticam exercuerant, eos inuaserunt. Et quamuis multos socios per incuriam a*mit*terent, ad vltimum tamen eos funditus trucidarunt; quo facto ad festum redeunt. Archiepiscopus ossa sancti Kanuti are imposuit et filium regis Kanutum iam septem annos habentem coronauit. Quibus peractis Helgo, episcopus Asloensis, et Stephanus Vpsalensis, ab Erlingo, qui Norwegiam occupauerat, missi, pacem Norwegie petunt, eamque a rege concedendam hac die allegabant, qua patrem scrinio et filium dyademate adornasset. Concessum est a rege, vt Erlingus audiretur; ad quem Esbernus, frater Absolonis, poscente Helgone mittitur, duobus nobilibus Noricis pro eo retentis. Quem Erlingus ponens in Norwegia ad regem cum Stephano episcopo in Sialendiam transiuit; vbi cum magnatibus Norwegie iurauit, se filium regis Waldemarum paruulum educacionis officiis prosecuturum eundemque prius Norwegie ducem, deinde heredem regni facturum, si filius suus Magnus interim moreretur; insuper miles regis effectus promisit in expedicionem regis sexaginta naues Noricas, quociens sibi indiceretur.

XXVI. Cumque Esbernus de Norwegia rediret, intellexit regem versus Pomeraniam cum classe transisse; ipse vero in piratas Slauorum incidit in mari, de quorum manibus mira probitate se excussit, cum tamen non nisi vnam nauim haberet. Rex vero, in Pomerania multis conflictibus et in-

---

1. quod **VA**; vt **S**. 2. eo quod **VS**; quod **A**. 3. intelligentes, *i. e.* cognoscentes, *ut sæpe.* curetos **V**; curentis, *corr. in* curentes **A**; curones **S**. 4. *post* piraticam *in* **S** *man. 2* vitam *s. v. addidit.* 5. amitterent (am̄terent) *Langebek*; auerterent (auꝰterent) *codd.* 6. trucidarent **A**. redierunt **S**. 7. are **S** (*Saxo*); arę (*i. e.* aris) **AV**; *in* **A** *man. rec.* feretro *supra scripsit.* 8. helgo *om.* **S**. 9. ãslonensis **A**. 11. qua **VS**^{2}; ꝯt̄ (*i. e.* contra!) **AS**^{1}. 12. adornassent **S**; ordinasset **A**. 14. cum eo **S**. 15. Erlingus **V**; Esbernus **AS**. ponens, *i. e.* detinens. 16. cum nauigantibus(!) **S**. 18. persecuturum **A**. 19. fc̄urum (*i. e.* facturum) **VAS**; futurum *Saxo.* 21. sexaginta (LX̄) **VS** (*Saxo*); quadraginta **A**. 22. *ante* indiceretur **V**^{1} *s. v.* bellum *addidit.* 24. tranſſisse **S**. 26. nauem **S**.

cendiis peractis, reuersus est. Igitur Kazimarus et Bugizlauus, duces Pomeranie, propter metum Danorum se et terram suam dominio Hinrici, ducis Saxonie, subdiderunt. Sed rex, Slauos et Saxones contempnens, iterum Pomeraniam intrauit ac vrbem Stytin firmissimam obsidione adeo afflixit, vt dux eius Wartizlauus ad regem egressus pacem peteret ⟨*et*⟩, maximam pecuniam cum obsidibus pactus, a rege dominium ciuitatis pro munere reportaret. Accidit autem, ut rex et Hinricus iterum fierent amici; sed tamen Hinricus, frequenter menciens, nunquam stabilem amiciciam cum rege tenebat. Multis eciam vicibus rex per se vel per suos Slauiam intrauit bellando, predando et incendendo. — Hiis temporibus Swerro quidam, qui in Ferør fuerat sacerdos, reiecto sacerdocio venit in Norwegiam, dicens auum suum fuisse Haraldum Hibernicum, qui Norwegiam optinuit tempore Erici Emun; ac ad colorandum mendacium suum se nominauit Magnum, sicut vocabatur pater dicti Haraldi, ac filium suum, ⟨*Vnam*⟩ prius nomine patris appellatum, vocauit Siwardum, nomine filij dicti Haraldi. Quod tam impudens mendacium adeo creditum est a Noricis, vt plurimi illorum ipsum eligerent pro capitaneo contra Erlingum regem suum.

XXVII. Tunc accidit eciam, vt Magnus, filius Erici Lamb, cui capto in bello Grathe, interfecto Swenone, rex Waldemarus non solum vitam sed eciam amiciciam donauerat et familiaritatem, in mortem eiusdem regis cum Kanuto et Karulo, eciam de stirpe regia prodeuntibus, conspiraret. Que conspiracio, diu occultata ac pluribus modis effectui destinata, sed a deo

---

1. karimarus **S**; karmarus **A**. bugirslauus **A**. 2. suam *om.* **A**. 3. domineo **A**. 4. Pomeriam **V**. 5. stytyn *vel* scytyn **A**. obsidionem **VA**. adeo *om.* **S**. vt **VA**; et **S**. 6. wartilauus **A**; warcilaus **S**. et *addidi.* 7. vt a rege **A**. 8. pro munere *om.* **A**. reportabat **S**. 12. et *om.* **V**. ſwerro **V**; ſuero *corr. ex* ſueno **S**; ſueno **A** (Suerus *Saxo*). 13. Ferør *scripsi* (Ferogia *Saxo*); føør *codd.* 14. Hybern. **A**; ybern. **S**. 15. emũ **S**; emm (! *fort. pro* emũj) **V**; emunj **A** 16 - 17. vocab. dicti Haraldi filius(!) **S**. Vnam *addidi (ex Saxone; nomen patris Swerronis abesse non potest).* 18. nomine dicti filii Haraldi **V**. 20. ipsum **AS**; eum **V**. 24. donauerat amiciciam *codd., correxi.* 25. karolo *hic* **V**. 26. ex stirpe **S**. 27. ac **VA**; a **S**. effectuũ **A**. adeo(!) **A**.

impedita, tandem regi mirabiliter innotuit. Nam quidam Teutonici in seruicio dictorum conspiratorum manentes venerunt semel in domum cuiusdam solitarij in silua, vbi ammirando adinuicem loquebantur, qualiter rex inter tot domesticas insidias constitutus tam diu vitam tenuisset. Ad omnia diligenter aduertit ille solitarius eis nescientibus, ac postmodum regi per quendam securum nuncium intimauit. Cumque conspiratores intelligerent insidias suas regi manifestatas, Magnus fugit ad Hinricum, ducem Saxonum; Kanutus et Karulus in Sweciam aufugerunt. Tandem, mediante Absolone, Magnus rediens coram rege totam seriem insidiarum sibi positarum aperuit, dicens eum sola diuina clemencia *con*seruatum. Cui rex negat familiaritatem, † amiciciam donauit; sed Kanutum et Karulum nec eciam videre volebat.

XXVIII. Post hec rex conuocatis omnibus nobilibus Dacie et Swecie regales nupcias filio suo Kanuto fecit. Quibus peractis Eskillus archiepiscopus, regem secreto alloquens, aperuit intentum suum de monasterio intrando, a*ddens* se habere litteras papales, quibus sibi dabantur et licencia resignandi et auctoritas alium instituendi. Die autem statuta conueniunt episcopi Lundiam. Eskillus coram omnibus ostendit, conuocato populo, quantam sollicitudinem pro ecclesia habuerat, litteraque pape lecta coram omnibus baculum et annulum super aram ponit. Multis autem lacrimantibus, cum successorem nominare deberet, ius suum sibi a domino papa datum capitulo Lundensi tribuit pro successore eligendo. Omnibus autem concordantibus in Absolonem, omnimode restitit Absolon, nullo modo acceptare volens, neque flexus precibus archiepiscopi neque regis; tandem, cum violenter eum in cathedra archiepiscopi locare vellent, ad curiam appellauit. Pendente

3. ãmirande **A**. 6. ille *om.* **AS**. 9 (14). karolus **S**. 12. apparuit, *corr. in* apperuit (= 18) **V**. ꝯseruatum *scripsi* (seruatum *Saxo*); obseruatum *codd.* 13. amiciciam *codd., vix recte*; at ueniam *epitomatorem scripsisse credo, Saxonem secutus.* 14. voluit **S**. 15. nobilibus *om.* **A**. 16. Kanuto *om.* **S**. 18. addẽs *scripsi*; ac *codd.* 19. dabantur (**A**: dabatur) *post* instituendi *transp.* **AS**. et *prius om.* **S**. 21. lundꝭ *codd.*; Lundis *Langebek.* 22. conuocate **A**. solitudinem **V**. 24. posuit **AS**. 25. debereret **A**. 27. in absolone **S**. 28. flexus g̣ẹṇịḅụṣ precibus **V**. 29. eum q̣ụẹ in chathedra **S**.

autem causa Eskillus, datis muneribus regi et Absoloni omnibusque amicis suis, ac omnibus super eum tanquam vlterius non videndum plorantibus, de Sleswik in Clareuallem ad sanctum Bernardum abbatem profectus est. Postea legati regis cum Lundensibus pro Absolone in archiepiscopum confirmando versus curiam proficiscuntur; transeuntes autem per Clareuallem sumpserunt secum litteras Eskilli ibidem inuenti, quia non modice reputacionis apud papam erat. Nec minus Absolon et Roskildenses nuncios ad curiam miserunt, proposito Lundensium reclamantes. Auditis autem nunciis vtriusque partis, papa misit legatum Galandum in Daciam, qui sub censura excommunicacionis Absolonem cogeret ad archiepiscopatum sumendum; qui eum in ecclesia Lundensi pallio decorauit, ac sequenti die Homerum, electum Ripensem, per eum in episcopum consecrari fecit. Nichilominus tamen Absolon per papam permissus est Roskildensem ecclesiam gubernare; sic enim papa vtrique parti Absolonem optanti condescendendum putauit.

EX LIB. XV. SAXONIS.

I. Accidit autem, vt nauim honustam clenodiis, regi per socerum suum missam, Slaui totaliter spoliarent; cumque rex ablata repeteret, superbum responsum super priorem iniuriam addiderunt. Propter quod rex Slauiam ingressus multa loca deuastans magnam predam reportauit. Iterum post hyemem expedicionem instaurans Absolonem archiepiscopum et filium

1. omnibusque *Langebek*; omnibus **VA**; ac omnibus **S**. 3. fleswich **V**. 5. Lundensibus *Saxo, idemque significat compendium* lũdñ **V**; lunð' **AS** (Lundia *vel* Lundis; *nam* cum *pro coniunctione acceperunt*). 6. proficiscerentur **AS**. Transeuntibus(!) **A**. 8. quia *scripsi*; qui *codd.* modici(!) **S**. 9. propositũ **S**. 11. galandum *in* erlandum *corr.* **S²**. in Daciam *om.* **S**. 19. *Nulla hic in codicibus inscriptio; in* **V** *tamen supersunt vestigia, quibus noui saltem capitis initium significatur. Ea, quæ versibus 20—24* (Accidit . . reportauit) *respondent, apud Saxonem in libro XIV (p. 920 sqq. ed. Ml.) reperiuntur; sed epitomator ea non inscite huc transtulit.* 20—21. nauis honestam(!) **A**; nauis onusta cl., que regi p. s. s. fuit missa **S**. 21. cum (*om.* que) **S**. 24. predam *om.* **S**, *sed in marg.* **S²** victoriam *addidit, post* magnam *inserendum.* hiemem **V**.

suum Kanutum capitaneos fecit. In qua expedicione Frethricus, episcopus Sleswicensis, per impetum venti submersus est; cuius corpus, non ante pentecosten inuentum, nec odore fetens nec aspectu deforme videbatur, sanctitatem viri priorem demonstrans. Absolon igitur et Kanutus Slauiam ingressi adeo impremunitos Slauos deuicerunt, vt centum ⟨*nummum*⟩ libras Absoloni ac alias centum Kanuto duoque milia librarum pro rapina regi inflicta, cum dimissione nunciorum, qui clenodia tulerant, promitterent persoluenda. Obsidibus igitur ab eis receptis in Daciam redierunt. Tunc supradictus Magnus, filius Erici Emun, propter iteratas insidias, ac Kanutus socius eius, apud Hallandiam captus, carcere includuntur; Karulus a rusticis interficitur. Eo eciam tempore dux Hinricus suppliciter apud Eydoram auxilium petiuit a rege, eo quod impetum imperatoris sibi offensi metuebat. Accidit autem tunc quoddam mirabile, quod vna nocte infinitus grex murium, e longinquo rure concurrens, cum tristi stridore sponte in Slia est submersus; quorum cadaueribus sequenti mane totum litus constratum fuit.

II. Post hec Scanienses tumultuari ceperunt contra militares, adeo vt bona eorum diriperent vlteriorique ausu et tributum regi et decimas episcopo negarent, dicentes sibi sine episcopo sufficere ministerium sacerdotum; quos eciam ad coniugia contrahenda inducere satagebant. Concitatus igitur rex intrauit Scaniam cum Absolone. Quod audientes aquilonares Scanienses cum Hallandensibus occurrerunt regi iuxta quendam pontem ad pugnandum; vbi multi rustici occisi, multi in ampne submersi sunt, reliqui autem fugerunt. Similiter autem orientales Scanienses dum parati conuenissent

1. fredericus **AS**. 2. fleswiccñ **V**. ventum(!) **S**. 3. nõ **VS**; nã **A**. penticostẽ **S**; penthecosten **A**. fetans **AS**. 4. aspectu forme(!) **AS**. 6. nummum *addidi ex Saxone*. 7. alia .c^{m}. **V**. 9. igitur **V**; ergo **AS**. 11. emum *vel* emunj **A**; erici emun filius **V**. *Sed pro* Emun *dici debuit* Lamb; *ceterum Magni captionem Saxo in libro XIV (p. 919 sq.) narrauit.* ac **AS**; vt **V**. 12. includitur **A**. karolus **S**. 13—14. *verba* suppliciter . . a rege *om.* **AS**. 15. quoddam **AS**; quidam **V**, *unde Langebek* quiddam. 17. flya **A**. 18. constratum *Saxo*; contractum *codd.* (contectum *Langebek*). 20. hec, *ut vid.*, **V**; hoc **S**; *om.* **A**. tumultari **A**. 22. et episcopo decimas denegarent **AS**. sine *om.* **A**. 26. hallandñ **V**. occurrunt **V**. 28. amne **V**. 29. autem (*post* similiter) *om.* **V**.

contra regem ad pugnandum, audientes, qualiter aquilonaribus successerat, dimisso prelio flexis genibus a rege veniam petiuerunt, promittentes obsequium debite seruitutis, addito iuramento.

III. Postea imperator legatos ad regem misit, dicens se velle desponsare duas filias eius pro duobus filiis suis, rogauitque, vt sibi occurreret in Lybek. Quo dum rex peruenisset, imperator eum decentissime amplexu et osculo veneratus est atque dextera eius apprehensa per media castra deduxit, preconis more cunctos ei de via cedere iubendo. Accurrerunt autem omnes ⟨*auide*⟩ ad videndum regem, ita quod alter alterius humerum conscenderet; appellabantque hunc regem et dignum imperio, Cesarem vero regulum et homuncionem vocabant. Tandem eum in tentorium suum induxit, fauorabilique collocucione habita eum dimisit, tocius Alemannie iuuentute honorabiliter comitante. Sequenti die iterum eis conuenientibus, rex filiam suam vnam dedit filio imperatoris; alteram dedit Sigfrido, nobilissimo comiti Thuringie; quem secum rex a*b*duxit, nupciasque eius Sleswik regaliter celebrauit.

IIII. Post hec Slaui, repugnare intendentes, forcia duo castra extruxerunt, vbi cum classe introitus in Slauiam esse poterat. Quod rex audiens filium suum Kanutum cum Absolone contra eos misit; ipse vero febribus implicatus Worthingburgh remansit. Sed deo agente ad eum cito redierunt; quibus presentibus transitoriam vitam terminauit. Cuius corpus Ringstadii regaliter est sepultum.

---

1. ad pugn. contra regem **AS**. 2. veniam a rege **AS**. 3. promittens **V**. debite *om.* **A**. adiecto **Ś**; audito **A**. 7. lubek **A**. 9. dextra **S**. 10. ei *om.* **S**. 11. auide *addidi* (*sine quo sequens* ita quod *nihil habet, ad quod referatur*). ita quod **AS**; ita vt **V**. 12. ascenderet **S**. 15. colloqucione **V**. habita *om.* **A**. almanie **AS**. 16. comitante honorabiliter et honeste **AS**. iterum die **S**. eis *om.* **AS**. 18. comite **V**. thurungie **S**. 19. adduxit *codd., correxi.* fleswich **V**. 20. Post hoc **A**(**V**?). intendentes repugnare **A**. 21. exstruxerunt **A**. introhitus **V**. 23. wortingburch **A**; wordingborgh **S**. 24. redigerunt **A**. 25. ringstaƀ **VS** (Ringstadis *Langebek*); ringstadh **A**. 26. *In margine* **A** *additur manu 1.*: M°.C°.lxx̄xij. *Post* sepultum, *quod in medio versu* **A** *habet, rubricator hæc scripsit*: Ista Sax(!) non ponit; *quæ ad sequentia scilicet verba pertinent. Nam illa omnia epitomator ex Annalibus Ryensibus h. l. inseruit, verbis tamen aliquantulum mutatis et aliter ordinatis; præcipueque adnotandum est, eum nomen* Mectildis *addidisse, quam auctor Annalium verbis* quedam mulier Teutonica, filia dyaboli *designat.*

Hic optinuit ab imperatore Frederico dominium omnium terrarum ad aquilonarem partem Albie, super quo habuit litteras papales domini Innocencij tercij et litteras imperiales sub aureis bullis; quas Mectildis regina, relicta Abel, postmodum in odium Danorum destruxit. Huius tempore martirizatus est sanctus Thomas in Anglia. Regnauit autem Waldemarus annis xxv.

EX LIB. XVI. SAXONIS.

I. Kanutus autem, filius eius, in regno succedens transiuit in Juciam, vt sibi populum obligaret; qui ab omnibus tam in congregacione Wibergensi quam Vrnensi vnanimiter est acceptus. Scanienses vero, de morte regis gauisi, iterum sedicionem mouerunt in tantum, vt Absolone fugato bona nobilium deuastabant; nec hiis contenti quendam Haraldum, regio quidem sanguine natum, sed nullius valoris hominem, de Swecia vocatum constituerunt sibi regem. Magnates igitur Scanie, sicut poterant, congregati iuxta ampnem Lummea occurrentes rusticos multos occiderunt, ipsum vero Haraldum in Sweciam refugere coegerunt. Iterum rustici volentes insolencie motu perstrepere superueniente Absolone non solum arma deposuerunt, sed eciam bonas leges et alia, que iniuste abrogauerant, tenere coacti sunt. Hiis auditis rex Scaniam intrauit, volens ferro et igne eam deuastare; sed Absolone agente factum est, vt illi, qui Haraldum promouerant, tantum pecunia multarentur, qui tamen iuste vita priuarentur pro tanto delicto.

---

2. super hoc **S**, *sed supra* hoc̣ **S**^{1}(?) quo *scripsit.* 3. tercij **A**; .iii. **VS**. et *om.* **S**. 4. mechtildis **A**; mektildis **S**. abelis **A**. 5. martizatus **V**. 6. Sc̃s *an* Bt̃s (beatus) **A** *habeat, incertum est*; sanctus *om.* **S**. tomas **V**. — 8. *Inscriptio in* **A**: De Rege Kanuto filio waldeari(!) primi, *et in marg.*: cii. Knud woldemars søn. 11. wiburgensi **AS**. *Post* Wibergensi *unum folium codicis* **V** *amissum est, omnia usque ad p. 438, 18—19* (potuit quam Slauiam) *complectens.* burnensi **S**, *quod in* burglanensi *corr.* **S**^{2}. 13. mo̅uerunt **AS**, *correxit Langebek.* 14. haroldum **S**. 16. constituunt **S**. 17. amnem **S**. Lummea *scripsi*; lu̅møø **AS** (Lummam *Saxo*). 19. cogerunt **A**. 22. obrogauerant **A**. sunt coacti **S**. 24—25. tantum, *quod* **A** *post* illi, **S** *post* Haraldum *habent, Saxonem secutus ante* pecunia *transposui.* 25—26. vita *post* delicto *habent* **AS**, *inepto loco.*

II. Post hec Cesar misit Kanuto nuncium, vt ad se veniret pro amicicia, quam cum patre habuerat, renouanda; ⟨*qui*⟩ aduertens fraudem Cesaris excusauit se propter causas sibi ex nouitate regni incumbentes. Cui cum Cesar iterato scriberet, quod sibi regnum auferret et alteri daret, per litteras respondit, ⟨*ei*⟩ consulens, quod non prius alicui Daciam daret, quam ⟨*ipse*⟩ optineret. Tunc Cesar misit ad eum Sigfridum comitem, qui habebat sororem eius, si forsan propter suam legacionem venire vellet; qui veniens in Daciam, presentibus Absolone, Sunone et Esberno, regi persuasit, quantum potuit, vt ad Cesarem veniret, pretendens, quantum regem diligeret propter sororem suam; rogauitque presentes, vt similiter regi persuaderent. Respondit Absolon, se h*uic* libenter consulturum, quod sibi prodesse posset, non autem viam ad Cesarem, eo quod pater eius pulchris promissionibus similiter deceptus fuisset; Sigfridum eciam nosse debere, regem adeo libere habere Daciam, vt Cesar hab*er*et imperium, nec ⟨*esse*⟩ alicui ad obsequium obligatum. Cumque Sigfridus ad hoc superbe et cum minis respondisset, ait Absolon: »Credis tu, Daciam tam faciliter per Cesarem subiugandam quemadmodum Thuringiam, terram tuam? Vade et dic Cesari tuo, quod rex Dacie nec in minimo sibi obsequium prestabit.« Hiis auditis Cesar spernenti se regi, quia bellum non potuit, odium iniecit.

III. Vocauit itaque Bugizlauum, principem Slauie, eumque multis muneribus ac promissionibus sollicitat, vt Daciam infestet. At ille Cesari consenciens, quia aperte contra Daciam bellare non audebat, auunculum proprium Jarmarum, principem Rugie, subiectum Danis, inuadere disponebat. Congregata igitur classe quingentarum nauium, misit nuncium ad Cesarem, intimans, se habere tantum exercitum, vt Daciam cogere posset ad obsequium Cesari deferendum. † Kanutus autem, intelligens tantum bellum sibi imminere, statim Absoloni periculum intimauit; qui congregata magna classe,

---

2. qui *addidi sententiarum iungendarum causa.* 6. ei *et* ipse *addidi.* 10. Sunone *Saxo*; fu(w)enone **A**(**S**). 13. huic *scripsi*; hoc **A**; resp. absolon libenter sibi consulturum **S**. 15. pater suus **S**. 16. adeo *h. l.* = æque. 17. habet **AS**, *correxi.* esse (e͞e) *addidi.* 19. nimis **S**. 21. tuo cesari **S**. 24 (438, 1). bugirslauum **A**. 29. igitur **A**; itaque **S**. 31. Kanutus *codd.*; *sed scribendum erat* Jarmarus (*Saxo*).

quantum potuit, festinabat. Veniens igitur in Rugiam Bugizlauum aduenientem tam acriter aggressus est, vt de omnibus quingentis nauibus sole triginta quinque euaserint, decem et octo frangerentur, omnes alias Dani acceperint. Bellum illius diei portus Sialendie ac mare Balticum piratis vacuauit ac Daciam, vix libertate sua gaudentem, dominam Slauie fecit. Infiniti Slaui ceciderunt, quatuor Rugiani tantum mortui sunt, nullus autem Dacus in illo bello cecidit. Audiens autem Cesar euentum belli, dum solo Absolone duce tantam stragem audiret factam, omnem spem non solum optinende sed eciam impetende Dacie amisit.

IIII. Hoc facto, ne Slaui iterum cito ad resistenciam pararentur, rex Kanutus iterum cum exercitu Slauiam intrauit, multisque ⟨*cum*⟩ periculis ac difficultatibus vrbes et terram incendiis ac spoliis deuastabat. Pluribus autem vicibus terram intrans et exiens ac consimilia faciens adeo Bugizlauum bonis omnibus denudauit, vt coactus regi se subderet; ingentisque summe pecunia regi promissa non prius pacem habere potuit, quam Slauiam, que patrimonium suum erat, a rege tanquam procurator acciperet libertatemque seruitute mutaret, et tributis et obsequiis regi deinceps seruiturus. Sequenti die, omnibus proceribus Slauie adductis, genibus flexis cum coniuge et liberis ad pedes regis humiliter se prostrauit, veniam tam diutine rebellionis postulans, obsidibus*que* aliquibus datis, aliquibus promissis propriam terram beneficij loco a rege suscep*it*. Sic dominium Slauie Kanuto cito accessit, pro quo Waldemarus, pater eius, tanto tempore laborauit. Bugizlauus eciam, beneficij recepti non immemor, fidelitatem Danis omnibus diebus suis conseruauit, adeo vt, cum in lecto mortis

---

3. quinque (5^{e}) **S** (*ut Saxo*); *om.* **A**. 3—4. euaserunt . . acceperunt **AS**, *correxi*. 5. vacauit **S**. 6. sua *om.* **S**. effecit *Saxo*. 8. bello illo **AS**, *sed in* **S** *verba transponuntur*. 10. facta **S**. 11. impetende (*i. e.* inuadende) *scripsi*; impetrande **A**; imperande **S** (attentandæ *Saxo*). 14. cum *addidi*. 15. deuastauit **S**. 16. bugizslauum **A** (*item 27*). 18—19. potuit, quam: *in his verbis redit* **V**. 19. que **AS**; qui **V**. 20. et (*ante* tributis) *om.* **AS**. 21—22. *verba omnia* deinceps . . adductis *om.* **S**. 24. obsidibusque *scripsi ex Saxone*; obsidibus *codd*. 26. suscepit *scripsi*; suscept^{9} *codd*.; suscepturus *Langebek*. 27. bugizlaus **V**; bugizslauus **A**.

decumberet, amicos suos per iuramentum astringeret, vt coniugem suam ac liberos ad regem perducerent, qui dominium inter eos diuideret, et, quod ipse diceret eis faciendum, semper cum summo studio adimplerent.

Hic terminatur opus Saxonis de gestis Danorum; forsan hoc tempore vitam cum hystoria terminauit circa annum domini .M.C.XC.

3. eis **AS**; de eis **V**. 5—6. *Verba omnia* de gestis . . terminauit *om.* **A**.

CONTINVATIO COMPENDII SAXONIS
SIVE
CHRONICA JVTENSIS.

Contra hunc Kanutum regem opposuit se Waldemarus, episcopus Sleswicensis; fugiensque in Norwegiam rediit postmodum cum .35. longis nauibus quasi regem impugnaturus. Sed a rege captus in turri Sioburgh positus est, vbi sedit .14. annis. Huius regis tempore incepit ordo fratrum minorum, anno domini .m°.cc°. Regnauit autem annis .22.

Codices veros hic tantum tres habemus, **VAS** (*vid. p. 216*). Sed ex codice aliquo nobis ignoto Petrus Olai in Collectaneis fol. 70—81^{v} (82^{r}) multa excerpsit, quin etiam plerumque fere totum exscripsit, textumque sic confectum postea auxit, additis partim inter versus partim in marginibus adnotationibus multis, quas ex Annalibus Ryensibus et aliunde sumpsit; hæc omnia Langebek in editione sua (S. R. D. I, p. 121—33) mire contaminauit nec variarum partium originem ullo modo signauit. (Ceterum idem, sed etiam peiore modo, factum est in codice quodam Vpsalensi, cuius specimen edidit H. Rørdam in Monum. Hist. Dan., ser. II. vol. II. p. 1—29, Hauniæ 1887.) Quæ ex primo Petri Olai contextu ad editionem Chronicæ Jutensis rite absoluendam pertinere mihi videbantur, infra in commentario littera **O** signata attuli. Ceterum etiam in Collect. fol. 61^{v}—66^{r} (= S. R. D. II, p. 255—65) Petrus Olai eundem codicem interdum adhibuisse videtur, sed multo liberius. Excerpta Svaningii (**E**, *vid. p. 215*) pauca modo suppeditant. — *Minutas scripturæ discrepantias sæpius consulto omisi. Orthographiam eandem, quam in editione Compendii Saxonis adhibui, hic quoque secutus sum.*

1. regem kanutum **A**; *om.* **O**. 3. xxxv. **A**; *ubi numeri Arabici in uno certe codice adhibentur, eos in textu meo posui, nec amplius quidquam de eiusmodi differentiis adnoto.* longis *om.* **O**. contra (*pro* .q^{r} = quasi) r. pugnaturus **O**. 4. syøburgh **S**; syoborch **A**; siøburg **O**. est incarceratus **O**. 6. R. autem Kanutus annis xxii. **A**; R. annis at.(!) 22. **V**; R. a. xxii annis **O**. $\overline{7c}$ (*pro* 22) **S**. *Pro* 22 *potius* 20 *aut* 21 *dici debuit.*

Waldemarus secundus, frater Kanuti, ⟨*huic successit*⟩; qui multa preclara gessit. Hic anno regni sui .3°. transiuit in Norwegiam, fecitque ibi Erlingum regem ac Philippum ducem; qui ambo ei omagium fecerunt iuxta Tunsburgh.

Anno .4°. duxit Dangmaar, filiam regis Boemie, in vxorem. Eodem anno transiuit cum exercitu vltra Albiam et destruxit Ertenburgh.

Anno sequenti liberatus est episcopus Waldemarus de carcere ad preces Dangmaar regine sub condicione, quod nunquam Daciam intraret. Qui postea factus Bremensis episcopus opposuit se regi; propter quod ad preces regis a papa depositus est et excommunicatus.

Anno .6₀. occurrit imperatori et fugauit eum.

Anno vero sequenti quidam Dani, scilicet Ebbo Swnſon et socij sui, intrauerunt Sweciam ad pugnandum; et ceciderunt circa villam Lenæ, anno domini .M°.CC°.VIII°.

Anno suo octauo misit exercitum in Pruciam et † Fynland et subiugauit sibi terras illas.

Anno autem eius .XI°. obiit Dangmaar regina.

Anno .12. secundas nupcias celebrauit cum Berengaria, sorore Ferrandi, comitis Flandrie.

Anno .14. imperator, fidem violans et contra iuramentum suum Holsaciam sibi subicere volens, eam intrauit. Cui rex occurrit cum magno exercitu, habens secum de Frisonibus .LX. milia hominum. Imperator, non audens resistere, fugit

---

1. *Post hæc in* **A** *solo habetur inscriptio*: De Rege Waldemaro .II., *et in marg.*: CIII. Woldemar Knudz broder. — 1. Vald. **S**, *et sic sæpius in codd.*; Baldemarus **V**. *verba* huic successit *addidi.* 4. homagium **AO**. tunsburg **O**; tunsburch **A**; twnburgh **V**. 5. danghmaar **V** *ubique*; dangmar **A** *ubique et h. l.* **S**; damar *hic et* 9 **O**, *sed* 19 dagmar. bohemie **A**. 6. eodemque **O**. 7. ercenburgh **O**; ertingisborch **A**. 8. woldꝛ **V**. 10—11. bremñeñ ep. **V**; ep. bremeñ. **O**. 12. est *om.* **O**. 13. anno .v. **V**. effugauit **AS**. 14. vero *om.* **O**. quidam *om.* **S**. 14—15. scil... socii sui *om.* **O**. 14. ebbo ſwenß **S**; ebbe ſwenſß **A**. 16. *verba* anno d. 1208 *parum recte cum seqq. coniungunt* **AS**. 17. ffynland **A**; finlandiã **S**; finland *hic* **O** (*sed fol. 62ʳ* pruſciam et ſamland et findland); *ex Ann. Ryens. scribd. vid.* Samland. 19. autem *om.* **O**. regina eius **AS**. 20. bengaria **SE**; berrangaria **O**. 21. ferandi **AS**; fernandi **O**. frandie **V**. 22. imperator Otto *Ann. Ryens.* 24. frisionibus **V**.

vltra Albiam, maxime quia in singulari certamine amiserat duos meliores pugiles imperij, quos prostrauerunt Sweno Stark et Brotherus Frisones.

Anno .15. transiuit vltra Albiam, vastauitque incendio terram comitis Hinrici et sibi subiugauit; edificauitque duo castra contra Hamborgh, quam et cepit. Fecit eciam construi castrum Trafneminnæ et castrum Lin in Thetmercia.

Anno .17., conuocatis multis principibus et episcopis omnibusque nobilibus regni, fecit filium suum primogenitum Waldemarum Sleswik coronari in regem.

Anno .18. cum mille quingentis longis nauibus intrauit Estoniam, et post multa bella eam victam ad Christum conuertit, Danisque subdidit vsque in presentem diem. *(Videatur Additamentum infra positum p. 459).*

Accidit post hec, vt comes Hinricus, iturus peregre ad terram sanctam, committeret regi terram suam interim defendendam. Rex autem eo absente eius vxorem, vt dicitur, carnaliter cognouit. Reuersus autem comes cum didicisset iniuriam sibi factam, insidiose cepit regem in Lythø, dum dormiret in lecto suo, anno regni sui .22., ac filium eius Waldemarum regem, posuitque eos in castro Swerin; vbi manserunt fere per triennium capti, donec per Danos redimerentur pro XL^ta^ milibus marcis puri argenti. Sed et equi et vestes et alia clenodia, que dederunt omnibus melioribus Saxonie in die exitus sui, forsan non minus valebant. Insuper coacti fuerunt iurare pro se et suis super corpus Christi, vt hec iniuria eis facta nunquam vindicaretur. Rex autem ad regnum reuersus

---

1. ämiserat **V**. 2. pugiles meliores **V**. prostrauerunt **OE**; prostrauerat **VAS**. ſueno ſtarchi **O**. 3. broderus **AS**; brothær ganling *Ann. Ryens.* 4. incendiis **A**; *om.* **SO**. 6. hamburgh **O**; hamborch **AS**. 7. trafneminæ **S**; trafnemynnæ **A**; tranfmũni (-ne?) **O**, *sed* u *in* i *corr. vid.* lin **VAS**, *fort. corruptum*; *om.* **O**; ſum, *ut vid.*, **E**. tethmercia **S**; thetmarcia **O**. 9. omnibusque **O**; omnibus **VAS**. 10. ſleswich **VS**; ſleswic **O**, *et sic sæpius variatur.* 11. nauibus longis **SO**; longis *om.* **A**. 15. post hoc **AS**. 17. vxorem ipsius **O**. 18. Reuersus igitur **O**. 19. sibi *om.* **O**. lytho **AS**; løthø **O**. 20. .xx. **A**. 21. castrum **A**. ſweryn **V**; ſuerin **AO**. 22. fere *om.* **S**. capti *om.* **O**. 23. LX. **O** *et Ann. Ryens.* marchis **VO**; marcarum *Ann. Ryens.* 25. sui *om.* **O**. forsan non minus *etiam* **O**, *sed postea hoc deleto s. s. est* in duplo plus. 26. pro se *om.* **A**; pro se et suis *om.* **S**. corpus domini **O**. 27. ad terram **O**.

incepit cogitare de vindicta; misitque nuncios ad curiam pape pro relaxacione iuramenti.

Qua impetrata congregauit magnum exercitum; atque anno domini .1227., qui fuit annus regni sui .26., pugnauit contra Hinricum comitem in Borendhøveth. Vbi in penam periurij Dani corruerunt; ipseque rex amisso vno oculo extra sensum percussus fuit, fuissetque iterum captus vel occisus, nisi vnus miles Teutonicus ipsum transuersum coram se in equo positum in Kilonem per vias occultas fugiens retulisset.

Anno sequenti rex Waldemarus iunior celebrauit nupcias Ripis cum Elionora, filia regis Portugalie; cum qua dum vixisset .5. annis, mortuus est, et ipsa cito post eum.

Anno autem regni sui .31. Waldemarus rex fecit Ericum, filium suum secundum, coronari in regem per Vffonem, archiepiscopum Lundensem; ac Abel, filium suum tercium, fecit ducem Jucie. Habuit enim .4^{or}. filios, scilicet Waldemarum, Ericum, Abel et Christoferum, legitime natos; habuit eciam filium ex concubina Nicholaum, quem comitem Hallandie fecit. — Eodem anno, scilicet anno domini .M°.CC°.XXXII°., fratres minores Daciam intrauerunt et locum Ripis receperunt.

Rex Ericus accepit vxorem Juttam, filiam ducis Saxonie; Abel vero duxit Mectildam, filiam Adulfi, comitis Holzacie; que affinitas multa mala in Dania braxauit. Dicitur autem, quod pater eorum, Waldemarus rex, semel ascensurus equum pro via stetit iuxta equum per magnam partem diei, fixus profunda cogitacione. Tandem cum ad se redisset, quesiuit ab eo quidam miles familiariter, quid tam profunde cogitasset.

---

5. borendhehoffuit **O**; borendhoweth **S**; borenhouet **A**; bornhouit **E**. in penam **O**; in pena **A**; penã **VS**^{1}; pena **S**^{2}. 8. theuton. **S**. 9. kylonem **AS**. detulisset **E**. 10. Wald. rex **A**. 11. elionara **AS**; elienor *Ann. Ryens.* 11—12. cum vix. annis .v. mortuus, et ipsa **O**. 14. suum sec. filium **O**. Wffonẽ **SO**. 16. fecit **VS**; constituit **O**; *om.* **A**. 17. et abel iam nominatos **O**. cristoferum **A** (*ut solet etiam in seqq.*); christoforum minimum natu **O**. legittime **V**. legit. natos *om.* **O**. 17—18. hab. et fil. **O**; eciam habuit nich. ex conc. **S**. 18. nicol. **A**. 19. scil. anno *om.* **S**. MCCXXX duo fratres **S**; M.CC. fratres **A**. 20. rypis **S**. 21. recepit **O**. vxorem *om.* **A**. iuttam **O** (*postea s. s.* vel iudit); iuctam **V**; natam(!) **AS**. 22. mekt. **S**: mecht. **A**. adulphi **S**; adolphi **O**. holsacie **AO**. 23. dacia **SO**. 24. wald. pater eorum rex **O**.

Qui respondens mandauit militi, vt statim in Sweciam festinaret atque a quodam milite ibi, quem sibi nominauit, huius rei noticiam exploraret. Admirans miles de tam insolita legacione iuit in Sweciam; atque a dicto milite honeste per dies aliquot habitus tale responsum accepit: »Dicas Waldemaro regi, quod cogitabat de filiis suis, qualiter post mortem ipsius concordare deberent. Ad quod respondeas ex parte mea, quod pessime inter se concordabunt; tamen successiue omnes reges erunt.«

Hic Waldemarus inter cetera notabilia facta sua edidit leges Danorum; atque in gloria mortuus est anno .39°. regni sui.

Ericus igitur successit ei in regno; statimque facta est dissensio inter eum et Abel, fratrem suum, multisque pugnis habitis terram contra se mutuo deuastabant. Hic Ericus Lubicenses infestabat; sed et illi Daciam clandestinis incursibus satis molestabant villamque Haffnensem incendebant. Tandem anno regni sui .x°. prodiciose captus est Sleswik rex Ericus per fratrem suum Abel in vigilia beati Laurencij; ac per Sliam nauigio abductus primo decollatus est, postmodum corpus eius submersum. Quod tandem per piscatores inuentum cum capite relatum est et in ecclesia beati Petri sepultum Sleswik; sed postea per Christoferum regem, fratrem eius, in Ringstad est translatum. Hic non reliquit aliquem filium, sed multas filias, que in diuersis terris regibus et principibus iuncte fuerunt. Qui dum decapitari deberet, interrogatus a satelli-

1. festinare(!) **A**. 2. militi **A**. 3. exploret **O**. 5. accepit. Dixit. dicas **A**. 5—6. regi wald. **O**. 7. ex parte **ASOV**^{3}; apte **V**. 8. quod pessime concordarent(!) **O**. 10. no^{lia} (= nobilia) **S**. 11. anno xxxiiii (34) r. s. **A**(**S**). 12. *Inscriptio in* **A**: De Rege Erico filio Waldemari, *et in marg.*: ciiii. Eriick Woldemars første føn. — est *om.* **AV**. 13. dissencio **S**. suum *om.* **O**. 14. lybicñ **V**; libiceñ **O**. 15. infestauit **ASO**. sed illi **S**. daciam *om.* **VAS**. clamdestinis **V**, clandestino **AS**. 16. incendebant **O**, *sed hoc deleto s. s. est* deuastabant .1249. 1248; incendebat **S**. 17. anno regni sui **V**^{1}**O**; anni suo(?) **V**; anni sui(!) **AS**. 18. sancti laur., atq; **O**. flyam **A**. 19. abductus nauigio **O**; na. adductus **A**. decolatus **V**. 20. Quot **A**. a piscatoribus **O**. 21. et *om.* **VAS**. ecclesiam **V**. 22. fr. ipsius **O**. ringstadh **A**; ringstaht **O**. 23. est *om.* **VAS**. reliquid **ASO**, *ut sæpius*. 25. decapitari **O**; capitari **VAS**.

tibus de thesauro suo dixit, maiorem thesaurum suum, quem haberet in mundo, esse in quadam cista apud fratres minores Roskildie, tradiditque eis clauem ad cistam. Abel autem, frater eius, gaudenter ab eis clauem recepit; veniensque Roskildiam nichil aliud in dicta cista inuenit quam vnum habitum cum corda pro fratre minore; intelligensque per hoc propositum eius de intranda religione grauiter de nece eius dolebat.

Abel, frater eius, successit sibi in regno; cuius anno .2°. mortuus est Fredericus imperator. Sed anno suo .3°. iuit cum exercitu in Eydersteth ad pugnandum contra Frisones, ibique in penam necis fraterne occisus est.

Christoferus, frater eius, successit ei in regno. Qui modicum habuit de industria naturali; et ideo rustici inceperunt insolenter viuere, destruentes fortalicia et municiones, pugnabantque contra eum. Hic anno suo .2°. tradidit Waldemaro, filio Abel, ducatum Jucie cum vexillo apud Kalding. Anno eius tercio mortuo Vffone, qui fratres minores posuit Lundis, Jacobus factus est archiepiscopus Lundensis; qui postmodum ibidem apud eosdem fratres est sepultus. Anno regni sui .9°. cepit Jacobum archiepiscopum et incarcerauit in castro Hagenscow; propter quod regnum fuit suppositum interdicto fere per .9. annos. Eodem anno, quo cepit archiepiscopum, mortuus est rex Christoferus Ripis et ibidem sepultus.

---

1. suum *om.* **O**. 2. esset(!) **O**. sista *semper* **AS**. 3. roskę; *varie in codd. abbreuiatur.* eis **ASO**; ei **V**. ad *om.* **O**. 4. clauem ab eis rec. **S**: rec. ab eis cl. **A**. 6. pro fratre minore **VSO**; pro minorita **E**; pro ordine intrando **A**. 6—7. prop. eius **VAO**; eius *om.* **S**. 8. *Inscriptio in* **A**: De Rege Abel, *et in marg.*: cv. Abel Eriicks broder; *similiterque* 12: De Rege Cristofero *et*: cvi. Cristopher Erick oc Abels broder. — 8. Abell **O**. sibi **VAS**; ei **O**. 9. venit iuit **V**. 10. eyderstædh **S**; eyderstat **O**. 11. in *om.* **A**. est occ. **O**. 12. Christophorus **O**, *et sic sæpe variatur.* 14. insolenter v(u)iuere **VAS**, *cfr. p. 378, 8*; insolescere **O**. et *om.* **O**. 16. koldinge **A**; koling **S**. 17. tercio *om.* **S**. Wffone **O**. 19. est sepultus **VAS**; in bello est occisus(!) **O**. 20. iacobum *om.* **S**. 21. haghenschow **A**; hakensko(u)g **O**(**V**). fuit **VO**; suum **AS**. 22. quo cepit *om.* **A**. 23. rypis **S**. ibidem *om.* **O**.

Ericus, filius Christoferi, successit ei in regno anno domini .m°.cc°.lx°. Hic decimas ecclesiarum tulit, nullam iusticiam fecit, monasteria per equos suos et canes depauperauit, totusque lubricus vxores nobilium violauit. Propter quod diuino iudicio comites Holzacie ac Jarmarus, princeps Rugie, multa mala contra regnum fecerunt.

Huius anno .2°. Ericus, filius Abel, factus est dux Jucie, mortuo Waldemaro, fratre eius; ac Olauus, episcopus Burglanensis, occiditur in ecclesia per quendam militem Johannem Gloob.

Anno .3°. factum est bellum Loheth inter regem et ducem Ericum in profesto sancti Olaui, et cecidit ibi nobilitas Danorum ex parte regis propter prodicionem Petri Fynsson, qui principalis fuit in exercitu regis; captusque est rex cum matre sua regina Margareta Sprenghest. Sed sequenti anno regina liberata est; que statim per Matheum Florthorp capi fecit Petrum Fynsson et altissime suspendi ante castrum Nyburgh.

Sequenti anno liberatus est rex ea condicione, vt Agnetem, sororem marchionis Brandeburgensis, virginem pulcherrimam, in vxorem reciperet sine dote.

Anno regni eius .7°. Guido cardinalis legatus pape fuit in Dacia, supponens regnum interdicto propter capcionem Jacobi, archiepiscopi Lundensis.

Anno regni eius .9°. edificatum est castrum Kalding. Et post hec mortuus est Ericus, dux Jucie.

---

1. *Inscriptio in* **A**: De Rege Erico, *et in marg.*: cvii. Eriick klipping Cristophers føn. — 3. fecit iusticiam **O**. suos *om.* **VS**. 4. lubricus fuit. vxores **AS**. 4—5. Propter quod **ASO**; propter **V**, *sed corr. in* Quapropter. 5. holsacie **AO**. ac **VO**; et **AS**. 7. *verba* Abel factus *om.* **S** (*in marg. post* filius *man. recens add.* factus). 8. olawus **S**; elaug *vel* olaug **V**. 10. gloop **V**; glop **O**. 11. lothetæ **O**. 12. profestum **V**. ibi *om.* **O**. 13. fynſß **AS**; fiinß **V**; finß **O**. 15. magareta **V**. ſprengehesth **S**. 15—16. *Verba* Sed . . Florthorp *om.* **S**. 16. mathm̃ **O**. 17. fynß **V**; finß **O**; finſß **S**. 18. nyborch **A**; nyborrigh **S**. 20. brandeborghensis **S**; bramburgñ **O**. 22. gwido **S**. card. pape et legatus **A**. 25. koldinge **A**; kolingh **S**. Et *om.* **O**. 26. post hæc, *ut vid.*, **VS**; post hoc **AO** (*ceterum compendia harum formarum sæpius inter se permutari videntur*). dux iucie ericus **O**.

Anno eius .16. celebratum est concilium generale Lugduni per Gregorium papam decimum, anno domini .1275°; et eodem anno mortuus est Jacobus, archiepiscopus Lundensis, cui successit Erlandus.

Anno eius .17. Dani pugnauerunt contra Swecos iuxta opidum Houæ, ac deuicerunt deposueruntque regem Waldemarum, ac Magnum, fratrem eius, regem Swecie fecerunt.

Anno eius .19. obiit Erlandus archiepiscopus, cui successit Thurgotus; qui cum duobus annis prefuisset, mortuus est, et successit ei Johannes Droos.

Anno regni eius .24. Waldemarus, filius Erici ducis, factus est dux Jucie; qui anno ducatus sui .2°. captus est per regem et incarceratus. Sed sequenti anno ad preces principum liberatus conspirare cepit cum aliquibus nobilibus regni in mortem regis; qui et interfectus fuit per aliquos ab eis missos iuxta Wibergh, dum dormiret in lecto suo, in nocte sancte Cecilie anno domini .1286., anno vero regni sui .27., sepultusque est Wibergh in ecclesia cathedrali. Recepit autem vulnera mortalia .LVI., quorum nullum fuit infra pectus preter vnum. Reliquit autem tres filios, scilicet Ericum, qui declaratus fuit rex ante mortem patris, Cristoferum et Waldemarum, qui mortuus fuit in Teutonia apud marchionem, auunculum suum.

Ericus igitur primogenitus successit patri in regno. ⟨*Qui*⟩ quia multum iuuenis erat, dux Jucie Waldemarus, habens fautores plerosque nobiles regni, iuueni regi multum insidia-

1. consilium **ASO**. 2. MCCLXXIIII. Eciam eodem **O**. 3. est *om.* **V**. lundensis *om.* **O**. 4. herlandus **V**. 5. in Suecia contra Suecos **O**. 6. oppidum **AO**. regem Suecie W. **O**. 7. et magnum **A**. regem ſwecę fecerunt **V**; r. ſweuis f. **S**; r. f. ſwecę **A**; regem fecerunt **O**. 8. eius *om.* **AVO**. episcopus **AS**. 9. thrugotus **O**. 11. eius regni **O**. 13. principum **VAS**; nobilium **O**. 16. wiberg, dum **O**; wiburgh, cum **S**; wyburch, dum **A**. 17. cicilie **V**. dnĩ *om.* **A**. MCCLXXXVI°. **O**; (1286 **E**); 1266 **V** (*item* **S**, *sed prius* 6 *ex corr.*); M.CC.LXVI **A**. 18. est *om.* **O**. viberge **O**; viburge **S**; wiburch **A**. chatedrali **O**. 20. declaratus *om.* **O**. 22. apud m. in Teut. **O**. 23. *Inscriptio in* **A**: De Rege Erico, *et in marg.*: CVIII. Eriick Eriickß kallet mend ued; *in* **V** *fuerat nota marginalis, ex qua tantum ultimum verbum* mænwedh *seruatum est.* — 23. in regnum **O**. 23—24. Qui quia *scripsi*; Quia **A**; et quia **VOS**. 25. multum *om.* **O**.

batur. Sed regina Agnes, mater regis, prudenter se gerens, ac aliqui nobiles, quorum corda deus tetigerat, constanter pro rege stabant. Propter quod dictus dux, habens secum pociores regni, occurrit regine in Skelskøør tanquam de bono statu regni cum ea tractaturus. Sed pugna ibi orta inter homines regine et ducis, dux cepit reginam; que infra paucos dies per subtilitatem manus ducis euasit.

Anno autem .2°. Erici Jacobus, comes Hallandie, et aliqui sollempnissimi Dani, milites et armigeri, in parlamento Nyborgh rei iudicati sunt pro morte regis et pace priuati. Qui fugientes per regem Norwegie Ericum collecti sunt. Quibus et concessit castrum Kongeldense; ac sequenti anno cum eis venit versus Aleburgh cum maximo exercitu nauali, sperans sibi terram subiugandam. Sed occurrentibus indigenis ac bellum sibi exibentibus ad propria est reuersus. Dicti autem profugi postmodum muniuerunt insulam Hialm, de qua frequentes insultus fecerunt in partes Jucie ac in naues per mare transeuntes. Sed deo agente cito de medio sublati fuerunt, aliqui naturaliter mortui, aliqui rotati vel decapitati.

Anno regni sui .3°. coronatus fuit Lundis in die Natalis Domini. Qui, castus et iustus, quamuis multos graues emulos haberet, scilicet Waldemarum, ducem Jucie, et Ericum Longbeen, fratrem eius, ducem Langlandie, necnon et proprium germanum Christoferum, ducem Hallandie, et multas insidias sibi frequenter facerent, tamen in omnibus protexit eum deus. Hic in iuuentute sua Slauiam potenter deuastauit incendiis et rapinis, cepitque ciuitatem Rostok et multas ciuitates et municiones circumquaque. Edificauit turrim fortissimam in Werne-

---

2. aliquot nob. *edit. Benzelii, fort. errore.* quorum c. d. tetigerat, *ex Reg. libr. I, 10, 26.* 4. regine **VSO**; regi **A** (*in rasura*). skelskøør **VS**; schelskøør **A**; Skelfiscør **O** (*addita nota*: nunc corrupte dicitur Skelskør). 5. cum ea **VS**; cum eo **AO**. 8. regni Erici **O**, *qui deinde in nota interlineari post* Hallandie *habet*: Stigotus Andersson et Mastinus et Rano atque .. alii .. 9. nyborg **V**; nyborch **A**; nyburgh **O**. 10. *verba* sunt pro , . priuati *om.* **A**. 12. konkeldñ **V**. 13. Aleburch **A**. 15. sibi **VAS**; ei **O**. ex(h)ibentibus **S** *ex corr.*; exigentibus *corr.* $\mathbf{A}^2$. 16. postmodum *om.* **O**. hyalm **A**; hielm **O**. 22. langbeen **O**. 23. eius *om.* **V**. 24—25. et .. facerent **VA**; et .. fecerunt **O**; qui .. fecerunt **S**. 26. et *om.* **S**. 27. rostook **V**. 28. wernemīne **S**; wernemynne **A**.

minnæ, vbi postea fecit marchionem militem cum maxima sollempnitate. Humiliauit eciam ciuitatem Sundensem, multaque alia fecit, propter que in multis regnis famosissimus erat.

Hic duxit sororem Birgeri, regis Swecie, in vxorem; qui eciam versauice habuit sororem Erici regis vxorem; propter quam affinitatem magnas expensas postmodum Ericus rex fecit. Nam dictus Birgerus rex cum vxore sua per germanos suos, Ericum et Waldemarum duces, captus et in turri positus fuit; qui postea manus eorum euadens in Daciam ad Ericum regem confugit. Ericus igitur bis exercitum in Sweciam contra dictos duces misit; sed propter falsitatem Danorum nichil ad intentum suum factum fuit. Tercia autem vice venit personaliter in Sweciam cum duobus milibus et quingentis dextrariis, eratque numerus tocius equestris exercitus .lx. milia equitum. Statim autem dicti duces a facie eius fugerunt ad castra sua maritima, parati vlterius fugere extra regnum, si eos insecutus fuisset. Transiuit igitur pacifice per Smalandiam et Ostgociam, nullo presumente resistere, intrauitque superiorem Sweciam ac potenter obsedit castrum Nykyøpense; adeoque illud machinis impugnauit, vt ab intus manentibus defendi non posset. Cumque ad eum exire vellent et castrum resignare, ecce quidam pociores Dani, occulte corrupti promissionibus dictorum ducum, exercitum regis diuiserunt, atque regem verbis grauiter inuadentes ab eo quasi cum maiori parte exercitus recesserunt, in tantum vt ibi vel captus vel peremptus fuisset, nisi extraneos Teutonicos secum habuisset, scilicet dominum Mægelburgh cum suis, qui secum fideliter

---

2. eciam *om.* **O**. 3. propter quod **O**. 5. vice versa **O**. 6. postmodum *om.* **VAS**. 9. fuit *om.* **S**. manus **O**; manum **VAS**. 9–10. ad regem Er. **V**. 10. exercit^{m} *corr. ex* exercitꝯ **V**. 10–11. contra d. d. misit in Sueciam **O**. 11. ffitatem (ɔ: falsitatem) *etiam* **O** (facilitatem *male Langebek*). 12. person. venit **O**. 14. eratque **VSE**; q; (= et) erat **O**; atque **A**. 15. a facie fugere, *cfr. Genes. 16, 8, et sic sæpe in Vulgata.* 16. piti **V**. 17. insequ(u)tus **VO**(**A**). fmalandiam **O**; fynlandiam **VA** (*et* **S** *ex corr.*); fyalandiam **S**. 18. osgociam **S**; osgothiam **O**; estogotiam **A**. intrauit **A**. 19. castrum *om.* **A**. nykopeñ **A**; nycopense **O**; obsedit nycopiã adeoque castrum mach. imp. **S**. 22. Dani pociores **O**. 24. ab eo .q· (= quasi) *etiam* **O** (ab eoque *Langebek*). maiore **O**(**S**?). 27. scilicet d. **M**. cum suis *om.* **O**. mægelborgh **S**; mekelburgh **A**.

permanserunt. Coactus igitur redire dictos proditores post reditum suum in Daciam iuste vita priuauit. Dum autem esset in redeundo, premissis legatis occurrit ei alter dictorum ducum, scilicet Ericus, sicque cum eo placitauit, vt rex Birgerus terciam partem regni Swecie meliorem pacifice possideret. Dum autem dictus rex Birgerus in parte sua moraretur, intellexit, quod dicti duces iterum in malum suum machinarentur; sed astute preueniens eos ad se inuitatos cepit, sicut prius ipsum ceperant, prodiciose, ac posuit in turri in castro Nykopensi, vbi ipsum prius captum posuerant; ibique miserabiliter fame mortui sunt. Qui autem in terra pro dictis ducibus zelabant, occulte exercitum congregabant atque subito superuenientes regem Birgerum de terra fugauerunt. Veniens igitur in Daciam ibi mortuus est et cum regibus Dacie Ringstadis sepultus. Rex autem Ericus iterum misit sororium suum, domicellum Magnum, filium dicti Birgeri regis, in Sweciam cum exercitu ad pugnandum. Qui dum Westgociam intrassent, occurrentes sibi in bello trucidabant, atque venientes in Ostgociam intrauerunt castrum Stakæburgh. Populus autem prophanus illius regni superueniens castrum obsedit ac oppugnauit, vt intus manentibus euasio nulla esset. Propter quod dictus domicellus pro liberacione Danorum, qui secum erant, se ipsum Swecis tradidit ea condicione, vt non lederetur in vita vel in membris; super quo iurabant omnes nobiles illius regni, facientes super hoc publicum instrumentum sub sigillis suis. Sed mortuo Erico rege, quem plurimum metuebant, perfidissimi et periuri dictum domicellum, cui homagiati fuerant, dum pater suus

---

1—2. ꝑ (= pro) reditū **S**, *corr. in* ꝑ (per) red. 2. in dacia **O**. Cum autem **O**. 3—4. ducum dictorum **S**. 5. regni *om.* **S**. 6. Cum autem **O**. rex *om.* **S**. sua moraretur **VAS**; sibi assignata maneret **O**. 8. ipsum prius **O**. 9. ceperunt **S**. nycopensi **SO**; nykøpensi $\mathbf{A}^2$. 10. prius captum **O**; captum prius **V**; prius *om.* **AS**. fame miserab. **O**. 12. oculte **S**. 13. fugarunt **O**. Venientes **A**. 14. ac cum **O**. Dacie *om.* **VAS**. ringstadh **A**. 16. B. regis ſwecie in ſw. **S**. 17. wesgociam **S**; Vestgothiam *corr. ex* Vestogiam **O**. 18. osgociam **S**; ostegociam **A**; østgothiam **O**. intrassent(!) **OS** (*sed corr.* $\mathbf{S}^2$). 19. ſtageburch **A**; ſtegeburgh **S**; ſtæcheborg **O**. 20. superuenit **A**. pugnauit *codd., sed corr. in* oppugnauit **O**. 22. Suecis se ipsum **O**. 23. ledetur **VO**. vel **AVO**; nec **S**. 25. puplicum **V**. 26. rege Danorum **A**. 27. omagiati **S**.

in regno potens erat, tanquam hostem regni et inuasorem publice iudicantes decollabant. Qui sepultus est cum auo suo rege Magno Stokholm in ecclesia fratrum minorum.

Anno regni Erici .9. captus est de voluntate regis Johannes Grand, archiepiscopus Lundensis, ac positus in castro Syoburgh; sed sequenti anno occulte euasit, iuitque ad curiam contra regem conquesturus. Nuncius igitur pape Ysarnus in Daciam veniens posuit interdictum super regnum ex parte pape, quod durauit circa .5. annos. Postea idem nuncius rediens regnum ab interdicto et regem absoluit ab excommunicacione; postea factus est archiepiscopus Lundensis, Johanne Grand translato ad sedem Bremensem.

Hic Ericus fecit Ericum, filium Waldemari ducis, ducem Jucie. Hic eciam, quamuis multam prolem cum vxore sua habuerit, nullam post se reliquit. Mortuus est autem in magna gloria anno regni sui .34°., sepultusque est cum aliis regibus Ringstadis. Anno domini M°.CCC°.XIX°. die Briccij confessoris.

Cristoferus, frater Erici, successit ei in regno anno domini M°.CCC°.XX°. Hic nullam iusticiam fecit, sed magis tyrannidem exercuit; veritatem in verbis non habuit; sed ⟨*et*⟩ nimis lubricus fuit. Communitatem grauiter taliauit; nobiles indifferenter cepit vel proscripsit. Propter quod nullus, quan-

---

2. puplice **V**. 3. ſtokholm̃ **O**. 5 (11). graand **O**. ſiøburgh **O**; ſyøborgh **V**. 6. iuit (*om.* que) **OS**. 9. annos .v. **O**. 10. regem ab exc. absoluit **O**. 11. est *om.* **VAS**. translatꝯ **A**. 12. bremensem *etiam* **O**, *sed postea mutatum in* rigensem. 15. habuerit **VO**; habuerat **AS**. nullam tamen **O**. M. autem est **S**. 16. XXXIII. **O**. sepultusque est **A**; sepultus est **SO**; sepultusque **V**. 17. ringstadꝯ **VOS**; ringstadh **A**. die *om.* **V**; *bis scripsit* **S**. brixii **A**. *Hæc verba* Anno . . confessoris *in primo textu non habet* **O**, *sed habet notam hanc interlinearem sine dubio post* XXXIIII *inserendam*: anno dn̄i 1319. in festo brictij episcopi et confessoris. idus nouembris. — 18. *Inscriptio in* **A**: De Rege Cristofero, *et in marg.*: CIX. Cristopher Eriicks broder. — 18. Cristoferus *h. l.* **AVS**, *sed in seqq.* **VS** *plerumque* X°ferꝯ; Christophorus *fere semper* **O**. 19. *Numerum* 1320. **S** *in fine versus habet rubris lineis circumdatum.* 20. verbis **VO**; verbo **AS**. sed et (= præterea) *scripsi*; sed **V**; *om.* **ASO**. 21. nimium **O**. lubricus *sine dubio hic idem significat quod supra p. 234, 7 et p. 446, 4.* cōitatē (= com(m)unitatem) **VO**; *idem aliis compendiis signatum* **AS**. 22. indeferenter **VS**. nullus *om.* **O**.

tumcunque sibi fidelis, de se securus erat. Hic habuit tres filios, scilicet Ericum, Ottonem et Waldemarum; quorum primum regem constituit ac secum in Worthingburgh per Esgerum, archiepiscopum Lundensem, coronari fecit. Sed cito postea gloriam suam amisit. Nam anno regni sui .7°. filius eius Ericus rex per nobiles regni captus et incarceratus fuit; quo audito Christoferus in Teutoniam fugit, nunquamque postea pristinam gloriam adeptus est. Dani vero assistenciam comitum Holsacie Gerardi et Johannis pecunia conduxerunt, ac in odium Christoferi et prolis sue Waldemarum, paruulum relictum post Ericum ducem, regem creauerunt.

Sequenti autem anno post fugam suam Christoferus cum magno exercitu Teutonicorum nauigio in Sialendiam venit, potenterque terram illam optinuisset, si fraus Teutonicorum, qui secum erant, non fuisset; quia nolebant pugnare contra Teutonicos, qui cum Danis erant. Igitur nullo bello facto in Teutoniam est reuersus. Dani igitur, iam securi, inceperunt proteruire; nullum iam timentes transierunt in Synderiuciam ac castrum Hathersleef, in quo homines comitis Gerardi erant, incenderunt; perrexeruntque in Gothorp, et illud castrum similiter habuissent, nisi quidam Dani, qui pro dicto comite zelabant, populum auertissent. Quamuis enim dictus comes eis contra Christoferum fideliter astiterit, ipsi tamen perfidi, iam a Christofero liberati, non solum comiti, quod sibi promiserant, negauerunt, sed eciam ipsum et terram suam destruere intendebant.

---

1. Hic *om.* **AS**. 2. et ottonem wald. **O**. 3. secum **VAO**; se cum filia(!) **S**. wordingbergh **A**; wordenbergh **S**; voringburg̃ **O** (*omisso* in). 5. ămisit **V**. .2°. **S**. 7—8. fugit. nūquam prist. gloriam adeptus est. Postea Dani **A**, *item fere* **S**, *sed interpungit* postea. Dani. 8. est adeptus **O**. 9. holzacie **S**, *et sic sæpius variatur.* gherardi **A**; gerrardi **S**. 10. wald. filium paruulum **O**. 12. autem *om.* **O**. 14. teutunicorum *hic et bis in seqq.* **O**. 16. nullo *om.* **O**. 17. iam (*ante* securi) *om.* **O**. 18. proteruire, n i. timentes; trans-i(u)eruntque **V**(**O**). Sinderiuciam **O**; Syndhriwtiam **S**. 19. hathersleff **O**; hathersløff **A**; hadhrsløff **S**. Gerardi comitis **AS**. 20. Perrexerunt vlterius in gothrop **O**. 21. prodicto (*om.* comite) **A**. 23. eis *ante* fideliter *supra versum add.* **O**. astiterat *errore Benzelius,* astitit *Langebek.*

Igitur anno domini M°.CCC°.XXIX° conuenerunt omnes Jutenses in bello ante castrum Gothorp contra comitem Gerardum; ibique victoriam propter prodicionem quorundam Danorum amiserunt, multis prostratis innumerisque captis, qui per diuersas partes Teutonie sunt abducti. Ex tunc incepit fieri grauissimum iugum Teutonicorum super regnum, qui non solum terram, sed eciam castra regni optinebant; nobilesque regni, qui sperabant se post expulsionem Christoferi regnaturos, iam per Teutonicos, quos introduxerant, artabantur, capiebantur et serui fiebant. Propter quod latenter in odium Teutonicorum Christoferum reuocabant. Sed ipse reuocatus, memor iniurie sibi facte, cum comite in odium Danorum concordabat; in cuius concordie signum et fomentum filius eius, rex Ericus, iam de carcere liberatus, recepit sororem comitis, ducissam Saxonie, vxorem. Resedit autem Christoferus in Scandorpborgh, Ericus autem filius eius in Nyborgh. Longum est autem enarrare de malis, que fiebant super indigenas terre. Cepit autem Christoferus quendam Tukonem, episcopum Burglanensem; propter cuius capcionem clerus regni tenuit interdictum annis .7. et mensibus octo.

Postmodum orta est discordia inter Christoferum et comitem, repudiauitque rex Ericus sororem eius. Igitur anno domini .M°.CCC°.XXXI°., a principio regni Christoferi anno .XII°., bellauerunt Christoferus et filius eius Ericus contra comitem in Loheeth; et propter falsitatem Teutonicorum, qui cum eis erant, vt dicitur, victoriam amiserunt, multisque de sociis illorum captis aufugerunt. Sed ⟨*et*⟩ statim postea rex Ericus in Kilone miserrime defunctus est; delatumque est corpus eius in Sialendiam et in Soræ monasterio sepultum. Christo-

1. iutenses **VO**; iutones **AS**. 2. gotorp **S**; gotrop **O**. 4. ămiserunt **V**. multisque **AS**. 7. sed et **O**. 9. induxerant **A**. 15. Recedit **S**. 15—16. ſcandorpburgh **A**; ſcandroborgh **S**; res. a. in Scanderburgh Christoforus **O**. 16. nyborch **A**; nyborg **S**. 17. indigenas **VO**; indigenis **AS**. 19. burgalensem **O**. cuius *om.* **S**. 20. et mensibus octo *om.* **O**. 22—24. *verba* repudiauitque . . contra comitem *om* **S**. 24. Ericus *om.* **AO**. 25. lohethe **O**. 26. ămiserunt **V**. 27. illorum **VS**; eorum **AO**. aufugiunt **O**. Sed et *scripsi*; Sed **VO**; Et **AS**. postea eodem anno **O**. 28. miserrime in kilone **O**; in kilonē mis. **V**; in Kylone mis. **AS**. 29. et *om.* **VA**. ſora **SO**.

ferus vero in Lalandiam veniens turpiter a Danis et Teutonicis in Saxkyøpingh captus et in castro Aleholm incarceratus est. Sed cito postea liberatus transiuit in Falstriam, ibique in castro Nykyøping mortuus est et in supradicto monasterio sepultus.

Circa hoc tempus Scanienses plurimos Teutonicos occiderunt Lundis et circa Helsingburgh, miseruntque nuncios ad regem Swecie Magnum, filium Erici ducis Swecie, exhibentes ei terram suam. Qui annuens promisit Teutonicis pro dicta terra et castro Helsingburgh .LXX. milia marcas puri argenti, datis multis obsidibus Dacis et Swecis, quousque dicta summa solueretur.

Anno autem domini .1334. Otto, secundus filius Christoferi, venit cum societate de Lalandia in Noriuciam, sperans terram cum indigenarum adiutorio optinere. Sed bellantibus contra eum circa Wibergiam Teutonicis et quibusdam falsis Danis non solum victoriam perdidit, sed eciam captus in castro Holzacie Syebyergh fuit positus.

Anno domini .1340. Gerardus comes Holsacie intrauit Juciam cum magno exercitu, habens secum plus quam .XI. milia expeditorum bellatorum et intendens totam nobilitatem Jucie exstirpare et illam terram suis Teutonicis assignare. Partem autem exercitus secum habuit, partem *cum* duobus filiis suis in aliis locis Jucie dimisit. Dum autem ipsemet Randrus moraretur, ecce quidam militaris Jutensis, nomine Nicolaus

---

1. vero *om.* **S**. 2. in Saxk. *om.* **O**. ſaxkø(-ko)ping **S**(**A**), *item* nykø(-ko)pinge. aaleholm **O**; alæholm **S**. 4. nycøbing **O**. 7. lunde *codd.* helsingburg **O**; helsingborgh **S**. 8. ſwecie norwegie(!) magnum **S**. 9. ei *om.* **O**. suam **O** *in textu, sed hoc deleto s. s. est* ſcanieñ. teutonicos(!) **O**. 10. et castro H. **V**; et Helsingburg **O**; in castro helsingborg (helsingeburgh) **S**(**A**). marchas **VO**; markas **A**. 11. ſweuis **S**. 13. autem *om* **VO**. M.CCC.XXX4 **S**. 14. de Lal. cum societate **A**. noriwciã **S**. 16. w(v)iberge **VO**; wiburch **A**; *tria verba* eum circa W. *om.* **S**. dan' ſtis (*i. e.* danis falsis, *non, ut Langebek scripsit,* Danorum famulis) **O**. 17. captus est et in **O**. 18. ſyebergh **S**; ſyeberch **A**; ſægberg **O**. positus fuit **O**. 19. M340. **S**; M.CCC.XXXIIII(!) **A**. 20. cum maximo exerc. **O**. 21—22. totã iuciã nob. iucie extirpare **O**. 22. Teut. suis **V**. 23. cum (cũ) *scripsi*; aũ (= autem) *codd.* suis *om.* **S**. 24. in **VO**; ece (= eciam) **SA**. dimisit (*i. e.* reliquit) **ASO**; demisit **V**. 25. quidam nobilis iut. **O**. nycol. **A** *h. l.*; nichol. **SO**.

Ebbesson, habens secum tantum .xl.vii. socios, primo die Aprilis nocturno tempore villam Randrusiensem per pontem intrauit; cubiculumque dicti comitis adiens, percussis tympanis incendioque posito in villa, illud validissime fregit, ipsumque comitem intus cum aliquibus aliis audacter interfecit, cum tamen ibidem in villa exercitus comitis esset .iiii^{or}. milium armatorum. Quo facto dum euadere vellet per eundem pontem, insecuti fuerunt eum socij comitis cum pluribus vexillis; quos adeo valide repressit, vt interficeret ex eis duos sollempnes milites cum aliquibus aliis; sicque tabulas pontis post se dissoluens cum suis euasit, non amittens aliquem preter vnum. Dicto autem comite interfecto, totus ille grandis exercitus cum verecundia ad propria remeauit, stipendiis promissis et habitis destitutus; necnon et plurimi ex eis occisi fuerunt per latentes incursus Danorum.

Eodem anno, secundo die Maij, idem Nicolaus Ebbesson interfecit multos Teutonicos circa ampnem Skiærnæ, qui nitebantur ibi castrum edificare in malum Danorum. Sed et eodem anno, dum idem Nicolaus obsideret castrum Skandorpburgh, congressus est cum magno exercitu Teutonicorum superueniente in Die Animarum. Magnam stragem in eis fecit; attamen ipse cum aliquibus militaribus Danis ibidem occubuit.

Eodem anno, scilicet .m°.ccc°.xl°., Waldemarus, regis Christoferi filius natu minimus, intrauit Juciam, veniens de

1. ebbyſß **V**; ebbeß **O** (*item infra*). lxvii **O**, *sed in marg. nota*: Chronicon vulgare dicit xlvii. 2. tempore nocturno (*s. s.* scilicet in diluculo) **O**. randruseñ **V**; randrus' **A**. 3. cubiculum (*om.* que) **S**. timpanis **VO** (*in* **O** *s. s.* cãpãis). 4. in villam **O**. effregit **O**. 6. in villa *om.* **A**. 4^{or} milia **S**. 7. dum per e. p. euadere vellet **O**. 8. insequti fu. so. com. eum cum **A**; insequti fu. ex sociis com. cum **O**. 9. valde **AS**. duos *corr. ex* danos **S**. sol(l)em(p)nes, *i. e.* nobiles, splendidos. 11. disoluens **O**. 12. illa(!) **A**. 14. destitutus **VO**; destitutis **AS**(**V**^{3}). fuerunt *om.* **O**. 15. cursus **A**. 16. may **VAS**. 17. amnem **VO**. skiernæ **A**; skiern **O**; skærnæ **V**. 18. ibi *om.* **AS**. 19. ſcandropborgh **S**. 20. ꝯgressus **VSO**; aggressus **A**. teuthon. **S**. 21. stragem magnam **S**. 22. militaribus *om.* **O**. 24. *Inscriptio in* **A**: De Rege Waldemaro des daghes, *et in marg.*: cx. Woldemar Christophers ſøn. — scilicet **VOA**; domini **S**. 24—25. Wald. filius Chr. filius(!) **S**.

Marchia, duxitque in vxorem sororem Waldemari, ducis Jucie. Sicque transiens ad placitum Wibergense electus est a Danis in regem circa festum Natiuitatis sancti Johannis Baptiste. Quo facto transiit in Sialendiam, vt terram illam primitus a Teutonicis optineret. Et quamuis eis maximam summam argenti pro castris ibidem sitis exponeret, nichilominus tamen propter fraudulenciam eorum et falsitatem quorundam Danorum, qui secum erant, nichil finaliter ad intentum optinere valebat, ita quod tandem eum in Juciam remeare ex necessitate oportebat.

---

1. duxit (*om.* que) **O**. 2. vibergeñ **O**; w(v)iburgeñ **A**(**S**). 2—3. in regem a Danis **A**. 3. sancti **AS**; beati **O**; *om.* **V**. 4. transiuit **S**. 5. teotonicis **V**. 7. fraudolenciam **S**. *Verba omnia inde a versu 5* Et quamuis *non habet* **O**, *atque etiam versus 455, 24—456, 5, quos in Collect. fol. 81ᵛ scripserat, Petrus Olai ipse postea lineis perforantibus deleuit (itaque Langebek in S. R. D. I, p. 133 hæc omisit). Scilicet P. O. pro imperfecta de rege W. narratione, quam Chron. Jut. habet, plenam ex aliis auctoribus sumptam substituere voluit, eamque in nouo Collectaneorum fasciculo a fol. 82ʳ incipiente et alio tempore scripto executus est, incipiens a verbis (Langebek l. l. p. 133, 13)*: Post longam et diutinam tumultuacionem et tribulacionem Danici regni .. placuit deo, vt ad suum statum rediret. *Quem auctorem in his habuerit, hucusque certe dicere non possum, nisi quod quœdam verba ostendunt, eum Alberti Krantzii Historiam Saxonum (lib. IX, 16) inspexisse. Sed in hac narratione postea, ut solet, notas marginales addidit, interque eas hanc, pallidiore atramento eique, quod in antecedentibus foliis adhibuit, simili scriptam, quam post verba editionis Langebekianæ p. 133, 28*: sicque Syalandiam intrauit *inseri voluit*: vt obtineret de manibus Teuthonicorum. Sed quasi per annum in Syalandia manens nichil ad intentum obtinuit propter fraudulenciam Teuthonicorum et fallaciam aliquorum Danorum, quamuis tamen maximam summam argenti exponeret pro castris ibidem sitis. Deinde rediens ad ciuitatem Vibergensem sabbato ad (*pro* añ = ante) diem Primi et Feliciani legem renouauit, videlicet municipalem, handfestning; et postea debellando Holsaticos, Alemanos, Suecos et quoscunque et cetera. *(Ergo hanc notam pro iis verbis reponi voluit, quœ habet Langebek p. 133, 28*: et ibi similiter vt rex consalutatus est ab omnibus, *et 133, 37 sq.* Hic exstitit .. contra omnem spem; *nam interiecta verba edit. Langebek. p. 133, 34—36*: Iste Waldemarus .. de Holsatis, *et p. 133, 36—37*: Iste Waldemarus .. Slaglosie *duabus aliis notis marginalibus fol. Coll. 82ʳ debentur.) Hœc nota, quam supra attuli, clarissime ostendit, Petri Olai exemplar Chronicæ Jutensis, quod in præcedentibus exscripsit, cuiusque scripturas supra littera* **O** *notatas cum lectoribus communicaui, etiam eam partem finalem continuisse, quam nunc in solo codice* **S** *reperiri mox commemorabo. Ceterum verba p. 133, 38—41* (Nam virili animo .. eiecit e regno) *ex Chronica Archiepiscopali sumpsit P. O.*

Postquam plus quam per annum moram contraxisset in Sialendia, venit iterum in Juciam ad predictam ciuitatem Wibergensem, sabbato proximo ante festum sanctorum Primi et Feliciani conuenientibus ibidem melioribus regni tractantibusque de negociis regni. Tractabatur igitur ibidem inter cetera de statutis seruandis per Waldemarum, si eorum esse rex et dominus voluisset. Ibi igitur statutum fecit, 'quod persone ecclesiastice iuribus, iurisdictionibus et libertatibus bonorum suorum ac familie sue libere gaudere deberent. Item quod decime ecclesiarum a rege non peterentur, nisi vrgens necessitas incubuisset. Et ad hoc consensus episcoporum et meliorum regni adhiberetur. Et tunc prelatis et ecclesie sufficiens fieret caucio pro eisdem. Item quod clerici et persone ecclesiastice ad placitum seculare vel coram iudice seculari non citarentur, nec talliarentur, nec contra eos littere regie impetrarentur seu darentur quacunque de causa, sed foro ecclesie contra eos agere tenerentur. Item quod nullus extraneus et ignote lingue vel imperfecte etatis ad || aliquam ecclesiam ⟨*presentare ur, nec rex vllum clericum ad aliquam ecclesiam*⟩ presentaret, nisi sibi merum ius in dicta ecclesia competeret

---

1—2. postquam in ſialandiã(!) plusquam per annum moram contraxisset **V**, *itemque* **A**, *nisi quod* syalendiã *scribit et* per *omittit; præterea in* **A** *sequitur vox* Annis. *post quam vocula aliqua erasa est. Hæc verba hi duo codices cum præcedentibus coniuncta habent, commate post* oportebat *posito. At in* **S** *verba* Postquam plusquam per| p(!) annum moram contraxisset (*om.* in Sialandia) *nouam periodum incipiunt, et in his verbis desinit manus prima; postea vero manus alia, quæ non multo recentior mihi videtur, pallidiore atramento et tenuibus acutisque litteris multisque adhibitis scripturæ compendiis in ultimo folio codicis (id est, in inferiore parte fol. 130r et superiore parte fol. 130v) ea suppleuit, quæ supra edidi* (in Sialandia . . et quietum, *v. 1—458, 17). Hæc in solo codice* **S** *seruata esse videntur; sed similia in suo Chron. Jut. exemplari Petrum Olai inuenisse supra ostendi. Ceterum de hac re conferantur ea, quæ in præfatione dixi p. 213 sq.* — 4. tractantibus (*om.* que) **S**. 7. fecit **S**, *sed malim* fuit. *Lex, quæ sequitur, ad similitudinem eius constitutionis formata est, quam dedit Waldemarus III. eodem die anni 1326; hanc constitutionem in Annalibus Archiuii Regii Danici (vol. II p. 11 sqq.) Hauniæ annis 1856—60 editam conspicere licet, et ex ea editione, quam littera* **C** *signaui, hic quidam loci corrupti emendari possunt.* 18. ligue **S**. 20. pñtaret **S**, *sed ostendit* **C** *hic quædam verba excidisse, quæ* **C** *secutus suppleui.*

ab antiquo. Item quod a sacerdotibus ruralibus de terris vni⟨*uscuiusque*⟩ curie adiacentibus nullum seruicium regium exigeretur. Item quod non grauarentur claustra per equos vel canes regis pascendos. Item quod terra Borendholm cum aliis bonis archiepiscopalibus ad ecclesiam Lundensem redirent. Et, quantum in eo fuit, rex eciam ad hoc fideliter laboraret. Item quod pro morte Erici regis incausatis, qui eius morti presencialiter facto vel opere non interfuerunt, et qui non fuerunt legitime conuicti, ceterisque expulsis et eorum heredibus ac quibuscunque aliis bonis suis minus iuste priuatis bona sua, vbi inuenta fuerint, restituerentur. Item quod burgenses et mercatores libere vterentur suis mercimoniis absque grauaminibus et variis theoloneis imponendis. Et absque quacunque *q*uota mercimoniorum suorum ducerent, quocunque vellent'. Modicum autem de hiis punctis tenuit predictus Waldemarus, quando peruenit ad regimen pacificum et quietum.

---

2. vniuscuiusque *scripsi, quoniam in* **C** *est*: de terris sue curie adiacentibus: **S** *tantum* vni *habet.* 6. fu^{t} **S**, *i. e.* fuit; *sed malim* fuerit (*vel* fuisset). 14. quacunque quota **C**; quacũq; nota (*vel* uota) **S**.

I. ADDITAMENTVM.

Ad p. 442, 11 sqq. Hoc loco addere mihi liceat narratiunculam de Estonica Waldemari expeditione et de vexillo Danorum, quam solus, quod sciam, Petrus Olai seruauit in Collect. fol. 69v, quod folium (postea insertum) ad Waldemari historiam pertinet, quæ fol. 70 continetur. Langebek eam in »Annalibus Danicis Petri Olai«, quos vocat, edidit (S. R. D. I, p. 182); quem librum ex notis marginalibus et interlinearibus passim per Collectanea sparsis confecit. Primam narratiunculæ partem Petrus ex scripto aliquo de beato Nicolao Arusiensi (cfr. Vit. Sanctorum Danorum p. 394) sumpsisse videtur. Alteram partem (de vexillo) communem habet cum libello quodam »de XII excellentiis regni Dacie« sæc. XVI. scripto, cuius libelli exemplar ipse in Collect. fol. 133 sqq. exscripsit (cfr. S. R. D. VIII, p. 499).

MCCXIX. Waldemarus secundus a mari Estoniam, que est prouincia in Liuonia, cum mille quingentis nauibus longis impugnauit et intrauit, et post multa bella eam victam ad Christum conuertit et populum baptizari iussit, et in eam duxit sacerdotes de Dania, Reffualiamque, ciuitatem nunc precipuam et satis egregiam et notam, in ea construxit; vnde factum est, vt Reualiensis ecclesia vsque in hanc diem permansit sub archiepiscopo Danie Lundensi, quamuis temporale dominium successu temporis peruenerit ad fratres ordinis Theutonicorum in eadem prouincia. Igitur cum rex Waldemarus cum excercitu terram in Estonia ascendisset, territo de multitudine gentilium episcopus Arusiensis dixit, vt promitteret se emendare erga subditos suos et beatum Nicolaum Arus*iensem*, cuius oblaciones sibi vendicauerat, si victoria potiretur. Idem suasit ei venerabilis Andreas, archiepiscopus Lundensis, vir mire simplicitatis et innocencie, qui tam in vita quam in morte multis claruit miraculis; quibus rex consenciens ita vouit et victoriam obtinuit. Archipresul igitur, conuocatis magnatibus, fecit eos vouere, vt pueri duodennes et supra vigiliam beati Laurencii ieiunarent in pane et aqua imperpetuum, si victoriam obtinerent. Inuocatis igitur beatis Laurencio et Nicolao commissum est prelium

Adnot. crit. 13. arus **O**, *correxi.* 15—16. qui . . miraculis: *nusquam alibi, quod sciam, hoc de Andrea narratur; auctor, quem Petrus Olai secutus est, potius hæc de Nicolao dixisse videtur; sed parum apte verba in v. 13 post* Arusiensem *transponuntur.* 18—19. vig. b. L. ieiunarent: *cfr. narratio p. 393, 21 seqq.*

die Viti et Modesti. Metropolitanus igitur cum ⟨*suis*⟩ suffraganeis et clericis in monte vtrumque excercitum prospectans tamquam alter Moyses eleuatis in celum manibus pro Christianis cum lacrimis orabat. Quo leuante manus in oracione vincebant Dani; cum vero pre lassitudine seniles manus demitteret, Dani cedebantur. Episcopi vero et sacerdotes senem fulciebant. Et *sic* rex triumphans in alium virum mutatus est, ibi faciens fidem Christi predicari ⟨*et*⟩ ecclesias construi; deinde cum mansuetudine et iusticia terras rexit, leges condidit et beatum Nicolaum honorauit.

Alibi habetur, quod tempore istius Waldemari secundi, anno domini .1208.(!), cum Dani fideles in Liuonia in loco, qui Felin dicitur, bellarent contra Liuones infideles et iam fere debellati implorarent deuote diuinum auxilium, statim vexillum e celo lapsum, cruce candida consignatum velleri impressa ⟨*rosso*⟩, recipere meruerunt, vocem *quo*que in aere audientes, quod eo in aere*m* alcius eleuato confestim contritis aduersariis plenam victoriam reportarent; quod et factum est. Illud autem vexillum Danebroge vsitato vocabulo nuncupari solet. (Hec victoria putatur esse illa, quam Dani habuerunt in Estonia, de qua iam proxime dictum est; sed erratum in anno domini &c. — Item alibi inueni, quod Waldemarus rex et Andreas archiepiscopus fecerunt expedicionem in Estoniam .1220.).

1. suis *addidi.* 2—3. tamq. alter M.: *cfr. Exod. XVII, 9 sqq.* 6. ^{c} (*pro* $\overset{c}{\text{s}}$ = sic) **O**. 7. in al. vir. mut. est, *cfr. Regum lib. I, 10, 6.* 8. et *addidi.* 14. velleri (»*Ulddug*«) impressa rosso *scripsi*; vellerique impressum **O** *inepte.* 15. vocemque **O**, *correxi.* in aere **O**. 17. danæbrooga **O** *altero loco, in fol. 137*^{r}.

II. TILLÆG TIL FORTALEN OG TEXTEN.

I. *Til S. 201 Lin. 11.* En gammeldansk Oversættelse af *Compendium* og *Chron. Jut.* i Prosa findes ganske vist ikke. Men derimod er det klart nok, at den gamle *Danske Rimkrønikes* Kongehistorie saa godt som helt igennem (indtil Valdemar Atterdag) er bygget paa de nævnte Kilder, om end lejlighedsvis ogsaa Saxos eget Værk og desuden andre Kilder er benyttede ved dens Affattelse.

II. *Til S. 202 Anm. 2.* I Redegørelsen for Haandskriftmaterialet til *Chron. Jut.* i den Kritiske Kommentar S. 440 er det bemærket,

at *Petrus Olai* har haft et Haandskrift af dette Værk (nær beslægtet med de øvrige existerende Haandskrifter), og at han saa godt som fuldstændigt har afskrevet det i sine *Collectanea* i de Partier, som behandler Kongehistorien fra Knud VI til Begyndelsen af Valdemar Atterdags Regering, endda paa den Maade, at dette Haandskrifts Text danner den oprindelige Grundstamme i hans Fortælling, medens det øvrige, som han efter andre Kilder har meddelt om dette Tidsrum, er føjet til i Form af Noter mellem Linierne eller i Randen[1]). Det samme Haandskrift har aabenbart ogsaa indeholdt *Compendium Saxonis* eller (som P. O. kalder det i Henhold til Ordene i dets Præfatio S. 217, 6 f.) *Excerptum de Saxone*; han anvender dette Udtryk, hvor han i Fortællingen om Knud VI omtaler Bugislavus's testamentariske Bestemmelser, for Resten mest med de af Saxo selv brugte Ord (S. R. D. II, p. 251). Efter at han nu havde faaet fat paa dette Haandskrift, har han ogsaa fra det hentet mange Bidrag til at supplere den forudgaaende Del af sin Kongehistorie, hvis Grundstamme han ellers tidligere havde udarbejdet med Benyttelse af andre Kilder; her staar da disse Supplementer skrevne som Randnoter eller Interlinearnoter eller paa særlige nye Tillægsblade, som er skudte ind i hans Collectanea paa de Steder, hvor de bedst kunde passe. Paa Collect. fol. 15^{r}—39^{v} findes de Supplementer fra *Excerptum*, som Langebek paa sin sædvanlige Vis har indarbejdet i den Text af *Petri Olai Chronica Regum Danorum*, som han har udgivet i S. R. D. I, p. 76—118; paa Collect. fol. 40^{r}—66^{r} findes de, der er indarbejdede i Texten i S. R. D. II, p. 204—29 (thi i Valdemars og til Dels Knud VI's Historia, p. 229—55, er *Excerptum* ikke benyttet særdeles meget). Det Haandskrift af Compendium, P. O. har benyttet, har naturligvis i Hovedsagen haft ganske den samme Text som de Haandskrifter, paa hvilke min Udgave her er bygget; dog viser det sig, at den paa adskillige Steder har været fri for Fejl, som disse Haandskrifter har. Ikke ganske faa af de Læsemaader, som jeg ved Konjektur har indført, findes (enten i ganske den samme eller dog i en noget lignende Form) i Texten hos P. O. Saaledes p. 235, 4: *Quidam tamen opinantur*; p. 255, 22: *Cui iam veterano*; p. 273, 26: *procedere(n)t in medium*; p. 273, 27: *prodiderunt se ipsos multi*; 280, 23: *nominant*; 283, 4: *cuius frater*; 297, 24: *quod, (cum proximus erat morti)*; 298, 4: *hec dominia .. singulis annis inter se*

[1]) Den slet udgivne *Chronicon Danicum ann. 1268—1523* i S. R. D. VI p. 219 sqq. er til Dels bygget paa P. O. *Collectanea*; til den tager jeg slet intet Hensyn ved min Udgave her.

mutuo commutarent; 298, 9: *contraxerant*; 301, 11—12: *honestatis..condendorum* (— disse to rigtige Læsemaader kan P. O. dog muligvis have taget umiddelbart fra det Exemplar af den fuldstændige Saxo, som han stadig har benyttet ved Siden af Excerptum, og saaledes ogsaa adskillige andre, f. Ex. p. 302, 27 og 303, 2, hvor han i sin Text har baade *se* og *sue* —); 325, 17: *discerpi*; 325, 28: *curam*; 342, 14: *elisit*; 355, 6: *non iniuste*; 360, 13: *terminarentur*; 362, 23. 27: *cultui..reges*; 378, 12: ⟨*statuit, vt inter proceres primum locum tanquam duces apud regem haberent*⟩; 380, 19: *desidiosam*; 392, 17: *rex Magnus Norwegie*; 404, 16: *deportauit*; 411, 4: *videns se ibi suspectum*; 411, 9: *dederant*; 411, 15: *decideret*; 411, 18: *plur. eciam occiderent*; 415, 15: *maliciam* ⟨*eius*⟩; 417, 10: ⟨*sed*⟩ *dissimulans*; 417, 20: ⟨*et*⟩ *episcopi*; 418, 17: *de suis casu*; 419, 21: *iussis*; 420, 19: *oborto sudore*; 435, 10: *Auida spectandi multitudo tumultuatur videndi regis desiderio etc.*

Hvis jeg i Tide havde agtet tilstrækkeligt paa Texten hos P. O., vilde jeg fra denne have optaget følgende Læsemaader: p. 284, 2: ⟨*triennio proceres*⟩; 288, 11: *inebriatiuum*; 319, 21: *se continere*; 328, 11: *non bibisse,* ⟨*sed sorbuisse*⟩; 328, 13: *Cumque et hoc s. p. e.*; 338, 9: *interfuerant*; 360, 1: *adiutorem*; 376, 19: *si ei aliquod beneplacitum* ⟨*seruicium*⟩ *fecisset*; 377, 10: *in pace* ⟨*stare*⟩; 378, 15: *ecclesiis*; 380, 23: *regi*; 385, 26: *fit episc. L.*; 388, 20: *atque aliquos* (Saxo: *complures*) *armatos*; 410, 18: *ad K.* ⟨*iterum*⟩ *se cont.* (Saxo: *repetita Canuti milicia*); 419, 20: ⟨*eciam*⟩ *arma deposuit.* Rigtigt havde det maaske ogsaa været fra P. O. at optage p. 350, 9: *recesserant*; 386, 24: *et tam claram* ⟨*vocem*⟩, *vt*; 390, 12: *extra* ⟨*menia*⟩.

Til disse Rettelser vil jeg gerne her føje et Par af mig selv. P. 217, 18 bør der vist skrives *vel* (istdf. *et*) *caracteribus*; thi *caracteres* bruger Forfatteren til at betegne det danske »*Runer*«, smlgn. 224, 2. P. 220, 11 bør der muligvis læses *fossatis et vallis* istdf. det intetsigende *aliis,* cfr. 409, 18. 291, 16 er det næppe ganske rigtigt, at der om Helga i hendes Forhold til Guldsmeden siges *eratq*; *ei vxor,* men efter *q*; *ei* bør vist tilføjes et Compendiumstegn (.*q*· eller $\overline{qi}$) for *quasi* (= *fere*). 350, 19 er vistnok *notabile* (*notbile*) rigtigere end *nobile,* smlgn. 217, 7. 16; 253, 9; 327, 2; 444, 10. — 413, 15 burde der vist skrives: *Ad quod* ⟨*malum*⟩ *sedandum.*

III. Skønt mit Kendskab til Plattysk er ret mangelfuldt, har jeg dog ment, at jeg, saa godt som det nu var mig muligt, maatte

søge at faa Rede paa, hvorledes den latinske Text af Værket har været, som har ligget til Grund for *den plattyske Oversættelse*, og i hvad Forhold den har staaet til den i vore Haandskrifter overleverede latinske Text. I den Anledning har jeg da gennemgaaet den plattyske Oversættelse, som foreligger i et Haandskrift paa Kgl. Bibliothek i *Gl. kgl. Samling No. 819, Fol.* (fra Aar 1476). For en klar Erkendelse af Sagen stiller sig nu den Vanskelighed i Vejen, at Oversætteren har tilladt sig at omgaas temmelig frit med den latinske Text; aabenbart med Vilje har han paa sine Steder udeladt noget, paa andre tilføjet adskilligt af sit eget eller efter Saxo, og ikke ganske sjældent helt omredigeret Formen; hist og her har han ogsaa tydeligt nok misforstaaet Texten og givet urigtige Oversættelser. Men bortset herfra synes det dog at være nogenlunde sikkert, at han i det hele og store har haft en latinsk Text af ganske samme Art for sig som den, vi nu finder i Haandskrifterne, ogsaa med mange af dens Fejl. Dette udelukker dog ikke, at hans Text paa ikke saa faa Steder har været fri for de Fejl, vore Haandskrifter opviser; og jeg skal da, uden dog at bekymre mig om at faa alt af den Slags med, nævne en Række Steder, hvor dette har været Tilfældet. Lib. I p. 226, 11 kunde Oversættelsen: »do dachten se, dat he were to gnaden komen vnde in des koninges hulde« tyde hen paa Læsemaaden *graciam principis iniisse*, hvad der er lige saa godt som *meruisse* og ligger nærmere ved det haandskriftlige *interesse* (int⁹esse). 226, 14: »Dar na ersten *in der meygentid*«. 226, 17: »to den lesten mosten se ethen *van hunden* vnde van mynschen«. 227, 4: »de koning van *norwegen*«. 227, 18: »syne denere wolden des auendes wedder *vth gan*«. 230, 21: »ene stad *Rotale*«. — II. p. 231, 15 er Lakunen udfyldt, om end ikke ganske paa samme Maade, som jeg har foreslaaet (saaledes forholder det sig ogsaa med de af mig paapegede Lakuner paa nogle andre Steder, nemlig p. 252, 19; 260, 21; 294, 1; 330, 21; 378, 12). 235, 4: »Vnde *somelike* menen«; ibd. 5—8 har Oversættelsen ikke de Ord, jeg har udslettet som uægte. 238, 20: »de stat was myt groten rykedomme *gesiret*«. — III. p. 239, 24: »des koninges Atislus *broder*«. 240, 4: »also bo hende, dat he der mynschen bogeringe vnde synnen *na synem willen* dar to brachte«. 245, 13 har Oversættelsen intet, der svarer til *a Danis*, hvilke Ord virkelig ogsaa kan vække Tvivl, skønt de staar i Saxos Text. 247, 13—15 svarer Oversættelsen til Texten i **DV**. 251, 6 har Oversætteren meget passende efter *iudicauit* indskudt en Sætning: »Do wolde de koning vor soken, of dat war were, dat Amblet gesecht

hadde. Do beuant he« osv.; og det kan godt være, at vore Haandskrifters Text her har en lille Lakune, som man efter Saxo kunde udfylde omtrent saaledes: *Arcessitum deinde villicum de hiis rebus interrogauit.* — IIII. p. 253, 19: »vnde *weruen* em to er«. 254, 20: »also *he* quam in de porten«. 258, 17: »do gink eme dat harnesch *vp syne borst* (= *anterius*) entwey«. 258, 26: »dat lege vnder der erden, dat yd kume *yemant vinden konde*« (nærmest = *inueniri*). 259, 25: »Do sede koning W. he hadde echter *Skrep* gehord«. — V. p. 268, 20: »dat *se moste stan vor eme vnde swigen*« (= **V**)[1]). 271, 8: Gotharus wil dy van my *nemen*«. 274, 27: »welker de *pant edder loffte* van den anderen eschet«. 278, 12 har Oversættelsen (efter *Frothoni*) en Sætning, som savnes i vore Haandskrifter, men findes hos Saxo: »In deme stride gewan koning Frotho vnde be dwank vnder syk hundert vnde lxx koninge, de edder seluen Hunnen waren efte de ok myt eme to helden«. 281, 8: »vnde *wanner dat men eynen deff hengede*«. 283, 4: »de hadde *eynen broder* na syk leuendich«. — VII. p. 305, 2: »myt eynem *mylden* angesichte«. 309, 24: »vnde der twelf kempen *broder* sloch koning Haldan doet in syner jogent, also hir vor schrewen steyt«. (309, 14: »rothra an«). 311, 1: »vnde do Hildeger *dat sach,* dat Haldan[9] grote werke ene ouer gingen«. 311, 24: »do nam he *eynen balken* vnde brak vp dat bruthus«. 313, 10 f. har Oversættelsens Text sikkert haft den rigtige Ordstilling. 314, 13: »desse selue juncfrouwe *plach* alle tid«. 315, 1: »dat wart an beyden syden *wilkort*«. — VIII. p. 322, 1: »des hertigen *Lenno* sone«. 326, 13: »*syn hunt*«. 328, 10: »dat he syn both (nicht) gebroken hadde, wente he hadde *gesopen vnde nicht gedrunken*«. 329, 20: »dat *dar* al tid nacht was«. 331, 9: »do sede *Torkillus* hemelyken«. 331, 24: »myt syner kloken *reden*«. 333, 21: »dat dar alto lange ouer gesen were (*dissimulatum esse*) myt den roueren«. — IX. p. 338, 24: »vmme synes vader doet *to wrekende*«. 340, 11: »vnde eynen *sone*«. 340, 24: »do he dar gekomen was *in deme wintere*«. 346, 7: »myt also dannen *vnderschedinge*«. 346, 18: »do redde syk koning Regner myt eynem groten here vnde lede syk in *norewyk*« (*Galli* er oversat ved: »*de dudeschen*«. — X. p. 354, 12: »do koning Harolt *vor nam* Hakens wedder strydicheyt«. 355, 6: de Sembi seggen nicht *vnrecht* dar ane dat«. 356, 8: »doch do he *syk* sere an de stene *stotte* (— hvilket kan

[1]) P. 263, 1 har Oversætteren haft samme Text som Udgaven her; men 270, 11 betegner han Gotwara som »*Grepes moder*«.

tyde hen paa Læsemaaden *se inlideret* eller *inlideretur* —), de vth dem berge vallen weren (= *preruptos*!)«. 357, 13: »do gynk koning Harolt *in deme vrede* spasseren in deme wolde vnde hadde syk nergen vare«. 357, 21: »also se synen vader sere *heteden* touorne«. 360, 1: »eynen truwen helper« (*adiutorem*). 361, 3: »wal (ɔ: *wol*) vntfangen«. 361, 22: »do wolde se ene desto leuer *hebben* (— kan tyde hen paa *consensit* istdf. *nupsit* —). 367, 25: »CCCLX« (det tvivlsomme Ord i Lin. 26 er oversat ved *to vrunde gaue*«). — XI. p. 372, 20: »de *do* eyn vorstander in Selande was«. 373, 5: »do *berde he eft he nicht* to en vth then wolde« (og saaledes kan maaske *dissimulauit* nok forstaas). 377, 10: »dat yd den landluden bether were *in vrede to bliuende* wen alle tid syk to bekommeren myt orloge«. 379, 25: »vnde *de plage* hadde he dre mante«. 380, 4: »Swen buwede de domkerken van grunt vp, de by synen tiden *nedder vyl*«. 381, 17: »do *deme koninge* dat to wetende wart«. 384, 6: »do sede dat volk, dat he *jo* were rechtlyken gedodet«. — XII. p. 384, 18: »vnde nemen do synen broder N. vnde sanden den to Vlanderen *vor de penninge*, de se vth gelouet hadden«. 386, 5: »wat grymmicheyt he to dem volke *hadde*« (= *haberet*). 388, 10: »do wolde de pauwes also dannes mechtigen vorsten bede *nicht weygeren*« (= *auertere*). 389, 17: »do se to hope quemen, do satten se *dat* an syne wilkore«. 389, 23: »do he dyt al *geschicket* hadde«. 391, 7: »do sede *de keyser*, dat he de gaue nicht vor smade, mer ene suluen«. — XIII. p. 395, 10: »to lesten hadde he Henryk syn lanth so ser *vor storet*, dat *he* neyne macht *hadde*..em wedder stan« (— der synes altsaa at have staaet: *vt nulle ei vires ad resistendum suppeterent* —). 396, 4 f.: »vnde *delde* ere arfgud *to gelyke dele* tuschen en beyden«. 402, 8 ff.: »Do was Eryk alrede komen to der osyra(!); des en wyste koning Magnus nicht, vnde voer do myt synen schepen *vth Arhusen*«. — XIIII. p. 405, 12: »toch ene *vth deme huse*«. 408, 7 (og 16): »to *Hallande*«. 410, 18: »se deden syk van stunden an *wedder* to Knuthe«. 411, 9: »de deme koninge Swene *hadde* gesworen vnde truwe manschop hadde gesecht«. 413, 13: »vnde vmme braksamycheit *koste vnde gedrynke*« (— det støtter Langebeks *alimentorum* —). 413, 24 ff. (som i **DV**). 414, 10: »vnde hertich W. bath syk syne dochter to wyue« (= **DV**). 414, 20: »hadden tovorne *vor hert* al vmmelank dat land by der see«. 415, 27: »dat *de portener* to Dannewyrke werdich *were* eynes hengendes«. 420, 23: »twe hundert vnde *sustich* schepe«. 421, 2 ff.: »Do se to lande quemen, do scholt de bischop den koning sere

dar vmme, dat he sunder sache de luckygc reyse *vor kerde vnde nicht vort en toch,* also se *to hope* geraden hadden«. 421, 18: »*sostich*« (som Saxo), og derefter: »Also voer de koning . . to deme lante *Bertam*«. 422, 15: »vnde dat afgode bilde, dat se vor eynen god helden dar in deme lande, dat *vor brande* he ok«. 422, 28: »wolde de koninge nicht *tegen en* betheren«. 425, 12 (= **VS**). 425, 24: »is en vaste gemaket wech *vth der stad*«. 426, 10: »dat was des afgodes *syrheylen*«. 428, 5: »Do wart de duuel dar openbar gesen van dem bilde varen in eynes geyslyken *deres* staltnisse«. 428, 20: »se hadden *grote lydinge* van den bosen roke«. 429, 1: »dat Absolon stund vp synen tenen vnde konde *nouwelyken* vp langen to des bildes kynnen«, og smstds. 4: »do de dener deme bilde nedden *vntweg houwen*«. 430, 5: »*vorloren*«. 430, 18 f.: »vnde ene ersten in Norwegen hertich *maken*«. 432, 12: »vnde sede dat alleyne dat(!) de gnade des almechtige gades hadde ene *bo schermet.* Do gaff de koning eme syn vruntschop, men nummer wolde he ene in synem denste hebben(!)«. 432, 18: »*vnde sede* (= *ac ait*?) syk des pauwes breue dar vp to hebbende«. 433, 1: *vnde* alle syne vrunde«. 433, 7: »nemen Eskilli breue myt syk to deme pauwes, *wente* he gantz mechtig myt deme pauwes was«. 435, 10: »Do drengede syk dat volk *gantz sere* den koning to beschouwende«. 435, 19: »vnde den *nam he myt syk*«. 437, 6: »dat he Dannemarken nicht wech geuen scholde, er he dat *suluen* vnder syk hadde«. 437, 13: »do sede Absolon, dat he yd *eme* gerne raden wolde«. — Ved Oversættelsen af *Chronica Jutensis* har Oversætteren oftere udvidet det altfor snævre Grundlag, som dette Skrifts Text gav ham, ved Tilføjelser andenstedsfra, særlig vistnok fra Annales Ryenses og Lundenses; den Text af *Chronica,* han har benyttet, viser nøje Slægtskab med den, som Petrus Olai har haft for sig, saaledes p. 442, 7 (hvor Navnet *Lin* savnes); 442, 23; 443, 17; 444, 15; 447, 17; 450, 6 osv. (dog ikke 445, 19).

Det var, saa vidt jeg husker rigtigt, engang blevet sagt mig af min afdøde Ven Aksel Olrik, at den plattyske Text oftere frembød rigtigere Former af Egennavnene, og jeg har derfor ved Gennemgangen af Haandskriftet lagt særligt Mærke hertil. Men jeg har kun fundet meget lidt, der er Omtale værd; disse Navne er i Reglen dér skrevne paa samme eller omtrent samme Maade som i de latinske Haandskrifter, og der hersker den samme Variation i Skrivemaaden af hvert enkelt Navn. Følgende fortjener maaske at nævnes: 221, 1: *Greta*; 224, 13: *Leserus*; 227, 4: *Vro*; 227, 13: myt dem van *Warmelande* (men ovenfor 10: de wt *vromeden landen* weren); 230, 23: *Palisca*; 232, 15: *Melbritum* (eller *-cum*); 237, 26:

kraky[1]); 246, 14: *Orwendel*; 254, 12: *Hermi(-my)truda*; 260, 12 ff.: *Hucletus—Homoth—Hogrym—Frotho de frogne*; 273, 19. 21: *Strutnicus Sthrutimus*: 277, 7: *Vngerus*; 278, 14: *Holmgarde—Konegarde*; 279, 6: *Alaricus*(!); 281, 24: *Aruaroddus*; 287, 4: *Froka sunt*; 287, 20: *theygne*; 290, 25: *Hanowere*; 293, 15: *Roliwngh*; 300, 15: *Nycolphus*; 303, 3: *Ebbo*; 303, 17: *Rengvelt(-walt)*; 305, 22: *Ossten*; 308, 8: *Regwaldus*; 309, 12: *Roth*; 313, 23: *Toko*; 317, 19: *Wegeborch*; 320, 2: koning *oddo jathria*(!); 320, 9: *Homoth*; 322, 10: *Regnelywng*; 324, 18: *Gybbo*; 327, 4: *Askillum*; 327, 23: *Boker ore*; 328, 25: *Magge*; 329, 14: *Grom*; 330, 6: *Hollegelant*; 334, 7: *Vgartylocus*; 339, 26: *Ffro*; 340, 3: *Lalgarta*; 341, 27: *Sywart hugorm*; 342, 8: *Helly*; 343, 2: *Swanloga*; 350, 14: *Grom angelicus*(!); 352, 12: *Adelstenus*; 356, 6: *Kullen*; 357, 2: *Bekehede*; 363, 28: *Truwels sprokelek*; 365, 23: *Helgahan* (*Hellichhan*); 372, 2: *Dywrse*; 385, 25: *Richaldus*; 393, 7: *Eleff*; 405, 10: in deme dinge *Vrnehouet* in Sunder Jutlande; 405, 11: *Schipetorpe*; 413, 12: *Vinlant*; 419, 17: *Grathehethe*; 422, 21: *Ottomanus*(!) .. *Otto*; 425, 13: *Callingborch*; 427, 3: *Corueye*; 429, 5: *Poreslitum*; 429, 7: *Poromycium*; 431, 12: eyn prester in *Foor,* de hete *Swerco*; 436, 12: by *Limmere aa*; 437, 10: *Guno*(!); 441, 5 ff.: *Dagmar*; 446, 9: *jes gloep*; 447, 9: *Trugotus*; 448, 4: *Schelschor*; ibd. 12: *Kongelle*; 453, 16: *Schandelborch*; 454, 18: *Segeberge*; 455, 17: *Scharne aa.*

Af de ovenfor antydede Misforstaaelser af Texten, hvori Oversætteren har gjort sig skyldig, er et Par ganske morsomme. 290, 2: »eyn kempe, de was geheten *Vnsebasce*« (*Nostriwasce*). 300, 26: »vnde *de berch* wart sedder geheeten *hin bergrom*«. 354, 25 hedder det (efter at forud *super caput vibraret* er oversat: »how in syn houet«) saaledes: »he *nam de exe suluen vth deme houete* vnde sloch koning Hakens dener doet«. — 395, 6 ff. oversættes yderst frit (og galt) saaledes: »do he dat wort hadde vor stan, do sede *hertich Knuth eme, dat he de sparen brukeu scholde, vp deme dat he nicht worde gegrepen*«. — 405, 8 ff. (*sed agentibus* etc.): »Vnde men wyl, dat se to deme lesten begunden grymmich vnde bose to werdende, also ere vader was, dar vmme leth koning Eryk se beyde vor drenken«. — 427, 26: »Des anderen dages dar na sande de koning Esborne Snare *in Schone*(!) na den afgodes bilde«. — Af Oversætterens egne vilkaarlige Tilføjelser skal jeg kun omtale een: p. 348, 3 siger han: »Also dannen eynen ende krech eyn mechtich vorste van rechter wrake godes, wente he den helgen

[1]) Mærkeligt er Stedet 244, 20: »vnde leet syk heten *Voretham*, vnde sede syk do kunsach to wesende in arsedie«. Hvad man skal dømme om dette Navn, véd jeg ikke.

cristen gelouen vor smade (= 347, 21 f.) vnde in synen landen nicht steden wolde. Dyt mach wol eyn bilde weren allen cristen luden, dat se den helgen gelouen nicht vorsman edder in jeniger mate vorstoren«. Af Udeladelserne skal kun nævnes, at han helt har udskudt det fra Annales Ryenses indføjede Stykke p. 436, 1—6.

IV. *Til S. 202, Anm. 1.* Efter at nu Udgaven er afsluttet, mener jeg her til Slutning at maatte sige lidt om de fra de sproglige Forhold hentede Grunde, der har bragt mig til at fatte den faste Overbevisning, at baade *Compendium Saxonis* og *Chronica Jutensis* skylder en og samme Forfatter deres Tilblivelse. Først maa jeg da, som allerede sket ovenfor, fremhæve *Stilens Ensartethed* i begge Skrifter; Forfatteren former overalt sin Fortælling i kunstløse korte Perioder eller Sætninger, og Forbindelsen mellem de enkelte Led i Fortællingen tilvejebringes paa en meget ensformig Maade ved Overgangspartikler som *cumque, dumque, igitur, autem, propter quod* (undertiden *quapropter*), *postmodum, post hoc* (*hæc*) eller Overgangsudtryk som *quod audiens, videns* (og mange andre Præsensparticipier), *quo audito* (*comperto, facto, peracto*), *accidit ut* (*quod*) o. desl., saavel som ved overdreven Brug af det saakaldte forbindende Relativ; Exempler er det unødvendigt at anføre. Dernæst bør man lægge Mærke til *Fællesskabet i Anvendelsen af visse Ord og ejendommelige Ordbetydninger,* hvoraf jeg vil fremhæve følgende: *artare* (= *cogere,* 343, 24; 453, 9); *assistencia* (292, 27; 452, 8); *circumquaque* (282, 6; 284, 24 og oftere; 448, 28); *clenodia* (241, 4; 433, 20; 442, 24); *colligere* (»antage sige, tage under sin Beskyttelse«, 274, 10; 373, 13; 448, 11); *concordare* (»forliges«, 316, 5; 408, 28; 412, 25; 432, 27; 444, 7; 453, 12); *depauperare* (412, 19; 446, 3); *dimittere* (= *relinquere,* 286, 4; 334, 27; 348, 5; 357, 1 osv.; 454, 24); *ecce* (320, 5; 402, 8; 449, 22; 454, 25); *exponere* (*argentum, homines,* »give til Betaling, til Bod, som Pant«, 330, 20; 358, 21; 456, 6); *fideliter* (248, 22; 325, 29; 347, 10. 13; 405, 8; 449, 27; 452, 23); *finaliter* (422, 28; 456, 8); *gaudenter* (238, 2; 445, 4); *homagium* (239, 17; 315, 11; 441, 4; 450, 27); *honeste* (*recipere, habere,* 307, 6; 406, 10; 423, 19; 444, 4); *incarcerare* (402, 23; 445, 20; 447, 13; 452, 6; 454, 2); *indifferenter* (221, 6; 407, 24; 451, 22); *industria* (»Dygtighed, Snildhed«, 251, 20; 253, 4; 337, 21; 445, 13); *insidiose* (345, 2; 442, 19); *intelligere* (= *comperire, audire,* 231, 1; 246, 3; 300, 10; 344, 12 osv.; 450, 6); *intentum* (»Maal, Hensigt«, 244, 3; 253, 5; 319, 13; 335, 8; 343, 14; 397, 23; 449, 12; 456, 8); *intus* (»inde i en Borg«, 423, 10; 449, 20; 450, 20); *iusticia* (»Retshaandhævelse«, 264, 11; 378, 9; 387, 4; 394, 18; 406, 15;

446, 3; 451, 19); *latenter* (230, 8; 250, 14 osv.; 453, 10); *lubricus* (»kønslig udsvævende«, 234, 7; 446, 4; 451, 21); *naturalis* (218, 17; 301, 23; 316, 25; 445, 13); *naturaliter* (296, 18; 448, 19); *nichilominus tamen* (352, 27; 433, 15; 456, 6); *niti* (*facere alqd.*, 302, 4; 332, 1 osv.; 455, 17); *personaliter* (229, 14; 271, 19; 273, 23 osv.; 449, 12); *potenter* (386, 23; 388, 8; 448, 26; 449, 19; 452, 14); *primitus* (274, 15; 298, 7; 456, 4); *principalis* (281, 25; (420, 22); 446, 14); *prophanus* (*populus, multitudo,* 357, 19; 382, 27; 384, 4; 398, 8; 450, 19); *proscribere* (»landsforvise«, 245, 4; 309, 6; 326, 4; 349, 22; 400, 11; 451, 22); *quasi* (= *fere, pæne,* 264, 28; 301, 16; 313, 21; 385, 4; 398, 14; 407, 8; 410, 22; 414, 23; 419, 2; 449, 24); *sollempnis* (= *nobilis, splendidus,* 221, 8; 234, 21; 240, 2; 253, 7; 262, 22; 322, 2; 347, 3; 391, 14; 413, 18; 423, 20; 448, 9; 455, 9); *subtilis, subtiliter, subtilitas* (= *callidus* etc.: 249, 8; 263, 1; 299, 2; 327, 15; 360, 29; 448, 6); *successiue* (293, 26; 444, 8); *versauice* (395, 4; 401, 25; 449, 5); *zelare* (»tage Parti for, holde med«, 350, 1; 450, 11; 452, 22). — Mærk endvidere adskillige *Udtryk med Præpositioner*: *ad preces* (*ad instanciam alicuius,* 216, 2; 223, 15; 441, 9. 11; 447, 13); *contra iuramentum* (400, 20; 407, 20; 441, 22); *contra se mutuo* (397, 19; 444, 14); *in penam* (»til Straf for«, 355, 21; 443, 5; 445, 11); *in odium* (vistnok bibelsk, *cfr. Esther 14, 13*; *Sapient. 14, 11,* = *propter odium,* 436, 5; 452, 10; 453, 10. 12); *in signum* (239, 17; 290, 22; 338, 4; 375, 16; 453, 13); *pro via* (281, 6; 443, 25); *sub obligacione, condicione* (223, 16; 346, 7; 433, 11; 441, 9). — Fremdeles en Række *Vendinger og Talemaader* som: *a facie alicuius fugere* (bibelsk, 276, 23; 287, 8; 320, 22; 347, 5; 361, 2; 449, 15); *ad Christum conuertere* (350, 10; 442, 12); *ad se* (*ad mentem, ad sensum*) *redire* (269, 20; 314, 16; 359, 13; 389, 5; 443, 26); *agere* (*actor*), særlig i Forbindelser som *deo agente, actore deo* (405, 8; 416, 20; 418, 23; 435, 24; 436, 24; 448, 18); *contra aliquem conqueri* (251, 22; 396, 20; 451, 6); *conspirare in mortem* (*necem*) *alicuius* (319, 12; 400, 15; 431, 25; 447, 14); *conuocatis omnibus nobilibus* o. l. (242, 11; 245, 19; 417, 11; 432, 15; (438, 21); 442, 8); *frangere* (*cubiculum* o. desl., 295, 13; 404, 6; 455, 4); *gerens se prudenter* (380, 14; 448, 1); *insolenter viuere* (263, 7; 378, 8; 445, 14); (*verbis*) *grauiter inuadere* (399, 9; (421, 3); 449, 24); *iurare super aliquo* (368, 26; 417, 19; 450, 24); (*iusto*) *dei iudicio* (347, 21; 446, 5); *longum est enarrare* (263, 25; 282, 21; 453, 16); *misere* (*miserabiliter*) *perire* (230, 19; 450, 10; 453, 28); *pace priuare* (»gøre fredløs«, 400, 9; 448, 10); *pacifice possidere* (363, 7; 395, 22; 450, 5); *perfidus et periurus* (400, 22; 450, 26); *ponere in turri*

(, *in castro,* 409, 7; 440, 4; 442, 21; 449, 8; 450, 9; 451, 5; 454, 18); *ad propria redire, reuerti, remeare* (358, 17; 381, 15; 404, 11; 413, 19; 448, 15; 455, 13); *tyrannidem exercere* (221, 6; 451, 20); *per latentes* (*occultas*) *vias* (366, 8; 443, 9); *de vindicta cogitare* (358, 4; 443, 1). Særlig henledes Opmærksomheden paa følgende ensartede Udtryk: *fecit altissime suspendi* (273, 28; 446, 17); *iurare, vt nunquam iniuriam vindicaret* (358, 27; 442, 26); *nullum ex suis amisit preter vnum* (420, 11; 455, 11; smlg. ogsaa 447, 19); *de hac promissione parum tenuit* (255, 17; 397, 7; 458, 15). Af de naturligvis overalt ret ensartede Udtryk, der anvendes om Slag, Krig, Krigstog o. l. nævner jeg først de idelig genkommende Vendinger med *bellare, infestare, intrare* (*Sweciam* etc.), *transire in* (*Norwegiam* etc.), *magna strages facta est* osv., som det er unødigt at anføre Exempler paa; men særligt kan maaske nævnes følgende Vendinger: *amittere* (*perdere*) *victoriam* (407, 22; 453, 4. 26; 454, 17); *non audens resistere, occurrere* etc. (288, 12; 390, 12; 410, 4; 441, 25); *deuastare* (*destruere*) *cedibus, incendiis, spoliis, rapinis* (284, 24; 308, 7; 395, 9; 406, 11; 421, 19; 438, 15; 442, 4; 448, 26); *diuidere exercitum* (317, 26, hvor Rettelsen *disiecit* er unødvendig; 344, 8, og (lidt anderledes) 449, 23); *edificare* (*facere construi*) *castrum, turrim* o. l. (411, 19; 442, 5; 446, 25; 448, 28; 455, 18); *habens secum* (*exercitum* etc. 302, 9; 343, 6; 441, 24; 448, 3; 454, 20; 455, 1); *occurrentes* (*funditus*) *trucidabant* (370, 10; 450, 17); *intrare* (*occurrere*) *ad pugnandum* (434, 27; 435, 1; 441, 15; 445, 10; 450, 17); *subito superuenire* (265, 10; 299, 20; 401, 2; 450, 12). — I *grammatisk* Henseende er det særligt værd at lægge Mærke til Anvendelsen af *debere* til Futurumsbetegnelse (245, 21; 248, 2; 292, 17; 293, 12. 24; 300, 9; 315, 18; 355, 29; 362, 17; 368, 24; 371, 13; 381, 29; 389, 27; 397, 7; 428, 4; 432, 25; 444, 7; 444, 25); endvidere den hyppige Brug af *in tantum, vt* (ell. *quod*) og *ita quod*; fremdeles *quasi* med Futur. Partcp. om den virkelige eller foregivne Hensigt (238, 19; (361, 11); 366, 4; 414, 9; 440, 3); endelig Gerundiven (for Fut. Inf. i Passiv) i Udtrykket *sperauit sibi terram subiugandam* (256, 16; 448, 14; smlgn. 233, 4; 235, 14; 239, 20; 437, 20). Lidt paafaldende er det, at man i *Chron. Jut.* ikke finder noget Exempel paa det i *Comp.* hyppige *probus, probitas* (= *fortis, fortitudo*); heller ikke paa *pro* med Gerundivkonstruktion, undtagen paa et enkelt, tvivlsomt Sted (445, 6). — Der kunde maaske anføres endnu mere, men dette maa være tilstrækkeligt.

V.

DVO CARMINA HISTORICA

FORORD.

Der er fra det Tidsrum, der omhandles i *Chronica Jutensis*, overleveret os to mærkelige historiske Digte paa Latin, som derfor passende kan indskydes paa dette Sted.

I. Planctus de captiuitate regum Danorum. Natten mellem den 5. 6. Maj 1223 tog, som det berettes ovenfor S. 442, 15 ff., Grev Henrik af Schwerin ved List Kong Valdemar II. til Fange paa Øen Lyø tillige med hans ældste Søn, der var kronet som Kong Valdemar III. i Slesvig 1218, og bortførte dem til Fangenskab i Tyskland. Det vakte stor Bestyrtelse i Riget, navnlig i den første Tid; og under denne Stemning har da en eller anden gejstlig Mand forfattet denne Klagesang over Grevens Forræderi og de Ulykker for Riget, som man ventede vilde blive Følgen deraf, samt med Opfordring til Danmarks Adel og Ridderskab om hurtigt at skride til Handling for, om muligt, at raade Bod paa Ulykken.

Digtet er ikke overleveret til os i noget Haandskrift; vor Textkilde er den trykte Text, som foreligger i Kvartudgaven (Kbhvn. 1595 fl.) af Arrild Huitfeldts »Danmarckis Rigis Krønicke«, Tom. II. Part. I. S. 116—18. Dér er Versene skrevne saaledes, at de to og to, der rimer sammen, er forbundne i een Linie:

Plange primatus Daciæ, quondam clarus in acie,

osv. Den middelalderlige Orthografi er normaliseret efter Skrivebrugen paa Huitfeldts Tid; Texten har mange Fejl, og navnlig er den i Slutningen helt forstyrret ved en meningsløs Ordning af Versene. I Folioudgaven (Kbhvn. 1652) af Huitfeldts Værk er Texten paa adskillige Steder bleven noget bedre, hvad enten dette nu skyldes, at Udgiveren dér har benyttet Haandskriftet nøjagtigere, eller at han har tilladt sig selv at gøre Konjekturer eller optage saadanne efter Pontanus; men til Gengæld er der indbragt en Del nye Fejl. I begge Udgaver indledes Digtet, efter at Beretningen

om Kongernes Tilfangetagelse er givet, med følgende Ord: »Om deris Fengsel finder jeg en *Planctum* oc nogle gamle Vers / giort effter den tids Stijl.« — Paa Huitfeldt bygger den næste Udgave af Digtet, som findes hos Pontanus i hans »Rerum Danicarum Historiæ Lib. VI p. 310 (Edit. Amstelod. 1631) og indledes med disse Ord: »Addam his *threnum*, sive *nœniam* potius, *super* eadem hac *regum captiuitate* eodem illo ævo Latine scriptam, quæ et seculi genium redolens indicio erit, 'quales tum versus Fauni vatesque canebant'. (*Ennius apud Cic. Brut. 71*). Est autem ista:«; derefter følger Digtet, skrevet i samme Form med lange Linier som hos Huitfeldt; stiltiende har Pontanus rettet adskillige Fejl. Til Slutning siger han: »Extat et similis monodia, sed *vernaculis rythmis*, in libello Danicas eiusmodi cantiones vetustissimas perplures complectente, quem dedit aliquando V. cl. *Andreas Vellejus*, regiæ olim maiestatis historiographus«; han sigter dermed til Vedels berømte Bog: »Et hundrede udvalde danske Viser« (Ribe 1591). Efter Vedels Indledning til Visen om Kong Valdemar i denne Bog siger han tillige, efter at have fortalt Historien om Tilfangetagelsen, og før han anfører Planctus: »Insula vero, in qua captus rex, *Lythæ* eidem Erico (ɔ: *Chronicon Erici Regis* = *Annales Ryenses*) dicitur, et eam Fioniæ esse contiguam, nec a Foburgo longe dissitam, existimat in glossis suis ad Rhytmos veteres Andreas Vellejus«. Deraf har den næstfølgende Udgiver Pfeffinger, som udgav Digtet i sin »Vitriarius illustratus« II, 502, faaet ud, at Vedel har ejet et Haandskrift af Planctus og udgivet Digtet (»*rhythmos veteres*«) efter dette; det er naturligvis kun en Misforstaaelse. Pfeffingers Udgave kender jeg forøvrigt ikke uden af Usingers Omtale af den, som viser, at Usinger ikke har forstaaet, hvorledes det hænger sammen med dette »Vedels Haandskrift«; jeg har heller ikke brudt mig om at eftersøge denne Udgave, da det er klart, at den kun kan være et Optryk efter Pontanus. — Senere blev Planctus udgivet af Edélestand du Méril i hans »Poésies populaires Latines du moyen-age«, p. 277 ff. (Paris 1847); han bygger paa Pontanus (maaske en anden Udgave af dennes Værk end den af mig ovenfor nævnte, da hans Notitser om Pontanus' Text ikke altid stemmer med, hvad der findes i denne Udgave), men han har dog tillige kendt Huitfeldts Udgave (snarest Folioudgaven); flere Fejl i Texten har han rettet ved gode Konjekturer. Han har først fundet paa at inddele Digtet i firliniede Strofer med Halvering af Huitfeldts lange Vers: Strofernes enkelte Verslinier har, naar man læser Ordene efter

deres Accent, en vis glykoneisk Charaktér, men er dog undertiden rent iambiske eller trochaiske; enkelte Vers er saa uregelmæssige, at man ikke kan betegne dem med noget af de sædvanlige Navne. Foruden Enderimet lægger man ofte Mærke til en vis Stræben efter Allitteration. I min Udgave har jeg bestemt mig til at følge du Mérils Ordning af Versene; dog vilde det ogsaa godt have kunnet forsvares at holde sig til Huitfeldts Form, da den Slags lange Vers, hvis to Halvdele rimer sammen, ofte findes i kirkelige Hymner og lignende Sange (smlgn. f. Ex. *Vitæ Sanctorum Danorum* p. 150 f. 156 f. 225. 281. 283. 372 f.). — Sidst i Rækken af Udgaverne nævner jeg den, som skyldes R. Usinger og fremkom i hans »Deutsch-dänische Geschichte 1189—1227» (Berlin 1863), i »Beilagen« S. 433—36; han har benyttet alle de tidligere Udgaver, men viser for øvrigt ikke du Mérils Udgave den tilbørlige Anerkendelse, idet han optager flere af dennes Textrettelser uden at nævne ham som Kilde; for Resten er hans egen Text, som han har givet med Hjælp af Jaffé, bedre end nogen af de tidligere Udgavers, og navnlig bør det nævnes, at han har bragt Orden i Digtets helt forstyrrede Slutning. Jeg giver nu her en ny Udgave, hvori jeg vil søge at gøre Rede for, hvad der skyldes enhver især af de tidligere Udgivere med Hensyn til Textens Forbedring; jeg har tilbageført den middelalderlige Orthografi, nærmest saaledes som den kunde være i et Haandskrift fra Slutningen af 13. Aarh.; tillige giver jeg en *breuis enarratio*.

En meget fri Oversættelse eller Gengivelse af Planctus, i Begyndelsen paa Vers, senere i Prosa, med adskillige Misforstaaelser, findes i A. D. Jørgensens »Valdemar Sejr« (Kbhvn. 1879) S. 78 ff.

II. Planctus de statu regni Danie. Dette Digts Tilblivelsestid kan bestemmes temmelig nøje. Af Versene 14—15 fremgaar det, at Slesvighertugen Valdemar Eriksøn, støttet af sin Morbroder Grev Gert af Rensburg, da endnu var Konge i Danmark (siden 1326); Vers 17 omtaler den Rejsning mod Holstenertyranniet, som den jydske Almue, anført af en Del af Adelen, havde iværksat 1328, og som i Begyndelsen støttedes af en Del af Gejstligheden (Vers 13); Vers 18 omtaler Almuens mislykkede (andet) Tog mod Gottorp Slot i Foraaret 1329; derimod er det store Nederlag, som Grev Gert tilføjede Danskerne ved deres tredje Angreb paa Gottorp i Efteraaret 1329, ikke omtalt; Digtet er altsaa skrevet i Sommeren 1329. Dets Forfatter har utvivlsomt været en jydsk Klerk.

Vor eneste virkelige Textkilde er den Afskrift af Digtet, som Superintendenten i Lund Mogens Madsen (*Magnus Matthiæ*) har indflettet i sit Skrift Series Regum Daniæ. Om denne Mand og hans Forfattervirksomhed henvises til H. Rørdams Afhandling i Monumenta Historiæ Danicæ, 2. Række, 2. Bind, S. 81 ff.; dér er ogsaa Digtet for første Gang ordentligt udgivet S. 123 ff., baade med M. M.'s Indledningsord og hans (ret værdiløse) forklarende Slutningsbemærkninger, som det vilde være overflødigt at gentage her. R. har aftrykt Digtet efter Hovedhaandskriftet **A**, som findes i *Gl. kgl. Samling N. 2446, 4to*; dette Haandskrift er skrevet c. 1600, men ikke med M. M.'s egen Haand. Fra det stammer i første, andet eller tredje Led de 5 andre Afskrifter, som findes paa vort St. kgl. Bibliothek; den ældste er sikkert **B** = *Gl. kgl. Smlg. 2447, 4to*, som har tilhørt Hans Gram; Afskriveren har begaaet enkelte Skrivfejl, men desuden ogsaa (da visse Afvigelser ellers ikke vilde kunne forklares, eftersom **A** er skrevet overmaade tydeligt) tilladt sig nogle vilkaarlige Ændringer, som kun er unyttige eller fejlagtige Konjekturer. Baade **B** og **A** er benyttede (**B** vistnok som det oprindelige Grundlag, **A** som Korrektiv) ved Afskriften **C** = *Ny kgl. Smlg. 2721, 4to*; de 3 øvrige (**D** = *Kalls Smlg. 420, 4to*; **E** = *Thotts Smlg. 788 Fol.*; **F** = *Ny kgl. Smlg. 576 Fol.*) udgaar vistnok nærmest fra **C** og er ganske betydningsløse. I **A** findes i Randen 3 oplysende Noter og 2 Konjekturer tilskrevne i Randen med en anden Haand; efter hvad der siges i **C**, hvor disse Randbemærkninger senere er tilføjede efter **A** med en yngre Haand, skal disse Randnoter i **A** stamme fra M. M. selv. **B** har optaget et Par af disse Noter, men med nogle Smaaafvigelser, hvoraf den ene (til Vers 16, 7) beror paa en slem Fejllæsning, idet **A**'s *feudum* er blevet til *foedus*. — **A** er ogsaa blevet benyttet af Huitfeldt i Kvartudgaven, men han har begaaet flere Fejl; han har ogsaa optaget Randnoterne (paa den sidste nær), men i noget fri Omskrivning; *feudum* har ogsaa han forvansket, idet *e* kunde læses som *a* og *d* som *o*', og det er da blevet til det ganske meningsløse *favorem*. (Pontanus citerer kun V. 13 og 18 efter Huitfeldt. Huitfeldts Folioudgave har mange grove Fejl.) — Af en Del af Versene har Reinhardt givet en overmaade fri (og ingenlunde fejlfri) Oversættelse i sit Skrift *Valdemar Atterdag* (Kbhvn. 1880) S. 48 ff.; en meget smuk Oversættelse af hele Digtet er givet af Ernst v. d. Recke i M. T. Rosenørns Skrift *Greve Gert og Niels Ebbesøn* (Kbhvn. 1901) S. 50 ff.

I.

Planctus de captiuitate regum Danorum

(scriptus anno 1223).

Plange, primatus Dacie,
quondam clarus in acie:
sed nunc tua militia
vili torpet pigritia!

Rex tuus furtim tollitur;
seuus hostis ex*tol*litur:
o maris acris specula,
caue mortis pericula!

Mare piratis scaturit,
fures spelunca parturit;
horret nemus latronibus,
campus patet predonibus.

P*udor*, inquam, claustralium,
pax exulat ruralium;
prem*it* egenum impius.
rebus spoliatur pius.

Omnis dolet relligio
nouo stupens prodigio;
deplorat infortunium
et infaustum augurium.

Munus rusticorum corruit;
totus orbis cohorruit
detestans pseudocomitis
scelus nefandi criminis.

Nouus Judas inualuit;
contra pios preualuit;
inuisus Christi nomin*i*
seduxit christos Domini.

Venit pacis sub specie
fultus turba nequicie;
falsum fingens negocium
regis turbauit ocium.

Adnotatio critica et breuis enarratio. — $H^{1.2}$ = Huitfeldtii editiones prima et secunda. — P = Pontanus. — M = du Méril. — U = Usinger.

1—4. primatus = *nobilitas.* — militia = *milites,* »Riddere«. ‖ 5—8. excolitur H^1, *corr. P*; extollitur = *exultat, elatus est.* — specula = *custodia* = *custos.* ‖ 9—12. horret (= *plenum est*) nemus (*non arboribus, ut solet, sed*) latronibus. ‖ 13—16. Pudor *scripsi* (*quod* claustralium *pro genetiuo obiect. regit*); Pater H^1 *sine sensu.* — ruralium = *rusticorum.* — premet H^1, *corr. P*; = *vexat.* ‖ 17—20. omnis relligio = *tota ecclesia.* — nouo prodigio = *inaudito et prodigioso scelere.* — infortunium, *quod iam factum est,* et inf. augurium, *scil. malorum venturorum.* ‖ 21—24. corruit H^1; ruit *M, sed sic perit allitteratio; versus* (*ut* 38. 107. 108. 116) *ab anapœsto incipit.* — munus = *opera.* — orbis = *regio, terra.* — pseudocomitis, *quia veri comitis nomine indignus est ob scelus.* — nefandi criminis = *nefandum.* ‖ 25—28. nomine H^1, *corr. U*; Christi nomini = *omnibus Christianis.* — seduxit = *dolo et proditione fefellit.* — christos Domini, *i. e.* reges sacrosanctos, *ex frequenti Vulgatæ usu.* ‖ 29—32. nequicie = *nequam satellitum.* — fals. f. negocium = *falso simulans se cum rege de regni negotiis tractaturum.* — ocium = *pacem et tranquillitatem.* ‖

Donatiua consequitur,
sed gracia negligitur;
dolum ingratus gracie
blanda celat sub facie.

Inuadit solitarium,
nihil timentem contrarium;
aggreditur in lectulo,
quem non audet in prelio.

Sit infelix vir Belial,
alter Cain, alter Nabal,
qui cruentas in proprios
manus iniecit dominos!

Hunc Herodis impietas,
quem nulla flectit pietas,
addicit noxe sceleris,
malis reum pre ceteris.

Hunc Neronis immanitas
et enormis crudelitas
condemnant, in piissimum
videlicet plus impium.

Dum impios recenseo,
nullum peiorem censeo
hoc Henrico nequissimo
vel Judâ, suo socio.

Sed Judas eo melior,
quo nobis necessarior:
dum Christum morti tradidit,
nobis ignorans profuit.

Sed hic, malorum pessimus
et latro nocentissimus,
nullis iuuando consulit,
sed multis damna intulit.

Commouit statum seculi,
turbauit pacem populi;
fit causa pugne principum
certusque sudor militum.

33—36. Donatiua consequitur (*P male* subsequitur) = *munera* (*a rege*) *accipit*; gracia negligitur = *nullam ei ob ea reddit graciam* (»Tak«). — ingratus gracie = *ingratus adversus regem, qui graciam* (Gunst) *sibi exhibuerat.* — blandè H^1, *corr. P.* || 37—40. solitarium = *in solitudine quiescentem.* — contrarium = *hostile.* || 41—44. Sic H^1, *corr. U.* — vir Belial = *filius Belial* (*i. e. filius maliciæ*), *ut v. c.* Nabal *in Reg. lib. I, 25, 17 vocatur; cfr. Reg. lib. II, 16, 7; 20, 1.* || 45—48. Herodis impietas, *præcipue aduersus Mariammæ, uxoris suæ, cognatos; has res auctor ex antiqua Josephi historiarum interpretatione Latina cognouisse potuit.* — pietas = *misericordia.* — addicit = *adiudicat.* — noxe = *poenæ.* — reum *U corr.*; rerum H^1. || 49—52. condemnat *voluisse videtur U, qui errore* condemnit *scripsit. Ceterum* H^1 *verba sic scribit*: condemnant impiissimum, videlicet plus impium, *quod vix intellegi potest; ego correxi, ut supra editum est, et verba significant*: videlicet eo magis impium, quod in (= aduersus) piissimum impius fuit. || 53—56. recenseo = *in memoriam reuoco et mihi ob oculos pono.* || 57—60. profuit *P*; præfuit H^1. || 61—64. et latro H^1; latronum *Pfeffinger, ut dicit U, non inscite.* — consulit *rhythmi causa pro* consuluit. — damna multis *P, fort. incuria vel errore.* || 65—68. statum seculi = *mundi ordinem.* — fit causa p. p. = *efficiet, ut principes* (»Stormændene og Fyrsterne«), *qui diuersis regni partibus præsunt, iam, remoto rege et domino, inter se pugnent.* — certusque H^2; certus H^1; certusque sudor (*pro* certa causa sudoris) militum = *certoque efficiet, ut milites multis laboribus subiciantur.* ||

Regnum super regnum ruit,
et hoc malum vulgus luit:
quod plectitur *sic* populus,
asseuerat philosophus.

Ve mundo nunc ab scandalis!
Ve pauperum piaculis!
Quicquid iam plangit Dania,
leta gaudet Saxonia.

*E*heu, *e*heu perfidia!
*e*heu vetus inuidia!
Quod diu clam delituit,
nunc in palam apparuit.

*E*heu! reges tam nobiles,
toti mundo spectabiles,
raptos regni fastigio,
actos flemus exilio!

*E*heu! preclaros proceres,
insigni fama celebres,
clausos dolemus carcere
insontes omni scelere!

Vtquid obdormis, Domine,
et requiescis ab homine,
ab homine prauissimo,
Jude reatu proximo?

Ille temet per osculum
dedit in manus hostium;
hic deceptos obsequiis
vinctos tradidit inimicis.

Qui das quandoque propere
digna malis pro scelere,
da *huic* propter sua scelera,
christosque tuos libera!

69—72. *Sententia hœc est*: Dum igitur regnum in regnum (*id est*: princeps in principem) irruit, hoc malum vulgus luit (›bøder for denne Ulykke‹). — sic (*i. e. in eiusmodi casibus*) *scripsi*; hic H^1. — philosophus, *i. e. Horatius, poeta sapiens, cuius versum* (*ex epist. I, 2, 14*): Quidquid delirant reges, plectuntur Achiui *hic post v. 72 de suo, ut opinor, inseruit Pontanus.* ‖ 73—76. ab scandalis H^1; a scand. *P. Est versus ex euang. Matth. 18, 7*: væ mundo a scandalis. — ve pauperum piaculis = *ve pauperibus, qui piacula soluent.* — iam, *quod omiserat* H^1, *addidit* H^2. ‖ 77—80. Heu heu perf., heu H^1, *corr.* H^2, *et iam ex parte P, item* v. 81. 85. — perfidia .. inuidia, *scil. Saxonum aduersus Danos.* ‖ 81—84. actos exilio = *abductos in exilium.* ‖ 85—88. celebres = *ubique notos.* — insontes *cum ablatiuo ut* vacuos. ‖ 89—92. Vtquid obdormis, domine? *Ex Psalm. 43, 23.* — requiescis, *i. e. quietus abstines a puniendo*; quiescis *scribi voluit M; Isaias cap. 2, 22 habet verba* quiescite ab homine, *sed sensu plane diuerso ab eo, qui hic requiritur. Nihilo minus, si vera est scriptura, hunc locum respexisse videtur auctor noster, sed fieri potest, ut aliam loci explicationem secutus sit; ceterum offendit hœc iteratio* ab homine, *et suspicor auctorem scripsisse*: et requiescis ab homine | (abhominor!) nequissimo; *auctor abominatur usum vocis, q. e.* homo, *de tam scelerato viro.* ‖ 93—96. deceptor H^1, *corr. U.* — obsequiis = *adulationibus.* — tradidit H^1; tradit *M, quod probo propter versum.* ‖ 97—100. huic, *quod vix abesse potest, addidi.* — christos: *vid. ad. v. 28.* ‖

Libera nunc de carcere
reges tuos, Rex glorie!
hos erue de vinculis,
nos bellorum periculis!

A seculo non est factum,
contra fidem, contra pactum
duos reges sic seduci
et in manus hostis duci.

O regis nostri milites,
robusti quondam pugiles,
in hoc summo negocio
quare vacatis ocio?

O bellatores inclyti
et gigantum fraterculi,
cur desides hesitatis
subuenire captiuatis?

Vestra vilescit gloria,
infirmatur victoria;
honor vester despicitur
militie, detrahitur.

Vos subsannat gens perfida,
irridet plebs vilissima;
Saxonia et Sclauia
vestra gaudent ignauia.

Si non condoletis seni,
condolete vel iuueni,
qui meretur patris dono
presidere regni throno.

Possideat solacium
ad paternum palacium
flos Danorum egregius,
heros ex auis regius,

heros beati seminis
et ramus alti germinis,
ingenuus ex patribus,
reuoluendis etatibus!

101—104. Rex glorie, *sæpius in Vulgata, sed spectatur inprimis locus Psalm. 23, 7 sqq.* — de vinculis *scripsi* (*et* eruere de *plerumque habet Vulgata*); à vinc. H^1; ê vinc. *minus recte P.* || 105—08. A seculo = *ab initio mundi, ut sæpe in Vulgata.* — seduci *scripsi* (*ut in v. 28*); deduci H^1. — hostis H^1; hostium *errore P.* || 109—12. summo negocio, *in quo regni salus periclitatur,* »Rigets Livssag«. || 113—16. gigantum fraterculi, *i. e., opinor, robustissimi et fortissimi ut gigantes* (»Jætterne«), *qui olim Daniam incolebant.* || 117—20. vilescit = *splendore priuatur.* — infirmatur, »sygner hen«, *vim et effectum amittit.* — H^1 *sic interpungit*: honor vester despicitur, militiæ detrahitur; *sed ita ultima verba vix recte habere possunt; itaque M non inscite* militia *scribi voluit; potius tamen comma post* militie *transponendum est* (*et fortasse* vestre *scribendum*); *asyndeton* despicitur, detrahitur (= *in contemptum venit et detrectatur*) *nihil offensionis habet.* || 121—24. gens perfida, *i. e. Saxones*; plebs vilissima, *i. e. Sclaui, iam pridem a Danis subacti.* — Saxonia *recte M*; Saxones H^1. || *Versus* 125—36 H^1 *hoc ordine habet*: 127—28, 131—32, 135—36, 125—26, 129—30, 133—34; *sed certum est,* 125—26 *primo et* 135—36 *ultimo loco ponendos esse; U, credo, verum ordinem restituit, quem supra dedi.* || 125—28. patris dono: *Wald. pater enim anno 1213 filium Waldemarum regem eligendum et 1218 coronandum curauerat.* || 129—32. Possideat *recte M*; Possidere H^1. *Verba sic iungenda sunt*: Ad paternum (= patris) solacium (*iuuenis Wald.,*) flos Danorum .. ex patribus, palacium possideat reuoluendis etatibus. || 133—136. reuoluendis *scripsi, i. e.*: dum etates (= *anni*) reuoluuntur *vel* se reuoluunt (*ut dicit Virgilius* voluendis mensibus, *Aen. I, 269*); retro eundis H^1 *sine sensu.*

II.

Planctus de statu regni Danie

(scriptus anno 1329).

1. Geme, plange mesto more,
dolorosa Dacia!
quia probo protectore
cares et audacia.
Gens eras fortissima,
virtute clarissima:
strauisti, vicisti
populum emulum
per terrarum spacia.

2. Olim eras gloriosa,
florida prestanciâ,
felix, fortis, copiosa,
solida constanciâ.
Per te sunt Saxonia
victa et Lombardia,
Anglia, Sclauia,
Esthonia, Holsatia
atque regna plurima.

3. Flos regnorum extitisti:
coronata gloriâ
aliorum inuasisti
fines cum victoria.
Rex Ericus, Deo charus,
dux preclarus, legis gnarus,
protexit, prouexit,
promouit, confouit
te magna prudencia.

4. Imitator V*aldemari*
triumphantis iugiter,
cuius laus vix possit fari,
disponentis largiter,

Adnotatio critica et enarratio. — **A** = Manuscriptum Magni Matthiæ, in Bibl. Reg. Haun. Vet. Collect. Reg., n. 2446, 4to. — **B**, ibd. n. 2447, 4to. — **C**, ibd. in Noua Coll. Reg. n. 2721, 4to. — **H** = editio Huitfeldtii in 4to. *Ubi* **A** *solum nominaui, intellegendum est, cetera exemplaria eandem scripturam præbere.*

1, 1. mesto more *pro aduerbio* mæstiter. — 2. dolorosa, *ut videtur, primus Reinhardt*; dole, rosa **A**, *ineptissime.* — 3. probo = *forti.* — 8. populum emulum, *i. e. omnes hostes, qui tecum æmulari conati sunt.* || **2**, 4. constancia = *constanti animo.* — 6. Lombardia: *fabulosas Suenonis Aggonis F. et aliorum narrationes de imperio Kanuti Magni (vid. p. 122, t sqq.) auctor in mente habere videtur.* — 7. Schlavia **A** (*item* 9, 5). || **3**, 5. Rex Ericus: **H** *habet notam marginalem*: Intelligit fratrem Christophori, Ericum Mendved. — 6. dux *scripsi*; rex **A**; *sed imperatoria Erici laus commemorari debet.* — legis gnarus: »en kyndig Lovgiver«. — 8. confouit = *saluti tuæ prospexit* (*Verba duo* protexit, prouexit *de imperatore, cetera de legislatore auctorem accipi voluisse credo*). — **4**, 1. Valdemari *scripsi*; venerari **A**, *sine sensu; quod haud dubie ortum est ex male intellecto compendio* vā^{ri}. *Ericum Menwet sibi Valdemarum Victoriosum* (= triumphantis iugiter) *ad imitandum proposuisse et eius imperium resuscitare voluisse satis constat.* — 4. disponentis largiter: »raadende med vidtstrakt Myndighed«, *ut dicit Cæs. de b. G. I, 18, 5* largiter posse.

erat iustus, verax, castus,
in quo nullus fuit fastus:
puniuit, contriuit
frementes, prementes,
viuens laudabiliter.

5. Iam recessit, que precessit,
tota illa gloria;
et accessit, que successit,
multiplex miseria.
Procul a victoria,
regnorum peripsema,
tumida, turbida,
trepida, squalida,
perfida per omnia!

6. Iam non laudes, sed (heu!) fraudes
regnant in te, Dacia!
Sed nec gaudes neque audes
pugnare pro patria.
Diligis mendacia,
subtractaque gracia
sterneris, sperneris,
quateris, pateris
plurima dispendia.

7. Mille modis fatigaris,
mille sunt insidie;
terra, mari expugnaris,
vndique angustie!
Non quiescis requie
neque nocte nec die;
hostibus fortibus,
ictibus, mortibus
subiaces quotidie.

8. Eras lata, prolongata,
dominans ad Albiam:
nunc curtata, ecclipsata
vix attingis Eidriam.
Tandem Slea fluuius
finis fuit vltimus:

4, 6. fuit **A**; erat **H**. — fastus = *superbia et vana gloriatio.* — 8. frementes = *frementi furore agitantes.* — prementes, *i. e. magnates, qui vulgus opprimebant.* || **5,** 1—2. iam recessit, que precessit .. gloria = *iam euanuit præcedentium temporum .. gloria.* — 3. successit = *illius gloriæ locum occupauit.* — 5. procul, *scil.* iam es. — 6. peripsema (*in* **AH** *Græcis litteris scriptum*) *est nostrum* »Skrab, Udskud«; *vocabulum sumptum est ex Pauli ep. ad Corinth. I, 4, 13*: tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc. — 7. tumida **A**, *quod aliquis fortasse defendet collato loco v. 19, 2; mihi tamen hoc loco* timida *aptius videtur.* — 9. perfide **B**, *sine dubio errore.* || **6,** 1. laudes = *virtutes, honesti mores.* — 6. gracia, *scil.* Dei. — 7. sterneris = *proculcaris.* — 8. quateris = *vexaris.* — 9. dispendia = *damna.* || **7,** 3. expugnaris = *vi loco moueris.* — 4. vndique angustie, *scil.* te circumdant. — 8. ictibus, mortibus *pro* ictibus mortiferis *dictum videtur.* || **8,** 1. Eras lata, prolongata: »(du ɔ:) dit Omraade udstrakte sig (fordum) vidt i Bredden og Længden«. — 2. ad Albiam **A**; in Albiam **H**. — 3. nunc *h. l.* deinde *significare videtur, cum* tandem (»omsider«) *sequatur.* — ecclipsata = *defectionem passa, sicut luna decrescens.* — 3. attingens Eideram **B**, *inutili, ut opinor, scribæ coniectura.* — 5. Slea *apud scriptores sæpius* flumen *vel* fluuius *vocatur.*

paulatim, gradatim
refringit, restringit
amnis secans Juciam.

9. Demon fune mensurauit
terram ante Dominum;
tuum sibi vsurpauit
regnum vltra medium.
Tulit Rhyam, Sclauiam,
Schaniam, Selandiam,
F*alst*riam, Fimbriam,
† Angliam, Holsatiam
atque Synderiuciam.

10. Te probat depauperatam
defalcatus terminus;
mollem ac effeminatam
permutatus habitus.

Longitudo crinium.
strictitudo vestium
deformat, deornat,
portendit, ostendit,
qualis sis interius.

11. Lupanares ritus, vanos,
ceptos in Teutonia,
amant, colunt, non vrbanos,
domine in Dacia:
pepla glauca, crispancia,
ampla, lata capucia,
manicas cornutas,
fimbrias hirsutas
portant pre lasciuia.

12. Quando caput infirmatur,
membra dolent cetera:

8, 8. refringit, *rhythmi scilicet causa quæsitum, significare videtur: frangendo partes tibi aufert et sic te coërcet; ceterum* refringit, restringit *pro* refractam restringit *dictum esse credo.* — 9. amnis (**B** *errore* annis) secans Juciam, *i. e.* Kongeaa, *qui Noriuciam a Synderiucia separat.* ‖ **9,** 1. Demon = *diabolus. Auctor de aliqua fabula populari cogitasse videtur, qua narrabatur, diabolum controuersiam cum deo de possessione orbis* (*vel hic*: terræ tuæ) *habuisse eumque fraudulenter circumuenisse.* — fune mensurauit: »har rebet, opmaalt med Maalerebet«. — 4. vltra medium = *plus quam dimidium.* — 7. Falstriam *Langebek* (*aut Suhm, S. R. D. VI p. 554*); Flandriam **A** *inepte.* — 8. Angliam **A** *corrupte; de* Angeln, *territorio Slesuicensi, cogitari hic non potest, cum postea tota* Synderiucia *commemoretur; scribendum videtur aut* Lalandiam *aut* Langlandiam. *Ceterum de his omnibus disserere longum est, et historicis relinquendum iudico.* — Sunderjutiam **B.** ‖ **10,** 2. defalcatus terminus = *fines contracti et imminuti*; defalcare *proprie significat*: falce (segetem) demetere, *deinde translate*: detrahere, deminuere. — 6. strictitudo vestium: »de stramtsiddende Klæder«. — 9. sis **AH** (*quamuis Rørdam* sit *in* **A** *esse dicat*); sit **B** (*et cetera exemplaria*). ‖ **11,** 1. ritus: »Moder«. — 2. cœptos (= *ortos, originem habentes*) **A** *et fort.* H^1 (*etsi hic etiam* captos *legi potest, ut est in* H^2). — Teuthonia **B**; Teutoniam *errore* **H**. — 3. vrbanos = *honestos.* — 4. domine: »Adelsfruerne«. — 5. pepla: »Kjoler«. — crispancia: »folderige«; crispa *idem est quod* plica; *inde* crispare *intransitiue* = plicari, in plicas cadere. — 7. manicas cornutas: »tungede (takkede) Ærmer«. — 8. fimbrias hirsutas: »laadne, tottede Fryndser«. ‖

tota turba dissipatur,
nulla erunt prospera.
Presules sunt pugiles;
fragiles, instabiles
satellites milites;
debiles nobiles,
quos excecant munera.

13. *At* Jacobus Split, Ripensis
pontifex egregius,
et Sueno, Arhusiensis
dominus eximius,
rectores ecclesie
fautores iusticie,
veraces, audaces,
suaserunt, egerunt
omnibus valencius.

14. Regnum, cui dominatur
puer, maledicitur;
quod diuisum desolatur,
dolo mox confunditur.
Quid est in te, Dacia,
nisi auaricia,
malicia, fallacia,
ambicio, prodicio?
Omnis lex expellitur!

15. Que quondam erat ancilla,
nunc est tibi domina;
regnat, viget plebs pusilla,
tua terens agmina;
et natus ex latere,
duce pollens paupere,
comprimit, deprimit,

12, 3. turba, *scil. subiectorum.* — 5. presules = *episcopi, ecclesiarum rectores; sed quid auctor cogitauerit, si de sui temporis episcopis hæc loquitur, nescio, nisi forte Tukonem Burglanensem notat.* — 6. fragiles, *fort.* = *ignaui et infideles.* — 7. satellites *cum contemptu quodam* (»Lejesvende«) milites (»Ridderne«, *qui regi seruiebant*) *hic dici videntur.* — 8. nobiles = *proceres, principes.* — 9. quos excecant munera, *i. e. qui se pecunia corrumpi sinunt.* ‖ **13,** 1. At *addendum censui, cum auctor, qui ceteros episcopos vituperauit, hos duos e contrario laudet.* — Jacobus Split (*vel* Splittaf) *episcopus Ripensis electus est anno 1327,* Sueno, episcopus (= dominus) Arusiensis *fort. anno 1326.* **H** *hanc notam addit:* Hi duo opposuerunt se Woldemaro et Gerhardo, *scimusque eos saltem initio seditioni nobilitatis et plebis Jutensis anno 1328 factæ fauisse; ceterum, quid suaserint, quid egerint (ut dicitur v. 8), nescimus.* — 6. fautores *pro participio* fauentes. — 9. valentibus **B**, *fort. errore.* ‖ **14,** 1—2. Regnum . . maledicitur: *respicit auctor locum Ecclesiastæ cap. 10, 16:* Væ tibi, terra, cuius rex puer est, *sicut in v. 3—4 locum euang. Lucæ cap. XI, 17:* Omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur, et domus supra domum cadet. — 7. malicia = *mala calliditas.* ‖ **15,** 1. erat **A**; fuit **H**. Que erat ancilla: *intellegitur* Holsatia, *olim Daciæ subiecta; minus recte* **H** *in nota:* Intelligit Ducem Synderiutiæ. *Idem significatur* v. 3 *verbis* plebs pusilla: »det ringe Undersaatfolk«. — 4. tua terens agmina, *ut factum erat iam anno 1326 in Selandia, et factum est 1328 et 1329 apud Slesuik.* — 5. natus ex latere: »et Sideskud (af Kongestammen)«; *adnotat* **H**: Intelligit Woldemarum nuper electum. — 6. duce . . paupere, *i. e. comite Gerardo, cuius patrimonium exiguum erat.*

obtinet, continet
templa, castra, menia.

16. Iam es tacta et redacta
in derisum omnium,
necnon fracta et distracta
per dissensum cordium.
Gottrup castrum, optimum
Danorum presidium,
perditur, traditur
exteris: posteris
vix redit dominium.

17. Quondam Hadersleff castellum
*in*uaserunt prospere
Dani; hoc fecerunt *bellum*
rupto falso federe.
Clericis displicuit;
rusticis dolor fuit,
quod vil*i*s, seruil*i*s

15, 9. menia = *munitiones.* || **16,** 1. tacta »lammet«, *ægritudine debilitata.* — 3. facta **H** *errore.* — 7. perditur: »gaar tabt«; *malim tamen* proditur. **A** *hanc notam habet*: quia Walldemarus in feudum dederat Gerhardo. *Hanc adnotationem et ceteras, quæ infra commemorabuntur, in* **A** *manu ipsius Magni Matthiæ adscriptas esse putat librarius, qui in codice* **C** *eas in imis sui exemplaris paginis exscripsit. In* **B** *nota sic corrupta est*: quia Vald. in foedus dederat Gerardo; *peius etiam corrupit* **H**: Dedit totum Ducatum Synderjutiæ Gerhardo in favorem (*quod ex* feudum *male lecto ortum est*). — 8. exteris, *i. e.* Holsatis. *Nota in* **A**: i. e.: duces Holzatiæ (**B**: Holsatiæ) id occuparunt à Slesvicensi (**B**: Slesvici) duce. — posteris, *scil.* nostris. || **17.** *De iis, quæ hoc versu narrantur, conferatur Chronica Jutensis (p. 452, 17 sqq.); sed versus pluribus locis male corruptus est. Primum apparet,* 17, 2 *pro* euaserunt, *quod* **A** *habet, scribendum esse* ĩuaserunt, *ut iam Erslev vidit; seditiosi illi Jutenses, quos supra commemoraui, liberare volebant Ericum regem, Christophori filium, qui ibi incarceratus erat, a quibusdam militibus Gerhardi comitis custoditus; quod tamen iis non contigit; itaque parum recte* **H** *in nota ad hunc versum*: Nam Ericus liberatus est ex carcere Haderslebiano. *Ceterum Huitfeldtius hunc errorem a Magno Matthiæ accepit, qui in margine* **A** *hanc notam ad v. 4 adscripsit*: Scilicet inter semet factum(!) liberato Erico filio Xhori. *Deinde offendit, quod subiectum verbi* inuaserunt *non nominatur; et versum 3, qui in* **A** *sic scribitur*: Hoc fecerunt vani Dani, *menda laborare ex hoc intellegitur, quod rhythmus necessarius desideratur. Utrique vitio mederi possis versus sic scribendo*: Quondam H. castellum | inuaserunt prospere | Dani; hoc fecerunt *bellum* | rupto falso federe (*i. e. foedere, quod non ex vera animi sententia cum Gerhardo inierant*). *Hanc castelli inuasionem et incensionem clericos, qui initio seditioni fauerant, improbasse ex versu 5 discimus, et auctorem planctus, qui et ipse clericus fuit, eiusdem sententiæ fuisse dubitandum non est; hoc obseruato, in v. 7 pro* viles, seruiles, *quod* **A** *præbet,* vilis, seruilis (*quod cum voce* plebs = rustici *coniungendum est*) *scribere non dubito.*

exules gentiles
plebs nequiuit vrere.

18. Quod hic fatur, comprobatur
Palmarum solennijs:
firmabatur, augebatur
Gottrup in obsidijs;
regis tamen patruus,
Abel, miles strenuus,
resistebat, ut valebat,
firmiter, viriliter,
ex totis precordijs.

19. Ergo — cum sis sic complosa:
tumens ex superbia,
verba Franckis ampullosa

v. 8 *verba* exules gentiles *sine dubio* extraneos nobiles *significant, i. e. milites Gerhardi, qui in castello erant; hos incenso castello plebs sediliosa voluerat* vrere, *ut in v. 9 recte* **A** *habet; reicienda igitur est coniectura Magni Matthiæ in margine* **A** *adscripta*: fortè: vertere, *quam coniecturam* **H** *in textum recepit.* — 9. nequiuit = *nequiuerat.* || **18,** 1 *in* **B** *mala coniectura, quæ rhythmos turbat, sic scribitur*: Quod sic factum comprobatur. — Quod hic fatur (= *dicitur*; fari *passiue ut supra 4, 3*), *scilicet rusticos vel plebem ægre tulisse, quod conatus suus aduersus Holsatos ex parte saltem frustra fuisset; hoc inde* comprobatur, *quod postea maioribus viribus collectis eum renouare studuerunt castrum Gottrup aggrediendo. Oppugnatio huius castelli, quæ in Chron. Jut. p. 452, 20—22 commemoratur, utrum eadem sit, quæ in hoc versu describitur, an ea, quam Detmar Lubicensis in autumno anni 1328 factam esse narrat, incertum est (videatur Erslevii disputatio in Annal. Hist. Ser. VI. vol. VI p. 389—400 edita).* — 2. Palmarum solenniis, *i. e. die XVI. mensis Aprilis anni 1329.* — 3. firmabatur, augebatur, *scil.* plebs, *plebis multitudo; ceterum in* **A** *initio* angebatur *scriptum fuerat, quod postea eadem manus correxit; exemplaria tamen, quæ ex* **A** *originem ducunt, præter* **B** angebatur *habent, cuius subiectum* Gottrup *esse scribæ putauisse videntur*; **H** augebatur *merito recepit*; Gottrup *pro genetiuo obiectiuo ab* obsidiis *pendente accipiendum est.* — 5—6. Abel, *filius Erici ducis, fort. spurius. Idem esse videtur, qui in diplomate quodam Valdemari (Slesuicensis) regis die XXI. Septembris anni 1326 dato nominatur, quo rex priuilegia ecclesiæ Ripensis confirmat (vid. Repert. Erslev. 1454);* auunculus *ille quidem regis ibi vocatur, sed* auunculus *medio ævo non raro etiam pro* patruo *usurpatur. Non aliunde notus esse hic Abel videtur. In margine* **A** *Magnus Matthiæ hanc coniecturam addidit*: fortè Allf; *hoc nomen* Allf *vel* Alv *sæpius pro* Adolpho *ponitur, sed de quonam* Adolpho *cogitauerit, nescio. Huitfeldtius (Fol. 451) pessimo errore Abel filium spurium Christophori I. fuisse putauit.* — 9. ex totis precordiis, *petitum ex lib. Sapient. 8, 21.* || **19,** 1. complosa, *i. e. ex qualitatibus inter se repugnantibus vi quadam cogente composita; nam et* tumens ex superbia *es et rursus* vere *(i. e. re vera)* arida et marcida; *sed* tui nescia *es, te ipsam non nouisti, propter* status ignorantiam. — 3. Franchis **H**; *verba significant: verba ingentia stomacharis* (»fremgylper«), *quæ etiam in Francorum ore ampullosa* (»opstyltede«) *viderentur.* ||

stomachans ingencia;
vere (tui nescia
status ignorancià)
arida, marcida —
scelera vetera
dele penitencia!

20. Nulla nobis, vt est ritus,
noceret aduersitas,
si in nobis nulla intus
regnaret iniquitas.
Absint ergo vicia,
adsitque concordia:
rectores, victores
erimus, terimus
acies opositas.

21. Veruntamen, vt grauamen
superemus hostium,
et tutamen ac iuuamen
fiat paxque mentium,
sit nostrum refugium
ad Deum propicium,
nos vt seruet, hos eneruet,
dextera prospera
donet nobis gaudi*um*.

20, 1. ritus *h. l.* = fas. — 6. absitque *errore* **H**. — 8. terimus *rhythmi causa pro* (con)teremus. | **21,** 8. prospera = *fauente*. — 9. gaudia **A**, *sed rhythmo postulante* gaudiũ *scripsi*.

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie

stiftedes i Januar 1877 med det Formaal at fremme Studiet af Fædrelandets Historie ved Offentliggørelsen af nogle af de mange Aktstykker, Breve, Krøniker og andre Kilder, som endnu henligger utrykte eller er mindre tilfredsstillende udgivne. Planen for Selskabet er den at betro Udgivelsen af de enkelte Kilder til et eller flere Medlemmer af Selskabet eller til Udenforstaaende, saaledes at de almindelige Regler for Udgivelsesmaaden vedtages af Selskabet, og saaledes at Udgivelsen kontrolleres gennem et af Selskabet nedsat Udvalg.

Selskabet har hidtil udgivet:

Kong Frederik den Førstes danske Registranter, udgivne ved *Kr. Erslev* og *W. Mollerup.* 1879. Pris 5 Kr.

Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve, udgivne ved *C. F. Bricka* og *J. A. Fridericia.* 1—7. Bind. 1878—91. Pris 57 Kr. 30 Øre.

Codex Esromensis. Esrom Klosters Brevbog, udgivet ved *O. Nielsen.* 1880—81. Pris 4 Kr.

Danske Kancelliregistranter 1535—1550, udgivne ved *Kr. Erslev* og *W. Mollerup.* 1881—82. Pris 5 Kr.

Libri memoriales capituli Lundensis. Lunde Domkapitels Gavebøger, udgivne ved *C. Weeke.* 1884—89. Pris 4 Kr.

Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV.s Tid, udgivne ved *Kr. Erslev.* 1—3. Bind. 1883—90. Pris 17 Kr.

Corpus constitutionum Daniæ. Forordninger, Recesser og andre kongelige Breve, Danmarks Lovgivning vedkommende, 1558—1660, udgivne ved *V. A. Secher.* 1—6. Binds 1—2. Hæfte. 1887—1909. Pris 54 Kr.

Aktstykker til Oplysning om Stavnsbaandets Historie, udgivne ved *J. A. Fridericia.* 1888. Pris 2 Kr. 50 Øre.

Forarbejderne til Kong Kristian V.s Danske Lov, udgivne ved *V. A. Secher* og *Chr. Stochel.* 1—2. Bind. 1891—94. Pris 10 Kr.

Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis. Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen med Udtog af de hidtil utrykte, udgivet ved *Kr. Erslev, William Christensen* og *Anna Hude.* 1—4. Bind. 1894—1912. Pris 18 Kr.

Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen, udgivne ved *C. Nyrop.* 1—2. Bind. 1895—1904. Pris 11 Kr. 50 Øre.

Aktstykker vedrørende Erik af Pommerns Afsættelse som Konge af Danmark, udgivne ved *Anna Hude.* 1897. Pris 50 Øre.

Breve til og fra Kristoffer Gøje og Birgitte Bølle, udgivne ved *Gustav Bang.* 1898—99. Pris 4 Kr.

Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie, 1660—1676, udgivne ved *J. Lindbæk.* 1—2. Bind. 1903—10. Pris 10 Kr.

Vitae Sanctorum Danorum, udgivne ved *M. Cl. Gertz.* 1908—12. Pris 7 Kr.

Missiver fra Kongerne Christiern I.s og Hans's Tid, udgivne ved *William Christensen.* 1—2. Bind. 1912—14. Pris 10 Kr.

Luxdorphs Dagbøger, udgivne ved *Eiler Nystrøm.* 1. Binds 1—2. Hæfte. 1915. Pris 3 Kr.

Scriptores minores historiæ Danicæ medii ævi, udgivne ved *M. Cl. Gertz.* 1. Bd. 1917—18. Pris 5 Kr.

BOSTON PUBLIC LIBRARY
3 9999 06398 777 8
JAN 19 1930